GEMEENTEREKENING 2015

Gemeente Groningen

stad.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 5
KERNGEGEVENS EN SAMENSTELLING BESTUUR/ RAAD 6
LEESWIJZER 12

JAARVERSLAG

PROGRAMMAVERANTWOORDING 16
PROGRAMMA 1 Werk en inkomen 18
PROGRAMMA 2 Economie en werkgelegenheid 50
PROGRAMMA 3 Jeugd en onderwijs 92
PROGRAMMA 4 Welzijn, gezondheid en Zorg 110
PROGRAMMA 5 Sport en bewegen 142
PROGRAMMA 6 Cultuur 156
PROGRAMMA 7 Verkeer 180
PROGRAMMA 8 Wonen 212
PROGRAMMA 9 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte 244
PROGRAMMA 10 Veiligheid 270
PROGRAMMA 11 Stadhuis en Stadjer 295
PROGRAMMA 12 College en Raad 313
PROGRAMMA 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien 325
PROGRAMMA 14 Algemene ondersteuning 333

PARAGRAFEN 343
Paragraaf 1 INTEGRAAL GEBIEDSGERICHT WERKEN 345
Paragraaf 2 DUURZAAMHEID 359
Paragraaf 3 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING 370
Paragraaf 4 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN 400
Paragraaf 5 FINANCIERING 405
Paragraaf 6 VERBONDEN PARTIJEN 413
Paragraaf 7 GRONDBELEID 432
Paragraaf 8 LOKALE HEFFINGEN 440
Paragraaf 9 VERNIEUWING SOCIAAL DOMEIN 449
Paragraaf 10 BEDRIJFSVOERING 451

JAARREKENING

FINANCIEEL PERSPECTIEF 475
Hoofdstuk 1 FINANCIEEL BEELD 477
Hoofdstuk 2 FINANCIELE KNELPUNTEN 500
Hoofdstuk 3 BEZUINIGINGEN 502
Hoofdstuk 4 INVESTERINGEN 506

OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING 511
Hoofdstuk 1 OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING 513
Hoofdstuk 2 TOELICHTING OP BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING 517
Hoofdstuk 3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN 553
Hoofdstuk 4 WET NORMERING TOPINKOMENS 555

BALANS 558

OVERIGE GEGEVENS 579

BIJLAGEN 580
Bijlage 1 Verloopoverzicht reserves en voorzieningen 581
Bijlage 2 Toelichting reserves en voorzieningen 584
Bijlage 3 Subsidies en inkomensoverdrachten 596
Bijlage 4 Overzicht investeringen 597
Bijlage 5 Overzicht begrotingsoverschrijdingen 604
Bijlage 6 Staat P 607
Bijlage 7 Totaal overzicht extra-beleid 609
Bijlage 8 Onderhoudsgegevens gemeentelijke gebouwen 617
Bijlage 9 Sisa-bijlage 618
Bijlage 10 Overzicht kapitaallasten 622
Bijlage 11 Staat B 623
Bijlage 12 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves 624
Bijlage 13 Interbestuurlijk toezicht 626
Bijlage 14 Lijst met afkortingen. 640

INLEIDING

Voor u ligt de Gemeenterekening 2015. In deze rekening verantwoorden wij het gevoerde beleid en de financiële resultaten over 2015. De basis voor ons beleid vormde de Gemeentebegroting 2015.

Op koers

De decentralisaties zijn een feit en we hebben in 2015 stevige stappen gezet. Onder meer door de sociale teams stadsbreed uit te rollen en een start te maken met de WIJ-teams. Aangekondigde beleidsvisies op tal van terreinen stelden we vast. Denkt u bijvoorbeeld aan de nota 'Wij zijn fietsstad Groningen', de kadernota Cultuur, de Woonvisie 'Wonen in Stad' en de concept-Binnenstadsvisie 'Bestemming Binnenstad'. Beleid dat in samenspraak met Stadjers tot stand kwam.

Een andere stijl van besturen zetten we in met de invoering van het wijkwethouderschap en door meer integraal gebiedsgericht te werken. Dat doen we op basis van gelijkwaardigheid met veel partijen, zoals ons coalitieakkoord 'Voor de verandering' ook voorstaat. Onze Innovatieateliers en Veranderlabs bieden daar een goed platform voor; getuige ook de pilotprojecten zoals 'Bijstand op maat' en 'Goede Gieren'. Het veranderlab genereert niet alleen vernieuwing binnen de Sociale Zekerheid maar leert ons ook anders samenwerken met partijen in Stad.

Groningen werd uitgeroepen tot 'Nationale Evenementenstad 2015'. Onze 'start-up scene' behield haar stevigheid en voor het eerst sinds de crisisjaren zagen wij de werkgelegenheid in Stad toenemen. De dynamiek op de woningmarkt nam verder toe.

De voorbereiding van omvangrijke fysiek-ruimtelijke projecten, zoals Ring-Zuid en het stationsgebied kreeg zijn beslag, zodat uitvoering nu kan plaatsvinden. Ook op andere terreinen zetten we projecten in de steigers. Een voorbeeld is de pilot 'Succes for all' op onderwijsgebied. Verder kan de bouw van het Forum door, nadat we met NAM overeenstemming bereikten over aardbevingsbestendig bouwen.

Een belangrijke mijlpaal in het energieprogramma is dat we aan de vooravond staan van definitieve besluitvorming over het project geothermie en het bijbehorende warmtenet. Maar ook buiten dit programma boekten we 'duurzame progressie'. Wij noemen u de ontwikkeling van het Suikerunieterrein als 'foodhub', verduurzaming van bedrijven via de vereniging 'Noorden Duurzaam', intensivering en verbreding van Fair Trade en het verduurzamen van het eigen wagenpark.

Tenslotte zetten we ook onze organisatie in beweging volgens een ontwikkelingslijn die gekenschetst kan worden als 'kleiner groeien'. Maatschappelijke ontwikkelingen, zoals meer zeggenschap bij de burger, stellen andere eisen aan de organisatie. We maakten daarom stappen in de richting van een flexibele basisorganisatie. Afgelopen jaar bereidden we onder meer de outsourcing van onze ICT voor en ook de ontwikkeling van één Noordelijk Belasting Kantoor. Ondanks de druk op de organisatie boden we ruimte voor instroom van jonge medewerkers.

We sloten 2015 financieel gezond af. Ons weerstandsvermogen is verder versterkt. Bovendien zien we kans de lagere voorlopige toekenning van het budget voor de BUIG van 15,7 miljoen euro op te vangen. Het positieve rekeningresultaat hangt samen met de grote financiële onzekerheden die in de transitie van het Sociaal Domein besloten lagen. Ook speelt mee dat een aantal omvangrijke investeringsprojecten, ten tijde van het opstellen van de begroting, al wel geaccordeerd was, maar pas na afsluiting van het jaar daadwerkelijk in uitvoering gaat. Op voorhand konden bovendien na-ijlende effecten van de economische crisis nog niet worden uitgesloten.

Kortom we liggen op koers. Stad boekt vooruitgang. Er is in 2015 veel in beweging gezet; ontwikkelingen, die we de komende jaren kracht blijven bij zetten.

Met vriendelijk groet,
Burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen,

de burgemeester,
dr. P.E.J. (Peter) den Oudsten

de secretaris,
drs. P.J.L.M. (Peter) Teesink

KERNGEGEVENS EN SAMENSTELLING BESTUUR/ RAAD

KERNGEGEVENS

Bedragen in euro's	Rekening 2014	Begroting 2015	Rekening 2015
A. Sociaal			
Aantal inwoners			
Jongeren (0 t/m 19 jaar)	38.603	38.785	37.887
Middengroep (20 t/m 64 jaar)	138.076	138.147	139.024
Ouderen (65 jaar en ouder)	23.773	23.503	24.359
Leeftijd onbekend	7		
Totaal	**200.459**	**200.435**	**201.270**
Aantal bijstandsgerechtigden (ultimo jaar)	10.007	10.150	10.096
Aantal gesubsidieerde banen	114	114	83
Aantal WSW-ers iederz	1.162	1.099	1.129
B. Fysiek			
Oppervlakte gemeente (in ha.)	8.369	8.369	8.375
Waarvan binnenwater	458	458	458
Historisch stads- of dorpskern	112	112	112
Lengte van de wegen (in km.) binnen de gemeentegrens	603	598	607
Woonruimten	98.628	97.552	99.940
C. Financieel			
Totaal lasten	854.483.000	999.241.000	1.112.819.000
Totaal lasten per inwoner	4.263	4.985	5.529
Investeringen (excl. grondexploitatie)	54.417.000	38.417.000	60.948.000
Investeringen per inwoner	271	192	303
Opbrengst belastingen	69.742.000	71.582.000	70.967.000
Opbrengst belastingen per inwoner	348	357	353
Algemene Uitkering Gemeentefonds	283.900.000	440.521.000	439.296.000
Algemene Uitkering Gemeentefonds per inwoner	1.416	2.198	2.183
D. Personeel			
Totaal aantal FTE	2.794	2.821	2.757

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

Burgemeester Peter den Oudsten
Algemeen Bestuurlijke Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Externe betrekkingen & Stedenbanden, Regionale Samenwerking, Gemeentearchief, Aardbevingen, Coördinatie Akkoord van Groningen, Stadstoezicht

Ton Schroor (D66)
Onderwijs (inclusief passend onderwijs), Zorg, Welzijn, Financiën, Publieke dienstverlening & ICT

Roeland van der Schaaf (PvdA)
Arbeidsmarkt & Aanpak Jeugd**werkloosheid**, Gebiedsgericht werken (sociaal & fysiek), Maatschappelijk vastgoed, Stadsontwikkeling, Wonen, Monumenten, Grondzaken, Ouderen
Volksgezondheid staat in het boekwerk onterecht in de portefeuille van Van der Schaaf

Mattias Gijsbertsen
Sociale Zaken & Jeugdzorg, Volksgezondheid, Duurzaamheid, Groen Participatie & Ecologie, Integratie & Emancipatie, Dierenwelzijn

Joost van Keulen (VVD)
Economie & Innovatie, Internationale handel & Samenwerking, Personeel & Organisatie, Stadsbeheer & Reiniging, Toerisme & Recreatie, Evenementen, Marktwezen, Coördinatie Binnenstad

Paul de Rook
Verkeer & Vervoer, Cultuur, Grote Markt Oostzijde & Groninger Forum, Sport

Peter Teesink
Gemeentesecretaris

Peter den Oudsten

Burgemeester

Peter Teesink

Gemeente-secretaris

Ton Schroor

Wethouder
D66

Roeland van der Schaaf

Wethouder
PvdA

Mattias Gijsbertsen

Wethouder
GroenLinks

Joost van Keulen

Wethouder
VVD

Paul de Rook

Wethouder
D66

GEMEENTERAAD

Jasper Honkoop

VVD

Sabine Koebrugge

VVD
Fractievoorzitter

Max Blom

VVD

Herman Pieter Ubbens

CDA

René Bolle

CDA
Fractievoorzitter

Anne Kuik

CDA

Edward Koopmans

ChristenUnie

Fleur Woudstra

D66

Arend Jan Wonink

D66

Emile Zirkzee

D66

Koosje van Doesen-Dijkstra

D66

Tom Rustebiel

D66

Anna Riemersma

Stadspartij

Amrut Sijbolts

Stadspartij
Fractievoorzitter

Berndt Benjamins

D66

Wieke Paulusma

D66

Jetze Luhoff

D66

Fractievoorzitter

Carlo Schimmel

D66

Gerjan Kelder

Partij voor de Dieren
Fractievoorzitter

Wim Koks

SP

Peter den Oudsten

Burgemeester

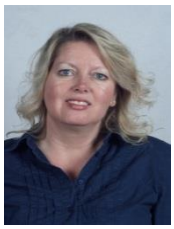

Inge Jongman-Mollema

ChristenUnie
Fractievoorzitter

Arjen Banach

Student & Stad
Fractievoorzitter

Robbert Lammers

Student & Stad

Glimina Chakor

GroenLinks

Petra Brouwer

GroenLinks

Benni Leemhuis

GroenLinks
Fractievoorzitter

Martijn van der Glas

GroenLinks

Simone Brouwer

PvdA

Diederik van der Meide

PvdA

Maarten van der Laan

PvdA

Krista Boogaard

PvdA

Sebastiaan Ruddijs

PvdA
Tijdelijk fractievoorzitter

Jan Pieter Loopstra

PvdA

Marjet Woldhuis

Fractie Woldhuis
Fractievoorzitter

Bob de Greef

SP

Mechteld van Duin

SP

Jimmy Dijk

SP
Fractievoorzitter

Rosita van Gijlswijk

SP

Daan Brandenbarg

SP

Toon Dashorst

Griffier

LEESWIJZER

Deze Gemeenterekening bestaat uit zes delen:

- Programmaverantwoording
- Paragrafen
- Financieel perspectief
- Programmarekening
- Balans
- Bijlagen

De Programmaverantwoording en de Paragrafen vormen samen het Jaarverslag. De onderdelen Financieel perspectief, Programmarekening, Balans en Bijlagen vormen samen de Jaarrekening.

Programmaverantwoording

De programmaverantwoording vormt de inhoudelijke verantwoording over het afgelopen jaar. In de programmaverantwoording staat wat we wilden bereiken en welke activiteiten we daarvoor in 2015 hebben uitgevoerd. Vervolgens geven we aan wat we per deelprogramma aan lasten en baten hebben gehad. Deze programmaverantwoording is de 'spiegel' van wat we in de begroting 2015 in het programmaplan als beleidsvoornemens hadden vastgelegd.

Herkenbaarheid Wijkgericht werken en Duurzaamheid

Wijkgericht werken en Duurzaamheid zijn onderwerpen die we beschrijven in paragraaf 1 Integraal gebiedsgericht werken en paragraaf 2 Duurzaamheid. Beide onderwerpen staan echter niet op zich zelf. Ze zijn verweven in alle werkzaamheden die we uitvoeren. Om deze verwevenheid zichtbaar te maken in de verschillende programma's, markeren we de thema's door middel van een symbool in de tekst:

icoon voor Wijkgericht werken

icoon voor Duurzaamheid

Paragrafen

In de rekening moeten een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidsverantwoording is vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om hier de onderwerpen (zoals weerstandsvermogen) die verspreid in de jaarrekening staan, gebundeld weer te geven. Naast de verplichte paragrafen heeft uw raad ervoor gekozen om paragrafen toe te voegen over stadsdelen, duurzaamheid en de vernieuwing sociaal domein.

Financieel perspectief

In het financieel perspectief wordt onder meer beschreven uit welke onderdelen het financiële resultaat 2015 is opgebouwd en wat de verschillen met de prognoses uit de tweede voortgangsrapportage van 2015 zijn. Tevens wordt ingegaan op de reden van de afwijkingen tussen de gemeenterekening en de voortgangsrapportage.

Programmarekening

De programmarekening heeft ten doel om alle baten en lasten per deelprogramma plus de toelichtingen hierop gebundeld te presenteren. Deze afwijkingen en toelichtingen vindt u overigens ook in de programmaverantwoording onder 'wat heeft het gekost' terug.

Balans

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en de samenstelling van het vermogen. De balans is een verplicht onderdeel van de jaarrekening. De balans bestaat uit twee zijden die altijd met elkaar in evenwicht zijn. Op de linkerzijde van de balans staan de bezittingen (de activa), op de rechterzijde het vermogen (de passiva).

Bijlagen

In de bijlagen treft u een aantal volgens het Besluit Begroting en Verantwoording verplichte bijlagen aan. Tevens vindt u hier de rapportage Interbestuurlijk Toezicht. Tot slot is een overzicht van financiële begrippen en afkortingen die u in deze Gemeenterekening tegenkomt, opgenomen.

JAARVERSLAG

ONDERDELEN

1. PROGRAMMAVERANTWOORDING

2. PARAGRAFEN

PROGRAMMAVERANTWOORDING

PROGRAMMA'S

1. **Werk en inkomen**
2. **Economie en werkgelegenheid**
3. **Jeugd en onderwijs**
4. **Welzijn, gezondheid en zorg**
5. **Sport en bewegen**
6. **Cultuur**
7. **Verkeer**
8. **Wonen**
9. **Onderhoud en beheer openbare ruimte**
10. **Veiligheid**
11. **Stadhuis en stadjer**
12. **College en Raad**
13. **Algemene inkomsten en post onvoorzien**
14. **Algemene ondersteuning**

PROGRAMMA 1 Werk en inkomen

Met het programma Werk en inkomen werken we gezamenlijk zoveel mogelijk aan een stad waar niemand aan de kant hoeft te staan, waar niemand onder het bestaansminimum hoeft te komen en waar sociale uitsluiting niet voorkomt.

Veel mensen doen dat op eigen kracht: ze hebben een baan, gaan naar school, doen vrijwilligerswerk of zijn lid van een sportclub. Maar soms lukt dat niet. Door ziekte, handicap, achterstand of persoonlijke omstandigheden doen mensen noodgedwongen een beroep op onze dienstverlening. Door de crisis is dit aantal de afgelopen jaren gestegen.

Het centrale doel van ons re-integratie en activeringsbeleid was ook in 2015 om aan zoveel mogelijk mensen kansen te bieden om actief deel te nemen aan de Groninger samenleving. Het liefst via regulier werk al dan niet gedetacheerd bij een werkgever. Mensen die niet in staat zijn om zelfstandig regulier te werken hebben we begeleiden naar vrijwilligerswerk of maatschappelijke participatie. Daarnaast hebben we mensen ondersteund bij het op orde krijgen van hun financiële basis.

De middelen om mensen te begeleiden richting de arbeidsmarkt of maatschappelijke participatie zijn de afgelopen jaren afgenomen. Om optimale ondersteuning te kunnen bieden aan mensen die het echt nodig hebben, hebben we onze dienstverlening op het gebied van re-integratie en activering anders ingericht. Het geheel is er op gericht de dienstverlening effectiever en efficiënter te maken waarbij de kracht van het individu (zelfredzaamheid) en de samenleving (o.a. maatschappelijke organisaties) een belangrijke rol spelen. Alleen zó kunnen we burgers die het echt nodig hebben blijven ondersteunen.

Relevante beleidsnota's

Mee(r)doen in Stad (2015)
Invoering Participatiewet in de gemeente Groningen (2014)
Nota Maatschappelijke Participatie 'Meedoen maakt het verschil' (2013)
Beleidsplan vernieuwing sociaal domein (2014)
Met elkaar, voor elkaar (2014)
Dienstverlening Werk & Participatie (2013)
(Re)-visie zicht op werk & participatie in Stad (2012)
Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio, kadernota arbeidsmarktbeleid (2011)
Beleidsplan Schuldhulpverlening Gemeente Groningen 2012 – 2015 (2012)
Perspectief, actieplan tegen de armoede 2015-2018(2014)
Handhavingsbeleidsplan sociale zekerheid 2014 (2014)

1. Werk

2. Inkomen

Evaluatie 2015

Door ons re-integratie- en arbeidsmarktbeleid hebben we mensen op weg kunnen helpen naar een stage of een baan. Ten opzichte van 2014 is de uitstroom naar werk gestegen. Het aantal plaatsingen op grond van SROI (Social return on investment) is veel hoger uitgekomen dan we hadden verwacht.

Als we kijken naar de groei van het aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking zien de cijfers er goed uit in onze arbeidsmarktregio. Het aantal mensen op een nieuwe beschutte werkplek blijft helaas nog achter. Dit is een landelijk probleem. Gedurende 2015 was er nog veel focus bij ouders, leerlingen en scholen op aanvraag van een Wajong uitkering en doorstroom naar Entree-onderwijs. Rond de zomer ook op aanmelding voor banenafspraak / doelgroep register. De bestaande SW populatie neemt zoals verwacht gestaag af. Dit in verband met natuurlijk verloop en het afsluiten van de toegang tot de SW.

Mensen voor wie de afstand tot de arbeidsmarkt te groot was konden actief zijn in een Participatiebaan of op 1 van de verschillende wijkactiviteiten die wij subsidiëren. Er zijn Participatiewerkers en re-integratiecoaches maatschappelijke participatie in de wijken werkzaam die de organisaties en bijstandsgerechtigden ondersteunen.

In 2015 hebben we stappen gezet in de wijkgerichte dienstverlening op het gebied van Inkomen. Verschillende medewerkers van de directie Inkomensdienstverlening waren het afgelopen jaar werkzaam in de sociale/WIJ teams of fungeren als contactpersoon. Dit varieert van medewerkers die worden ingezet als generalist binnen de sociale/WIJ teams en daar hun specialistische kennis van inkomen, schuldhulpverlening of rechtshandhaving meebrengen, tot medewerkers aan het Harm Buiterplein die vragen van de sociale/WIJ teams beantwoorden.

Het aantal bijstandsdossiers is in 2015 met minder dan 1% gestegen. Landelijk zien we een stijging van ongeveer 3,5%. Met ons armoedebeleid hebben we in 2015 een steeds grotere groep minima en kinderen bereikt. Binnen een groeiend aantal projecten ontwikkelen deelnemers zich en gaan in steeds meerdere mate maatschappelijke en economisch participeren.
De kosten voor bijzondere bijstand zijn in 2015 toegenomen. De stijging wordt voor een groot deel veroorzaakt door de kosten voor bewindvoering. Afgezien van de stijging van het aantal klanten in beschermingsbewind is de vraag naar schuldhulpverlening in 2015 afgenomen ten opzichte van 2014.

Met ons handhavingsbeleid hebben we goede stappen gezet op het gebied van preventie en hebben we extra geïnvesteerd in het detecteren van fraude en voorliggende voorzieningen in ons zittende klantenbestand.

In 2015 is begonnen met het experimenteren rondom vernieuwing binnen de sociale zekerheid. We geven vanaf 1 oktober bijstandsgerechtigden de mogelijkheid om vanuit de bijstand parttime te ondernemen. Ook zijn we gestart met de pilot Innovatie schuldhulpverlening. Met het experiment ‘Bijstand op maat’ willen we bijstandsgerechtigden bovenop de uitkering een aantal pakketten aanbieden waaruit ze kunnen kiezen. Het gaat dan om pakketten waarbinnen zij, bijvoorbeeld, bijverdiensten kunnen houden, inkomsten kunnen inzetten voor het wegnemen van belemmeringen op weg naar werk of beloond worden voor vrijwilligerswerk. We zijn nog in gesprek met de staatssecretaris om de benodigde juridische en politieke ruimte te krijgen. Dit doen we samen met andere gemeenten die ook willen experimenteren.
Het experiment ‘Bijstand op maat’ heeft vorm gekregen binnen het veranderlab Innovatie sociale zekerheid. Binnen dit veranderlab is ook een aantal burgerinitiatieven gepitcht. De burgerinitiatiefnemers zijn, soms zelfstandig, soms met hulp van de gemeente, bezig met het uitwerken van hun plannen.

Deelprogramma 1.1 WERK

Mensen kansen bieden mee te doen in de samenleving betekent dat we eerst kijken of iemand aan het werk kan. Bestaanszekerheid, maatschappelijke participatie en persoonlijk welbevinden worden het beste bereikt via (betaald) werk. Dit uitgangspunt betekent dat we ervoor willen zorgen dat alle klanten die kunnen werken – al is dat parttime – aan het werk gaan.

Wij hebben belang bij een goed werkende arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod met elkaar in balans zijn, nu en in de toekomst. Een goed functionerende arbeidsmarkt is primair de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. De overheden hebben een beperkte invloed op de werking van de arbeidsmarkt. Vanuit de regierol op het gebied van regionale samenwerking, onze investeerdersrol en onze faciliterende rol willen we wel een bijdrage leveren aan een stijging van werkgelegenheid, een daling van de werkloosheid en het op peil houden van de werkende beroepsbevolking. Wij richten ons arbeidsmarktbeleid zowel op de stad als op de regio.

Als mensen niet op eigen kracht een plek op de arbeidsmarkt vinden kan dat allerlei oorzaken hebben. Van belang is te weten of die oorzaak tijdelijk is of permanent, dan wel (zeer) langdurig. Is het eerste het geval, dan dient onze ondersteuning erop gericht te zijn de arbeidsbelemmeringen zo snel mogelijk weg te nemen. In het tweede geval is de opgave voor betrokkenen passend (vrijwilligers)werk te vinden, eventueel met de noodzakelijke begeleiding, zodat hij of zij wel zinvol maatschappelijk actief kan zijn.

Wij willen zoveel mogelijk klanten in het kader van de Participatiewet en in het kader van de Wet Sociale werkvoorziening (Wsw) aan werk helpen. We kiezen voor verschillende benaderingen voor verschillende groepen klanten, afhankelijk van hun arbeidsvermogen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Werk bedraagt 76,3 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen (waarin opgenomen het Participatiebudget) en uit omzet via detachering en werken voor derden.

BELEIDSVELDEN

- Arbeidsmarktbeleid
- Werk en activering
- Maatschappelijke participatie

Arbeidsmarktbeleid

De ontwikkeling van de werkgelegenheid is één van onze belangrijkste opgaven voor de komende jaren. Om een stad te kunnen zijn waar iedereen meedoet en waar iedereen tot zijn recht komt is het belangrijk dat we zo veel mogelijk mensen het perspectief bieden op regulier werk. Om hieraan uitvoering te geven in een economisch moeilijke tijd, is de samenwerking met werkgevers en onderwijs meer dan eens noodzakelijk. Wij zetten in op zowel de vraag als aanbodkant van de arbeidsmarkt. Ook stimuleren we als gemeente zelf - in de rol van opdrachtgever - de werkgelegenheid. De komende jaren zal een aantal grote projecten als het Forum en de zuidelijke ringweg zorgen voor werk in de bouwsector.
Naast G-kracht (zie programma 2 Economie en Werkgelegenheid) en onze activeringsdoelstellingen (zie beleidsveld 1.2 Werk en activering) staan in dit beleidsveld de activiteiten in regionaal verband centraal.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Gezamenlijk met onze regionale partners stimuleren we de vraag naar arbeidskrachten en proberen we met onze partners om zoveel mogelijk stages/leerwerkplekken en vacatures op te halen. En gezamenlijk ondernemen we activiteiten om het beschikbare arbeidspotentieel beter te matchen met wat werkgevers zoeken. Daarnaast streven wij gezamenlijk met de onderwijsinstellingen ernaar om werkzoekenden via scholing en training zo veel mogelijk geschikt te maken voor wat de arbeidsmarkt vraagt. In de kadernota 'Grensverleggend aan het werk! Met een blik op de regio' hebben we prestatie indicatoren opgenomen. Hieronder geven we een overzicht van deze indicatoren met bijbehorende resultaten.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal plaatsingen door brancheteams	-	600	597
▪ Aantal gerealiseerde plekken BBL en BOL	32 en 24	50 en 30	55 en 9
▪ Aantal plaatsingen of plekken gerealiseerd door SROI	1.200	450	825

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Doorontwikkeling werkgeversbenadering

Conform de afspraken binnen het regionale Werkbedrijf Werk in Zicht hebben we de gezamenlijke werkgeverbenadering in onze arbeidsmarktregio in 2015 voortgezet. Zo hebben we een gezamenlijk marktbewerkingsplan opgesteld, zetten we een eenduidig pakket aan instrumenten in en treden we werkgevers met één gezicht tegemoet. De markt benaderen we branchegericht en we stimuleren Maatschappelijk Betrokken Ondernemen.

Social Return

In 2015 is Social Return formeel vastgesteld tot één van de vijf maatschappelijke doelstellingen van het inkoopbeleid. De gemeente Groningen past nu Social Return toe op alle aanbestedingen boven de drempelwaarde voor Europese aanbestedingen van leveringen en diensten (209 duizend euro). Ook op subsidies gaat Social Return toegepast worden.
In 2015 zijn er 825 plaatsingen gerealiseerd in het kader van Social Return. De meeste plaatsingen zijn gerealiseerd door middel van twee grote opdrachten. Voor de inhuur van flexibele arbeid zijn 386 plaatsingen gerealiseerd en met de contracten met thuiszorgorganisaties zijn 149 plaatsingen gerealiseerd. In 2014 waren er voor de thuiszorg 651 mensen geplaatst. Deze daling kan worden verklaard door de bezuinigingen in de thuiszorg, die in 2015 zijn doorgevoerd. Voor kandidaten uit de sw en Wajong, die vallen onder de afspraakbanen, zijn 195 plekken gerealiseerd of behouden, met name in de schoonmaak en postbezorging. Voor jongeren zijn er kansen gecreëerd in de vorm van 41 stageplaatsen, 16 BBL-plekken, 6 BOL-plekken, 2 leerplekken en 4 traineeships.

Wat hebben we nog meer gedaan om Social Return op de kaart te zetten? Samen met de drie regionale opleidingscentra (Alfa-college, Noorderpoortcollege en Terra) hebben we de handen ineen geslagen en

vormen wij de ‘Ringwegacademie Groningen’. Hiermee presenteren wij ons als één loket en bieden wij gezamenlijk een passend aanbod voor het invullen van social return bij de ombouw van de zuidelijke ringweg. Een mooie samenwerking tussen overheid en onderwijs om jongeren een kans te geven in grote leerzame projecten. Ook reiken wij jaarlijks Social Return Awards uit. Hiermee willen wij ondernemers in het zonnetje zetten voor de manier waarop ze mensen met afstand tot de arbeidsmarkt betrekken in hun bedrijf. De awards bestaan uit een logo die de bedrijven als een onderscheiding op hun website en in hun correspondentie mogen gebruiken. Onze succesvolle aanpak van Social Return is niet onopgemerkt gebleven. Friesland en Drenthe hebben aangegeven Social Return in navolging hiervan op te pakken.

Kansrijke sectoren en een vraaggerichte werkgeversbenadering

Sectoren die ook de komende jaren kansrijk zijn en blijven zijn vooral de innovatieve bedrijven, ICT, de techniek en bouw (ook zeker in het licht van de aardbevingsproblematiek), de commerciële dienstverlening, de topsectoren Energie, Healthy Ageing en de creatieve sector. Naar verwachting zit nieuwe werkgelegenheid vooral in de innovatie en de dwarsverbanden tussen de sectoren. Van deze sectoren verwachten we dat als de economie eenmaal weer groeit, ze de komende jaren voor een groot deel van de nieuwe werkgelegenheid zullen zorgen.

Arbeidsmarktregio Groningen - Werk in Zicht!

Binnen de arbeidsmarktstructuur van Werk in Zicht! koppelen we werkzoekenden in onze regio aan beschikbare vacatures in de regio. Ons werkgeversteam heeft hiervoor bestaande contacten met werkgevers gebruikt en daarnaast nieuwe relaties gelegd met zowel reeds gevestigde werkgevers als nieuwe spelers op onze noordelijke arbeidsmarkt.

In juli 2015 hebben we het regionaal Actieplan Jeugdwerkloosheid 2.0 'In Beweging - aan de bak!' afgerond. Regiobreed was de ambitie gesteld om zoveel mogelijk jongeren aan het werk te krijgen, werkervaring te laten opdoen of een passende opleiding te geven. De eindevaluatie van dit actieplan laat zien dat alle kwantitatieve doelen als het gaat om banen, BBL werkplekken, Werkervaringsplekken ruimschoots zijn gehaald. Alleen het resultaat voor het aantal Opleiding- of werkvoorbereidingstrajecten bleef iets achter bij de doelstelling. Desondanks zijn we er in geslaagd de totale doelstelling om regionaal 1000 jongeren in beweging te krijgen met een kleine plus (1170 jongeren) te overtreffen. Vooral de inzet van vouchers was zeer succesvol. Er hebben werkcarrousels plaatsgevonden op werkgever en op brancheniveau (techniek). Er zijn regionaal een aantal gildeprojecten en wijkleerbedrijven gestart. Deze worden als zodanig succesvol ervaren dat het doorgaan met Gildeleren ook na juli 2015 mogelijk wordt gemaakt door het Regionaal Investeringsfonds voor het MBO. Het project Noorderlink werkervaringsplaatsen had in juli 2015 iets meer dan de helft van de doelstelling gerealiseerd. Afgesproken is dat het project doorloopt totdat alle 200 (regionaal) voorgenomen matches zijn gemaakt. Op basis van deze evaluatie continueren we de aanpak van jeugdwerkloosheid in onze regio binnen de reguliere dienstverlening. In de periode vanaf september 2015 t/m december 2015 zijn 150 jongeren op betaald werk gematcht door gezamenlijke inspanning van gemeente en UWV. Van deze 150 betaalde banen zijn er 35 gerealiseerd als BBl-plek (betaald werk en tegelijk een opleiding volgen). Hiermee is een belangrijke bijdrage geleverd aan de totale realisatie van BBL plekken. Het achterblijven van het aantal gerealiseerde BOL plekken kan grotendeels verklaard worden door een afnemende populariteit van deze plekken bij jongeren. In tegenstelling tot een BBL plek is een BOL plek geen betaalde baan.

Afspraakbanen

Op 1 januari is de Participatiewet in werking getreden. Doel van deze wet is om zoveel mogelijk mensen, waaronder mensen met een arbeidsbeperking aan een reguliere baan te helpen. Per arbeidsmarktregio

zijn hier voor Werkbedrijven vormgegeven. We hebben er in onze arbeidsmarktregio voor gekozen om hier voor de structuur van Werk in Zicht te gebruiken. In 2015 is de regionale samenwerkingsovereenkomst vorm gegeven en getekend, waarmee het werkbedrijf een feit is. Om de afgesproken resultaten te kunnen behalen is een aanjager gesteld die werkgevers stimuleert om de sociale factor in hun organisatie duurzaam te activeren. Deze aanjager kijkt breed naar de behoeftes van werkgevers en brengt werkgevers en werkzoekenden rechtstreeks met elkaar in contact.

Vanaf 1 januari 2013 t/m het 3e kwartaal 2015 zijn er maar liefst 1420 banen voor mensen met een arbeidsbeperking bij gekomen. Dat zijn er veel meer dan wat er van ons als arbeidsmarktregio werd verwacht. Op basis van een verdeling over arbeidsmarktregio's zouden we 935 banen gerealiseerd moeten hebben aan het eind van 2016. Daar zitten we nu dus al 485 boven. Een groot deel hiervan (819) betreft de groei van Wsw-detacheringen. Toch hebben we in de arbeidsmarktregio Groningen ook al een fors aantal extra banen gerealiseerd: 601 in totaal (458 rechtstreeks in dienst en 143 via uitzendcontracten), waarvan 200 in 2015. Daarmee nemen we landelijk de tweede positie in.

Efficiency UWV [Extra beleidsmiddelen]
Met het vaststellen van de begroting 2015 is 500 duizend euro structureel beschikbaar gesteld. Hiermee wordt de dienstverlening aan onze klanten structureel op peil gehouden.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
In 2015 hebben we een forse inspanning geleverd voor jongeren en de doelgroep aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Door intensief contact met werkgevers en door goed gebruik te maken van onze inkoopkracht, hebben we mensen die het zonder hulp niet redden op de arbeidsmarkt op weg kunnen helpen naar een stage of een baan. Met de inwerkingtreding van de Participatiewet is de samenwerking in de arbeidsmarktregio versterkt. De regionale samenwerkingsovereenkomst Werk in Zicht is getekend. Hiermee hebben we voor de komende jaren de uitgangspunten vastgelegd om onze ambities waar te kunnen maken en de arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidshandicap op de reguliere arbeidsmarkt te verhogen. In onze organisatie hebben we sterker de verbinding aangebracht tussen de thema's werk en economie. Dit bouwen we ook de komende jaren verder uit.

Beleidsveld

Werk en activering

Wij helpen zoveel mogelijk mensen in het kader van de Participatiewet en de Wet Sociale werkvoorziening (Wsw) aan werk en begeleiden hen daarbij. Hierbij gebruiken we verschillende benaderingen voor verschillende groepen. Jongeren zonder startkwalificatie leiden we indien mogelijk terug naar school.

Onze ondersteuning aan burgers op het gebied van werk en participatie hebben we ingericht langs drie verschillende dienstverleningslijnen: Zelfdoeners, Klantondersteuning en Maatschappelijke participatie. De eerste groep heeft een korte afstand tot de arbeidsmarkt en ondersteunen we op afstand en collectief. De tweede groep bestaat uit mensen die beschikken over arbeidsvermogen, maar (nog) niet zelfstandig in staat zijn om dat te benutten. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen die nu gebruik maken van de Wsw en die niet zijn aangewezen op beschut werk (begeleid werken, detacheringen), om mensen binnen de Wwb met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt en mensen met een arbeidsbeperking. Voor de derde groep concentreren we ons op maatschappelijke participatie, te organiseren via de maatschappelijke organisaties in de stad. Zij zijn op een andere manier actief dan via (betaald) werk. In het beleidsveld maatschappelijke participatie bespreken we de activiteiten en doelstellingen voor deze groep.

Om mensen toe te leiden naar de juiste dienstverleningslijn maken we gebruik van een entree vragenlijst. Mensen kunnen zich altijd ontwikkelen waardoor ze in de loop van de tijd van de ene groep overgaan naar de andere.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we minimaal 900 bijstandsgerechtigden laten uitstromen naar regulier werk. Daarnaast verwachtten we eind 2015 805 SW-medewerkers te detacheren dan wel ondersteunend werkzaam te laten zijn. We verwachtten dat er eind 2015 170 mensen werkzaam waren op een begeleid werken plek.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ uitstroom naar regulier werk	959	900	1117
▪ Gedetacheerd (intern, extern en ondersteunend personeel)	830	805	806
▪ werkzaam op een begeleid werken plek	211	170	164
▪ Totaal	2.000	1.875	2.087

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

e-dienstverlening.

In 2015 hebben we voor klanten met een relatief korte afstand tot de arbeidsmarkt e-dienstverlening ingezet. Het betreft hier bijvoorbeeld hoogopgeleide jongeren of mensen die na een korte WW-periode in de bijstand komen. We ondersteunen klanten voornamelijk via internet en e-mail. Als dit niet voldoende is hebben we telefonisch contact of een gesprek op het Werkplein. In 2015 hebben we 737 mensen bediend via e-dienstverlening.

Centrum naar werk

Mensen met een middellange afstand tot de arbeidsmarkt hebben we ondersteund in het Centrum naar werk. Gedurende een periode van maximaal 6 weken gaan ze 16 uur aan de slag in het Centrum naar werk. Hier verrichten ze werkzaamheden en krijgen ze individuele gesprekken en workshops.

Werkervaringsplaatsen

In 2015 hebben we werkervaringsplaatsen ingezet om mensen verder te begeleiden naar een reguliere baan. Tijdens een werkervaringsplek werkt de klant aan persoonlijke leerdoelen (werknemersvaardigheden, vakvaardigheden) en wordt er eventueel aanvullende training ingezet. Ook neemt de klant deel aan workshops in het Centrum naar werk (de terugkomdagen). In 2015 hebben we daarnaast uitstroombanen ingezet. Uitstroombanen zijn werkervaringsplekken waarbij er een intentie is om de klant voor minimaal een half jaar in dienst te nemen. Vaak zijn de uitstroombanen gecombineerd met een stukje scholing. Van de klanten verwachten we dat ze gemotiveerd zijn en basale werknemersvaardigheden al in huis hebben. In 2015 hebben 234 mensen gedurende een periode op een werkervaringsplek gezeten en 134 mensen op een uitstroombaan. Een deel van deze mensen was al

gestart in 2014.

Samenwerking met uitzendbureaus

In 2015 hebben we de samenwerking met uitzendbureaus gecontinueerd. Hiervoor heeft eind 2014 een aanbesteding plaatsgevonden. In de branche zakelijke dienstverlening werken we samen met Unique Nederland B.V. In de overige 3 branches met Randstad Nederland B.V. De samenwerking met deze uitzendbureaus is gericht op het plaatsen van kandidaten uit de Participatiewet op een reguliere arbeidsplaats. In 2015 hebben de uitzendbureaus bijna 200 plaatsingen gerealiseerd. Deze zijn een onderdeel van de plaatsingen van de brancheteams. Zie beleidsveld arbeidsmarktbeleid.

Afbouw gesubsidieerd werk

In de periode 2012-2015 heeft de afbouw gesubsidieerde arbeid plaatsgevonden ('Actief in goede banen'). Deze afbouw met de jaarlijkse procentuele verlagingen van de loonkostensubsidie is geëindigd op 1 januari 2015. De seniorenbanen (58 per 31/12) en de ex-banenpoolers (25 per 31/12), in dienst van de gemeente vallen buiten de afbouw. De loonkosten voor deze groepen werknemers zijn bekostigd uit het Participatiebudget. Het gaat daarbij om een bedrag van 2 miljoen euro.

Afwikkeling 200 banenplan [Extra beleidsmiddelen]

Het 200 banenplan is gestopt per 1 januari 2015. M.b.t. tot de medefinanciering van de loonkosten van acht banen gesitueerd bij enkele sociaal-maatschappelijke instellingen, is structureel een bedrag van 132 duizend euro beschikbaar gesteld.

Detacheringen

In 2015 hebben we een grote groep SW-medewerkers gedetacheerd. Deze mensen zijn in dienst van Iederz maar worden gedetacheerd bij een reguliere werkgever. Dit kunnen ook andere onderdelen van onze gemeentelijke organisatie zijn. De werkgever betaalt aan Iederz een detacheringsvergoeding. Aangezien de SW vanaf 2015 is afgesloten voor nieuwe instroom neemt het aantal gedetacheerden de komende jaren langzaam af. Eind 2015 bestond de groep gedetacheerden (intern, extern en ondersteunend personeel) uit 805 personen. Het betreft hier mensen die niet onder het begeleid werken of het beschutte bedrijf vallen. Sommigen van hen zijn tijdelijke niet gedetacheerd wegens ziekte, een aflopend contract of andere reden.

Begeleid werken

Bij een begeleid werken plek is een werknemer met een SW-indicatie in dienst bij een reguliere werkgever. De werkgever ontvangt van ons een subsidiebedrag voor het bieden van een werkplek en de juiste begeleiding op de werkvloer. Naast de begeleiding op de werkplek krijgt de werknemer ook begeleiding door de job coaches van Iederz. Net zo als bij de detacheringen op grond van de SW zal ook het aantal mensen op een begeleid werken plek de komende jaren afnemen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we onze doelstelling op het gebied van uitstroom naar werk ruimschoots behaald. In plaats van 900 mensen, zijn er zelfs 1.117 bijstandsgerechtigden uitgestroomd naar werk. Een groter aantal uitkeringsgerechtigden vind op eigen kracht een baan, dit valt deels te verklaren door de groei van de werkgelegenheid in Groningen. Zoals verwacht is daarnaast het aantal SW-ers afgenomen. Dit in verband met het afsluiten van de toegang tot de SW per 1 januari 2015.

Beleidsveld

Maatschappelijke participatie

Groningen wil een stad zijn waarin alle Stadjers actief deelnemen aan de samenleving. Dat gaat niet voor iedereen vanzelf. Omdat we willen dat iedereen echt meedoet, zetten we niet alleen stevig in op werk, maar we willen ook dat zoveel mogelijk mensen naar vermogen maatschappelijk actief zijn in onze Stad. Het mes snijdt hierbij aan twee kanten. Actief bezig zijn is nuttig, leidt tot hogere betrokkenheid bij wat er leeft in de stad en kan daarnaast bijdragen aan een goede gezondheid en ontwikkeling. Bovendien kan vrijwilligerswerk of deelname aan maatschappelijke activiteiten in wijk of buurt een eerste stap zijn om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Wanneer de afstand tot de arbeidsmarkt overbrugbaar wordt kunnen mensen verder begeleid worden binnen de dienstverleningslijn klantondersteuning.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we beschutte werkplekken aanbieden aan SW-ers die dit echt nodig hebben. We verwachtten eind 2015 uit te komen op 420 medewerkers op basis van natuurlijk verloop. Daarnaast hebben we vanaf 2015 de mogelijkheid om beschutte werkplekken aan te bieden op grond van de Participatiewet. Ten tijde van het schrijven van de begroting 2015 was de nota over de invoering van de Participatiewet echter nog niet vastgesteld en konden we hiervoor geen doelstelling opnemen. Daarnaast wilden we de groep klanten die nu op dit moment niet actief is, maar dit wel graag zou willen, stimuleren om maatschappelijk actief te worden.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Activering van klanten via P-baan (Stand einde van het jaar.)	400	n.v.t.	289
▪ Aantal beschutte werkplekken SW inclusief Werken op locatie. (Stand einde van het jaar.)	458	420	437

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Actief zijn op een Participatiebaan.

In 2015 hebben we bijstandsgerechtigden de mogelijkheid geboden om actief te zijn op een Participatiebaan. Deze banen zijn bestemd voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die om wat voor reden dan ook voorlopig nog niet toe zijn aan regulier werk. De Participatiebanen zijn verspreid over 24 verschillende instanties in de stad. Om meer diversiteit te creëren bieden wij deelnemers daarnaast de mogelijkheid om zelf op zoek gaan naar een instelling/organisatie en het instrument participatiebaan daar onder de aandacht brengen. Dat kan bij een organisatie/instelling die wij als gemeente kennen, maar dat kan ook bij een organisatie/instelling die wij als gemeente niet kennen. Eind 2015 zaten er 289 mensen op een Participatiebaan. In 2015 hebben er in totaal 545 mensen gedurende een periode op een P-baan gezeten. Een grote groep mensen is in de loop van 2015 uitgestroomd omdat ze de maximale termijn van 2 jaar hadden bereikt.

Kansen in kaart (screening op arbeids- en participatiepotentieel)

Eind 2015 zijn we begonnen met het project Kansen in Kaart. Met dit project willen we een grote groep bijstandsgerechtigden waar we onvoldoende van weten in kaart brengen. We willen weten of deze mensen al maatschappelijk actief zijn en/of wat hun mogelijkheden zijn om actief te worden: op de arbeidsmarkt of door middel van andere vormen van maatschappelijke participatie. In oktober 2015 zijn we gestart in de wijk Selwerd. Het project zal ongeveer 3 jaar in beslag nemen.

Actief zijn in de wijk

In een groot deel van de stad hebben we in het kader van maatschappelijke participatie wijkactiviteiten georganiseerd: de pilot wijkwerken (van Werkpro, Novo en Lentis) in SPT (Selwerd Paddepoel,Tuinwijk), Beijum, Oosterpark en Hoogkerk, een pilot van Saaksumborg in Vinkhuizen, een pilot van Radar in de Wijert en Helpman, een pilot van het Leger des Heils in Lewenborg en het Floreshuis in de Korrewegwijk. Naast bijstandsgerechtigden kunnen ook andere vrijwilligers/burgers deelnemen aan deze activiteiten. We zoeken in deze activiteiten nadrukkelijk de verbinding met andere doelgroepen en kijken hoe we verschillende beleidsterreinen en doelen met elkaar kunnen verbinden. Verspreid over de stad zijn Participatiewerkers (voorheen participatiecoaches) werkzaam die de verschillende organisaties/instellingen ondersteunen. Zij zorgen voor de verbinding tussen deze organisaties/instellingen en de gemeente. Daarnaast zijn er sinds december 2015 re-integratiecoaches die (indien nodig) met name de uitkeringsgerechtigden ondersteunen en begeleiden op activiteiten en vrijwilligersplekken in de wijken. Deze re-integratiecoaches zoeken aansluiting bij de gebiedsteams en de sociale/WIJ teams.

Beschut werken

Beschut werken in het kader van de sociale werkvoorziening (SW) is er voor werknemers met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Zij kunnen met diverse werkzaamheden onder begeleiding aan de slag. Bij voorkeur op een locatie dicht bij een reguliere werkgever. Aangezien de toegang tot de SW sinds 1 januari 2015 is afgesloten zal de groep mensen die op een beschutte plek zit na verloop van tijd door uitstroom of natuurlijk verloop afnemen tot nihil.
Sinds 1 januari 2015 kunnen we wel nieuwe beschutte werkplekken aanbieden op grond van de Participatiewet. Met de vaststelling van de Re-integratieverordening Participatiewet in november 2014 is besloten dat we vanaf 2015 jaarlijks maximaal 25 mensen laten instromen tot een maximum van 400. Dit aantal sluit aan bij ons gemeentelijk aandeel in de 30.000 beschutte banen die in de komende jaren landelijk gerealiseerd moeten gaan worden conform Sociaal Akkoord.

Eind 2014 hebben we contact gelegd met alle ProVso scholen om kandidaten in beeld te krijgen. Ook hebben we voorlichtingen gegeven en rondleidingen georganiseerd voor arbeidsdeskundigen van het UWV. Dit heeft echter niet geleid tot voldoende instroom. Daarnaast bleek vanuit de oriëntatie stages dat beschut werk niet voor iedereen passend was.
Gebleken is ook dat veel leerlingen nog een laatste poging (veelal tevergeefs) hebben gedaan om in de (nieuwe) Wajong te komen en/of zich hebben gericht op inschrijving in het doelgroepenregister voor de Baanafspraak. Ook valt op dat veel leerlingen zich hebben ingeschreven voor het Entree-onderwijs. Wij verwachten dat een deel van deze leerlingen zal terugvallen op onze ondersteuning richting arbeid.

Vanaf medio september 2015 t/m eind december zijn er 5 leerlingen ingestroomd vanuit het ProVso onderwijs. Ons beeld is nu dat de instroom vanuit de scholen (conform Route Arbeid) op gang komt. Van de instromers hebben 2 kandidaten, na een positieve evaluatie van de oriëntatie stage en een indicatie van het UWV, begin 2016 een (eerst tijdelijke) arbeidsovereenkomst aangeboden gekregen.

In oktober 2015 hebben wij contact gezocht met UWV om de mogelijkheid van instroom van kandidaten uit Wajong te onderzoeken. In feite is dit de doelgroep die voor 2015 is uitgestroomd vanuit ProVso onderwijs, maar nog is ingestroomd in de “oude” Wajong. Inmiddels zijn 8 UWV-kandidaten op een oriëntatie stage gestart. Wij verwachten in maart-april 2016 een volgende lichting UWV kandidaten te selecteren. Wij maken hierover kostendekkende financiële afspraken met het UWV.

We zijn voornemens om medio mei 2016 een open dag te organiseren op ons Werkbedrijf voor de stage coördinatoren van alle ProVso scholen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het aantal mensen dat werkzaam is op een beschutte werkplek op grond van de SW is eind 2015 uitgekomen op 437. Iets hoger dan verwacht (420). De instroom in de nieuwe beschutte werkplekken is in 2015 behoorlijk vertraagd. Dit past in het landelijk beeld.

In 2015 hebben er 574 mensen op een Participatiebaan gezeten. De stand eind 2015 was 289. Ten tijde van de begroting was nog niet bekend of we na september 2015 door zouden gaan met de Participatiebanen, vandaar dat we geen doelstelling voor 2015 hadden opgenomen.

Deelprogramma 1.2 INKOMEN

In het deelprogramma Inkomen gaat het primair om de verstrekking van uitkeringen op basis van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en de Bbz. Sinds 1 januari 2010 zijn de middelen voor deze inkomensvoorzieningen gebundeld in de Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorzieningen (BUIG). Van belang bij de uitvoering is dat we tijdig en correct de juiste uitkering verstrekken aan die burgers die er recht op hebben.

Behalve de verstrekking van de uitkering voeren we binnen het beleidsveld armoede en minimabeleid diverse inkomensondersteunende maatregelen uit zoals de bijzondere bijstand en de individuele inkomenstoeslag. Armoede is in onze visie méér dan een tekort aan geld alleen. Het gaat om een combinatie van problemen (langdurig laag inkomen, niet of onvoldoende kunnen meekomen in de samenleving, slechte gezondheid, enzovoort) dat leidt tot een gebrek aan perspectief. Niet iedereen kan deelnemen aan maatschappelijke activiteiten. Een gebrek aan financiële middelen en de aanwezigheid van schulden spelen daarbij vaak een rol.

We willen dat inwoners die een uitkering ontvangen de regels die daarbij horen naleven. We willen uitkeringsfraude zoveel mogelijk voorkomen. We bevorderen dat door burgers bij de uitkeringsaanvraag voor te lichten over rechten, plichten en de regels die bij de uitkering horen. We informeren ze ook over de gevolgen van het plegen van fraude en hoe ze dit kunnen voorkomen. Verder voeren we thema-controles uit en maken we gebruik van signalen van het inlichtingenbureau, burgers en instellingen om fraude zo snel mogelijk te detecteren en te beëindigen. Als we fraude hebben aangetoond vorderen we de ten onrechte verstrekte bijstand zo spoedig en volledig mogelijk terug.

Daarnaast bieden we burgers in financiële problemen schuldhulpverlening. Uitgangspunt hierbij is dat burgers, die in een (problematische) schuldsituatie terechtkomen, hiervoor primair zelf verantwoordelijk zijn. In Groningen pakken we (problematische) schuldproblematiek aan door een laagdrempelige, integrale schuldhulpverlening. Dit betekent dat we burgers actief ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor hun financiële problemen, maar ook bij het vinden van een oplossing voor de eventuele oorzaken hiervan. Daarnaast proberen we te voorkomen dat (problematische) schulden ontstaan (preventie) en terugkeren (nazorg). De Groningse Kredietbank (GKB) functioneert binnen de gemeente als centraal meldpunt en biedt diverse producten van schuldhulpverlening. In de integrale aanpak van schuldenproblematiek werken we in onze dienstverlening aan de klant nauw samen met onze ketenpartners, in het bijzonder met het maatschappelijk werk en de hulp- en vrijwilligersinstellingen. Bij klanten die een Wwb-uitkering aanvragen, onderzoeken we of er mogelijk schulden zijn. We zetten schuldhulpverlening in ter ondersteuning van re-integratie.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Inkomen bedraagt 188,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de Rijkssubsidie voor de verstrekking van uitkeringen, terugvorderingen van de klanten, een bijdrage uit de algemene middelen en onttrekking van de reserves.

BELEIDSVELDEN

- Uitkeringen
- Armoede en minimabeleid
- Handhaving
- Schuldhulpverlening

Beleidsveld

Uitkeringen

We verstrekken uitkeringen op grond van de Participatiewet, de IOAW, de IOAZ, en het Bbz. Het geld waarmee wij deze uitkeringen verstrekken, krijgen wij via de Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorzieningen (BUIG).

Doorlichting bestand [Extra beleid coalitieakkoord]

In 2015 hadden we een fors overschot op de BUIG. Dit had te maken met de nieuwe verdeelsystematiek van het rijk. Daarnaast hebben we in 2015 zelf ook aanvullende maatregelen genomen door ons bestand door te lichten op fraude en voorliggende voorzieningen. (Zie het beleidsveld handhaving.) Hiervoor hebben we incidenteel 800 duizend euro extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld.

Bijstandsvolume

Vanaf 1 januari 2015 is de doelgroep van de Participatiewet uitgebreid. Jongeren met een arbeidsbeperking die wel arbeidsvermogen hebben komen niet langer in aanmerking voor en Wajong uitkering. Ook is de toegang tot de SW afgesloten. Deze mensen zijn nu aangewezen op een bijstandsuitkering.

Op basis van de meerjarenprognose gingen we er van uit dat het totale aantal bijstandsuitkeringen in 2015 licht zou stijgen naar 10.150. We verwachtten dat deze stijging zowel bij de ouderen als de jongeren zou plaatsvinden. Op 1 januari 2016 bedroeg het totale aantal bijstandsuitkeringen 10.096. Dit is een stijging van 89 ten opzichte van 1 januari 2015. De stijging is zichtbaar bij zowel jongeren als ouderen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal bijstandsuitkeringen klanten t/m 26 jaar		1.110	1.127	1.137
▪ Aantal bijstandsuitkeringen klanten vanaf 27 jaar		8.897	9.023	8.959
▪ Totaal aantal bijstandsuitkeringen		10.007	10.150	10.096

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden mensen die zijn aangewezen op een bijstandsuitkering, op tijd de juiste uitkering verstrekken. Klanten moeten zo snel mogelijk duidelijkheid hebben over het recht op een uitkering. Hiervoor geldt een wettelijke termijn van 8 weken. Ons streven was om 100% binnen 8 weken af te handelen. Als norm voor rechtmatigheid wordt landelijk een foutpercentage van 1% aangehouden. Ons streven was om onder deze 1% te blijven.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld.	94%	100%	89%
▪ Foutpercentage Buig	0,62%	<1%	0%

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Uitkeringen tijdig en rechtmatig verstrekken

Het percentage aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld is op 89% uitgekomen. Ten opzichte van 2014 is het percentage gedaald. Dit heeft grotendeels te maken met capaciteitsproblemen. In de loop van 2015 zijn diverse medewerkers die aanvragen levensonderhoud uitvoerden (voor een deel van de week) toegevoegd aan de WIJ teams, waar ze grotendeels andere werkzaamheden hebben verricht. Tegelijkertijd zijn de taken uitgebreider geworden (invoer kostendelersnorm). Ondanks de ICT innovaties kon dit niet worden opgevangen binnen de werkprocessen zelf. De ICT innovaties beginnen in 2016 pas effect op te leveren. Daarnaast is de reorganisatie binnen de directie Inkomensdienstverlening van invloed geweest op de continuïteit/capaciteit.
In 2016 zetten we in op het verlagen van de afhandelingstermijn. We gaan door met de innovaties op het gebied van ICT. Daarnaast gaan we aan de slag met het meer lean maken van onze processen. Ook gaan we inzetten op het in de WIJ teams voorbereiden van aanvragen voor levensonderhoud.

Er zullen echter altijd situaties blijven waarin het niet lukt om het recht op een uitkering binnen 8 weken vast te stellen. Dat betreft situaties waarbij de termijn door de aanvrager zelf wordt overschreden doordat hij niet op tijd gevraagde aanvullende informatie om het recht op een uitkering vast te stellen, aanlevert.

Voor wat betreft de rechtmatige verstrekking werken we volgens de uitgangspunten van Hoogwaardig Handhaven. Dit betekent onder meer dat er op verschillende momenten en op verschillende onderdelen van de organisatie aandacht is voor handhaving. Dit gebeurt ook bij de poort op het moment dat mensen een uitkering aanvragen. Informatie over activiteiten die we daarin hebben ontplooid het afgelopen jaar treft u aan onder het beleidsveld Handhaving. Informatie over controles op kwaliteit en rechtmatigheid van de uitkeringsverstrekking en de manier waarop we als gemeente reageren op geconstateerde fraude, treft u ook aan bij het beleidsveld Handhaving.

Incasso en verhaal

In 2015 is het debiteurensaldo zoals verwacht gestegen. Dit had onder andere te maken met de invoering van de Wet aanscherping handhaving. De wet brengt namelijk met zich mee dat bij schending van de inlichtingenplicht naast de terugvordering ook een boete ter hoogte van deze terugvordering moet worden opgelegd. Aan de andere kant zijn de terugvordering zijn veel hoger uitgevallen dan verwacht. Dit had te maken met een hoge verrekening en een aantal erfenissen die voor een hoge opbrengst hebben gezorgd Daarnaast zijn we efficiënter gaan werken in 2015. Ten gevolge van de hoge opbrengsten is de invorderingsquote gestegen in plaatst van gedaald.

Bij verhaal wordt de uitkering die aan klanten wordt verstrekt teruggevorderd van ex-partners van deze klanten. Dit wordt de Verhaalsbijdrage genoemd. De opbrengst voor verhaal is iets hoger uitgevallen dan verwacht maar ligt nog steeds op een laag niveau als gevolg van laagconjunctuur en de invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015. Met de invoering van de P wet en introductie van de ALO kop voor alleenstaande ouders van de belastingdienst is lang onduidelijk geweest of de gemeente nog de mogelijkheid tot verhaal had op de niet-verzorgende ouder in het gezin van de bijstandsgerechtigde opgroeiende minderjarige. In oktober heeft 2015 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan dat dit wel degelijk kan en vanaf dat moment zullen de verhaalsopbrengsten kunnen stijgen.

MEETBAAR RESULTAAT (X 1.000)

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Debiteuren saldo incasso	10.881	stijging	11.243
▪ Terugvorderingen incasso	1.477	1.200	1.887
▪ Invorderingsquote	13.6%	daling	17%

MEETBAAR RESULTAAT (X 1.000)

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Saldo Verhaal	1.381	stabiel	1.221
▪ Ontvangsten	408	375	386

Financiering Besluit bijstand zelfstandigen (Bbz) [Extra beleidsmiddelen]

Het landelijk gehanteerde normpercentage voor de te realiseren baten op rentedragende leenbijstand bedraagt 54,9% van de gemiddelde lasten voor deze vorm van bijstandsverlening. Voor een aantal gemeenten, waaronder Groningen, is dit percentage tot en met 2016 niet haalbaar omdat bij de bepaling van de normbaten in het verleden een aantal leningen ten onrechte zijn meegenomen. Te verwachten valt dat de te realiseren baten daarmee vanaf 2017, meer in lijn zullen liggen met het landelijk vastgestelde normpercentage. In de begroting is daarom besloten om in 2015 327 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen. In werkelijkheid hebben we meer ontvangsten binnengehaald dan eerder is aangenomen. Dit heeft er toe geleid dat van de 327 duizend euro extra beleid er 149 duizend euro kan vrijvallen.

Vergoeding eigen bijdrage Wet kinderopvang aan deelnemers re-integratie Participatiewet

Ouders die meedoen aan een re-integratietraject of ouders die naast een bijstandsuitkering gedeeltelijk werken, kunnen in aanmerking komen voor een vergoeding van kinderopvangkosten op basis van de Wet Kinderopvang (WKO, 2005). De vaststelling en uitbetaling van de reguliere kinderopvangtoeslag is per 1 januari 2013 bij de Belastingdienst/Toeslagen komen te liggen. Deze wijziging heeft geen gevolgen voor de bevoegdheid die gemeenten hebben om de eigen bijdrage voor kinderopvang te vergoeden. De geraamde kosten voor vergoeding van de eigen bijdrage bedroegen 100 duizend euro.

De uitvoering van de Regeling tegemoetkoming kosten kinderopvang op grond van sociaal medische indicatie ligt bij de gemeente. Het gaat hier om tijdelijke en noodzakelijke kinderopvang in verband met sociaal-medische (gezins-)problematiek en waarvoor geen voorliggende voorziening beschikbaar is. Voor

de uitvoering van deze open-einde regeling was een bedrag beschikbaar van 521 duizend euro. Medio 2015 is de regeling aangescherpt door het aantal uren en de periode van kinderopvang te maximeren. Verder zijn we in 2015 begonnen met de samenwerking tussen de gemeente-arts, die de indicatie afgeeft, en het sociaal / WIJ team die (bij meervoudige problematiek) een rol kan spelen bij het vinden van een meer permanente oplossing voor de problemen van het gezin (op te nemen in het ondersteuningsplan door de regisseur).
Het tekort bij de uitvoering van de Regeling tegemoetkoming kosten kinderopvang op grond van sociale indicatie in 2015 kan volledig worden weggestreept tegen het bedrag dat dit jaar is overgehouden bij de vergoeding van de eigen bijdrage kinderopvangkosten aan deelnemers re-integratie, waarna een positief resultaat resteert van bijna 18.000 euro.

Lokaal inkomensbeleid [Extra beleidsmiddelen]
Vanaf 2012 worden we door het rijk structureel 1 miljoen gekort op het inkomensbeleid. Deze korting lossen we gedeeltelijk op binnen de armoede- minimamiddelen. In de begroting 2015 is besloten om vanaf 2015 jaarlijks 333 duizend euro structureel beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen. (In de jaren 2012-2014 werd dit bedrag incidenteel gedekt.) Deze middelen zijn verwerkt in de begroting behorende bij de nota 'Perspectief, actieplan tegen de armoede 2015-2018'. die u in december 2014 heeft vastgesteld. In het beleidsveld armoede- en minimabeleid kunt u lezen wat we op dit gebied doen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het aantal bijstandsdossiers is in 2015 met 89 gestegen. Dit is een stijging van minder dan 1% (in 2014 is het aantal bijstandsdossiers met 110 gestegen). Het aantal jongeren is in tegenstelling tot vorig jaar wel gestegen. In verband met de invoering van de Participatiewet komt een groep jongeren sinds 1 januari 2015 niet langer in aanmerking voor de Wajong.
In 2015 hebben we ingezet op het handhaven van de kwaliteit en rechtmatigheid. Het foutpercentage is dan ook uitgekomen op 0%. Het percentage aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld is gedaald ten opzichte van vorig jaar.

Beleidsveld

Armoede en minimabeleid

In ons armoede- en minimabeleid geven wij aan hoe wij in Groningen armoede willen bestrijden. Wij willen dat de 17.000 huishoudens in Groningen die onder de doelgroep minima vallen mee kunnen doen in onze samenleving ondanks hun financiële situatie. Zij worden hiervoor ondersteund door ons, maar wij willen ook zoveel mogelijk partijen uit de samenleving en de minima zelf hierbij betrekken. Het armoedebeleid bestaat daarmee uit vangnet en vliegwiel, waar we verbinding aan toevoegen. In de werkwijze van ons armoedebeleid lopen wij vooruit op de vernieuwingen in het sociale domein.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Eind 2014 is de beleidsnota *Perspectief, actieplan tegen de armoede 2015-2018* vastgesteld. In 2015 zijn we gestart met de uitvoering van deze beleidsnota en het behalen van de beleidsdoelen. We willen een vangnet bieden voor kinderen en volwassenen, zodat zij ondanks hun armoedesituatie toch mee kunnen doen. We stimuleren minima hun eigen kracht te ontdekken en hun talenten te ontplooien, zodat er de werking van een vliegwiel ontstaat. En we willen de stadjers en ondernemers verbinden aan ons armoedebeleid door hen bewust te maken van het bestaan van armoede in onze stad en hen uit te dagen hun bijdrage te leveren aan het voorkomen en bestrijden van armoede.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal toegekende aanvragen bijzondere bijstand	6.725 inclusief ldt*	Stabiel	5.766 exclusief ldt
▪ Waarvan in het kader van de witgoedregeling	641	Stabiel	767
▪ Aantal verstrekte individuele inkomenstoeslagen (ITT)	4.361	N.n.b	4.360
▪ Aantal gehonoreerde TOS	2.229	Stabiel	2.236
▪ Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering	Stabiel	Stabiel	lichte daling

*De aantallen bijzondere bijstand voor 2014 en 2015 zijn zonder meer niet te vergelijken. Vanaf 2015 wordt er anders geregistreerd. In de aantallen van 2014 is ook een deel van de langdurigheidstoeslag meegenomen. Als we deze effecten voor 2014 buiten beschouwing laten komen we uit op afgerond 5300 toegekende aanvragen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Bijzondere bijstand

De verwachting was dat de kosten voor bijzondere bijstand stabiel zouden blijven. In 2015 zien we echter dat de kosten voor de bijzondere bijstand met 1,4 miljoen bruto zijn gestegen ten opzichte van 2014. Een deel van deze stijging wordt veroorzaakt door de kosten voor beschermingsbewind. In 2015 zijn er7604 aanvragen bijzondere bijstand ingediend. Hiervan zijn er 5.766 toegekend. Het aantal toekenningen voor de witgoedregeling is gestegen. Met ingang van mei 2015 is de nieuwe witgoedregeling van start gegaan. Naast koelkasten, wasmachines, kookapparaten en televisies kunnen minima nu ook een tweedehands PC aanvragen.

Inzetten van ervaringsdeskundigen

We hebben goede ervaringen met de inzet van ervaringsdeskundigen, die precies weten hoe het is om in armoede te leven. Zij kunnen minima inspireren én Stadjers bewust maken van het bestaan van armoede in onze stad. Tijdens inspiratiefestival Let's Gro was er volop aandacht voor armoede: een fototentoonstelling gemaakt door ervaringsdeskundigen, diverse workshops waarin het gesprek tussen ervaringsdeskundigen, minima en Stadjers plaatsvond. In de projecten 'energie voor minima', 'minima bellen minima', het serviceteam minimaloket', de inspiratiegroepen en de preventie-activiteiten van de Groningse Kredietbank staat het uitwisselen van ervaringen en elkaar inspireren stappen te zetten naar zelfredzaamheid centraal.

Anders communiceren met de Groninger minima

De persoonlijke benadering van minima ligt aan de basis van het anders communiceren. Bij voorkeur door ervaringsdeskundigen. We zijn in 2015 gestart met diverse pilots om Groninger minima beter te bereiken en ondersteunen. In de pilot 'minima bellen minima' hebben we mensen met een

bijstandsuitkering een werkervaringsplaats geboden. Zij hebben gezinnen met minimaal 1 kind onder de 18 jaar telefonisch benaderd en - als daar behoefte aan was - informatie gegeven over voor hen relevante regelingen en voorzieningen. De basis van alle informatie is het 'minimaloket' op de website van de gemeente. Daar staat alle relevante informatie voor minima. Na de succesvolle pilot 'minima bellen minima' zijn we eind 2015 gestart met het 'serviceteam minimaloket' als vervolg op de pilot. Het serviceteam richt zich op alle bij de gemeente bekende minima.
We zijn in 2015 ook gestart met een pilot in Lewenborg en Selwerd om minima bewuster te maken van hun energieverbruik, hen te ondersteunen bij het nemen van maatregelen en zo de energierekening omlaag te krijgen. Energiecoaches (mensen met een bijstandsuitkering op een werkervaringsplaats) geven aan huis advies en kunnen direct kleine aanpassingen aan de woning doen. Deze pilot loopt door in 2016.

Vergroten van de ouderbetrokkenheid bij armoedebestrijding van kinderen
Op basis van goede ervaringen in 2014 hebben we in 2015 het aantal brugfunctionarissen op basisscholen in wijken met veel arme gezinnen uitgebreid. De brugfunctionaris gaat in gesprek met de ouders over de mogelijkheden voor het gezin om de situatie te verbeteren. Naast het wegwijs maken richting regelingen en voorzieningen komen ook opvoeding en school aan de orde.
Op een aantal scholen zijn we in 2015 begonnen met ontbijt en lunches, waar mogelijk met hulp van kinderen en ouders gemaakt.

Inzetten van activering ter ondersteuning van re-integratie
We hebben in 2015 extra ingezet op de ondersteuning van zelfstandigen in zwaar weer, door de start van twee pilots die nog doorlopen in 2016. Voor jongeren vanaf 16 jaar uit minimagezinnen hebben we een pilot gericht op het vinden en behouden van een bijbaantje uitgevoerd. De inzet van 'jongerenambassadeurs' als rolmodel om een bijbaantje te zoeken zetten we voort bij Binn'stad. Met name hoogopgeleiden hebben in 2015 in de inspiratiegroepen van Bureau Cato gewerkt aan het vinden van hun eigen kracht, regelmatig met het onverwachte resultaat dat zij via deze inspiratiegroepen konden uitstromen uit de uitkering. Ook het vrijwilligerswerk bij Toentje - de voedselproductietuin voor de Voedselbank - werkt activerend.

Organiseren van een betere integrale ondersteuning van minima
In 2015 zijn we verder gegaan met het verbeteren van de ondersteuning van minima. We zijn gestart met de training 'armoede dichtbij' met als doel professionals te trainen de gevolgen van armoede op de manier van denken en handelen van minima nog beter te herkennen. Zo kunnen professionals hun ondersteuning van deze minima effectiever maken. Het serviceteam werkt nauw samen met WIJ-teams om ervoor te zorgen dat we minima beter ondersteunen. Ook hebben we verbindingen gelegd met Groningen Fit, Healthy Aging en Bslim.

Stimuleren van initiatieven uit de samenleving
In 2015 vond op 11 november een evenement plaats met als doel Stadjers bewust te maken van de armoede in onze stad. De gezamenlijke kerken organiseerden dit, ondersteund door de gemeente. In de kerstvakantie zijn kinderfietsen voor kinderen in arme gezinnen ingezameld. Via een subsidie aan de MJD heeft het Fonds Goed Idee voor kinderen burgerinitiatieven ondersteund.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Om de beleidsdoelen van het Vangnet, het Vliegwiel en de Verbinding te bereiken, hebben wij verschillende projecten en activiteiten opgezet. Met dit aanbod bereikten we in 2015 een steeds grotere groep minima en hun kinderen. Door onze vraaggerichte manier van werken in nauwe samenwerking met de doelgroep, de WIJ-teams, de scholen en het maatschappelijk veld, zijn wij in staat geweest om een dynamisch aanbod te ontwikkelen dat continu mee-evolueert met de behoefte van de doelgroep. Binnen een groeiend aantal projecten ontwikkelen deelnemers zich en gaan in steeds meerdere mate maatschappelijk en economisch participeren. Ondanks dat ons aanbod slechts ondersteunend is aan het reguliere re-integratiebeleid stromen er maandelijks rechtstreeks deelnemers uit vanuit een uitkeringssituatie.

De kosten voor de bijzondere bijstand zijn toegenomen ten opzichte van 2014. Deze stijging wordt voor een groot deel veroorzaakt door de stijgende kosten voor beschermingsbewind. Ook de verstrekkingen van de witgoedregeling zijn toegenomen. De verstrekkingen van de individuele inkomenstoeslag en de vergoeding ouderbijdrage schoolfonds zijn ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar. Het aantal deelnemers aan de collectieve zorgverzekering is licht gedaald.

Beleidsveld

Handhaving

Wij verstaan onder handhaving: alle activiteiten die wij ondernemen om de naleving van wetten en regels door burgers te bevorderen. We willen dat burgers de wetten en regels op het gebied van de sociale zekerheid zoveel mogelijk naleven. Wij vinden naleving belangrijk omdat dit bijdraagt aan het maatschappelijke draagvlak voor en de betaalbaarheid van het stelsel van de sociale zekerheid. Een effectief handhavingsbeleid zorgt ervoor dat overheidsgeld alleen wordt verstrekt aan die genen die daar recht op hebben. Daarnaast draagt een effectief handhavingsbeleid bij aan het beperken van de gemeentelijke bijstands-uitgaven. Wij willen het zo vaak mogelijk detecteren als klanten een uitkering aanvragen waarbij ze onjuiste of onvolledige informatie verstrekken. Dit houdt in dat wij alleen een uitkering toekennen als de klant hierop recht heeft. Wij willen in een zo vroeg mogelijk stadium detecteren dat klanten, die al een uitkering hebben, beginnen met frauderen. Dit houdt in dat wij fraude zo vroeg en zo vaak mogelijk beëindigen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen met on handhavingsbeleid de volgende maatschappelijke doelen en operationele effecten bereiken:

- Maximale naleving van wet en regelgeving door klanten die een uitkering van de gemeente ontvangen;
- Minimale onrechtmatige bijstandsverstrekking door de gemeente Groningen';
- Een zo snel mogelijke detectie en beëindiging van gepleegde fraude, en;
- Maximaal rendement uit fraudeonderzoeken en andere handhavingsactiviteiten.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Beoogd 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Beëindigde uitkeringen	140	Stijging	399
Opgelegde boetes	Stijging	Stijging	450
Toegekende uitkeringen	63%	Daling	62%

Communicatie met burgers

We houden klanten met een uitkering goed op de hoogte van de rechten en plichten die horen bij een uitkering. Dit doen we op verschillende manieren. We informeren zowel klanten die een uitkering aanvragen als bestaande klanten over rechten, plichten, regels, pakkans, controles en andere handhavingsacties. We ondersteunen de medewerkers bij het uitdragen van de handhavingsboodschap tijdens gesprekken met klanten. Door gebruik te maken van mondelinge handhavingscommunicatie bereiken we ook de laaggeletterden met deze boodschap. We vinden het belangrijk dat klanten zich ervan bewust zijn dat een wijziging in hun persoonlijke situatie (erfenis, samenwonen en bijverdiensten) gevolgen heeft voor het recht op een uitkering. Wij communiceren via de media over de resultaten van ons handhavingsbeleid en incidenteel over individuele fraudezaken. Wij bieden burgers, bedrijven en andere organisaties de mogelijkheid om een melding bij ons te doen als iemand kennis heeft van een situatie waarin wordt gefraudeerd.

Bevordering fraudealertheid

Hoogwaardig handhaven betekent onder andere dat er op verschillende niveaus en op verschillende onderdelen van de organisatie inhoud wordt gegeven aan handhaving. Daarom brengen wij dit onderwerp steeds onder de aandacht van medewerkers die werkzaam zijn in het proces van uitkeringsverstrekking en re-integratie/participatie. Wij hebben een deel van onze handhavingsspecialisten zelfs fysiek ingezet aan de poort. Zij ondersteunen bij het tegengaan van onrechtmatige bijstandsverstrekking en bevorderen de alertheid van medewerkers aan de poort. Hiermee verankeren we deze vorm van handhaving aan de poort stevig in de primaire processen.

Optimaliseren fraudeonderzoeken

Om fraude met uitkeringen zo snel mogelijk op te sporen maken we gebruik van interne en externe signalen. Door onze klantgegevens te vergelijken met de klantgegevens van andere organisaties in de Suwi-keten (zoals onder andere de Belastingdienst, UWV, DUO en RDW) krijgen wij zicht op inkomsten (uit loon, studiefinanciering of uitkering) die mogelijk niet bij ons zijn opgegeven. Ten slotte kunnen er ook signalen langs andere wegen binnenkomen, bijvoorbeeld tips van burgers en/of instanties. Tenslotte stellen we onderzoeken in naar aanleiding van interne meldingen: medewerkers met klantcontact zijn alert op signalen van mogelijke fraude. Zij spreken de klant hierop aan of schakelen een handhavingsspecialist in. Als het vermoeden van fraude met administratief vooronderzoek niet kan worden weggenomen, stellen wij een vervolgonderzoek in.

Controlemiddelen die wij bij een dergelijk vervolgonderzoek kunnen inzetten zijn onder andere huisbezoeken en heimelijke waarnemingen. Bij zwaardere fraudezaken starten wij een strafrechtelijk onderzoek en doen wij aangifte bij het Openbaar Ministerie. Dit kan (uitzonderingen daargelaten) alleen als het fraudebedrag hoger is dan 50 duizend euro. Wij zijn zeer terughoudend met het gebruik maken van de uitzonderingen op de aangiftegrens. Opsporingsonderzoeken kosten in de regel meer tijd dan reguliere fraudeonderzoeken. Als we minder vaak opsporingsonderzoeken verrichten kunnen we op jaarbasis meer fraudeonderzoeken uitvoeren en vaker fraude stopzetten. Wij
zetten geen zwaardere opsporingsmiddelen in zonder toestemming van de Officier van Justitie.

Wij streven ernaar de efficiëntie en effectiviteit van onze onderzoeken continu te verbeteren. In 2015 lag de nadruk op het verhogen van de snelheid en het rendement van de bestuursrechtelijke fraudeonderzoeken door de inzet van technische hulpmiddelen en procesoptimalisatie.

Strengere controle aan de poort

Alleen aanvragers die recht hebben op een uitkering mogen een uitkering toegekend krijgen. In 2014 hebben we de controle aan de poort geïntensiveerd. Het doel daarbij was dat als aanvragers van een uitkering onjuiste of onvolledige informatie verstrekken, wij zo vaak mogelijk in staat zijn dat te constateren. Hiermee willen we onrechtmatige bijstandsverstrekking voorkomen. Wij hebben daarbij onder andere een extern bureau ingeschakeld om het proces aan de poort te analyseren en te adviseren over verdere verbeteringen. Wij hebben de verbeteringen aan het intakeproces in 2014 geborgd. Wij verrichten steekproeven, maken gebruik van uniforme rapportages met checklisten en maken bindende afspraken over welke controle-instrumenten we in welke situaties opvragen. We hebben in 2015 opnieuw geïnvesteerd in de ontwikkeling van de medewerkers die de uitkeringsaanvragen beoordelen. We zetten hiervoor een combinatie in van scholing, coaching en sturing. Tenslotte zetten we structureel meerdere specialisten van de afdeling Handhaving in om de medewerkers aan de poort te adviseren en te helpen bij de beoordeling van uitkeringsaanvragen.

Screening van volledige bestand op rechtmatigheid

Wij hebben in 2015 een doorlichting van (bijna ons volledige) klantenbestand verricht. Wij hebben ons daarbij gericht op de aanwezigheid van fraude en voorliggende voorzieningen. De aanwezigheid van een voorliggende voorziening wil zeggen dat een klant aanspraak kan maken op andere inkomsten dan alleen een uitkering in het kader van de Participatiewet. Hierbij kan worden gedacht aan onder andere WW, Wajong en diverse toeslagen van bijvoorbeeld de belastingdienst. Wij hebben de bezetting van de afdeling Handhaving tijdelijk verhoogd zodat we deze screening konden uitvoeren. De screening heeft het volgende resultaat opgeleverd:

- we hebben 161 uitkeringen beëindigd vanwege fraude;
- we hebben 60 uitkeringen (met terugwerkende kracht) verlaagd;
- we hebben 74 aanvragen gedaan omdat er sprake lijkt te zijn van een voorliggende voorziening. Op dit moment zijn 58 van deze aanvragen toegekend. Een aantal aanvragen zit nog in de beslisfase.

Controles naar aanleiding van interne en externe tips

Wij verrichten structureel fraudeonderzoeken uit naar aanleiding van interne en externe fraudesignalen. De afdeling Handhaving heeft in 2015 in totaal 453 onderzoeken verricht. Deze onderzoeken hebben het volgende resultaat opgeleverd:

- we hebben 238 uitkeringen beëindigd vanwege fraude;
- we hebben 45 uitkeringen (met terugwerkende kracht) verlaagd.

Themacontroles

Wij controleren niet alle klanten op dezelfde manier. Hoe hoger het risico op fraude, hoe intenser de controle. Wij hebben in 2015 een aantal risicoselecties op het lopende klantenbestand aangemaakt en de afdeling Handhaving heeft op basis hiervan rechtmatigheidsonderzoeken verricht.

Themacontrole op waterverbruik:

Een indicator voor een verhoogd risico op fraude is een erg laag of erg hoog waterverbruik. Als er op een bepaald adres sprake is van een erg laag waterverbruik kan dit er op wijzen dat er minder (of geen) mensen wonen dan is opgegeven bij de gemeente. Een hoog verbruik kan erop wijzen dat er meer mensen op het adres wonen dan opgegeven. Dit kan tevens wijzen op

hennepteelt. Wij hebben een onderzoek uitgevoerd naar een aantal van deze klanten.
Wij hebben 91 adressen gecontroleerd. Wij hebben op basis van deze controles 19 uitkeringen beëindigd en 5 uitkeringen (met terugwerkende kracht) verlaagd.

Themacontrole op autobezit
Als een klant meerdere kentekens op zijn naam heeft staan dan kan dit wijzen op het verrichten van zwart werk in bepaalde branches, autohandel en/ of de aanwezigheid van te veel vermogen.
Wij hebben een onderzoek uitgevoerd naar een aantal van deze klanten. Wij hebben 25 klanten gecontroleerd en op basis van deze controles 8 uitkeringen beëindigd.

Deze resultaten zijn ondergebracht bij de 238 beëindigde uitkeringen die als resultaat zijn genoemd onder het vorige kopje (controles naar aanleiding van interne en externe tips).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben in 2015 goede stappen gezet op het gebied van preventie door de nadruk te leggen op (vooral mondelinge) communicatie en de controle aan de poort te borgen. Daarnaast hebben we extra geïnvesteerd in het detecteren van fraude en voorliggende voorzieningen in ons zittende klantenbestand. Wij hebben ons in de begroting van 2015 ten doel gesteld om als gevolg van onze fraudeonderzoeken meer dan 140 uitkeringen te beëindigen. Het aantal uitkeringen dat we in 2015 daadwerkelijk hebben beëindigd bedraagt 399.

Wij hebben in 2014 in totaal 605 boetes opgelegd. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2015 zijn we uitgegaan van een stijging van het aantal boetes omdat het aantal fraudeonderzoeken in 2015 ook zou stijgen. Het aantal opgelegde boetes bedroeg in 2015 echter 450. Dit heeft de volgende reden. De wettelijke termijn waarbinnen teveel verstrekte bijstand kan worden verrekend met daaropvolgende uitkeringen is in 2015 verlengd van 3 naar 6 maanden. Hierdoor hoeft er minder vaak bijstand te worden teruggevorderd en dus ook geen boete opgelegd te worden. Dit heeft betrekking op situaties waarin klanten inkomsten (bijvoorbeeld uit tijdelijk werk) naast hun uitkering niet (tijdig) opgeven.

Beleidsveld

Schuldhulpverlening

In Groningen pakken we (problematische) schuldproblematiek bij burgers aan door een laagdrempelige, integrale schuldhulpverlening. De Groningse kredietbank (GKB) functioneert binnen de gemeente als centraal meldpunt en biedt diverse producten van schuldhulpverlening. In de integrale aanpak van schuldproblematiek werken we in onze dienstverlening aan de klant nauw samen met onze keten-partners, in het bijzonder met het maatschappelijk werk, de hulpinstellingen en vrijwilligersorganisaties, maar ook met relevante schuldeisers als de woningcorporaties.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden schuldhulpverlening bieden aan burgers die dat nodig hadden. In 2015 wilden we (problematische) schuldsituaties van burgers stabiliseren en zo veel mogelijk oplossen. We wilden blijven inzetten op het voorkomen van schulden bij burgers (preventie). Schuldhulpverlening wilden we afstemmen op de mogelijkheden (waaronder de financiële zelfredzaamheid) van de burger. Verder wilden we de in het Plan Schuldhulpverlening beoogde doelstellingen en resultaten behalen en de kwaliteit van onze dienstverlening borgen door te voldoen aan de door de koepelorganisatie NVVK gestelde eisen. We wilden blijven handelen binnen de door de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening gestelde normtijden en geen wachtlijsten laten ontstaan.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aanvragen binnen de normtijden afgehandeld	100%	100%	100%
▪ Aantal aanmeldingen schuldhulpverlening	2.291	2.500	2.026
▪ Aantal crisisinterventies	214	200	163
▪ Aantal inschrijvingen schuldregeling	469	425	464
▪ Aantal klanten in budgetbeheer	2.420	2.600	2.379
▪ Aantal klanten in beschermingsbewind	682	750	749
▪ Aantal aanvragen sociale kredieten	1.064	1.250	1.034

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Reguliere dienstverlening

De afdeling Intake van de GKB heeft burgers met financiële problemen zo goed mogelijk geholpen met gerichte informatie, advies, bemiddeling, cursus of crisisinterventie. Burgers met achterliggende (psychosociale) problematiek zijn voor zover nodig doorverwezen naar het maatschappelijk werk of de hulpverlening. Indien burgers werden geïndiceerd voor een schuldregeling (schuldbemiddeling of saneringskrediet), budgetbeheer, duurzame financiële dienstverlening, budget-coaching of beschermingsbewind dan werden ze doorgeleid naar de betrokken afdelingen van de GKB. We wilden blijven voldoen aan de door de wet gestelde normtijden en geen wachtlijsten laten ontstaan. We hebben de toegang tot schuldhulpverlening laagdrempelig gehouden, maar we hebben wel duidelijke voorwaarden en termijnen gesteld aan schuldhulptrajecten. Verder hebben we voor jongeren met schulden de eurocoach (speciale consulent voor aanpak van jongerenproblematiek) en het jongerenkrediet ingezet en ter bevordering van de zelfredzaamheid van klanten budget-coaching aangeboden. De GKB werkte samen met én in de sociale / WIJ teams, waardoor burgers eerder hulp zochten en voor nieuwe klanten vaak slechts één aanmeldgesprek voldoende was.

Toegang en uitstroom schuldhulpverlening

De druk op de schuldhulpverlening is groot. Om de caseloads bij de GKB beheersbaar te houden en wachttijden te voorkomen, hebben we in 2015 om de instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen voorwaarden en termijnen gesteld aan schuldhulptrajecten. We hebben geen toegangsbeperkende beleidsregels opgesteld.

Screeningsinstrument schuldhulpverlening

We hebben bij de aanmelding voor schuldhulp bij de GKB in 2015 (als pilot) een screeningsinstrument ingezet en onderzocht of het werken daarmee meerwaarde heeft voor de intake en de in te zetten backoffice-trajecten. We hebben hierbij samengewerkt met het maatschappelijk werk en

vrijwilligersorganisaties. De inzet van een screeningsinstrument was bedoeld om klanten gerichtere schuldhulp (maatwerk ter voorkoming van uitval en recidive) te bieden. Omdat de inzet van dit instrument drempelverhogend werkte, zijn we daar in de loop van het jaar mee gestopt. Wel hebben we de bruikbare delen van de screening geïntegreerd in het aanmeldgesprek. Bij het aanmeldspreekuur maken we gebruik van de ondersteuning aan klanten door vrijwilligers bij het ordenen van de papieren.

Gebied gebonden aanpak

We sloten in 2015 zoveel mogelijk aan bij de gebiedsgebonden aanpak bij ons aanbod van producten als informatie en advies en preventie-activiteiten. De consulenten intake van de GKB werkten samen met én in de sociale / WIJ teams, onder andere door middel van vaste contactpersonen.

Communicatie

Om de klanten en samenwerkingspartners sneller en beter te bedienen hebben we ingezet op ICT-programma's als digitale communicatie met schuldeisers en een webportaal voor klanten die hierdoor beter inzicht krijgen in hun bankrekening. De telefonische bereikbaarheid hebben we verder verbeterd.

Preventie

Preventie is een belangrijk onderdeel van de integrale schuldhulpverlening. We pogen schulden bij burgers te voorkomen en hun financiële vaardigheid te bevorderen. We zochten in 2015 daarbij de samenwerking met scholen, vrijwilligers, maatschappelijke en hulpinstellingen, maar ook met schuldeisers zoals deurwaarders en woningcorporaties. We kozen nadrukkelijk voor de speerpunten: wijkgericht werken en kinderen/jongeren en hun ouders. Daarnaast richtten we ons op specifieke doelgroepen als ouderen, nieuwe (werkende) armen en werkgevers. Na meer dan 10 jaar ontwikkeling en uitvoering van preventie zijn veel activiteiten structureel ingebed in ons preventieprogramma. In 2015 hebben we veel aandacht geschonken aan de inbedding van financiële educatie in het onderwijs (in brede zin: van basis- tot universitair onderwijs). Op basis van ontwikkelingen en behoeften ontplooiden we nieuwe activiteiten en methodieken en sloten we aan op lokale programma's.

Koppeling van re-integratie en schuldhulpverlening

Schulden vormen een belemmering voor re-integratie en participatie van burgers. In 2015 hebben we zoveel mogelijk re-integratie en schuldhulpverlening gecombineerd. Een tijdige gerichte verwijzing van klanten met schuldproblemen door de klantondersteuners naar de schuldhulpverlening was daarom een belangrijk aandachtspunt.

Innovatie Schuldhulpverlening

We zijn in 2015 gestart met de pilot Innovatie schuldhulpverlening. Door een innovatieve en alternatieve omgang met schuldproblematiek en door te vertrekken vanuit een integrale kosten-baten analyse, willen we aanvullende oplossingen mogelijk maken. We bekijken hoe de burger met schuldproblemen (al dan niet met behulp van zijn sociale netwerk) greep kan krijgen op het eigen leven. Het gaat er daarbij om dat het nemen van initiatief door de burger (gedragsverandering) moet lonen, ook op de korte termijn. Voorop staat het handelen vanuit het eigen plan van de burger. De gemeente organiseert de (professionele) ondersteuning en onderhandelt met schuldeisers en andere stakeholders over (alternatieve) afbetaling van de schulden. In 2016 zetten we de pilot voort.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De vraag naar schuldhulpverlening is in 2015 afgenomen ten opzichte van 2014. Het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening is met 13% gedaald. Het aantal crisisinterventies (163) ligt lager dan verwacht, onder andere door een preventieve, op vroeg-signalering en persoonlijke benadering gerichte samenwerking met de woningcorporaties, de energiebedrijven en het waterbedrijf. Door een pro-actieve benadering van burgers, na door de deurwaarder aangekondigde uithuiszetting, hebben we dit jaar 72 woningontruimingen voorkomen. Het aantal inschrijvingen voor een schuldregeling is 9% hoger dan verwacht, onder andere door efficiënter te werken en succesvolle stabilisatie van financiële huishoudens. Het aantal klanten in budgetbeheer is nagenoeg gelijkgebleven. Een lichte daling wordt veroorzaakt doordat we in 2014 een groot aantal dossiers van Bureau Integraal hebben overgenomen.
Het aantal klanten in beschermingsbewind is gestegen, maar dat had nog hoger kunnen zijn als er geen (lange) afhandelingstermijn bij de rechtbank van de verzoeken zou bestaan. Het aantal aanvragen voor sociale kredieten is zonder aanwijsbare reden licht gedaald. De druk op de schuldhulpverlening bleef groot vanwege de toegenomen complexiteit van dossiers (door een toename van multi-problematiek, grotere schuldenpakketten en meer klanten met een eigen woning). We hebben geen wachtlijsten laten ontstaan en ons gehouden aan de wettelijke normtijden.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Werk en inkomen

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
1.1	Werk	70.856	71.265	76.264	-4.999
1.2	Inkomen	191.592	193.897	188.369	5.528
	Totaal lasten	**262.448**	**265.162**	**264.633**	**529**
	Baten				
1.1	Werk	21.927	20.170	25.839	5.669
1.2	Inkomen	165.190	172.890	172.904	14
	Totaal baten	**187.117**	**193.060**	**198.743**	**5.683**
	Totaal saldi voor bestemming	**-75.331**	**-72.102**	**-65.889**	**6.213**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	0	0	0	0
	Totaal onttrekkingen	20	20	20	0
	Totaal saldi na bestemming	**-75.311**	**-72.082**	**-65.869**	**6.213**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

1.1 Werk **V 670 duizend euro**

Uitvoering Wet Sociale werkvoorziening (WSW) (N 0,7 miljoen euro)
Binnen de uitvoering van de WSW onderscheiden we de onderdelen SW detachering en begeleid werken en SW beschut. De SW wordt langzaam afgebouwd. Dat zien we niet alleen terug in dalende aantallen SW medewerkers, maar ook in een dalende omzet (N 1,2 miljoen euro). Dit nadeel wordt veroorzaakt door de terugloop van het aantal SW medewerkers, waar in de begroting nog onvoldoende rekening mee is gehouden.
Verder zien we dat 85 % van het aantal gedetacheerde medewerkers (in totaal 675 fte) daadwerkelijk omzet realiseert. Ongeveer 10% van dit totaal is tijdelijk niet gedetacheerd wegens ziekte of andere redenen.
Overigens lag het werkelijke aantal SW medewerkers 17 fte hoger dan waarvan in de begroting is uitgegaan (N 0,4 miljoen euro). Dit is een direct gevolg van het alsnog aangaan van een dienstverband met een aantal mensen dat op de wachtlijst stond. Verder hebben we meer subsidie ontvangen voor mensen die in andere gemeenten wonen (V 0,6 miljoen euro). Tenslotte hebben we over 2013 nog een bonus begeleid werken ontvangen waarmee in de begroting geen rekening was gehouden (V 0,3 miljoen euro).

Participatiebudget (V 0,4 miljoen euro)
Binnen het P-budget valt bijna 2,2 miljoen euro vrij. De vrijval kunnen we splitsen in een deel overhead van 1,2 miljoen euro en een overig deel van 1 miljoen euro. De vrijval van overhead is een direct gevolg van het vervallen van de declaratieregels bij uitvoeringskosten ten laste het Participatiebudget. Dit betekent dat we zelf mogen bepalen welke kosten er

gedekt worden met middelen uit het Participatiebudget.
Het overige deel bestaat uit:

- een vrijval op projecten op het terrein van Maatschappelijke participatie (0,3 miljoen euro);
- een vrijval van 0,4 miljoen euro op de inzet voor nieuwe doelgroepen. Deze vrijval wordt veroorzaakt door aanloopproblemen - waaronder wetstechnische - bij de plaatsing van mensen op een afspraakbaan of een 'nieuw beschut baan';
- lagere uitgaven aan gesubsidieerde banen (0,3 miljoen euro) als gevolg van het dalende aantal seniorenbanen.

Met behulp van de vrijval op het P-budget hebben we voor een bedrag van 1,8 miljoen euro een aantal nadelen kunnen dekken. Dit betreft de volgende onderdelen:

- restant taakstellingen van de diensten 'oud iederz/SOZAWE' voor een bedrag van 0,8 miljoen euro;
- niet ontvangen ESF subsidie 0,75 miljoen euro;
- derving van inkomsten door beëindiging bijdrage bedrijfsvoering arbeidsintegratie 0,25 miljoen euro.

Restant taakstellingen van de diensten oud iederz/SOZAWE (N 0,8 miljoen euro)
Bij de omvorming van oud iederz/SOZAWE naar de directies Werk, Inkomensdienstverlening en Maatschappelijke Participatie is een tekort zichtbaar geworden van ongeveer 800 duizend euro. Een deel van dit tekort wordt veroorzaakt door nog niet gerealiseerde taakstellingen. In 2016 wordt van deze taakstelling 50% gerealiseerd. Voor het resterende deel is door uw raad extra beleidsgeld beschikbaar gesteld. Invulling in 2015 bleek niet mogelijk, vandaar de incidentele dekking uit het overschot op het Participatiebudget.

Terugraming ESF subsidie (N 0,75 miljoen euro)
Namens de Arbeidsmarktregio Groningen heeft centrumgemeente Groningen op 25 oktober 2014 een aanvraag ingediend voor een ESF subsidie. In de periode 2014-2016 komt maximaal 5,1 miljoen euro aan subsidie beschikbaar voor de gehele arbeidsmarktregio waarvan 2 miljoen euro voor Groningen. In de begroting is voor dit bedrag een voorschot opgenomen. Achteraf gezien is dit echter niet toegestaan. De middelen kunnen pas worden ingezet nadat is komen vast te staan dat aan alle subsidievoorwaarden is voldaan. Daarover ontvangen we op z'n vroegst eind 2016 uitsluitsel. Voor 2015 betekent dit dat we de geraamde inkomsten niet gaan realiseren in 2015. Het verlies aan geraamde inkomsten dekken wij uit het overschot op het Participatiebudget.

Beëindiging subsidie bedrijfsvoering (N 0,25 miljoen euro)
Bij het opstellen van de begroting 2015 is rekening gehouden met een bijdrage uit het Participatiebudget voor kosten van arbeidsintegratie. In het Participatiebudget is hiervoor echter in de begroting geen rekening meer mee gehouden. Dit betekent een nadeel op de inkomsten. Voor 2015 is een incidentele oplossing gekozen door uit het overschot op het Participatiebudget het verlies aan inkomsten te compenseren. Voor 2016 is een structurele oplossing beschikbaar doordat uw raad daarvoor extra beleidsgeld beschikbaar heeft gesteld.

Overige posten (V 1 miljoen euro)
Opzet bestuurlijk samenwerkingsverband "Werkbedrijf" (V 365 duizend euro)
De invoering van de Participatiewet brengt met zich mee dat we mensen met een

arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan het werk willen krijgen. De arbeidsmarktregio Groningen is verplicht daarvoor te komen tot een regionaal Werkbedrijf. Het kabinet heeft in de transitiefase voor de ondersteuning van deze regionale aanpak per arbeidsmarktregio 1 miljoen euro beschikbaar voor de periode 2014-2016. Van de tot en met 2015 beschikbaar gestelde middelen (0,6 miljoen euro) is tot nu toe 235 duizend euro ingezet.

Sectorplannen SW (V 478 duizend euro)
In december 2015 heeft het kabinet 2,2 miljoen euro beschikbaar gesteld aan SW organisaties in de arbeidsmarktregio Groningen. Daarvoor waren sectorplannen SW ingediend. Deze plannen zijn nu gehonoreerd. Het sectorplan heeft vooral betrekking op de wijze waarop elementen van de sociale werkbedrijven een bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van de Participatiewet. Hierbij ligt de nadruk op de doelgroep van mensen met een arbeidsbeperking. Van de 2,2 miljoen euro heeft bijna 0,5 miljoen euro betrekking op onze gemeente. Omdat de middelen op een laat tijdstip beschikbaar zijn gesteld kunnen de middelen niet meer in 2015 worden ingezet.

Overige (V 157 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op een voordeel van 157 duizend euro.

1.2 Inkomen **V 5,5 miljoen euro**

Buig (V 4,8 miljoen euro)
De voordelige afwijking van 4,8 miljoen euro op de BUIG-uitkeringen kan als volgt worden verklaard:

Lasten
- prijsontwikkeling N 1,9 miljoen euro
- volumeontwikkeling en overige V 0,9 miljoen euro
- vrijval budget loonkostensubsidie V 2,0 miljoen euro

Baten
- bijstelling budget V 3,8 miljoen euro

De bijstandslasten liggen in werkelijkheid per saldo 1 miljoen euro hoger dan begroot. Hierbinnen zijn twee componenten te onderscheiden, namelijk een prijscomponent en een hoeveelheidscomponent. De prijscomponent is vooral het gevolg van het feit dat de invoering van de Wet hervorming kind regelingen (WHK) voor Groningen minder voordelig uitpakt dan door het Rijk is berekend. Een onderdeel van deze wet is namelijk de beëindiging van de alleenstaande oudertoeslag. Het aandeel alleenstaande ouders in het totaal van bijstandontvangers is in Groningen relatief lager dan het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat de besparing als gevolg van de beëindiging van de eenoudertoeslag in Groningen ook lager uitpakt. Hiermee is een bedrag gemoeid van 1,9 miljoen euro nadelig.

De hoeveelheidscomponent heeft betrekking op het aantal bijstandsuitkeringen. Het aantal bijstandsgerechtigden ontwikkelde zich in Groningen gunstiger dan het landelijke beeld. Het gemiddelde aantal uitkeringen is in 2015 ten opzichte van 2014 gestegen met 1,6% daar waar landelijk ongeveer het dubbele percentage waarneembaar is. Dit is mede een gevolg van onze extra investering in het detecteren van fraude en voorliggende voorzieningen in het zittende klantenbestand. Hiermee is een bedrag gemoeid van afgerond 3 miljoen euro.

We hebben echter ook te maken met factoren die ervoor zorgen dat het bijstandsniveau stijgt (1,6%). Hiermee is een bedrag gemoeid van 2,1 miljoen euro. Per saldo resteert een positief effect als gevolg van het meevallende aantal bijstandsuitkeringen van 0,9 miljoen euro.

Aan de batenkant komt het BUIG-budget 2015 ruim 3,8 miljoen euro hoger uit dan begroot. Dit is een direct gevolg van het nader voorlopig budget dat in september duidelijk is geworden.

Overige regelingen (V 0,2 miljoen euro)
Betreft voornamelijk een hogere opbrengst van zelfstandigen (0,15 miljoen euro). Sinds 1 januari 2013 moeten wij voor wat betreft deze opbrengsten voldoen aan een landelijke norm. Wij hebben bij de begroting aangegeven voor 2015 nog niet aan de landelijke norm te kunnen voldoen. Daarvoor is 327 duizend euro extra beleidsgeld toegekend. Wij zijn er in geslaagd om meer inkomsten binnen te halen dan geraamd. Het verschil tussen de norm en de werkelijke inkomsten blijft beperkt tot 178 duizend euro. Dit betekent dat een bedrag van afgerond 0,15 miljoen euro vrijvalt. De overige afwijkingen hebben betrekking op de individuele inkomenstoeslag en een aantal kleine regelingen.

Schuldhulpverlening (V 0,5 miljoen euro)
Het voordelig resultaat op schuldhulpverlening is voor het grootste deel een gevolg van een vrijval binnen de personele budgetten (0,4 miljoen euro). De vrijval wordt veroorzaakt door formatieruimte die gedurende de reorganisatie niet is ingevuld. Aan de inkomstenkant zien we hogere opbrengsten voor het uitvoeren van schuldhulpverlening aan andere gemeenten (0,1 miljoen euro voordeel)

Bedrijfsvoering (V 0,4 miljoen euro)
Betreft een incidentele vrijval van kapitaallasten omdat een deel van de gebruikte softwareapplicatie binnen het sociaal domein volledig is afgeschreven. De vervanging van de applicatie wordt meegenomen in de sourcingstrategie voor het sociaal domein, welke we in overleg met het programma outsourcing verder gaan uitwerken.

Armoedebeleid (N 0,4 miljoen euro)
Het nadeel op de bijzondere bijstand wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

- een tekort op de individuele bijzondere bijstand (1 miljoen euro nadelig);
- een voordelig resultaat op de middelen van armoede die vanuit 2014 overgeheveld zijn voor de laptopregeling (0,25 miljoen euro) en een voordelig afwijking op de overige projecten (0,2 miljoen euro);
- een voordelige afwijking op de individuele studietoeslag (0,15 miljoen euro).

In 2015 hebben wij een fors tekort op het budget bijzondere bijstand. Op alle onderdelen van de bijzondere bijstand zien wij een stijging van de uitgaven. In het oog springen de aanvullende bijstand aan personen jonger dan 21 jaar, de woonkosten en huisraad en de kosten van bewindvoering.
De kosten van bewindvoering zijn de laatste maanden van het jaar verdubbeld ten opzichte van de eerste maanden van het jaar. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal gevallen van bewindvoering maar ook door een stijging van het bedrag dat gedeclareerd kan worden voor mensen met problematische schulden. De vergoeding voor beschermingsbewind is in de loop van 2015 opnieuw vastgesteld door de rechtbank. Omdat de bijzondere bijstand een open-einde regeling is, is er geen grens aan de verstrekkingen gesteld.

De voordelige afwijking op de laptopregeling komt omdat er minder mensen een aanvraag hebben ingediend dan eerder is aangenomen. Het budget was voldoende om 1600 aanvragen (dit was de potentiële doelgroep) toe te kennen. Wij hebben in 2015 966

aanvragen gehonoreerd, eind 2015 zijn er nog 54 aanvragen in behandeling. De uitvoering van de laptopregeling is gestart in de tweede helft van 2015.

PROGRAMMA 2 Economie en werkgelegenheid

Het bedrijfsleven en de gemeente zijn sinds 2015 op een andere manier met elkaar gaan samenwerken. Wij geven onze samenwerking vorm vanuit het gedeelde besef dat wij gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor het stimuleren van onze economie en onze werkgelegenheid.

In het coalitieakkoord 2014-2018 hebben wij het bevorderen van de werkgelegenheid als één van de belangrijkste opgaven voor de komende jaren benoemd. Banen worden vooral door bedrijven gecreëerd. Het bedrijfsleven weet het beste zelf wat het nodig heeft om te kunnen groeien. Daarom werken wij met een open agenda die volop ruimte biedt voor ideeën en initiatieven vanuit het bedrijfsleven. Intussen werken wij aan een dienstbare gemeente die uitnodigend te werk gaat. Een gemeente die ruimte geeft, stimuleert, uitnodigt, verbindt en die ook slimmer organiseert.

Via de Economische Agenda voor de stad zetten we in gezamenlijkheid stappen, zodat krachten en middelen worden gebundeld en ontwikkelingen van de grond kunnen komen die bijdragen aan de werkgelegenheid. De Economische Agenda voor de stad bestaat uit drie onderdelen: het Convenant Ondernemend Groningen, Het Akkoord van Groningen 3.0 en het economische programma G-kwadraat.

Relevante beleidsnota's

Economische Agenda 2015-2019 (september 2014), bestaand uit Convenant Ondernemend Groningen, Akkoord van Groningen 3.0 en G-kwadraat 2015-2019
Vaststelling visie werklocaties “Rode Loper” en de “Beleidsnotitie Westpoort” (september 2014)
Strategisch evenementenbeleid (oktober 2014)
Concept-binnenstadsvisie Bestemming Binnenstad (juni 2015)
Groningen geeft energie (juli 2015)

DEELPROGRAMMA'S

1. **Ruimte en bedrijvigheid**
2. **Binnenstad en toerisme**
3. **Groningen Kennisstad**
4. **Overige acquisitie**
5. **Overig economie en werkgelegenheid**

Evaluatie 2015

Groningen is de economische motor van Noord-Nederland en een belangrijke internationale kennisstad. Samenwerking met het bedrijfsleven en de onderwijs-kennisinstellingen is de sleutel om de economie te stimuleren en werkgelegenheid te bevorderen. In de Economische Agenda hebben we vastgelegd hoe we door meer samen te werken met onze partners uit het bedrijfsleven hieraan bijdragen.

Toename werkgelegenheid

Voor het eerst is sinds 2011 de werkgelegenheid weer gegroeid met 1.3% Daarmee ligt deze toename boven het landelijk gemiddelde van 0.1% (bron: Lisa 2015). Het broze herstel is verder doorgezet van 131.985 werkzame personen in 2014 naar 133.710 in 2015. Met een toename van ruim 1.700 banen hebben we een belangrijke stap gezet in het realiseren van onze doelstelling uit G-Kwadraat, namelijk het aantal werkzame personen zo snel mogelijk terug te brengen naar 135.000 werkzame personen.

Het aantal vestigingen is met 3.1% toegenomen. Dat zijn 499 bedrijven. Daarnaast hebben we in 2015 te maken hebben met minder startende ondernemers namelijk 1.744, zijn dat 149 minder dan het voorgaande jaar. Werkzoekenden hebben in 2015 vaker een baan gevonden waardoor minder mensen gekozen hebben voor het zelfstandig ondernemerschap. Een positieve ontwikkeling is vorig jaar dat het aantal faillissementen met 12.4% is afgenomen.

Multiplier

Door het economisch programma G-Kwadraat hebben we in 2015 extra middelen in onze economie weten los te trekken. De multiplier van het totale G-Kwadraat programma is 1 : 7,9. De multiplier geeft gemiddeld weer hoeveel middelen we hebben gestopt in projecten en initiatieven en wat de bijdrage daaraan is geweest van overige partijen. Dus met 1 euro uit G-Kwadraat hebben andere partijen gemiddeld 7 euro 90 bijgelegd.

Voor de kennisprojecten uit het economisch programma ligt de multiplier hoger. Met de kennisprojecten uit het deelprogramma Internationale Kennisstad hebben we een multiplier gerealiseerd van 1 : 14. Een hogere multiplier voor kennisprojecten is logisch omdat er vaak sprake ia van Europese subsidies. Voor beide multipliers geldt dat deze hefboomwerking relatief hoog is. Uit diverse studies blijkt dat elke euro die binnen een gemeente wordt uitgegeven een hefboomwerking heeft van factor 4. Cofinanciering door de (lokale) overheid is bovendien vaak voorwaarde om in aanmerking te komen voor subsidiestromen die vanuit Europa en het SNN worden toegekend.

Versterken kenniseconomie

Onze Groningse kenniseconomie is verder versterkt met onder andere het Innolab Chemie op Zernike Campus, een Experience Center bij IBM en het nieuwe gebouw van EnTranCe, dat werd geopend door Koning Willem-Alexander. Door nieuwe kennisprojecten zijn nieuwe data en informatie beschikbaar gekomen waaruit weer nieuwe toepassingen kunnen volgen.

Het gunstige eco-systeem van Groningen voor nieuwe start-ups hebben we in 2015 verder ontwikkeld. Volgens het ING Economisch Bureau is er voldoende groeipotentieel in Noord-Nederland dankzij steeds meer samenwerking en de aanwezigheid van innovatieve bedrijvigheid en kansrijke technologieën. Veel innovatieve bedrijven in Groningen zijn op de kaart gezet met ‘Founded in Groningen’, de portal voor innovatieve Groningse bedrijven en start-ups. Talloze jonge Groningse ondernemers scoorden ook hoog in lijsten van snelst groeiende bedrijven en internationale nominaties, zoals de Deloitte Fast 50, Deloitte Technology Fast 500, en de Gazelle Award.

Het gaat beter maar..
De groeisectoren met als peildatum 1 april 2015 waren leisure en ICT. Het aantal vestigingen in de leisure en ICT is toegenomen met 0,3% en 6,9%. Het aantal arbeidsplaatsen met respectievelijk 2,3% en 7,7%. Opvallende ontwikkelingen deden zich voor in de sectoren energie, healthy ageing en de creatieve sector vanwege de groei in aantal vestigingen terwijl het aantal werkzame personen af is genomen. De verklaring voor deze afname ligt voor het grootste deel bij verschuivingen in branchecoderingen of mutaties bij een of twee bedrijven, waardoor de ontwikkeling van deze sectoren niet goed terug te vinden is in de werkgelegenheidsontwikkeling.

Het is in 2015 duidelijk beter gegaan met de Groningse economie, maar inzet blijft nodig. Zo is de bedrijvenmarkt voorzichtig aangetrokken. Er is weer belangstelling voor verschillende projecten, maar dat betekent niet dat we weer ontwikkelen op het niveau van voor de crisis. We hebben de ambities afgelopen jaren naar een realistisch niveau bijgesteld en hebben daar een kleinschaliger en meer vraag-gestuurde ontwikkelaanpak aan gekoppeld. Ondanks de belangstelling is de daadwerkelijke verkoop in 2015 beperkt gebleven.

Aantrekkelijke binnenstad
We hebben nieuwe kaders bepaald voor de binnenstad door een visie te ontwikkelen voor het A- Kwartier en een nieuwe visie voor een toekomstbestendige binnenstad. De bouw van het Forum heeft een tijd stilgelegen maar na een periode van intensief overleg met betrokken partijen, kan de bouw in 2016 weer worden hervat.

Hoewel bepaalde grote ketens het moeilijk hebben (zoals o.a. recentelijk het faillissement van V&D laat zien) en het verdwijnen van de Bijenkorf uit de binnenstad, hebben de detailhandel en de horeca beide een gunstige ontwikkeling laten zien in Groningen, zowel in aantal vestigingen als in werkgelegenheid. We zijn goed in gesprek met de sector over nieuwe trends en ontwikkelingen en weten daarop steeds beter in te spelen. Niet voor niets werd de Folkingestraat in 2015 door het publiek gekozen tot de ‘Leukste Winkelstraat’ van Nederland 2014’, won ’De Schoenenfabriek’ de prijs voor de Best Constumer Experience en kreeg boekhandel Riemer de titel ‘Beste winkel van de provincie Groningen’. Van Hully haalde een mooie internationale nominatie binnen voor The Circulars Public's Choice Award. Ook opende Bauhaus zijn deuren en zijn de voorbereidingen in volle gang voor vestiging van Primark, waarmee ongeveer 400 banen beschikbaar komen. Eind 2015 hebben we de RetailDeal gesloten met het ministerie EZ om samen met betrokken partijen de Groningse retail toekomstbestendig te maken.

Met het tot stand brengen van deze projecten versterken we de samenwerking tussen alle verschillende partijen en zetten we innovatief Groningen nationaal en internationaal op de kaart. Daarmee versterken we onze economische motor en leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling van de Groningse economie en werkgelegenheid.

Deelprogramma 2.1 RUIMTE VOOR BEDRIJVIGHEID

Met dit deelprogramma zorgen we voor een goed ondernemersklimaat in onze gemeente. Want als we willen dat er in onze gemeente meer banen komen, dan moeten we er ook voor zorgen dat bedrijven en instellingen hier een goede plek hebben of krijgen en goed worden geholpen door de gemeente. Zo kunnen bedrijven zich richten op ondernemen en groei realiseren. Dat is weer goed voor de werkgelegenheid.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Ruimte voor bedrijvigheid bedraagt 2,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt door opbrengsten van leges en heffingen en door overige inkomsten.

BELEIDSVELDEN

- Werklocaties
- Bevorderen ondernemerschap
- Bedrijvigheid in de wijken
- Creatief ondernemerschap
- Duurzaam ondernemen en innoveren
- Vergunning verlening en handhaving
- Detailhandel/markt

Beleidsveld

Werklocaties

Met werklocaties bedoelen we plekken in de stad waar werkgevers geconcentreerd zijn: bedrijventerreinen, kantorenparken en locaties voor (grootschalige) detailhandel. Op die plaatsen bevindt zich meer dan de helft van onze werkgelegenheid. In nauwe afstemming met de ondernemers en de regio werken we aan de juiste hoeveelheid duurzame werklocaties en aan het beheer ervan.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Met het aanbieden van nieuwe locaties en het samen met ondernemers en eigenaren herstructureren en revitaliseren van oudere locaties wilden we het voor ondernemers mogelijk maken zich in Groningen te vestigen en hier gevestigd te blijven.
Samen met ondernemers(verenigingen) wilden we het vestigingsklimaat verbeteren, dan wel zo optimaal mogelijk maken. Daarin speelt ook zinvol gebruik van braakliggend terrein en leegstaande panden een belangrijke rol.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

In gezamenlijkheid met het bedrijfsleven zijn er in 2015 diverse projecten geïnitieerd die voortkomen uit de Economische Agenda. Voorbeelden hiervan zijn de adoptie van het onderhoud voor rotondes op bedrijventerreinen, de open bedrijvendag OpenStad 2016, het cameratoezicht op bedrijventerreinen en ondersteuning van onderzoekstrajecten zoals de toekomstvisie voor de meubelboulevard Hoendiep.
Eind 2015 zijn twee locaties op bedrijventerreinen onderzocht om aangewezen te worden als opvanglocatie voor een AZC. We zijn het gesprek aangegaan met de ondernemersverenigingen om de

potenties en kansen voor ondernemers in beeld te krijgen.

Werklocaties aangeboden

Op basis van de, in 2014 geactualiseerde, marktanalyse bedrijventerreinen is besloten geen nieuwe bedrijventerreinen te ontwikkelen. Met onze passieve en actieve voorraad van in totaal 171 hectare hebben we voor de komende 15-25 jaar een passend en flexibel aanbod om ruimte te bieden aan bedrijvigheid. Ondanks dat er interesse is voor meerdere hectares, is de daadwerkelijke verkoop van bedrijventerreinen in 2015 beperkt. Op Eemspoort is de verkoop van 1.500 m^2 afgerond. Daarnaast loopt een aantal reserveringen. In totaal is er interesse in circa 10 hectare.

Bedrijventerreinen gerevitaliseerd

In 2015 is het programma Terreinwinst afgesloten. Dit betekent niet dat we geen of minder aandacht hebben besteed aan de kwaliteit van onze werklocaties. Wel merken wij dat bij zittende ondernemers de zorg toeneemt over het teruggeschroefde BORG-niveau op bedrijventerreinen. Wij blijven hierover in dialoog met de ondernemers. Op industrieterrein De Hoogte hebben in 2015 onderhoudswerkzaamheden plaatsgevonden. De uitvoering van de geplande upgrading die met ondernemers tot stand is gekomen, is uitgesteld naar 2016.

We hebben we meerdere fondsprojecten op werklocaties mede ondersteund en/of gefinancierd.

- We zijn in gesprek met de VBNO over tijdelijke ontwikkelingen in de Oosthamrikzone om daar een extra economische impuls te bewerkstelligen;
- We hebben het project Samen veilig uitgevoerd;
- Het project opvallen langs de ring van de VBNO heeft vertraging opgelopen;
- Voor de nieuwe aansluiting op de N361 bij de Noorderhogebrug zijn er gesprekken geweest met de ondernemers van de VBNO voor een zo goed mogelijke ontsluiting;
- Ondernemers zijn gestart met het project Open Stad waarin bedrijven hun bedrijf openstellen voor belangstellenden op 19 maart 2016;
- Op Hoendiep is een start gemaakt met het ontwikkelen van een nieuwe toekomstvisie;
- We hebben dit jaar de uitrol Glasvezel Hoendiep afgerond;
- In 2015 heeft het parkmanagement op Westpoort de beheertaken van de erfpachtstroken van de gemeente overgenomen;
- Voor parkmanagement op Zernike zie deelprogramma Groningen Kennisstad, deelprogramma Akkoord van Groningen.
- Zie ook deelprogramma 2.1 Ruimte voor Bedrijvigheid beleidsveld Bevorderen Ondernemerschap, gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven.

Rode Loper op werklocaties uitgevoerd

Sinds 2014 werken wij vanuit een nieuwe visie op werklocaties: de Rode Loper. Deze visie heeft in 2015 geleid tot een aantal concrete acties:

- Er wordt gewerkt aan een nieuw marketing- en positioneringsplan, ook voor de werklocaties.
- Onderzoek over het klantgerichter maken van het vergunningverleningsproces is afgerond. De implementatie wordt voorbereid.
- We zijn aan het onderzoeken in hoeverre (bestaand) wonen op bedrijventerreinen al dan niet wenselijk is.
- Het aantal vestigingen op bedrijventerreinen is toegenomen met 3%.

Kennis- en kantoorlocaties aangepakt

Samen met het bedrijfsleven hebben we projecten geïnitieerd voor de aanpak van verouderde kantorenlocaties zodat we het vestigingsklimaat verbeteren. Zoals het project Groene Laan Corpus den Hoorn dat volop in uitvoering is. Daarnaast hebben we samen met eigenaren en gebruikers van het Martini Trade Park onderzocht hoe de parkeersituatie kan worden verbeterd.

Qua kantorenlocaties hebben wij in 2015 gewerkt aan de ontwikkeling van het Europapark, dat groeit richting een multifunctioneel gebied met kantoren, sportvoorzieningen, scholen en wonen nabij het station. Voor de Zernike Campus Groningen is een stedenbouwkundig plan en bijbehorende grondexploitatie opgeleverd. Aandacht in het stedenbouwkundig plan ligt op het verder inrichten van de campus als verblijfsgebied, de infrastructuur en een betere samenhang tussen het zuidelijke campusgedeelte en de noordelijke bedrijfskavels. De vastgoedmonitor inclusief detailhandelsmarkt is uitgevoerd.

Tijdelijk gebruik en transformatie bevorderd

We hebben uw raad eind september 2015 geïnformeerd over tijdelijkheid en transformatie. De conclusie was dat het doel van Ruimte in Stad, namelijk het samenbrengen van vraag en aanbod, niet heeft opgeleverd wat we ervan hadden verwacht. Daarentegen is de afgelopen jaren veel gebeurd. We hebben verschillende gemeentelijke vastgoedobjecten tijdelijk ingevuld of getransformeerd naar een andere bestemming. Ook hebben de markt en de burgers zelf veel initiatieven ontplooid. Voorbeelden zijn The Big Building, de tijdelijke invulling van de EMG-silo, de invulling van de school aan de Travertijnstraat door onder andere Backbone 050, De Suikerfabriek en vele andere kleine initiatieven. Ook door Carex worden nog vele panden gevuld met allerlei bedrijvigheid. Voor een aantal werklocaties is een studie verricht naar welke tijdelijke invullingen het beste passen op onze verschillende werklocaties.

Onderdelen Structuurvisie detailhandel geactualiseerd

De actualisering van de Structuurvisie detailhandel richt zich op een aantal onderdelen zoals supermarkten, pick-up-points en de twee perifere clusters aan het Hoendiep en het Sontplein.

De laatste tijd vinden er grote veranderingen plaats binnen de retail. Deze worden mede veroorzaakt door economische en technologische ontwikkelingen. Dat was ook reden voor minister Kamp om een landelijke RetailAgenda te initiëren in maart 2015. Daaropvolgend is in november een RetailDeal gesloten door de gemeente met de minister. Hierin heeft de gemeente aangegeven aan de slag te gaan met de RetailAgenda in nauw overleg met de belangrijkste stakeholders (detailhandel, vastgoed, horeca, kunst en cultuur) een visie op de detailhandel en/of bredere binnenstad (door) te ontwikkelen. De actualisering wordt hierin meegenomen.

Voor de twee perifere clusters geldt dat er twee separate trajecten lopen. Dat heeft in 2015 voor het Hoendiep geresulteerd in de Toekomstvisie op meubelboulevard Hoendiep. De volgende stap in dit proces bestaat uit het financieel doorrekenen van een aantal scenario's. Uiteindelijk doel is te kijken of er een gebiedsontwikkeling op gang kan worden gebracht, mogelijk in relatie tot het suikerunie terrein. De rol van de gemeente hierbij is faciliterend.

Ten aanzien van het Sontplein wordt in opdracht van de marktpartijen in het gebied gewerkt aan een masterplan.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We lijken de crisisjaren voorzichtig achter ons te laten en zien op de bedrijvenmarkt steeds meer interesse voor de projecten in onze stad. Het betekent niet dat we weer ontwikkelen op het niveau van voor de crisis. We hebben de ambities de afgelopen jaren naar een realistisch niveau bijgesteld en hebben daar een kleinschaliger en meer vraag-gestuurde ontwikkelaanpak aan gekoppeld.

Het aantal vestigingen op bedrijventerreinen is toegenomen met 54 vestigingen. Dit is een toename van 3%. De werkgelegenheid is met 178 arbeidsplaatsen afgenomen. Dit wordt veroorzaakt door een afname op het Witte Lam door een verhuizing van één bedrijf naar een kantorenlocatie.

Beleidsveld

Bevorderen ondernemerschap

We werken aan het creëren van een gunstig klimaat voor ondernemende mensen die een bedrijf hebben of die een bedrijf willen oprichten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het aantal startende ondernemers en het aantal bedrijfsvestigingen wilden we laten stijgen ten opzichte van 2014.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal bedrijfsvestigingen	15.863	> 15.863	16.362
▪ Aantal startende ondernemers	1.893	> 1.893	1.744

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

Na ondertekening van het Convenant Ondernemend Groningen is de samenwerking in 2015 verder ontwikkeld en is de Koepel Economische Agenda opgericht en aangevuld met de partners uit het onderwijs en kennisinstellingen. De Koepel Economische Agenda heeft de agenda invulling gegeven door het aanjagen en realiseren van concrete projecten. Een belangrijk aspect is het creëren van commitment bij gezamenlijke, stadsbrede projecten.
In 2015 zijn drie bijeenkomsten geweest van de Koepel. Op de agenda stonden onderwerpen als: Stimuleren arbeidsparticipatie, meerjarenprogramma aardbevingen, economische profilering van Groningen en doorontwikkeling van het Fonds Ondernemend Groningen. Op uitvoeringsniveau is een begin gemaakt om de onderlinge samenwerking op projectniveau te verstevigen.
Enkele projecten zijn: de Holland Web Week, VBZO Academy, Glasvezel uitrol Hoendiep, Aankleding winkelcentrum Beijum, Kredietunie Groningen, Ondernemersacademie.
Daarnaast is de Groninger Ondernemer Courant voortgezet. De website heeft meer dan 3.700 volgers op Facebook en de fysieke oplage is ongeveer 9.000 exemplaren.

Accountmanagement uitgevoerd

De accountmanagers Economie hebben meer dan 700 bedrijfsadviesgesprekken gevoerd. Er is regelmatig overleg met de collega's van de unit Werk. Trends uit 2015 waren minder financiële problemen en meer belangstelling van bedrijven voor bedrijfsgrond.
Er zijn samen met de wethouder economie 30 bedrijven bezocht voor een werkbezoek. Ook zijn ongeveer 200 ondernemersbijeenkomsten bezocht. Daarnaast zijn er vier MKB ondernemersavonden georganiseerd in samenwerking met afdeling unit Werk, UWV en MKB-noord waarvan één in de gemeente Assen. Op dit soort bijeenkomsten komen gemiddeld ruim 200 ondernemers af.
Ook evenementen als het i3event en Businesswise 050 hebben we mede helpen organiseren.

Afgelopen jaar waren er ook winnaars: het Groningse bedrijf Ophtec is winnaar geworden van de Groninger Ondernemingsprijs en Hi-Fi Corner uit Groningen heeft de Jonge Ondernemingsprijs 2015 gepakt.

Startende ondernemers gestimuleerd

We hebben startersbijeenkomsten georganiseerd, (horeca) adviesgesprekken gevoerd en we zijn continu met het werkveld in gesprek en stellen ons netwerk beschikbaar. Bovendien ondersteunen we initiatieven die uit het veld komen, zo spelen we in op de behoeften van zzp-ers om hun zichtbaarheid te vergroten via Onderneem 't, faciliteren we de Ondernemersacademie bij het opleiden van hun studenten en ondersteunen we jong ondernemerschap met de Jonge Ondernemersprijs.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 zien we voor het eerst een afname van het aantal startende ondernemers. We hebben ons doel om meer starters te realiseren dan het jaar ervoor niet gehaald. Dit heeft mede te maken met de groei van de werkgelegenheid. Werkzoekenden kiezen vaker in tijden van recessie voor een baan als zzp-er. Aangezien het aantal banen in 2015 is toegenomen zijn er meer baanopeningen waardoor minder mensen gekozen hebben om zelfstandig ondernemer te worden. Daarnaast zijn er 225 minder faillissementen aangevraagd dan in 2014. Dat is een afname van 12%.
Het aantal vestigingen is toegenomen met 3.1% van 15.863 naar 16.362.

Beleidsveld

Bedrijvigheid in de wijken

Het bevorderen van werkgelegenheid en bedrijvigheid in de wijken noemen we ook wel ‘wijkeconomie’.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden het voorzieningenniveau en de bedrijvigheid in de wijken behouden en stimuleren. De wijkwinkelcentra, bedrijven/winkels in de wijken en ondernemers die vanuit huis werken, bieden immers werkgelegenheid aan duizenden mensen in onze gemeente.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

De bedrijvenverenigingen hebben in samenwerking met de gemeente verschillende projecten en bijeenkomsten georganiseerd. Zo hebben zij aandacht besteed aan ‘Groningen Bereikbaar’ in verband met de werkzaamheden aan de Ringweg. Daarnaast zijn verschillende samenkomsten georganiseerd met als thema’s ‘Samen Veilig’, ‘identiteitsmarketing’ en ‘nieuw ondernemerschap’ in de detailhandel.

Wijkwinkelcentra ondersteund

De gemeente heeft, al dan niet via het Servicepunt Detailhandel, de verschillende winkeliersverenigingen gefaciliteerd bij het uitvoeren van verschillende projecten. Door o.a. co-financiering is in winkelcentrum Reitdiephaven de bewegwijzering verbeterd, hebben zij een huisstijl ontwikkeld en zijn er diverse activiteiten georganiseerd. In Vinkhuizen is het onderhoud van het plein verbeterd en hebben zij een activiteiten- en promotieplan ontwikkeld. In Helpman is gezamenlijk gewerkt aan o.a. de signing, kennisverrijking en het verbeteren van het verblijfsklimaat. In Selwerd was veiligheid een aandachtspunt. Paddepoel heeft zich geconcentreerd op het ontwikkelen van een marketing- en communicatieplan.

Marktinitiatieven ondersteund

We hebben samen met Onderneem 't verschillende projecten in 2015 georganiseerd om zzp-ers te ondersteunen. We hebben de challenge 'Doe mee met ondernemend Groningen' uitgeschreven, waarin zzp-ers hun behoeften kenbaar hebben kunnen maken. Deze behoeften zijn voor een groot deel door henzelf opgepakt en als gemeente hebben we waar nodig gefaciliteerd.

In samenwerking met collega's van de unit Werk hebben we met het project StadOogst zzp-ers en kleine zelfstandigen die in een moeilijke positie verkeren geholpen door hen het juiste netwerk te bieden of via coaching weer op weg te helpen.

Ook hebben we vanuit de samenwerking een adviserende rol gespeeld in de pilot Part Time Ondernemen en ons netwerk beschikbaar gesteld. Ongeveer 40 parttime ondernemers zijn in 2015 gestart. Daarnaast is mede vanuit het Armoedebeleid een drietal initiatieven gerealiseerd voor zzp-ers/kleine zelfstandigen in samenwerking met Onderneem ’t, VODO050, en Coaching en Trainingsburo Groningen. Het gaat hier om ongeveer 80 personen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door het ondersteunen van meerdere initiatieven en projecten hebben we ondernemers geholpen. We hebben daarmee de koers voortgezet door minder te focussen op wijkeconomie en meer op groepen zzp-ers die behoefte hebben aan een netwerk of die in moeilijkheden zijn gekomen.

Beleidsveld

Creatief ondernemerschap

De creatieve sectoren zoals media en entertainment, gaming en architectuur zijn een aanjager voor innovatie in andere sectoren. De creatieve industrie wordt dan ook erkend als economisch vliegwiel, vooral als er sprake is van innovatie-nieuwe-stijl: daar waar creatieve en technische bedrijven nauw samenwerken en vanaf het begin samen nieuwe producten, diensten, concepten en processen ontwikkelen. Zie ook Programma 6 Cultuur, beleidsveld Kunst en economie.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Een aantrekkelijk klimaat voor de creatieve industrie om zo het aantal vestigingen en het aantal werkzame personen te laten groeien.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Aantal werkzame personen	5.600	> 5.600	5.530	-70 = -2,5%
▪ Aantal vestigingen	2.835	> 2.835	2.909	74 = 2.6%

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Creatieve sector gefaciliteerd

We hebben onderzoek laten doen naar de ontwikkeling van een innovatieagenda voor de muziekindustrie. Deze agenda wordt momenteel verder ontwikkeld door de sector zelf in samenwerking met de kennisinstellingen en nationale partijen. Daarnaast hebben we het project Innofest helpen ontwikkelen, dat innovatie door ondernemers op festivals aan jaagt. Tot slot zijn er overleggen geweest met de Noordelijke overheden over een beleidslijn voor de creatieve industrie in verband met het

briefadvies van de SER Noord over het faciliteren van deze sector. De creatieve sector heeft zich goed kunnen profileren tijdens de Hafengeburtstag in Hamburg.

(Zie ook deelprogramma 2.3 Groningen Kennisstad, beleidsveld Akkoord van Groningen, Stimuleren van innovatie en ondernemerschap samen met de creatieve industrie).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het aantal vestigingen in de creatieve sector is toegenomen met 2.6%. Dit komt echter niet tot uitdrukking in het aantal werkzame personen. Daar is sprake van een afname van 2.5%. Deze wordt vooral veroorzaakt door een afname van banen bij uitgeverijen en door een afname bij een stichting gericht op jongeren.

Beleidsveld

Duurzaam ondernemen en innoveren

Als onderdeel van het Masterplan Groningen Energieneutraal richten we ons op energiebesparing bij bedrijven, het zuinig omgaan met grondstoffen en het sluiten van kringlopen. Dat doen we via de Wet milieubeheer en door samenwerking met diverse partijen in het netwerk 'Noorden Duurzaam' (voormalig CODIN). Daarnaast stimuleren we Fairtrade in samenwerking met diverse partners in het kader van 'Groningen Fairtrade stad'.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden bedrijven stimuleren om duurzamer te gaan ondernemen. Dit is niet alleen goed voor het milieu maar het levert ook geld op voor de ondernemer. Op grond van de Wet milieubeheer kunnen we bedrijven verplichten tot het overgaan van energiebesparende maatregelen op basis van het energieverbruik. We proberen een goede balans te vinden tussen verplichten en stimuleren. In het stimulerende spoor staat de samenwerking met het bedrijfsleven centraal bij het opzetten en uitvoeren van projecten. Voorbeelden hiervan zijn de 'Clean'-campagne, energiebesparing in de horeca, Green Key bij hotels en de ketenprojecten. Ook op de bedrijventerreinen stimuleren we duurzame projecten op het gebied van energiebesparing, duurzame energie en mobiliteit.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Energiebesparing bij bedrijven

We werken branchegewijs (bijvoorbeeld supermarkten), themagewijs (bijvoorbeeld 'open gevels') en/of met individueel maatwerk om energiebesparing bij bedrijven te realiseren. Het uitgangspunt is de vrijwillige medewerking van ondernemers. Indien deze vrijwilligheid niet aanwezig is kunnen bedrijven verplicht worden volgens de Wet milieubeheer. Afhankelijk van het jaarverbruik kunnen bedrijven verplicht worden om maatregelen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar te treffen. Indien noodzakelijk kan hier handhavend tegen opgetreden worden. In 2013 is een selectie gemaakt van de grootverbruikers, middenverbruikers en de kleinverbruikers. Inspecteurs hebben een aanvullende opleiding gevolgd en een training *on the job.* In 2015 is bij 35 bedrijven een traject in gang gezet om energiebesparende maatregelen te laten treffen.

Ondernemingen met meer dan 250 werknemers of een jaaromzet boven de 50 miljoen euro waren verplicht om voor 5 december 2015 een energie-audit op basis van de Europese Energie-efficiency Richtlijn (EED) te laten uitvoeren. Dit staat in een ministeriële regeling van het ministerie van EZ, die op 10 juli 2015 van kracht is geworden. De bedrijven waarop de EED van toepassing is hebben, op advies van

RVO, van de gemeente Groningen uitstel gekregen van 4 tot 6 maanden voor het indienen van audit. De beoordeling van deze audits zullen in 2016 plaatsvinden.

Verduurzamen van horecabedrijven en detailhandel

Samen met de Koninklijke Horeca Nederland (KHN), de Klimaatroute en de gemeente Groningen is een project gestart om horecaondernemers te ondersteunen bij duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Met als doel de bedrijfsvoering van middelgrote en kleinere horecabedrijven te verduurzamen en besparingen te realiseren.
KHN heeft de samenwerking met Klimaatroute gezocht, een overzichtelijke checklist opgesteld en een app ontwikkeld die per direct inzicht biedt aan de ondernemer in de (kosten en opbrengsten van) besparingsmogelijkheden op het gebied van gas, water, elektriciteit, afval en voeding. Voldoet een ondernemer aan meestal haalbare duurzaamheidseisen, dan verdient hij een duurzaamheidslabel.
De gemeente Groningen vergoedt de scan voor 100 bedrijven. Binnen het project zijn alle 100 QuickScans reeds uitgevoerd. Hiervan hebben tot op heden 47 ondernemers maatregelen uitgevoerd om hun energieverbruik significant te reduceren. In totaal is er door de horeca ondernemers in Groningen in dit project een lokaal bedrag geïnvesteerd van ruim 51 duizend euro in energiezuinige producten. Hiermee wordt 64 ton CO2 gereduceerd op jaarbasis.Vanwege het succesvolle verloop van het project bij de horecabedrijven is in 2015 gestart met een soortgelijk project bij de detailhandel. Inmiddels hebben hier ook 100 bedrijven zich aangemeld voor het laten uitvoeren van een scan. De resultaten hiervan zullen in de loop van 2016 bekend worden.

Uitvoeren van ketenoverleggen en andere samenwerkingsverbanden onder 'Noorden Duurzaam'-vlag

De gemeente Groningen is lid van de regiobrede vereniging voor duurzame ontwikkeling 'Noorden Duurzaam' (voorheen Codin). Leden van deze vereniging zijn organisaties en particulieren in Friesland, Groningen en Drenthe die willen investeren in duurzaamheid. We ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van een product volgens het principe 'cradle-to-cradle'. De ervaringen worden gedeeld met andere bedrijven in de vorm van ketenoverleggen. In de gemeente Groningen is het betonketenoverleg inmiddels afgerond. Hierbij zijn afspraken gemaakt binnen de betonketen in de gemeente voor meer hergebruik van sloopbeton. In 2015 is het verfketenoverleg gestart met als doel verfrecycling tot stand te brengen. Dit project wordt in 2016 voortgezet. Nieuwe initiatieven op gebied van ketenoverleggen worden omarmd.

Stimuleren duurzame inrichting van bedrijventerreinen

In 2015 is op de bedrijventerreinen aan de zuidoostkant van de stad, in opdracht van de bedrijvenvereniging VBZO, een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken op het gebied van duurzaamheid. Hoewel er aan de zuidoostkant van de stad al veel gebeurt, zoals opwekking van biogas bij Attero, WKO op Europapark en zonnepanelen op Euroborg, kwam in een bespreking van het eindrapport met ondernemers de wens naar voren om de aanschaf van zonnepanelen door ondernemers te stimuleren. Dit heeft geleid tot de start van een project waarin de gezamenlijke bedrijven-verenigingen, VBZO, VBGW en VBNO, samen met de gemeente de aanschaf van zonnepanelen stimuleren, met gebruikmaking van de landelijke SDE-subsidieregeling.

Fairtrade

Met diverse publieksactiviteiten, netwerken en social media is de titel 'Fairtrade Gemeente' breed onder de publieke aandacht gebracht en gehouden.
In 2015 is onder de vlag van Noorden Duurzaam de thematafel Fairtrade Noord Nederland opgezet, waar het kernteam Fairtrade Gemeente Groningen aan deelneemt. Doel is nieuwe Fairtrade gemeenten te ondersteunen en door kennis, kunde en capaciteit te binden, krachtiger naar buiten te kunnen treden

binnen de eigen gemeente en regio. Hiermee worden kansen gecreeerd voor faire ondernemers en start-ups om zich verder te ontwikkelen. In de foodsector wordt Fairtrade meer en meer integraal onderdeel van duurzame inkoop en consumptie.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De resultaten zijn in lijn met de geformuleerde doelen en activiteiten.

Beleidsveld

Vergunningverlening en handhaving

De gemeente is bevoegd gezag voor bedrijven op grond van de Wet milieubeheer en de Wabo (milieu). Voor veel Groningse bedrijven is het Activiteitenbesluit van toepassing. We werken aan integrale vergunningverlening, toezicht en handhaving, op een manier die bijdraagt aan lastenverlichting voor bedrijven. We besteden extra aandacht aan energiebesparing en duurzaam ondernemen, zowel via het reguliere toezicht als het stimulerende spoor.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Het verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen binnen de wettelijke termijnen;
- Het behouden van de kwaliteit van dienstverlening aan burgers door klachten adequaat af te handelen;
- Het behouden van en zo nodig verbeteren van de leefomgevingskwaliteit door het reguleren van en toezicht houden op de milieubelasting door bedrijven. Dit doen we volgens het handhavingsprogramma;
- Het tijdig inzichtelijk maken van en verantwoording geven over de activiteiten van de handhaving.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Wettelijke termijnen vergunningverlening en meldingen halen	100%	100%	80%
▪ Klachten afhandelen binnen 6 weken	90%	100%	95%
▪ Volledigheid uitvoering handhavingsprogramma	80%	100%	70%
▪ Handhavingsprogramma 1 januari en handhavings-verslag 1 april aangeboden	nee	ja	nee

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Vergunningverlening

We geven uitvoering aan de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Bedrijven worden op maat bediend. Procedures worden in het algemeen binnen de geldende termijnen afgerond.

Vergunningverlening en handhaving leidden in 2015 niet tot beroepszaken. Vergunningverlening wordt door de Omgevingsdienst (ODG) uitgevoerd. In een aantal gevallen is de wettelijke termijn niet gehaald. In de voortgangsbesprekingen met de ODG vragen we de wettelijke termijnen in acht te nemen.

Adequate afhandeling van klachten
Het aantal klachten over de milieubelasting door bedrijven blijft op het zelfde niveau als voorgaande jaren. Die klachten betreffen in hoofdzaak geluidhinder door horeca-inrichtingen.

Uitvoeren Handhavingsprogramma
De naleving van de milieuregels bij de gecontroleerde bedrijven met een aanmerkelijke milieubelasting, waar we jaarlijks of tweejaarlijks komen, is op orde. Bij de overige bedrijven waar we minder frequent komen, is het naleefgedrag redelijk op orde.

Een gedeelte van de toezichtactiviteiten wordt uitgevoerd door de ODG. Van de opdracht 2015 aan de ODG is circa 40 % uitgevoerd. De oorzaak van het niet volledig uitvoeren van de opdracht is te herleiden tot te weinig personele capaciteit en procesmatige tekortkomingen. Met de ODG wordt structureel overlegd om te komen tot verbetering van de prestatie.

Opstellen Handhavingsprogramma en Handhavingsverslag
Het Handhavingsprogramma 2014 was op 1 januari 2015 vastgesteld. Het Handhavingsverslag 2014 is op 18 juni 2015 aangeboden aan uw raad.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De doelen van het programma 2015 zijn deels gerealiseerd. De milieubelasting van de in 2015 gecontroleerde bedrijven is op orde.
Ook in 2015 is de uitvoering van de taken door de Omgevingsdienst Groningen achtergebleven bij het gevraagde programma. Dat betekent dat we onze beleidsmatige uitgangspunten voor vergunningverlening en toezicht bij bedrijven niet meer kunnen realiseren. Met de ODG wordt structureel overlegd om te komen tot verbetering van de prestatie.

Beleidsveld

Detailhandel en markt

De warenmarkt vormt een wezenlijk onderdeel van de binnenstad. Een goed functionerende warenmarkt speelt een belangrijke rol in de aantrekkingskracht van onze binnenstad. En vooral wanneer er hier geen evenementen plaatsvinden, zorgt de warenmarkt voor levendigheid. Daarnaast zorgen de wijkmarkten voor een gevarieerd aanbod van levensmiddelen in de buurt. Diversiteit, kwaliteit en continuïteit zijn hierbij de sleutelbegrippen. De markt moet kostendekkend zijn. Hoewel de economie weer aantrekt, is dit bij de markt nog niet zichtbaar. Daarnaast heeft de bouw van het Forum impact op de Grote Markt en de beschikbare ruimte voor de markt.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Een toekomstbestendige warenmarkt voor Stadjers, regionale bezoekers en toeristen. Een markt die een bijdrage levert aan de aantrekkelijkheid en levendigheid van de binnenstad. De warenmarkt is actief betrokken bij de totstandkoming van de toekomstvisie voor de Binnenstad. Op basis van deze visie ontwikkelen wij de warenmarkt verder op kwaliteit. Wij streven naar kostendekkendheid van de warenmarkt.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Een aantrekkelijke, kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige warenmarkt

Wij hebben veel geïnvesteerd in de verbetering van de afstemming en communicatie met de Centrale Vereniging voor Ambulante Handel (CVAH), de marktcommissie, de marktadviescommissie en de marktondernemers. Wij hebben regelmatig overleg met de CVAH over aangelegenheden op de markt en over de samenloop van evenementen met de markt.

De Marktadviescommissie adviseert over vergunningaanvragen en branchewijzigingen voor de warenmarkt. Omdat de Marktadviescommissie constateerde dat zij met de huidige regelgeving en branchering niet optimaal uitvoering kan geven aan de doelstellingen voor onze warenmarkt, hebben wij - in nauwe samenwerking met hen - een wijziging van de regelgeving en branchering voorbereid. Hiermee borgen wij de kwaliteit en diversiteit van onze warenmarkt. De nieuwe regelgeving en branchering voor de warenmarkt wordt in 2016 geïmplementeerd.

Wij hebben een pilot 'Zondagsmarkt Vismarkt en Grote Markt Groningen' ingesteld waarmee wij vormgeven aan de koopzondagen voor de warenmarkt. In nauw overleg met de CVAH en de betrokken marktondernemers geven wij vorm aan deze pilot. De pilot loopt nog tot 1 december 2016.

Daarnaast zijn wij gestart met het proces om te komen tot een Masterplan voor de warenmarkt, waarmee wij de positionering van de warenmarkt in de toekomst willen versterken. Dit doen wij in nauwe samenwerking met de CVAH en de marktondernemers. Maar ook met het Binnenstadmanagement, waarin de GCC, de horeca en Marketing Groningen vertegenwoordigd zijn, en met inwoners van de stad. Dit proces krijgt in 2016 vervolg.

Tekort Stadstoezicht

Zie programma 9, deelprogramma 9.1, beleidsveld Toezicht en Handhaving openbare ruimte.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Door de verbeterde samenwerking met de vertegenwoordiging van de warenmarkt, de wijziging van de branchering en regelgeving en de invoering van de pilot 'Zondagsmarkt Vismarkt en Grote Markt Groningen' is de basis om te komen tot een aantrekkelijke, kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige markt verbeterd. Wij bouwen hier op voort met de implementatie van de nieuwe regelgeving en branchering en het Masterplan voor de warenmarkt.

Deelprogramma 2.2 BINNENSTAD EN TOERISME

Met dit deelprogramma zorgen we voor een binnenstad waar mensen graag naartoe komen. Een binnenstad die gastvrijheid uitstraalt, goed bereikbaar is en waar wat te beleven valt. Dat is wel zo plezierig voor de Stadjers. Met een levendige, aantrekkelijke stad trekken we ook bezoekers, toeristen, studenten, kenniswerkers en binden wij het bedrijfsleven aan ons. Dit vertaalt zich in meer bestedingen, maar ook in nieuwe kennis en nieuwe bedrijvigheid. Dat is noodzakelijk voor meer economische groei en meer werkgelegenheid.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Binnenstad en toerisme bedraagt 1,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Binnenstadontwikkeling
- Bevorderen toerisme
- Versterken bedrijfsleven binnenstad
- Talent en kenniswerkers

Beleidsveld

Binnenstadontwikkeling

De binnenstad van Groningen is aantrekkelijk door een goede mix van winkels, horeca, cultuur, evenementen en wonen. Dit zorgt ervoor dat jaarlijks een groot aantal bezoekers naar de binnenstad komen. Dit willen we zo houden en daarin investeren we, bijvoorbeeld met de ontwikkeling van het Forum en de nieuwe Oostwand, maar ook op het gebied van veiligheid en infrastructuur. Tegelijk denken we na over hoe we de binnenstad ook de komende decennia aantrekkelijk kunnen houden. Dit doen we samen met betrokkenen in de binnenstad.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Een levendige binnenstad met een prettig verblijfsklimaat.
- Een bruisende en bereikbare binnenstad voor diverse gebruikers.
- Goed wonen in een leefbare binnenstad.
- De binnenstad als motor van de economische en culturele ontwikkeling van stad en regio waarin ruimte is voor ondernemerschap en omzet en werkgelegenheid op peil blijven.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal binnenstadbezoekers	23-25 miljoen	stabiel 22-25 miljoen	*
▪ Gerealiseerde omzet (in miljoenen euro)	630-683	stabiel 750-850	*
▪ Bezoekerswaardering binnenstad	6,8	6,8 of hoger	6,9

[*Een berekening van het aantal bezoekers in de binnenstad (en de daaraan gerelateerde bestedingen) kan in 2015 niet worden uitgevoerd. Reden is dat het koopstromenonderzoek dat als input dient voor de koopkrachtbinding en toevloeiing uit 2010 stamt. Het is gezien alle veranderingen niet meer realistisch om berekeningen op basis van deze gegevens te maken. De provincie Groningen is voornemens om voor de gehele provincie een koopstromenonderzoek te laten uitvoeren]

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Visie Binnenstad

Onder de titel Bestemming Binnenstad werken we aan een visie op een toekomstbestendige binnenstad. Zoals in het coalitieakkoord is aangegeven, werken we aan een levendige binnenstad met een prettig verblijfsklimaat. Doelstelling is de binnenstad te versterken en nog meer het domein te laten zijn van de voetganger. Consequenties is dat de bussen op een andere manier gaan rijden, waarbij de Grote Markt en de Brugstraat worden ontzien. In juni 2015 hebben we de concept Binnenstadsvisie “bestemming Binnenstad” vastgesteld en aan uw raad voorgelegd. Uw raad heeft op hoofdlijnen ingestemd, waarna de visie de inspraak is ingegaan. Tijdens het inspiratiefestival Let's Gro 2015 zijn we wederom met bewoners, bezoekers en ondernemers in debat gegaan over de toekomst van de binnenstad, ditmaal via het ontwerpcafé aan de Westerhaven die 1,5 week open was voor publiek. Definitieve besluitvorming volgt begin 2016.

Strategisch Evenementenbeleid en Vergunningenkader Evenementen

zie programma 6 Cultuur, deelprogramma 6.3.

Bruisende binnenstad en jaarprogramma Binnenstadmanagement (BIMA)

In 2015 hebben we het evenementenprogramma uitgevoerd, met als hoogtepunten Eurosonic Air, Winterwelvaart, Nacht van de Mode, Moving Mesdag en de Nacht van de Kunst & Wetenschap. In 2015 is er geen ijsbaan gerealiseerd op de Grote Markt.

In 2015 hebben wij samen met onze stakeholders in de binnenstad weer gewerkt aan uitvoering van het jaarprogramma Binnenstad Management (BIMA), waarin wij onze individuele activiteiten delen, afstemmen en waarin we waar mogelijk samen optrekken.

Informatievoorziening

In 2015 hebben we de informatieverschaffing aan bewoners en bezoekers van Groningen over de ontwikkeling van de Oostwand en het Forum gecontinueerd, via het informatiecentrum op de Grote Markt, via digitale informatie, nieuwsbrieven en klankbordgroepen. Rondom de Binnenstadsvisie “Bestemming Binnenstad” en het opstarten van het uitvoeringsproject Herinirchting Binnenstad West, zijn diverse intensieve participatietrajecten opgestart. Voorbeelden hiervan zijn het Ontwerpcafé aan de Westerhaven in november, een katern over de Binnenstadsvisie in de gezinsbode en de wijze waarop de Visie A-kwartier met de bewoners(organisatie) A-kwartier is uitgewerkt.

Stadsdistributie

Stadsdistributie omvat een veelheid van (verkeers)stromen, daarom gebruiken we bij voorkeur de term stadslogistiek: bouwverkeer, pakketservices en de bevoorrading van winkels en horeca zijn enkele hiervan. Efficiënte, duurzame stadslogistiek benaderen we vanuit onze nieuwe visie op het stadshart ‘Bestemming Binnenstad’. Daarnaast spelen de Green Deal ZES en het programma Beter Benutten, waarin

we de bereikbaarheid van de regio willen verbeteren en spitsmijdingen willen realiseren, een rol. In 2015 is met de belangrijkste stakeholders gesproken over aanpassing van de venstertijden, een van onze sturingsinstrumenten. We zijn bezig om de venstertijden aan te passen, in combinatie met stringentere handhaving en een voorkeursbeleid voor zero-emision bevoorrading buiten de venstertijden. In Europees verband is in samenwerking met de Provincie Drenthe en Europese steden een voorstel voor het opzetten van logistieke hubs ingediend. Met deze Interreg subsidie willen we in samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen pilots en onderzoek uitvoeren naar cityhubs. Tot slot heeft Cycloon fietskoeriers op het Let's Gro festival een pilot uitgevoerd voor een bezorg- en boodschappenservice.

Beheer en onderhoud

In 2015 hebben we het BORG-niveau in de binnenstad op niveau gehouden. Een verzorgde en nette binnenstad is belangrijk voor bewoner en bezoeker van de stad, vooral tijdens de bouwwerkzaamheden. Het huiskamerteam heeft hier in 2015 aan bijgedragen.

Veiligheidsplannen uitvoeren

In 2015 zijn we samen met de bewoners van het A-kwartier volop bezig geweest met de toekomst van het A-kwartier. De aanpak is gericht op drie parallelle sporen:

1. Continue aanpak overlast en drugs (inclusief camera toezicht)
2. Opstellen toekomstperspectief (visie) met alle direct betrokkenen van het A-kwartier
3. Uitwerking en borging (waaronder de planologische kaders en een mogelijk uitvoeringsprogramma)

In 2015 hebben we onze inzet in het Veiligheidshuis gecontinueerd. Ook hebben we inzet gepleegd op Veilig Uitgaan, Veilig Ondernemen en Veilige Evenementen.

Grote Markt oostzijde/ Forum

Het afgelopen jaar stond bij project Grote Markt oostzijde/ Forum vooral in het teken van het aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum. Het college heeft op 10 februari 2015 besloten op basis van de publicatie van de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (NPR) en afspraken daarover met het Rijk, NAM en BAM een pauze in te lassen bij de bouw van het Groninger Forum. Na een periode van intensief overleg is in september een akkoord bereikt met NAM over een bedrag van 68 miljoen euro, waarin de versterkingsopgave, de vertragingskosten en de kosten die samenhangen met een sluitende grondexploitatie volledig verdisconteerd zijn. Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. De reeds gebouwde bovengrondse kerndelen en de begane grondvloer moeten worden vernieuwd. Op 18 december 2015 zijn de contractdocumenten met BAM over de voortzetting van de bouw van het Groninger Forum getekend. De afspraken met BAM passen binnen het financiële kader (krediet), zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 28 oktober 2015.

Het afgelopen jaar is gewoon doorgewerkt aan de deelprojecten Nieuwe Markt zuidzijde, Nieuwe Markt de nieuwe oostwand, omdat de nieuwe bouwrichtlijnen hiervoor geen gevolgen hebben. Bij Nieuwe Markt zuidzijde is de procedure doorlopen voor de omgevingsvergunning, waarna BAM als aannemer is geselecteerd voor de bouw. Ook is een huurcontract gesloten met de Duitse horecaformule Vapiano voor vestiging in pand Poelestraat 16/18. in 2016 wordt het pleinontwerp voor de Nieuwe Markt uitgewerkt in overleg met de stakeholders rondom het plein.

In november 2015 zijn de uitvoeringswerkzaamheden gestart voor Nieuwe Markt zuidzijde. De uitvoeringswerkzaamheden nemen naar verwachting ongeveer een jaar in beslag. De bouw van het

Groninger Forum wordt in maart 2016 hervat. Volgens planning wordt het pleinontwerp voor de Nieuwe Markt in het voorjaar van 2016 vrijgegeven voor inspraak.

Actualisering reclamebeleid

We zijn al geruime tijd bezig het reclamebeleid te actualiseren en hopen binnenkort tot een afronding te komen. Naar verwachting zal uw raad de nieuwe reclamenota in het voorjaar van 2016 vaststellen. Dit zal gepaard gaan met een aanpassing van de Welstandsnota en de APVG, waarin delen van de reclameregels staan. Naast een set regels waarmee zowel de ondernemers als de vergunningverleners, toezichthouders en handhavers uit de voeten kunnen, streven we er naar de veranderende rol van de overheid, van een sturend naar faciliterend, ruimte te geven. De nota Ruimtelijke Kwaliteit is hierbij het vertrekpunt. Een belangrijk nevendoel is het beleid eenvoudiger te maken met meer oog voor specifieke situaties. De evaluatie van de experimenten in de Zwanestraat, de Oosterstraat, de Carolieweg en de Westerhaven, vormen daarbij belangrijke input. Het reclamebeleid is het meest relevant in de binnenstad, maar geldt stadsbreed (ook in bijvoorbeeld wijkwinkelcentra of op bedrijventerreinen).

Bedrijvigheid op het water

We zijn in 2015 gestart met een visie/ruimtelijk kader voor het gebruik van water in de stad.
We willen daarmee de aantrekkelijkheid van het water in de stad vergroten door afgewogen ruimte te bieden voor initiatieven. Niet alleen voor wonen maar ook voor ander gebruik van water, zoals horeca, recreatie en andere bedrijvigheid.
(Zie ook deelprogramma 8.3 Bestaande woningvoorraad)

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we flinke stappen gezet die het aanzien van de binnenstad zullen veranderen. We hebben gewerkt aan de afronding van de visie voor de toekomst van de binnenstad en het A-kwartier. Dit alles om de binnenstad leefbaar en veilig te maken. De bouw van het Forum heeft wat vertraging opgelopen om het gebouw aardbevingsbestendig te maken qua ontwerp en afspraken, maar ook deze kan binnenkort weer van start. Daarmee zijn alle ingrediënten aanwezig om de binnenstad een positieve impuls te geven.

Beleidsveld

Bevorderen toerisme

Groningen is een bruisende stad met een levendig profiel en veel aantrekkingskracht. Een gevarieerd aanbod aan evenementen draagt daaraan bij en werkt versterkend voor de economie en de werkgelegenheid. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het aantal overnachtingen in onze toeristische accommodaties. Daarom werken wij samen met onze partners aan een gevarieerd evenementenaanbod.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De aantrekkingskracht van onze stad op bezoekers en toeristen vergroten. Dit moet mede leiden tot toename van de werkgelegenheid en het aantal bedrijfsvestigingen in de vrijetijdssector en tot meer toeristische overnachtingen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	verschil
▪ Aantal werkzame personen in de sector leisure	1.139	> 1.139	1.142	3 = 0.3%
▪ Aantal vestigingen leisure	8.537	> 8.537	8.737	200 = 2.3%
▪ Aantal toeristische overnachtingen	426.686	> 425.030	471.315	44.629 = 10,5%

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

We hebben samen met de GCC en andere partijen een actieve rol vervuld in het organiseren en aanvullen van evenementen. Bijvoorbeeld in de organisatie van de Nacht van de Mode en verschillende straatevenementen in onder andere de Oosterstraat, Folkingestraat en het Damsterplein. Het bedrijfsleven is meer in verbinding gebracht met culturele festivals, waardoor zij steeds meer activiteiten organiseren rondom deze festivals. Ook hebben we samengewerkt met commerciële partijen zoals Tesla en NLStreets om extra publiciteit te genereren voor Groningen.

Publiektrekkende initiatieven ondersteund

De editie van Eurosonic Air is één van de aansprekende voorbeelden van publiektrekkende evenementen die door de gemeente Groningen en het bedrijfsleven werden ondersteund. Er kwamen 20 duizend bezoekers op af.

Andere evenementen waaraan de gemeente financieel heeft bijgedragen waren onder meer de Bevrijding van Groningen 70 jaar, het Big Taste Festival, BowieMania, De Nacht van Kunst & Wetenschap en de afsluiting van de winterprogrammering met WinterWelvaart en Moving Mesdag.

Toeristisch-Recreatieve Ontwikkelingsmonitor laten uitvoeren

De resultaten uit het onderzoek onder Duitse dagrecreanten en verblijfstoeristen laten een zeer positief beeld zien over 2015. De waardering van de stad door haar bezoekers is niet alleen bijzonder hoog (rapportcijfer 8,4), het is ook een hoger cijfer dan bij voorgaande metingen. De bezoekers bleven langer in de stad, zij zijn tevreden over het aanbod van winkels/horeca en ervaren een goede sfeer in de binnenstad. Het aanbod aan grotere publiekstrekkers in de binnenstad gericht op gezinnen met kinderen is nog wel voor verbetering vatbaar.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De resultaten van het publieksonderzoek bevestigen het beeld dat 2015 een goed toeristisch jaar is geweest. Ook werd Groningen in oktober 2015 uitgeroepen tot 'Evenementenstad van het Jaar' in de categorie evenementensteden met meer dan 100 duizend inwoners. Vooral de sterke evenementen met een herkenbaar profiel werden geroemd door de jury. Het aantal toeristische overnachtingen is met ruim 44 duizend toegenomen (niet eerder boekten zoveel mensen een hotel in Groningen: er is sprake van een toename van meer dan 10 procent) en weten bezoekers aan de stad dit hoog te waarderen.

Het aantal banen en het aantal bedrijfsvestigingen in de sector leisure zijn toegenomen, al is de toename wat minder hoog dan de gemiddelde ontwikkeling in de stad.

Beleidsveld

Versterken bedrijfsleven binnenstad

De binnenstad is een belangrijke dynamo voor de werkgelegenheid van de stad en de regio. Het bezoek aan onze stad ontwikkelt zich geleidelijk aan naar meer recreatief bezoek, waarbij een combinatie van verblijf, vermaak, cultuur en werk een grotere rol spelen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden het binnenstadbezoek stimuleren. Een goed functionerende horeca en detailhandel moeten leiden tot extra banen die vooral geschikt zijn voor het onderste en middensegment van de arbeidsmarkt.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Aantal werkzame personen in binnenstad (binnen diepenring)	2.142	> 2.142	2.173	31 = 1.4%
▪ Aantal bedrijfsvestigingen in binnenstad (binnen diepenring)	17.474	> 17.474	17.808	334 = 1.9%

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

In 2015 werd de Folkingestraat door het publiek gekozen als 'Leukste Winkelstraat van Nederland 2014'. We hebben met onder andere de GCC bijeenkomsten georganiseerd om de samenwerking tussen winkelstraten te vergroten en gezamenlijk activiteiten te ontwikkelen. Op het gebied van kennisverrijking zijn verschillende sprekers uitgenodigd en avonden georganiseerd met als thema's bijvoorbeeld: versterking van de fysieke winkel, webwinkels en identiteitsmarketing.
Samen met de Groningen City Club en Marketing Groningen hebben we gezamenlijk een programmering opgesteld tijdens zogenoemde 'koopmomenten' om de binnenstad aantrekkelijk te houden. We hebben daarbij gekeken naar een brede programmering, niet alleen op de zondagen. Sympathieke gastvrijheidsacties zijn voortgezet, zoals Wonen in Groningen, Walk-in concerts en de Groninger Waddendag.
Verder hebben we met de sector gesproken over het beter organiseren van logistieke processen mede als gevolg van de toename in aankopen via internet.

Aanvalsplan detailhandel uitgevoerd

Vanuit het plan 'Oog voor nieuwe detailhandel' is er onder andere veel aandacht geweest voor de invulling en evaluatie van de experimenten in winkelstraten. Deze experimenten bleken een stimulans voor samenwerking tussen winkeliers en bleken het verblijfsklimaat te verbeteren. Ook heeft een startersdag-nieuwe-stijl plaatsgevonden, zijn webwinkeliers in verleiding gebracht een fysieke winkel te starten en hebben we voorlichtingen georganiseerd over het starten van een winkel op basis van franchising. In het kader van acquisitie is regelmatig samenwerking gezocht met bedrijfsmakelaars en in het najaar is een positief artikel verschenen in het landelijke ondernemersblad 'Inretail Magazine'. Er zijn veel nieuwe winkels en concepten het afgelopen jaar begonnen. Enkele voorbeelden zijn onder andere: Nikkie Plessen, Opgeweckt Noord, De Pasta Fabriek, Dille & Kamille en Primark.

Groningen City Club ondersteund

De GCC heeft voor 2015 een 6-punten-jaarprogramma opgesteld. Via co- financiering hebben we in gezamenlijkheid projecten gerealiseerd op het gebied van samenwerking, het stimuleren van jong ondernemerschap, landelijke retail-ontwikkelingen en gastvrijheid. Samen organiseerden we meerdere sessies georganiseerd om jonge retailers te bereiken, te mobiliseren en te inspireren, zoals door het uitnodigen van landelijke sprekers. Ook organiseerden we een excursie voor ondernemers naar Amsterdam.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Na enkele jaren trekt de economie van de binnenstad weer aan. Het aantal bedrijfsvestigingen binnen de diepenring is toegenomen 1,4 procent. De werkgelegenheid is ook toegenomen in de binnenstad, een stijging van 1,9 procent.

Beleidsveld

Talent en kenniswerkers

De ontwikkeling naar een kenniseconomie leidt tot een steeds grotere behoefte aan hoogopgeleide talenten en kenniswerkers die kunnen bijdragen aan de economische groei bij instellingen en bedrijven in de kennissectoren. Ook het MKB zou meer kunnen profiteren van ons kennispotentieel.
Zie ook Programma 1 Werk en inkomen, deelprogramma Arbeidsmarktbeleid.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Als stad met vooraanstaande kennisinstellingen en veel jonge hoogopgeleide mensen nieuwe kennisintensieve, creatieve en innovatieve bedrijven een interessante plek bieden.
- Betere samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

Op initiatief van de Rijksuniversiteit hebben we samen met de Hanzehogeschool, MKB Noord en het Akkoord van Groningen een MKB-dag georganiseerd voor het MKB om meer kennis te delen. Studenten van de RUG en de Hanzehogeschool hebben meer dan 15 cases uit het bedrijfsleven behandeld. Wethouder van Keulen heeft in september een prijs uitgereikt aan de groep studenten die de case het beste hebben behandeld.
Daarnaast hebben we verschillende congressen ondersteund zoals de MARUG en de EBF Conference waardoor studenten en bedrijfsleven met elkaar in contact kwamen. Verder hebben we het project Regionaal Co-Makership van het Alfa-college ondersteund. Studenten in multidisciplinaire teams hebben gewerkt aan vraagstukken uit het bedrijfsleven, waardoor onderwijs en bedrijfsleven van elkaar leren. Samen met de provincie Groningen hebben we het project Industrie Plein Noord ondersteund, een regionaal platform voor bedrijven uit de industriesector die op het gebied van Human Capital kennis en uitwisseling van personeel bevordert.

Stichting OTP ondersteund

De Stichting OTP (Ondernemerstrefpunt) heeft een bijdrage geleverd aan het bemiddelen in stageplaatsen, het organiseren van bijeenkomsten tussen leerlingen en het bedrijfsleven zoals met Check the Bizz. Ook heeft Stichting OTP activiteiten georganiseerd voor docenten en bedrijven, zodat theorie en praktijk beter op elkaar aansluiten. In totaal heeft Stichting OTP rond de 190 stageopdrachten opgehaald

waarbij er 140 zijn vervuld. Stichting OTP is in 2015 ook regionaal gaan werken en zet de eigen expertise en werkwijze in om onderwijs en bedrijfsleven in de Regio Groningen-Assen dichter bij elkaar te brengen. Eind 2015 hebben gesprekken plaatsgevonden en is Stichting OTP bezig gegaan met het verkennen van de mogelijkheden.

Kennis en innovatie gestimuleerd

Groningen doet goed mee in het stimuleren van de kenniseconomie door samenwerking tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven te bevorderen. Bovendien heeft Groningen een gunstig eco-systeem voor nieuwe innovatieve start-ups. Dit blijkt uit onder andere uit de nieuwe (kennis)faciliteiten die in Groningen zijn gevestigd en uit de vele succesvolle bedrijven die in Groningen zijn ontstaan. In 2015 hebben we meerdere initiatieven en projecten ondersteund en gefaciliteerd die hieraan hebben bijgedragen zoals:

- In oktober heeft Koning Willem Alexander het nieuwe gebouw van *EnTranCe* geopend met lancering van de 'energietransitiebrug', waardoor projecten met elkaar in verbinding komen. Een van de projecten bij EnTranCe is *The Energy Barn*, een fysieke plek waar innovatieve, duurzame energietechnieken op een ludieke wijze worden gepresenteerd en kennis wordt gedeeld.
- We hebben een bijdrage geleverd aan het organiseren van de 11e editie van de Energy Convention met als thema in 2015: Energy Revolution.
- Op de Zernike Campus is het *Innolab Chemie* geopend, een ruimte met hoogwaardige laboratoriumfaciliteiten en kantoorruimte voor nieuw (student-)ondernemerschap in de chemie.
- Om innovatie te stimuleren hebben we Low Frequency-Long Range KPN *Hackaton* mede ondersteund, waarbij in een relatief kort tijdsbestek nieuwe innovatieve ideeën tot stand komen.
- We hebben geparticipeerd in de *IBM Smart Data Challenge*, een project op het gebied van datadiensten voor aardbevingsincidenten.
- IBM opende het *Experience Center* in de stad waar vormgevers en ontwikkelaars met hun nieuwste technieken een 'user experience' voor klanten presenteren.
- We hebben bijgedragen aan de *Holland Web Week*, een vierdaagse online ICT-festival georganiseerd door onderwijs en bedrijfsleven.
- In oktober vond de uitreiking plaats van *Deloitte's Rising Star en Fast50*, een prestigieuze prijs voor snel(st)groeiende tech-bedrijven in de Benelux. Het Noorden was met acht bedrijven zeer goed vertegenwoordigd. Bovendien scoorden ze bijzonder goed. De uitreiking heeft voor het eerst in het Noord-Nederland plaatsgevonden in de Groningse Mediacentrale.
- Het Groningse bedrijf VoIPGRID haalde een topnotering in de Deloitte Technology Fast 500, een lijst voor snelstgroeiende techbedrijven in Europa, het Midden-Oosten en Afrika. Zij eindigden bij de uitreiking in Londen op de 28ste plek en scoorden een 3e plaats in communicatie.
- Tijdens de *Gazelle Awards* van het Financieel Dagblad hebben maar liefst 11 Groningse bedrijven de ranglijsten gedomineerd en hebben drie bedrijven een award gekregen omdat zij drie opeenvolgende jaren omzetgroei hebben gerealiseerd.
- Het bedrijf Experty is genomineerd voor de *Elite Award for Growth Strategy of the Year*;
- De *Big Building* is geopend, waar ruimte wordt geboden aan nieuw ondernemerschap. In november werd het *Start-up Weekend* georganiseerd waarin nieuwe innovatieve ideeën in een weekend worden uitgewerkt tot een bedrijf.
- We hebben een bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van *Founded in Groning*en. Deze portal is ontwikkeld met de start-up scene en maakt duidelijk welke bedrijven hun roots in Groningen hebben, waardoor Groningse bedrijven zich gezamenlijk (inter)nationaal positioneren en daarmee Groningen op de kaart zetten.
- Afgelopen november hebben verschillende Groningse bedrijven én Founded in Groningen zich

gepresenteerd tijdens *Slush Helsinki,* hét start-up event in de wereld voor veelbelovende start-ups en investeerders. Zij vertegenwoordigden de stad in het Holland House.

- Wij hebben het innovatieve bedrijf Van Hulley gefaciliteerd. Het bedrijf maakt uit oude overhemden nieuwe boxershorts en leiden buitenlandse vrouwen op. Ze zijn als runner-up genomineerd voor de prestigieuze *The Circulars Public's Choice Award,* een internationale prijs.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De Groningse kenniseconomie hebben we verder versterkt in 2015 door kennisdeling te bevorderen. Ook het Eco-Systeem voor innovatieve start-ups hebben we gestimuleerd en samen met de sector een podium gecreëerd zodat ze zichzelf en de stad verder kunnen profileren. Het succes van deze innovatieve bedrijven zien we terug in de hoeveelheid prestigieuze prijzen die ze in de wacht slepen.

Deelprogramma 2.3 GRONINGER KENNISSTAD

Met dit deelprogramma stimuleren we de kenniseconomie. De gemeente Groningen wil een levendige, innovatieve en internationale kenniseconomie stimuleren en huisvesten. Door de aanwezigheid van vooraanstaande kennisinstellingen, de vele studenten en de vele innovatieve bedrijven hebben we een veelbelovende uitgangspositie. We zetten in op het verder ontwikkelen en krachtig profileren van onze innovatieve, kennisintensieve sectoren. Daarmee willen we aantrekkingskracht uitoefenen op onderzoeksinstituten, bedrijven en talentvolle kenniswerkers. Dat moet leiden tot meer bedrijvigheid en meer werkgelegenheid.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Groningen kennisstad bedraagt 2,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten, bijdrage van de partners en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Akkoord van Groningen
- Energie
- Healthy ageing (gezond ouder worden)
- Innovatieve ondersteunende technologie

Beleidsveld

Akkoord van Groningen

Kennisprojecten

In het coalitieakkoord 2014-2018 hebben wij 500 duizend euro gereserveerd voor kennisprojecten en de uitvoering van Het Akkoord van Groningen in 2015 (thema Werken/Economie). De andere drie Akkoordpartners leveren een gezamenlijke financiële bijdrage van 500 duizend euro aan het budget voor de uitvoering van het “Akkoord van Groningen”, zodat er jaarlijks 1 miljoen euro beschikbaar is.

Wij hebben in het coalitieakkoord vastgelegd dat wij met kracht willen doorgaan met Het Akkoord van Groningen. Door als gelijkwaardige partners op te trekken en te investeren in innovatie en kennisinfrastructuur, willen wij uitgroeien tot een stad met een sterk kennis-, innovatie- en ondernemersklimaat. Kortom: tot een City of Talent. In de profilering van Groningen als kennisstad ligt het accent op drie speerpunten: energie, en healthy ageing en het stimuleren van ondernemerschap.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De uitgangspunten van de Akkoord-samenwerking zoals vastgelegd in *Akkoord 3.0: Groningen City of Talent 2020* zijn: gezamenlijke profilering (door Akkoordpartners én zo mogelijk het bedrijfsleven) van Groningen als kennis-en innovatiestad, zowel nationaal als internationaal. Nieuw accent is dat we het (innovatieve) bedrijfsleven (inclusief de creatieve industrie) actiever bij de Akkoord-samenwerking willen betrekken.

De in Akkoord 3.0 geformuleerde doelen moeten tot de volgende resultaten leiden:

- Meer studenten en toponderzoekers aantrekken en behouden voor Groningen, het boeien en binden van talent.

- Stijging van het studentenaantal ten opzichte van 2014, inclusief verhoging van het aantal internationale studenten ten opzichte van 2014.
- Verhoging van het aantal bezoekers en het aantal bezoeken van de website City of Talent ten opzichte van 2014.
  Verhoging van het aantal bedrijfsvestigingen op het gebied van energie, healthy ageing, ICT in de stad ten opzichte van 2014 (zie de beleidsvelden energie, healthy ageing en innovatieve ondersteunende technologie verderop in het programma).
- Beter benutten van de kennissectoren energie en healthy ageing met een grotere betrokkenheid van de grote werkgevers en het MBO en VMBO.
- Groei van het aantal hoogwaardige kennisbanen stimuleren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Energie

(Zie ook beleidsveld energie in dit deelprogramma).

De Akkoordpartners leverden in 2015 een bijdrage aan het meerjarige project Entrepreneurial Energy Community, een samenwerking tussen de Energy Academy en het CVO gericht op het creëren van nieuwe bedrijven en werkgelegenheid binnen de energiesector, de start van 15 nieuwe energie-ondernemingen per jaar. Hiervoor wordt in samenwerking met partners als VentureLab, Startup Fast Track, EnTrAnCe en EnergySense een energy community gevormd, gericht op innovatie en ondernemerschap binnen de energiesector.

Healthy Ageing

(Zie ook beleidsveld Healthy Ageing in dit deelprogramma)

De Akkoordsamenwerking concentreerde zich in 2015 op de deelname aan Europese netwerken en de gezamenlijke investering in een aantal projecten die Groningen als Healthy City op de kaart hebben gezet.

Wij hebben in 2015 onder meer aan de volgende projecten een bijdrage geleverd:

- Samen met het UMCG waren we in juni gastheer voor een Europese workshop op het gebied van Age Friendly Environments, voortvloeiend uit het gelijknamige thematische netwerk. In december waren wethouders Gijsbertsen en Van der Schaaf In Brussel aanwezig bij de lancering van het *Covenant On Demographic Change*, waar zij beiden een korte presentatie hielden over goede voorbeelden uit Groningen als healthy ageing stad;
- In september ging de proeftuin *Monter Selwerd* van start, een experiment in de openbare ruimte in samenwerking met Bewegingswetenschappen UMCG, beeldend kunstenaar Lambert Kamps en de gemeente in de wijk Selwerd met als doel wijkbewoners uitdagen meer te bewegen en bewuster gebruik te maken van hun dagelijkse leefomgeving;
- We hebben een bijdrage geleverd aan het organiseren van de 11e editie van de Energy Convention met als thema in 2015: Energy Revolution;
- De Akkoordpartners leverden een bijdrage aan het IROHLA congres (Intervention Research On Health Literacy among Ageing Population) dat in november 2015 in Brussel plaatsvond, een Europees project waarin UMCG, RUG en Noord-Nederlandse bedrijven een centrale rol spelen. De eerste resultaten van het project werden in Brussel door RUG en UMCG gepresenteerd;
- Partners leverden een bijdrage aan het HealthWise congres over mantelzorg met als doel kennis te bundelen over formele en informele zorg.

Campagne City of Talent

Onder de paraplu van de campagne hebben we in 2015 onder neer de volgende projecten uitgevoerd om Groningen te profileren als internationaal knooppunt van kennis en innovatie en aantrekkelijke vestigingsstad voor studenten, kenniswerkers, bedrijven en ondernemers:

- De uitvoering van de landelijke arbeidsmarktcommunicatie met als resultaat:
  Volkskrant: 890.000 impressies (bannering)
  Nu.nl: 18 miljoen impressies, 44.000 x gelezen
  Pre roll STER (streaming media): 2,6 miljoen vertoningen
  25.000 bekers via Doppio
  TV spot STER: 8.003.241 contacten;
- Promotie van Groningen Onderwijsstad: In 2014-2015 was Groningen Onderwijsstad van Nederland. De activiteiten die de stad Groningen in dit kader organiseerde hebben wij mede onder de vlag van de campagne gepromoot;
- Bijdrage aan Hafengeburtstag Hamburg: Vanuit de campagne leverden wij een bijdrage aan het programma voor de presentatie van Groningen als partnerstad van Hamburg tijdens de Hafengeburtstag in Hamburg, mei 2015;
- De Nacht van Kunst en Wetenschap die in 2015 in een vernieuwde formule voor het eerste door het Groninger Forum werd georganiseerd;
- Stad & Toga : Onder de vlag van City of Talent vindt Stad & Toga jaarlijks tweemaal plaats, in een nieuwe door TalentWebGroningen bedachte formule waarbij ook het bedrijfsleven en het MBO werden aangehaakt.

Zernike Campus Groningen

De stuurgroep Zernike heeft in 2015 een masterplan vastgesteld waarin staat dat de samenwerking op marketing en parkmanagement de komende jaren wordt geïntensiveerd. De bouw van de Energy Barn op EnTranCe is een goed voorbeeld van nieuwe zichtbare initiatieven binnen het energie veld op Zernike. In 2015 vestigde zich een aantal nieuwe bedrijven op de Zernike Campus Groningen: Ofichem BV, Biofuran, Telesis Pharma, EnergyBarn en Enie.

Jongerenhuisvesting

Voor de in 2015 uitgevoerde activiteiten verwijzen wij naar het beleidsveld jongerenhuisvesting in programma 8 Wonen.

Stimuleren van innovatie en ondernemerschap samen met de creatieve industrie

We leggen de relatie met de kunsten en creatieve industrie vanwege de stuwende invloed van de creatieve industrie op het innovatieklimaat. Samen de Akkoordpartners ondersteunden wij op dit vlak onder meer de volgende projecten:

- European Enterprise Network, Europees netwerk dat MKB ondersteunt en faciliteert bij internationaliseren en innoveren. Door lidmaatschap van EEN en de instelling van een noordelijk consortium dat hiervoor als contactpunt fungeert, heeft Noord Nederland toegang tot een database van innovatieve bedrijven en de andere EEn-consortia in Europa;
- Groningen 3D netwerk, vorming van een netwerk van RUG (studie Kunsten, Cultuur en Media), Hanzehogeschool (Minerva en Prins Claus Conservatorium), maatschappelijke partners en cultuurinstellingen voor de ontwikkeling van projecten die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen in stad en regio;
- Energize Festival, een nieuw festival waarin kunst, design, lifestyle en voeding worden

gecombineerd met energie en duurzaamheid. Het festival vond in juni plaats op de Zernike Campus.

Internationalisering

Op verzoek van Het Akkoord van Groningen waren wethouders Gijsbersten en Van Keulen vertegenwoordigd bij de lancering van het *Covenant on Demographic Change* In Brussel. De stad Groningen heeft zich samen met vele andere Europese steden en regio's als partner bij dit convenant aangesloten dat beoogt de ontwikkeling van een gezonde leefomgeving (zowel fysiek als sociaal) in steden, als ook in sterk vergrijzende Europese regio's te stimuleren.
(zie ook deelprogramma 2.4, beleidsveld internationalisering)

TalentWebGroningen

TalentWebGroningen (voorheen bekend als de Groningen Talent Group) is een groep van talentvolle, aan de Akkoordorganisaties verbonden young professionals, afkomstig uit verschillende disciplines die optreden als ambassadeurs voor Groningen. TalentWebGroningen was in 2015 betrokken bij verscheidene activiteiten zoals Stad & Toga, Project GeLEEGenheid, Project Daktuun, Project NNO, en Project Rumbling Earth.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Het totale studentenaantal steeg licht van 56.087 (studiejaar 2014-2015) naar 56.385 (studiejaar 2015-2016). Het aantal internationale studenten steeg van 6.250 naar 6.700, een toename bij de RUG en een afname bij de Hanze, resulterend in een nettostijging. Totale aantal studenten RUG (28450, 4.221 internationaal), Hanzehogeschool 27.935, 2477 internationaal). Aandeel internationale studenten 11,5 %;
- Verhoging van het aantal bezoeken van de website City of Talent met 53 % (66.731 bezoeken in 2014 en 102.029 bezoeken in 2015). Het aantal unieke bezoekers steeg met 65% (50.529 in 2014 en 83.158 in 2015). Daarvan wonen er 36.090 in de stad Groningen (een stijging van 1.000 ten opzichte van 2014). Het aantal volgers op LinkedIn, Twitter en Facebook steeg van 3.026 in 2014 naar 7.868 in 2015;
- Verhoging van het aantal bedrijfsvestigingen in de speerpuntsectoren van de Akkoordsamenwerking (energie, healthy ageing, ICT en creatieve industrie) van 4.829 in 2014 naar 5.013 in 2015. Deze stijging wordt veroorzaakt door met name een groei in de sectoren ICT en creatieve industrie. Het aantal arbeidsplaatsen steeg in totaal in deze sectoren met 321 banen van 42.105 in 2014, naar 42.426. Dit gold niet voor de creatieve sector.

Beleidsveld

Energie

In het coalitieakkoord hebben wij vastgelegd dat duurzaamheid het uitgangspunt is bij alles wat we doen. Groningen wil groene energiehoofdstad van Nederland zijn en wij willen proeftuin worden voor duurzame innovatie. Groningen heeft een stevige positie op het gebied van energiekennis. We willen die kennis en de energiebedrijvigheid verder ontwikkelen. Zo kan Groningen uitgroeien tot dé duurzame energiestad van Europa. Daarmee dragen we bij aan het oplossen van duurzaamheidsvraagstukken en kunnen we ons bovendien internationaal onderscheiden als concurrerende regio. Zie ook beleidsveld ‘Het Akkoord van Groningen’.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- Vergroten van de samenwerking, de bedrijvigheid en de werkgelegenheid in de kennisintensieve bedrijfssectoren van Groningen.
- Grotere zichtbaarheid van onze kennissectoren in Den Haag en Brussel.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
Aantal bedrijfsvestigingen	378	> 378	390	12 = 3,2%
Aantal werkzame personen	4.888	> 4.888	4.606	-282 = -5,8%

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Gezamenlijke kennisprojecten gefaciliteerd

Onze stevige positie op het gebied van energiekennis en bedrijvigheid hebben we in 2015 verder verstevigd door in te zetten op een veelheid aan projecten:

- Er is een haalbaarheidsstudie (samen met KNN Bioplastics) gedaan naar de mogelijkheden voor de realisatie van een bioplastics-fabriek in Groningen.
- Binnen het project SmartGrid ZO is gekeken naar de waarde van flexibiliteit in de energiemarkt. Dit project heeft geleid tot een groter samenwerkingsverband dat het innovatieproject Community-Flex gaat uitvoeren.
- Binnen het project AH2PD wordt op EnTranCe gekeken naar de het vergisten van rioolslib onder hoge druk. Deze vergistingstechnologie kan de productie van biogas een stimulans geven.
- Samen met bedrijven en kennisinstellingen hebben we gewerkt aan initiatieven voor rijden op waterstof. Dit heeft geleidt tot een gezamenlijke en toegekende INTERREG-subsidieproject HyTrEc 2-aanvraag.
- Vanuit de landelijke Green Deal Smart Energy Cities zijn twee icoonprojecten in Groningen aangewezen: 'Noorderplantsoenbuurt energieneutraal' en 'Powermatching City to the People'.
- We hebben bijgedragen aan een burgerinitiatief in Paddepoel-Noord voor mini-windturbines.
- In samenwerking met DNV-GL hebben we het project PowerMatcher opgezet. Dit project borduurt voort op technieken uit Power Matching City om een meer duurzaam en flexibel energienetwerk voor huishoudens te ontwikkelen.

Zie ook deelprogramma 2.3 Groningen Kennisstad, beleidsveld Akkoord van Groningen, energie.

Regionale acquisitieaanpak uitgevoerd

Zie deelprogramma 4 Overige acquisitie, beleidsveld Actief netwerken.

Kennissectoren internationaal gepromoot

Zie deelprogramma 4 Overige acquisitie, beleidsveld Internationalisering.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Met het ondersteunen van projecten hebben we de samenwerking verstevigd en de bedrijvigheid gestimuleerd. Het aantal bedrijven in de energiesector is toegenomen met 3.2%. De werkgelegenheid is afgenomen met 5.8%. Dit heeft te maken met twee bedrijven waarvan er één bedrijf is samengevoegd

waardoor dit bedrijf, met een relatief groot aantal werknemers, onder een andere branchecodering is komen te vallen. Bij het tweede bedrijf is een deel van het callcenter weggevallen. De energiesector is in beweging. Veel innovatieve ontwikkelingen vinden op het snijvlak van meerdere disciplines plaats.

Door onze bijdrage aan meer dan 10 innovatieve kennisprojecten binnen de deelprojecten energie, healthy ageing en ICT, hebben we ons beoogde resultaat bereikt. Daarbij hebben we onze zichtbaarheid als kennis-innovatieve stad nationaal en internationaal vergroot. De gemiddelde multiplier van deze kennisprojecten is 1:14. Dit betekent dat voor elke euro uit G-Kwadraat 14 euro vanuit andere partijen is bijgedragen. Door te cofinancieren heeft de gemeente dus andere geldstromen losgemaakt en daarmee meer kennisontwikkeling en innovatie mogelijk gemaakt.

Beleidsveld

Healthy ageing (gezond ouder worden)

In het coalitieakkoord hebben wij vastgelegd dat wij het verschil in gezondheid tussen verschillende groepen in onze stad willen verkleinen door in te zetten op preventie. Dat vraagt om slimme, nieuwe oplossingen om de kwaliteit van het leven te vergroten en de maatschappelijke lasten voor de gezondheidszorg te verkleinen. We willen het kenniscluster healthy ageing verder versterken om zo bij te dragen aan die maatschappelijke oplossingen en tegelijkertijd bij te dragen aan de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. Met meer dan 20 duizend werkzame personen vormt deze sector de grootste bedrijfssector van Groningen.
Zie ook beleidsveld ‘Het Akkoord van Groningen’ en programma 4 Welzijn, gezondheid en zorg.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Vergroten van de samenwerking, de bedrijvigheid en de werkgelegenheid in de kennisintensieve bedrijfssectoren van Groningen.
- Grotere zichtbaarheid van onze kennissectoren in Den Haag en Brussel.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Aantal bedrijfsvestigingen	329	> 329	338	9 = 2.7%
▪ Aantal werkzame personen	22.164	> 22.164	22.108	-56 = -0.3%

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke kennisprojecten gefaciliteerd

We hebben een groot innovatieproject samen met verschillende partijen ondersteund waarin een medicijn tegen Parkinson wordt ontwikkeld. Het is de bedoeling dat dit project op korte termijn 10 FTE oplevert en op de lange termijn meer dan 500 FTE.
Met Smart Cycling City hebben we **e**en internationaal samenwerkingsproject ondersteund, waarvan de provincie Drenthe trekker en hoofdaanvrager was. Doel van dit Interreg B-project was het onderzoeken van de infrastructuur voor de fietser van de toekomst en het inrichten van een dataplatform om informatie te verzamelen over fietsbewegingen in de stad Groningen. De aanvraag is eind 2015 aangehouden, maar is begin 2016 opnieuw ingediend.
Daarnaast hebben we bijgedragen aan twee andere projecten waarbij het gaat het om het verder ontwikkelen van Persoonsgehouden Patiëntendossiers.

Healthy Ageing Campus ondersteund

We hebben de Healthy Ageing Campus in 2015 ondersteund om Groningse healthy ageing-ondernemers te verenigen. Daarmee hebben we regionale synergie in samenwerkings- en innovatieprojecten tussen ondernemers, instellingen en overheden verstevigd. De positie van Noord-Nederland wordt versterkt door het aantrekken van (inter)nationale financiële middelen, het acquireren van (inter)nationale opdrachten en samenwerkingspartners en het verbinden van goed opgeleide mensen voor de regio.
De Healthy Ageing Campus Coöperatie U.A. is het afgelopen jaar van 5 oprichtende bestuursleden naar 19 MKB-leden gegroeid in de Life Sciences (Biotech/CRO/Biomaterialen) en Medische Technologie. Dit vertegenwoordigt een gezamenlijke omvang in werkgelegenheid van ca. 800 fte.

Mede door onze bijdrage aan de Healthy Ageing Campus is er gezorgd voor een inventarisatie van de behoeften en mogelijkheden binnen de MedTech sector en de samenwerking op grote trends (zoals Internet of Things, zorg op afstand, 5G, thema's rondom preventie, (thuis) diagnostiek en (vroege) interventie. Dit zal in 2016 concreter vorm krijgen in onder andere evenementen georganiseerd vanuit de Coöperatie in samenwerking met de gemeente, voor een bredere groep ondernemers met als doel gezamenlijke innovatieprojecten en business development-trajecten in te richten en leden te werven. Daarmee stimuleert de gemeente het bij elkaar brengen van verschillende sectoren, Health&IT en Health&Technology, en vergroten we de cross-over kansen voor Groningen en Noord-Nederland.

Nieuwe kansen gecreëerd op de zorg-arbeidsmarkt

Via de motie Decentralisaties en Healthy Ageing agendeerde uw raad de gevolgen van de decentralisaties in zorg en welzijn. Hierdoor staat een flink aantal banen op de tocht. Uw raad vroeg het college samen met partners en de sociale wijkteams kansen te creëren voor studenten in het MBO, HBO en universitaire onderwijs. Het college heeft in de beantwoording van de motie aangegeven samen met de partners in de WIJ-teams jaarlijks 100 stageplaatsen open te stellen. Daarnaast start de gemeente in 2016 een project met multidisciplinair samengestelde studententeams in de Korrewegwijk. Zo kunnen studenten werkervaring opdoen door middel van stages en kennismaken met nieuwe netwerken binnen de WIJ-teams waardoor de kans op het vinden van een baan na de opleiding wordt vergroot.

Regionale acquisitieaanpak uitgevoerd

Zie deelprogramma 4 Overige acquisitie beleidsveld actief netwerken.

Kennissectoren internationaal gepromoot

Zie deelprogramma 4 Overige acquisitie beleidsveld internationalisering.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben een bijdrage geleverd in het versterken van de relaties tussen gemeente en kennisinstellingen, behoud van banen op het gebied van zorg en welzijn en een betere afstemming tussen activiteiten op de Europese agenda (voorsorteren op Europese subsidies). Daarnaast hebben we de bekendheid van Groningen als Healthy Ageing-stad vergroot. Het aantal vestigingen in de Healthy Ageing sector is toegenomen met 2.7%. Het aantal werkzame personen is met 0.3% afgenomen. Dit heeft vooral te maken met een afname in de verpleeg- en verzorgingstehuizen. Daarentegen is het aantal banen in de ziekenhuizen wel toegenomen. De ontwikkelingen in de thuiszorg zijn nog niet in deze cijfers meegenomen omdat de peildatum april 2015 is.

Beleidsveld

Innovatieve ondersteunende technologie

Hoogwaardige ICT-voorzieningen en –infrastructuur vormen een belangrijke voorwaarde voor economische groei. Daarnaast beschikt Groningen over IT-bedrijven van internationale allure en een sterke kennispositie op het gebied van ICT, waardoor nieuwe ontwikkelingen makkelijker toegankelijk zijn. Deze positie willen we behouden en versterken.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Vergroten van de samenwerking, de bedrijvigheid en werkgelegenheid in de kennisintensieve bedrijfssectoren van Groningen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Aantal bedrijfsvestigingen	1.287	> 1.287	1.376	89 = 6,9%
▪ Aantal werkzame personen	9.453	> 9.453	10.182	729 = 7,7%

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke kennisprojecten gefaciliteerd

Mede door ICT-ontwikkelingen kan innovatie plaatsvinden en worden nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Steeds meer innovaties vinden in cross-overs plaats. Enkele voorbeelden van initiatieven die we in 2015 hebben ondersteund:

- *Click 'n Link* is een innovatieproject dat door samenwerking een big data-softwaretool ontwikkelt die ervoor zorgt dat online video 'clickable' wordt.
- *STOOP/IJK Net* is een innovatieproject op Zernike waar een testomgeving voor een intelligent meetnet voor ondergrondse gas- en watertransportleidingen wordt gerealiseerd. Daarmee kunnen problemen vroegtijdig gesignaleerd worden.
- *Open Seismic Sensorgrid Groningen* (OSSG): via dit innovatieproject wordt een dataplatform gerealiseerd waarop alle data over aardbevingen bijeen worden gebracht.

ICT-projecten gefaciliteerd

In samenwerking met de ICT-sector hebben we verschillende ontwikkelingen ondersteund en hebben we kennisdeling gestimuleerd:

- Middels een aantal Ronde Tafel-gesprekken met bedrijven, instellingen en overheden zijn de mogelijkheden geïnventariseerd voor het stimuleren van de convergentie tussen softwareontwikkeling en health in stad en regio.
- Samen met bedrijven, instellingen en overheden uit de IT-sector zijn inhoudelijke thema's benoemd voor de ontwikkeling van de IT-sector in onze regio. Deze worden gezamenlijk uitgewerkt als aanzet voor een programma 'Groningen agendeert IT'.
- Met online- en webshop-ondernemers zijn de mogelijkheden verkend voor verbetering van hun dienstverlening door een betere aansluiting op logistieke distributiecentra in het land en een verkenning voor een distributie-logistiek centrum in Groningen.

Regionale acquisitieaanpak uitgevoerd

Zie deelprogramma 4 overige acquisitie beleidsveld actief netwerken.

Kennissectoren internationaal gepromoot

Zie deelprogramma 4 overige acquisitie beleidsveld internationalisering.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Mede door onze bijdrage en inzet in de ICT sector hebben we bedrijven en kennisinstellingen gefaciliteerd. De ICT sector is groeiende en belangrijk voor nieuwe innovatieve ontwikkelingen die vooral op het snijvlak van één of meerdere sectoren plaatsvindt.

De groei in de ICT sector heeft zowel in aantal vestigingen als in werkgelegenheidsontwikkeling plaatsgevonden. Het aantal vestigingen is toegenomen met 6.9% en het aantal werkzame personen met 7.7%. De groei van de sector maakt dat bedrijven behoefte hebben aan goed opgeleid ICT personeel.

Deelprogramma 2.4 OVERIGE ACQUISITIE

Met dit deelprogramma onderhouden we stelselmatig contacten op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Die contacten zijn nodig om te kunnen anticiperen op relevante beleidsvoornemens van het Rijk en Europa, om onze kennissectoren onder de aandacht te brengen, om de kansen op externe subsidies en investeringen te vergroten en om ons regionale bedrijfsleven en onze kennisinstellingen te kunnen versterken. Met dit deelprogramma investeren we dus in samenwerken.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overige acquisitie bedraagt 126 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Actief netwerken
- Internationalisering

Beleidsveld

Actief netwerken

Het regionale schaalniveau vormt steeds meer de basis voor het economische beleid. Het gaat daarbij om het verbinden van mensen en bedrijven uit de stad en de regio waarbij kennis en innovatievermogen de verbindende factoren zijn. Ook over de grens neemt het belang toe van samenwerking met onze Duitse partnersteden.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Meer aansluiting zoeken bij grotere regionale economische kernen om de regionale economie te versterken.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezamenlijke projecten met het bedrijfsleven uitgevoerd

In samenwerking met de Regio Groningen-Assen en de gemeente Assen hebben we een project geïnitieerd met de innovatiespotter om innovatieve bedrijven beter in beeld te krijgen en daarmee een innovatiemonitor op te zetten. We hebben innovatie een impuls te geven door een round table te organiseren voor bedrijven rondom het thema Healthy Ageing. We hebben bedrijven bij elkaar gezet die elkaar niet kenden waardoor nieuwe kennis is gedeeld en er nieuwe contacten zijn gelegd.
We hebben samengewerkt met de gemeente Assen en de regio Groningen-Assen aan het "verder versterken van het economisch kerngebied". Het Economisch Platform is een instrument om daar invulling aan te geven. Het platform is een regionaal samenwerkingsverband tussen ondernemers, overheid en onderwijs met als doel het vergroten van het economisch verdienvermogen en het bevorderen van werkgelegenheid. De thema's 'export naar Duitsland' en 'inclusieve arbeidsmarkt' zijn uitgewerkt in acties zoals een handelsmissie en een masterclass voor ondernemers. Verder is gewerkt aan een financieringstafel.
Met de Regionale Innovatie Strategie is gewerkt aan het opzetten van een Innovation Board. De samenstelling ervan is in handen van VNO-NCW samen met bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen. Tot slot hebben we innovatieve ondernemers ondersteund middels een innovatie

masterclass van de vier grootste Noordelijke gemeenten (NG4).

Regionale acquisitieaanpak uitgevoerd

Met onze partners uit de stad en regio hebben wij de samenwerking op het gebied van acquisitie met de NOM, NFIA, clusterorganisaties, provincie en de regio geïntensiveerd. Deze inspanningen hebben geleid tot de vestiging van twee kennisintensieve bedrijven van buiten de regio: een op het gebied van energie en een op het gebied van sensoren. Ook hebben we een internationaal kennisconsortium binnengehaald dat zich bezighoudt met *personalized nutrition and lifestyle advice*.
We zijn regionaal aangesloten bij de Northern Netherlands Offshore Windplatform om acquisitie op het gebied van windenergie te versterken. Tevens hebben we een onderzoek uitgevoerd naar starters en groeiers in de energiesector.

Bijgedragen aan Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)

De steden dragen bij aan de organisatiekosten van het SNN. Het gaat om kosten voor het bestuurssecretariaten en uitvoeringskosten. In SNN-verband zijn de vier steden in 2015 adviserend lid geweest van het Samenwerkingsverband Noord Nederland. Wij hebben ondersteuning verleend aan het ontwikkelen van nieuwe regelingen, projecten verder geholpen, en meer bestuurlijke samenwerking in lobbydossiers gecreëerd.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Onze netwerkcontacten hebben we verstevigd in Noord-Nederland. Dit geldt zowel voor de vier grote Noordelijke steden Assen, Emmen, Leeuwarden en Groningen, als voor het Samenwerkingsverband Noord-Nederland en de regio Groningen-Assen. Mede vanuit deze samenwerking hebben we contacten met het regionale bedrijfsleven aangehaald en hebben we projecten en initiatieven ondersteund.

Beleidsveld

Internationalisering

De aanwezigheid van vooraanstaande kennisinstellingen en de vele kennisintensieve, innovatieve bedrijven kan Groningen een voorsprong geven in het Europa van nu en straks. Dat vraagt om meer internationaal georiënteerde activiteit en scherpe profilering.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Verder versterken en actief uitdragen van Groningen als internationale kennisstad.
- Externe investeringen in het Noorden bevorderen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Kennissectoren internationaal gepromoot

De vier grote Noordelijke steden hebben een projectverwerver in Brussel aangesteld, met als doel meer en efficiënter mee te kunnen doen in door de EU gesteunde projecten. In 2015 is een nieuwe subsidieperiode gestart. Groningen heeft diverse aanvragen gedaan, met vooral succes in Interreg B Noordzee. We zijn als stad en Noordelijke regio steeds meer vertegenwoordigd in Europa.

We hebben de Smart City-strategie verder aangescherpt en hebben gewerkt aan het uitbouwen van het internationale en nationale netwerk. Zo zijn bijvoorbeeld ter profilering nieuwe promotiefilmpjes gemaakt, die worden gebruikt bij het geven van presentaties in binnen- en buitenland. Er zijn meerdere

presentaties gehouden in Brussel, om Groningen te profileren voor een Europees publiek.

Energie
We hebben een Europese aanvraag 'Smarthoods' ingediend met een totale omvang van ongeveer 25 miljoen euro en een consortium van 44 partners. In deze aanvraag werd gekeken naar bestaande technologieën en toepassingen die uitgerold kunnen worden om de energie, transport en ICT-sector meer te integreren. Hoewel de aanvraag is afgewezen, hebben we een breed Europees netwerk opgebouwd en lokale initiatieven geconcretiseerd.
We hebben bedrijven uit de energiesector meegenomen naar de Hannover Messe om zich te presenteren.

Healthy ageing
De samenwerking concentreerde zich in 2015 op de deelname aan de Europese netwerken en uitvoering van het door de Akkoord-partners vastgestelde projectplan 'Healthy Cities; de leefomgeving als medicijn'. De invloed van de leefomgeving op gezondheid is een belangrijk thema in Europa. Het plan bevat een reeks activiteiten die Groningen als Healthy City op de kaart moet zetten, waaronder de organisatie van een proeftuin in Selwerd en de organisatie van een internationaal congres in 2016. Hierbij gaat het om het leveren van een innovatieve bijdrage aan het stimuleren van een gezondheid-bevorderende leefomgeving.

- Samen met het UMCG waren we gastheer voor een Europese workshop op het gebied van Age Friendly Environments, voortvloeiend uit onze deelname aan het gelijknamige thematische Europese netwerk. Dit congres vormde de opmaat naar het in door de Akkoord-partners in juni 2016 te organiseren internationale congres *Building the Future of Health* over de invloed van de ruimtelijke context op gezondheid (initiatiefnemer en trekkers zijn UMCG en HANNN).
- We hebben onze deelname aan Europese netwerken gecontinueerd. Wij hebben hiervoor periodiek vergaderingen in Brussel bijgewoond en presentaties voorbereid. Samen met het Healthy Ageing Network Noord-Nederland (HANNN) en TNO hebben we de Noord-Nederlandse deelname binnen de diverse deelgebieden en actielijnen van de Europese programma's als één pakket in Brussel voor het voetlicht gebracht zodat de samenhang tussen de onderdelen beter is belicht.

Internationale focusgebieden
Duitsland
Groningen was co-host op het grote havenfestival *Hafengeburtstag* in Hamburg in mei 2015, mede in aanwezigheid van de koning. Ons bedrijfsleven en de creatieve industrie hebben zich goed weten te presenteren. Samen met Marketing Groningen en de kennispartners is zowel het toeristisch product als de kennisstad zeer goed vertegenwoordigd. Dit heeft geleid tot een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de stad Hamburg.
Met Oldenburg is zeer regelmatig contact op bestuurlijk en ambtelijk niveau, een delegatie van uw raad van Oldenburg is op bezoek geweest bij de Groninger gemeenteraad en het vriendschapsverdrag is vernieuwd naar aanleiding van 25 jaar stedenband.
Verder zijn contacten met de Nederlandse ambassade in Berlijn verstevigd. Ook hebben we onze Duitse partners met Groninger evenementen verbonden zoals *Eurosonic* en *Let's Gro*, en hebben tijdens de Promotiedagen Nederlandse en Duitse bedrijven met elkaar gematcht. Het geplande project 'Duitse Ambassade' van de steden Oldenburg en Bremen in Groningen is om verschillende redenen uitgesteld naar het voorjaar van 2016. Tot slot hebben we verschillende bedrijven het game festival *Indiegameleon* in Hamburg (ICT/gaming/kennis) helpen organiseren.

China

In april hebben burgemeester Den Oudsten en wethouder Van Keulen onze zustersteden Tianjin en Xián bezocht. Met Tianjin is stilgestaan bij 30 jaar vriendschapsband. Er is een samenwerking aangegaan op het gebied van serious gaming, hetgeen geleid heeft tot vestiging van een Chinees gaming-bedrijf in Groningen. Er werden intentieverklaringen op het gebied van healthy ageing, serious gaming en andere handelsbetrekkingen ondertekend. De banden tussen het UMCG en Tianjin zijn versterkt. Met de Rijksuniversiteit is regelmatig overleg over de plannen voor een campus in Yantai. Ook hebben wij een aantal delegaties uit China ontvangen.

Rusland

Net zoals vorig jaar hebben we gezien de ontwikkelingen in Rusland geen nieuwe initiatieven ontwikkeld.

International Welcome Center North (IWCN) ondersteund

Wij hebben het IWCN mede ondersteund. Na de start in november 2014 zijn er meer dan 2.500 bezoekers geweest van 85 verschillende nationaliteiten en er zijn meer dan 900 werk- en verblijfsvergunningen en Burgerservicenummers uitgegeven.
Het IWCN is een samenwerking tussen de Rijksuniversiteit Groningen, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de stichting Connect International en de gemeente Groningen. Het centrum wordt gesteund door o.a. de drie noordelijke provincies, Philips, Gasunie, Gasterra, UMCG, Akkoord van Groningen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We zijn als stad en Noordelijke regio steeds meer vertegenwoordigd in Europa. Het profiel van Groningen als innovatieve stad en als referentiesite voor Healthy Ageing is steeds sterker zichtbaar in Europa, mede door regelmatige aanwezigheid van collegeleden bij Brusselse activiteiten. Door de Smart City-strategie hebben we ons netwerk in Europa verder uitgebreid.
De contacten met Duitsland hebben we na de Hafengeburtstag verder verstevigd door de Letter of Intent met Hamburg, net zoals onze contacten met onze zustersteden Oldenburg , Xian en TianJin.
Met het IWCN hebben we onze internationale kenniswerkers als gastvrije kennisstad één plek geboden waar zij terecht kunnen met uiteenlopende vragen.

Deelprogramma 2.5 OVERIGE ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID

Het deelprogramma Overige Economie en Werkgelegenheid bestaat uit deelbudgetten die gelieerd zijn aan het economisch programma en aan ruimtelijk-economische projecten. Zo wordt de urencapaciteit die ingezet wordt binnen de afdeling EZ uit dit deelprogramma gefinancierd en wordt de bijdrage aan het Regiofonds van de Regio Groningen Assen hieruit betaald. Daarnaast worden ook de kapitaallasten en resultaten van diverse investeringen, zoals grondaankopen bij projecten en de resultaten van de reserve Grondzaken uit dit deelprogramma gefinancierd.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overige economie en werkgelegenheid bedraagt 26,6 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit opbrengsten grondverkopen, opbrengsten uit verhuurde kavels en binnenbezittingen, overige inkomsten, onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Overige economie en werkgelegenheid

Beleidsveld **Overige economie en werkgelegenheid**

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Herinrichting Boterdiep en Bloemstraat (incl vervanging / relining riolering)
De herinrichting van het Boterdiep is nagenoeg gereed. Het resultaat roept vele positieve reacties op. De laatste afrondende werkzaamheden worden begin 2016 uitgevoerd inclusief de herinrichting van de Korenstraat. Voorjaar 2016 moet de deklaag + nieuwe belijning nog worden aangebracht (kan in de winterperiode niet in verband met de weersomstandigheden). Dit zal het straatbeeld nog verder verbeteren. Met asfalt in kleur wordt er dan onderscheid gemaakt tussen de rijbaan en de fietsstroken en wordt het rijgedeelte visueel versmald.
Samen met de ondernemersvereniging/kernteam Ebbingekwartier/OLE wordt gewerkt aan een feestelijk moment rond de herrinrichting, dit gelijktijdig met de feestelijke opening van de nieuwe, 3e inrit voor de P-garage Boterdiep. De aanpak van de Bloemstraat volgt op de aanpak van het Boterdiep en zal naar verwachting maart 2016 starten.
Er was bij de uitvoering wel wat tegenslag (slechte ondergrond, grondverbetering noodzakelijk, daarnaast extra kosten archeologie). Hiervoor is extra krediet aangevraagd en dit is eind 2015 toegekend.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Economie en Werkgelegenheid

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
2.1	Ruimte voor bedrijvigheid	2.775	3.969	2.385	1.584
2.2	Binnenstad en toerisme	1.164	1.769	1.706	63
2.3	Groningen kennisstad	50	1.639	2.160	-521
2.4	Overige acquisitie	308	295	126	169
2.5	Overig	17.765	21.243	26.016	-4.773
	Totaal lasten	**22.062**	**28.915**	**32.393**	**-3.478**
	Baten				
2.1	Ruimte voor bedrijvigheid	1.348	1.619	443	-1.176
2.2	Binnenstad en toerisme	25	25	60	35
2.3	Groningen kennisstad	0	202	634	432
2.4	Overige acquisitie	7	7	2	-5
2.5	Overig	4.124	5.814	11.205	5.391
	Totaal baten	**5.504**	**7.667**	**12.345**	**4.678**
	Totaal saldi voor bestemming	**-16.558**	**-21.248**	**-20.048**	**1.200**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	573	573	573	0
	Totaal onttrekkingen	2.500	46.737	46.737	0
	Totaal saldi na bestemming	**-14.631**	**24.916**	**26.116**	**1.200**

NB. Van de totale baten en lasten binnen programma 2.5 heeft een deel betrekking op economische activiteiten. Het overgrote deel betreft grondzaken gerelateerde budgetten, o.a. voor grondexploitaties, strategische gronden, bouwrijpe en verhuurde kavels en kapitaallasten structureel extra beleid (met name Forum).
Bij de economische activiteiten gaat het aan de lastenkant om de bijdrage aan Fonds Ondernemend Groningen (2 miljoen euro) en de personeelskosten van de directie Economische zaken (1,5 miljoen euro). De batenkant heeft hoofdzakelijk betrekking op de verrekening van de bijdrage aan het Fonds Ondernemend Groningen met de OZB-opbrengst (2 miljoen euro).

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

2.1 Ruimte voor bedrijvigheid **V 408 duizend euro**

G-kwadraat 2015 (V 489 duizend euro)
Het Economisch programma G-Kwadraat 2015-2019 is een van de 3 onderdelen van de Economische agenda. Met de Economische Agenda zijn we op een andere manier gaan (samen)werken. Wij leggen niet langer alles van te voren vast, maar proberen samen met kennisinstellingen en het bedrijfsleven in te springen op innovatieve ontwikkelingen, waarbij het initiatief vooral vanuit het bedrijfsleven komt en de gemeente faciliteert. Dit betekent dat we afhankelijk zijn van externe partijen ten aanzien van de voortgang van projecten en deze niet (altijd) even goed kunnen beïnvloeden. Bovendien loopt de duur van bepaalde

projecten over jaargrenzen heen waardoor we bij sommige projecten commitment afgeven voor een langere periode. Deze flexibiliteit is nodig om een betrouwbare partner zijn. In totaal valt in het jaar 2015, 514 duizend euro vrij. Hiervan heeft 489 duizend euro betrekking op deelprogramma 2.1. Wel zijn voor het volledige bedrag toezeggingen gedaan voor de komende jaren, waarbij een deel al via een beschikking is verleend.

Project Visie Ebbingekwartier (V 50 duizend euro)
Betreft per saldo een voordeel van 50 duizend euro met betrekking tot het project 'visie Ebbingekwartier'. Het saldo, ten opzichte van de begroting, bestaat uit een nadeel van 1,166 miljoen euro aan de batenkant en een voordeel van 1,216 miljoen euro aan de lastenkant.

Overig: (N 132 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van N 118 duizend euro en een afwijking in de baten van N 14 duizend euro

2.3 Groningen Kennisstad N 88 duizend euro

Akkoord van Groningen (0)
De bijdragen van de deelnemers aan het "Akkoord" zijn in 2015 zowel als last en als bate verantwoord in de administratie. Abusievelijk zijn deze bijdragen echter niet begroot, waardoor er zowel in baten als in lasten zich een afwijking van 500 duizend euro voordoet.

Overig: (N 88 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van N 21 duizend euro en een afwijking in de baten van N 67 duizend euro.

2.5 Overig Economie en werkgelegenheid V 618 duizend euro

Mediation Groningen –Tynaarlo. (0)
Conform uw raadsbesluit van 29 januari 2014 heeft in 2015 de aan- en verkoop van grond ten behoeve van Mediation Groningen-Tynaarlo plaatsgevonden. Uw raad heeft hiervoor de benodigde middelen beschikbaar gesteld. De begroting 2015 is abusievelijk hier niet op aangepast, waardoor er zowel in de baten als in de lasten zich een afwijking van 2,7 miljoen euro voordoet ten opzichte van de begroting.

Vrijval kapitaallasten structureel extra beleid (V 431 duizend euro)
Doordat een aantal projecten later dan gepland in uitvoering zijn komen, vallen de kapitaallasten lager uit dan geraamd.

Suikerunieterrein (N 209 duizend euro)
In de begroting 2015 is een tekort op de exploitatie Suikerunie terrein van 1,6 miljoen euro opgenomen. Het werkelijke tekort op de exploitatie bedraagt 1,809 miljoen euro. De lasten vielen 301 duizend euro hoger uit en de gerealiseerde baten overtroffen de gebudgetteerde met 92 duizend euro.

Rente en exploitatie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) (N 481 duizend euro) Het resultaat op niet in exploitatie genomen gronden bedraagt in 2015 per saldo 481 duizend euro negatief.
In de begroting 2015 is een gesaldeerd resultaat op niet in exploitatie genomen gronden geraamd. Doordat dit niet bruto is opgenomen aan de baten en lastenkant leidt de realisatie tot aanzienlijke afwijkingen in de baten (N 2,2 miljoen euro) en lasten (V 1,7 miljoen euro).

B**ouwrijpe kavels (V 297 duizend euro)**
Dit betreft de verkoopopbrengsten van stukjes tuingrond en restkavels van al afgesloten grondexploitaties. De lasten vallen 210 duizend euro hoger uit en de baten overtreffen de geraamde opbrengsten met 507 duizend euro

Verhuurde kavels (V 167 duizend euro)
Dit betreft het beheer en de verhuur van in bezit zijde panden en terreinen. De lasten vallen 234 duizend euro hoger uit. Hier staan hogere baten van in totaal 401 duizend euro tegenover.

Erfpacht Waagstraat (0)
De baten en lasten zijn in de begroting 2015 abusievelijk bij deelprogramma 2.5 geraamd, De werkelijke kosten behoren tot deelprogramma 8.5 waardoor er zich, zowel in baten als lasten, een afwijking van 330 duizend euro voordoet.

Toegerekende rente op reserves (N 21 duizend)
De toegerekende rentes aan de reserves Grondzaken, Grondbank en Bovenwijkse Voorzieningen komt 21 duizend lager uit dan begroot.

Resultaten op al afgesloten grondexploitaties (V 360 duizend)
In de slotcalculatie van grondexploitaties wordt vermeld welke werkzaamheden er nog moeten worden uitgevoerd en welke opbrengsten er eventueel nog gerealiseerd moeten worden. Hiervoor blijft na vaststelling van de slotcalculatie nog krediet beschikbaar. Na het uitvoeren van de werkzaamheden vindt de definitieve financiële afwikkeling plaats en wordt in de jaarrekening voorgesteld het dan nog aanwezige saldo te verrekenen met de reserve Grondzaken. In 2015 betreft het nadelige resultaten op grondexploitaties Ruskenveen en Euvelgunne van 185 duizend euro en voordelige resultaten op de grondexploitaties Kranenburg en Winschoterdiep A. van 545 duizend euro. Per saldo levert dit nog een voordeel op van 360 duizend euro.

Overig: (V 76 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van V 120 duizend euro en een afwijking in de baten van N 44 duizend euro.

PROGRAMMA 3 Jeugd en onderwijs

Wij zien het als een belangrijke verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat Groningen een stad is waar kinderen gezond en veilig opgroeien. Een stad waar ze, ongeacht hun sociaaleconomische of etnische achtergrond, allemaal voldoende kansen krijgen. Kansen om hun talenten te ontwikkelen en hun plek te vinden in onze samenleving als vrije en verantwoordelijke burgers. Samen met de jeugdigen zelf, ouders, scholen, welzijnsinstellingen en hulpverleners willen we hiervoor de voorwaarden creëren.

We willen dat Groningen een van de aantrekkelijkste steden is om op te groeien. Deze ambitie werkt door in alle inhoudelijke (deel)programma's van onze begroting. In dit deelprogramma de inhoudelijke prioriteiten. De eruit voortvloeiende activiteiten zijn grotendeels te vinden in de (deel)programma's Onderwijs, Sport, Welzijn, Gezondheid, Vernieuwing sociaal domein, Cultuur, Inkomensondersteuning en Veiligheid. Dit verklaart het gering aantal activiteiten dat opgenomen is in het deelprogramma Jeugd.

Relevante beleidsnota's

Kansen voor jonge kinderen (2009)
Bestuursafspraken VVE (2012)
Ambitiedocument Vensterscholen (2013)
Groninger Onderwijspact (2013)
Concept Integraal Huisvestingsplan 2016-2019 (nog vast te stellen)
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Groningen (2014)
Lokaal educatieve agenda (2014)
Samenwerkingsovereenkomst Volwasseneneducatie (2014)
Verordening leerlingenvervoer gemeente Groningen 2014 (2013)
Stad om te groeien, kadernota integraal jeugdbeleid Groningen 2011-2014
Beleidsplan / Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein gemeente Groningen 2014/2015
Groningen voor elkaar, visie en uitgangspunten voor de uitvoering van de decentralisaties en "Jeugd ieders zorg!" (2012)
Contouren jeugdstelsel Groningen 2015-2018 (2014)
Notitie inrichting en inkoop Groninger jeugdstelsel (2014)
Notitie afstemmingsoverleg Gemeenten-Onderwijs (2013)

1. Integraal jeugdbeleid

Evaluatie 2015

In het schooljaar 2014-2015 was Groningen nationale Onderwijsstad. Dat hebben we in het voorjaar van 2015 afgesloten met een vensterschoolcongres. Het voorjaar van 2015 is het ook gelukt om met het onderwijsveld gezamenlijk het programma 'succes for all' te starten; de ontwikkeling van een nieuwe veelbelovende werkwijze om taalachterstanden te voorkomen en weg te werken.
Het afgelopen jaar is het aantal kinderen in de vve-doelgroep dat daadwerkelijk gebruik maakt van een vve-aanbod gegroeid. De gemiddelde leerwinst van kinderen met vve ligt boven het landelijk gemiddelde, maar nog wel onder de ambitieuze doelstelling die we hebben geformuleerd. Het aantal voortijdig schoolverlaters is volgens de voorlopige cijfers verder gedaald. De doelstelling om uit te komen op 260 lijkt echter net niet helemaal gehaald.
Het aantal voortijdig schoolverlaters is volgens de voorlopige cijfers verder gedaald. De doelstelling om uit te komen op 260 hebben we gehaald. Daarmee hebben we de doelstelling uit het vsv-convenant 'Aanval op de schooluitval' gerealiseerd.

De integratie van de Centra voor Jeugd & Gezin (CJG) in de WIJ-teams is in volle gang. De CJG's/Wijteams bieden ouders en jeugdigen advies over uiteenlopende zaken, lichte jeugdhulp/ondersteuning en indien nodig toegang tot zwaardere vormen van jeugdhulp. Deze jeugdhulp is samen met de 22 andere Groninger gemeenten vanuit de RIGG ingekocht. De samenwerking tussen (passend) onderwijs en de Groninger gemeenten, verantwoordelijk voor het bieden van (passende) ondersteuning en jeugdhulp, is op gang gekomen. Er vindt samenwerking plaats rond problematieken als hoogbegaafdheid, dyslexie, kindermishandeling, dagbesteding/dagbehandeling en thuiszitters.

Ook in 2015 hebben we ons met succes ingespannen om de zwemvaardigheid van kinderen te verbeteren en zoveel mogelijk kinderen een zwemdiploma te laten halen. Ook zijn we er in geslaagd om grote aantallen kinderen gebruik te laten van activiteiten gericht op natuur- en duurzaamheidseducatie zoals de kindertuinen.

Het jongereninitiatief 'Een plek voor jongeren' (Backbone050) is uitgegroeid tot een broedplaats voor jongeren, cultuur en sport. Door de integrale aanpak risicojongeren is de veiligheid toegenomen en de overlast door hinderlijke, overlast gevende en criminele groepen afgenomen.

Deelprogramma 3.1 INTEGRAAL JEUGDBELEID

Wij willen dat Groningen één van de aantrekkelijkste steden van Nederland is om in op te groeien. In Groningen staat talent centraal. Wij sluiten aan bij de kracht van elk kind en hebben een breed en aansprekend aanbod dat ieder kind prikkelt en verder laat ontwikkelen. Wij geloven dat ieder Gronings kind recht heeft op kwalitatief goed onderwijs. Wij herkennen dat opvoeding lastig kan zijn en geloven in de kracht van positief opvoeden. Daarom zetten we in op versterking van de opvoedkracht van ouders en hun sociale omgeving. Helaas blijven er kinderen die het moeilijk hebben. Deze kinderen geven we de ondersteuning die ze nodig hebben. Dat betekent dat we extra aandacht besteden aan kinderen en gezinnen in achterstands- en/of risicosituaties. Als kinderen of ouders in de knel komen, willen we zo vroeg mogelijk een helpende hand bieden. Als ze dreigen te ontsporen worden ze snel opgenomen in ons vangnet zodat ze weer in staat worden gesteld positief deel te nemen en bij te dragen aan de Groningse maatschappij. We willen dat de Groningse jeugd optimale kansen heeft op de arbeidsmarkt en uiteindelijk een goede levensstandaard kan hebben.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Integraal jeugdbeleid bedraagt 100,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit bijdrage PG&Z (gemeenschappelijke regeling publieke gezondheid & zorg), specifieke rijksbijdragen, decentralisatie uitkeringen via gemeentefonds, bezoekers/verhuur opbrengsten, onttrekking uit de reserve, overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Talent ontwikkeling
- Opvoedkracht
- Actieve gezonde leefstijl
- Maatschappelijke participatie
- Veilig opgroeien
- Jeugd nieuwe taken

Beleidsveld

Talentontwikkeling

Iedereen heeft talenten. Wij vinden het belangrijk dat kinderen hun talenten ontdekken. We stimuleren en faciliteren hen om die te ontwikkelen. Ieder naar eigen aard en niveau. Op school, bij de sportclub, op de muziekschool of elders.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen dat jongeren in Groningen opgroeien tot zelfredzame burgers die een positieve bijdrage leveren aan onze samenleving. In ‘Groningen City of Talent staat het ontwikkelen van talent centraal. Daarbij gaat het om talenten van alle kinderen. We willen dat iedere jongere de ruimte krijgt om zijn of haar talenten te ontdekken en de kans om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Op de school, bij de sportclub, de muziekschool of elders. We willen dat iedere jongere in Groningen – passend bij zijn of haar niveau- goed voorbereid de arbeidsmarkt betreedt.

In 2015 wilden we:

- de gemiddelde Cito-toetsscore op het niveau van het landelijk gemiddelde brengen;
- het percentage vve doelgroepkinderen dat gebruik maakt van het vve aanbod verhogen van 57,9% in 2013 naar 85% in 2015;
- dat het percentage leerlingen in groep 2 dat niveau IV en V haalt (score onder het landelijk gemiddelde) lager dan het landelijk gemiddelde is;
- dat 80% van de vve-doelgroepleerlingen die hebben deelgenomen aan een vve-programma in groep 2 minimaal de gemiddelde leerwinst behaalt;
- dat het binnenklimaat in de klaslokalen van de aangepaste schoolgebouwen voor basis- en speciaal onderwijs minder dan 1.200 parts per million (PPM) bedraagt (norm 'Frisse Scholen' van Agentschap.nl).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ gemiddelde Cito-toets score:				
▪ *begrijpend lezen* Groningen: Landelijk:	*		minimaal landelijk gemiddelde	60,7 55,0
▪ *rekenen* Groningen: Landelijk:	*		minimaal landelijk gemiddelde	113,7 122,0
▪ % kinderen 2 t/m 4 jaar dat gebruik maakt van het basis-ontwikkelingsprogramma	**	19% (aantal: 703)		20% (aantal: 702)
▪ % doelgroepkinderen dat gebruik maakt van het vve-aanbod		84% (aantal: 354)	85%	92% (aantal: 360)
▪ Taalprestaties leerlingen groep 2 basisscholen:				
Niveau I-II: Groningen landelijk			minimaal landelijk gemiddelde	55 40
Niveau III: Groningen landelijk			minimaal landelijk gemiddelde	22 20
Niveau IV-V: Groningen landelijk		26 40	minimaal landelijk gemiddelde	23 40

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 201
▪ Leerwinst leerlingen groepen 1 en 2 die deelnemen aan schakelklas en/of vve:				
Gemiddelde groei 2013 Groningen landelijk		17 17	minimaal 80% landelijk gemiddelde	19 17
% landelijke groei behaald		45%		55%
▪ Aantal voortijdig schoolverlaters 12 tot 23 jaar per convenantsjaar (okt-okt) Reductie 20% in 2015-2016 t.o.v. 2012-2013		295	20% (van 395 naar 260)	250
▪ Deelname kinderen 4 tot 12 jaar aan buitenschoolse kinderactiviteiten			30%	40%
▪ Binnenklimaat klaslokalen aangepaste basisscholen			allen minder dan 1.200 PPM***	80% minder dan 1.000 PPM

* Door het vervallen van de rol van de CITO-eindtoets is dit jaar gebruik gemaakt van de middentoets vanuit het LOVS in plaats van de CITO-eindtoets. Daarmee is een vergelijking met voorgaande jaren niet meer mogelijk.
** er zijn geen afspraken gemaakt over het te bereiken percentage.
*** Parts Per Million; maat voor de concentratie van koolstofdioxide.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Samen met schoolbesturen uitvoeren Groninger Onderwijspact

In 2013 is het Onderwijspact gesloten met het brede onderwijsveld in Groningen. Daarin hebben we onze gezamenlijke ambitie vastgelegd om het onderwijs in Groninger op een hoger plan te brengen en een uitstekend leefklimaat te realiseren. Vanuit dit pact is het Gronings College van onderwijs opgericht. Dit College fungeert als denktank waarin inspireren, van elkaar leren, versterken van verbindingen en ontwikkelen van nieuwe initiatieven centraal staan. Vanwege de samenwerking tussen overheid en onderwijs is Groningen voor het schooljaar 2014-2015 verkozen tot Onderwijsstad van Nederland. Vanuit dit kader organiseren we bijeenkomsten en debatten waarin we het onderwijs in de stad een podium bieden en we aandacht vestigen op nieuwe ontwikkelen. In 2015 is, mede door het 20 jarig jubileum van de Vensterschool, het symposium 'Talentvol opgroeien in de Vensterschool, Brede School of Integraal Kindcentrum georganiseerd.
Daarnaast hebben in juni 2015 de deelnemers van het College van Onderwijs ‘pitches’ gehouden gericht op innovatieve thema’s binnen het onderwijs waar ze graag mee aan de slag zouden willen gaan.

Stimuleren ouderbetrokkenheid

Als gemeente hebben we het thema ouderbetrokkenheid ingebracht bij het College van Onderwijs. We hebben aangegeven gezamenlijk toe te willen werken naar een Gronings model voor ouderbetrokkenheid. Dit model zien we als niet als een blauwdruk maar als een breed gedeelde aandacht voor de samenwerking tussen school en ouders, waarbij gebruik wordt gemaakt van opgedane kennis en ervaringen. Wij hebben samen met het onderwijs een Groningse aanpak bedacht die we in 2016 verder uit zullen werken. Stimulering, onderzoek en kennisdeling en inzet van de Brugfunctionaris (gericht op de aansluiting school en thuis) zijn hierbinnen belangrijke elementen. Tevens stimuleren we ook binnen de nieuwe impuls Vensterschool de ouderbetrokkenheid.

Tot slot is ouderbetrokkenheid een belangrijk onderdeel binnen de voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Via programma's als vve thuis ondersteunen we ouders in het stimuleren van de ontwikkeling van hun kinderen. Deze programma's zijn gekoppeld aan het vve programma dat de kinderen volgen in de voorschoolse instelling of school.

Ondersteunen en subsidiëren uitvoering Ambitiedocument Nieuwe Impuls Vensterscholen

In 2015 hebben we samen met organisaties voor onderwijs en opvang uitvoering gegeven aan het Ambitiedocument Nieuwe Impuls Vensterschool. Onze drijfveer is dat alle kinderen in de stad maximale kansen krijgen. De inhoudelijke focus van de vensterschool en de vensterschoolplannen, richt zich op:

- Pedagogisch fundament;
- Ouderbetrokkenheid;
- Doorgaande ontwikkelingslijnen 0 tot 13 jaar;
- Ondersteuning en zorg.

In het kader van het 20-jarig jubileum hebben we een inspirerend symposium georganiseerd over het opgroeien in de Vensterschool (zie ook Gronings Onderwijspact).

In mei en oktober 2015 konden scholen opnieuw een aanvraag indienen voor de kalenderjaren 2016 en 2017. Er zijn 5 vervolgaanvragen en 3 nieuwe aanvragen ingediend. Net als in 2014 worden de scholen ook in 2015 nog licht ondersteund vanuit de Gemeente bij het ontwikkelen en uitvoeren van de plannen door het projectteam Vensterscholen.

Uitvoeren onderwijshuisvestingsprogramma 2014

Ook in 2015 is in het kader van ons project Fris & Duurzaam het binnenklimaat van een aantal scholen voor het primair onderwijs verbeterd. Van de scholen die onder het project Fris & Duurzaam vallen, beschikt nu circa 80% over een verbeterd binnenklimaat (minder dan 1.000 PPM). De doelstelling van 100% in 2015 is dus niet volledig gehaald, wel is de oorspronkelijke doelstelling voor het binnenklimaat (minder dan 1.200 PPM) verder aangescherpt tot minder dan 10.00 PPM. Het doel is om rond 1 april 2017 het project afgerond te hebben.

Inkopen, financieren en toetsen leerlingenvervoer

Vanaf augustus 2014 hebben we een aantal maatregelen doorgevoerd om de jaarlijkse overschrijdingen van het budget voor het leerlingenvervoer een halt toe te roepen. Deze behelzen een verhoging van de kilometergrens om in aanmerking te komen voor het leerlingenvervoer, het heffen van een bijdrage van ouders met kinderen in het speciaal basisonderwijs in de kosten van het vervoer en het, minimaal een keer per week, zelf halen of brengen van kinderen door hun ouders.

Als gevolg daarvan hebben we, in combinatie met een nieuw contract voor leerlingenvervoer na de aanbesteding, de doelstelling om de overschrijding van het budget in 2015 tegen te gaan ruimschoots

gehaald. De versobering heeft niet geleid tot een toename van het aantal bezwaarschriften.

Subsidiëren aanpak achterstanden in het onderwijs

We zetten in op het vroeg werken van (taal)achterstanden bij kinderen. In 2015 is hierin stevig geïnvesteerd. In het bijzonder is gestart met het programma Success for All; een van oorsprong Amerikaans programma gericht op het voorkomen van taalachterstanden in het onderwijs vanaf groep 3. Het programma wordt omgezet naar de Groningse situatie onder begeleiding van de Rijksuniversiteit Groningen. Vanaf 2015 tot en met 2018 doen jaarlijks 10 klassen, verdeeld over 3 schoolbesturen mee aan dit programma. Eind 2018 volgt een evaluatie.

Naast dit programma hebben we ingezet op uitbreiding en intensivering van de schakelgroepen, activiteiten in het kader van de verlengde schooldag (VSD) en de zomerscholen. In 2015 waren er 2 schakelgroepen van het KOC (gemiddeld 22 kinderen), 18 schakelgroepen van O2G2 (gemiddeld 180 kinderen) en 12 Schakelgroepen van het VCOG (gemiddeld 120 kinderen).

Het aantal VSD groepen is uitgebreid en geïntensiveerd. Er zijn inmiddels 10 VSD groepen (allen O2G2, gemiddeld 100 kinderen). In totaal gaat het om 42 groepen die extra begeleiding krijgen. In de zomerperiode konden doelgroepkinderen in de wijken Beijum, Hoogte/Indische buurt en Paddepoel deelnemen aan de zomerschool. De zomerschool is voor de kinderen die deelnemen aan de Verlengde Schooldag een extra mogelijkheid om de vaardigheden gedurende de vakantieperiode vast te houden. In 2015 zijn 5 zomerscholen voor peuters toegevoegd.

Naast de reguliere schakelgroepen zijn er in 2015 twee schakelgroepen (cbs de Heerdstee en obs de Borgmanschool) voor nieuwkomers. Dit zijn leerlingen die korter dan een jaar in Nederland zijn en de Nederlandse taal niet spreken. Daarnaast is onderwijs georganiseerd voor de kinderen van vluchtelingen uit de Noodopvang. Deze kinderen worden in het primair onderwijs opgenomen in twee groepen van circa 15 kinderen, op obs Boerhaaveschool en cbs de Tamarisk. In het voorgezet onderwijs worden kinderen opgevangen op de Internationale Schakelklas (gekoppeld aan het Werkmancollege).

Subsidiëren wijkgerichte aanpak taal- en ontwikkelingsachterstanden kinderen

Taalachterstanden op jonge leeftijd zijn op latere leeftijd zeer moeilijk in te lopen. Hiervoor investeren we in de deelname aan voor- en vroegschoolse educatie (VVE) programma's op voorschoolse voorzieningen, door goede toeleiding, logopedische screening en activiteiten voor ouders. We willen bereiken dat zoveel mogelijk doelgroep peuters (tenminste 85%) aan deze programma's deelnemen. Op grond van een indicatie vanuit het consultatiebureau (CJG) worden kinderen doorverwezen naar een voorschoolse instelling. Er wordt gevolgd of kinderen hier aankomen en waar nodig worden door het CJG extra activiteiten ondernomen om deelname te stimuleren.

Voor de ouders worden tegelijkertijd ouderprogramma's uitgevoerd zoals vve thuis en Opstapje (groepsaanpak) en is ook individuele aanpak gericht op ontwikkelingsstimulering mogelijk. Het afgelopen jaar is tevens ingezet op het verbeteren van de kwaliteit van de professionals o.a. door verhoging van het eigen taalniveau en trainingen in 'opbrengst bewust werken'. Vve coaches spelen hierin een belangrijke rol.

Tot slot wordt op verschillende wijze geïnvesteerd in doorgaande ontwikkelingslijnen voor kinderen o.a. door pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij elkaar op de groepen te laten kijken (en meewerken).

Uitvoeren en subsidiëren taken voorkomen voortijdig schoolverlaten

In het schooljaar 2014-2015 is het Entree onderwijs ingevoerd bij het MBO. Onderdeel daarvan is een bindend studie advies na 4 maanden Entreeonderwijs. Bij een negatief studie advies kan school besluiten dat de student de desbetreffende Entreeopleiding moet verlaten. Het aantal leerlingen dat een negatief

studieadvies heeft gekregen is beperkt gebleven; slechts ongeveer 5 % van de totale doelgroep heeft na 4 maanden een negatief studie advies gekregen. Deze jongeren zijn hierna ondersteund bij het bepalen van hun vervolgtraject.
Wel is de instroom bij entree onderwijs strenger geworden. Het onderwijs en de afdeling Leerlingzaken hebben veel energie gestoken in deze jongeren. Veel van hen zijn uiteindelijk bij een andere opleiding wel geplaatst, geplaatst op een hoger niveau of kregen een alternatief onderwijstraject aangeboden, bijvoorbeeld Playing for Success, het pre-entree traject bij Binn'stad of Voorwerk.

De regionale samenwerking met Werk in Zicht is geïntensiveerd. Er is een regionaal Plan van aanpak ontwikkeld om lager opgeleide jongeren zonder startkwalificatie met en zonder uitkering extra ondersteuning bieden.
Onder de naam School als Wijk is op 7 MBO locaties en 2 VO locaties een pilot gestart om preventief aanwezig te zijn op scholen om direct hulp te kunnen bieden aan leerlingen die dit nodig hebben. We zijn nu aan het onderzoeken hoe we deze manier van werken kunnen borgen binnen de bestaande structuur en middelen. Deze werkwijze is ter voorkoming van uitval en ter verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en ondersteuning/zorg.
Ook is in 2015 veel aandacht besteed aan thuiszitters. Met het ministerie, de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en het MBO zijn we oriënterend in gesprek over verbetering in de aanpak bij oplopend verzuim.

Subsidiëren binnen- en buitenschoolse activiteiten op de talentgebieden sport & bewegen, kunst & cultuur, wetenschap, natuur & techniek

Om jeugd (4-18 jaar) kennis te laten maken met diverse talentgebieden hebben we in 2014 het volgende binnen- en buitenschools aanbod op het gebied van sport & bewegen, kunst & cultuur en wetenschap, natuur- en techniek gesubsidieerd.

- Sportstimulering (Bslim) voor leerlingen van het basisonderwijs en het VMBO;
- Lees bevorderende activiteiten in het primair onderwijs;
- Cultuureducatie in het onderwijs;
- Kinder- en jongerenwerk voor jeugd van 4-18 jaar;
- Buitenschools aanbod techniek voor kinderen van 4 -12 jaar;
- Sport- en spelcontainers voor kinderen van 4-12 jaar.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In het schooljaar 2014-2015 was Groningen nationale Onderwijsstad. Dat hebben we in het voorjaar van 2015 afgesloten met een vensterschoolcongres. Het voorjaar 2015 is het ook gelukt om met het onderwijsveld gezamenlijk het programma 'succes for all' te starten; de ontwikkeling van een nieuwe veelbelovende werkwijze om taalachterstanden te voorkomen en weg te werken.
Het afgelopen jaar is het aantal kinderen in de vve-doelgroep dat daadwerkelijk gebruik maakt van een vve-aanbod is gegroeid. De gemiddelde leerwinst van kinderen met vve ligt boven het landelijk gemiddelde, maar nog wel onder de ambitieuze doelstelling die we hebben geformuleerd.
Het aantal voortijdig schoolverlaters is volgens de voorlopige cijfers verder gedaald. De doelstelling om uit te komen op 260 hebben we gehaald. Daarmee hebben we de doelstelling uit het vsv-convenant 'Aanval op de schooluitval' gerealiseerd.

Beleidsveld **Opvoedkracht**

Ouders hebben in de opvoeding de eerste verantwoordelijkheid. Maar ook familieleden, leerkrachten, vrienden, buren en (bijvoorbeeld) sportbegeleiders spelen een rol. Samen zorgen ze voor 'opvoedkracht'. Opvoeden gaat niet altijd vanzelf. Waar nodig en mogelijk bieden we ondersteuning aan. Dat doen we zo vroeg mogelijk.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen dat kinderen zich ontwikkelen tot evenwichtige volwassenen die verantwoording kunnen dragen voor zichzelf en voor anderen.
We willen dat er in de directe leefwereld van het kind - in het gezin en in de sociale omgeving - voldoende 'opvoedkracht' is. We willen dat er goede interventies en oplossingen zijn wanneer het niet goed gaat.

In 2015 wilden we:

- Het CJG Beijum samenvoegen met het sociale team Beijum, Stip, buurtwelzijn en meldpunt overlast tot een sociaal wijkteam;
- De toegang tot jeugdhulp uitvoeren (niet vrij toegankelijke individuele voorzieningen);
- Samen met andere Groningse gemeenten inkopen en organiseren van de van de expertpool en de niet vrij toegankelijke individuele voorzieningen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Passend onderwijs en decentralisatie jeugdzorg

- De ondersteuningsroutes voor het PO en VO onderwijs zijn ingevoerd. In de bijbehorende gebruikers-overleggen stemmen de contactpersonen onderwijs en de contactpersonen gemeente (WIJ-teams) en andere betrokkenen (kinderopvang, Leerling-zaken, jeugdartsen) de ondersteuning van kind/gezin af.
- Er is een verbinding gelegd tussen de directie Werk en de WIJ-teams en zoeken naar een goede samenwerking voor jongeren met name uit het pro/vso onderwijs (14-18 jaar) die in aanmerking komen voor dagbesteding of dagbehandeling.
- Er is lokaal en regionaal aandacht gevraagd voor de verbinding zorg-onderwijs-arbeidsmarkt. Gezocht wordt naar de regionale afstemming van opgaven op dit brede terrein.
- Er zijn, samen met de RIGG, afspraken gemaakt over de aanpak van de leerlingenproblematiek in het RENN4-onderwijs. De ervaringen komen terug in het gebruikersoverleg en moeten de samenwerking gemeenten en onderwijs verder verbeteren.
- In samenwerking met het primair onderwijs werken we aan verbetering van de ondersteuningsstructuur in het onderwijs (vroegsignalering, coaching en pedagogische ondersteuning), experimenteren we met nieuwe vormen van pedagogische ondersteuning van leerkrachten en ouders en versterken we de samenwerking tussen onderwijs en Wij-teams (jeugdhulp).
- De meldcode kindermishandeling is opnieuw onder de aandacht gebracht bij het onderwijs.
- Er is Convenant 'Diagnose en Behandeling Ernstige Enkelvoudige Dyslexie' ondertekend waarin gemeenten, onderwijs en zorgaanbieders de samenwerking en toeleiding verbeteren.

Uitvoeren dienstenpakket Centra voor jeugd en gezin (CJG's)

- In 2015 zijn 7 centra voor jeugd en gezin operationeel. Het CJG in Beijum is per 1-1-2015 geïntegreerd in het WIJ-team Beijum. In de loop van 2015 is het CJG in de Oosterpark ook in het WIJ-team geïntegreerd.
- Met het ingaan van de Jeugdwet in 2015 zijn de toegangstaken tot de jeugdhulp opgenomen in

het CJG en konden ouders ook gebruik maken van de stedelijke telefonische advisering voor een afspraak. Om deze toegangstaken adequaat uit te kunnen voeren zijn de 'oude medewerkers' van voorheen Bureau Jeugdzorg overgenomen door de GGD en functioneel werkzaam in de CJG's. Er is veel aandacht uitgegaan naar het inrichten van de werkprocessen voor de toegang en uitvoering van lichte jeugdhulp.

- Samen met de 22 andere Groninger gemeenten hebben we de expertpool ingericht ter ondersteuning voor de CJG's en WIJ-teams bij ingewikkelde casussen en de afwegingsvragen bij zwaardere ondersteuningsvragen.
- Samen met de 22 andere Groninger gemeenten hebben we vanuit de RIGG het aanbestedingstraject voor de jeugdhulp 2016-2017 uitgevoerd en eind december succesvol afgerond. Het resultaat van de gunning is dat we met 29 contractpartners gaan werken, er 80 producten voor jeugdhulp zijn geselecteerd (klein en groot) die door ongeveer 160 jeugdhulpaanbieders worden geleverd. Dit aanbod bestaat uit enkelvoudige producten, maar ook nieuwe getransformeerde producten waarin aanbieders meer gaan samenwerken en de wachttijden voor kinderen wordt verminderd.
- Binnen deze aanbesteding is ruimte gecreëerd om in 2016 formatie van door ons als Stad geselecteerde jeugdhulpaanbieders in onze WIJ-teams op te nemen. Dit verruimt de ondersteuningsmogelijkheden van de WIJ-teams en versterkt onze kennis en kunde bij complexere jeugdvraagstukken.
- Het project 'CJG Stap naar Voren', dat we samen met de Hanzehogeschool Groningen uitvoerden is afgerond. Dit heeft geresulteerd in concrete handvatten en instrumenten voor onder meer de CJG's en concrete input voor de curricula van de Academie voor Sociale Studies en de Academie voor Verpleegkunde.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De integratie van de CJG's in de WIJ-teams is in volle gang. De CJG's/Wijteams bieden ouders en jeugdigen advies over uiteenlopende zaken, lichte jeugdhulp/ondersteuning en indien nodig toegang tot zwaardere vormen van jeugdhulp. Deze jeugdhulp is samen met de 22 andere Groninger gemeenten vanuit de RIGG ingekocht.

De samenwerking tussen (passend) onderwijs en de Groninger gemeenten, verantwoordelijk voor het bieden van (passende) ondersteuning en jeugdhulp, is op gang gekomen. Men weet elkaar te vinden via de ondersteuningsroutes en de daarbij horende overleggen (passend)onderwijs-zorg/Gemeente. Verschillende problematieken zoals vroegsignalering, ondersteuning in het onderwijs, hoogbegaafdheid, dyslexie, kindermishandeling, afstemming onderwijs-dagbesteding/dagbehandeling, thuiszitters worden samen opgepakt.

Beleidsveld

Actieve gezonde leefstijl

Gezond opgroeien vraagt ook om een actieve en gezonde leefstijl: spelen, bewegen, gezond eten en sporten. We bieden hiervoor de voorwaarden en we stimuleren het. Ouders geven het voorbeeld, dus we richten ons ook op hen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen de gezondheid van de Groningse kinderen en jongeren verbeteren. Ook willen we dat in Groningen onze kinderen actief en gezond opgroeien en dat voor hen en hun ouders gezond eten en voldoende bewegen de norm is. Daarbij voldoen ze minimaal aan de Nederlandse norm voor bewegen, ongeacht hun sociale of etnische achtergrond. We willen dat Groningen een aantrekkelijke stad is om te

sporten en te bewegen. In 2015 wilden we stimuleren dat ieder kind in de stad Groningen een zwemdiploma haalt.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal kinderen dat gebruik maakt van het vangnet zwemonderwijs	535	225	550
▪ Percentage kinderen groep 8 met zwemdiploma	n.b.	n.b.	98%

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Subsidiëren vangnet zwemonderwijs

Ook in 2015 hebben we ouders via een jaarlijkse voorlichtingscampagne gestimuleerd om hun kinderen naar zwemles te laten gaan. Met deze voorlichtingscampagne hebben we ouders ook gewezen op hun verantwoordelijkheid en op het belang van leren zwemmen. Wanneer geld een belemmering was kon een beroep gedaan worden op de gemeente (zwem vangnet). Dat is op grote schaal gebeurd. Om de zwemvaardigheid van kinderen te verbeteren hebben we, als onderdeel van het bewegingsonderwijs, bewegingsonderwijs in het water (Bswim) georganiseerd.

Uitvoering technische hygiëne inspecties voorschoolse voorzieningen en gastouderopvang en advisering

In de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen zijn regels gesteld voor het waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvang. De houder van een kindercentrum dient te zorgen voor verantwoorde kinderopvang, die bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling in een veilige en gezonde omgeving. Kindercentra moeten daarom voldoen aan bepaalde wettelijk vastgelegde kwaliteitseisen. Wij voeren wettelijk verplicht jaarlijks inspecties uit om toezicht te houden op de kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen, buitenschoolse opvang, gastouderbureaus en gastouderopvang. En treden handhavend op als een kindercentra niet blijken te voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Om de zwemvaardigheid van kinderen te verbeteren hebben we in 2015 voor het eerst bewegingsonderwijs in het water (Bswim) georganiseerd. Daarnaast hebben we ook in 2015 kinderen uit gezinnen met weinig financiële armslag de mogelijkheid geboden toch een zwemdiploma te halen.

Beleidsveld

Maatschappelijke participatie

Opgroeien betekent ook je weg vinden in de samenleving en er geleidelijk aan actief een rol in gaan spelen. Meedoen aan de samenleving begint dicht bij huis, in de eigen straat en buurt. Het is ook lid worden van een sportvereniging, meedoen aan activiteiten en daar ook zelf een bijdrage aan leveren. Dat stimuleren we, met extra aandacht voor kinderen uit arme gezinnen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 willen we:

- 36.500 leerervaringen Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE)
- minstens 80% van de basisscholen maakt gebruik van NDE
- een klanttevredenheidscijfer van minstens 7,5.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
aantal leerervaringen NDE*	36.500	36.500	47.587
percentage basisscholen dat gebruik maakt van NDE	98%	80%	92%
klanttevredenheid	8,5	7,5	8,7

* één uur les Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE) aan een schoolklas van 30 leerlingen rekenen wij als 30 leerervaringen. 47.587 is opgebouwd uit 9.235 lesmateriaal en 38.352 lessen kinderwerktuin.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Bekostigen en uitvoeren Centrum voor Natuur- en Duurzaamheidseducatie

We bevorderen de kennis van de jeugd over de natuur en over mogelijke bijdragen aan een duurzame wereld via het Centrum voor Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE). Het Centrum voor NDE zorgt voor:

- lessen groene leerlijn op de kinderwerktuinen (PO);
- onderhouden scholennetwerk (PO);
- verzorgen excursies (PO);
- ontwikkelen en uitlenen van lesmaterialen (PO en VO);
- ondersteunen bij tuinieren op school (PO en VO)
- openstelling bezoekerscentrum (PO en burgers algemeen).

Bekostigen huisvesting voor initiatief `Een plek voor jongeren'

In 2014 hebben wij besloten het voormalige onderwijspand aan de Travertijnstraat gedurende vijf jaren niet te verkopen om het initiatief 'Een Plek voor Jongeren' te ondersteunen. De eerste twee jaren kreeg Carex Groningen C.V. het beheer, met een centrale rol voor de initiatiefnemers: Backbone050. Met ingang van 1 januari 2016 is Backbone050 zelf verantwoordelijk voor het beheer van het pand inclusief de beheerskosten van 160 duizend euro en de vaste lasten.
Backbone050 is een broedplaats voor jongerencultuur en sport. Er zijn innovatieve en creatieve bedrijfjes gehuisvest en ook theatergezelschap De Noorderlingen en een aantal scholen maken gebruik van het gebouw.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 zijn meer dan de beoogde doelstellingen voor leerervaringen NDE behaald, zowel wat betreft het aantal leerervaringen, als ook wat betreft het aantal scholen dat gebruik maakt van NDE als wat betreft de klanttevredenheidscijfer.
Het initiatief 'Een plek voor jongeren', Backbone050, is uitgegroeid tot een broedplaats voor jongerencultuur en sport.

Beleidsveld

Veilig opgroeien

Veiligheid is een eerste levensbehoefte. Waar die bij kinderen in het geding is, treden we op. We beschermen de leefwereld van kinderen tegen negatieve invloeden. We voorkomen en bestrijden onveilig gedrag en overlast door kinderen en jeugdigen. Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd, bieden we nieuw perspectief.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen dat onze kinderen en jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten. We willen kinderen en jongeren in Groningen in hun leefwerelden beschermen tegen negatieve invloeden. Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd, bieden we nieuw perspectief.

In 2015 wilden we:

- geen toename van hinderlijke jeugdgroepen en een snelle afschaling van bestaande hinderlijke jeugdgroepen;
- geen overlast-gevende of criminele jeugdgroepen;
- een rustig verloop van de jaarwisseling.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Verwacht 2015	Realisatie 2015
Aantal hinderlijke jeugdgroepen	5	14*	5
Aantal overlast gevende jeugdgroepen	0	0	0
Aantal criminele jeugdgroepen	0	0	0

*Bij de start van de *Aanpak problematische jeugdgroepen* was de veronderstelling dat er 14 hinderlijke groepen zouden zijn. In de praktijk bleken dit er 'slechts' 5 te zijn.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Ondersteunen uitvoering handelingsprotocol huiselijk geweld en kindermishandeling

Het protocol kindermishandeling en huiselijk geweld wordt toegepast door instellingen en scholen. We ondersteunen en adviseren instellingen en scholen bij de invoering van het handelingsprotocol huiselijk geweld en kindermishandeling (meldcode). Voor de ontwikkelingen rond Veilig Thuis Groningen verwijzen we naar het programma Welzijn, gezondheid en zorg.

Subsidiëren huiskamers en naschoolse opvang voor kinderen tot 12 jaar met een risicovolle thuissituatie en opvang met intensieve begeleiding voor uit huis geplaatste jongeren
Voor kinderen met een risicovolle thuissituatie subsidiëren we huiskamers en naschoolse opvang (BSO+) in de wijken Oosterpark, Beijum, Lewenborg, Paddepoel en Kostverloren. Voor jongeren tussen 18 en 27 jaar - al dan niet voortijdig schoolverlaters - die te kampen hebben met een problematiek waar ze zelf niet meer uitkomen, subsidiëren we een intensief aanbod (Campus Diep) gericht op het aanbrengen van structuur en toekomstperspectief in hun leven. De begeleiding omvat de levensgebieden wonen, werken en leren.

Subsidiëren hulpaanbod jeugd die in aanraking is geweest met de politie
Om te voorkomen dat jongeren opnieuw in aanraking komen met de politie subsidiëren we een hulpaanbod dat gericht is op het voorkomen van herhaling. (zie ook programma Veiligheid).

Subsidiëren voorzieningen ter voorkoming risicogedrag jeugdigen
We subsidiëren preventielessen (over waarden en normen, groepsinvloed, gevolgen van gedrag, veilig online, overlast en respect) in het onderwijs en bij een aantal voetbalverenigingen. Hiermee beogen we risicogedrag door jeugdigen te voorkomen. Ook bekostigen we vuurwerkvoorlichting in het basis, speciaal en voortgezet onderwijs.

Subsidiëren straathoekwerk
We subsidiëren de inzet van het straathoekwerk. Politie, straathoekwerk en jongerenwerk werken samen in de aanpak van de problematische jeugdgroepen. Het straathoekwerkers werken preventief zodat er minder jeugdgroepen ontstaan. Bij bestaande hinderlijke groepen draagt het straathoekwerk bij aan de-escalatie van de groep.

Subsidiëren project Oud en Nieuw
Met het oog op een rustige jaarwisseling hebben we een programma in de binnenstad en in verschillende wijken van de stad (met een accent op de Suikerbuurt in Hoogkerk) gesubsidieerd. De basis voor de inzet zijn de risicoanalyses en ervaringen van de vorige jaarwisseling. De jaarwisseling is over het algemeen rustig verlopen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
De inzet van preventieve- en curatieve instrumenten heeft bijgedragen aan het veilig opgroeien van kinderen en jongeren, het voorkomen van overlast door jongeren, het terugdringen van hinderlijke, overlastgevende en criminele groepen en een redelijk rustig verloop van de jaarwisseling.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Jeugd en Onderwijs

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
3.1	Integraal jeugdbeleid	101.193	98.251	96.767	1.484
	Totaal lasten	101.193	98.251	96.767	1.484
	Baten				
3.1	Integraal jeugdbeleid	22.950	25.352	27.138	1.786
	Totaal baten	22.950	25.352	27.138	1.786
	Totaal saldi voor bestemming	-78.243	-72.899	-69.629	3.270
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	40	3.448	3.448	0
	Totaal onttrekkingen	285	1.240	1.240	0
	Totaal saldi na bestemming	-77.998	-75.107	-71.837	3.270

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

3.1 Integraal jeugdbeleid **V 3,3 miljoen euro**

PGB Jeugd (V 2,2 miljoen euro)
De PGB-uitgaven Jeugd komen ten opzichte van de begroting 2,2 miljoen euro lager uit. Hiervoor zijn meerdere oorzaken te noemen. Om te beginnen is de begroting 2015 voor PGB-uitgaven mogelijk niet realistisch geweest, deze werd namelijk gebaseerd op de gegevens die het Rijk bij de overdracht van de nieuwe taken heeft aangeleverd. Dit betrof verouderde gegevens waarvan de betrouwbaarheid niet kon worden vastgesteld.
Een andere mogelijke oorzaak is de invoering van het trekkingsrecht. Voorheen ontving de budgethouder het PGB op de eigen bankrekening en betaalde hij zelf de zorgaanbieder; de uitgaven werden achteraf verantwoord. In 2015 is het trekkingsrecht ingevoerd. Betalingen vinden niet meer plaats aan cliënten, maar aan zorgaanbieders, en dat pas nadat de declaraties zijn beoordeeld en gecontroleerd. Invoering ervan heeft naar alle waarschijnlijkheid geleid tot een kostenbesparing. Andere factoren die de lagere PGB-uitgaven kunnen verklaren zijn de effecten van de in 2015 gevoerde keukentafelgesprekken, waarmee de verstrekte zorg meer dan voorheen op de specifieke omstandigheden van de hulpvrager toegesneden kon worden, de invoering van aparte, lagere tarieven voor bepaalde vormen van informele zorg en verlaging van de gehanteerde tarieven in het algemeen.
Het trekkingsrecht wordt uitgevoerd door het zelfstandig bestuursorgaan de SVB (Sociale Verzekeringsbank). De verantwoording in de jaarrekening 2015 baseren we op de meest recent verstrekte prognose door de SVB. Als gevolg van de administratieve problemen bij de SVB in 2015 bestaat bij het opmaken van de jaarrekening 2015 nog geen zekerheid over de rechtmatigheid en de volledigheid van de in 2015 door de SVB voor afzonderlijke gemeenten

verrichte betalingen. De controle hierop bij de SVB zal in de loop van 2016 worden afgerond.

Leerlingenvervoer (V 414 duizend euro)
We hebben op het leerlingenvervoer in 2015 een voordelig resultaat gerealiseerd van 414 duizend euro. Dit is onder andere het gevolg van een nieuw contract met de vervoerder na een Europese aanbesteding. Dat heeft geleid tot een lagere prijs per kind en per kilometer.

Daarnaast is door uw raad in oktober 2013 besloten tot bezuinigingen via aanpassingen in de regelgeving. De minimum kilometerafstand om in aanmerking te komen voor het leerlingenvervoer is verhoogd van 2 km naar 3 km en er wordt een eigen bijdrage gevraagd van ouders met kinderen op het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs. Verder zijn alle ouders verplicht hun kind minimaal één keer in de week zelf te halen of te brengen. De nieuwe regelgeving is vanaf 2014 gefaseerd ingevoerd. Vanaf januari alleen voor nieuwe vervoersaanvragen en vanaf augustus 2014 voor alle aanvragen met een ruime toepassing van de hardheidsclausule. Het jaar 2015 is het eerste jaar dat voor alle aanvragen de nieuwe regels zijn toegepast. Genoemde maatregelen hebben geleid tot aanmerkelijk lagere kosten.

Vrijval Opstapje/Speel Mee (V 214 duizend euro)
In 2015 zijn de subsidies in het kader van “Opstapje” en “Speel mee” ten laste gebracht van de specifieke uitkering Onderwijs Achterstandenbeleid. Het beschikbaar gemeentelijk budget voor “Opstapje” en “Speel mee” van 305 duizend euro is daarmee vrijgevallen.
Deze vrijval is voor 91 duizend euro ingezet voor extra basis ontwikkelingsgerichte programma’s voor peuters (BOP) ter voorkoming van wachtlijsten.
Per saldo resteert een voordelig resultaat van 214 duizend euro.

Opvoedkracht CJG’s (V 197 duizend euro)
Op het budget voor de CJG’s wordt een voordelig resultaat gerealiseerd van 197 duizend euro voordelig.
De functie van stedelijk manager CJG en de bijbehorende administratieve ondersteuning is uitgevoerd vanuit het programma VSD. Op het budget voor de CJG’s leidt dat tot een voordeel van 115 duizend euro.
Daarnaast zijn er minder afzonderlijke CJG uitgaven geweest voor drukwerk, scholing en externe deskundigheid in verband met de komende integratie WIJ teams.

Subsidies voorgaande jaren (V 217 duizend euro)
Op de afwikkeling van in voorgaande jaren verstrekte subsidies wordt op dit deelprogramma Integraal Jeugdbeleid een voordelig resultaat gerealiseerd van 217 duizend euro.

Uitvoering regio taken GGD (geen afwijking)
Voornamelijk onder invloed van sterk groeiende taken op het gebied van publieke gezondheid t.b.v. asielzoekers is in 2015 meer werk verzet voor de 23 gemeenten in de provincie Groningen. Hiervoor zijn vergoedingen ontvangen van het COA.

Belastingen onderwijsgebouwen (N 278 duizend euro)
Dit nadelige resultaat wordt onder meer veroorzaakt door de tariefstijging van onroerende zaak belasting (OZB) en waterschapslasten voor zowel functionele als voormalige onderwijsgebouwen, Daarnaast zijn er belastingen geheven waar geen compensatie voor is ontvangen. Tot slot is het aantal nieuwe schoolgebouwen gestegen waarover OZB wordt geheven.

Sanering asbest (N 295 duizend euro)
Het schoolbestuur CSG heeft een controle laten uitvoeren op asbest. Op de locatie van Augustinuscollege is asbest gevonden van risico klasse 3. Dit houdt in dat de asbesthoudende materialen direct moeten worden verwijderd. De kosten van de sanering van de asbest zijn incidenteel waar geen rekening mee is gehouden in de begroting.

Bijdrage Carex/Vrijval oude verplichtingen (V 253 duizend euro)
De bijdrage van Carex in de beheerkosten van lege panden en de vrijval van oude verplichtingen binnen het programma Onderwijs resulteren in dit voordeel.

Overige afwijkingen (V 313 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 313 duizend euro.

PROGRAMMA 4 Welzijn, gezondheid en Zorg

Met ons programma Welzijn Gezondheid en Zorg willen we er aan bijdragen dat mensen in onze gemeente actief- en zo lang mogelijk zelfstandig- aan de samenleving meedoen en blijven meedoen. Ook als lichamelijke of geestelijke beperkingen dat lastiger maken. Om actief en zelfstandig aan de samenleving mee te kunnen doen, is het van belang dat er voldoende voorzieningen in de directe omgeving zijn. In een veilige en levendige buurt. Met mensen die zo nodig een helpende hand toesteken, en – voor als dat nodig is – toegankelijke en toereikende professionele ondersteuning en zorg. Hiervoor richten we in 11 gebieden van de stad zogenaamde WIJ-teams in. In deze teams zijn vrijwilligers en medewerkers van welzijn-, hulpverlening- en zorg organisaties werkzaam. De in de wijk aanwezige STIP's en CJG's zijn en worden in 2015 en 2016 onderdeel van deze WIJ-teams.
In ons deelprogramma Integratie en Emancipatie richten we ons met dezelfde doelen op groepen Stadjers die om andere redenen minder gemakkelijk meedoen aan onze samenleving.

Gezondheidsproblemen willen we in een zo vroeg mogelijk stadium opsporen en waar mogelijk proberen te voorkomen. We investeren in factoren die van invloed zijn op gezondheid en scheppen voorwaarden die onze Stadjers uitnodigen tot gezond gedrag.

Voor een belangrijk deel geven we aan het programma Welzijn Gezondheid en Zorg uitvoering via het beleidskader Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo).

Relevante beleidsnota's
Samen Sterk in Stad (2012-2015)
Meedoen maakt het verschil (maatschappelijke participatie) 2014
Samen Gezond in Stad 2012-2015
Uitvoeringsnota zelforganisaties 2011-2014
Nota regionaal kompas 'Actief onder Dak' (2014-2017)
Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling (2014)
Regionaal Transitiearrangement Groningen (2013)
Re)-visie zicht op werk & participatie in Stad (2012)
Nota Maatschappelijke stages 2012-2015
Stad om te groeien, kadernota integraal jeugdbeleid Groningen 2011-2014
Beleidsplan / Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein gemeente Groningen 2014/2015
Groningen voor elkaar, visie en uitgangspunten voor de uitvoering van de decentralisaties en "Jeugd ieders zorg!" (2012)
Contouren jeugdstelsel Groningen 2015-2018 (2014)
Meerjarenprogramma 'Van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat', vastgesteld 23 colleges (2015)
Notitie afstemmingsoverleg Gemeenten-Onderwijs (2013)
Meerjarenprogramma 'Van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat', vastgesteld 23 colleges (2015)

1. **Sociale samenhang en leefbaarheid**
2. **Preventie en zorg**
3. **Integratie en emancipatie**
4. **Overig welzijn en zorg**

Evaluatie 2015

Voortkomend uit het beleid rondom Huiselijk Geweld en de casus D. is er in 2015 veel aandacht uitgegaan aan het thema Kindermishandeling. Zowel lokaal, regionaal als door de landelijke Inspectie is er ingezet op passende acties. Acties die doorlopen in 2016 en allen met als doel om zo snel mogelijk op te treden en waar mogelijk voorkomen van Kindermishandeling.

Samen Gezond in Stad heeft ook in 2015 ingezet op drie sporen, de Gezonde Stad, de Gezonde Wijk en de Gezonde Jeugd. Daarnaast is geïnvesteerd in de integratie van gezonde leefstijl op andere beleidsterreinen. De verbinding tussen preventie cure en care blijft aandacht vragen, maar ook daar zijn stappen gezet met bijvoorbeeld 'Welzijn op Recept'. In vier wijken is extra ingezet op het verkleinen van de gezondheidsverschillen en het bevorderen van een gezonde leefstijl waarbij 'Groningen Fit' als katalysator dient. In 2016 gaan we voort op de ingeslagen weg waarbij we de uitvoering van het gezondheidsbeleid zoveel mogelijk integreren in de WIJ aanpak.

In 2015 hebben wij ten volle te maken gekregen met de dynamiek van de vluchtelingenproblematiek. Sinds maart 2015 bieden wij sobere opvang aan uitgeprocedeerde vreemdelingen (de zogenoemde bed-bad-brood regeling). Om een bijdrage te leveren aan de opvang van de sterk toegenomen stroom vluchtelingen die in Nederland om bescherming vragen, is sinds oktober 2015 een noodopvanglocatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in gebruik. Hier verblijven circa 500 mensen die nog in afwachting zijn van de start van de asielprocedure. Ook zijn voorbereidingen gestart voor de vestiging van twee asielzoekerscentra in de gemeente Groningen.

Belangrijke stap in het uitwerken van het integratie en emancipatiebeleid is de diversiteitsagenda. In 2015 zijn we begonnen mensen, groepen en instellingen met elkaar in contact te brengen en ontwikkelen we nieuwe activiteiten en vormen van samenwerking.
Deze agenda is een aanvulling op bestaand beleid en beproefde, bewezen effectieve werkwijzen. We willen bereiken dat we door middel van de diversiteitsagenda het maatschappelijke veld versterken en vernieuwen, coalities tussen verschillende spelers creëren en de gemeentelijke rol herijken. Al werkend willen we in dit proces van elkaar leren, de dialoog aangaan en gaan we ook discussie over verandering van het beleid niet uit de weg.

Deelprogramma 4.1 SOCIALE SAMENHANG EN LEEFBAARHEID

We willen dat Stadjers mee kunnen doen in onze stad. In dit deelprogramma staat meedoen voor:

- **Meedoen door de zelf- en samen-redzaamheid en het zelf-oplossend vermogen van mensen te vergroten, door voorzieningen toegankelijker te maken of door individuele voorzieningen te verstrekken;**
- **Meehelpen door vormen van respijtzorg verder te ontwikkelen met inzet van vrijwilligers en mantelzorgers;**
- **Meedenken door ook in beleid burgerparticipatie te stimuleren, bijvoorbeeld door toepassing van de (te ontwikkelen) nieuwe adviesraadstructuur, bewonersorganisaties, klankbordgroepen en overige vormen van interactieve beleidsvorming te ontwikkelen.**

De participerende burger is een terugkerend beleidsstreven, op het vlak van rehabilitatie, integratie en re-integratie. Om mensen die aan de kant (dreigen te komen) staan weer bij de samenleving te betrekken, is een krachtige sociale structuur nodig. Een sociale structuur, waarin zelforganisatie en maatschappelijke binding een belangrijke plaats innemen en met elkaar zijn verbonden.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Sociale samenhang en leefbaarheid bedraagt 134,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de integratie uitkering Wmo, specifieke rijksbijdragen, decentralisatie uitkeringen via het gemeentefonds, bezoekers/verhuur opbrengsten, onttrekking uit de reserves, eigen bijdragen, overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid wijken
- Individuele voorzieningen (WMO)
- Laaggeletterdheid

Beleidsveld

Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid wijken

We willen dat de mensen in de Groninger wijken en dorpen met plezier wonen en dat ze zich opgenomen en geaccepteerd voelen. Dit geldt ook voor mensen met een hoge leeftijd, met een beperking of een niet-Nederlandse achtergrond. In de Groninger wijken en dorpen hebben bewoners aandacht voor elkaar en ze helpen naar vermogen mee aan de leefbaarheid van de wijk. Goede informatievoorziening en een ondersteuningsstructuur zijn belangrijk om preventief te werken en een beroep op langdurige en zware zorg te voorkomen. Het is daarom van belang dat er op wijk- en buurtniveau laagdrempelige informatie en ondersteuning beschikbaar is. Burgers en organisaties kunnen hier terecht met hun vragen en aanbod. Ook kunnen we hier de vroeg signalering in buurten en wijken vormgeven en goed op elkaar afstemmen. Tevens kan via deze voorziening een ‘match’ plaatsvinden van de vraag naar lichte ondersteuning en begeleiding en het aanbod van vrijwillige inzet in buurten en wijken. De vrijwillige- en mantelzorginzet van Stadjers levert een belangrijke bijdrage aan de maatschappelijke infrastructuur. Het bevordert de sociale samenhang en voorkomt uitsluiting van Stadjers. Vrijwilligers en mantelzorgers dragen in belangrijke mate bij aan het beantwoorden van ondersteuningsvragen. In het beleidsveld ‘sociale samenhang en leefbaarheid wijken’ bundelen we onze activiteiten om te anticiperen op de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA). Het gaat hierbij vooral om de vertaling en uitvoering van het WMO-beleid naar de wijk.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

In 2015 wilden we:

- het gemiddelde cijfer voor de sociale samenhang handhaven op een 6,0;
- het percentage bewoners dat actief is in de buurt handhaven op 25 procent;
- het percentage bewoners dat zich medeverantwoordelijk voelt voor de buurt handhaven op 80 procent;
- steun- en informatiepunten (Stip's en CJG's) handhaven en ontwikkelen volgens de uitvoeringsagenda GGA;
- verdere vernieuwing en innovatie van het welzijnswerk stimuleren; de basisfuncties van de WMO zoals informatie en advies, ontmoeting en participatie, activering en ondersteuning, signalering in de hulpverlening, begeleiding en coördinatie van zorg in de wijken faciliteren en verder ontwikkelen;
- samen met bewoners en netwerkpartners in de wijken Beijum en Lewenborg een Gebiedsgerichte Aanpak realiseren;
- "gezond" mantelzorgen stimuleren;
- ontmoeting en participatie van wijkbewoners stimuleren en versterken.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Subsidiëren buurtwelzijn

In 2015 hebben we Buurtwelzijn gesubsidieerd om aan de uitvoering van de Wmo-functies in de wijken een vervolg te geven. Aansluiting bij de visie en uitvoering van het programma Vernieuwing Sociaal Domein is daarbij leidend geweest. Buurtwelzijn, waar ook het opbouwwerk deel van uitmaakt, werkt samen met bewoners, vrijwilligers, professionals en organisaties. Daarbij werkt ze volgens de principes van Welzijn Nieuwe Stijl. De verbinding en integratie van deze welzijnsfunctie met gebiedsgebonden aanpak en de sociale (wijk)teams is belangrijk. Buurtwelzijn is onderdeel geworden van de 6 sociale teams (WIJ-teams) die in 2015 zijn gestart. In de overige gebieden heeft Buurtwelzijn aan de hand van een ontwikkelagenda gewerkt aan de voorbereiding daarvan.

Ontwikkelen Gebiedsgerichte Aanpak

Concreet hebben we de elf WIJ-teams uitgebreid met de nieuwe functie WIJ-werkers mantelzorgondersteuning. Deze medewerkers zoeken dicht bij in de buurt contact met mantelzorgers en andere informele zorgverleners. Zij bieden - samen met vrijwilligers – een luisterend oor, advies, ondersteuning, lotgenotencontact en training/coaching, afhankelijk van de behoeften en vragen van mantelzorgers. Zo nodig zoeken zij naar mogelijkheden om het sociale netwerk rond de informele zorg te versterken en of uit te breiden zodat mensen de zorg meer met anderen uit hun omgeving kunnen delen. De WIJ-werkers mantelzorg zijn de *linking pin* in de WIJ-teams tussen de mogelijkheden van informele zorg en vrijwillige inzet en de ondersteuning van beroepskrachten. Doel is dat de formele zorg aansluit bij en afgestemd is op de mogelijkheden en kracht van de informele zorg.

Subsidiëren onderhoud, verbouw, exploitatie en beheer accommodaties

Groningen heeft 32 gesubsidieerde sociaal-culturele accommodaties. Ze worden geëxploiteerd door vrijwilligersbesturen. Ze zijn bedoeld als ontmoetingsplaatsen waar algemeen toegankelijke activiteiten voor wijk- en buurtbewoners plaatsvinden en dragen zo bij aan de doelen van het WMO-beleid.
Per 1 januari 2015 zijn de 30 ID-banen in het beheer afgeschaft. Om deze ingrijpende vermindering van beheeruren te versoepelen is eenmalig een Noodfonds van 100.000 beschikbaar gesteld om knelpunten in 2015 op te lossen. Een aantal voormalige ID-ers kon zo nog een jaar aan het werk blijven, nu in een

reguliere baan. In november is besloten 150.000 euro structureel toe te voegen aan het beheerbudget. Daardoor konden 7 voormalige ID-ers een vaste baan krijgen.
Besturen hebben in 2015 de haalbaarheid onderzocht om gezamenlijk een nieuwe beheerstichting in het leven te roepen. Deze is in maart 2016 opgericht. Daarmee is er een alternatief voor WerkPro ontstaan. Beheerders die overgaan behouden alle rechten en plichten.
In december is een regeling van kracht geworden waarbij werkgevers in de komende jaren een fonds kunnen opbouwen voor transitiekosten. Tot deze ontslagvergoeding zijn werkgevers wettelijk verplicht.
De besturen hebben de onderlinge samenwerking in 2015 een sterke impuls gegeven. Er werd per gebied overlegd en afgestemd over organisatie, beheer en activiteiten. De Speeltuincentrale biedt hiervoor de aangesloten besturen ook alle ruimte.

Instandhouden Meldpunten Overlast & Zorg in de vijf stadsdelen

Voor het in stand houden van de Meldpunten Overlast & Zorg hebben we dit jaar opnieuw extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld. De meldpunten vervullen een belangrijke rol in de signaleringsstructuur voor de wijken van onze stad. Door burgers en medewerkers beter te informeren en toe te rusten op meldingen die zorgvragen betreffen investeren we in een preventieve aanpak en een signaleringsstructuur. Meerwaarde van de meldpunten is de directe verbinding met de politie.

Subsidiëren steun- en informatiepunten (Stip's) in 14 wijken

Het jaar 2015 stond in het licht van de overgang van de STIP's naar de WIJ-teams. De Stip functies informatie, advies, ontmoeting, activering, participatie, hulp, begeleiding, ondersteuning en verwijzing zijn voor de WIJ-teams een belangrijke basis. Dat helpt bij het gericht verwijzen naar vervolghulp in de buurt. We hebben de MJD gevraagd om zowel de exploitatie en organisatie van de STIP's, als de eigen dienstverlening en die van Buurtwelzijn te integreren in de 'front- en backoffice' van WIJ. Door al deze inhoudelijke verbindingen is de relatie met het uitvoeringsprogramma VSD nadrukkelijk gezocht.

Subsidiëren makelaarsfunctie vrijwilligerswerk

Ook in 2015 hebben we geïnvesteerd in de coöperatie WeHelpen, een digitale matchingsite die individuele hulpvragen en hulpaanbod aan elkaar koppelt. Deze site biedt ook een digitale agenda voor mantelzorgers om taken en klussen te (ver)delen met het eigen sociale netwerk. We participeren in een stedelijk aanjaagteam om deze site nog meer bekendheid te geven: hoe meer mensen mee doen, hoe beter de matching. Gerichte communicatie met name bij hulpvragers blijft nodig. Het hulpaanbod overstijgt de hulpvraag.

Versterken en verstevigen van de wijkgerichte uitvoering mantelzorgondersteuning

We zijn bezig (met uitloop in 2016) met het in kaart brengen van de respijtmogelijkheden om mantelzorgers te ontlasten en ontwikkelen we daarvoor een website. We denken en doen mee met het burgerinitiatief De Opstap, logeerhuis voor respijt en herstel. Het logeerhuis staat inmiddels in de startblokken en is inmiddels een stichting met een bestuur en vrijwilligers in de startblokken. Het enige dat nog ontbreekt, is een passend en toegankelijk huis.
Er zijn trainingen gegeven aan zwaar belaste mantelzorgers; om de balans tussen geven en nemen, draaglast en draagkracht te herstellen.

Subsidiëren wijkgerichte uitvoering maatschappelijk werk en sociaal raadsliedenwerk

In 2015 hebben we de MJD opnieuw gesubsidieerd voor de uitvoering van sociaal maatschappelijke dienstverlening. Verder vormden de samenwerking met de WIJ-teams en de vrijwilligersprojecten in de wijk een aandachtspunt. De dienstverlening en uitvoering op het terrein van vrijwilligersbeleid heeft meer wijkgerichte accenten gekregen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De rol van mantelzorgers en vrijwilligers bij het verlenen van zorg in hun eigen omgeving wordt steeds belangrijker. Daarom hebben we de waardering en ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers en informele zorg versterkt en uitgebreid. Met het doel dat mantelzorgers en andere de informele zorgverleners zich (h)erkent en gewaardeerd voelen en dat zij door de nodige ondersteuning het zorgen voor een ander op met voldoening en op een voor hen gezonde en plezierige manier kunnen volhouden.

Beleidsveld

Individuele voorzieningen (WMO)

In de huidige Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) heeft de gemeente een wettelijke opdracht om bepaalde voorzieningen te treffen ter bevordering van de maatschappelijke participatie van haar inwoners. Voorzieningen zoals huishoudelijke hulp, een rolstoel, taxivervoer en woningaanpassingen vallen daaronder.

We creëren door adequate communicatie naar- en samenwerking met burgers, zorgorganisaties, zorgmedewerkers, ambtenaren en bedrijfsleven, bewustwording van de veranderende rol van de overheid. De overheid is niet langer continu dienstverlenend, in toenemende mate zal de Groningse samenleving zorgzaamheid en betrokkenheid voor elkaar moeten oppakken en oplossingen in de eigen omgeving moeten vinden. Er is een (financiële) noodzaak om te komen tot een zo groot mogelijke zelfredzaamheid en samen-redzaamheid.

In de (nieuwe) Wmo 2015 worden geen voorzieningen meer expliciet benoemd. Gesproken wordt nu van (noodzakelijke) ondersteuning van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking, chronisch psychische en psychosociale problemen om zo lang mogelijk in de eigen omgeving te kunnen blijven wonen. Dit kan in de vorm van algemene en/of individuele voorzieningen. Als een voorziening individueel van aard is, dan wordt gesproken van een maatwerkvoorziening.

Er wordt bekeken wat redelijkerwijs verwacht mag worden van de cliënt en zijn sociaal netwerk, vervolgens zal waar nodig de gemeente in aanvulling hierop hem in staat stellen gebruik te maken van een algemene voorziening of – als dat niet volstaat – een maatwerkvoorziening waarmee een passende bijdrage wordt geleverd aan zijn mogelijkheden om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer en zelfstandig te functioneren in de maatschappij.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De gemeente staat een nieuwe benadering van huishoudelijke hulp (HH) voor ogen. Deze benadering is gebaseerd op de (nieuwe) Wmo 2015 en moet ervoor zorgen dat de uitgaven voor huishoudelijke hulp in 2015 en daarna binnen het beschikbare budget blijven.
De inzet voor 2015 is gericht op het zetten van stappen om voor de lange termijn (2017), met in ieder geval de gemeenten in de provincie Groningen, te komen tot een vergaande integratie van het doelgroepenvervoer (leerlingen- en het Wmo-vervoer) en het openbaar vervoer (OV).

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Ontwikkelen Huishoudelijke Hulp

Op grond van het beleidsplan vernieuwing sociaal domein 2014-2015 is de was- en strijkvoorziening vanaf januari 2015 een algemene voorziening. Met de inzet van de Huishoudelijk Hulp Toelage (HHT) van het Rijk konden inwoners met een indicatie voor huishoudelijke hulp tegen een sterk gereduceerd tarief een was- en strijkvoorziening inkopen bij de gecontracteerde zorgaanbieders. Voor inwoners waarbij het wassen en strijken al onderdeel was van de indicatie voor huishoudelijke hulp gold een overgangsrecht van een half jaar. Zij hielden het wassen en strijken nog een half jaar als maatwerkvoorziening.

In het voorjaar 2015 hebben we met alle mensen met een indicatie voor lichte huishoudelijke hulp (HH1) individuele gesprekken gevoerd om hen goed voor te bereiden op de wijzigingen in de huishoudelijke hulp per 2016. Tijdens deze gesprekken was er ook aandacht voor de wijzigingen per juli 2015 in de was- en strijkvoorziening wanneer dit onderdeel was van de indicatie voor huishoudelijke hulp.

Per januari 2016 blijft de huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening bestaan voor mensen zonder regie of mensen die veel ondersteuning nodig hebben blijft de huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening bestaan. In 2015 hebben we de maatwerkondersteuning opnieuw aanbesteed. Hierbij hebben we een vernieuwing doorgevoerd. Dit betreft de samenvoeging van de voormalige zware huishoudelijke hulp (HH2) met de voormalige lichte (AWBZ) begeleiding tot ‘lichte individuele ondersteuning’.
Per januari 2016 is de lichte huishoudelijke hulp (HH1) een algemene voorziening. In principe dragen inwoners de kosten van een algemene voorziening zelf. Inwoners kunnen in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming van de gemeente. Hiervoor hebben we medio 2015 de Regeling Tegemoetkoming Huishoudelijke Hulp 2016 vastgesteld. Eind 2015 is deze regeling gewijzigd vastgesteld op grond van een verruiming van de mogelijkheden voor de inzet van de HHT van het Rijk. Deze wijziging houdt een verhoging van de tegemoetkoming in.
De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van de hoogte van het inkomen; hoe lager het inkomen, hoe hoger de tegemoetkoming. De tegemoetkoming dekt niet alle kosten van de algemene voorziening. Voor inwoners resteert een tariefbijdrage in de kosten. Als de tariefbijdrage niet op te brengen is kunnen inwoners een beroep doen op de individuele bijzondere bijstand.
In oktober 2015 hebben we alle mensen met een HH1-indicatie opgeroepen een aanvraag in te dienen voor een tegemoetkoming in de kosten voor de algemene voorziening huishoudelijke hulp. Ruim 70 procent van deze groep diende naar aanleiding hiervan een aanvraag in. Op grond van de motie `Continuïteit van zorg en werk’ hebben wij in december alle mensen die nog niet gereageerd hadden opnieuw aangeschreven over de tegemoetkoming huishoudelijke hulp.

Uitvoeren doelgroepenvervoer

In 2015 is het Wmo-taxivervoer uitgevoerd voor mensen die wegens fysieke- of psychische beperkingen niet in staat zijn om met het openbaar vervoer te reizen.
Het voormalige AWBZ-vervoer (naar de dagbesteding) was voor 2015 ondergebracht in de continuïteitsarrangementen. Bij de in 2015 uitgevoerde aanbesteding van de Wmo maatwerkvoorzieningen voor 2016 en 2017 is het vervoer naar en van de dagbesteding meegenomen bij de inkoop van de dagbesteding. Aanbieders kunnen een vergoeding krijgen voor de kosten van vervoer.
Ten aanzien van het vervoer op de lange termijn hebben wij eind 2015 besloten om in 2016, gezamenlijk met alle Groningse en Drentse gemeenten en de provincies Groningen en Drenthe, een aanbesteding van het publiek vervoer (Wmo- vervoer, leerlingenvervoer en kleinschalig openbaar vervoer) voor te bereiden. Doel is hierbij te komen tot een verdere integratie van deze vormen van vervoer.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 hebben we verder vormgegeven aan een nieuwe benadering van de huishoudelijke hulp. Dit alles overeenkomstig het door uw raad vastgestelde beleidskader voor de vernieuwing van het sociaal domein. Daarnaast hebben we, in gezamenlijkheid met meerdere partijen, besloten de aanbesteding van alle doelgroepenvervoer voor te bereiden.

Beleidsveld

Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een maatschappelijk probleem. Het leidt tot verminderde deelname aan de samenleving, verminderd welbevinden en tot onderbenutting van talent. De inschatting is dat 12% van de Stadjers laaggeletterd is. We willen dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. Via volwasseneneducatie willen we zoveel mogelijk volwassenen ondersteunen bij het ontwikkelen van taal- en rekenvaardigheden. Dit doen we door cursussen taal en rekenen in te kopen.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We wilden bereiken dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. Hierbij speelt lezen en schrijven een grote rol. De inschatting is dat 12% van de Stadjers laaggeletterd is. Dit komt overeen met 17.500 Stadjers die moeite hebben met lezen en schrijven. Met de educatiemiddelen die we in 2015 hebben ontvangen, hebben we laaggeletterdheid in onze stad aangepakt.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Regionaal educatieplan

Met de gemeenten in de arbeidsmarktregio hebben wij een samenwerkingsovereenkomst gesloten voor wat de inzet van educatiemiddelen in 2015, 2016 en 2017. In 2015 hebben wij tevens een gezamenlijk visiedocument opgesteld waarin we de belangrijkste doelen van de inzet van educatiemiddelen uitwerken. Deze doelen liggen op het gebied van participatie (educatie gericht op sociale zelfredzaamheid), opleiding (educatie gericht op doorstroming naar vervolgonderwijs) en werk (educatie gericht op doorstroming naar arbeidsmarktoriëntatie en werk). Daarbij geven we prioriteit aan de inzet van educatie gericht op opleiding en werk.
De educatietrajecten zijn uitgevoerd door het Alfa-college en Noorderpoort, zowel 'op school' als ook op locatie in wijkcentra of locaties van de bibliotheek. Daarnaast hebben we bijgedragen aan lichtere vormen van taalondersteuning zoals het project Taalcoach van Humanitas en het Taalcafé. Ook is in 2015 het eerste Taalhuis van start gegaan, gevestigd in de Vensterschool Vinkhuizen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De beschikbare middelen zijn ingezet voor cursussen Nederlandse taal en rekenen en Nederlands als tweede taal. De lessen worden verzorgd door de ROC's zowel centraal (op de ROC's) als ook op diverse locaties in de wijken. In 2015 zijn bij het Alfa-college en Noorderpoort 401 nieuwe deelnemers met een cursus gestart. 479 Deelnemers waren al voor 2015 met een cursus van start gegaan, waarmee het totaal aantal deelnemers in 2015 op 880 komt.

Deelprogramma 4.2 PREVENTIE EN ZORG

Het deelprogramma Preventie en Zorg beslaat verschillende beleidsvelden. We willen preventief werken, oftewel problemen rondom gezondheid en welzijn zoveel mogelijk voorkomen. En dat is nodig, met de vergrijzing en veranderingen in de arbeidsmarkt waardoor mogelijke een tekort aan zorg ontstaat. Want gezond ouder worden wil iedereen, en daarbij zijn vele sectoren en deelnemers betrokken. Voor de gemeente Groningen is dat een belangrijk thema, en we hebben ons daarom dan ook aangesloten bij het netwerk Healthy Ageing Noord Nederland dat door het UMCG is gestart. Het netwerk met vele deelnemers is gericht op langdurig onderzoek en ontwikkeling van kennis en innovatie rondom dit onderwerp. Leefstijl is één van de kernonderwerpen. Het geeft ons onder andere de kans om het effect te laten onderzoeken van ons beleid op het gebied van beïnvloeden van leefstijl. Bij onze preventieaanpak richten wij ons op alle Stadjers, maar leggen wij de nadruk op risicogroepen. Juist bij mensen met een lage sociaaleconomische status is er sprake van stapeling van problemen. We willen ook problemen binnen de kwetsbare groepen in de stad en in de regio voorkomen en oplossen. Hiermee bedoelen we onder meer dak- en thuislozen, verslaafden en multi-probleemgezinnen. We willen voorkomen dat deze mensen aan de zijlijn staan. Met vroeg-signalering en herstelprogramma's willen we deze groepen in staat stellen de regie over hun eigen leven te voeren. Een ander beleidsveld betreft de terugdringing van relationeel geweld waarvoor onder andere de instrumenten Meldpunt Huiselijk Geweld en kindermishandeling, Veilig Thuis en de wet Tijdelijk Huisverbod worden ingezet.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Preventie en zorg bedraagt 43,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit decentralisatie uitkeringen via gemeentefonds, bijdrage PG&Z (gemeenschappelijke regeling publieke gezondheid & zorg), overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Maatschappelijke opvang. Verslavingszorg en OGGz
- Vrouwenopvang/ geweld in afhankelijkheidsrelaties
- Infectieziektebestrijding
- Lokaal gezondheidsbeleid
- Openbare gezondheidszorg

Beleidsveld

Maatschappelijke opvang, verslavingszorg en OGGz

In de nota Regionaal Kompas "Actief onder Dak" 2014-2017 hebben we ons beleid, als onderdeel van de Wmo, vastgelegd ten aanzien van maatschappelijke opvang, de problematiek van dak- en thuisloosheid in de breedste zin, verslavingszorg en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). We willen dat ook kwetsbare groepen in de stad en in de regio zo gelijkwaardig mogelijk kunnen participeren in onze samenleving. Het gaat hier om mensen met ernstige beperkingen in hun zelfredzaamheid en in hun sociaal netwerk. Armoede, werkloosheid, detentie, verslaving, gedrag- en relatieproblemen zijn dominante kenmerken. Doelgroepen zijn onder meer dak- en thuislozen, verslaafden, ex-gedetineerden en multi-probleemgezinnen. We willen voorkomen dat deze mensen aan de zijlijn staan en verder afglijden. De mensen die toch dakloos raken proberen we zo snel mogelijk weer terug te brengen in de maatschappij. Met vroeg-signalering en herstelprogramma's stellen we deze groepen in staat de regie over hun eigen leven te voeren. Ook willen we ter bescherming van de bevolking overlast en criminaliteit voorkomen en

bestrijden. We zetten ons in om zoveel mogelijk terugval te voorkomen. In het programma maken we een onderverdeling in preventie (en vroeg-signalering), curatie (en schadebeperking) en nazorg. De gemeente Groningen is voor dit programma centrumgemeente voor de gehele provincie. Dit houdt in dat Groningen middelen ontvangt voor de problematiek in de gehele provincie en deze middelen in overleg met de andere 22 regiogemeenten zo efficiënt en doelmatig mogelijk ten behoeve van de totale doelgroep inzet.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen dat kwetsbare inwoners in Stad en regio zo snel mogelijk ondersteuning krijgen om zoveel mogelijk onderdeel te blijven van de eigen omgeving en het eigen netwerk. Als dit niet meer mogelijk is dan is stabilisatie een eerste vereiste in de ondersteuning, waarbij rehabilitatie een volgende stap is om aansluitend weer te kunnen participeren in de samenleving. In het voorjaar 2015 is een onderzoek afgerond naar de activiteiten in het domein van de Maatschappelijke Opvang. Het hieruit voortvloeiende rapport geeft een helder beeld over het beleid en de uitvoering van de Maatschappelijke Opvang in de Groningse regio, leidend tot adviezen met en verschillende verbeteracties voor de korte en de lange termijn. Enkele verbeteracties hebben we vertaald in directe acties, bijvoorbeeld op het punt van resultaatgerichte sturing

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2013	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal personen in de MO *	872	874	800	791
▪ Uitstroom naar vervolg voorzieningen **		zie toelichting hieronder		

* Het aantal personen in de MO: De telling van het aantal personen in de MO heeft een relatie met het aantal voorzieningen (locaties) die beschikbaar zijn. Uitbreiding of vermindering van het aantal voorzieningen leidt automatisch tot een toename/afname van het aantal personen in de telling van de daklozen-monitor. M.a.w. alleen het aantal mensen geeft beperkte informatie.
** Jaarlijks wordt een vlugschrift opgesteld van de Daklozenmonitor Groningen, de laatste betreft de periode van 2003-2014. Dit vlugschrift brengen we jaarlijks uit. Eens in de vier jaar voegen we een bijlage aan het vlugschrift toe waarin we aandacht besteden aan onder meer de in- en uitstroom van daklozen, hun verblijfsduur in opvangvoorzieningen, ambulante woonbegeleiding en hulpverlening. De daklozenmonitor kent de doorstroom naar vervolgvoorzieningen. Deze geldt over de hele periode van 2003-2013 en geldt daarmee niet voor een specifiek jaar.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren van voorzieningen voor dak- en thuislozen

We subsidieerden instellingen als Het Kopland, Lentis, VNN en Werkpro voor de opvang en begeleiding van onze doelgroepen. Afgelopen jaar hebben we meer dan voorheen de nadruk gelegd op maatwerktrajecten en wederkerigheid.

Ontwikkelen nieuwe interventiemogelijkheden

De gemeente Groningen heeft een actief beleid ten aanzien van de hulpverlening voor de dak- en thuislozen en bestrijding van overlast voor de samenleving. Uit een onderzoek blijkt dat een grote groep

personen met ernstige psychische problemen een zeer problematische woonsituatie hebben. Dit bevestigde onze eerder vraag aan instellingen Opvang om te komen met meer onconventionele vormen van wonen voor deze doelgroep.
De drie organisaties WerkPro, LIMOR en Terwille hebben expertise en ervaring in het werken met deze doelgroep. Zij gaan voor een waardevol perspectief bieden en niemand uitsluiten. Dat uitgangspunt heeft geleid tot een inhoudelijke visie, vertaald in de werkwijze Mien Aigen Hoes. In deze samenwerking speelt het aspect integraal werken een cruciale rol. Niet langer staan de organisaties – op zichzelf – centraal, maar de gezamenlijk gedragen inhoud. Daarmee biedt dit zorgprogramma ruimte voor een stevige 'op maat' benadering, waarbij de expertise vanuit de verschillende organisaties wordt samengevoegd tot een eenduidig geheel.
Het project 'Mien Aigen Hoes' gaat uit van de (eigen) mogelijkheden van de cliënt. Huisvesting het vertrekpunt van het zorgtraject. Met het weer zelfstandig wonen neemt de eigenwaarde en het zelfvertrouwen toe en gaat de deelnemer weer perspectief zien. Hierdoor ontstaan mogelijkheden om te gaan werken aan verbetering van de kwaliteit van leven. Daarnaast is het ook mooi dat verschillende instellingen de handen in elkaar hebben geslagen en ieder vanuit de eigen expertise een bijdrage leveren aan dit project. In deze samenwerking speelt het aspect integraal werken een cruciale rol.

Stimuleren samenwerking instellingen
Onze instellingen voeren elk een klein deel van de keten uit. Door zo optimaal mogelijke samenwerking willen we voorkomen dat cliënten kunnen "shoppen" en zo efficiënt mogelijk geholpen worden tegen zo laag mogelijke kosten. In 2015 hebben we de instellingen intensief betrokken bij de doorlichting van de Maatschappelijke Opvang, met als resultaat een gedragen visie op de wijze waarop we doorstroom en uitstroom van "vaste" cliënten willen realiseren.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
Het uitgevoerde herijkingsonderzoek heeft in het voorjaar geleid tot een helder beeld over het beleid en de uitvoering van de Maatschappelijke Opvang in de Groningse regio, waarbij ook adviezen met en verschillende verbeteracties voor de korte en de lange termijn zijn gegeven. Belangrijk in de werksessies was de bijdrage van de instellingen en (voormalige) cliënten, zijnde de ervaringsdeskundigen. Enkele verbeteracties zijn in gang gezet.

Maatschappelijke Opvang heeft in beleid en uitvoering aansluiting gezocht bij de andere centrumgemeente-taak Beschermd wonen. Voor beide regelingen geldt dat voor de uitvoering en samenwerking met de omliggende gemeenten afspraken zijn gemaakt die zijn opgenomen in een centrumregeling en een dienstverleningshandvest.

Beleidsveld

Vrouwenopvang/ geweld in afhankelijkheidsrelaties

Dit beleidsveld heeft betrekking op het terugdringen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het gaat dan om (ex-) partnergeweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling.
In 2009 is de Wet Tijdelijk Huisverbod van kracht geworden en in 2013 de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de uitvoering van dit programma ontvangen we als Centrumgemeente rijksmiddelen voor de bekostiging van de vrouwenopvang en de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod. Tevens wordt in de decentralisatieuitkering geld beschikbaar gesteld voor de instandhouding van een regionaal advies-en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit is in 2015 ondergebracht in Veilig Thuis.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De gezamenlijke Groninger gemeenten hebben in 2014 een nieuwe regiovisie 'Vaailig Thoes' vastgesteld, waarin met alle ketenpartners is afgesproken welke activiteiten worden uitgevoerd ter bestrijding van huiselijk geweld. Hierin spelen verschillende organisaties een rol, waaronder Veilig Thuis, Kopland, de politie, het maatschappelijk werk, de Reclassering, het Veiligheidshuis en de Ambulante Forensische Psychiatrie Noord-Nederland (AFPN).

Wij willen met alle betrokken partijen in Groningen en in de regio de aanpak verder optimaliseren om er voor te zorgen dat we de volgende doelen realiseren:

- Blijvend stoppen van geweld in afhankelijkheidsrelaties
- Het direct bieden van veiligheid voor slachtoffers van huiselijk geweld

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
aantal opnames vrouwen (crisis/vervolg/blijf/woonunits)	257	200	188
aantal ambulante begeleiding	43	40	37
aantal meldingen huiselijk geweld provincie	2.351	2.000	2.084
aantal meldingen huiselijk geweld stad	888	< 800	817
huisverboden provincie	117	120	134
huisverboden stad	45	45	61
aantal vervolgmeldingen zelfde pleger/slachtoffer	29%	45	31%

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitvoeren centrumgemeente-taak:

Groningen is centrumgemeente voor de uitvoering van een aantal activiteiten met een regionale functie:

Subsidiëren Veilig Thuis en Vrouwenopvang

Sinds 1 januari 2015 is Veilig Thuis Groningen (een samenwerkingsverband tussen Kopland en JB Noord) het regionale advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld voor de hele provincie. Veilig Thuis wordt grotendeels gefinancierd vanuit provinciale jeugdbudgetten (RIGG) en voor een klein deel vanuit de decentralisatieuitkering huiselijk geweld. In het najaar van 2015 heeft de inspectie bij alle Veilig Thuis-organisaties onderzoek gedaan naar het functioneren. Uit dit onderzoek is gebleken dat Veilig Thuis Groningen op 11 van de 24 punten onvoldoende heeft gescoord en dat er een wachtlijst was van 80 (niet-urgente) meldingen kindermishandeling. Ten aanzien van meldingen huiselijk geweld was geen achterstand. Voor het wegwerken van deze wachtlijst is direct extra capaciteit ingezet en voor het aanpakken van de knelpunten is een verbeterplan gemaakt; onze verwachting is dat dit in 2016 zal leiden tot betere resultaten.

De capaciteit van de vrouwenopvang wordt ten maximale benut. De vrouwenopvang biedt 25 plaatsen crisisopvang. Daarnaast zijn 34 plaatsen beschikbaar voor vrouwen die binnen 3 maanden tot een jaar begeleid worden naar zelfstandig wonen (vervolgopvang en Blijfhuis). Ook zijn er 20 plaatsen beschikbaar in zelfstandige woonunits. Het bezettingspercentage bedroeg in 2015 105%. Ook worden vrouwen ambulant begeleidt.
In 2014 is vanuit het Rijk een nieuw herverdelingsmodel voor de rijksmiddelen vrouwenopvang ontwikkeld en dit zal vanaf 2015 fasegewijs worden ingevoerd. Voor Groningen betekent dit een forse verlaging van de beschikbare middelen. Voor de Vrouwenopvang zijn plannen ontwikkeld om te verhuizen naar een nieuwe locatie en met de verlaging van de beschikbare middelen betekent dit minder opvangplekken. Dit wordt (deels) opgevangen door de hulpverlening meer ambulant vorm te gaan geven, met gebruikmaking van het eigen sociale netwerk. De kwaliteit van de opvang zal wel toenemen, omdat op de nieuwe locatie wonen en zorg meer gescheiden wordt en vrouwen (en hun kinderen) meer privacy geboden kan worden. Ook is de verwachting dat de verlaging van het aantal beschikbare opvangplekken geen gevolgen zal hebben voor slachtoffers van huiselijk geweld uit onze eigen regio, omdat vanaf 2015 'regiobinding' is ingevoerd. Dit betekent dat voorrang dient te worden gegeven aan vrouwen uit de eigen regio.

Uitvoeren Wet tijdelijk huisverbod voor de stad en de provincie Groningen
De Wet tijdelijk huisverbod wordt in de hele provincie uitgevoerd. Veilig Thuis coördineert de eerste hulpverlening bij huisverboden; daarna wordt afgeschaald naar het lokale team. In 2015 zijn meer huisverboden uitgereikt dan in 2014. We hebben vooralsnog geen verklaring voor deze stijging. Het feit dat het aantal meldingen niet is gestegen, doet vermoeden dat de ernst van het geweld is toegenomen, maar het kan ook zo zijn dat de politie nu wel een huisverbod uitreikt waar ze dat voorheen niet deed.

Centrum Seksueel Geweld
In 2015 is ook gestart met het nieuwe Centrum voor Seksueel Geweld Groningen/Drenthe. In dit centrum wordt gecoördineerde multidisciplinaire hulp geboden aan slachtoffers van acuut seksueel geweld (meestal met onbekende dader). Het gaat om de inzet van medische zorg, forensische expertise en psychosociale ondersteuning. Voor slachtoffers uit de provincie Groningen wordt samengewerkt met het UMCG en is de toegang (24/7) ondergebracht bij Veilig Thuis.

Projecten
In 2014 zijn we samen met Drenthe en Friesland gestart met de pilot 'geplande screening huisverbod bij kindermishandeling'. Deze pilot zou in 2015 worden geëvalueerd, maar vanwege de latere start van de pilot is de evaluatie uitgesteld naar het voorjaar van 2016.

In 2015 hebben we gezamenlijk met alle ketenpartners een plan ontwikkeld voor een betere aanpak van ernstig en structureel huiselijk geweld. We willen met de invoering van intensief casemanagement de aanpak meer systeemgericht vormgeven. In 2016 wordt hieraan uitvoering gegeven.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**
2015 stond in het teken van de ontwikkeling en inrichting van Veilig Thuis en de aansluiting met de lokale basisteams. De verwachting is dat met de inzet van het lokale veld huiselijk geweld in een eerder stadium wordt gesignaleerd en opgepakt. In 2016 zal verder gewerkt worden aan deskundigheidsbevordering van de lokale teams en aan het verbeterplan van Veilig Thuis.

Beleidsveld

Infectieziektebestrijding

Op basis van de Wet publieke gezondheid hebben we een belangrijke rol in de bestrijding van infectieziekten. We zijn zowel verantwoordelijk voor preventieve maatregelen als voor bestrijding van (een epidemie van) infectieziekten, zoals tuberculose en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa).

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden voorkomen dat infectieziekten zich verspreiden. We wilden seksuele gezondheid behouden/beschermen en bevorderen en soa terugdringen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Preventief handelen

De volgende preventieactiviteiten hebben in 2015 plaatsgevonden:

- Risicogroepen (heteroseksuelen met wisselende onveilige sekscontacten, jongeren, Antillianen/Arubanen/Hindoestanen, asielzoekers, homoseksuele mannen, prostitue(e)s, HIV-positieven) gericht voorlichten;
- Het Tour of Love-Project is, met goedkeuring van alle partijen, begin 2015 stopgezet. Het thema (seksuele) weerbaarheid onder jongeren is op een andere manier opgepakt, zoals via We Can Young;
- Project Liefde en Genot (voornamelijk VMBO- en leerwegondersteunende scholen), vond plaats op 10 scholen en 12 jongerencentra. Het ging om voorlichtingslessen, workshops met diverse spelvormen, zelfverdedigings-technieken (weerbaarheid) en moderne multi-media activiteiten. Ook zijn er leskoffers en dvd's ingezet. Er zijn ook ouderavonden georganiseerd voor ouders/verzorgers van leerlingen en/of jongeren vanuit het jongerenwerk;
- We zijn actief betrokken bij de ketenaanpak mensenhandel en prostitutiebeleid in stad en provincie;
- Internet veldwerk nieuwe stijl gestart met korte sms-berichten;
- Voorlichtingen voor professionals, ouders, jongeren, en allochtone groepen;
- Website regelmatig actualiseren en bijhouden waar men op zoekt.

Spreekuren houden

We hebben geïntegreerde spreekuren voor soa/seksualiteitshulpverlening gehouden. Op het wekelijks jongerenspreekuur zijn cliënten die jonger zijn dan 25 jaar gezien. Hier is gewerkt met een duidelijke triage om de diverse doelgroepen op de juiste spreekuren te kunnen plaatsen en de wachttijden te beperken.
Met het online spreekuur Testlab worden ook mensen bereikt.
In de huiskamer op de tippelzone Bornholmstraat van het Straat Prostitutie Project is het medisch spreekuur en verpleegkundig spreekuur wekelijks bezocht. Ook werd gebruik gemaakt van het inloopspreekuur bij de GGD voor de prostituees uit stad en provincie op donderdagavond.
Het landelijk hepatitis B vaccinatieprogramma voor homomannen en voor prostituees is in 2015 gecontinueerd. Hier worden preventieactiviteiten voor doelgroepen uitgevoerd. Er is meer e-hulpverlening toegepast in combinatie met de spreekuren. Internet werd ook gebruikt voor de aanvraag van soa-testen . Thuiswerkende prostituees zijn per email/sms uitgenodigd voor een consult bij GGD Groningen. Partnerwaarschuwing is in 2015 deels gedigitaliseerd uitgevoerd via Partnerwaarschuwing.nl

Samenwerking versterken

Er is regelmatig contact met professionals (zoals jongerenwerkers, medewerkers jeugdgezondheidszorg,

leerkrachten, UMCG en huisartsen) en er zijn nieuwsbrieven uitgebracht. Er is professioneel samengewerkt met de polikliniek infectieziekten en polikliniek dermatologie van het UMCG.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we meer dan 4.000 consulten uitgevoerd. In ongeveer 20% van de gevallen werd een positieve SOA geconstateerd. Net als voorgaande jaren was Chlamydia de meest voorkomende SOA met Gonorroe als tweede.

Met het online spreekuur Testlab komen gemiddeld meer dan 40 aanvragen per maand binnen, en hier komen zo'n 30 consulten uit voort.
Partnerwaarschuwing.nl is in maart 2015 gestart en hiermee zijn in 2015 bijna 80 partners gewaarschuwd door ons. Met sms worden nieuwe, tot nu toe voor ons onbekende, vrouwen bereikt.

Met 'Liefde en Genot' hebben 10 scholen (VMBO, VSO en LWO) meegedaan en jongerencentra op 12 verschillende locaties. Hiermee zijn weer heel veel leerlingen en jongeren bereikt. Vanuit 'We Can Young' is 8 keer op het Alfa College de workshop "ik ben van mij" aan eerstejaars leerlingen gegeven. Met Jimmy's is een werkplaats gecreëerd voor jongeren waar zij zelf acties kunnen uitdenken.
Via het project seksuele gezondheid allochtonen zijn ongeveer 300 personen bereikt ook met het project vrouwelijke genitale verminking werden zo'n 300 vrouwen bereikt. Door de instroom vluchtelingen neemt deze activiteit toe.

Er zijn meer dan 30 voorlichtingen gegeven voor doelgroepen professionals, ouders, jongeren, en diverse allochtone groepen.
Maandelijks bezoeken tussen de 2.000 en 2.500 unieke bezoekers onze website, waar maandelijks tussen 2.500 en 3.500 keer op gekeken wordt. De belangrijkste onderwerpen zijn *soatest, SenseNoord Nederland, soa en seksualiteit.*

Beleidsveld

Lokaal gezondheidsbeleid

We willen een stad zijn waar onze kinderen opgroeien tot gezonde volwassenen en waarin volwassenen gelijke kansen hebben op gezondheid en een gezonde levensloop. Hoe we dit willen doen staat beschreven in het uitvoeringsprogramma Samen Gezond in Stad. Dit is opgebouwd uit drie programmasporen Gezonde Stad, Gezonde Wijk en Gezonde Jeugd. Het laatst genoemde spoor heeft een nauwe relatie met het integraal jeugdbeleid en is ook afgestemd op de activiteiten in het CJG. Op het niveau van Groningen stad streven wij – met voortdurende aandacht voor de parallellie van belangen- naar een stedelijke omgeving die positief is voor de gezondheid en die burgers uitnodigt tot gezonde keuzes. Tussen de Groninger wijken bestaan substantiële verschillen qua leefwijze en leefstijl, die mede samenhangen met de sociaaleconomische situatie van de bewoners. Om deze reden investeren wij ook het komende jaar extra in de Groninger wijken met de grootste gezondheidsachterstanden. In het kader van gezonde jeugd willen wij een actieve en gezonde leefstijl onder jongeren stimuleren.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- gezondheid en gezondheidsaspecten vaste criteria laten vormen bij het ontwikkelen van beleid op het vlak van participatie, armoede, onderwijs, sport en ruimtelijke ordening;
- de verbinding tussen preventie, cure en care tot stand brengen/bevorderen;
- inzetten op het verkleinen van gezondheidsachterstanden op wijkniveau waarbij de bewoners worden betrokken bij de ontwikkeling van wijkvisies en andere projecten;

- voorwaarden creëren die jongeren stimuleren en uitdagen om een actieve en gezonde leefstijl aan te nemen;
- ouders stimuleren en ondersteunen om hun kinderen een gezonde leefstijl aan te leren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Investeren in een Gezonde Stad

We hebben gezondheid nadrukkelijker 'op de agenda' gekregen bij de verschillende stakeholders. Daarbij dringt ook het bewustzijn door dat 'gezondheid' niet op zich zelf staat, maar dat andere partijen en beleidsterreinen een belangrijke bijdrage leveren aan gezondheid.

Healthy Ageing

Vooral in de activiteiten die binnen Healthy Ageing worden ondernomen is dat merkbaar: in het kader van de voorbereiding van het grote Europese, meerdaagse congres 'Building The Future of Health' dat in juni 2016 in Groningen plaatsvindt, wordt samengewerkt met zeer veel verschillende interne en externe partijen.

Verbinding preventie en curatie

Ook is stevig ingezet op de verbinding curatie en preventie. Daarbij is samengewerkt met de eerstelijnsgezondheidszorg en zorgverzekeraar Menzis. In de landelijke werkagenda die we als 4 gemeenten met hun regio samen met Menzis hebben afgesloten staat deze verbinding ook centraal. Er is een pilot 'voorkomen uitval mantelzorgers' in Vinkhuizen gestart en er zijn afspraken gemaakt over de inzet van de wijkverpleegkundige niet-toewijsbare zorg in het sociale domein (binnen sociaal team/WIJ-team) in het kader van onze gebiedsaanpak voor de stad. We hebben in alle teams nu een wijkverpleegkundige die vooral zorgdraagt voor het contact tussen de huisartsen en sociaal- of WIJ-team. Bovendien hebben we met Menzis concrete afspraken gemaakt over situaties waar de nieuwe verantwoordelijkheids- en taakverdeling tussen gemeente en zorgverzekeraar tot problemen leidt.

Investeren in een Gezonde Wijk

We hebben samen met bewoners, vrijwilligers en beroepskrachten extra ingezet op het verkleinen van gezondheidsachterstanden op wijkniveau. Vanuit de WIJ teams worden verschillende preventieve activiteiten uitgevoerd ter bevordering van een gezonde leefstijl. Ook is er aandacht besteed aan de thema's eenzaamheid, depressie en geestelijke gezondheidszorg.
Vanaf 2014 ontvangen we jaarlijks extra middelen uit de decentralisatie-uitkering ten behoeve van het verkleinen van gezondheidsachterstanden (vanuit het programma 'Gezond In De Stad' (GIDS). Hiervoor zijn buurtwerkers gezondheid aan de slag gegaan, zijn er twee pilots 'Welzijn op Recept' gestart en zijn we JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) geworden.

Buurtwerkers gezondheid in WIJ teams

In vier wijken zijn buurtwerkers gezondheid binnen de WIJ teams aan de slag gegaan. De activiteiten zijn vooral gericht op het verankeren van gezondheid in het wijkbeleid bij de diverse participanten/organisaties, en daarnaast op het stimuleren van (bewoners)initiatieven om de gezondheid van wijkbewoners te verbeteren. Concrete activiteiten zijn een gezond koken-wedstrijd voor kinderen, wandelclubjes voor ouderen, opzetten van moestuinen waar bewoners met gezonde voeding werken, en activiteiten gericht op ontmoeting tussen jong en oud.

Eerstelijnsgezondheidszorg

Er zijn twee pilots ' Welzijn op recept' gestart waarbij de verbinding wordt gelegd tussen de

eerstelijnsgezondheidszorg en welzijn; de eerste is van start gegaan in Gezondheidscentrum Hoendiep en had een looptijd van 1 september 2014 tot 1 januari 2016. De taken zijn inmiddels ondergebracht bij het WIJ-team Schilderswijk. Daarnaast is een tweejarige pilot in Gezondheidscentrum Lewenborg gezamenlijk met Menzis gestart op 1 april 2015, die loopt tot 1 april 2017.

Investeren in een Gezonde jeugd

Ook in 2015 hebben we geïnvesteerd in de gezondheid van de Groninger jeugd, omdat een gezonde jeugd zichzelf en de samenleving de beste toekomstperspectieven biedt. Aandacht is uitgegaan naar de thema's gezond gewicht, psychosociale problemen/pestaanpak, overmatig alcoholgebruik en geboortezorg.

- Op verschillende manieren was er aandacht voor gezond gewicht: via de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's)/WIJ teams, Bslim, het jongerenwerk en het onderwijs. Om de interventies goed met elkaar te verbinden en ook private partijen te betrekken in de oproep tot de gezonde keuze, heeft Groningen zich eind 2014 aangesloten bij de landelijke JOGG beweging (Jongeren Op Gezond Gewicht). In nauwe samenwerking tussen professionals uit zorg, onderwijs en welzijn, lokale private partijen en bewoners krijgt de integrale JOGG aanpak momenteel vorm en inhoud in de pilotwijk Selwerd) waar ongeveer 30% van de kinderen overgewicht heeft en veel kinderen in armoede leven. De JOGG aanpak wordt langs drie concrete sporen uitgerold, onder de benaming Groningen Fit. Met teams in de wijk worden in co-creatie de sporen Gezond Gedrag en Gezonde Omgeving uitgewerkt. Deze zijn preventief ingestoken en bedoeld om de gezonde keuze bij kinderen en ouders vanzelfsprekend en 'cool' te maken en de leefomgeving in voedingsaanbod en beweegmogelijkheden gezonder te maken. Belangrijk aspect daarbij is dat gezonder niet duurder hoeft te zijn. Het derde spoor Zorg & Preventie heeft als doel concrete afspraken rond signalering, verwijzing en ondersteuning van kinderen met overgewicht te maken: professionals uit zorg en welzijn hebben hier veel behoefte aan. Als gemeente sluiten we aan bij de wensen en mogelijkheden van de teams en hebben dus een verbindende en faciliterende taak. Waar mogelijk maken we verbinding met lokale winkeliers en bedrijven, om de gezonde beweging in de wijk zo breed mogelijk te maken. Daarnaast is Groningen Fit actief betrokken bij het stedelijk kennisnetwerk rond Healthy Ageing: de wijkgerichte bottom up aanpak van Groningen Fit en het regionale op technologie en vernieuwing gerichte Healthy Ageing kunnen elkaar wederzijds versterken en van elkaar leren;
- Uitvoeren maatregelen uit het uitvoeringsprogramma "De maat is vol" (Alcohol en jongeren 2013-2016). Eind 2016 vindt de evaluatie van het programma plaats en wordt uw raad geïnformeerd;
- Ook in 2015 was er nadrukkelijk aandacht voor pesten en pestaanpak. Het Consultatieteam Pesten heeft verschillende scholen (zowel primair als voortgezet onderwijs) begeleid bij ernstige pestsituaties. In het Consultatieteam Pesten werken verschillende professionals van de GGD, Jonx en MEE samen bij de aanpak van pestincidenten;
- Het project We Can Young is gecontinueerd; dit betreft een project ter bevordering van de seksuele en relationele weerbaarheid van jongeren. Het ministerie van VWS heeft in 2014 besloten WCY voor nog 2 jaar te co-financieren vanwege het succes van de campagne. Er worden veel jongeren bereikt die WCY actief uitdragen en een verandering teweeg brengen. Er wordt lokaal samengewerkt door een scala aan coalitiepartners (hulpverlening, GGD, jongerenwerk enz.). Betrokken scholen zijn enthousiast;
- Als vervolg op het project Healthy Pregnancy 4 ALL1 hebben wij in samenwerking met ErasmusMC Healthy Pregnancy 4ALL 2 gestart. Dit project loopt tot medio 2017. In het project HP4ALL 2 werken wij samen met andere beroepsgroepen dan bij HP4ALL 1, namelijk de JGZ en de kraamzorg. Het eerste doel van het project is het verbeteren van de signalering van risico's (psychische problemen) bij kraamvrouwen. In de tweede plaats gaat de JGZ voorlichting geven

aan (kwetsbare) vrouwen - die nadenken over een volgende zwangerschap. Aan dit deelproject werken de JGZ teams uit de wijken Lewenborg en Zuid mee. Bijna alle JGZ artsen en verpleegkundigen zijn geschoold en de start is in februari 2016. Kraamzorg en JGZ hebben afspraken gemaakt over een meer gestructureerde overdracht van informatie over zwangeren en kraamvrouwen naar de JGZ met gerichte aandacht voor gesignaleerde risico's. In december 2015 werkten de JGZ en de kraamzorg 6 maanden volgens de nieuw afgesproken wijze van overdracht. De ervaringen zijn dmv een enquête onder de kraamzorg en JGZ geëvalueerd. De aandachtspunten hiervan worden binnenkort besproken zowel in het overleg op uitvoeringsniveau als op bestuurlijk niveau. Inmiddels zijn ook de verloskundigen aangesloten bij dit overleg en zit dus de gehele geboorteketen regelmatig om tafel;

- Binnen de CJG's en WIJ teams zijn wij gestart met het project 'Moeders informeren Zwangeren' (MIZ. Ervaren moeders (vrijwilligers) bezoeken zwangeren, waarbij ze aandacht besteden aan een gezonde leefstijl en steun bieden bij het uitbreiden van hun sociale netwerk. Er zijn 21 zwangere moeders bereikt. Er zijn voor de zwangere vrouwen 8 groepsbijeenkomsten geweest met verschillende thema's, deze werden gehouden op verschillende WIJ- CJG locaties. Daarnaast kregen de aanstaande moeders ook individuele begeleiding van een ervaren vrijwilligster. Uit alle wijken komen aanvragen binnen.

Uitvoeren Stimuleringsprogramma Lokale Aanpak Gezondheidsachterstanden .
Het stimuleringsprogramma is geïntegreerd in de Samen Gezond in Stad -aanpak. In 2015 zijn de GIDS-gelden besteed aan: Jasmijn Gezond, Healthy Pregancy 4All 2, Groningen Fit, Welzijn op de recept, meer inzet op de verbinding met jeugd, extra formatie wijkverpleegkundige en buurtwerkers gezondheid. Door de verbinding te zoeken met Samen Gezond in stad versterkt ons lokale gezondheidsbeleid.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Gezondheid en gezonde leefstijl zijn steeds meer geïntegreerd in andere beleidsterreinen. De verbinding tussen preventie cure en care blijft aandacht vragen, maar ook daar zijn stappen gezet met bijvoorbeeld 'Welzijn op Recept'. In vier wijken is extra ingezet op het verkleinen van de gezondheidsverschillen en het bevorderen van een gezonde leefstijl waarbij 'Groningen Fit' als katalysator dient. In 2016 gaan we voort op de ingeslagen weg waarbij we de uitvoering van het gezondheidsbeleid zoveel mogelijk integreren in de WIJ aanpak.

Beleidsveld **Openbare gezondheidszorg**

De Gemeente Groningen neemt samen met 22 gemeenten in de provincie deel aan de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg (PG&Z). We geven uitvoering aan taken die aan deze regeling in het kader van de publieke gezondheid zijn opgedragen.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen de publieke gezondheid effectief en efficiënt organiseren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Uitvoering taken gemeenschappelijke regeling PG&Z

We hebben continue aandacht voor de cijfers en het verhaal achter de cijfers en bedienen ons daarbij waar mogelijk van nieuwe inzichten op de taakvelden:

- Jeugdgezondheidszorg;
- Forensische geneeskunde;
- Epidemiologie;
- Technische hygiënezorg (waaronder inspecties kinderopvang);
- Milieugezondheidszorg;
- Infectieziektebestrijding, tuberculosebestrijding, seksuele gezondheidszorg;
- Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio;
- Crisisdienst.

Taken die GGD Groningen alleen voor de gemeente Groningen uitvoert, worden in andere onderdelen van deze gemeenterekening benoemd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben ook in 2015 bovenstaande taken uitgevoerd voor de gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid en Zorg.

Deelprogramma 4.3 INTEGRATIE EN EMANCIPATIE

Het deelprogramma Integratie en Emancipatie bundelt ons beleid gericht op:

- **Integratie van allochtone vrouwen, Antillianen & Arubanen en Somaliërs;**
- **Emancipatie van (allochtone) mannen en homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders;**
- **De ondersteuning van vluchtelingen en uitgeprocedeerde asielzoekers.**
- **We willen hun ontwikkelingskansen vergroten en verschillen in kansen en keuzemogelijkheden wegwerken.**

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Integratie en emancipatie bedraagt 2,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit specifieke rijksbijdragen en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Diversiteit en integratie
- Vluchtelingen en asielzoekers
- Emancipatie

Beleidsveld

Diversiteit en integratie

Wij houden vast aan de doelstelling van de integratie van etnische culturele groepen zoals neergelegd in de integratienota Nu Ritsen! uit 2007. Wij verbreden deze doelstelling echter naar andere bevolkingsgroepen in de stad en bedden deze in alle gemeentelijke beleidssectoren in. Deze benadering is, anders dan het integratiebeleid, veel meer gericht op alle Stadjers. Jong en oud, homoseksueel en heteroseksueel, allochtoon en autochtoon, man en vrouw. En waarin het ‘anders zijn’ de norm is en niet de uitzondering. Deze andere, bredere manier van kijken naar de samenleving is het diversiteitsbeleid. Dat er vooral op gericht is om blijvend en positief aandacht te vragen voor de verschillende groepen Stadjers en hun onderscheidende kenmerken.

Wij zien diversiteitsbeleid als een noodzakelijke en logische stap in het voltooien van de integratie van etnisch culturele groepen. Een stap voorwaarts zelfs, omdat wij in het diversiteitsbeleid veel meer dan voorheen de nadruk leggen op het erkennen, waarderen en vieren van verschillen tussen Stadjers. Wij zijn ervan overtuigd dat diversiteit onze stad sterker, creatiever en innovatiever maakt.

Binnen het integratie-inclusief beleid is en blijft ook ruimte voor kwetsbare etnisch culturele groepen. Wij proberen een eventuele aanpak van de vraagstukken rondom deze groepen echter bij voorkeur binnen het reguliere beleid op te pakken. Niet de afkomst van een Stadjer staat immers centraal, maar zijn of haar vraag of probleem. Mocht op basis van feiten, cijfers en een grondige motivatie blijken dat een vraagstuk alleen via een specifieke aanpak kan worden bediend, dan doen wij dat.

Wij blijven via de rapportage Antilliaanse Nederlanders in Groningen en de Integratiemonitor van het Sociaal Cultureel Planbureau gegevens verzamelen over de maatschappelijke positie van etnische culturele groepen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen de kennis en ervaring die wij de afgelopen jaren hebben opgedaan met het integratiebeleid op een goede wijze overdragen en inbedden in regulier beleid. Hierbij spelen het Platform Zelforganisaties Groningen en het Platform Religie en Levensbeschouwing een belangrijke rol. Wij betrekken gen meer en eerder dan voorheen bij beleidsontwikkelingen die de achterban van beide organisaties raakt. Bij het nieuwe diversiteitsbeleid zijn naast de platforms, ook onze uitvoerende instellingen en sleutelfiguren betrokken.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren zelforganisaties van etnisch culturele groepen

Deze activiteitensubsidie kan verleend worden aan een zelforganisatie of een maatschappelijke organisatie die een activiteit uitvoert die bijdraagt aan integratie, emancipatie en/of dialoog. In 2015 is aan 18 zelforganisaties een basissubsidie verstrekt en 16 keer een activiteitensubsidie. Daarnaast ontvangt het Discriminatie Meldpunt, het Platform Zelforganisaties (PZG) en het Platform Religie subsidie uit dit budget.

Inburgering

De gemeente heeft enkel nog een taak bij inburgering bij het volgen van die inburgeraars die wij als gemeente voor 1 januari 2013 een traject hebben aangeboden, of die wij hebben aangeschreven dat ze voor een bepaalde datum zelf hun inburgeringsdiploma moeten halen. De meeste inburgeraars die wij een traject hebben aangeboden zijn inmiddels geslaagd. Eind december 2015 was er een groep van 70 inburgeraars op traject waarvan 10 in 2015 zijn ingestroomd vanuit een alfabetiseringstraject. We zien nog steeds inburgeraars die met succes hun inburgeringstraject afronden. We zullen daarnaast nog de handhaving verzorgen van de mensen die wij hebben aangezegd dat zij voor een bepaalde datum hun inburgeringsdiploma moeten hebben gehaald.

Meetbaar resultaat:

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Inburgeraars op nieuwe Inburgeringstrajecten*	-	0	10
▪ Aantal nog lopende inburgeringstrajecten	150	75	70

* Het betreft hier inburgeraars die de gemeente in eerste instantie geen inburgeringstraject zou aanbieden na afronding van hun alfabetiseringstraject. Na een uitspraak van de Rechtbank Noord Nederland, is besloten de groep die het betreft alsnog een inburgeringstraject aan te beiden.

Subsidiëren activiteiten voor Caribische Groningers

Voorkomen van overlast, het vergroten van de zelfredzaamheid en het versterken van de maatschappelijke positie van Caribische Groningers zijn de centrale doelstellingen van het Antillianenbeleid. In 2015 heeft het accent gelegen op de ‘vinden-en-binden’ functie van het Straatteam en Prospero. Activiteiten die zich voornamelijk richten op contactlegging en toeleiding naar hulp en ondersteuning voor die groepen Antillianen die moeite hebben de aansluiting bij de Nederlandse samenleving te vinden. Voor de uitvoering van sociaal-culturele activiteiten is de ruimte Ambiente in wijkcentrum het Trefpunt beschikbaar. Ook hebben wij ondersteuning geboden aan het Antilliaans beraad Brisa, dat een brugfunctie vervult tussen de gemeente, uitvoeringsorganisaties en de Antilliaanse

gemeenschap in Groningen. Enkele overige activiteiten zoals de hulp aan probleemmeiden, de Antilliaanse gezinscoach en het casusoverleg, zijn al vanaf 2014 uitgevoerd vanuit regulier beleid (jeugd- en jongerenwerk, CJG en Veiligheidshuis).

Opstellen plan van aanpak Diversiteit

De Diversiteitsagenda is tot standgekomen door directe betrokkenheid met burgers in al hun diversiteit, deskundigen en beleidsmakers/politici. We hebben gebruik gemaakt van de methodiek van versnellingssessies en een Diversiteitscafé georganiseerd. In totaal zijn er 125 mensen betrokken geweest van 39 verschillende organisaties. Tijdens een diversiteitscafé zijn er 253 ideeen geopperd. Betrokkenen pakken kansrijke ideen op om ze verder uit te werken in het komende jaar.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Met deze agenda brengen we een beweging op gang brengen die de diversiteit in de stad versterkt. De uitgangspunten hierbij zijn kansen opzoeken en het versterken van de samenleving. Vanuit thema's die relevant zijn voor alle stadjers zoeken we naar verbinding en vernieuwing.

Beleidsveld

Vluchtelingen en asielzoekers

Asielbeleid en de uitvoering ervan is primair een rijks-verantwoordelijkheid. Het is dan ook niet aan de gemeente om opvang van asielzoekers te organiseren. Echter, waar rijksbeleid tekort schiet en de gemeente met de consequenties daarvan wordt geconfronteerd, ondersteunen we particuliere initiatieven die hulp bieden aan (uitgeprocedeerde) asielzoekers die rechtmatig in Nederland verblijven. Vanwege de aanwezigheid van kinderen geldt dit ook voor de ondersteuning van gezinnen zonder rechtmatig verblijf. Iedere gemeente in Nederland krijgt een taakstelling van het Rijk om vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben gekregen (zogenaamde vergunninghouders) in hun gemeente te huisvesten. In Groningen doen we dat al gedurende vele jaren in goede samenwerking met de woningcorporaties.
Wat betreft het vluchtelingenvraagstuk mag 2015 een dynamisch jaar heten. Sinds maart 2015 bieden we sobere opvang aan uitgeprocedeerde vreemdelingen (de zogenoemde bed-bad-brood regeling). Om een bijdrage te leveren aan de opvang van de sterk toegenomen stroom vluchtelingen die in Nederland om bescherming vragen, is sinds oktober 2015 een noodopvanglocatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in gebruik. Hier verblijven 550 mensen die nog in afwachting zijn van de start van de asielprocedure.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- voorkomen dat asielzoekers en vluchtelingen zonder middelen van bestaan op straat belanden, met criminaliteit in aanraking komen en/of een gevaar voor de volksgezondheid vormen;
- er voor zorgen dat we voor deze zeer kwetsbare groepen op een constructieve manier kunnen blijven werken aan een zinvol toekomstperspectief.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Huisvesten vergunninghouders	152	351	304
▪ Aantal personen in noodopvang (bed-bad-brood regeling)	36	40	191
▪ Verstrekkingen kindersteun	7	5	4
▪ Alleenstaande minderjarige vreemdelingen met leefgeld	29	27	25

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Fonds knelpunten noodopvang

Asielzoekers die rechtmatig in Nederland verblijven maar niet in aanmerking komen voor opvang door het Rijk, bieden wij materiële ondersteuning via het fonds knelpunten noodopvang. Ook mensen die niet rechtmatig in Nederland verblijven, maar wel actief meewerken aan het verkrijgen van (reis)documenten, komen voor ondersteuning in aanmerking. Begin 2015 kregen 38 personen ondersteuning vanuit het fonds knelpunten noodopvang.
Vanaf maart 2015 biedt de gemeente Groningen, op grond van rechterlijke uitspraken, sobere opvang aan uitgeprocedeerde vreemdelingen. Dit is de zogenoemde bed-bad-brood voorziening. Als centrumgemeente voeren we dit uit voor de hele provincie Groningen. Het aantal mensen dat opvang krijgt is na maart 2015 snel toegenomen, tot 191 eind 2015. Ook de mensen die eerder noodopvang kregen (40) en de ex-AMV's met leefgeld (25) voldoen aan de criteria van de bed-bad-brood regeling. Zij maken deel uit van het totaal aantal van 191 personen die onder de bed-bad-brood regeling vallen.

Vanaf 1 februari 2014 vergoeden wij de eigen bijdrage voor medicatie van onverzekerbare vreemdelingen. Het gaat om een eigen bijdrage van vijf euro per medicijnregel. Dit bekostigen wij uit het fonds knelpunten noodopvang. Per maand maken tussen de 100 en 140 personen gebruik van de regeling.
Via het fonds Kindersteun bieden wij ondersteuning aan kinderen van mensen die niet rechtmatig in Nederland verblijven. In voorkomende gevallen bieden we personen in een kwetsbare positie (ouders met minderjarige kinderen of mensen die afhankelijk zijn van medische zorg) maatschappelijke opvang in het kader van de Wmo. Begin 2015 kregen 4 minderjarigen - behorende tot twee gezinnen - verstrekkingen uit het fonds Kindersteun.

Subsidiëring ondersteuning ex-AMV's

Wij subsidiëren Vluchtelingenwerk Noord Nederland voor het bieden van maatschappelijke- en juridische ondersteuning aan ex-Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (ex-AMV's), gericht op ofwel het verkrijgen van een verblijfsstatus, dan wel het realiseren van terugkeer naar het land van herkomst. Ex-AMV's die actief meewerken aan het verkrijgen van een helder toekomstperspectief komen tevens in

aanmerking voor materiële ondersteuning in de vorm van leefgeld. Medio 2015 kwamen 25 ex-AMV's in aanmerking voor verstrekking van leefgeld.

Realiseren van de taakstelling huisvesting vergunninghouders en bieden van maatschappelijke begeleiding

In samenwerking met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) en de woningbouwverenigingen en woningcorporaties in Groningen zorgen we voor het huisvesten van vergunninghouders. In de 1e helft van 2015 hebben wij 161 vergunninghouders gehuisvest, in de 2e helft van 2015 waren dat er 143. Eind 2015 hadden wij een achterstand van 47 te huisvesten vergunninghouders ten opzichte van de taakstelling. Gemeenten mogen een half jaar achter lopen bij het realiseren van de taakstelling.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door het bieden van noodopvang en leefgeld aan vreemdelingen zonder opvang van het Rijk, voorkomen we dat mensen zonder voorzieningen op straat terecht komen. Vanaf maart 2015 bieden we sobere opvang aan uitgeprocedeerde vreemdelingen in een zogenoemde bed-bad-brood voorziening.
Om een bijdrage te leveren aan de opvang van de sterk toegenomen stroom vluchtelingen die in Nederland om bescherming vragen, is sinds oktober 2015 een noodopvanglocatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in gebruik. Hier verblijven 550 mensen die nog in afwachting zijn van de start van de asielprocedure.
De taakstelling huisvesting statushouders hebben wij in 2015 nagenoeg gehaald.

Beleidsveld

Emancipatie

Het beleidsveld Emancipatie is vormgegeven rond het model van de ketenaanpak taal, participatie en arbeidsmarkt en richt zich op (allochtone) vrouwen en (allochtone) mannen. De keten bestaat uit een uitgebreid aanbod van cursussen, activiteiten en projecten van de veelal samenwerkende maatschappelijke organisaties in de stad. Door van het aanbod gebruik te maken kunnen vrouwen en mannen zich de noodzakelijke vaardigheden eigen maken om zo een volgende stap in hun emancipatieproces te zetten. Net als bij het integratiebeleid staat ook hier de sociale, educatieve, culturele en economische zelfredzaamheid centraal. De ketenaanpak en de gemeentelijke regie op dit terrein is geborgd in de emancipatienota ‘Kansen bieden, kansen pakken’ uit 2010. De nota is behoudens enkele financiële aanpassingen ongewijzigd voortgezet voor de periode 2014-2017. Daarnaast valt ook de emancipatie van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders onder dit beleidsveld (LGBT-beleid).

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Met de ketenaanpak taal, participatie en arbeidsmarkt willen we allochtone vrouwen en nieuwkomers maatschappelijk activeren en de zelfredzaamheid vergroten.

Met het lokale LGBT-beleid willen wij de zichtbaarheid en de sociale acceptatie van homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders vergroten.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren emancipatie LGBT-gemeenschap

Voor de periode 2015-2017 hebben wij opnieuw rijksgelden voor de emancipatie van de LGBT-gemeenschap gekregen, de zogenaamde regenbooggelden. Het gaat in totaal om 50 duizend euro. In 2015 is hiervan 10 duizend euro ingezet voor activiteiten van het COC Groningen/Drenthe op het gebied

van educatie, het ontwikkelen van een roze agenda, coming out-dag, professionalisering van het COC, jongeren, ouderen en asielzoekers.
In 2015 is ook een begin gemaakt met een samenwerkingsverband tussen de gemeente Groningen en de gemeente Assen over de inzet van de regenbooggelden. Op deze manier denken wij de regenbooggelden doeltreffender en doelmatiger in te kunnen zetten.

Kracht on Tour

In 2015 hebben we Kracht on Tour in de stad geintroduceert. Het is een initiatief van de minister van OCW om de economische zelfstandigheid van vrouwen te vergroten en hen te stimuleren om (meer) te gaan werken. Op 30 maart was er een confrentie waar 300 vrouwen in het bijzijn van de minister kennis hebben kunnen opdoen door middel van workshops en seminars.
Voorafgaand aan de conferentie is een aparte bijeenkomst met stakeholders georganiseerd, de zogenaamde solution salon bedoeld om concrete deals voor te bereiden. Een deal is een inspanningsverplichting om de arbeidsparticipatie van vrouwen met afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten,meer vrouwen in de techniek te laten instromen, de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt te verbeteren en mogelijkheden voor de combinatie van arbeid en zorg en flexibel werken te verruimen..
Stakeholders zijn ondermeer vrouwencentrum Jasmijn, de Nederlandse Spoorwegen, ROC's en Seaport Groningen. Er zijn 31 deals gesloten, en bij negen daarvan is de gemeente Groningen direct betrokken.

Interculturele vrouwengroepen

Geïsoleerde, met name allochtone, vrouwen in een sociaal economisch zwakke positie. Zij beheersen de Nederlandse taal niet goed en zijn veelal analfabeet. In zes wijken (Beijum, Oosterparkwijk, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, de Wijert en bij Vrouwencentrum Jasmijn (Indische Buurt/de Hoogte) komen zij bijeen in z.g. interculturele vrouwengroepen waar zij geactiveerd worden en gestimuleerd om deel te nemen aan bestaande activiteiten in de wijk. In zes groepen hebben totaal 94 vrouwen deelgenomen aan interculturele groepen in de wijken Beijum, Oosterparkwijk, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, de Wijert en bij Vrouwencentrum Jasmijn (Indische Buurt/de Hoogte.

Jasmijn Werkt

Het Multicultureel Vrouwencentrum Jasmijn heeft samen met de directie WIMP van de gemeente Groningen en het Alfa-College het product Jasmijn Werk*t* ontwikkeld voor alleenstaande vrouwen. De cursus is bedoeld om de voor deze groep relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt zo goed mogelijk te overbruggen. Op 9 februari is de (zevende) groep alleenstaande moeders met een grote achterstand op de arbeidsmarkt gestart met Jasmijn Werkt. In totaal zijn er 18 vrouwen, waarvan 3 vrouwen vooral individueel begeleid worden. De overige 15 volgen het groepsprogramma. De modules Competenties, Communicatie, Projectmatig werken, Arbeidsmarktoriëntatie en Presenteren zijn in 2015 afgerond.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Met de ketenaanpak taal, participatie, arbeidsmarkt verkleinen we de afstand tot de arbeidsmarkt en bevorderen we de (economische) zelfstandigheid van vrouwen.

Positieve aandacht voor de sociale acceptatie, de zichtbaarheid en een adequaat voorzieningenniveau voor de LGBT-gemeenschap in Groningen. En tevens het inbedden van het LGBT-beleid in het bredere diversiteitsbeleid, zonder dat dit afbreuk doet aan de specifieke behoeften en wensen van de LGBT-gemeenschap.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Welzijn Gezondheid en zorg

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
4.1	Sociale samenhang en participatie	127.919	135.846	133.634	2.212
4.2	Preventie en zorg	39.112	43.751	43.362	389
4.3	Integratie en emancipatie	1.865	3.169	2.769	400
4.4	Overig	0	0	0	0
	Totaal lasten	**168.896**	**182.766**	**179.764**	**3.002**
	Baten				
4.1	Sociale samenhang en participatie	6.367	10.491	14.178	3.687
4.2	Preventie en zorg	12.348	16.909	17.500	591
4.3	Integratie en emancipatie	447	447	276	-171
4.4	Overig	0	0	0	0
	Totaal baten	**19.162**	**27.847**	**31.954**	**4.107**
	Totaal saldi voor bestemming	**-149.734**	**-154.919**	**-147.811**	**7.108**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	917	1.630	1.630	0
	Totaal onttrekkingen	1.187	1.893	1.893	0
	Totaal saldi na bestemming	**-149.464**	**-154.656**	**-147.548**	**7.108**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

4.1 Sociale samenhang en leefbaarheid **V 5,9 miljoen euro**

Uitvoeringskosten (V 2,0 miljoen euro)
In 2015 kwamen via verschillende lijnen aparte uitvoeringsbudgetten beschikbaar voor de nieuwe zorgtaken. Ten eerste werd 3% van de budgetten voor de nieuwe taken afgezonderd voor uitvoeringskosten. Daarnaast kwam incidenteel uitvoeringsbudget beschikbaar uit het jaarrekeningresultaat 2014 voor de herindicaties van overgekomen cliënten. Tot slot werd in de dekking van veel projectmatige uitgaven voorzien met incidenteel extra beleidsgeld. Vervolgens deden zich bij de overdracht, uitvoering en transformatie van de nieuwe taken in 2015 de nodige aanloopproblemen voor zoals de administratieve problemen bij de SVB, de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel en de grenzen aan het tempo waarin de voorgenomen verandering naar een werkwijze met WIJ-teams doorgevoerd kon worden. De oplossingen voor dergelijke problemen kostten steeds de nodige tijd voordat zij doorgevoerd konden worden. Dit betekent dat in 2015 de nodige vertragingen zijn opgetreden bij de uitvoering van de nieuwe taken, waardoor niet alle voor uitvoering beschikbare budgetten in 2015 besteed konden worden. In 2016 zullen de taken die in 2015 niet voldoende uitgevoerd konden worden of vertraagd zijn (herindicaties, monitoring e.d.) alsnog uitgevoerd moeten gaan worden. Daarnaast zal de overgang na het overgangsjaar 2015 van inkoop op basis van budgetfinanciering naar inkoop op basis van prestatiefinanciering ten opzichte van 2015 extra uitvoeringskosten met zich meebrengen.

Innovatie en transitie VSD (V 1,0 miljoen euro)
Het budget voor innovatie en transitie VSD was opgebouwd uit verschillende componenten. Het innovatiebudget voor de ontwikkeling WIJ-teams bedroeg ruim 1,0 miljoen euro waarvan we 386 duizend euro niet hebben ingezet. We hebben kosten gemaakt voor de inzet van projectleiders, medewerkers van instellingen en de financiering van de Ploeg, een multidisciplinaire benadering van gezinnen met meerdere problematieken.
Daarnaast beschikken we over een post voor transitiekosten van 650 duizend euro. Hieraan hebben we gedurende het jaar nog 181 duizend euro toegevoegd als verrekening uit 2014 voor gepleegde inzet in de regio. Daarnaast loopt de rijksvergoeding voor de inzet van de regiosecretaris Hervorming Langdurige Zorg (HLZ) van 78 duizend euro via het transitiebudget. Het resultaat op het transitiebudget bedraagt in totaal 444 duizend euro, waarvan 44 duizend euro op het budget voor de regiosecretaris HLZ. Dit komt omdat we een aantal kosten binnen structurele budgetten konden opvangen.

Op de post programmakosten VSD is daardoor ook een resultaat van 149 duizend euro ontstaan. Verder is er een voordeel omdat we een aantal begrote kosten binnen de WIJ-teams hebben geboekt en is de doorbelasting naar het SSC 81 duizend euro lager uitgevallen dan begroot.

PGB 18+ (V 0,9 miljoen euro)
De PGB-uitgaven 18+ komen ten opzichte van de begroting 0,9 miljoen euro lager uit. De mogelijke oorzaken hiervoor zijn vergelijkbaar met de beschreven oorzaken voor de lagere uitkomst voor PGB Jeugd. Ook bij PGB 18+ is de begroting 2015 voor PGB-uitgaven mogelijk niet realistisch geweest, want gebaseerd op de gegevens die het Rijk bij de overdracht van de nieuwe taken heeft aangeleverd. Dit betrof verouderde gegevens waarvan de betrouwbaarheid niet kon worden vastgesteld. En ook hier heeft invoering van het trekkingsrecht naar alle waarschijnlijkheid geleid tot een kostenbesparing en kunnen ook de volgende factoren genoemd worden die de lagere PGB-uitgaven kunnen verklaren: de effecten van de in 2015 gevoerde keukentafelgesprekken, de invoering van aparte, lagere tarieven voor bepaalde vormen van informele zorg en verlaging van de gehanteerde tarieven in het algemeen.
De verantwoording in de jaarrekening 2015 baseren we op de meeste recent verstrekte prognose door de SVB. Als gevolg van de administratieve problemen bij de SVB in 2015 bestaat bij het opmaken van de jaarrekening 2015 nog geen zekerheid over de rechtmatigheid en de volledigheid van de in 2015 door de SVB voor afzonderlijke gemeenten verrichte betalingen. De controle hierop bij de SVB zal in de loop van 2016 worden afgerond.

Huishoudelijke hulp (V 0,8 miljoen euro)
Vanaf 2015 geldt een nieuwe Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo 2015) en hebben we te maken met een forse korting op het budget voor huishoudelijke hulp in 2015 en daarna. Voor huishoudelijke hulp geldt een totale bezuinigingstaakstelling van 2,8 miljoen in 2015. Voor het kunnen opvangen van dergelijke bezuinigingen is het noodzakelijk om anders om te gaan met huishoudelijke hulp. We hebben gekozen om naar een nieuwe situatie toe te groeien en in 2015 de inwoners en andere betrokkenen goed voor te bereiden op de veranderingen in de huishoudelijke hulp om een rustige, maatschappelijk verantwoorde overgang te maken. In de begroting 2015 was het uitgangspunt dat we voor dit overgangsjaar 0,8 miljoen euro tekort komen. Dit begrote tekort hebben we aangevuld door een onttrekking uit de reserve Wmo in 2015.
De maatregelen die we in 2015 hebben getroffen om de bezuinigingstaakstelling te kunnen

realiseren zijn naast het afschaffen van de was- en strijkservice, het uitvoeren van herindicaties om dure door goedkopere zorg te vervangen. Achteraf zijn de uitgaven ook zonder onttrekking aan de reserve binnen het beschikbare budget gebleven.

HHT
Ter behoud van werkgelegenheid bij gecontracteerde zorgaanbieders heeft het Rijk in 2015 extra middelen beschikbaar gesteld in de vorm van een toelage (HHT). Voor 2015 is dit een bedrag van 744 duizend euro. Deze middelen waren in eerste instantie bedoeld om de uren was- en strijkservice die per 1 juli 2015 zijn komen te vervallen als maatwerkvoorziening, als algemene voorziening te kunnen verstrekken. In 2015 heeft slechts een zeer beperkt aantal cliënten een beroep gedaan op de regeling. Hierdoor is van het beschikbaar gestelde bedrag 736 duizend over. Medio november 2015 heeft het Rijk de regeling alsnog verruimd en mag onder andere het niet bestede deel in 2015 worden meegenomen naar 2016. Ons beleid hebben we hiervoor aangepast in 2016. Omdat het niet-bestede geld moet worden terugbetaald aan het Rijk, maken de nog resterende middelen geen onderdeel uit van het resultaat.

Rolstoelen en woonvoorzieningen (V 0,8 miljoen euro)
De daling van de uitgaven voor woonvoorzieningen heeft zich in 2015 versterkt voortgezet. Dit geldt zowel voor de grote, duurdere woningaanpassingen als de overige woonvoorzieningen. De vraag is onder meer gedaald doordat de doelgroepen, zoals blijkt uit landelijk onderzoek, nauwelijks verhuizen. Daarnaast blijkt het vragen van een eigen bijdrage drempelverhogend te werken. Ook zien we in de onderzoeken naar aanleiding van de aanvragen dat cliënten zelf alternatieve oplossingen vinden voor kleine woningaanpassingen die in het verleden aan hen werden vergoed.

Tegenover het voordeel bij woonvoorzieningen staat een tekort op de verstrekking van rolstoelen. Dit tekort wordt veroorzaakt door een rijksbezuiniging, die door verdere stimulering van het hergebruik van rolstoelen gerealiseerd zou moeten worden. Hergebruik van rolstoelen is in Groningen echter al staande praktijk, daarom is de taakstelling ingevuld met maatregelen ten aanzien van woonvoorzieningen. Los van de taakstelling zijn de uitgaven voor rolstoelen in 2015 wel gedaald ten opzichte van vorig jaar en ligt het aantal gebruikers 8% lager. Verder zien we dat het aandeel dure scootmobielen afneemt in verhouding met het goedkopere alternatief in de vorm van handbewogen rolstoelen.

Vervoersvoorzieningen (V 112 duizend euro)
De kosten voor Wmo-vervoer zijn in 2015 verder gedaald. Voor collectief Wmo-vervoer is het aantal ritten en het aantal kilometers gedaald met respectievelijk 1,3% en 3,1% ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast is de malus die wij de vervoerder in rekening brengen als gevolg van stipheid en dergelijke verdubbeld ten opzichte van vorig jaar.
Daarnaast zien we ook bij individueel Wmo-vervoer een daling van het gebruik (6% ten opzichte van vorig jaar). Het totale voordeel op vervoer bedraagt hierdoor 112 duizend euro.

WIJ teams (N 134 duizend euro)
Dit nadeel van 134 duizend euro bij de WIJ teams wordt veroorzaakt doordat we de voorbereidingen bij de start van de WIJ teams naar voren hebben gehaald. Hierdoor zijn de uitgaven in 2015 voor onder andere de huisvesting en verbouwing hoger uitgevallen dan begroot.

Wijken voor Jeugd (V 268 duizend euro)
Het Project Wijken voor Jeugd heeft als doel de afname van geïndiceerde jeugdzorg te bewerkstelligen. Dit doen we door in te zetten op het versterken van de basisvoorziening in het voorliggend veld, versterken van het pedagogische klimaat, opvoedkracht en samen redzaamheid in de wijken. Met Wijken voor jeugd hebben we een nieuw werkproces ontwikkeld, waar de besluitvorming laag in de organisatie lag, bij de WIJ teams, die een zogenaamd beslisteam samenstelden. De besluitvorming verliep wat trager dan we hadden verwacht. Hierdoor kunnen een aantal projecten nog niet starten of later starten en hebben daardoor een doorloop naar 2016.

Zin 18+ (V 254 duizend euro)
Per 1 januari 2015 is het regresrecht opgenomen in de Wmo. Het regresrecht stelt ons in staat om de schade te verhalen op een derde wanneer deze aansprakelijk is voor een ongeval waardoor wij op grond van de Wmo 2015 voorzieningen moet verstrekken.
Wij hebben ons in 2015 vrijwillig aangesloten bij het convenant dat de VNG voor gemeenten heeft afgesloten met het Verbond van Verzekeraars. Wij hoeven in dat geval de derde niet meer aansprakelijk te stellen. In het convenant is een bedrag afgesproken om het regres af te kopen. Voor 2015 is dit bedrag 124 duizend euro. In de begroting is hiermee geen rekening gehouden waardoor een voordeel ontstaat.
In de begroting 2015 is voor dagbesteding 100 duizend euro beschikbaar. Aangezien in de inkoop voor de regio van begeleiding deze zorg al is opgenomen voor 2015 ontstaat een voordeel.

Mantelzorg (V 38 duizend euro)
In 2015 is het mantelzorgcomplimentgeld voor ondersteuning en waardering voor mantelzorgers overgeheveld vanuit het Rijk naar gemeenten. Voor Groningen gaat dit om een bedrag van 845 duizend euro. De beschikbare middelen zijn nagenoeg volledig besteed.

Regeling chronisch zieken en gehandicapten (N 450 duizend euro)
Sinds 2015 kent Groningen de zgn. meerkostenregeling. Gehandicapte inwoners of chronisch zieken die voor onevenredig hoge meerkosten komen te staan, kunnen bij de gemeente een aanvraag doen ter compensatie van deze kosten. De aanleiding om de meerkostenregeling in het leven te roepen is tweeledig. Aan de ene kant bouwde het Rijk de tegemoetkomingen op grond van de wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (WTCG regeling) en de landelijke compensatie regeling voor het eigen risico (CER) af. Eind 2014 hebben wij alvast 450 duizend euro van het Rijk ontvangen voor het ontwikkelen van een gemeentelijke regeling waarmee deze doelgroep financiële compensatie kan krijgen.
Gezien de complexiteit van de oude regelingen en de beperkte beschikbare tijd is het in 2014 niet gelukt een dergelijke maatwerkvoorziening te ontwikkelen en te implementeren, waardoor het bedrag als voordeel is opgenomen in de Rekening 2014. Tijdens het rekeningdebat is er een amendement "Behoud van geld voor chronisch zieken en gehandicapten" aangenomen waarin u destijds ons verzocht om de 450 duizend euro in te zetten voor een gemeentelijke regeling ten behoeve van chronisch zieken en gehandicapten. Hiermee komt het totaal beschikbare bedrag voor de doelgroep in 2015 uit op 2,3 miljoen euro.

Op basis van de geschatte potentiële doelgroep is de hoogte van de vergoeding vastgesteld op 260 euro per cliënt. In september 2015 bleek dat er minder mensen dan verwacht aanspraak hadden gedaan op deze regeling. Om ervoor te zorgen dat alle beschikbare middelen alsnog

naar de doelgroep gaan, hebben we daarom in december 2015 besloten om nog in 2015 140 euro per cliënt aanvullend uit te keren. In totaal hebben we aan 5.750 cliënten die vallen onder de meerkostenregeling in totaal 400 euro per cliënt uitgekeerd in 2015. In 2016 is echter gebleken dat een grote groep cliënten die tot de doelgroep behoren niet zijn aangeschreven. Deze groep zal alsnog worden aangeschreven en kan met terugwerkende kracht het vastgestelde bedrag van 400 euro per cliënt ontvangen wanneer ze aan de gestelde criteria voldoen. Het totaal uit te keren bedrag komt hiermee op 2,75 miljoen euro waardoor een overschrijding ontstaat van 450 duizend euro.

Volwasseneducatie (geen afwijking)
Met ingang van 1 januari 2015 is de specifieke uitkering Educatie ingevoerd, die ten behoeve van de educatietaak van de gemeenten in een betreffende regio wordt verstrekt aan een contactgemeente. De gemeente Groningen vervult deze rol voor 27 Groningse en Drentse gemeenten. Het gehele budget is door middel van subsidies en een inkooptraject bij een drietal ROC's terechtgekomen.

Toegang Jeugd (V 198 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is 700 duizend euro bestemd voor de additionele kosten Toegang Jeugd. Hiervan resteert 198 duizend euro. Enerzijds omdat we een aantal kosten in het structurele CJG zijn opvangen, anderzijds omdat we aan een aantal werkzaamheden voor de toegang jeugd niet zijn toegekomen. Deze moeten in 2016 alsnog worden uitgevoerd.

Eigen bijdragen (N 269 duizend euro)
De constatering dat de gerealiseerde eigen bijdragen over 2015 0,3 miljoen euro lager zijn dan begroot kan slechts worden verklaard uit het feit dat de raming van de eigen bijdragen over de nieuwe taken bij gebrek aan andere informatie slechts gebaseerd is op een niet-onderbouwde opgave van het rijk. Op een totaal geraamd bedrag van 6,9 miljoen euro kan de afwijking als beperkt beschouwd worden.

Bedrijfsvoeringsbudgetten Maatschappelijke Ontwikkeling (N 403 duizend euro)
Bij de directie Maatschappelijke Ontwikkeling is sprake van een taakstelling van 1,7 miljoen euro. Deze bestaat uit een tekort op de personeelskosten van 1,1 miljoen euro en een concernbezuiniging op de beleidsfuncties in het sociaal domein van 600 duizend euro. Onze inzet is deze taakstelling te realiseren bij de vorming van de nieuwe directies Maatschappelijke Ontwikkeling en Werk, Inkomen en Maatschappelijke Participatie (WIMP).
In 2015 hebben we van deze taakstelling 583 duizend euro niet gerealiseerd. Dit nadeel rekenen we toe aan meerdere deelprogramma's. Voor dit deelprogramma betekent dit een nadeel van 403 duizend euro.

Verkoop panden (V 514 duizend euro)
Wij hebben een tweetal gebouwen aan de Violenstraat en HW Mesdagstraat verkocht voor in totaal 514 duizend euro. De opbrengst hiervan is bedoeld voor het incidenteel realiseren van een deel van de structurele taakstelling van 2 miljoen euro bij vastgoed die ingaat per 2016.

Accommodatienota (V 201 duizend euro)
We hebben minder aanvragen op de subsidie sociaal culturele accommodaties voor verbouw ontvangen. Hierdoor is een deel van het beschikbare budget vrijgevallen.

Overige (N 31 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een nadeel van 31 duizend euro.

4.2 Preventie en zorg V 980 duizend euro

Decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang (V 259 duizend euro)
Van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang van ca. 14 miljoen euro hebben we 259 duizend euro niet ingezet.

Voorfinanciering Bed, Bad en Brood (V 235 duizend euro)
Vanuit de gelden voor de Maatschappelijke Opvang is 235 duizend euro vrijgemaakt om de eerste periode van 19 december 2014 t/m 15 juni 2015 te overbruggen. Na bekendmaking van de bijdrage van het Rijk is dit bedrag vrijgevallen.

Gezonde leefstijl (V 165 duizend euro)
Niet alle projecten voor gezond in de Stad zijn tot uitvoering gekomen. Daarnaast is er 100 duizend euro minder geld in het projectplan opgenomen dan beschikbaar was

Overige (V 321 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 321 duizend euro.

4.3 Integratie en emancipatie V 229 duizend euro

Bed, Bad en Brood (V 245 duizend euro)
Via de septembercirculaire 2015 heeft het Rijk ruim 1,1 miljoen euro vrijgemaakt voor de Bed, Bad en Brood opvang. Eind 2015 blijkt van dit bedrag 245 duizend euro vrij te kunnen vallen.

Overige (N 16 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een nadeel van 16 duizend euro.

PROGRAMMA 5 Sport en bewegen

Iedereen in beweging

In ons programma 'Sport en bewegen' richten we ons op alle Groningers, van jong tot oud. Want sporten en bewegen is goed voor iedereen. We streven ernaar om zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen en te houden. Sporten is een doel op zich. Het heeft over het algemeen een positief effect op hoe men zich voelt. Daarnaast waarderen we sport als een middel. Als middel om overgewicht te bestrijden, integratie te bevorderen en sociale samenhang te vergroten. Sporten kan het risicogedrag van jongeren helpen ombuigen en het zelfbeeld van mensen positief beïnvloeden. Sport en spel zijn belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen.
Groningen is City of Talent. We willen kinderen de kans geven hun sporttalenten te ontdekken. De zeer talentvolle sporters willen we de mogelijkheden bieden hun talent verder te ontwikkelen.

Relevante beleidsnota's
De bewegende stad, inspiratienota, januari 2014
Sportaccommodatiebeleid, najaar 2013
Drie punten plan sport, informatie en discussie, juli 2013
Bewegen voor kinderen: slim, fit en gezond, juni 2013
Talent voor Topsport, april 2013
Sportmonitor 2010, februari 2012
Meer ruimte voor sport en bewegen, sportvisie 2010-220, september 2009

1. **Sportieve infrastructuur**
2. **Deelname aan sport**
3. **Overig sport en bewegen**

Evaluatie 2015

We hebben in 2015 onze doelen bijna allemaal gehaald. Sportpark Corpus Den Hoorn is heringericht, de voorbereidingen voor sportcomplex Europapark liggen op schema, we hebben veel accommodaties verduurzaamd en de gebruikers zijn tevreden over de kwaliteit van de accommodaties en de dienstverlening.

Op 1 augustus werd een nieuw tarievenstelsel voor de sportverenigingen ingevoerd: lagere huur, geen subsidies meer voor huur van de accommodaties. Voor de verenigingen was het effect per saldo nul. De overschrijding van het subsidiebudget hebben we incidenteel gedekt.

We hebben constructief overleg gevoerd met de Sportkoepel. De Sportkoepel is intensief betrokken bij het opstellen van het concept Meerjarenprogramma Sport dat we in december presenteerden. We hebben een begin gemaakt met de uitvoering van het programma sport in de openbare ruimte. In overleg met de buurt en de gebruikers hebben we plannen ontwikkeld voor de Oosterhaven, de Vrydemalaan en de Hunze.

Het aantal combinatiefunctionarissen is uitgebreid tot 23, het aantal schoolsportverenigingen is gegroeid tot acht. Het aantal basisscholen waar de kinderen twee uur per week gymles krijgen van een vakdocent is gegroeid tot 18 van de 37. We hebben zes topsport-talentevenementen gesubsidieerd en er zijn inmiddels acht RTC's voor topsporttalenten.

Deelprogramma 5.1 SPORTIEVE INFRASTRUCTUUR

We willen dat zoveel mogelijk Stadjers in beweging komen en plezier beleven aan sporten en bewegen. Er zijn veel mensen die graag zouden willen sporten en bewegen maar dit nog niet doen. Ons sportbeleid is erop gericht om sportaanbieders prikkels te geven om deze groep te stimuleren tot sporten en bewegen. Het effect van het beleid is namelijk het grootst als we inzetten op het stimuleren van de aanbodzijde. We zetten in op een laagdrempelig aanbod om te bewegen, letterlijk en figuurlijk: van openbare ruimte en sportaccommodaties tot sterke sportverenigingen en andere sportorganisaties voor alle Stadjers. Met laagdrempelige voorzieningen om te sporten en te bewegen, met sportorganisaties en met sport- en beweegprojecten versterken we de kwaliteit van de leefomgeving. Lage drempels voor iedereen betekent dat we extra aandacht hebben voor de kwetsbare ouderen en minderheden, mensen met een beperking en kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Sportieve infrastructuur bedraagt 20,6 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit bezoekers/verhuur opbrengsten, onttrekking uit de reserves, overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Accommodaties
- Verenigingen en subsidies
- Openbare ruimten

Beleidsveld

Accommodaties

Het beleidsveld is er op gericht om goede aantrekkelijke sportaccommodaties aan te bieden waardoor zoveel mogelijk Stadjers in beweging kunnen komen. We willen de accommodaties duurzamer maken en zo efficiënt mogelijk benutten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden dat zoveel mogelijk Stadjers plezier beleven aan en genieten van sport door hen accommodaties aan te bieden die in goede staat zijn en voldoen aan de vraag:

- Minimaal een 7 (zeven) scoren op het klanttevredenheidsonderzoek onder individuele gebruikers en verenigingen die gebruik maken van de gemeentelijke accommodaties;
- Het percentage tevreden jongeren 9-17 jaar over sportvoorzieningen minimaal op het niveau houden van 2010 (68%). Bron: monitor Leefbaarheid en Veiligheid.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Klanttevredenheid verenigingen (alle accommodaties)	7	7	7
▪ Klanttevredenheid gebruikers sporthallen	7	7	7
▪ Klanttevredenheid gebruikers Zwembaden en Kardinge	7	7	7

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Exploiteren en beheren gemeentelijke sportaccommodaties

Conform de wens van de verenigingen hebben we het subsidiestelsel voor de huur van gemeentelijke accommodaties afgeschaft. Voor seizoen 2015 – 2016 geldt een verlaagd tarief dat in dit seizoen kostenneutraal uitpakt. De overschrijding van het subsidiebudget hebben we incidenteel gedekt.

Klanttevredenheidsonderzoeken

De gebruikers waren ook in 2015 tevreden over de kwaliteit van de accommodaties en de dienstverlening. We hebben drie klanttevredenheidsonderzoeken gedaan: onder de gebruikers van de zwembaden en Kardinge, de gebruikers van de sporthallen en de besturen van de verenigingen (over alle accommodaties). We scoren in de drie onderzoeken gemiddeld iets hoger dan een 7.

Uitvoeren nota sportaccommodaties

Met enkele verenigingen zijn we in gesprek gegaan over hun wens een nieuw clubgebouw te bouwen. Daarbij willen we recht van opstal verlenen aan de vereniging. Samen met het Waarborgfonds voor de sport willen we borg te staan voor leningen, die verenigingen aangaan.

Herinrichting Sportpark Corpus den Hoorn

De herinrichting sportpark Corpus den Hoorn is afgerond. De natuurgrasvelden zijn gerenoveerd, er zijn drie kunstgrasvoetbalvelden aangelegd en een kunstgrascombinatieveld voor rugby/american football/voetbal. Er is een fietsbrug over de wielerbaan aangelegd, zodat de bereikbaarheid van het sportpark is vergroot.
De discussie over een clubverzamelgebouw op dit sportpark is eveneens afgerond. De verenigingen hebben de wens uitgesproken ieder hun eigen identiteit te willen behouden op het sportpark, dus er is niet ingezet op een verzamelgebouw. De verenigingen bouwen zelf en de gemeente zal ze daarin zoveel mogelijk faciliteren.

Voorbereiding bouw Europapark Sporthal en Spelhal De Wijert

We hebben met het Noorderpoortcollege afspraken gemaakt over de bouw van sporthal Europapark. De gemeente is opdrachtgever. Het Noorderpoortcollege staat garant voor de huur van de hal voor gebruik door de school, buiten schooltijden zal de hal verhuurd worden aan sportverenigingen en andere

gebruikers. Er komt niet alleen een sporthal, maar ook een turnhal en een dojo. De bouw start in 2017.
De spelhal de Wijert maakt onderdeel uit van het nieuwe Multifunctioneel Activiteitencentrum de Wijert, waar ook de openbare bibliotheek wordt gehuisvest. De bouw start in september 2016.

Uitvoeren jaarschijf 2015 van het Meerjarig Investerings- en Onderhoudsprogramma (MIP/MOP) .
We hebben nog geen uitvoering gegeven aan de renovatie van 2 velden op sportpark Stadspark en 1 veld op sportpark Kardinge, waarvoor uw raad al een investeringskrediet beschikbaar heeft gesteld. Reden daarvoor is dat we op verzoek van Velocitas (sportpark Stadspark) en GVAV-Rapiditas (sportpark Kardinge) onderzoeken of het haalbaar is een kunstgrasveld aan te leggen in plaats van een natuurgrasveld te renoveren.
Daarnaast heeft uw raad een krediet beschikbaar gesteld om een van de ijsmachines van Kardinge te vervangen, omdat deze eerder dan gepland (2016) aan vervanging toe was.
Er is een project opgestart om de tribune Esserberg te renoveren, samen met sportvereniging Be Quick. Het is een werkleertraject waar jongeren zonder startkwalificatie een diploma kunnen halen dat toegang geeft tot een vervolgopleiding. De uitvoering van het project is in volle gang.
In overleg met de vereniging GHBS is een waterveld aangelegd, waarmee de bestemming van het verstrekte krediet (semi-waterveld) is gewijzigd. Uw raad heeft daarmee ingestemd.
De vloeren van de 4 squashbanen (oude) in sportcentrum Kardinge zijn eerder dan gepland vervangen, omdat deze gevaar opliepen voor de gebruikers. Vervanging was gepland in 2016.

Subsidiëren zwembad Hoogkerk
We geven de stichting openluchtzwembad Hoogkerk een structurele subsidie voor de exploitatie van het bad. Het bad heeft uit de gereserveerde middelen voor groot onderhoud in 2015 nieuwe badranden en nieuwe badhokjes laten aanleggen.

Overige duurzaamheidsmaatregelen
De biomassa installatie op Kardinge waarbij houtsnippers worden gebruikt, is volop in gebruik genomen na de aanloopfase in 2014.
Bij de ingang van Kardinge is een opvallende waaier met zonnepanelen aangebracht.
Er is led verlichting aangebracht in de gymzaal aan de Canadalaan en in de ijshal van Kardinge.

Communicatie
2015 was het jaar van intensief overleg met de verenigingen die zijn vertegenwoordigd in de Sportkoepel Groningen. Dit heeft een grote bijdrage geleverd aan het onderdeel verenigingssport van het concept meerjarenprogramma sport en bewegen 2016 – 2020.
Dit actiegerichte plan geeft aan wat we de komende jaren gaan doen samen met onze partners in de sport. We hebben het concept op 15 december 2015 vastgesteld.
Veel praktische zaken en de inroostering worden met de gebruikers besproken op de parkoverleggen, de zwembadoverleggen en de sporthaloverleggen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
We hebben onze doelen bijna allemaal bereikt: vervanging van velden, afronding renovatie sportpark Corpus Den Hoorn, diverse duurzaamheidsmaatregelen, verdere voorbereiding sportcomplex Europapark en MFA De Wijert, intensief overleg met de Sportkoepel, de vaststelling van het concept meerjarenprogramma sport en bewegen en tevreden klanten.

Een aantal velden op sportpark Kardinge en Stadspark is nog niet gerenoveerd, omdat we op verzoek van de clubs onderzoeken of het mogelijk is kunstgras aan te leggen.

Beleidsveld

Verenigingen en subsidies

Voor het aanbod van sporten zijn we grotendeels afhankelijk van de sportverenigingen. In de stad zijn 315 sportverenigingen die ongeveer 70 verschillende sporten aanbieden. We ondersteunen sportverenigingen omdat zij een belangrijke basis vormen voor de sportinfrastructuur in de stad. Hiermee versterken we de mogelijkheden voor sportverenigingen om mensen mee te laten doen in de samenleving door middel van sporten, maar ook als vrijwilliger.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Wij wilden sportverenigingen versterken en stimuleren zich om te vormen tot “moderne” verenigingen. Dit zijn verenigingen die samenwerking zoeken met andere partners, meer kwaliteit bieden, zich maatschappelijk extra inzetten, speciale aandacht hebben voor de jeugd, voor leden met een beperking, aandacht hebben voor signalering en doorverwijzing of voor duurzaamheid.

In 2015 wilden we:

- per 1 augustus 2015 het nieuwe subsidie- en tarievenstelsel invoeren;
- de criteria voor het “predicaat” moderne vereniging vaststellen;
- dat in 5 wijken een moderne sportvereniging functioneert.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Moderne sportverenigingen		5	8

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitvoeren subsidie- en tarievenstelsel

Op verzoek van de verenigingen hebben we per 1 augustus de subsidies voor gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties afgeschaft. De tarieven zijn evenredig omlaag gebracht, zodat het netto effect voor de verenigingen nul is.

Faciliteiten voor de moderne vereniging

De moderne sportvereniging heeft invulling gekregen in de vorm van de schoolsportvereniging; zie deelprogramma.

Daarnaast zijn we met de verenigingen op sportpark Kardinge in gesprek gegaan over de verbinding tussen sportverenigingen en de wijk (=Beijum). Dit onderwerp was in meer algemene zin ook onderdeel van het overleg met de Sportkoepel en het heeft een plaats gekregen in het concept meerjarenprogramma.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben onze doelen bereikt, waarbij we opmerken dat ze in overleg met de sportkoepel deels op een andere manier uitgevoerd zijn dan we hadden voorzien. De accommodatie subsidies zijn afgeschaft. Er is dus geen nieuw subsidiestelsel ingevoerd en de bijbehorende criteria voor het predicaat "moderne vereniging" zijn ook niet vastgesteld.

Beleidsveld

Openbare ruimten

In 2014 is de nota ‘De bewegende stad’, vastgesteld. In het collegeprogramma heeft het college aangegeven extra aandacht te willen besteden aan het sporten en bewegen in de openbare ruimte. Veel Stadjers sporten en bewegen in gemeentelijke en niet gemeentelijke sportaccommodaties. De meeste sport- en beweegactiviteiten spelen zich echter af in de openbare ruimte. Bovendien is de drempel om in beweging te komen lager als de ruimte waar gesport kan worden dicht bij huis is, of de openbare ruimte uitdaagt om te bewegen (zoals bankjes voor ouderen). De openbare ruimte betreft ook het water in de stad. Daarnaast willen we de sportparken meer openbaar maken.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden dat er meer aandacht is voor een sportieve inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast wilden we dat de bestaande sportieve ruimte (sportparken) meer openbaar toegankelijk wordt, zodat nog meer Stadjers gaan sporten en bewegen.

In 2015 wilden we:

- Dat minimaal 70% van de inwoners van 18 jaar en ouder tevreden is over de speelmogelijkheden in de buurt;
- Dat minimaal 78% van de jongeren 9-17 jaar tevreden is over speel- en klimtoestellen;
- Dat het percentage tevreden jongeren van 9-17 jaar over voorzieningen buiten spelen groeit van 63% in 2010 naar 67% in 2015;
- Beginnen met de uitvoering van maatregelen uit de visie kerngebied Kardinge.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Vernieuwde aanpak aanleg speelplekken	n.v.t.	3	0
▪ Meer openbaar maken sportparken	n.v.t.	1	0

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Vernieuwde aanpak aanleg speelplekken

In het kader van ‘De Bewegende Stad’ hebben we speelplekken die aan groot onderhoud toe waren opnieuw ingericht, met aandacht voor meerdere leeftijdsgroepen. Zie verder hieronder bij Sport in de openbare ruimte.

Openbaar maken van Sportparken

De herinrichting van sportpark Corpus Den Hoorn biedt kansen om het park meer open te stellen en doorgaande fietsroutes aan te leggen door het park. Hierover zijn we in gesprek gegaan met de betrokken verenigingen en de omliggende wijken.
We zijn op de sportparken Kardinge en Westend in overleg met de verenigingen om de functionaliteit en maatschappelijke rol te vergroten. Dit heeft nog niet geleid tot concrete stappen.

Onderhoud en beheer Meerschap Paterswolde

We nemen samen met Haren en Tynaarlo deel aan de gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde, dat zorgt voor onderhoud en beheer van het Paterswoldsemeergebied.
Zie ook programma 9, deelprogramma 1, beleidsveld Stadsparken.

Sport in de openbare ruimte

Vanaf 2015 hebben we jaarlijks 300 duizend euro beschikbaar voor sporten en bewegen in de openbare ruimte (De Bewegende Stad). We hebben in 2015 drie plannen voorbereid, in intensief overleg met bewoners en gebruikers. Zo wordt aan de Hunze de speeltuin uitgebreid met een hardloopcircuit en een fitnessplek, wordt aan de Vrydemalaan een locatie met elementen voor Calasthenics/Workout aangelegd en aan de Oosterkade een speelplek met een Workout.
In het voorjaar van 2016 vind de aanleg plaats. Het geld is daarvoor gereserveerd.
Tijdens inspiratiefestival Let's Gro was er aandacht voor sport en bewegen in de openbare ruimte in combinatie met kunst en cultuur: schommels Wannaplay op Grote Markt; Waagplein: Sport en beweegplein: freestyle football, pumptrack en airwalker.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben een begin gemaakt met het sportiever inrichten van de openbare ruimte en het openbaar maken van sportparken.

Deelprogramma 5.2 DEELNAME AAN SPORT

De kern van ons sportbeleid is dat iedere Stadjer het plezier in sport en bewegen kan of heeft ervaren en te allen tijde de keuze voor sport en bewegen kan maken. Daarnaast willen we dat in onze stad de vele talentvolle sporters hun talenten verder kunnen ontwikkelen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Deelname aan sport bedraagt 1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit decentralisatie uitkeringen via het gemeentefonds en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Stimulering sportdeelname
- Topsport en talentontwikkeling

Beleidsveld

Stimulering sportdeelname

In dit beleidsveld hebben we onze activiteiten op het gebied van het stimuleren van sportdeelname gebundeld. We geven prioriteit aan de jeugdigen tot 15 jaar. Het is onze ambitie dat de jeugd tot 15 jaar de sportieve basis meekrijgt om op vroege of latere leeftijd zijn talent voor sporten en bewegen te ontdekken. Daarmee vergroten we de kansen op een leven lang plezier in sporten en bewegen, op een actieve en gezonde leefstijl en op de versterking van de sociale ontwikkeling en de schoolprestaties. We zetten vooral in op kinderen die (meestal om financiële redenen) niet aan het sporten komen. Daarom concentreren we ons op de wijken waar dat het meest nodig is.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden in 2015 minimaal vijf scholen hebben met het predicaat "sportieve school".
Het aantal combinatiefunctionarissen wilden we uitbreiden tot 23 fte.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Coördineren en stimuleren sportstimulering algemeen

We ondersteunden het schoolvoetbal-, het schoolkorfbaltoernooi en de schoolatletiekdag.
Met de Sporthopper bieden we alle kinderen van de basisschool de mogelijkheid kennis te maken met een aantal sporten.
In het programma Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) stond een gezonde leefstijl centraal: gezonde voeding en gezond bewegen.
We hebben subsidies verstrekt aan het breedtesportprogramma rond topsportevenementen.
Meer kinderen dan in 2014 hebben een zwemdiploma behaald (zie programma jeugd en onderwijs).
We hebben Bswim hebben ingevoerd: "natte gymnastiekles".

Cofinancieren en coördineren uitvoering Bslim3

Er zijn inmiddels 18 scholen waar een brede vakdocent twee keer in de week lessen bewegingsonderwijs geeft. Daarmee voldoen we ruim aan de norm vanuit het ministerie gesteld. We maken een kwaliteitsslag

door een leerlingvolgsysteem van bewegen in te voeren.

Uitbreiden aantal combinatiefuncties

Het beoogde aantal van 23 combinatiefuncties voor 2015 was eind 2014 al bereikt. De 3,8 fte voor talentontwikkeling/topsport zijn onderdeel van deze 23.

Visie op Bewegingsonderwijs en schoolsportverenigingen

Het programma Bewegen voor kinderen is onderdeel van Bslim3. Kinderen krijgen twee keer per week les van een vakdocent en er is minimaal 1 uur per week buitenschools sportaanbod. Dit doen we inmiddels in zes wijken, op 18 van de 37 basisscholen. Het naschoolse aanbod wordt aangeboden via schoolsportverenigingen: een vorm van samenwerking tussen meerdere scholen en sportverenigingen in een wijk. Eind 2015 waren er acht schoolsportverenigingen.

Uitreiken predicaat Sportieve school

In 2013 hadden we twee "sportieve scholen" die voldeden aan de criteria van de landelijke campagne "Sportieve School". Zoals we al gemeld hebben in de rekening 2014 hebben we dit aantal niet uitgebreid omdat we onze eigen aanpak ontwikkeld hebben met de schoolsportverenigingen. Scholen die meedoen aan een schoolsportvereniging zijn in feite sportieve scholen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben onze doelen bereikt: uitbreiding aantal scholen met twee keer per week les van een vakdocent, acht schoolsportverenigingen, 23 combinatiefuncties en een gevarieerd aanbod van stadsbrede sportstimulering

Beleidsveld

Topsport en talentontwikkeling

Topsport en breedtesport horen bij elkaar. Topsport stimuleert Stadjers om zelf te gaan sporten en heeft zo een stimulerend effect op de breedtesport. Topsport is een instrument voor city-marketing. Topsport heeft ook betekenis voor de economie van de stad: de verkoop van sportmaterialen en –kleding en de bestedingen van deelnemers en toeschouwers van evenementen. Groningen heeft veel kennis op het gebied van topsport en talentontwikkeling en veel talentvolle sporters en sportopleidingen. Groningen wil City of Talent zijn, ook voor de sport. Stadjers moeten de kans krijgen hun sporttalenten te ontdekken en vervolgens te ontwikkelen. Dat geldt vooral voor de zeer talentvolle sporters. We richten ons vooral op de talenten die de stap naar topsporter nog moeten maken, niet op topsporters die al aan de top zitten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We wilden bereiken dat talenten in 2020 gemiddeld een hogere status hebben dan in 2010, dat de sportkennis tussen partners nóg beter wordt uitgewisseld en dat talenten optimale begeleiding krijgen.
In 2015 wilden we:

- Minimaal twee topsportevenementen subsidiëren die een podium bieden voor talenten;
- 3,8 fte aan combinatiefunctionarissen inzetten voor topsport en onderwijs;
- Regionale trainingscentra (RTC's), topsporttalentscholen en individuele talenten voorrang geven bij de toewijzing van accommodaties, voor zover dat wettelijk mogelijk is;
- De sportstimuleringsprijs en sportpenningen uitreiken.

RTC's zijn trainingscentra van een sportbond, verspreid over het land. Groningen heeft RTC's voor basketbal, roeien, volleybal, voetbal en atletiek. Voetbal (FC Groningen) faciliteren we niet extra, de overige 4 wel. In 2015 wilden we ook een RTC voor schaatsen hebben. Een Topsporttalentschool is een Voortgezet Onderwijs-school waar kinderen met sporttalent extra faciliteiten krijgen (rooster, bepaalde vrijstellingen, spreiding eindexamen). In Groningen is dit het Werkmancollege.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal topsport-talent-evenementen	5	2	6
▪ Aantal fte combinatie-functionarissen topsport	3,8	3,8	3,8

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Gericht subsidiëren van topsportevenementen
In 2015 hebben we zes topsportevenementen gesubsidieerd waar talenten uit de regio aan deelnamen: het Holland Nordic Basketball toernooi, 2x schaatsen (NK sprint en Junior World Cup), super Saturday volleybal, het internationale schaakfestijn en de 4mijl.

Subsidiëren inzet combinatiefunctionarissen bij Regionale Talent Centra
We hebben volgens afspraak 3,8 fte van de 23 combinatiefunctionarissen ingezet als trainer in bij de RTC's.

Subsidiëren RTC's
Vanaf het seizoen 2015-2016 ondersteunen we zeven RTC's in de kosten van trainers en de huur van accommodaties: basketbal, roeien, volleybal, atletiek, schaatsen, waterpolo en korfbal.
Het RTC voetbal (FC Groningen) ondersteunen we niet. We hebben topsport Noord hierin een coördinerende rol gegeven. Topsport Noord verdeelt de subsidies onder de RTC's en stimuleert de kennisuitwisseling en de afstemming van de begeleiding van talenten.

Voorrang geven aan sporttalenten in gemeentelijke sportaccommodaties
We hebben de RTC's, Topsporttalentscholen en individuele toptalenten zoveel mogelijk de gevraagde uren gegeven in de accommodaties.

Uitreiken sportstimuleringsprijs aan jonge topsporttalenten en uitreiken sportpenningen
De sportstimuleringsprijs 2015 voor een jong sporttalent werd uitgereikt aan schaatser en inline skater Chris Huizinga. Tien individuele sporters kregen een sportpenning voor de 1e, 2e of 3e plaats bij een EK of WK, twee teams kregen de penning omdat ze Nederlands kampioen waren geworden.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**
We hebben de doelen van ons topsportbeleid bereikt: zes topevenementen ondersteund, 3,8 fte combinatiefunctionarissen ingezet, zeven RTC's gesteund, voorrang gegeven aan topsport bij het huren van onze accommodaties en de sportstimuleringsprijs en 12 sportpenningen uitgereikt.

Deelprogramma 5.3 OVERIG SPORT EN BEWEGEN

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig sport en bewegen bedraagt 5,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit onttrekking uit de reserves en uit de inkomsten van de verhuur van onroerende goederen.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Sport en bewegen

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
5.1	Sportieve infrastructuur	21.099	20.770	20.634	136
5.2	Deelname aan sport	984	983	917	66
5.3	Overige	513	5.892	5.896	-4
	Totaal lasten	**22.596**	**27.645**	**27.447**	**198**
	Baten				
5.1	Sportieve infrastructuur	7.902	7.019	7.125	106
5.2	Deelname aan sport	74	74	40	-34
5.3	Overige	90	90	17	-73
	Totaal baten	**8.066**	**7.183**	**7.182**	**-1**
	Totaal saldi voor bestemming	**-14.530**	**-20.462**	**-20.265**	**197**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	17	120	120	0
	Totaal onttrekkingen	64	5.869	5.869	0
	Totaal saldi na bestemming	**-14.483**	**-14.713**	**-14.516**	**197**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

5.1 Sportieve infrastructuur **V 242 duizend euro**

Grondruil recreatiegebied Kardinge (V 127 duizend euro)
In verband met de grondruil recreatiegebied Kardinge ontstaat er een voordelig resultaat omdat de feitelijke aankoop van de grond pas na 2015 plaatsvindt.

Overige (V 115 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op een voordeel van 115 duizend euro.

PROGRAMMA 6 Cultuur

Tegen de stroom in

De Groningse culturele infrastructuur is oorspronkelijk, divers en van hoge kwaliteit. Centraal staat onze ambitie om top 5-cultuurstad van Nederland te zijn. Groningen is culturele hoofdstad van het Noorden en geografisch kernpunt binnen de landelijke culturele basisinfrastructuur. Er is een complete culturele keten die zich over de disciplines uitspreidt. Stadjers worden aangemoedigd deel te nemen aan kunst en cultuur om zich te verrijken, ontwikkelen en vermaken. Kinderen en jongeren krijgen voldoende culturele bagage om op de toekomst in onze samenleving te zijn voorbereid. Cultuur creëert een economische spin-off. Met dit alles dragen we bij aan een goed geïnformeerde stedelijke samenleving en een levendig cultureel klimaat, waarin het voor iedereen prettig is om te wonen, werken, studeren, verblijven en ondernemen.

Conform onze cultuurnota zetten we in de periode 2013- 2016 in op de volgende drie doelstellingen:

- **Kwaliteit en authenticiteit**
- **Vergroten van cultuurbereik, participatie en waarde voor de stad**
- **Talentontwikkeling**

De hoofdlijnen van ons cultuurbeleid liggen vast in de cultuurnota 2013-2016: *Cultuurstad Groningen. Tegen de stroom in*. De cultuurnota beschrijft het cultuurprogramma voor vier jaar. We zetten onze gelden in op basis van artistieke kwaliteit, waarbij we prioriteit geven aan een goede culturele infrastructuur. Het oordeel over de artistieke kwaliteit besteden we uit aan de Kunstraad Groningen.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 *Voor de verandering* benoemen wij onze ambities voor kunst en cultuur. We zijn meer betrokken bij het culturele veld. Wij willen meer met culturele initiatieven meedenken om drempels te slechten en dwarsverbanden te leggen om zo de kansen die cultuur en creativiteit de stad bieden nog beter te benutten. We willen kwalitatieve en toegankelijke cultuureducatie, ook op scholen. De regionale afstemming van ons cultuurbeleid verbeteren en intensiveren wij.

Relevante beleidsnota's

Kadernota Cultuur 2017-2020 *Cultuurstad Groningen. City of talent.* (2015)
Nota strategisch evenementenbeleid (2014)
Cultuurnota 2013-2016: *Cultuurstad Groningen. Tegen de stroom in*. (2012)
Bibliotheekvisie 2011 - 2016
Omroepnota 2016 - 2019
Popvisie *No Guts No Glory* (2011)
Forumvisie (2011)

1. Culturele infrastructuur

2. Deelname aan cultuur

3. Overig cultuur

Evaluatie 2015

In oktober 2015 is de kadernota cultuur vastgesteld waarin we de strategische ambities voor de cultuurnotaperiode 2017-2020 hebben geformuleerd. Om de samenwerking tussen instellingen te versterken om nog effectiever te worden op het gebied van marketing, kaartverkoop en publieksbereik hebben we hiertoe stimuleringsbudgetten beschikbaar gesteld voor onder meer de sectoren erfgoed en podiumkunsten.

In 2015 gaven we opdracht tot het extern onderzoeken van de beste manier om stadsbreed met ons podiumaanbod om te gaan. De uitkomsten betrekken we bij de Cultuurnota 2017-2020.

De contouren van het Noordelijk cultuurprogramma Experimenteerregio “We the North” 2017-2010 zijn ontwikkeld en gepresenteerd aan de minister. De minister heeft het programma omarmd. Het wordt gedragen door de regio en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Deelprogramma 6.1 CULTURELE INFRASTRUCTUUR

Cultuur – in brede zin – is de voedingsbodem voor vele sociale en economische activiteiten van onze stad. Groningen bruist! En dat moet zo blijven. Een aantrekkelijk, boeiend en verrassend cultuurklimaat draagt bij aan het imago van Groningen als kennisregio en centrum voor creativiteit en cultuur. Centraal staat onze ambitie om top 5-cultuurstad van Nederland te zijn. Groningen is culturele hoofdstad van het Noorden en geografisch kernpunt binnen de landelijke culturele basisvoorziening. Dit willen we blijven.

De culturele infrastructuur in onze stad zien wij als een keten van de functies leren (educatie en talentontwikkeling), produceren en presenteren. Idealiter krijgen deze functies in alle disciplines en op verschillende artistieke niveaus vorm. Aan de top staan de (inter)nationale manifestaties en instellingen. Deze worden gevoed met kennis, talent en innovatie door een middensegment. Aan de basis staan de cultuurdeelnemers, variërend van amateur tot professioneel (ook: scholen, verenigingen, wijkorganisaties). De kunstvakopleidingen leiden op tot professionele kunstenaars. De keten ontleent zijn kracht aan samenwerking en samenhang. De segmenten staan in voortdurende wisselwerking met elkaar en met de 'buitenwereld'. Hoe breder de basis, hoe groter:

- **de kans op ontdekking en doorstroming van nieuw talent;**
- **het draagvlak voor manifestaties en gezelschappen;**
- **de kans op nieuwe impulsen voor de stedelijke economie.**

Andersom draagt de top weer bij aan belangstelling, draagvlak, bereik en economische spin-off als het gaat om kunst en cultuur. In Groningen streven wij waar mogelijk complete ketens na voor alle verschillende disciplines, zoals voor bijvoorbeeld de podiumkunsten. Kortom: op elk gebied de drie basisfuncties en een doorstroming van basis naar top.
Met ingang van 2015 viel een miljoen euro incidenteel geld weg, bovenop de generieke korting op subsidies van 10% vanaf 2014. Begin 2014 evalueerde de Kunstraad het 1e jaar van de cultuurnota 2013-2016, en betrok daarin de gevolgen van de bezuinigingen. Wij repareren een aantal door de Kunstraad gesignaleerde knelpunten voor de duur van deze cultuurnota en investeren in versterking van de productie- en presentatieketen podiumkunsten, samenwerking in de podiumkunsten en jeugdtheater, talentontwikkeling beeldende kunst en het Huis van de Groninger Geschiedenis. In 2015 en 2016 houden wij de voor de sector noodzakelijke maatschappelijke banen in stand.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Culturele infrastructuur bedraagt 43,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit bezoekers/verhuur opbrengsten, onttrekking uit de reserves, overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Podiumkunsten
- Letteren
- Beeldende kunsten
- Erfgoed materieel en immaterieel
- Media
- Groninger forum

Beleidsveld

Podiumkunsten

Groningen kent een gevarieerd en uitgebreid podiumkunstenaanbod. Dit complete theater, dans en muziek aanbod draagt bij aan de kwaliteit en diversiteit van Cultuurstad Groningen en aan een goed leef- en vestigingsklimaat.

Voor de podiumkunsten willen we:

- een positie in de landelijke top 5, met voldoende en gevarieerd aanbod;
- instellingen die door samenwerking effectiever worden;
- de productiefunctie- en presentatieketen versterken;
- kwalitatieve en toegankelijke cultuureducatie;
- voldoen aan onze verantwoordelijkheid voor accommodaties voor rijksgesubsidieerde instellingen via huisvesting en kansen benutten voor samenwerking en samenwerkingsvoordelen met andere instellingen;
- experimenteerregio zijn voor ontwikkeling van de stedelijke regio als cultureel samenhangend gebied.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- opnieuw een top 5 positie in de cultuurindex van de Atlas voor Gemeenten;
- met De Oosterpoort & De Stadsschouwburg (OPSB) een bereik behalen van tussen de 200.000 en 250.000 bezoekers;
- de uitreiking van de EBBA's veilig hebben gesteld voor de periode 2015-2018;
- efficiëntere bedrijfsvoering van de poppodia en de financiën op orde;
- het activiteiten niveau binnen de popsector handhaven en daar waar mogelijk uitbreiden;
- een integraal programma voor ontwikkeling van toptalent in een regionale netwerkstructuur voor begeleiden en produceren van talent

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Positie Gemeente Groningen in Atlas voor Gemeenten	4e	top 5	top 5
▪ Aantal bezoekers De Oosterpoort & de Stadsschouwburg	217.229	tussen 200.0000 en 250.000	256.000 (Incl. 6.000 bezoekers Grand Theatre)

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren vastgestelde podia

We subsidiëren podia en gezelschappen op het gebied van theater, muziek en dans, zoals De Oosterpoort/Stadsschouwburg, Vera en Club Guy & Roni.

In 2015 heeft De Oosterpoort & de Stadsschouwburg (OPSB), samen met de andere podia in de stad, de ingezette marketingstrategie verder uitgewerkt. Na het faillissement van het Grand Theatre hebben we een programmeringsbudget beschikbaar gesteld aan de OPSB om de programmering en exploitatie over te nemen.

Investeren in de keten van podiumkunsten
De Kunstraad heeft op ons verzoek het eerste jaar van de Cultuurnota 2013-2016 geëvalueerd. Uit deze evaluatie bleek dat de culturele keten en het bijbehorende activiteitenaanbod het eerste jaar vrijwel ongeschonden heeft doorstaan. Wel is een aantal knelpunten in de cultuursector geconstateerd. Voor de aanpak van deze knelpunten stelden we extra budget beschikbaar.
In 2015 is in regionaal verband verder gewerkt aan samenwerking en afstemming binnen de podiumkunsten op het gebied van talentontwikkeling. We hebben instellingen gefaciliteerd om te komen tot een plan voor Station Noord 2.0.
In 2015 werkten de organisaties voor popmuziek de afspraken voor samenwerking in de backoffice verder uit.

Subsidiëren vastgestelde festivals
In 2015 waren er weer er weer edities van onze beeldbepalende festivals Eurosonic/Noorderslag, Noorderzon en Noorderlicht. Deze festivals hebben een internationale uitstraling en trekken veel aandacht van pers en publiek.

Subsidiëren vastgestelde instellingen voor de educatiefunctie
In 2015 werden stappen gezet op gebied van cultuureducatie. De podiuminstellingen verenigden zich in een cultuurmenu en onze algehele aanpak van Cultuureducatie met kwaliteit werd herzien. Beide ontwikkelingen leidden tot een aanzienlijke verbetering van de relatie van de podiumsector met het onderwijs.

Bemiddelen bij vinden passende huisvesting voor culturele organisaties
Culturele instellingen met een huisvestingsprobleem hebben we ondersteund bij het zoeken naar passende huisvesting. We hebben onderzoek gedaan naar de haalbaarheid (financieel en ruimtelijk) van de huisvesting van een aantal podiuminstellingen op het Ebbingekwartier. Dit moet een structurele oplossing bieden voor het huisvestingsprobleem van Club Guy & Roni, De Noorderlingen en Het Houten Huis.
De interne verbouwing van de Machinefabriek is afgerond. Guy & Roni en NNT hebben een aanvraag ingediend om de werkplaats van de Machinefabriek te verbouwen tot een grote studio voor Guy & Roni anticiperend op nieuwe huisvesting in het Ebbingekwartier.

Subsidiëren activiteiten in Simplon
Na het faillissement van de stichting Simplon in november 2013 heeft de Stichting Het Nieuwe Simplon (een personele unie met Vera) in maart 2014 de exploitatie van het poppodium overgenomen. In eerste instantie tot de zomer van 2015, waarna een evaluatie plaatsvond met als belangrijkste vraag of de huidige organisatorische en financiële toekomst van Simplon genoeg toekomstperspectief bood voor de komende jaren. Het resultaat van de evaluatie was dat Het Nieuwe Simplon in afwachting van de cultuurnota 2017-2020 ook na 1 juli 2015 activiteiten in Simplon blijft programmeren.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
We hebben onze positie in de top vijf in de cultuurindex kunnen behouden (vijfde stad op gebied van podiumkunsten, vierde popstad). Groningen doet het goed, heeft een complete en complementaire keten heeft en onderscheidt zich in fijnmazigheid en gevarieerdheid in de podiuminfrastructuur, zoals blijkt uit een extern onderzoek.

De OPSB heeft goed invulling kunnen geven aan de programmering en exploitatie van het Grand Theatre. Stichting Grand Futura heeft een toekomstplan voor het Grand Theatre ontwikkeld. In noordelijk verband is een cultuurprogramma Experimenteerregio “We the North” 2017-2010 ontwikkeld, welke wordt ondersteund door de minister. Onderdeel daarvan is een noordelijke netwerkstructuur voor ontwikkeling van professioneel podiumtalent, opgezet door Grand Futura in samenwerking met Station Noord 2.0. Stimuleringsbudgetten hebben bijgedragen aan verbetering van samenwerkingsverbanden en ontwikkeling van een multidisciplinair stadsgezelschap (Club Guy & Roni met NNT). Een aantal tijdelijke huisvestingsknelpunten bij Club Guy & Roni, De Noorderlingen, De Steeg, Jonge Harten en Het Houten Huis zijn verholpen. Het haalbaarheidsonderzoek naar huisvesting van een aantal culturele instellingen in het Ebbingekwartier is nagenoeg afgerond.

In 2015 is verder gewerkt aan het versterken van het cultuureducatieve aanbod door meer samenwerking in de podiumkunsten. In samenwerking met de steuninstellingen voor cultuureducatie ontwikkelden de grootste aanbieders van podiumkunsten een cultuurmenu, gebaseerd op een doorlopende leerlijn. Dit cultuurmenu is al door veel scholen omarmd.

In 2015 is een start gemaakt met een efficiëntere bedrijfsvoering van de poppodia en het op orde brengen van de financiën. De samenwerking tussen de verschillende poporganisaties is op gang gekomen met bijvoorbeeld het samengaan van Simplon en Vera en het aantrekken van een nieuwe popprogrammeur, die stedelijk kan worden ingezet.

Beleidsveld

Letteren

Bij de discipline letteren zijn alle onderdelen van de culturele keten aanwezig: instellingen geven invulling aan productie, presentatie, talentontwikkeling en educatie. We stimuleren de literaire keten verder als opdrachtgever, bijvoorbeeld aan de stadsdichter. De meeste productie gebeurt echter zonder gemeentelijke steun, door de inzet van uitgevers. Met ingang van 2015 maken de stadsbibliotheek en de filialen integraal onderdeel uit van het Groninger Forum. De informatie over de bibliotheek is dan ook verplaatst naar het hoofdstuk over het Forum.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen:

- Behoud van onze positie in de landelijke top 5 van letterensteden;
- Een complete keten met een betere onderlinge samenwerking;
- De doelen uit de bibliotheek- en Forumvisie realiseren;

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren vastgestelde instellingen voor organisatie literaire activiteiten, op gebied van productie, presentatie en talentontwikkeling

In 2015 hebben we Kasper Peters benoemd tot nieuwe stadsdichter voor een periode van twee jaar. Jacco Hage is gekozen tot kinderdichter voor één jaar.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De lettereninstellingen hebben in 2015 een goed en aansprekend aanbod gerealiseerd. Er waren in 2015 geen grote knelpunten binnen de sector en we hebben onze top 5 positie weten te behouden.

Beleidsveld

Beeldende kunsten

Op beeldend kunstgebied heeft Groningen veel potentie. Er is een volledige keten, met schakels op het gebied van presentatie, productie en talentontwikkeling. Mede door het kunstvakonderwijs telt Groningen relatief veel beeldend kunstenaars, wat de stad levendig en interessant maakt.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen Groningen effectiever profileren als beeldende kunststad. Dat willen we doen door de samenhang en zichtbaarheid van de beeldende kunstsector te vergroten en door het klimaat voor de beeldende kunstenaars verder te verbeteren.

In 2015 wilden we:

- voor het Groninger Museum minimaal 200.000 bezoekers;
- verdere afstemming en samenwerking in de beeldende kunstsector.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Bezoekers Groninger Museum	187.000	200.000	209.500	9.500
▪ Projecten Kunst op Straat	4	4	4	0

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren exploitatie en activiteiten Groninger Museum

Het Groninger Museum vervult een brugfunctie tussen lokale, regionale en (inter)nationale kunst en zoekt de samenwerking op lokale thema's. Zo presenteerde het Museum in 2015 tijdens Eurosonic/Noorderslag een aan popmuziek gerelateerde tentoonstelling. De tentoonstelling Bowie die eind 2015 opende, zorgde voor hogere bezoekersaantallen.

Groninger Museum/ voorziening onderhoud

Naar aanleiding van een second opinion door Oranjewoud bleek dat er tot en met 2022 sprake is van een tekort op de meerjaren-onderhoudsbegroting van ruim 1 miljoen euro bij het Groninger museum. Om dit tekort op te lossen is bij de begroting 2014 hiervoor - tot en met 2022 - jaarlijks een bedrag opgenomen in de begroting. Wij stelden uw raad voor hiervoor in 2015 100 duizend euro beschikbaar te stellen uit de extra beleidsmiddelen.

Exploiteren en uitvoeren programma Centrum Beeldende Kunst

Per 2015 schafte het Rijk de ISV-gelden af van waaruit we ons programma rond Kunst op Straat jaarlijks met 160.000 euro financierden. In 2015 is dit met 80 duizend euro gecompenseerd, als onderdeel van de reparaties 2015 vanuit de extra cultuurmiddelen uit het collegeakkoord en het rekeningresultaat 2014. In 2015 werd een aantal Kunst op Straat-projecten opgeleverd, zoals een nieuwe stripreeks van Bart Nijstad op de bouwschutting van de Oostwand, de muzikale schommels (Wannaplay) op de Grote Markt tijdens Let's Gro, en een herdenkingskunstwerk van Jim Kleinbruinink op begraafplaats Selwerderhof. Een aantal projecten werd verder ontwikkeld, zoals een sculptuur van Elisabet Stienstra voor de nieuwe stadsbuurt De Velden, dat moet worden opgeleverd in 2016.

Ervaring opdoen met co-creatie in de leefomgeving door graffitikunst
Op initiatief van de Bewonersorganisatie Beijum (BOB) is met Urban House een pilotproject opgestart. Aan Urban House is een budget beschikbaar gesteld om een stappenplan en uitvoeringsplan te maken. Daarnaast hebben bewoners om meer 'kleur' in de Atensheerd gevraagd. Urban House werft hiertoe jongeren uit de wijk om met hen openbare plekken in de heerd op te vrolijken met kunstwerken. Tot slot is het bedrijf dat grote transformatorstations bezit, gevraagd deze beschikbaar te stellen voor kunstprojecten zoals op het CiBoGa-terrein. Uitsluitsel hierover verwachten wij voorjaar 2016.

Subsidiëren vastgestelde instellingen voor talentontwikkeling Beeldende Kunst
In 2015 lanceerde een samenwerkingsverband van beeldende kunstinstellingen www.kunstspot.nl, een website met alle ontwikkelingen in en rond de beeldende kunst in Groningen, samengesteld door jong lokaal schrijftalent. Ook werd onder leiding van het CBK een inventarisatie gemaakt van de infrastructuur voor talentontwikkeling in de beeldende kunst in onze stad. De opbrengst hiervan gebruiken we voor de cultuurnotaperiode 2017-2020. 'Made in Knoal', een masterclass voor 3 talenten uit de stad, sloot in 2015 af met een presentatie in Stadskanaal én een eindpresentatie in het Van Abbemuseum in Eindhoven.

Subsidiëren vastgestelde instellingen voor integraal aanbod cultuureducatie
In 2015 werd verder gewerkt aan de samenwerking op het gebied van cultuureducatie. Bijvoorbeeld door een gezamenlijk educatieproject van het Tschumi Paviljoen en het CBK in het kader van het 25-jarig bestaan van het Tschumi Paviljoen, dat raakvlakken zocht met techniekeducatie.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
In 2015 heeft het Groninger Museum de grens van 200.000 bezoekers weer overschreden, waarmee weer duidelijk de weg omhoog is gevonden. Deze trend wordt naar verwachting doorgezet met de tentoonstelling rond Bowie die in 2015 van start ging. Ondanks het wegvallen van de ISV-gelden kon ons programma rond Kunst op Straat worden gecontinueerd, zij het in een beperktere opzet. De samenhang en zichtbaarheid van de beeldende kunst in onze stad is flink vergroot door de lancering van Kunstspot, dat ook een samenwerkingsverband heeft met media als De Gezinsbode. De inventarisatie van talentontwikkeling is een goede basis voor een verdere uitwerking in de nieuwe cultuurnotaperiode, waarin 'ruim baan voor talent' centraal staat.

Beleidsveld

Erfgoed materieel en immaterieel

Erfgoed staat voor alles wat is overgeleverd uit het verleden. Bij immaterieel erfgoed gaat het om levend erfgoed: de gewoonten, gebruiken, tradities en rituelen uit het verleden, die voor mensen van nu betekenis hebben. Door het gezamenlijk vieren van bijvoorbeeld Gronings Ontzet en Sinterklaas is Groningen een aantrekkelijke stad voor iedereen. Materieel erfgoed is onder meer de collectie Groningen, maar omvat ook (kennis van) de ondergrond, gebouwen en het landschap in onze leefomgeving. Dit deel wordt ook aangestipt in Programma 8, Wonen, deelprogramma 4.

Doelen

Wat wilden we bereiken?
Wij vinden het belangrijk dat Stadjers de stadsgeschiedenis kennen en zich bewust zijn van hun eigen identiteit in relatie tot het verleden van hun directe leefomgeving. Het beheren, bewaren en in ere houden van ons erfgoed speelt hierin een cruciale rol. Op het gebied van erfgoed willen we in de stad:

- verregaande inhoudelijke en organisatorische samenwerking tussen de erfgoedinstellingen van de stad;
- onze historische collectie en kennis vaker en meer in samenhang tonen;

- vrij toegankelijke volksfeesten mogelijk maken voor alle Stadjers waarbij we streven naar een nieuw evenwicht tussen programma, publieksbereik, veiligheid en budget;

In 2015 wilden we nieuw museumbeleid opstellen om daarmee de erfgoedinstellingen een goede opdracht mee geven voor de komende jaren.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Aantal bezoekers Noordelijk Scheepvaartmuseum	29.052	29.000	34.098

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Subsidiëring vastgestelde erfgoedinstellingen

- In 2015 is er gestart met de planvorming voor de vernieuwing van het Noordelijk Scheepvaartmuseum (NSM) waarvoor wij een incidentele subsidie beschikbaar hebben gesteld;
- GR-ID (Grafisch Museum) is verhuisd naar het centrum. De instellingen hebben meer bezoekers getrokken;
- Bij het scheepvaartmuseum is dit met name te danken aan een succesvolle editie van Winterwelvaart;
- Het nieuwe museumbeleid nemen we op in de cultuurnota 2017-2020 zodat er een integrale afweging kan worden gemaakt tussen de verschillende beleidsterreinen.

Subsidiëren vastgestelde volksfeesten

In 2015 was het zeventig jaar geleden dat Groningen is bevrijd. We hebben extra geïnvesteerd in de uitgebreide viering hiervan.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 is het huisvestingsprobleem van GR-ID opgelost door de verhuizing en zijn we gestart met het onderzoek naar herinrichting van het NSM. Ook is een begin gemaakt met het nieuwe museumbeleid. Hiermee is de basis gelegd voor een nieuwe museale infrastructuur zowel fysiek als inhoudelijk.

Beleidsveld

Media

We willen dat de lokale publieke omroep als centraal (digitaal) informatievertrekpunt en wijkgericht medium informeert over alles wat er in de stad gebeurt via tv, radio, internet, sociale en nieuwe media, de betrokkenheid van burgers bij hun omgeving vergroot en de lokale democratie bevordert. Informatievoorziening over wijk gerelateerde onderwerpen moet een substantieel onderdeel uitmaken van de programmering. We streven naar een hoger bereik onder jongeren door meer te sturen op informatievoorziening via de sociale media en in te spelen op een veranderend media consumentengedrag. Daarnaast vinden wij de maatschappelijke functie van de lokale omroep voor talentontwikkeling belangrijk.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- De programmering is actueel en gericht op de diverse bevolkings- en leeftijdsgroepen in de gemeente;
- Het aanbod vindt naast radio en TV ook plaats via de sociale media;
- Minimaal 40% van de berichtgeving heeft betrekking op wijk-gerelateerde onderwerpen;
- Stimulering van journalistieke activiteiten in de lokale gemeenschap.

MEETBAAR RESULTAAT

In 2015 hebben we geen kijk- en luisteronderzoek gedaan, omdat de vraagstelling van de traditionele metingen zoals die in het verleden plaats vonden niet meer goed aansluiten bij de doelen die we voor ogen hebben met de lokale omroep. In samenwerking met Onderzoek & Statistiek wordt de vragenlijst bijgesteld en zal het onderzoek in maart 2016 worden afgenomen door het Stadspanel. Doordat het Stadspanel dit onderzoek zal gaan doen, kan dit voortaan jaarlijks plaats vinden.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Subsidiëren lokale omroep OOG

In het afgelopen jaar hebben we in nauw overleg met OOG een nieuwe omroep nota opgesteld. Daarin zijn de ambities ten aanzien van de gewenste transitie van OOG beschreven. Van een traditionele lokale omroep met een sterk accent op maatschappelijke banen willen we naar een lokale omroep die via alle (sociale) media kanalen haar bereik onder met name jongeren versterkt en met haar berichtgeving bijdraagt aan de wijkgerichte aanpak.
We hebben OOG naast de reguliere subsidie financieel ondersteund met het financieren van 1 Maatschappelijke baan, ter compensatie van de werkgevallen loonkosten subsidie.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

OOG heeft in het afgelopen jaar een transitie ondergaan. Binnen de organisatie is de programmering aangepast waardoor meer ruimte is ontstaan voor wijkgerichte items en samenwerking met maatschappelijke instellingen. Het bewustzijn van het belang van sociale media als platform gegroeid is binnen de organisatie. De begeleiding van leerlingen die een relevante opleiding doen is geborgd. Via netwerkbijeenkomsten heeft OOG de verbinding met het maatschappelijk veld en opleidingen versterkt.

Beleidsveld

Groninger forum

Het Groninger Forum wordt een bruisende, laagdrempelige plek waar cultuur, vermaak en een goed gesprek voor iedereen binnen handbereik liggen. In 2019 is de opening beoogd, tot die tijd opereert het Forum in de voormalige Camera-bioscoop aan het Hereplein. Voor de bouw van het Forum verwijzen we naar programma 2 Economie en werkgelegenheid, deelprogramma 2 beleidsveld Binnenstadontwikkeling. In dit beleidsveld gaan we in op de activiteiten van het Groninger Forum.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

In 2015 wilden we met het Groninger Forum:

- een organisatie hebben voor Forum en Stadsbibliotheek;
- de contouren van het openingsprogramma 2017 hebben staan;
- besluitvorming voorbereiden rond maatregelen voor een sluitende exploitatie vanaf 2017;
- de beleidsdoelen uit de bibliotheeknota realiseren.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal bezoekers Groninger Forum	915.749 (alleen bieb) Forum 137.000	95.000 (excl. bieb)	1.069.234 totaal bezoekers
▪ Aantal uitleningen volwassenen	985.336	1.120.000	905.291
▪ Aantal leden bibliotheek	43.833	45.000	45.144
▪ Aantal unieke bezoekers bibliotheekwebsite	349.240	320.000	242.887
▪ Bereik bibliotheek onder scholen	100%	90%	100%
▪ Aantal uitleningen jeugd	453.326	465.000	465.670

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Subsidiëren Stichting Groninger Forum

Door de aardbevingsproblematiek heeft de bouw van het Forum vertraging opgelopen, waardoor de opening nu plaatsvindt in 2019. De NAM heeft de hiermee gepaard gaande kosten gecompenseerd. In 2015 zijn de organisaties van het Forum en de Stadsbibliotheek (inclusief wijkfilialen) samengevoegd, wat voor veel positieve energie heeft gezorgd. De backoffice van Biblionet levert ondersteunende diensten aan de Forum bibliotheek. Ook subsidiëren we via het Forum de instandhouding van netwerk en collectie in de provincie van Biblionet. Het Forum heeft conform de afgesproken koerswijziging het aantal activiteiten in 2015 verder afgebouwd. Inhoudelijk en financieel is meer ingezet op de periode vanaf de opening in 2019, bijvoorbeeld door verdere aansterking van het weerstandsvermogen. Door de focus op de aardbevingsproblematiek is de besluitvorming rond de maatregelen voor een sluitende de exploitatie opgeschort naar 2016.

Subsidiëren centrale bibliotheek en familiebibliotheken in de wijken

De stadsbibliotheek is per 1 januari 2015 organisatorisch opgegaan in het Groninger Forum. Hierdoor is de samenwerking zowel organisatorisch als inhoudelijk versterkt. Het aantal jeugdleden en uitleningen is gestegen, dit compenseert de daling bij de volwassenen. De daling van de volwassen leden en uitleningen daalt conform de landelijke trends en wordt onder meer veroorzaakt door ontlezing en digitalisering. Het aantal bezoekers van de website is niet goed te vergelijken aangezien in 2015 de bezoekers van de website van het Forum wordt weergegeven in plaats van de provinciale website van Biblionet. Omdat verlengingen via de website van Biblionet plaatsvinden trok deze site meer bezoekers. Het aantal baby's met een boekstartabonnement is gestegen door een nieuwe manier van werven. Ook zijn er fors meer kinderopvanginstellingen die participeren aan Boekstart.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 is de bibliotheek volledig geïntegreerd in het Groninger Forum. Het aantal jeugdleden en uitleningen laat een voortdurende stijgende lijn zien door gerichte kinderactiviteiten en marketing. Dit sluit aan bij onze doelstellingen uit het bibliotheekbeleid. Vanwege de aardbevingsproblematiek hebben we definitief een streep moeten zetten door de opening van het Forum in 2017 en heeft de besluitvorming

vertraging opgelopen. Ingezet wordt nu op opening in 2019. De ontwikkeling van activiteiten nu en straks verloopt conform plan.

Deelprogramma 6.2 DEELNAME AAN CULTUUR

Groningen is een stad die bruist van cultuur, *City of Talent*, waar iedereen meedoet en in staat is zijn of haar creatieve talent te ontwikkelen. Want kunst en cultuur prikkelen, vermaken, verbinden, zetten aan tot kritische meningsvorming en dragen bij aan begrip van jezelf en van de samenleving. Kennismaken met kunst en cultuur begint op jonge leeftijd, op school én in de vrije tijd.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Deelname aan sport bedraagt 3,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Amateurkunst
- Cultuureducatie

Beleidsveld

Amateurkunst

In Groningen kan iedereen zich ontwikkelen met behulp van kunst en cultuur. Ook zorgt samen actief aan cultuur doen voor een prettige stad en een gevoel van saamhorigheid. Vernieuwing, uitblinken en bijzondere projecten in de amateurkunst dragen bij aan cultuurstad Groningen als City of Talent.

We willen dat:

- Groningen een rijk amateurleven kent;
- Stadjers zich kunnen ontwikkelen in een culturele loopbaan;
- er voldoende regie, vernieuwing en kwaliteitsverbetering is in de amateurkunst.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we:

- Implementatie van de visie op meer regie en structuur in de amateurkunst;
- voldoende vernieuwing en kwaliteitsverbetering in de amateurkunst.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Gehonoreerde projecten Plusregeling amateurkunst (uitputting budget)		35 (100%)	25 (100%)	55* (100%)	25

* Waarvan 11 vanuit het toegevoegde restant van de Basisregeling Amateurkunst (BAK) 2016. Eventuele vrijval vanuit deze regeling wordt toegevoegd aan het budget voor de Plusregeling. In 2015 betrof dit 23.000 euro aan niet aangevraagd 'BAK-geld' voor 2016 (waarvoor moet worden aangevraagd in 2015).

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren amateurkunstverenigingen

Amateurverenigingen in Groningen kunnen jaarlijks subsidie aanvragen bij de Basisregeling Amateurkunst (BAK) voor een bijdrage in de kosten van deskundige artistieke leiding en de huur van repetitieruimten. In

2015 kon de BAK volledig worden besteed aan geschikte aanvragers.

Subsidiëren muziek- en kunstonderwijs

In 2013 fuseerden Kunstencentrum en Muziekschool tot wat in 2015 Vrijdag is gaan heten. Sinds seizoen 2014-2015 is er sprake van een geïntegreerd cultuureducatief aanbod, inclusief 1,7 fte combinatiefuncties voor muziek.

Beschikbaar stellen budget Plusregeling Amateurkunst

Bijzondere amateurprojecten kunnen een beroep doen op de Plusregeling Amateurkunst, ondergebracht bij de Kunstraad, bedoeld voor niet-reguliere activiteiten die zich onderscheiden op het gebied van artistieke kwaliteit, participatie/bereik, samenwerking en/of scholing op niet-individueel niveau. In 2015 kon het budget volledig worden besteed aan geschikte projecten.

Implementatie visie op meer regie en structuur in de amateurkunst

Vanuit cultuurcentrum Vrijdag is de visie op meer verbinding en zichtbaarheid van het amateurveld geïmplementeerd. Hiertoe is in 2015 onder meer een geïntegreerde website voor amateurkunst in de stad en de provincie Groningen gelanceerd, evenals een spreekuur (telefonisch en op locatie) voor amateurkunstenaars. Ook is in 2015 voor het eerst aangehaakt bij de landelijke Week voor de Amateurkunst, een nieuwe korendag in de Oosterpoort in de steigers gezet (uitvoering juni 2016), en op regelmatige basis een open podium voor amateurkunstenaars georganiseerd. Voorts zijn reguliere netwerkbijeenkomsten georganiseerd, evenals een Pluscafé voor ouderen en bijeenkomsten rond deskundigheidsbevordering.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 heeft Vrijdag veel werk gemaakt van het verbeteren van de samenhang, regie en samenhang in de amateurkunst en tevens de basis gelegd voor een verdere uitwerking in 2016. Het amateurveld is zichtbaar gemaakt op de website, en er zijn meer mogelijkheden gecreëerd voor optredens, ondersteuning, uitwisseling en verbinding. Vanuit de Plusregeling Amateurkunst zijn in 2015 uitzonderlijk veel projecten gehonoreerd die bijdragen aan vernieuwing en kwaliteitsverbetering in de amateurkunst, mede door het beschikbaar komen van vrijval uit de 'BAK'.

Beleidsveld

Cultuureducatie

In Groningen kan iedereen zich cultureel ontwikkelen. Het concept van de culturele loopbaan past bij de filosofie van een leven lang leren. Via kunst en cultuur ontwikkelen we competenties (de ‘21th century skills’: creatieve en sociale vaardigheden), die op de arbeidsmarkt en in de verdere maatschappij steeds belangrijker worden. Kennismaking met kunst en cultuur gebeurt bij voorkeur op jonge leeftijd, zowel in als om school. In de cultuurnotaperiode 2013-2016 willen we het aanbod voor cultuureducatie verder structureren en vooral inzetten op de kwaliteitsverbetering van cultuureducatie in het basisonderwijs.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we:

- dat tenminste 22 basisscholen, 3.341 leerlingen, 10 cultuurinstellingen en 3 kennisinstellingen uit de stad deelnemen aan Cultuureducatie met kwaliteit;
- tenminste 10 scholen en 9.500 scholieren uit het voortgezet onderwijs (VO) de Cultuurkaart gebruiken.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator Cultuureducatie met kwaliteit	Realisatie 2014-2015	Beoogd 2015-2016	Realisatie 2015-2016	Verschil
▪ Leerlingen	1.457	3.341	9.371	6.030
▪ Basisscholen	21	22	35	13
▪ Cultuurinstellingen	15	10	3	-7
▪ Kennisinstellingen	3	3	3	0
▪ Aantal scholen en scholieren VO met Cultuurkaart	11/9.941	10/9.500	10/10.100	0/600

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Uitvoeren Rijksprogramma *Cultuureducatie met kwaliteit*

Eind 2014 gaven de toenmalige uitvoerders van ons programma rond Cultuureducatie met kwaliteit de opdracht aan ons terug. In 2015 maakten we, samen met de provincie Groningen en het landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie, een succesvolle doorstart. In de nieuwe opzet kunnen scholen geld aanvragen voor deskundigheidsbevordering en de inkoop van cultuureducatie, en cultuuraanbieders voor de ontwikkeling van cultuureducatief aanbod. Uitvoerder van Cultuureducatie met kwaliteit in Groningen is K&C (Kunst&Cultuur) geworden, dat al met een soortgelijk programma succesvol is in Drenthe. Vrijdag blijft ondersteunen in de algehele bemiddeling van cultuureducatie.

Subsidiëren scholen voortgezet onderwijs voor deelname Cultuurkaart

Als gemeente dragen we bij aan de Cultuurkaart, het pasje waarmee VO-scholieren kunnen deelnemen aan culturele activiteiten. In 2015 maakten wederom meer Groninger scholieren gebruik van de Cultuurkaart.

Subsidiëren inzet combinatiefunctionarissen in basisonderwijs

In samenwerking met het Rijk subsidiëren we de inzet van culturele combinatiefuncties in het onderwijs door Vrijdag voor een betere verbinding van het binnenschoolse en buitenschoolse aanbod.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 realiseerden we een succesvolle doorstart van ons programma rond Cultuureducatie met kwaliteit. De nieuwe opzet stelt de vraag van het onderwijs centraal en breidt de kwalitatieve doelstellingen (scholen en aanbieders doen zo goed mogelijk mee) uit met kwantitatieve doelstellingen (zoveel mogelijk scholen doen mee). Als einddoelstelling van de cultuurnota 2013-2016 wilden we een deelname van tenminste 72 procent van de basisscholen in de stad bereiken aan Cultuureducatie met kwaliteit. De dekking bedroeg in 2015 echter al ruim 80 procent. De terugloop in deelnemende cultuurinstellingen aan de regeling in 2015 komt niet onverwacht. Ten eerste is het programma nu veel meer gericht op het onderwijs, ten tweede moeten cultuurinstellingen vertrouwd raken met de nieuwe opzet, die vereist dat vóóraf afspraken met scholen zijn gemaakt over de ontwikkeling van het aanbod. De deelname aan de Cultuurkaart in Groningen vertoont opnieuw een lichte groei en ligt met een dekking van zo'n 85 procent ruim boven het landelijk gemiddelde. Met dit alles zijn onze doelstellingen op het gebied van cultuureducatie in 2015 (ruimschoots) gehaald.

Deelprogramma 6.3 OVERIG CULTUUR

Onder het deelprogramma Overige cultuur vallen diverse activiteiten die niet aan de overige deelprogramma's zijn toe te rekenen. Het betreft hier onder andere de Kunstraad.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig cultuur bedraagt 1,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Kunstraad
- Kunst en economie
- Incidentele activiteiten

Beleidsveld

Kunstraad

We willen onafhankelijke en deskundige advisering over kunst- en cultuurbeleid in Groningen, evenals en een goed werkend verdelingssysteem voor incidentele culturele activiteiten op basis van uitgangspunten zoals vastgesteld in de cultuurnota. Wij laten ons daarom bij ons cultuurbeleid adviseren door een deskundige adviesraad: de Kunstraad Groningen. De Kunstraad trekt daarvoor experts aan op de diverse onderdelen van de kunst- en cultuurwereld, zowel landelijk als specifiek voor de Groningse situatie.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we dat:

- de Kunstraad gevraagd en ongevraagd adviseert over cultuurbeleid;
- de Kunstraad alle subsidieaanvragen afhandelt binnen de afgesproken tijd;
- de budgetten bij de Kunstraad volledig ten goede komen aan geschikte projecten;
- de Kunstraad vormgeeft aan een Groninger platform voor crowdfunding.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Subsidiëren Kunstraad

Ook in 2015 stelden we de Kunstraad in staat haar taken uit te voeren. Het Incidentenbudget, het projectbudget voor professionele kunst dat we samen met de provincie Groningen hebben ondergebracht bij de Kunstraad, werd in 2015 wederom volledig besteed aan geschikte projecten. Alle aanvragen werden door de Kunstraad behandeld binnen de daardoor gestelde termijn. Ook faciliteerde de Kunstraad wederom het Groninger platform voor crowdfunding. Op basis van de evaluatie door de Kunstraad van het eerste jaar van onze cultuurnota 2017-2020, hebben we in 2015 extra geld beschikbaar gesteld voor het oplossen van knelpunten en het stimuleren van samenwerking in onze culturele infrastructuur.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 heeft de Kunstraad wederom naar behoren gefunctioneerd. We hebben zowel beleidsmatig vormgegeven aan de evaluatie van het eerste jaar van onze huidige cultuurnota als (samen met de provincie Groningen) als de opdracht verstrekt voor de cultuurnota-advisering 2017-2020. Ook heeft de

Kunstraad in 2015 geadviseerd over de kadernota cultuur 2017-2020. *Cultuurstad Groningen. City of Talent*. Voorts zijn alle subsidieaanvragen door de Kunstraad correct afgehandeld, kon het beschikbare budget volledig worden besteed aan geschikte projecten, en is het platform voor crowdfunding conform opzet gefaciliteerd.

Beleidsveld

Kunst en economie

Een groot en gevarieerd cultuuraanbod maakt steden een aantrekkelijke vestigingsplaats voor hoger opgeleide, creatieve professionals. De culturele sector en de creatieve industrie zijn belangrijke economische sectoren in de stedelijke economie die zorgen voor werkgelegenheid en economische spin off. Mensen wonen graag in de buurt van culturele voorzieningen, die bijdragen aan een aantrekkelijk leefklimaat. Bezoekers van culturele instellingen en evenementen geven geld uit in de stad. Investeren in cultuur is investeren in de economie. Dat geldt zeker voor Groningen. Omgekeerd geldt trouwens ook: een sterke economie is gunstig voor vraag en aanbod in de kunst en cultuursector. Op het gebied van Kunst en Economie willen we bereiken dat:

- Groningen aantrekkelijk is als vestigingsplaats voor creatieve hoger opgeleiden en als toeristische hotspot;
- instellingen onafhankelijker worden van subsidies en hun eigen inkomsten vergroten;
- er innovatie ontstaat in werkprocessen en producten door het betrekken van creatieve mensen;
- De stedelijke samenleving en het bedrijfsleven investeren in cultuur.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 wilden we zorg dragen voor:

- Groningen als aantrekkelijke vestigingsplaats voor creatieve hoger opgeleiden en als toeristische hotspot;
- meer eigen inkomsten bij gesubsidieerde instellingen;
- innovatie in werkprocessen en producten door het betrekken van creatieve mensen;
- investering van de stedelijke samenleving en het bedrijfsleven in cultuur.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Deelname INTERREG IVB	deelname CCC Reloaded CREALAB	resultaat verantwoorden bij EU	verantwoording door EU goedgekeurd
▪ Deelname aan INTERREG VB		honorering vervolgaanvraag CCC3	1e ronde niet gehonoreerd
▪ Aantal projecten crowdfunding	14	28	21
▪ Totale opbrengst crowdfunding (x €1,-)	54.861	90.000	74.492

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Reserveren budget voor activiteiten op het gebied van Kunst & Economie
We hebben het totale budget 2015 en 2016 van 50 duizend euro per jaar besteed aan de bijdrage voor de uitreiking van de EBBA's in Groningen.

Subsidiëren crowdfunding
Sinds 2013 experimenteren we in Groningen met crowdfunding. Hiertoe faciliteert de Kunstraad (op incidentele basis) een Groninger platform voor crowdfunding, in samenwerking met het Amsterdamse Voordekunst. Na het verlengen van de pilot werd besloten in 2015 te evalueren en op basis daarvan te besluiten over de voortgang. In overleg met de Kunstraad is besloten de evaluatie te verschuiven naar 2016. Reden is dat een eventueel positief besluit over verdergaan met crowdfunding structureel kan worden verwerkt in de cultuurnota 2017-2020. 2015 gaf weer een groei te zien in het aantal projecten en de totale opbrengst. 2014 was een mager jaar, mede doordat de focus van Voordekunst sterk lag op verbetering van het Platform. In 2015 is het activiteitenprogramma weer in volle omvang opgepakt met diverse spreekuren in Groningen (waarvoor de grote belangstelling leidde tot een wachtlijst) en een speciale presentatie aan de studenten van Kunstacademie Minerva.

Subsidiëren Cultuur Pakt Noord
Vanuit het veld werd Cultuur Pakt Noord opgezet, een samenwerkingsverband van culturele instellingen met het doel de mogelijkheden die de Geefwet biedt om culturele organisaties te ondersteunen, onder de aandacht van een breder publiek te brengen en het geven aan cultuur makkelijker te maken.

Deelname INTERREG IVB programma CCC Reloaded CREALAB en INTERREG VB
Een delegatie van gemeente, kennisinstellingen en creatieve bedrijven bezocht de internationale final conference van CCC Reloaded in Bremen.
In het vervolg op dit programma deden we - onder de noemer *Thinking Growth* - een aanvraag bij INTERREG VB, als onderdeel van het Europese programma Horizon 2020. De aanvraag in de eerste ronde werd niet gehonoreerd. Naar aanleiding van het geleverde commentaar overwegen we met onze partners een nieuwe aanvraag in te dienen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**
De uitreiking van de EBBA's werd dit jaar georganiseerd in De Stadsschouwburg. Mede door alle publiciteit rondom de EBBA's is Groningen internationaal een begrip als het om popmuziek gaat. Dat draagt bij aan Groningen als aantrekkelijke vestigingsplaats voor hoger opgeleide creatieve mensen.
In 2015 is het aandeel eigen inkomsten op de rekening van culturele instellingen gemiddeld niet toegenomen. Dat is een landelijke trend. Bij de grote festivals is het aandeel eigen inkomsten altijd al relatief hoog. Alle instellingen die subsidie ontvangen voldeden aan de norm van 21% eigen inkomsten.
In 2015 hebben culturele organisaties het Cultuurpakt Noord opgezet, een initiatief om de Geefwet onder de aandacht te brengen bij sponsoren, donateurs en vrienden van culturele organisaties.
In 2015 is het aantal projecten en de inkomsten vanuit crowdfunding weer in een stijgende lijn beland na een daling in 2014. De pilotperiode is verlengd tot en met 2016. Op basis van een evaluatie in 2016 besluiten we over het structureel maken van crowdfunding in de nieuwe cultuurnota.

Beleidsveld

Incidentele activiteiten

Groningen wil een bruisende, aantrekkelijke en economisch vitale stad zijn voor haar bewoners, ondernemers en bezoekers. Een gevarieerd aanbod aan evenementen levert hier een belangrijke bijdrage aan. Het evenementenbeleid is erop gericht een goede belangenafweging te maken tussen een bruisende en leefbare stad. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met de belangen van de bezoekers van het evenement als van de omwonenden en ondernemers.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Wij willen onze positie in de top tien van evenementensteden behouden met een hoogwaardig en gevarieerd aanbod aan evenementen. Wij stimuleren evenementen die ondersteunend zijn aan het 'merk Groningen'; typisch Groningse evenementen, onze volksfeesten en speciale evenementen met een nationale of internationale uitstraling. Wij sturen op een optimaal gebruik van onze belangrijkste evenementenlocaties.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Vergunningverlening en afhandeling meldingen van evenementen

De vergunningverlening van evenementen is – en wordt nog steeds – geprofessionaliseerd.
Het proces om te komen tot een evenementenvergunning is geoptimaliseerd en de samenwerkingsafspraken met onze ketenpartners in dit proces zijn vastgelegd.
Door te werken met accountmanagers en projectleiders, verschuiven de werkzaamheden meer naar de voorkant van het proces. De accountmanager is het eerste aanspreekpunt voor onze evenementenorganisatoren. Hij gaat in een vroegtijdig stadium (pro-actief) met de organisatoren van evenementen om tafel. Hierdoor kunnen wij samen met organisatoren de verschillende belangen beter met elkaar afwegen en ruimte geven aan de evenementen die we voor de stad belangrijk vinden. Voor hele grote evenementen, zoals Koningsdag, leidt een projectleider het hele proces; van vergunningaanvraag tot uitvoering van het evenement

Nieuw beleid en locatieprofielen

Per 1 januari 2015 is het Strategisch evenementenbeleid en de onderliggende Beleidsregel Vergunningen evenementen in werking getreden. In het nieuwe beleid maken wij gebruik van locatieprofielen, waarin de eigenschappen van locaties in kaart zijn gebracht en de mogelijkheden en beperkingen worden beschreven. Met deze profielen hebben wij de mogelijkheid om - afhankelijk van de ligging en de fysieke omstandigheden per locatie – differentiatie aan te brengen in het aantal en het type evenementen en daarmee optimaal
evenementen te spreiden over de stad. De locatieprofielen vormen een dynamisch
geheel en worden waar nodig bijgesteld.
Wij hebben de Adviesgroep Evenementen gevormd, die wij zullen gebruiken om meer op kwaliteit en diversiteit van evenementen te kunnen sturen en om vorm te geven aan het 'merk Groningen'.
Daarnaast zullen wij het netwerk van deze partners inzetten bij de realisatie van een aantrekkelijk evenementenprogramma. De Adviesgroep denkt - vanuit verschillende expertises en gezichtspunten - mee over het totale aanbod aan evenementen in de stad en adviseert ons hierover.

Voorbereiding en houden van toezicht op grotere evenementen

Toezicht en handhaving vindt plaats voor én tijdens evenementen. Voorafgaand aan de evenementen controleren wij of een evenementenorganisator zich bij de opbouw aan het evenement aan de vergunningvoorwaarden houdt. Tijdens het evenement controleren wij met name de geluidsnormen en

eindtijden van het evenementen.
Indien nodig wordt bij grote evenementen een Event Manager ingeschakeld. Deze draagt zorg voor een goede afstemming tussen de gemeente, de organisator van het evenement en de hulpdiensten tijdens het evenement en zorgt dat voorkomende problemen adequaat worden opgelost.

Stimuleren en verdere verduurzaming lokale evenementen (Noorderzon, Kei-week, 4-mijl)
Om de verduurzaming van evenementen te stimuleren en ondersteunen hebben wij in samenwerking met Green Events op 30 oktober 2015 een workshop georganiseerd over het duurzaam organiseren van evenementen. Deze workshop is goed ontvangen door de 10 aanwezige organisatoren en leidt - vanuit de evenementenbranche - tot een verdere uitwerking gericht op meer onderlinge samenwerking en het betrekken van de bezoeker bij de duurzaamheidsambities.

Evenementenbeleid
Vanaf 2015 heeft uw raad 275 duizend euro structureel beschikbaar gesteld voor de professionalisering van Evenementen Management en dan met name het vroegtijdig contact met evenementenorganisatoren en de begeleiding van grote evenementen. De aanstelling van de accountmanagers grote evenementen heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan deze professionalisering en daarmee het succes van ons strategisch evenementenbeleid.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?
Groningen is in 2015 uitgeroepen tot Nationale Evenementenstad 2015 (100.000+ inwoners)! Volgens de jury beschikken wij over sterke evenementen met een herkenbaar profiel, hebben wij een verfrissende aanpak die is gestoeld op een stevig beleidsmatig fundament en hebben wij voor een duurzame manier gekozen om organisatoren te ondersteunen. De rol van de accountmanagers wordt gewaardeerd.

We gebruiken locatieprofielen om zowel organisatoren beter te kunnen faciliteren, als duidelijkheid te scheppen voor omwonenden en andere belanghebbenden. Hierdoor zijn we in staat meer te sturen op locaties, wat het spreidingsbeleid ten goede komt. Ondanks dit behaalde succes blijven wij continue werken aan verbetering, onder andere van het proces om te komen tot een evenementenvergunning, het ‘merk Groningen’, subsidies voor evenementen, de versterking van integrale handhaving bij evenementen en de organisatie van de volksfeesten.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Cultuur

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
6.1	Culturele infrastructuur	35.416	44.059	41.719	2.340
6.2	Deelname aan cultuur	3.439	3.465	3.893	-428
6.3	Overig	1.103	1.637	1.692	-55
	Totaal lasten	**39.958**	**49.161**	**47.305**	**1.856**
	Baten				
6.1	Culturele infrastructuur	8.785	9.094	10.479	1.385
6.2	Deelname aan cultuur	0	0	0	0
6.3	Overig	318	318	355	37
	Totaal baten	**9.103**	**9.412**	**10.833**	**1.421**
	Totaal saldi voor bestemming	**-30.855**	**-39.749**	**-36.471**	**3.278**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	390	1.684	1.684	0
	Totaal onttrekkingen	617	3.395	3.395	0
	Totaal saldi na bestemming	**-30.628**	**-38.038**	**-34.760**	**3.278**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

6.1 Culturele infrastructuur **V 3,7 miljoen euro**

Achterstallig onderhoud Stadsschouwburg (V 465 duizend euro)
Wij hebben uw raad bij de jaarrekening 2014 geïnformeerd over de stand van zaken van het achterstallig onderhoud van de Stadsschouwburg. Wij hebben de aanbestedingsprocedure tijdig afgerond. Het proces voor het verkrijgen van de omgevingsvergunning heeft drie maanden langer geduurd dan was voorzien in verband met de monumentale status van het gebouw. Daardoor zijn de werkzaamheden opgeschoven. In verband met de weersgevoeligheid van een deel van de werkzaamheden (droog en maximaal 5 graden) was het niet mogelijk om het gehele project dit jaar af te ronden. Wij verwachten dat de werkzaamheden in de eerste helft van 2016 zullen worden afgerond

Onderhoud MartiniPlaza (V 2,2 miljoen euro)
In de gemeenterekening 2013 is door uw raad 6,6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud MartiniPlaza. Bij het opmaken van de rekening 2014 resteerde hiervan nog een bedrag van 4,291 miljoen euro. Dit bedrag is via een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 opnieuw bestemd door uw raad voor het achterstallig onderhoud MartiniPlaza. In 2015 hebben we hiervan 2,1 miljoen besteed.

Ambtelijke formatie/Personeel van derden OPSB (N 190 duizend euro)
Binnen de organisatie van de Oosterpoort/Stadsschouwburg (OPSB) is sprake van vacaturevrijval op ambtelijke functies benodigd voor de zgn. flexibele schil. Daarnaast vullen

we een deel van deze vacatureruimte op grond van de pieken in het culturele seizoen met personeel van derden. Dit betreft piekwerkzaamheden bij de programmering, productie, ticketing, horeca en podiumtechniek. Het saldo van vrijvallende vacatureruimte en extra inhuur personeel van derden leidt in 2015 tot een nadelig resultaat. De verklaring voor een hoge inzet van personeel van derden is voornamelijk het hoge serviceniveau dat we artiesten en bezoekers willen bieden, om onze attractiewaarde en daarmee onze positie in de markt ten opzichte van collegapodia te behouden.

Programmering OPSB (V 201 duizend euro)
2015 was een grillig jaar voor de popprogrammering. Zo viel het eerste halfjaar tegen en was het heel lastig artiesten in die periode naar Groningen te halen. De tweede helft van het jaar heeft daarentegen weer een voordelig beeld laten zien, met veel gerenommeerde popartiesten. Daarnaast was 2015 voor de theaterprogrammering een voorspoedig jaar en heeft ook de klassieke programmering alle beoogde doelen gehaald. Deze componenten hebben voor een voordelig resultaat in de programmering gezorgd. Desondanks is de grilligheid van de popmarkt van grote invloed op de planmatigheid van onze organisatie.

Horeca OPSB (N 236 duizend euro)
De afdeling horeca is afhankelijk van de publiekstroom binnen de genres van de programmering. Elk genre heeft een ander bestedingspatroon. Waar het publiek van de genres klassiek en theater een laag bestedingspatroon kent, zien we bij het publiek van het genre pop een hoger bestedingspatroon. In de eerste helft van 2015 hebben we minder concerten in het genre pop gehad, wat resulteert in een lagere omzet horeca. In 2015 zijn we met de portemonneeloze pauze begonnen bij het genre klassiek, een initiatief om in dit genre de horeca rendabeler te maken. Hierbij rekent de bezoeker bij aankoop van het kaartje al een drankje en garderobe af, waardoor de gemiddelde omzet per bezoeker stijgt.

Grand Theatre (V 2 duizend euro)
Het Grand Theatre valt sinds de zomer 2015 onder tijdelijke verantwoordelijkheid van de OPSB. Voor het begin van de werkzaamheden is een aparte begroting opgesteld, gerelateerd aan de bijdrage van de gemeente. We sluiten de jaarrekening af met een voordelig resultaat van 2 duizend euro.

Bijdrage multifunctionele accommodatie (MFA) de Wijert (V 800 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 heeft uw raad 800 duizend euro van het rekeningsresultaat bestemd voor het project MFA De Wijert. In 2016 werken we dit plan verder uit waardoor dit bedrag nog niet is besteed in 2015 en als resultaat wordt gepresenteerd.
Inmiddels heeft uw raad besloten een aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor de bouw van MFA De Wijert en dit onder meer te bestemmen voor de nieuwbouw van een filiaal van bibliotheek/Groninger Forum. Daarnaast heeft uw raad besloten het krediet voor deze nieuwbouw deels te dekken uit bovenvermeld voordelige resultaat bij de rekening 2014.

Vrijval frictiekosten Biblionet (V 459 duizend euro)
Bij de afwikkeling van de fusie tussen Biblionet en het Groninger Forum is er een vrijval in de frictiekosten van 570 duizend euro. Na aftrek van gemaakte kosten voor de fusie resteert een bedrag van 459 duizend euro. We stellen uw raad voor dit bedrag weer terug te storten in de reserve exploitatierisico Forum.

Overige (4 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 4 duizend euro.

6.2 Deelname aan cultuur N 428 duizend euro

Voorziening St. VRIJDAG (N 500 duizend euro)
In een bestuurlijk overleg tussen de St. VRIJDAG en de Gemeente Groningen is besloten tot een onafhankelijk onderzoek naar de financiële situatie van Vrijdag en om de financiële afwikkeling van de fusie nader te bekijken. Het onderzoek was ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II nog niet afgerond, en daarmee ook nog niet bekend of er een voorziening moest worden opgenomen.

Overig (V 72 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 72 duizend euro.

PROGRAMMA 7 Verkeer

Binnen het programma verkeer werken we aan een goed bereikbare stad met een aangename, veilige en gezonde leefomgeving. Uitgangspunt daarbij is ”met de fiets of het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet”. Veel Stadjers gaan dan ook met de fiets in onze compacte stad, en voor het gebruik van openbaar vervoer - al dan niet in combinatie met het gebruik van P+R – is veel draagvlak. Wanneer inwoners en bezoekers van onze stad toch de auto pakken, willen we dat ze vlot door kunnen rijden; zowel in de stad als op onze ringwegen. Een voor de automobilist betaalbare parkeerplaats in één van onze garages hoort daarbij.

Onze stad vervult in regionale zin een centrumfunctie voor werkgelegenheid, onderwijs, cultuur en zorg. In de geactualiseerde Netwerkanalyse en Regiovisie 2013 van de Regio Groningen-Assen is deze regionale functie opnieuw bevestigd en het belang ervan voor de stad Groningen en haar omgeving nog meer onderstreept. Op het gebied van OV, fiets en auto zijn concrete maatregelen afgesproken met de regiopartners om de bereikbaarheid van regio en stad te vergroten. De bereikbaarheid van stad en regio tijdens de werkzaamheden aan weg- en spoorinfrastructuur krijgt de komende jaren extra aandacht.

Relevante beleidsnota's

Fietsstrategie 'Wij zijn Groningen Fietsstad' (2015)
Uitvoeringsprogramma Fietsstrategie 2015-2025 (2015)
Meerjarenprogramma Verkeer 2015-2018 (2014)
Vervoeren, Verbinden, Verslimmen! - Nota van Uitgangspunten voor aanbestedingen van het openbaar vervoer per bus, in Groningen en Drenthe in de periode 2017 – 2027 (2014)
Netwerkanalyse regio Groningen-Assen (2013)
HOV Visie - Bouwsteen van de Netwerkanalyse Regio Groningen-Assen (2013)
Parkeren met perspectief (2012)
Beleidsregels gehandicapten parkeren 2012-2022 (2012)
P+R nota 2011-2020 (2011)
Nota Duurzame Mobiliteit, geactualiseerde beleidsnota Verkeer en Vervoer 2011-2020 (2011)
Programma Noord-Nederland - Spoorplan Noord-Nederland (2011)
Parkeernota 2011-2020 (2011)

1. **Fiets**
2. **Openbaar vervoer**
3. **Auto**
4. **Parkeren**
5. **Verkeersveiligheid**
6. **Overig verkeer**

Evaluatie 2015

In 2015 is veel gebeurd rond het thema fiets. De Fietsstrategie van onze stad, "Wij zijn fietsstad Groningen", is vastgesteld met een bijbehorend uitvoeringsprogramma. Hierdoor is er veel aandacht voor de fiets en wordt dit aan het eind van het jaar ook al omgezet in de eerste uit te voeren projecten.

Opvallend is dat er een groei is in het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) in de stad, het gaat dan om het reizen per trein, maar vooral over het busgebruik. Het nieuwe HOV bussysteem, waarvoor in 2013, werkzaamheden zijn gestart (die nog niet helemaal gereed zijn) heeft in 2015 10% extra reizigers opgeleverd, evenals de stadsdiensten die ook met 10% zijn gestegen.

Verder zijn eind 2015 twee projecten concreet geworden voor aanleg van nieuwe P+R rond de stad: P+R Reitdiep en P+R Meerstad. Dit omdat de druk op de bestaande P+R sterk groeit. In 2015 is bijvoorbeeld de capaciteit van P+R Haren verdubbeld en blijkt dat de bezetting van deze P+R onverminderd hoog is en dat ook P+R Hoogkerk sterk aan het groeien is. Eind 2015 is de noodzaak tot uitbreiding van P+R Hoogkerk regionaal besproken en onderdeel geworden van het RSP HOV infra programma. Uitvoering van de uitbreiding en de twee nieuwe P+R's moet in 2016 plaatsvinden om voor de start van het project Ring Zuid in 2017 gereed te zijn.

Daarnaast stonden in 2015 andere projecten op het programma die ook voor aanvang van de Zuidelijke Ringweg klaar moeten zijn. De capaciteit van de ringweg is uitgebreid met de aanpak van de Oostelijke Ringweg en de Noordzeebrug, en andere voorwaardelijke projecten zijn opgeleverd, zoals de Sontbrug. Voor de Zuidelijke Ringweg zelf was 2015 het jaar waarin de aanbesteding is voorbereid. Groningen Bereikbaar is op volle sterkte en is in voorbereiding op het moment dat de uitvoering van daarvan gaat starten begin 2017. Dit heeft ook te maken met de aanpak van het stationsgebied dat in dezelfde tijd gaat spelen en waarvoor in 2015 belangrijke stappen zijn gezet met het ambitiedocument "Mooi" en het principebesluit voor de fietstunnel en fietsenstalling.

Tot slot is er in 2015 voor verkeersveiligheid voor het eerst een verkeersveiligheidsprogramma opgesteld, waar we extra aandacht vestigen op dit onderwerp, gekoppeld aan een uitvoeringsplan.

Deelprogramma 7.1 FIETS

Nergens in de wereld wordt zoveel gefietst als in Groningen. De fiets speelt al decennia lang een hoofdrol in het leven van de mensen in de stad. Dat komt door de compactheid van de stad, maar ook door ons consequente en vooruitstrevende fietsbeleid. Om de stad ook in de toekomst economisch vitaal, bereikbaar, veilig en gezond te houden zijn medio 2015 de Fietsstrategie Groningen 2015-2025 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma vastgesteld. Hiermee geven we de fiets de komende jaren letterlijk en figuurlijk meer ruimte. Niet alleen door de aanleg van bredere fietspaden en een forse uitbreiding van het aantal stallingsplaatsen, maar ook door communicatie, marketing, gedragsbeïnvloeding en monitoring. We zien het als onze missie om het gebruik van dit in alle opzichten gezonde vervoermiddel te stimuleren en te faciliteren. Daarom is 2016 uitgeroepen tot het Jaar van de Fiets, zijn we in de race voor de titel Fietsstad 2016 en zijn we gastheer voor het Nationaal Fietscongres.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Fiets bedraagt 1,3 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Fietsinfrastructuur
- Stallingen

Beleidsveld

Fietsinfrastructuur

Binnen het beleidsveld fietsinfrastructuur werken we aan de aanleg van nieuwe fietspaden, -bruggen en -tunnels en aan de kwaliteitsverbetering van ons bestaande fietsnetwerk.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het fietsgebruik in en naar de stad maximaliseren.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Aantal fietsers op het binnencordon*	157.900	160.000	154.100
Aandeel fiets in modal split** binnen de gemeente Groningen	61%	n.v.t.	n.v.t.

***Binnencordon**

Het binnencordon is een denkbeeldige lijn binnen de stad Groningen (gebied tussen spoorlijn Groningen-Sauwerd, Westelijke Ringweg, Zuidelijke Ringweg, Winschoterdiep en Van Starkenborghkanaal). Op alle wegen en fietspaden die deze lijn kruist worden jaarlijks zowel het auto- als het fietsverkeer geteld. Zodoende weten we hoeveel verkeer op een gemiddelde werkdag deze lijn kruist.

**Verkeersmodel/modal split

Elke vier à vijf jaar bouwen we samen met onze partners in de regio een nieuw gemeentelijk verkeersmodel. Dit is een instrument dat aan de hand van allerlei ontwikkelingen (woningbouw, arbeidsplaatsen, etc.) berekent hoeveel verkeer ergens in de toekomst gaat rijden. Het huidige verkeersmodel genaamd GroningenPlus heeft als toekomstjaar 2030. Om een betrouwbare prognose te kunnen maken, wordt altijd eerst een verkeersmodel gemaakt van de bestaande situatie. Aan de hand van feitelijke gegevens (inwoners, arbeidsplaatsen, etc.) en beschikbare verkeerstellingen (auto, fiets, bus en trein) worden de verkeersstromen bepaald zoals deze zich daadwerkelijk voordoen op straat. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe versie (update) van het verkeersmodel GroningenPlus. Met behulp van het gemeentelijke verkeersmodel kunnen we onder andere de modal split binnen de gemeente Groningen bepalen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Fietspaden aanleggen tussen Stad en Ommeland (Fietsroute Plus)

Net als wij wil ook de provincie Groningen het fietsen aantrekkelijker en veiliger maken. Daarom wordt een aantal drukke fietsroutes van en naar de stad opgewaardeerd tot een Fietsroute Plus. Deze fietspaden zijn veel breder en comfortabeler dan een gewoon fietspad. Door de aanleg ervan moet het fietsen prettiger en veiliger worden, waardoor op afstanden tot vijftien kilometer meer mensen voor de fiets kiezen in plaats van de auto. Op 16 december 2015 heeft Provinciale Staten het voorkeurstracé voor de Fietsroute Plus Groningen-Ten Boer via de Stadsweg definitief vastgesteld en hiervoor een krediet van 4,5 miljoen euro beschikbaar gesteld. De aanleg van dit fietspad zal naar verwachting in 2017 starten. In 2015 zijn we ook verder gegaan met de uitwerking van de Fietsroutes Plus Groningen-Winsum en Groningen-Leek. Bovendien zijn we begonnen met de eerste voorbereidingen voor de aanleg van de Fietsroute Plus Groningen-Haren langs de Helperzoom en hebben we de kansen verkend voor de aanleg van een fietssnelweg tussen Groningen en Assen.

Optimalisatie van het regionale fietsnetwerk

Eind 2013 is de Netwerkanalyse Groningen-Assen geactualiseerd en vastgesteld. Als nieuwe ambitie is daarbij ingezet op het verbeteren van de aansluitingen van de Fietsroutes Plus op het bestaande hoofdfietsnetwerk in de stad en het verbeteren van de fiets(parkeer)faciliteiten op de P+R terreinen. Voor de volgende projecten is in totaal 3,2 miljoen euro beschikbaar gesteld:

- fietspad langs de Noordelijke Ringweg (gedeelte Jaagpad-Iepenlaan);
- fietspad parallel aan de spoorlijn Groningen-Sauwerd (gedeelte Pegasusstraat-Kastanjelaan);
- verbeteren Slimme Routes naar Zernike;
- verbeteren fietsparkeerfaciliteiten op P+R terreinen.

In 2015 zijn het definitieve ontwerp van het fietspad parallel aan de Noordelijke Ringweg en de spoorlijn Groningen-Sauwerd opgesteld. Dat geldt ook voor de bijbehorende Bomeneffectanalyses (BEA). Ook voor een aantal fysieke knelpunten op de Slimme Routes naar Zernike zijn maatregelen bedacht en daarvoor zijn definitieve ontwerpen en BEA's opgesteld. Het gaat daarbij om het verkeersveiliger maken van de fietsoversteken Pleiadenlaan en Eikenlaan, het verbreden van het fietspad in Park Selwerd en het inrichten van de Bessemoerstraat als fietsstraat. De overleggen met bewoners en belanghebbenden zijn opgestart.

Het verbeteren van de fietsparkeerfaciliteiten op P+R terreinen is opgenomen in het beleidsveld 'Stallingen'.

Maatregelen fietsstrategie

In het voorjaar is de Fietsstrategie Groningen 2015-2025 vastgesteld en kort daarop volgend het bijbehorende uitvoeringsprogramma. In totaal is daar een regionaal investeringsprogramma voor de fiets uit voortgevloeid van 85 miljoen euro van gemeente, provincie en Rijk. Met de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma geven we antwoord op de ontwikkelingen die we op de stad af zien komen en vergroten we het fietscomfort. Daarbij denken we naast infrastructuur ook steeds vaker vanuit de gedragsbewuste fietser. Die laat zich niet alleen leiden door bredere fietspaden, maar juist ook door innovatieve oplossingen en experimenten gebaseerd op gedragsbeïnvloeding.

Een aantal infrastructurele projecten uit het uitvoeringsprogramma is eind 2015 opgestart met de vaststelling van de gecombineerde startaanvragen/projectoffertes:

- doortrekken Slimme Routes naar het Hoofdstation;
- verbeteren fietspad Midscheeps;
- aanleg Fietsroute Plus Groningen-Haren langs de Helperzoom;
- aanleg fietsstraat Korreweg (gedeelte Nieuwe Ebbingestraat-J.C. Kapteynlaan);
- aanleg fiets-/voetgangersbrug Eemskanaal;
- verkenning fietsbrug Oosterkade-Winschoterkade.

In totaal is voor deze projecten een budget beschikbaar van 11,35 miljoen euro.

Behalve infrastructuur zetten we vanuit de Fietsstrategie ook veel meer in op gedragsbeïnvloeding en bewustwording. In dit kader hebben we ons in 2015 kandidaat gesteld voor de titel Fietsstad 2016 georganiseerd door de landelijke Fietsersbond en als gastheer voor het Nationaal Fietscongres op 1 en 2 juni 2016. Maar we hebben tijdens de KEI-week natuurlijk ook weer campagne gevoerd om de Slimme Routes naar Zernike onder de aandacht te brengen van eerstejaars studenten.

Fietspad De Verbetering

Het fietspad door polder De Verbetering (Hoogkerk) was tot voor kort een ontbrekende schakel in ons fietsnetwerk, maar medio 2015 kon het fietspad in gebruik worden genomen. Daarmee is er een extra snelle en directe fietsverbinding tussen Hoogkerk en Groningen bij gekomen. Deze route is overigens niet alleen voor forenzen en scholieren interessant, maar zeker ook voor recreanten vanwege de weidse en landelijke omgeving waarin het fietspad ligt.

Fietspad Meerstad-Engelbert

In Engelbert was veel draagvlak voor de aanleg van een fietsverbinding tussen Meerstad en Engelbert. Dit project had echter geen prioriteit binnen ons fietsbeleid. Het enthousiasme van de initiatiefnemers heeft er echter toe geleid dat we dit initiatief van harte hebben ondersteund. Met behulp van de lokale inzet van mankracht en middelen is dit zogeheten 'eetbare fietspad' in 2015 in gebruik genomen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In tegenstelling tot voorgaande jaren is het aantal fietsers op het binnencordon in 2015 in absolute zin niet toegenomen, maar iets afgenomen (-2,4%). In het verleden zijn echter wel vaker fluctuaties in deze cijfers voorgekomen. Dit is onder meer een gevolg van weersinvloeden. De ervaring leert dat het op de langere termijn gaat om een opgaande lijn. Uit de gegevens van ons verkeersmodel blijkt ook dat het fietsaandeel in de modal split met 61% nog steeds onverminderd hoog is.

Beleidsveld

Stallingen

Binnen het beleidsveld stallingen werken we aan voldoende, goede en veilige stallings-mogelijkheden voor de fiets.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen het fietsgebruik in en naar de stad maximaliseren, fietsers service en comfort bieden en de overlast van gestalde fietsen op straat zoveel mogelijk beperken.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal gebruikers van fietsenstallingen in de binnenstad	178.000	235.000	180.000

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Maatregelen fietsstrategie: fietsparkeren

Om overal op de fiets te kunnen komen, zijn goede stallingsvoorzieningen onmisbaar. We geven meer ruimte aan het fietsparkeren, maar we proberen ook fietsers te verleiden de fietsenstallingen te gebruiken. Experimenten moeten uitwijzen hoe we dat het beste kunnen aanpakken. Zo houden we er rekening mee dat fietsers zich doordeweeks anders gedragen dan bijvoorbeeld op een drukke zaterdag.

In het kader van het uitvoeringsprogramma is in 2015 besloten met de volgende maatregelen aan de slag te gaan:

- kwaliteitsverbetering fietsenstallingen binnenstad;
- verkenning fietsenstalling Vismarkt/Haddingestraat;
- uitbreiden stallingsmogelijkheden in de binnenstad (fietsparkeervakken en -klemmen);
- fietsparkeeroplossingen op maat in de oude wijken.

Fietstunnel en ondergrondse fietsenstalling Hoofdstation

De meest in het oog springende ingrepen om de Groningen per trein beter bereikbaar te maken vinden plaats op het Hoofdstation. In 2015 is verder onderzoek gedaan naar nut, noodzaak en kansen van een spoorkruisende fietstunnel evenals de financiële haalbaarheid, de (ontwerp)technische maakbaarheid en de samenhang met de diverse andere opgaven in het stationsgebied. De aanleg van een ondergrondse fietsenstalling voor minimaal 5.000 fietsen aan de zuidzijde gekoppeld aan een fietstunnel biedt de kans om de stallingsproblematiek op het Hoofdstation fundamenteel aan te pakken. De totale investering hiervoor bedraagt circa 28,5 miljoen euro. De definitieve besluitvorming hierover vindt begin 2016 plaats.

Fietsenstalling Groninger Forum

Na een langdurige bouwstop zijn de werkzaamheden aan het nieuwe Groninger Forum eind 2015 weer begonnen. Onder het nieuwe gebouw wordt een fietsenstalling aangelegd met een capaciteit van circa 1.200 stallingsplaatsen. Deze stalling is bedoeld voor bezoekers van het Forum, maar ook voor binnenstadbezoekers en het uitgaanspubliek. Naar verwachting opent deze stalling zijn deuren in 2019.

Fietsparkeren bij stations, bushaltes en P+R-terreinen

In het kader van het landelijke programma Beter Benutten zijn in 2014 fietsenstallingen gerealiseerd bij het Hoofdstation (1.000 stuks), bij de bushaltes Europaweg en Laan Corpus den Hoorn/A28 en op de P+R terreinen Hoogkerk en Kardinge. In 2015 zijn in dit verband ook de fietsvoorzieningen op de P+R Haren gerealiseerd. Eind 2015 zijn de OV fietsvoorzieningen op de P+R terreinen Hoogkerk, Kardinge en Haren in bedrijf genomen. De OV-fietsvoorziening op station Groningen Noord volgt in de loop van 2016 net als de faciliteiten op de resterende P+R terreinen (Zernike, P3/Euroborg en Meerstad).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het aantal fietsers dat in 2015 gebruik van de binnenstadsstallingen heeft gemaakt bedroeg 180.000. Dit is vergelijkbaar met het gebruik van de stallingen in 2014.

Deelprogramma 7.2 OPENBAAR VERVOER

Groningen is een aantrekkelijke stad. Je kunt er goed wonen, werken, winkelen en ontspannen. Dat geldt niet alleen voor onze Stadjers, ook inwoners uit de Regio en de rest van Nederland weten onze stad te vinden. Er is dan ook een sterke pendel van en naar de stad. We ontwikkelen daarom een hoogwaardig regionaal openbaarvervoersysteem, met onze stad als knooppunt met uitstekende aansluitingen naar de belangrijkste bestemmingen in de stad en naar verder gelegen bestemmingen zoals Zwolle en verder, Leeuwarden en Bremen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Openbaar vervoer bedraagt 1,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Spoor
- Bus

Beleidsveld

Spoor

Binnen het beleidsveld spoor werken we aan treinverbindingen en –stations. Hoogwaardige openbaar vervoerknooppunten waarbij overstappen tussen trein-trein, trein-bus en bus-bus worden gefaciliteerd zijn een belangrijk onderdeel van het netwerk. Het verbeteren van de efficiëntie van het openbaar vervoer is daarbij cruciaal om de groeiende vervoersbehoefte te faciliteren. Als gemeente hebben wij een belangrijke rol bij inpassingsvraagstukken om de spoorse ambities te realiseren.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen een hoogwaardig en (voor opdrachtgever en reiziger) betaalbaar openbaar vervoersysteem bieden, dat bijdraagt aan de bereikbaarheid en daarmee de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van onze stad.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Aandeel OV (bus en trein) in modal split binnen de gemeente Groningen	3%	5%	3%
Klanttevredenheid regionale treindiensten Groningen	7,4	7,5	7,3
Reizigerskilometers op de Groningse regionale spoorlijnen (in miljoenen kilometers)	265	265	n.n.b.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Spoorlijn Groningen – Leeuwarden (inclusief tunnel Paterswoldseweg)
In 2015 is besloten dat de publicatie van het Ontwerp Tracebesluit (OTB) na de zomer van 2016 plaatsvindt. Hierdoor is er meer voorbereidingstijd. Meer voorbereidingstijd is nodig om het ontwerpproces en de daaraan gekoppelde onderzoeken zorgvuldig te blijven doen. Verder zijn er in 2015 onder andere informatiebijeenkomsten voor de omgeving geweest en zijn verschillende onderzoeken afgerond. Deze onderzoeken zijn nodig voor het opstellen van het OTB.

Spoorlijn Groningen – Assen - Zwolle
In 2015 is de aanbesteding voor noodzakelijke aanpassingen in Assen voor de pendel Assen-Groningen voorbereid. De noodzakelijke aanpassingen ten behoeve van de pendel in Groningen zijn onderdeel van het project 'Spoorzone Groningen'. De pendel gaat rijden per mei 2017.
Ook zijn per december 2015 (dienstregeling 2016) in de nacht van vrijdag op zaterdag twee nachttreinen gaan rijden, zijn de vertrektijden in Zwolle verschoven waardoor de overstaptijden in Groningen naar de regionale treinen extra (gewenste) overstaptijd hebben gekregen, zijn versnellingsmaatregelen voor de treinverbindingen van en naar de randstad verkend en met betrekking tot Zwolle-Herfte is gekozen voor een dive-under bij Herfte (variant 3). Deze keuze levert reistijdwinst op tussen Zwolle en Groningen.

Spoorzone Groningen (Stationsgebied)
In 2015 zijn het Ruimtelijk Functioneel Ontwerp voor het Hoofdstation en het ambitiedocument 'Mooi' vastgesteld. Ook is het bestemmingsplan uitbreiding station Europapark in procedure gebracht, is het Provinciaal Inpassingsplan Opstelterrein De Vork vastgesteld en heeft de provincie het realisatiebesluit voor de spoorconfiguratie en realisatie van de bustunnel genomen. Ook is in 2015 een principebesluit genomen over de realisatie van een fietstunnel en ondergrondse fietsenstalling aan de zuidzijde van het station.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**
Het beoogde aandeel OV (bus en trein) in de modal split in de gemeente Groningen is niet gehaald. Een reden hiervoor is dat de modal split alleen betrekking heeft op verplaatsingen met het openbaar vervoer waarvan de herkomst en bestemming binnen de gemeente is. Treinreizigers vanuit Hoogezand die overstappen op de bus naar Zernike worden dus binnen deze modal split niet meegerekend.
Cijfers over de reizigerskilometers in 2015 zijn nog niet bekend.

Beleidsveld **Bus**
Binnen het beleidsveld bus werken we aan busverbindingen en –stations. Hoogwaardige openbaar vervoerknooppunten waarbij het overstappen tussen trein-bus en bus-bus wordt gefaciliteerd zijn een belangrijk onderdeel van het netwerk. Het verbeteren van de efficiëntie van het openbaar vervoer is daarbij cruciaal om de groeiende vervoersbehoefte te faciliteren.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**
We willen een hoogwaardig en (voor opdrachtgever en reiziger) betaalbaar openbaar vervoersysteem bieden, dat bijdraagt aan de bereikbaarheid en daarmee de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van onze stad.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal busreizigers in de stad (x 1 miljoen) *	9,83	*	10,67
▪ Aantal P+R-busreizigers (x 1 miljoen)	1,65	2,1	1,97
▪ Totaal aantal toegankelijke bushaltes binnen de gemeente Groningen	355	416	393
▪ Totaal aantal DRIS-(overzichts)panelen binnen de gemeente Groningen **	91	210	203
▪ Gemiddelde snelheid (km/u) op buslijnen in de gemeente	23,4	≥18,9	24,6
▪ Punctualiteit bussen in de gemeente	77%	≥81%	55%
▪ Waardering busvervoer door OV-reizigers ***	7,7	≥7,5	7,65

* In het verleden werd een andere telmethode gebruikt. De cijfers van voorgaande jaren zijn dan ook gecorrigeerd. Het aantal busreizigers in de stad was in 2013 8,15 miljoen, in 2014 9,83 miljoen en 2015 10,67 miljoen. Het boogde doel met de oude telmethode was voor 2015 21 miljoen. Deze was met 21,3 in 2014 al gehaald. De groei in 2015 t.o.v. 2014 was circa 10%. Het is beoogde doel voor 2015 is dus wel gehaald.
** Aantal DRIS-(overzichts)panelen zijn cumulatief
*** Betreft het gemiddelde van de concessie HOV-lijnen Groningen/ Drenthe en de concessie Groningen / Drenthe

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

HOV-as Peizerweg
In 2015 is gestart met de bouw de 3e fase van de HOV-as West. Deze vrije busbaan gaat vanaf het al in gebruik zijnde deel van de HOV-West via een baileybrug over de Paterswoldseweg langs het spoor, over het Noord Willemskanaal tot aan het Emmaviaduct.

Bus toe- en afrit Hoogkerk
In 2015 zijn definitieve afspraken gemaakt met het projectbureau Aanpak Ring Zuid over de bekostiging, verrekening en de aanleg van de bustoe- en afrit Hoogkerk. De bustoe- en afrit Hoogkerk zijn in het Tracé Besluit voor de Zuidelijke Ringweg opgenomen.

DRIS (Dynamische Reizigersinformatie) op bushaltes
Alle geplande DRIS-palen die in 2015 geplaatst konden worden, zijn in 2015 geplaatst.

Busverbinding Corridor West – Omgeving P+R Hoogkerk

Voor de tunnel Eemsgolaan is in 2015 het definitieve ontwerp vastgesteld, uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld en is de aanbesteding voorbereid. De ontwerpen voor het aanpassen van de rotondes Hoogkerk zijn in 2015 nader uitgewerkt.

Noodzakelijke maatregelen om HOV-visie uit te voeren

In 2015 is onder andere de keerlus Ruischerbrug opgeleverd, doorstroming op de Oostersingel verbeterd, zijn haltes verbeterd, zijn haltes in Lewenborg samengevoegd, kunnen de bussen vanaf het Damsterdiep richting de Oostersingel rijden en is een (voorlopig) ontwerp gemaakt voor knooppunt UMCG Noord.

Bijdrage OV-bureau Groningen-Drenthe

Bij de oprichting van het OV Bureau is bepaald dat de oprichters van het OV Bureau jaarlijks een financiële bijdrage leveren aan het OV Bureau. Dit is vooral bedoeld voor het uitvoeren van werkzaamheden die door de oprichters aan het OV Bureau zijn uitbesteed. Vanaf 2015 is de bijdrage van 159 duizend euro in het meerjarenbeeld opgenomen en daarmee structureel geregeld.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De infrastructurele maatregelen t.b.v. de bus uit de eerste twee van de in totaal 4 geformuleerde ambitieniveaus van de HOV-Visie maken het mogelijk om de voorgenomen dienstregeling uit de HOV-Visie te kunnen rijden. Ook kan hiermee de binnenstad worden ontlast, kan de reizigersgroei beter worden opgevangen en wordt een kwalitatief hoogwaardiger product aangeboden aan de reizigers. De groei van 2014 t.o.v. 2013 op de Q-linklijnen heeft zich ook in 2015 voorgezet. T.o.v. van 2014 is de groei op het HOV-net (Q-liners en Q-link) 10% en de groei op de stadsdiensten in Groningen is ook 10%. De groei van het aantal reizigerskilometers in heel Groningen en Drenthe is 6%.

De gemiddelde punctualiteit van de bussen binnen de gemeente Groningen is afgenomen naar 55%. Daarbij gaat het zowel om bussen die te vroeg als om bussen die te laat vertrekken. Reden hiervoor is de verminderde betrouwbaarheid op de busroutes in 2015. Dit o.a. door een toename van het overige verkeer zoals ook blijkt uit de toename van het autoverkeer op het binnencordon en door werkzaamheden op de busroutes. Deels hadden deze werkzaamheden juist als doel om het openbaar vervoer te verbeteren. Tijdens de werkzaamheden betekende dit juist een minder betrouwbare route. Voorbeelden hiervan zijn de herinrichting van de Oostersingel en Boterdiep.

Deelprogramma 7.3 AUTO

In ons Ommeland is sprake van een lage mate van verstedelijking. De auto is dan ook een belangrijk vervoersmiddel voor het sociaal en economisch functioneren van Stad en regio. Om de stad ook in de toekomst goed bereikbaar te houden, zijn aanpassingen aan de auto infrastructuur nodig. Niet alleen voor de economie van de stad, maar ook om te voorkomen dat er alternatieve autoroutes ontstaan op plekken in de stad waar dat ongewenst is.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Auto bedraagt 1,3 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Regionale ontsluiting en ringwegen
- Stedelijke hoofdstructuur
- In de wijken

Beleidsveld

Regionale ontsluiting en ringwegen

Het beleidsveld regionale ontsluiting en ringwegen richt zich op de wegen die onze stad met de regio en de rest van Nederland verbinden.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De komende jaren neemt de druk op het wegenstelsel toe. Een goede balans vinden in oplossingen voor de doorstromingsproblemen en het behouden van een leefbare stad is voor ons een uitdaging. Voor de hoofdwegen (ring) zetten we in op uitbreiding van de capaciteit en verbetering van de doorstroming. Daarnaast zetten we in op vijf procent minder autokilometers tijdens de spits door toepassing van mobiliteitsmanagement en op het beter benutten van de capaciteit van de wegen met behulp van verkeersmanagement.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal auto's op het binnencordon* (werkdag)	228.300	225.000	233.200
▪ Aandeel van de auto in de modal split binnen de gemeente Groningen**	39,1%	30-35%	39,1%

*** binnencordon**

Het binnencordon is een denkbeeldige lijn binnen de stad Groningen (gebied tussen spoorlijn Groningen-Sauwerd, Westelijke Ringweg, Zuidelijke Ringweg, Winschoterdiep, Eemskanaal, Van Starkenborghkanaal en Noordelijke Ringweg). Op alle wegen en fietspaden die deze lijn kruist, worden jaarlijks zowel het auto-

als het fietsverkeer geteld. Zodoende weten we hoeveel verkeer op een gemiddelde werkdag deze lijn kruist.
Het gerealiseerde cijfer voor 2014 wijkt af van het genoemde cijfer in de begroting 2016. Door gewijzigde infrastructuur en daarmee samenhangende inwinmethodiek bleek het genoemde cijfer voor 2014 niet juist. Dit cijfer is nu gecorrigeerd.

**** verkeersmodel/modal split**
Elke vier à vijf jaar bouwen we samen met onze partners in de regio een nieuw (gemeentelijk) verkeersmodel. Dit is een instrument dat aan de hand van allerlei ontwikkelingen (woningbouw, arbeidsplaatsen, etc.) berekent hoeveel verkeer ergens in de toekomst gaat rijden. Het huidige verkeersmodel genaamd GroningenPlus heeft als toekomstjaar 2030. Om een betrouwbare prognose te kunnen maken, wordt altijd eerst een verkeersmodel gemaakt van de bestaande situatie. Aan de hand van feitelijke gegevens (inwoners, arbeidsplaatsen, etc.) en beschikbare verkeerstellingen (auto, fiets, bus en trein) worden de verkeersstromen bepaald zoals deze zich daadwerkelijk voordoen op straat. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe versie (update) van het verkeersmodel GroningenPlus. Met behulp van het gemeentelijke verkeersmodel kunnen we onder andere de modal split (de verdeling van de verplaatsingen over de modaliteiten fiets, auto, bus en trein) binnen de gemeente Groningen bepalen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Zuidelijke Ringweg Groningen
2015 stond in het teken van de aanbesteding, die is gestart na het Tracébesluit in het najaar van 2014 en de ondertekening van de Realisatieovereenkomst tussen de drie overheden. Aan de hand van een concurrentiegerichte dialoog wordt de uiteindelijke aannemer geselecteerd, voorjaar 2016. Voorbereidend op de daadwerkelijke ombouw is in 2015 begonnen met, voor de stad zichtbare, werkzaamheden, die de bouw straks mogelijk maken, zoals het verleggen van kabels en leidingen. In 2015 heeft de Raad van State een tussenuitspraak gedaan en heeft beslist dat het tracébesluit op vijf onderdelen moet worden aangepast.

Opwaarderen Oostelijke Ringweg
Samen met de provincie Groningen verbeteren we de doorstroming en verkeersveiligheid op de Oostelijke Ringweg. Alle kruisingen op de Oostelijke Ringweg zijn in dit project inmiddels ongelijkvloers gemaakt. Verkeerslichten zijn niet meer nodig, verkeer stroomt hierdoor beter door. In 2013 zijn de kruispunten Lewenborg/Ulgersmaborg en Beijum Zuid/De Hunze afgerond. In 2014 is de laatste hand gelegd aan de kruising Kardinge/Ulgersmaborg. In het najaar 2015 zijn de werkzaamheden afgerond in het gebied Beijum Noord/Groningerweg. In 2015 is gestart met de vervanging van de fietsviaduct. De afronding van de fietsviaducten en ecoducten vindt in 2016 plaats. Ook moeten nog afrondende werkzaamheden aan groen en dergelijke plaatsvinden. In 2016 wordt het gehele project afgerond.

Noordzeebrug vervangen en kruising Bedumerweg/Noordelijke ringweg ongelijkvloers maken
De provincie Groningen heeft in samenwerking met ons de Noordzeebrug over het Van Starkenborghkanaal vervangen en de wegenstructuur hier omheen grondig aangepakt. De nieuwe brug is hoger om hem geschikt te maken voor het vervoer van meerdere lagen containers op de vaarweg Lemmer-Delfzijl. In 2014 is gewerkt aan de westzijde van de Noordzeebrug en het viaduct Bedumerweg. Vanaf eind 2014 tot medio 2015 is aan de oostzijde gewerkt. Momenteel wordt gewerkt aan het groenplan. Alle werkzaamheden worden in 2016 afgerond.

Reitdiepplein (tweede fase en verdubbeling op- en afritten)

Om de doorstroming en verkeersveiligheid te verbeteren worden de afslagen vloeiender gemaakt en de oprijmogelijkheid vanaf de Hoogeweg aangepast. Om meer capaciteit te bieden tijdens de ombouw van de Zuidelijke ringweg worden de verbindingsbogen verdubbeld. In 2015 zijn de werkzaamheden gestart. Het project wordt voor de zomer 2016 afgerond.

Groningen Bereikbaar houden

Om de stad bereikbaar te houden tijdens de uitvoering van de grote projecten is de samenwerkingsorganisatie Groningen Bereikbaar in 2012 van start gegaan. Doel is om regie te voeren op de planning van de werkzaamheden, een goede communicatie te verzorgen en het gecoördineerd in zetten van mobiliteitsmanagement en verkeersmanagement maatregelen. We werken samen met het Rijk, de regio Groningen –Assen en de provincies Groningen en Drenthe. Het bedrijfsleven is betrokken via een adviescommissie.

Na alle voorbereidende werkzaamheden heeft Groningen Bereikbaar zich in 2015 uitgebreid met een operationeel team. Om het verkeer te gaan managen en sturen en de weggebruikers real-time te informeren. Zie ook hieronder bij Dynamisch verkeersmanagement en Mobiliteitsmanagement.

Daarnaast is Groningen Bereikbaar een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met het project Aanpak Ring Zuid en is een vergelijkbare overeenkomst met de Spoorzone in voorbereiding.

Dynamisch verkeersmanagement (DVM)

Om Groningen bereikbaar te houden voor, tijdens en na de werkzaamheden aan de Zuidelijke ringweg moeten maatregelen worden genomen. Een van de maatregelen is Dynamisch Verkeersmanagement (DVM). DVM zorgt ervoor dat de beschikbare capaciteit op onze wegen beter wordt benut. Vanaf 2013 tot en met 2020 investeren we daarom samen met de provincie, regio en Rijk bijna 14 miljoen euro in verkeersmanagement. Naast data-inwinning en incidentmanagement (IM) wordt ons Parkeer Route Informatie Systeem (PRIS) vervangen en aangevuld met dynamische route informatiepanelen langs de rijks- en provinciale wegen. Ook worden Verkeersregelinstallaties (VRI's) DVM-systemen door ze aan te sluiten op een nieuw aan te schaffen VRI-centrales. Hierdoor kan de werking van VRI's worden gemonitord, aangepast en verbeterd.

Eind 2014 en in 2015 is de benodigde apparatuur aanbesteed en grotendeels geplaatst. Eerste helft 2016 moeten alle systemen operationeel zijn.

Mobiliteitsmanagement

Onder aansturing van Groningen Bereikbaar worden diverse mobiliteitsmanagementmaatregelen uitgevoerd. Groningen Bereikbaar continueert de werkgeversgerichte aanpak, die eerst door de regio werd getrokken. In 2015 is daar hard aan gewerkt.

Aanvullend hierop worden mobiliteitsmanagementmaatregelen voorbereid, gericht op de vermindering van het aantal autoritten in de spitsperiodes tijdens de werkzaamheden aan de Zuidelijke ringweg. Daarvoor moeten dan ook voldoende alternatieven beschikbaar zijn voor reizigers. In 2015 zijn maatregelen voorbereid, zoals uitbreiding P+R en fietsinfrastructuur, maar ook maatregelen om meer capaciteit in het openbaar vervoer tijdens de spits te creëren.

In 2015 is gestart met de op weggebruikers gerichte aanpak, die in 2016 verder wordt voorbereid en uitgerold. De onderwijsaanpak is eveneens in 2015 gestart.

Groningen Bereikbaar heeft zich aangesloten bij een door het ministerie van Infrastructuur en Milieu geïnitieerde Europese aanbesteding voor mobiliteitsmanagement architectuur, IMMA. Via IMMA kan Groningen Bereikbaar straks de verschillende onderdelen van spitsmijdenprojecten via minicompetitie snel aanbesteden. Richtinggevend hierbij is dat het in deze aanpak vooral zal gaan om marktpartijen uit

te nodigen en uit te dagen voor ons de spitsmijdingen te organiseren.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 is de capaciteit van de ringwegen uitgebreid. De oostelijke ringweg, Noordzeebrug inclusief aansluiting Noordelijke ringweg-Bedumerweg en het Reitdiepplein zijn aangepakt en in gebruik genomen. In 2016 vinden alleen nog enkele afrondende maatregelen plaats. De aanbesteding voor de Zuidelijke ringweg is in volle gang om in 2017 te kunnen beginnen met bouwen. Groningen Bereikbaar is op volle kracht om tijdens die periode de stad bereikbaar te houden.

Beleidsveld

Stedelijke hoofdstructuur

Het beleidsveld stedelijke hoofdstructuur richt zich op de belangrijkste en drukste wegen in onze stad. Deze wegen verbinden onze dynamo's met elkaar en via de regionale ontsluiting- en ringwegen met de regio.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

De doorstroming van de auto op onze stedelijke hoofdstructuur verbeteren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Sontwegtracé / Sontbrug

We leggen de Sontbrug en het Sontwegtracé aan om Meerstad te ontsluiten en te verbinden met de bestaande stad. De Sontbrug krijgt een gescheiden infrastructuur voor fiets, auto en bus over het Winschoterdiep. De kruispunten, de aansluiting op de Europaweg en de St. Petersburgweg zijn al gerealiseerd. In 2015 is de Sontweg heringericht. De brug is in 2015 afgerond en in gebruik genomen. In 2016 wordt het project afgerond, nadat nog enkele werkzaamheden bij de aansluiting Berlagebrug zijn uitgevoerd.

Boerhaaverotonde

De doorstroming tussen de rotonde Boerhaavelaan en de rotondes bij de aansluiting met de A7 is onvoldoende. Files zorgen ervoor dat ambulances en bussen langer onderweg zijn naar het Martiniziekenhuis. Deze nu al ongewenste situatie verslechtert tijdens de ombouw van de Zuidelijke Ringweg, omdat de druk op deze rotondes zal toenemen. We hebben ingezet op een aantal maatregelen in de wegen rondom het Martiniziekenhuis. De Boerhaaverotonde wordt voorzien van een bypass, de parallelle wegenstructuur aan de voorzijde van het ziekenhuis wordt doorgetrokken naar de Paterswoldseweg en de Van Swietenlaan tussen de uit- en ingang parkeergarage wordt eenrichtingsverkeer voor gemotoriseerd verkeer, behoudens voor bussen. Al deze maatregelen zijn in 2015 uitgevoerd en het project is afgerond.

Herewegviaduct

Zie Programma 9. Onderhoud en beheer openbare ruimte, deelprogramma kwaliteit leefomgeving, beleidsveld onderhoud infrastructuur.

Maatregelen ter verbetering van de autodoorstroming tijdens ombouw Zuidelijke Ringweg

Om de stad en vooral de dynamo's bereikbaar te houden tijdens de uitvoering van de grote infrastructurele projecten in de stad, zijn binnen het maatregelenpakket dat hoort bij de Netwerkanalyse

maatregelen benoemd, die in relatief korte tijd kunnen worden gerealiseerd en van een relatief beperkte financiële omvang zijn. In de begroting 2016 zijn door bezuinigingen een aantal maatregelen uit het pakket vervallen.
De volgende maatregelen zaten in het pakket:

- Oostelijke ringweg, rotondes aansluiting Driebonds;
- Noordelijke Ringweg, kruising aansluiting Zonnelaan;
- Doorstroming kruising Bedumerweg-Sumatralaan;
- Rotondes aansluiting Hoogkerk op A7 (vervallen, maar is onderdeel van provinciaal project);
- Doorstroming Laan Corpus den Hoorn (vervallen, budget gebruikt binnen project Boerhaaverotonde. Door aanbestedingsvoordeel was de bijdrage vanuit dit maatregelenpakket niet meer nodig;
- Doorsteek Pop Dijkemaweg-Oostersluis (vervallen).
- Optimalisatie carré Europaweg-Sontweg-Berlagebrug-Damsterdiep

Voor de Noordelijke ringweg, aansluiting Zonnelaan is de planuitwerking gestart. Voor de overige projecten zijn in 2015 onderzoeken uitgevoerd en kunnen in 2016 de maatregelen verder worden voorbereid en uitgevoerd. We willen de maatregelen voor de start van werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg hebben afgerond (voor 2017).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het nieuwe Sontwegtracé en -brug zijn in 2015 in gebruik genomen. Een nieuwe verbinding, die bijdraagt aan de bereikbaarheid van het zuidoostelijk stadsdeel; de Binnenstad, het UMCG en het Sontweggebied. De bereikbaarheid van het Martiniziekenhuis en omgeving is verbeterd door de genomen doorstromingsmaatregelen rondom het ziekenhuis. De doorstroming op het stedelijk wegennet zal verder toenemen door de nog te realiseren maatregelen uit het pakket automaatregelen behorend bij de Netwerkanalyse.

Beleidsveld

In de wijken

In het beleidsveld “in de wijken” hebben we oog voor relatief kleine verkeersproblemen die zich in woonwijken voordoen. Het gaat daarbij vooral om maatregelen die de verkeersveiligheid en leefbaarheid in de wijk verbeteren.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Verbeteren van de verkeersveiligheid en leefbaarheid in onze wijken.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Diverse kleine verkeersmaatregelen en reconstructies

In 2015 zijn er in de wijken veel kleine verkeersmaatregelen uitgevoerd. De maatregelen zijn heel divers maar allemaal gericht om de verkeersveiligheid te verbeteren. Bij zes scholen zijn er maatregelen genomen naar aanleidingen van meldingen van verkeersonveiligheid. Om de zichtbaarheid te vergroten zijn op drie plaatsen objecten (bijvoorbeeld een DRIS) verplaatst zodat verkeersdeelnemers veiliger gebruik kunnen maken van de wegen. Concreet is bijvoorbeeld de veiligheid aan de Siersteenlaan en het Wielewaalplein verbeterd. Verder zijn er veel markeringen aangepast, fietsenstallingen gemaakt en veel fietsverbeteringen uitgevoerd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Verkeersonveilige plekken in de stad zijn op verzoek van bewoners aangepakt. De verkeersveiligheid bij zes scholen is verbeterd.

Deelprogramma 7.4 PARKEREN

In ons parkeerbeleid maken we onderscheid tussen kort en lang parkeren. Met kort parkeren bedoelen we bezoekers van de stad die bijvoorbeeld gaan winkelen, naar het museum gaan of op bezoek komen in het ziekenhuis. Deze doelgroep faciliteren we, liefst in parkeergarages, dicht bij de plaats van bestemming. Met lang parkeren richten we ons vooral op de grote groep forenzen van onze stad. Hiervoor hebben en realiseren we P+R-terreinen aan de randen van de stad.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Parkeren bedraagt 13,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit opbrengsten van het parkeerbedrijf, diverse vergoedingen en overige inkomsten.

BELEIDSVELDEN

- Parkeervoorzieningen
- Parkeerbedrijf

Beleidsveld

Parkeervoorzieningen

In de stad bieden we verschillende vormen van parkeren aan. Parkeren op straat en in garages dicht bij het centrum voor kortparkeerders, natuurlijk met inzet op zo veel en zo goed mogelijk gebruik van onze parkeergarages. Andere parkeervormen zijn buurtstallingen voor inwoners van onze schilwijken en het parkeren op P+R-terreinen aan de randen van de stad voor langparkeerders.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Bezoekers en gebruikers van onze stad goede parkeervoorzieningen bieden.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Gemiddelde bezetting P+R-terreinen op werkdagen	64%	70%	67%
Gemiddeld rapportcijfer P+R	7,6	8	7,6
Gemiddeld rapportcijfer parkeergarages *	7,5	8	7,7

* Resultaten uit 2-jaarlijks onderzoek (2013 en 2015). In 2014 is geen meting uitgevoerd.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Parkeergarages

De ingebruikname van de parkeergarage onder het Forum, was voorzien voor 2017, maar heeft vertraging opgelopen door het onderzoek naar de mogelijke impact van de aardbevingen. Door het doorvoeren van aanpassingen en aanbrengen van verstevigingen is ingebruikname nu voorzien in 2019.

P+R Terreinen

Het realiseren van P+R-voorzieningen is een speerpunt in ons stedelijke- en het regionale beleid. Op strategische plaatsen aan de randen van de stad realiseren wij P+R-terreinen zodat we de druk op het wegennet in de stad verminderen. Eind 2015 is de uitbreiding van de P+R Haren met 500 parkeerplaatsen beschikbaar gekomen. Enkele afrondende werkzaamheden gebeuren in 2016.

Verder is de ontwerpfase van twee nieuwe locaties P+R Reitdiep en P+R Meerstad afgerond en zijn de voorbereidingen voor de aanbesteding en realisatie gestart. Planning is dat de locaties beschikbaar zijn eind 2016 respectievelijk begin 2017, voor de start van de Aanpak Ring Zuid. Tot slot is op basis van de groei van het gebruik van P+R-Hoogkerk en nieuwe analyses van de bereikbaarheid tijdens de Aanpak Ring Zuid de uitbreiding van de parkeercapaciteit van deze locatie met 400 parkeerplaatsen onderzocht.

Het gebruik neemt gestaag toe en in 2015 was 67% van de totale parkeercapaciteit bezet. De P+R Hoogkerk wordt door steeds meer weggebruikers gevonden en blijft groei vertonen. Ook de uitbreiding van P+R Haren laat al weer een verdere toename van het aantal P+R-gebruikers zien.

Kwaliteitsverbetering P+R-terreinen

Onze P+R terreinen bieden goede mogelijkheden voor ketenmobiliteit (overstappen van auto op openbaar vervoer of fiets). Om het gebruik verder te bevorderen hebben we, in lijn met de in 2010 vastgestelde parkeernota “Parkeren in Stad: Duurzaam Bereikbaar”, de verbetering van de kwaliteit van reizigersvoorzieningen op bestaande P+R-locaties uitgewerkt. De maatregelen worden gefinancierd met RSP-subsidie. De beschikbaarheid daarvan wordt verwacht voor begin 2016 en de maatregelen kunnen we dan in 2016/2017 gaan realiseren. Vooruitlopend daarop zijn in 2015 op de P+R Haren al nieuwe fietsvoorzieningen (stallingen, kluizen, OV-fiets) geplaatst en is de aansluiting op het hoofdfietsroutenet geoptimaliseerd.

Parkeerregulering oude wijken

Sinds 1 januari 2015 is sprake van betaald- en vergunningparkeren in de gehele Oranjewijk.

Voor de Oosterparkwijk, Korrewegwijk en de Hoogte is een Parkeerplan ontwikkeld in nauwe samenspraak met bewoners en belanghebbenden. Daarover heeft inspraak plaatsgevonden. Besluitvorming daarover verwachten we in 2016.

Daarnaast is op basis van een concreet verzoek vanuit de wijk een vergelijkbaar traject voor het opstellen van het Parkeerplan gestart samen met de wijkorganisatie en bewoners van Helpman.

Specifieke duurzaamheidsmaatregelen parkeren

De genoemde aanleg, uitbreiding en kwaliteitsverbetering van P+R terreinen zijn in zichzelf al maatregelen met een sterk duurzaam karakter, omdat daarmee de mogelijkheden voor automobilisten vergroten en verbeteren om over te stappen op duurzame vormen van vervoer, zoals OV en fiets. In 2015 zijn geen specifieke duurzaamheidsmaatregelen op het gebied van parkeren genomen. Wel is het aanbrengen van duurzame verlichting op P+R-terreinen opgenomen in het ontwikkelde pakket kwaliteitsmaatregelen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het gebruik van P+R neemt gestaag toe. De capaciteit van de P+R-Haren is meer dan verdubbeld tot ongeveer 900 parkeerplaatsen. Er zijn daarnaast veel voorbereidingen in gang gezet om de capaciteit en kwaliteit van P+R rond de stad verder uit te breiden. Daarmee bereiden we ons optimaal voor op de werkzaamheden rondom de Aanpak Ring Zuid vanaf 2017, die naar verwachting het P+R-gebruik flink zullen opstuwen. Verder is de parkeeroverlast door forensen in de Oranje- en Noorderplantsoenbuurt verminderd door de invoering van een parkeerregime en zijn grote stappen gezet om ook de overlast in andere wijken (Oosterpark, Korreweg, De Hoogte, Helpman) te kunnen bestrijden.

Beleidsveld

Parkeerbedrijf

Het beleidsveld parkeerbedrijf richt zich hoofdzakelijk op bedrijfsmatige aspecten die horen bij het parkeren op straat, in garages en op P+R-terreinen.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Bezoekers en gebruikers van onze stad goede voorzieningen bieden op een bedrijfseconomisch verantwoorde wijze.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Resultaat Parkeerbedrijf

Het resultaat van het Parkeerbedrijf is voor 2015 uitgekomen op ongeveer 690 duizend euro positief. In 2015 is in de begroting een bedrag van 367 duizend euro beschikbaar gesteld vanuit het concern, al met al een positief resultaat van 1,1 miljoen euro.
Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de inkomsten uit het straatparkeren (o.a. nieuwe parkeerautomaten en de parkeerhandhaving). Ook de resultaten van de parkeergarages en de lage rentestand hebben bijgedragen aan het positieve beeld.
De verwachting is dat dit positieve beeld zich doorzet tot 2019 (ingebruikname Forumgarage).

Ondanks de positieve vooruitzichten voor de komende jaren houdt de exploitatie van het Parkeerbedrijf op de langere termijn een hoog risico profiel. Ook zijn economische ontwikkelingen van invloed op de resultaten. Zo blijft landelijk gezien het bezoek aan de binnensteden onder druk staan hetgeen zijn effect heeft op vooral de omzetten en de bezettingsgraden van de parkeergarages. Ook andere macro-economische ontwikkelingen, trends en beleidskeuzes hebben effect op de exploitatie van het parkeerbedrijf. Zo kan de ombouw van de zuidelijke ringweg effect hebben op de bezettingsgraad van de parkeergarages, maar ook renteschommelingen hebben grote effecten.

Bij het straatparkeren is vooral de flinke stijging van de omzet uit de parkeerautomaten positief. Ook de omzet uit de parkeerhandhaving is 100 duizend euro hoger dan begroot (begroot 2,1 miljoen euro).

Exploitatie straatpark eren

In de gemeente Groningen staan 292 parkeerautomaten. Deze automaten hebben in 2015 een jaaromzet gerealiseerd van ruim 3,8 miljoen euro (inclusief het mobiel-parkeren). Dit is een stijging ten opzichte van 2014 van 440 duizend euro en wordt veroorzaakt door het feit dat de muntgeldautomaten in de schilwijken vervangen zijn door nieuwe Card-Only automaten. Hierdoor is een eind gekomen aan de inbraken in deze automaten. Ook de stevige inzet op parkeerhandhaving vanuit Stadstoezicht heeft er voor gezorgd dat de betalingsbereidheid van de automobilisten is verhoogd.

Met de uitbreiding in 2015 van het aantal aanbieders van mobiel-parkeren van 4 naar 5 zijn de 5 grootste landelijke aanbieders actief binnen de gemeente Groningen.
In 2016 wordt het huidige parkeervergunningensysteem vervangen. Met de ingebruikname van het nieuwe systeem zal de digitalisering van de parkeerproducten en processen verder vormgegeven worden.

Exploitatie parkeergarages
Het Parkeerbedrijf is verantwoordelijk voor het beheer, het onderhoud en de exploitatie van de gemeentelijke parkeergarages. Sinds de ingebruikname van de parkeergarage Station Europapark (voorheen SOZAWE-garage) is het Parkeerbedrijf de grootste exploitant in de gemeente Groningen.
In 2015 hebben verschillende parkeergarages een goede groei laten zien. De Circusgarage (effect nieuwe bebording en werkzaamheden Boterdiep), de Boterdiepgarage (meer parkeerders en bovengrondse ontwikkelingen) en de station Europaparkgarage (groei abonnementen, veel activiteiten in het bovenliggende gebouw en de inzet bij voetbalwedstrijden) zijn hier verantwoordelijk voor. Ook de omzet van de Damsterdiepgarage is iets hoger uitgevallen, mede veroorzaakt door de marketing- en communicatieactie in oktober, november en december 2015.
De totale inkomsten zijn daardoor iets hoger dan geprognosticeerd (+60.000). De uitgaven zijn om meerdere reden wat achtergebleven. Voorbeelden daarvan zijn de voordelen bij de aanbesteding fietsbeheer en achtergebleven uitgaven op het gebied van onderhoud. Voor 2016 maken we voor de parkeergarages een nieuw meerjaren onderhoudsprogramma.

Beheer P+R terreinen
De P&R-terreinen worden een steeds belangrijker en groter onderdeel van ons parkeerbeleid. Onderhoud en beheer coördineert het parkeerbedrijf. De onderhoudsuitgaven zijn iets lager dan geprognosticeerd. Al met al leidt dit tot een positief saldo van 240 Duizend euro.

Stadstoezicht
De prioriteiten op het gebied van parkeerhandhaving liggen voornamelijk op de controle van betaald parkeren en verkeersveiligheid. Wij hebben – conform de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport SPARK - de effectiviteit van onze parkeerhandhaving vergroot door beter in beeld te brengen in welke gebieden en op welke tijdstippen wij het best kunnen handhaven.

Ook hebben we Parkeerhandhaving op zon- en feestdagen ingevoerd, als gevolg van het door uw raad genomen besluit om op deze dagen betaald parkeren in toe voeren. Verder zijn in 2015 in het kader van de digitalisering van de parkeerhandhaving de voorbereidingen getroffen voor een proef met een scanvoertuig. Deze proef zal in 2016 plaatsvinden.

In onze meerjarenprognose van het Parkeerbedrijf is opgenomen dat de inkomsten uit parkeerhandhaving jaarlijks toenemen. In 2015 hadden wij deze begroot op 2,1 miljoen euro. Om dit te realiseren en om de parkeerhandhaving op zon- en feestdagen uit te kunnen voeren, hebben wij in 2015 extra parkeerhandhavers ingezet. Extra inzet was ook nodig om onverwacht ziekteverzuim te kunnen compenseren. De extra inzet op parkeerhandhaving en de efficiëntere aanpak heeft geresulteerd in netto 2,2 miljoen euro parkeeropbrengsten en circa 300 duizend euro extra lasten. Deze lasten zijn verrekend met het Parkeerbedrijf.

Tekort Stadstoezicht

Zie programma 9, deelprogramma 9.1, beleidsveld Toezicht en Handhaving openbare ruimte.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we voor het eerst sinds jaren een positief resultaat geboekt op parkeren. Deels komt dit door hogere inkomsten dan verwacht uit met name straatparkeren een voor een kleiner deel door de hogere inkomsten uit de parkeergarages. Anderzijds is er in 2015 minder uitgegeven dan gepland aan beheer en onderhoud, waar we voor 2016 een inhaalslag voor willen maken.

Tevens is de inzet van de handhavingsmedewerkers doelmatiger en efficiënter.

Deelprogramma 7.5 VERKEERSVEILIGHEID

In onze stad moeten inwoners zich, ook in het verkeer, veilig voelen. Verkeersveiligheid speelt dan ook een belangrijke rol bij onze verkeersprojecten.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Verkeersveiligheid bedraagt 152 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Verkeersveiligheid

Beleidsveld

Verkeersveiligheid

Om verkeersveiligheid succesvol te kunnen bevorderen, is afstemming van maatregelen op het gebied van infrastructuur en handhaving noodzakelijk. Dit vraagt om een integrale benadering en nauwe samenwerking tussen alle betrokken partijen. Ook zetten wij in op gedragsbeïnvloeding in allerlei verkeerseducatie-trajecten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Een verkeersveilige stad.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Afronden 30 km/u gebieden Vechtstraat

Met het uitvoeren van het 30 km/u project in de Vechtstraat is de uitvoering van de 30 km/u gebieden in de stad voltooid.

Verkeerseducatie en gedrag

In 2015 is gestart met de uitvoering van een regionaal verkeerseducatieprogramma onder regie van de provincie. Met deze centrale uitvoering van de educatieprojecten zijn in 2015 meer scholen en andere doelgroepen bereikt. Naast veel basisscholen zijn er ook op het voortgezet onderwijs educatielessen gegeven. Op jonge leeftijd wordt er op enkele peuterspeelzalen al het project ‘jongleren’ uitgevoerd. Voor ouderen zijn er rijvaardigheidstrainingen en scootmobiel trainingen.
Concreet gaat het om:

- 35 keer gastlessen op het Voortgezet Onderwijs;
- 15 x gastlessen alcohol en verkeer op het VO;
- 5 x "Fietsalert" en 1 x "Streettalk" gericht op studenten;
- "Witte waas" 2 maal gericht op jongeren met drugs in het verkeer;
- Rijden onder invloed BOB 15 maal campagne momenten;
- Verkeersmarkten op 7 scholen;
- Lichtbrigade en fietsverlichtingsacties op diverse scholen en in het centrum voor jongeren;
- Tal van andere projecten als de Verkeerscaroussel, verkeerslessen voor mensen van buitenlandse afkomst, Verkeersouders en de Verkeersbus.

Verkeersmaatregelen verkeersveiligheid

In 2015 zijn op diverse plaatsen verkeersmaatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verhogen. Veel maatregelen komen voort uit grotere infrastructurele projecten, waarbij extra accent wordt gelegd op de verkeersveiligheid.

In 2015 is de notitie Verkeersveiligheid in Groningen opgesteld met daarin het programma voor verkeersveiligheid 2016.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Volgens voorlopige cijfers zijn er in 2015 geen verkeersdoden gevallen in de stad. Als de voorlopige cijfers kloppen is dit voor het eerst sinds jaren en daar zijn we heel blij mee. Helaas zijn er nog steeds verkeersslachtoffers (ongeveer 300) in de stad. De officiële cijfers worden meestal in april gepubliceerd.

Door het verkeerseducatieprogramma centraal uit te voeren, wordt efficiency winst geboekt. Er wordt kwalitatief en kwantitatief beter gepresteerd. De notitie Verkeersveiligheid in Groningen geeft duidelijkheid over de maatregelen die we willen nemen om verkeersonveilige situaties te verbeteren.

Deelprogramma 7.6 OVERIG VERKEER

In het deelprogramma "overig verkeer' komen de aspecten lucht, geluid en duurzaamheid aan bod.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig verkeer bedraagt 7,1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten, vergoeding werken voor derden, doeluitkeringen en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Luchtkwaliteit
- Geluid
- Commerciële dienstverlening/ verduurzamen wagenpark
- Overig verkeer

Beleidsveld

Luchtkwaliteit

Een goede luchtkwaliteit is belangrijk voor een gezonde leefomgeving. De voornaamste bron van luchtverontreiniging in Groningen is het wegverkeer. Grote ruimtelijke en verkeersprojecten moeten worden getoetst aan luchtkwaliteitsnormen. Waar mogelijk leveren wij met verkeersmaatregelen en de inzet van schonere voertuigen een bijdrage aan het verminderen van (de blootstelling aan) luchtverontreiniging.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Een gezonde woon- en leefomgeving.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Luchtverontreiniging verminderen

In algemene zin levert ons jarenlang gevoerde verkeersbeleid een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van luchtverontreiniging. Denk bijvoorbeeld aan het grote aandeel van het fietsverkeer in Groningen. Over meer specifieke activiteiten zoals het stimuleren van elektrisch vervoer doen wij verslag in paragraaf 2 over duurzaamheid. De Minister van Infrastructuur en Milieu heeft de toezegging gedaan om het wettelijk mogelijk te maken dat gemeenten snorscooters kunnen weren van fietspaden. Deze wetswijziging vergt echter veel tijd en moet bovendien nog door de Tweede Kamer worden goedgekeurd.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Mede door ons jarenlang gevoerde verkeersbeleid is de luchtkwaliteit in Groningen relatief goed: er zijn in Groningen geen situaties waar de luchtkwaliteit uit oogpunt van gezondheid onvoldoende is.

Beleidsveld

Geluid

Een langdurige blootstelling aan een hoge geluidbelasting kan slecht zijn voor de gezondheid. Een belangrijke bron van geluidoverlast in Groningen is het wegverkeer. Het voorkomen of beperken van wegverkeerslawaai staat centraal in dit beleidsveld.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Een gezonde woon- en leefomgeving.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Actieplan wegverkeerslawaai 2013-2018 uitvoeren

De uitvoering van het 'Actieplan wegverkeerslawaai 2013-2018 gemeente Groningen' ligt goed op koers. Zie hiervoor de 'tussentijdse evaluatie uitvoering Actieplan' die wij in maart 2016 aan uw raad hebben gestuurd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De uitvoering van het 'Actieplan wegverkeerslawaai 2013-2018 gemeente Groningen' ligt goed op koers.

Beleidsveld

Commerciële dienstverlening/ verduurzamen wagenpark

We kopen al het gemeentelijk materieel centraal in en onderhouden (of regelen het onderhoud) ook centraal. We richten ons daarbij op de verschoning van ons wagenpark en verduurzaming van onze brandstoffen. Daarnaast bieden we buurgemeenten en overheidsinstellingen de mogelijkheid voor onderhoud van voertuigen, gebruik van tankvoorzieningen (waaronder duurzame brandstoffen) en ondersteuning en advies bij inkoop/huur van (lease)voertuigen. Uitgangspunt is een hoge kwaliteit tegen een redelijke prijs.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- Ondersteuning en waar mogelijk uitbreiding van de dienstverlening naar collega-overheidsbedrijven en/of andere gemeenten inzake hun wagenpark;
- Verdere verduurzaming van ons wagenpark door inkoop schone voertuigen en toepassing schone, duurzame brandstoffen (totale gemeentelijk wagenpark: >95%).

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Proeven met / uitbreiding duurzaam materieel

In 2015 zijn we proeven gestart met ondergrondse containers die het afval verdichten. Deze systemen leiden tot minder transportbewegingen. Twee van de beproefde systemen werken op zonne-energie. Met het oog op reductie van brandstofverbruik zijn in 2015 proeven gestart met nano-toevoegingen aan brandstof. Ook zijn er testen uitgevoerd met elektrisch (in plaats van met brandstofmotoren) aangedreven handgereedschappen. Met het oog op reductie van transportbewegingen zijn prullenbakken aangebracht op een aantal ondergrondse containers. Losstaande prullenbakken in de nabij omgeving zijn verwijderd. De uitkomsten van deze proeven worden in 2016 gerapporteerd.

Verkoop van (duurzame) brandstoffen

In 2015 hebben alle gemeentelijke dieselvoertuigen die tanken op de eigen gemeentelijke vulpunten, het schonere en stillere GTL (Gas-To-Liquid) gebruikt als brandstof.
Op het gemeentelijk tankstation (Duinkerkenstraat) zijn gedurende 2015 milieuvriendelijke(r) brandstoffen aangeboden zoals groengas en GTL (Gas-To-Liquid).

Verschonen eigen wagenpark

Bij de aanschaf van nieuw materieel hebben duurzaamheidsaspecten (energielabels, euro-6 normering, recyclingsmogelijkheden) een belangrijk aspect gevormd.

We verrichten doorlopend onderzoek naar en testen met elektrische voertuigen met een geschikte actieradius voor binnen stedelijk vervoer. In 2015 is een marktverkenning en nader onderzoek uitgevoerd naar toepassingsmogelijkheden van waterstof aangedreven voertuigen in onder meer de binnenstad (afvalinzameling, bevoorrading). Dit krijgt in 2016 een nader vervolg.

MEETBAAR RESULTAAT

Indicator Realisatie schoon wagenpark	Gerealiseerd 2014	Beoogd 2015	Gerealiseerd 2015
▪ Totaal wagenpark gemeente	▪ 96%	▪ >95%	▪ 97%

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De beoogde resultaten zijn in 2015 gerealiseerd. We doen voortdurend en nadrukkelijk onderzoek naar mogelijkheden tot verdere verduurzaming van ons wagenpark. Daar waar zich kansrijke mogelijkheden voordoen voeren we verbeteringen door en/of doen we in een vroegtijdig stadium proeven.

Beleidsveld

Overig verkeer

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Plankosten Knoop Groningen/Stationsgebied

In 2015 zijn de plankosten voor het de ontwikkeling en begeleiding van het project Knoop Groningen, het Stationsgebied, gedekt uit het intensiveringsbudget voor het thema Verplaatsen.

Proceskosten

Binnen het programma Bereikbaarheid is een bedrag uitgegeven aan onderzoeks- en proceskosten voor onder andere inspiratiefestival LetsGro en kandidaatstelling fietscongres Velocity 2017.

Plankosten Overige bereikbaarheidsprojecten

Voor onze grote infrastructurele investeringsprojecten maken we plankosten. Plankosten die samenhangen met bereikbaarheidsprojecten, waarvan de Gemeente Groningen niet de trekker is, kunnen we niet altijd uit de reguliere middelen bekostigen. In 2015 was dekking voor plankosten van de Aanpak Ring Zuid, HOV-as West 3e fase, Tracébesluit Extra Sneltrein Groningen-Leeuwarden en Vervanging Gerrit Krolbrug. Uw raad heeft besloten toevoegingen te doen aan de beschikbare investeringskredieten.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Verkeer

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
7.1	Fiets	1.154	1.799	1.347	452
7.2	Openbaar vervoer	159	1.159	1.166	-7
7.3	Auto	1.250	6.918	1.347	5.571
7.4	Parkeren	13.191	13.191	13.066	125
7.5	Verkeersveiligheid	0	295	152	143
7.6	Overig	6.093	8.357	7.130	1.227
	Totaal lasten	**21.847**	**31.719**	**24.209**	**7.510**
	Baten				
7.1	Fiets	0	0	82	82
7.2	Openbaar vervoer	0	0	0	0
7.3	Auto	0	6.168	725	-5.443
7.4	Parkeren	16.108	16.178	17.546	1.368
7.5	Verkeersveiligheid	0	0	0	0
7.6	Overig	2.050	2.335	2.004	-331
	Totaal baten	**18.158**	**24.681**	**20.358**	**-4.323**
	Totaal saldi voor bestemming	**-3.689**	**-7.038**	**-3.851**	**3.187**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	700	810	810	0
	Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
	Totaal saldi na bestemming	**-4.389**	**-7.848**	**-4.661**	**3.187**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

7.1 Fiets **V 534 duizend euro**

Extra beleid verplaatsen (V 454 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 454 duizend euro betrekking op het onderwerp ‘fiets’. In april 2015 is door uw raad de Fietsstrategie vastgesteld en in juni 2015 is door uw raad besloten over het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Een groot deel van het extra beleid Verplaatsen wordt ingezet voor deze ambitie. Na het ‘groene licht’ van uw raad is na de zomer 2015 de uitvoering van maatregelen opgestart. Diverse maatregelen en projecten zijn in voorbereiding en ontwikkeling genomen, maar daarvan is het niet alle gevallen gelukt in 2015 te starten met de uitvoering. Deze maatregelen zijn daarom alsnog in 2016 gepland om te realiseren en een deel daarvan heeft ook nauwe relatie met de nieuwe visie 'Bestemming Binnenstad'.

Fiets parkeren (V 82 duizend euro)
Het voordeel van 82 duizend euro op met name lagere onderhoudskosten parkeren van

fietsen in stallingen maakt onderdeel uit van het resultaat parkeerbedrijf (zie tevens deelprogramma 7.4).

Overige (N 2 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 2 duizend euro.

7.3 Auto V 128 duizend eur0

Extra beleid verplaatsen (V 70 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 70 duizend euro betrekking op het onderwerp verkeersmaatregelen ‘auto’.

Extra beleid plankosten externe projecten (V 50 duizend euro)
In de begroting 2015 is 650 duizend euro aan aanvullend extra beleid opgenomen voor plankosten die samenhangen met bereikbaarheidsprojecten, waarvan de Gemeente Groningen niet de trekker is.
Het gaat om de Aanpak Ring Zuid, HOV-as West 3e fase, Tracébesluit Extra Sneltrein Groningen-Leeuwarden, Vervanging Gerrit Krolbrug. In 2015 is 600 duizend euro uitgegeven. De incidentele vrijval bedraagt 50 duizend euro.

Werken derden ringweg (-)
In 2015 zijn minder opdrachten werken voor derden met betrekking tot het project ringweg uitgevoerd dan begroot. Dit levert een lastenvoordeel op lasten van 5,2 miljoen euro en een nadeel aan baten van 5,2 miljoen euro. Het totale project heeft een neutraal saldo.

Overige (V 8 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een voordeel van 8 duizend euro.

7.4 Parkeren V 1,5 miljoen euro

Slotcalculatie Damsterdiep (V 516 duizend euro)
Het voordeel van 516 duizend euro betreft het resultaat op de slotcalculatie grond- en bouwexploitatie Damsterdiep; de realisatie van een parkeergarage met ruim 500 parkeerplaatsen, het nieuwe hoofdkantoor van woningcorporatie Nijestee en de herontwikkeling van het hoekpand Damsterdiep-Nieuweweg. In de vergadering van december heeft uw raad de slotcalculatie Damsterdiep vastgesteld en besloten deze middelen vrij te laten vallen ten gunste van het rekeningresultaat.

Parkeerbedrijf (V 980 duizend euro)
Het resultaat parkeerbedrijf bedraagt 1,062 miljoen euro positief en kan als volgt worden samengevat:

Deelprogramma	Resultaat	V/N
7.1 Fiets	82.000	V
7.4 Parkeren	980.000	V
Totaal	**1.062.000**	**V**

Op basis van de meerjarenprognose parkeerbedrijf was voor 2015 een tekort voorzien van 367 duizend euro. In de begroting 2015 heeft uw raad een bedrag van 367 duizend euro beschikbaar gesteld vanuit middelen extra beleid om het verwachte tekort te dekken. Het resultaat van het Parkeerbedrijf is voor 2015 uitgekomen op 695 duizend positief. Inclusief de beschikbaar gestelde middelen extra beleid bedraagt het resultaat parkeerbedrijf 1,062 miljoen euro positief.

Nadere toelichting afwijkingen deelprogramma 7.4 Parkeren
De lasten vallen per saldo 540 duizend euro lager uit. Voor de parkeergarages, de P&R terreinen en de buurtstallingen zijn minder kosten gemaakt voor regulier onderhoud en uitbesteed werk. Voor parkeerhandhaving (straat parkeren) is extra inzet gepleegd. De hogere kosten worden deels gecompenseerd door hogere parkeerinkomsten

De baten vallen per saldo 440 duizend euro hoger uit ten opzichte van de begroting 2015. Het positieve resultaat wordt vooral veroorzaakt door een sterke stijging van de inkomsten uit het straat parkeren in verband met de nieuwe parkeerautomaten Card Only (daardoor geen inbraken meer in automaten), de uitbreiding van betaald parkeren (waaronder parkeren op zondag) en parkeerhandhaving.

Ontsluitingsweg Helperplein (-)
Uw raad heeft op 26 november 2014 een krediet beschikbaar gesteld voor de ontsluitingsweg Helperplein. De gemaakte kosten in 2015 zijn ten laste van het krediet gebracht. Dit leidt tot een afwijking op lasten en baten van beide 116 duizend euro, per saldo neutraal.

Overige (N 3 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 3 duizend euro.

7.6 Overig verkeer — V 896 duizend euro

Projecten verkeer en vervoer (N 238 duizend euro)
Betreft een nadeel op de kapitaallasten investeringen projecten verkeer en vervoer.

Extra beleid verplaatsen (V 38 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 38 duizend euro betrekking op het onderwerp onderzoeks- en proces kosten ‘overig verkeer’.

Vrijval kapitaallasten (V 1.117 duizend euro)
Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door het later uitvoeren van projecten ten opzichte van het beschikbaar stellen van het budget voor kapitaallasten. De vrijval kapitaallasten is verantwoord onder de deelprogramma’s 2.5, 7.6 en 8.5 en moet in

samenhang worden gezien.
De vrijval kapitaallasten is in dit deelprogramma is 1,117 miljoen euro voordelig.

Overige (N 21 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 22 duizend euro.

PROGRAMMA 8 Wonen

Een stad waar je wilt wonen

We willen een stad zijn met een voortreffelijk woonklimaat waar voor iedereen plek is. We streven daarom naar een gevarieerd woningaanbod in aantrekkelijke wijken die ruimte bieden aan alle bevolkingsgroepen en leefstijlen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat we kwaliteit belangrijker vinden dan kwantiteit.

Enerzijds werken we aan deze doelstelling door nieuwe woningen te bouwen. We willen goede en duurzame woningen bouwen voor verschillende doelgroepen, in een mix van koop en (sociale) huur, in de bestaande stad en in de nieuwe woongebieden. Hierdoor creëren we doorstroming op de woningmarkt en evenwichtige wijken. Om de nieuwbouw te realiseren maken we afspraken met woningcorporaties en andere ontwikkelende partijen.

Daarnaast hebben we veel aandacht voor de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad en woonomgeving. Samen met de bewoners in de wijken maken we hiervoor plannen. Een belangrijke opgave in dit verband is het besparen van energie in bestaande woningen. Met de stedelijke corporaties hebben we hier afspraken over gemaakt.

In ons programma 'Wonen' werken we ook aan zorgvuldig beheer en instandhouding van ons cultuurhistorisch erfgoed, zowel boven als onder het maaiveld.

Relevante beleidsnota's

Woonvisie Wonen in Stad (2015)
Bouwoffensief, bouwen aan Groningen (2013)
Meerjarenprogramma Wonen 2015 (december 2014)
Samen Sterk in Stad (meerjaren-beleidsvisie Wmo 2012)
Masterplan Groningen EnergieNeutraal (2011)
Regionale Woningbouwafspraken (2012)
Het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 (2011)
Monitor Jongerenhuisvesting (2015)
Jaarprogramma Archeologie (2013)
Erfgoedverordening (2010)
Beleidsregels Archeologie (2011)
Bestedingsprogramma's ISV-Monumenten (2012)
Analyse Zorgen voor Morgen (2012)

1. **Doelgroepen**
2. **Nieuwbouw**
3. **Bestaande woningvoorraad**
4. **Cultuurhistorie en archeologie**
5. **Overig wonen**

Evaluatie 2015

In 2015 heeft de woningmarkt zich verder hersteld. Het aantal verkopen van zowel bestaande als nieuwbouwwoningen is toegenomen ten opzichte van de jaren ervoor. Er is weer erg veel belangstelling voor nieuwbouwprojecten in de bestaande stad (zoals Ebbingekwartier, Eemskwartier, Berlagehof, Europapark, Oosterhamrikzone). Ook de belangstelling voor het wonen aan de rand van de stad is groot: van vrije kavels in het Reitdiep tot het nieuwe woongebied TerSluis in Meerstad. Tegelijkertijd is er ook nog druk op de sociale huurwoningmarkt in de stad. Dit zal de komende jaren door de komst van vluchtelingen verder toe gaan nemen.

In 2015 hebben we een nieuwe woonvisie opgesteld. In een open dialoog met de inwoners van de stad en andere belanghebbenden hebben we ons woonbeleid op een aantal onderdelen aangepast. Een belangrijke wijziging betreft het kamerverhuurbeleid waarbij we van een generiek beleid zijn overgestapt naar een concrete omgevingstoets per aanvraag. Daarnaast zetten we de komende jaren met ons beleid onder andere in op het betaalbaar en beschikbaar houden van de sociale huurwoningvoorraad, het verduurzamen van bestaande woningen en het verbeteren van het langer zelfstandig wonen voor ouderen en zorgbehoevenden. Met de woningcorporaties hebben we prestatieafspraken gemaakt over de uitvoering van de woonvisie.

In 2015 zijn 1.160 woningen in de stad opgeleverd. Dit past binnen de daarvoor gemaakte afspraken met de Regio Groningen – Assen. De nieuwbouw bestond uit 238 appartementen, 261 grondgebonden woningen en 661 eenheden voor jongeren. Er waren 800 eenheden voor jongeren in 2015 beoogd, dus de productie is iets achtergebleven. Maar de komende jaren zien er goed uit wat betreft de bouw voor jongeren; er staan veel projecten op stapel. Aan het Oosterhamikkanaal ZZ wordt binnenkort een project voor jongeren/starters opgeleverd en ook het project aan de Zonnelaan is voor het begin van het studiejaar gereed. In 2016 start Nijestee met de bouw van de locatie Trefkoel waar meer dan 400 eenheden (voor internationale studenten) worden gerealiseerd.

Er zijn in 2015 minder sociale huurwoningen gerealiseerd dan was afgesproken. We zullen hierover met de corporaties nadere afspraken maken bij de actualisatie van de prestatieafspraken in 2016.

Ook in 2015 zijn er startersleningen verstrekt en is het beschikbare budget volledig benut. Hierdoor hebben we ruim 50 starters in staat gesteld een woning te kopen. En net als voorgaande jaren hebben de corporaties veel woningen in de bestaande stad verduurzaamd.

Deelprogramma 8.1 DOELGROEPEN

Het gemeentelijk woonbeleid is gericht op het bereiken van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod op de woningmarkt voor alle doelgroepen, zowel kwantitatief als kwalitatief. Als dat evenwicht er niet (voldoende) is, proberen we daar wat aan te doen. Ook in 2015 gaat het Bouwoffensief door en zijn er voor 2,0 miljoen euro aan middelen gereserveerd. Met deze middelen worden maatregelen genomen om de woningmarkt te stimuleren, maar ook worden uitgaven voor cultuurhistorie en archeologie hieruit gefinancierd. Bij de inzet van middelen uit het Bouwoffensief gaat het bijvoorbeeld om cofinanciering/investeringen in projecten, stimuleren van initiatieven op de woningmarkt (zoals initiatieven voor collectief particulier opdrachtgeverschap) en het geven van een stevige impuls aan jongerenhuisvesting. Verder zijn middelen gereserveerd voor het stimuleren van tijdelijk ruimtegebruik en het faciliteren van 'bottom-up' initiatieven. Voor de uitvoering van het Bouwoffensief willen we de samenwerking met ontwikkelaars en financiers intensiveren en samen op zoek gaan naar de mogelijkheden om projecten te versnellen.

Via nieuwbouw willen we kwaliteiten toevoegen die er nog onvoldoende zijn. Maar ook via maatregelen in de bestaande voorraad kunnen we doelgroepen beter bedienen. Voorbeelden zijn de startersleningen of ons beleid op het gebied van kamerverhuur. Evenwicht in het aanbod én het op gang blijven houden van de doorstroming op de woningmarkt zijn de belangrijkste doelstellingen. De basis voor ons woonprogramma is onze structuurvisie Kwaliteit van Wonen en het jaarlijks te actualiseren Meerjarenprogramma Wonen. In onze structuurvisie constateren we dat de meeste aandacht nodig is voor drie doelgroepen: jongeren, gezinnen en ouderen. Bij jongeren verwachten we een nadrukkelijke groei in aantallen en zien we een veranderende kwalitatieve vraag (meer behoefte aan zelfstandig wonen). Bij gezinnen en ouderen zetten we vooral in op een betere doorstroming. Zo ontstaat er in de bestaande woningvoorraad ruimte voor de andere doelgroepen (zoals starters en tweepersoonshuishoudens).

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Doelgroepen bedraagt 0,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Jongeren
- Gezinnen
- Ouderen
- Sociale huurders
- Starters

Beleidsveld

Jongeren

Groningen is de jongste stad van Nederland. De belangrijkste reden hiervoor zijn de ruim 55.000 jongeren in de leeftijd van 18 tot en met 27 jaar die in de stad wonen. Het overgrote deel hiervan is student. Daarvan wonen er, inclusief studenten uit het buitenland, circa 35.000 in de stad.

Jongeren zijn van groot belang voor de economie van de stad en daarnaast komt de groei van het inwonertal van de stad Groningen vrijwel in zijn geheel door de instroom van jongeren. We vinden het

daarom van belang dat jongeren ook goed en snel huisvesting kunnen vinden in onze stad. We doen dit door in een aantal gebieden kwalitatief hoogwaardige nieuwbouw te realiseren. Met de corporaties en andere partijen werken we aan de realisatie van deze plannen.

Daarnaast bieden we ruimte voor kamerverhuur in de particuliere woningvoorraad. Om verhuur van onzelfstandige kamers in de particuliere voorraad mogelijk te maken heeft een huiseigenaar een onttrekkingsvergunning nodig. We hanteren een grens van maximaal 15% onttrekkingsvergunningen per straat. Met uw raad is daarnaast afgesproken dat we handhavend optreden tegen illegale kamerverhuur.

Met de vaststelling door uw raad van de Woonvisie 'Wonen in Stad' is ons beleid voor kamerverhuur gewijzigd. Uit verscheidene onderzoeken blijkt dat de behoefte van jongeren aan meer ruimte en kwaliteit blijft bestaan en dat er geen behoefte is aan nog meer kleine onzelfstandige kamers. We blijven daarom inzetten op toevoegen van kwaliteit door op bepaalde locaties de realisatie van grootschalige jongerenhuisvesting te faciliteren. De toevoeging van meer kleine onzelfstandige kamers in de particuliere woningmarkt proberen we juist af te remmen. Hiervoor is het beleid met de 15% norm vervangen door beleid waarbij elke aanvraag voor het onttrekken van woonruimte voor kamerverhuur wordt getoetst of onttrekken wenselijk is. Daarbij is het effect op de leefbaarheid een belangrijke indicator. Hiermee willen we de druk op de woningvoorraad en de leefbaarheid verminderen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Elke jongere kan binnen 3 maanden een goede woonruimte vinden in onze stad.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal gerealiseerde eenheden jongerenhuisvesting	555	800	661
▪ Aantal geplaatste fietsklemmen	640	75	168

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Toevoegen van kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de behoefte naar kwalitatieve jongerenhuisvesting blijft bestaan. Bijna 60% van alle jongeren in de stad heeft een verhuiswens. In de Woonvisie die halverwege 2015 is vastgesteld, is daarom gekozen voor het versnellen van Campus Groningen. We doen dit door een stimulerende rol aan te nemen in het mogelijk maken van projecten voor locaties in een aantal zones: Reitdiepzone, Oosterhamrikzone en in Paddepoel (Zonnelaan-zone). Wij zijn van mening dat deze locaties het beste passen bij onze uitgangspunten. In 2015 zijn uiteindelijk 661 eenheden opgeleverd. Om projecten te stimuleren is voor het project Cortinghborg projectfinanciering ingezet om daarmee het laatste zetje tot realisatie te geven. Met corporaties zijn we in gesprek om de ontwikkeling van de locaties Polaris (voormalige Rabobank-toren) en GAK in Paddepoel vlot te trekken. Aan de Reitdiepzone zijn we voor de Woldring-locatie een bestemmingsplanprocedure gestart om de bestemming wonen mogelijk te maken. Op deze locatie zal een gevarieerd programma worden gerealiseerd vooral gericht op jongeren. In de Oosterhamrikzone is gestart met de realisatie van verscheidene projecten voor

jongerenhuisvesting. En op het Ebbingekwartier is de bouw van het Studenthotel in volle gang. Tot slot is in 2015 is tevens een onderzoek gestart naar Wonen op Zernike Campus.

Verspreiding particuliere kamerverhuurpanden over de stad

Halverwege 2015 is met de vaststelling van de Woonvisie 'Wonen in Stad' ook ons kamerverhuurbeleid gewijzigd. We zijn van een generieke norm van maximaal 15% kamerverhuur per straat, naar een systeem van maatwerk gegaan. Op basis van een Omgevingstoets wordt per individuele aanvraag getoetst of de toevoeging van kamerverhuur niet leidt tot aantasting van de leefbaarheid in een buurt of wijk. Daarbij wordt o.a. gekeken in welke mate de 15% norm in een straat is bereikt, wordt naar de meest recente leefbaarheidsmonitor gekeken naar hoe de buurt of wijk scoort, overlastmeldingen worden opgevraagd en de stadsdeelcoördinator wordt geconsulteerd voor een actueel beeld van de wijk of buurt. Op basis van deze aspecten wordt vervolgens per aanvraag bekeken of een onttrekkingsvergunning wordt verleend of niet. Deze nieuwe systematiek van maatwerk houdt zodoende veel meer rekening met de opbouw en de karakteristiek van een wijk of buurt. Het aantal verleende onttrekkingsvergunningen is in 2015 mede hierdoor verder gedaald naar 69 stuks. In 2014 waren dit er nog 92 stuks en in 2013 nog 112 stuks. De daling wordt mede veroorzaakt doordat de behoefte aan kamers is afgenomen.

De aanpak van de illegale kamerverhuur

Het project handhaving is in mei 2014 afgerond en overgegaan naar een beheerfase. Vanwege de dynamiek op de kamerverhuurmarkt blijven we controleren op nieuwe gevallen van mogelijke illegale kamerverhuur door periodiek een uitdraai te maken uit de Basis Registratie Personen (BRP).

Campagne Leven in Stad

Een van de speerpunten in de nieuwe Woonvisie is om het samenleven tussen studenten en andere stadjers te blijven bevorderen. Naar aanleiding van een initiatief van bewoners en studentenorganisaties is besloten om Leven in Stad om te vormen naar een platform dat door verschillende partijen wordt gedragen. In 2015 is daarom begonnen om in overleg met deze partijen, naast de Leven in Stad website, een blog rondom het samenleven tussen studenten en andere stadjers op te zetten. We blijven vanuit het Platform Leven in Stad activiteiten die studenten en stadjers gezamenlijk organiseren op het gebied van het bevorderen van het samenleven ondersteunen. In 2015 zijn hiervoor zes subsidies toegekend.
Leven in Stad is onderdeel van het flankerend beleid jongerenhuisvesting. Een andere onderdeel van dit flankerend beleid is het plaatsen van fietsklemmen. In 2015 was hiervoor vanuit de begroting 25 duizend euro beschikbaar. Vanwege het grote effect voor buurten van het plaatsen van fietsklemmen is vanuit de Fietsstrategie in 2015 25 duizend euro extra beschikbaar gesteld. In totaal zijn voor dit bedrag 168 fietsklemmen geplaatst.

WIJS (Wijkinzet Jongeren en Studenten)

Naast Leven in Stad zijn we als onderdeel van het bevorderen van het samenleven tussen studenten en andere stadjers in 2015 gestart met WIJS (Wijkinzet Jongeren en Studenten). Met WIJS wordt het onderwijs naar de wijken gehaald en gaan studenten in ruil voor studiepunten aan de slag met vragen van bewoners of voeren zij onderzoek uit naar onderwerpen die spelen in de wijken. Een eerste fysieke WIJS-locatie is in 2015 als pilot geopend in wijkwinkelcentrum Paddepoel.

Subsidiëren van geluid-reducerende maatregelen bij kamerverhuurpanden / 0db norm
De regeling geluid-reducerende maatregelen is een subsidieregeling geworden. Er is 190 duizend euro aan subsidie beschikbaar. In 2015 zijn 59 aanvragen gedaan, waarvan er 8 zijn afgewezen. Vanaf de inwerkingtreding in mei 2014 is 37 duizend euro aan subsidie verstrekt. Op 14 oktober 2015 is de regeling met een advertentie opnieuw onder de aandacht gebracht vanwege het beperkt aantal aanvragen. Dit heeft echter niet geleid tot nieuwe aanvragen. We gaan daarom bekijken hoe we de regeling voor geluidreducerende maatregelen kunnen integreren in een breder pakket van maatregelen voor de verbetering van particuliere kamerverhuurpanden.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Eind 2015 hebben we sinds de start van Campus Groningen in 2011, ondanks de crisis en de forse beperking van investeringsruimte bij de corporaties, in totaal rond de 3.000 eenheden opgeleverd. Uit onderzoek blijkt dat er nog steeds behoefte bestaat aan kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting. We blijven dan ook inzetten op nieuwbouw van jongereneenheden.
Uit onderzoek blijkt tevens dat er geen behoefte is aan nog meer kamers in de bestaande particuliere voorraad. Voor de komende jaren is zelfs een fors overschot berekend. We zagen in 2015 onder andere hierdoor leegstand ontstaan in de bestaande voorraad, bijvoorbeeld in de Selwerdflats. Dit is de reden om met de nieuwe woonvisie en kamerverhuurbeleid de toevoeging van meer kamerverhuur af te remmen. In 2015 is als gevolg hiervan het aantal verstrekte onttrekkingsvergunningen nog verder gedaald.
Met de campagne Leven in Stad en het opzetten van WIJS zijn de activiteiten in de buurten om het samenleven tussen studenten en andere stadjers te bevorderen en om overlast te beperken verder toegenomen. Daarbij wordt ook steeds meer samengewerkt tussen gemeente, bewoners en andere organisaties zoals de corporaties, onderwijsinstellingen en studentenorganisaties.

Beleidsveld

Gezinnen

Het bieden van voldoende huisvestingsmogelijkheden voor gezinnen (een huishouden met minimaal één minderjarig kind) is één van onze belangrijkste doelstellingen in het woonbeleid. Zeker in een stad met veel alleenstaanden, zoals Groningen, is het van belang om voldoende gezinnen in de stad te blijven huisvesten. We willen blijven zorgen voor voldoende aantrekkelijke gezinswoningen en in de behoefte aan meer (grote) grondgebonden woningen voorzien.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het mogelijk maken van de realisatie van 219 grondgebonden woningen in de gemeente Groningen door het bieden van voldoende plancapaciteit in zowel grondgebonden woningen als appartementen in binnenstedelijk gebied.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
▪ Aantal gezinnen dat is verhuisd naar de regio Groningen-Assen gemeenten	375	300	436	-136
▪ Totaal aantal gezinnen	22.132	22.132	21.524	-608
▪ Relatief aantal verhuisde gezinnen	1,7%	<1,5%	2%	0,5%
▪ Programma aantal grondgebonden woningen	121	219	261	+31
▪ Programma aantal appartementen (exclusief Jongerenhuisvesting)	331	134	238	+114

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Realiseren van nieuwe woningen in bestaand stedelijk gebied en op uitleglocaties

- Ontwikkelen Meerstad: nieuwe marktgerichte concepten;
- Bijdragen aan Gemeenschappelijke Regeling Meerstad;
- Ontwikkelen woonwijk Reitdiep fase 3 en 4 ontwikkelen woningen in de Oosterhamrikzone;
- Plannen maken voor woningbouw in de Eemskanaalzone (Eltjo Ruggeweg);
- Participeren in Platform Groningen Woont ter promotie van nieuwbouw;
- Uitvoeren manifestatie Wonen in de Binnenstad (conform woonvisie).

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Er zijn 31 meer grondgebonden woningen gerealiseerd dan beoogd in 2015. Dit heeft voornamelijk te maken met een aantal particuliere kavels die niet waren voorzien, maar wel zijn gerealiseerd. Voor de rest zijn er onder andere grondgebonden woningen gerealiseerd aan de Cuypersweg (66), De Berlagehof (47), het Eemskwartier (29) en de Helpermaar (26). Wat betreft appartementen in de binnenstad zijn er 114 meer appartementen gerealiseerd dan beoogd. Dit komt mede door de Grunobuurt blok 6 (109), Boterdiep (34) en de Semmelweisstraat laatste fase (24). Desondanks zijn er meer gezinnen naar de regio verhuist dan beoogd. Overigens zitten hierin ook de gezinnen die naar Meerstad en Ter Borch zijn verhuist.

Beleidsveld

Ouderen

We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Ons beleid op dit onderwerp is terug te vinden in Zorgen voor Morgen, een samenhangend programma op het gebied van wonen, welzijn en zorg voor ouderen en mensen met een beperking. Met Zorgen voor Morgen zetten wij in op de realisatie van voldoende geschikte woningen voor deze doelgroep en het organiseren van een goed aanbod van welzijn en zorg.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen ouderen en mensen met een beperking goede woonruimte bieden en welzijn en zorg goed bereikbaar houden. Ouderen die wonen in ongeschikte woningen (bijvoorbeeld in portieketagеflats) willen we stimuleren om de stap te zetten naar een geschikte woning. Daarmee stimuleren we dat ouderen mobieler worden op de woningmarkt. Voor kwetsbare ouderen die de eigen regie beginnen te verliezen is maatwerk nodig. Een goed samenspel van betrokkenen in de wijk is dan noodzakelijk. Voor deze kwetsbare ouderen (met een afnemende eigen regie) zijn beschutte woonvormen nodig nu de traditionele verzorgingshuizen er niet meer zijn.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Woonvisie 2015

In 2015 is de Woonvisie vastgesteld waarin voor ouderen vooral wordt ingezet op preventie. Ouderenwoningen zijn er in voldoende mate. Om ouderen langer zelfstandig te laten wonen hebben we 'Lang zult u wonen' opdracht gegeven om preventiemateriaal te maken. Dit gebeurt zowel digitaal als in foldermateriaal. Een groep nog te werven vrijwilligers kunnen ouderen daarin adviseren. Verder gaan we het aanbod van woningen en zorg voor ouderen beter zichtbaar maken op de website 'Wonen en zorg op 1 kaart'.

Mantelzorgers maken nog weinig gebruik van de mogelijkheden om op het eigen terrein een mantelzorgunit te plaatsen nu dit juridisch eenvoudig mogelijk is. Met de corporaties maken we een plan om mantelzorgers voorrang te geven bij het zoeken van een sociale huurwoning. We denken daarbij aan een regeling vanuit het WIJ-team in samenwerking met de corporaties. Het realiseren van meer mantelzorgwoningen zoals in de West-Indischebuurt is gebeurd heeft nog geen vorm gekregen. De vraag naar deze mantelzorgwoningen is diffuus. Wij willen met de WIJ-teams kijken hoe hun cliënten in een mantelzorgsituatie naar deze vorm van wonen kijken en in welke mate ze daarvan gebruik willen maken.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 heeft de extramuralisering daadwerkelijk vorm gekregen door het sluiten van verzorgingshuizen. De verzorgingshuizen Bernlef, Oosterparkheem en het Menno Lutterhuis hebben hun oorspronkelijke functie verloren. Andere huizen zijn gedeeltelijk ontmanteld en gaan in sterk gewijzigde vorm verder. Ouderen met een zorgvraag kunnen in de stad in veel woon-zorgcomplexen terecht of vinden oplossingen in de bestaande woning. In 2015 zijn er diverse woningen voor ouderen gerealiseerd. Deze woningen zijn voor een deel (categorie verzorgd wonen) gerealiseerd in combinatie met een gedeelte voor (intramurale) zorg, de andere woningen zijn geschikt voor ouderen maar hebben geen relatie met zorg. Verder zijn in 2015 diverse ontwikkelingen gestart zoals de Leyhoeve op Europapark en Huize Patrimonium in Selwerd.

Beleidsveld **Sociale huurders**

We willen dat iedereen een woning kan vinden in de stad. Ook de mensen die zijn aangewezen op een sociale huurwoning. De slaagkans ligt ongeveer op 30%, dat wil zeggen dat van alle honderd mensen die actief op zoek zijn naar een sociale huurwoning er ongeveer 30 woningen worden toegewezen.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen dat de slaagkans voor mensen die op zoek zijn naar een sociale huurwoning omhoog gaat.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Slaagkans jongeren	32,3%	≥40%	22,4%
▪ Slaagkans ouderen	78%	≥40%	47,1%
▪ Slaagkans totaal	34%	≥40%	25,9%

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Realiseren van sociale huurwoningen

Corporaties zouden 150 tot 250 nieuwe sociale huurwoningen realiseren conform de afspraken in het Nieuw Lokaal Akkoord. Feitelijk zijn er in 2015 door de woningcorporaties 103 gerealiseerd, en nog eens 10 door zorginstelling ZINN. Daarnaast hebben de corporaties 50 zelfstandige jongereneenheden gerealiseerd. Dit is beduidend lager dan de afgelopen jaren. De beperkte investeringsmogelijkheden en de onzekerheden daarover door de aangescherpte rijksregelgeving, is de belangrijkste oorzaak van deze lagere productie.

In 2015 hebben we gewerkt aan het opstellen van nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties. De context is behoorlijk veranderd ten opzichte van de voorgaande jaren. Corporaties hebben minder investeringsruimte voor nieuwbouw, mogen in veel beperktere mate investeren in leefbaarheid en de sociale huurwoningen moeten passend worden toegewezen. Dit heeft consequenties voor de afspraken die we met de corporaties hebben kunnen maken. Deze zijn in het begin van 2016 vastgesteld in uw raad. De ambitie voor de realisatie van nieuwe huurwoningen is daarmee iets bijgesteld. We streven nu naar een jaarlijkse toevoeging van 85-190 woningen tot 2020.
Daarnaast is in 2015 de toestroom van asielzoekers en daarmee toekomstige vergunninghouders fors geïntensiveerd. Voor 2015 heeft dit al geleid tot een taakstelling van ongeveer 350 vergunninghouders. Daarvan hebben we er iets meer dan 300 kunnen huisvesten in sociale huurwoningen. Deze doelgroep zal de komende jaren stijgen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 zijn er minder nieuwe huurwoningen gerealiseerd dan afgesproken.

Beleidsveld

Starters

Groningen is een hele jonge stad. Dit komt onder andere door de jongeren die hier studeren maar ook omdat Groningen een aantrekkelijke vestigingsplaats blijkt voor jonge, startende huishoudens.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen starters op de koopmarkt die financiering van hun wenswoning niet sluitend kunnen krijgen faciliteren met behulp van een starterslening. We stimuleren hiermee tevens de doorstroming op de woningmarkt.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Verstrekken startersleningen

In 2015 zijn 72 leningaanvragen in behandeling genomen en zijn 51 leningen toegekend met een gemiddeld leenbedrag van ruim 22,5 duizend euro. De Rijksbijdrage was beschikbaar tot juni en heeft totaal in 2015 een cofinanciering opgeleverd van 150 duizend euro. Het gemeentelijk budget van 980 duizend euro is volledig benut.

Het fonds voor startersleningen bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) is in 2015 met 330 duizend euro aangevuld met middelen van het Bouwoffensief.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De doelstelling om circa 40 leningen te verstrekken is, mede door het gebruik van de rijksbijdrage, ruim gehaald. In de afgelopen jaren zijn in Groningen gemiddeld 850 woningen voor starters per jaar verkocht, dit is circa 50% van het totaal. Globaal kunnen we zeggen dat bij ongeveer 1 op de 10 verkochte woningen de starterslening een rol heeft gespeeld. In voor de woningmarkt lastige omstandigheden is de starterslening een middel om de doorstroming te bevorderen.

Deelprogramma 8.2 NIEUWBOUW

Hoofddoelstelling van ons nieuwbouwbeleid is het toevoegen van woningen, zodat we de doorstroming op de woningmarkt op gang brengen en we de kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod het hoofd bieden. Daarbij besteden we specifieke aandacht aan woonmilieus en woningen die aantrekkelijk zijn voor de in deelprogramma 1 beschreven doelgroepen. De komende jaren zien we, naast kwalitatief hoogwaardige woonmilieus voor jongeren, vooral een markt voor de woonmilieus 'Samen in de Stad' en 'Ruim en Buiten', zoals beschreven in het onderzoek naar woonmilieus dat we in 2011 hebben uitgevoerd. In de stadsuitbreidingen willen we vooral de grote vraag naar groen stedelijke woonmilieus ('Ruim en Buiten') bedienen om daarmee onder meer gezinnen aan de stad te binden.

In 2011 hebben we met de regio Groningen-Assen afgesproken dat alle nieuw te ontwikkelen woningbouwplannen met elkaar moeten worden afgestemd. Onze woningbouwprogrammering sluit aan op de kwantitatieve en kwalitatieve afspraken die we hiervoor in regionaal verband hebben gemaakt. Nieuwbouw kan een bijdrage leveren aan onze doelstelling om in 2025 een energie neutrale stad te worden. Daarnaast leveren de wettelijke kaders voor bedrijvigheid, bodem-, geluid- en luchtkwaliteit en externe veiligheid de basis voor een goede en duurzame leefomgeving kwaliteit.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Nieuwbouw bedraagt 40,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten, leges, rechten en heffingen, vergoeding werken voor derden, een onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Versnellen en faciliteren nieuwbouw
- Bouwen in bestaande stad
- Stadsuitbreidingen
- Kwaliteitsbewaking en dienstverlening

Beleidsveld

Versnellen en faciliteren nieuwbouw

De essentie van ons nieuwbouwbeleid hebben we vastgelegd in de woonvisie Wonen in Stad. De nadruk ligt niet meer uitsluitend op het versnellen en faciliteren van de nieuwbouw. Een meer kwalitatieve benadering voor de komende jaren blijft noodzakelijk. In de Regio Groningen-Assen hebben we in 2012 afgesproken uit te gaan van 600 nieuwe woningen per jaar, exclusief jongerenhuisvesting, met daarbovenop een herstructureringsopgave van minimaal 350 woningen per jaar.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

In 2015 streefden we naar een nieuwbouwproductie van tussen de 950 en 1350 woningen (inclusief jongerenhuisvesting) in de juiste segmenten.

Meerjarenprogramma Kwaliteit van Wonen

Via het Meerjarenprogramma Kwaliteit van Wonen houden we continu de vinger aan de pols en we stellen daar waar nodig het (kwalitatieve) woningbouwprogramma bij. Ook in 2015 is het Meerjarenprogramma geactualiseerd.

Kwalitatieve afstemming in de Regio

In 2015 is het regionale woningmarktonderzoek uitgevoerd door bureau Companen. Doel van het onderzoek was om op regionaal en op gemeentelijk niveau een actueel beeld te krijgen van de vermeende vraagverschuiving in de woningbehoefte, zowel kwantitatief als kwalitatief. Wat is de omvang van de vraagverschuiving en hoe verhoudt deze zich tot de ontwikkeling van binnenstedelijke, –dorpse locaties zoals we die nu in beeld hebben? Is het aanbod in de bestaande bouw en nieuwbouw voldoende en passend of moeten we anticiperen op een andere vraag? Het resultaat van het onderzoek is een actuele 'foto' van de woningmarkt. Deze foto bevat een aantal prognoses over de ontwikkeling van de bevolking en huishoudens in de komende jaren.

Belangrijkste uitkomst is dat de vraag naar stedelijk wonen in de gemeente Groningen de komende jaren sterk zal stijgen. Vooral de categorie 1-2 persoonshuishoudens in de leeftijd 30-59 jaar groeit de komende jaren in absolute zin het sterkst in de gemeente Groningen. Eind 2015 is een start gemaakt met beleidsmatige vertaling van dit onderzoek.

Eveneens in 2015 is de nieuwe regionale kwaliteitsborging ingevoerd, als opvolger van het kwaliteitsteam. Er is een nieuwe regioadviseur ruimtelijke kwaliteit aangesteld en er is een flexteam ingericht vanuit de deelnemende gemeenten. In 2015 is de regioadviseur gestart met het ontwikkelen van een kansenkaart voor de Regio.

Projecten mogelijk maken middels projectfinanciering

In 2015 zijn in samenwerking met een aantal marktpartijen concrete afspraken gemaakt aangaande de projectfinanciering voor de realisatie van het project De Cortingborgh. Het betreft een project voor kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting die door de betreffende corporatie vanwege de beperkte investeringsruimte niet meer kon worden gerealiseerd. Daarnaast is in 2015 gewerkt aan een projectfinanciering van 18 sociale huurwoningen in Meerstad. Het concrete voorstel voor een projectfinanciering voor dit project zal in 2016 worden ingediend.

Bouwgroepen en CPO initiatieven ondersteunen

Wij ondersteunden collectief particulier opdrachtgeverschap en andere bouwinitiatieven door gesprekken, verwijzen, meedenken en aanbod van concrete locaties. Voor de groep Ebbingehofje (Ebbingekwartier) resulteerde dit in een projectovereenkomst met daarbij een projectkostensubsidie. Op Europapark is de contractering en de verkoop van De Nieuwe Linie, waarin twee CPO-groepen zijn ondergebracht, vrijwel afgerond. Dit geldt ook voor het project De Zunne in Reitdiep.
De Knarrenhof, een landelijk opererende organisatie die zich bezighoudt met het hofjes concept, opteert inmiddels voor één gemeentelijke en één markt-locatie door ondersteuning vanuit de gemeente.
Daarnaast is er nog een aantal groepen waarmee gesprekken worden gevoerd over mogelijkheden in de stad Groningen.
Op de nieuwbouwbeurs hebben we specifieke aandacht besteed aan CPO met een paneel, brochure en een direct contactpunt voor deze groepen. Er is een CPO-locatie benoemd in Reitdiep.

Risico's grondexploitaties en reserve grondzaken

De reserve grondzaken wordt aangehouden om een toereikende buffer te hebben voor het opvangen van schommelingen in exploitatieresultaten van grondexploitaties en kosten die samenhangen met het grondbezit. De omvang van de risico's op 31 december 2015 bedraagt 177,4 miljoen euro. De omvang van het weerstandsvermogen wordt voor meer dan de helft bepaald door de grondexploitatie Meerstad (circa 62%). Het aandeel van de projecten CiBoGa, Westpoort, Eemspoort-zuid, Europapark inclusief station en Kempkensberg, Grote Markt, Oosterhamriktracé en nog in exploitatie te nemen gronden in de berekening bedraagt circa 30%.

De benodigde risicobuffer is in 2015 toegenomen van 30,7 miljoen euro naar 35,4 miljoen euro. De reserve zal in 2016 naar verwachting toenemen met 14,2 miljoen naar 49,6 miljoen euro. Het verwachte eindsaldo van 2016 is inclusief de extra dotaties van 14,4 miljoen euro en 1 miljoen euro. Het risico van het grondbedrijf is onderdeel van het totale gemeentelijke risico. Dit wordt afgezet tegen het gemeentelijke weerstandsvermogen inclusief de reserve grondzaken. In de paragraaf 3 weerstandsvermogen is dit nader toegelicht.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het versnellen en faciliteren van nieuwbouw heeft in 2015 zeker resultaat gehad. De markt is aangetrokken (uiteraard ook door macro-economische omstandigheden) en er zit weer meer tempo in de nieuwbouw van woningen.

Beleidsveld

Bouwen in de bestaande stad

Veel mensen willen in de stad, dicht bij het centrum, wonen. Niet alleen in een appartement, maar ook in een grondgebonden eengezinswoning. Daarmee kunnen we ook gezinnen aan de stad binden. We willen nieuwe woonconcepten ontwikkelen, waarbij we dichtheid en grondgebondenheid combineren. Zo blijft Groningen een compacte stad. We zien dat juist projecten in de bestaande stad ook in de lastige jaren die achter ons liggen relatief goed hebben verkocht.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We streven naar het realiseren van een gevarieerd aanbod aan nieuwbouwwoningen in de bestaande stad. Daarvoor maken we onder andere afspraken met ontwikkelende partijen op onze eigen locaties zoals deEngelse Kamp en de voormalige Alfa Laval locatie aan de Pioenstraat. Ook kijken we naar nieuwe mogelijkheden voor locaties in de bestaande stad.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Intense Laagbouw

In 2015 hebben we verder de gesprekken gevoerd met de beoogde ontwikkelaar van de Engelse Kamp. We streefden ernaar om in 2015 de contracten te ondertekenen, maar dit is niet gelukt. De gesprekken verkeren in een eindstadium en de verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2016 de overeenkomst tot stand komt en met de ontwikkeling van het terrein kan worden gestart.

Oosterhamrikzone

De Oosterhamrikzone is één van onze sleutelprojecten. De ambitie is om het gebied de komende jaren te transformeren tot een aantrekkelijk woonmilieu langs een van de belangrijke radialen van de stad. Met de

oplevering van de nieuwbouw aan het Wielewaalplein en de Stadswerf enkele jaren geleden is een duidelijk begin gemaakt. Inmiddels komen de bouwlocaties aan weerszijden van het Oosterhamrikkanaal tot uitvoering. Aan de noordzijde is een appartementencomplex voor jongeren (Kooi) in gebruik genomen en een strook met stadvilla's afgewisseld met appartementen in aanbouw. Bouwaanvragen voor nog een strip met stadsvilla's en een appartementencomplex op de locatie van het voormalige ABN/AMRO kantoor verwachten we binnenkort. Voor de locatie Noorderbad wordt een plan ontwikkeld om in dit rijksmonument appartementen voor de doelgroep ouderen in te passen. Aan de zuidzijde is de bouw van een complex jongerenhuisvesting ("plan M") op de locatie van het voormalige distributiecentrum van het UMCG vrijwel afgerond en wordt de kade aan de voorzijde opnieuw ingericht. Procedures voor de bouwvergunning voor jongerenhuisvesting op de voormalige taxicentrale en voor een complex van appartementen, even verderop op de Biemanslocatie, lopen inmiddels. Initiatieven voor de afronding van de Stadswerf in de vorm van grondgebonden woningen verkeren in een vergaande fase van voorbereiding.
Het besluit over de voorkeursvariant voor de Gerrit Krolbrug wordt waarschijnlijk in het voorjaar van 2016 genomen. De besluitvorming over de autoverbinding via de Oosterhamrikzone is nog in voorbereiding in samenspraak met de direct betrokken bewonersorganisaties. Dit vraagstuk wordt medio dit jaar met uw raad besproken.

Eemskanaalzone II

Ontwikkelaar Heijmans ontwikkelt de 2e fase van de Kop van Oost (Houtunielocatie). Het plan is aangepast aan de huidige marktomstandigheden met meer grondgebonden woningen in plaats van appartementen. Wij hebben meegewerkt aan de hiervoor noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan. Inmiddels is de verkoop en bouw gestart voor de eerste fase. Ook is men nu druk aan het bouwen (90 % verkocht). De interesse is groot en Heijmans is inmiddels gestart met de verkoop en de werkvoorbereiding van fase 2.

Boterdiepgarage / grondexploitatie CiBoGa

In 2012 is besloten de parkeergarage Boterdiep voor de periode van 2012-2021 onder te brengen in de grondexploitatie CiBoGa. De gedachte hierachter is dat de ontwikkelingen in het gebied kansen bieden voor de exploitatie van de parkeergarage. Hiermee verschuiven ook de verliezen van het Parkeerbedrijf naar de grondexploitatie.
In de grondexploitatie is rekening gehouden met een storting vanuit het parkeerbedrijf van 4,25 miljoen euro in de jaren 2012 tot en met 2016. Uit de actualisatie van het de meerjarenprognose 2013 is gebleken dat er geen afdrachten kunnen plaatsvinden en dat er jaarlijks een aanvullende bijdrage benodigd is van 510 duizend euro in de grondexploitatie. Zowel de realisatie van de onrendabele top (0,9 miljoen euro) als de realisatie

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door onze focus op de Oosterhamrikzone en de Eemskanaalzone zijn de ontwikkelingen daar in 2015 echt goed van de grond gekomen. Vooral in de Oosterhamrikzone wordt na jaren lang plannen maken nu volop gebouwd. Dit is goed voor de omliggende wijken, maar uiteraard ook voor de mensen die hier in de bestaande stad in een nieuwbouwwoning kunnen wonen. De komende jaren blijft een sterke focus op de binnenstedelijke locaties van belang.

Beleidsveld

Stadsuitbreidingen

De focus bij de stadsuitbreiding ligt voornamelijk op de ontwikkeling van Meerstad. Deze uitbreiding valt onder de gemeente Slochteren. Conform regionale afspraken bedient deze uitbreiding vooral huishoudens uit de stad Groningen. Aan de noordwestkant van de stad wordt Reitdiep fase 3 en 4 ontwikkeld.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Vasthouden van gezinnen door op de vraag afgestemde nieuwbouw in de stadsuitbreidingen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Meerstad

Na de voltooiing van de sluis in 2014 is verder gewerkt aan het landschappelijk raamwerk ten westen van de sluis. Hier komt het nieuwe woongebied TerSluis dat ruim 400 woningen zal bevatten. In 2015 hebben we afspraken gemaakt met de diverse ontwikkelende partijen van de deelgebieden. Daarnaast worden ook vrije (water)kavels aangeboden. De verkoop start in het voorjaar van 2016. Ook hebben we in 2015 gewerkt aan de planvorming voor sociale huurwoningen die we met inzet van projectfinanciering mogelijk willen maken.

Bijdrage GR Meerstad

In 2015 is de bestuursstructuur van de gemeenschappelijke regeling gewijzigd in een college GR. Een vereenvoudiging was gewenst aangezien de taken en bevoegdheden zijn afgenomen door de aanpassing van de regeling in 2011. Het college GR zorgt voor de bestuurlijke afstemming van de beleidskaders voor het ontwikkelen van publieke voorzieningen. De kosten voor 2015 zijn geraamd op 227 duizend euro. Hiervan komt 79 duizend euro voor rekening van de gemeente Groningen.

Reitdiep fase 3/4

In 2015 is de ontwikkeling van de projectmatige bouw gestart, is de voorbereiding vervolgd met onder andere het in procedure brengen van het uitwerkingsplan en is een begin gemaakt met de uitgifte van de eerste 32 particuliere bouwkavels. Voor deze kavels was de belangstelling groot en verloopt de verkoop voorspoedig. Van de eerste 70 projectmatige woningen worden de koopwoningen rond mei 2016 in verkoop gebracht. De overige woningen worden waarschijnlijk in de vrije sector huur aangeboden.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door de ontwikkeling van Meerstad en Reitdiep beschikken we zowel aan de westkant als aan de oostkant van de stad over een gevarieerd woningaanbod voor gezinnen en andere doelgroepen die ruim en buiten willen wonen, maar wel dicht bij de binnenstad.

Beleidsveld

Kwaliteitsbewaking en dienstverlening

Kwaliteit is een breed begrip. Het gaat naast het realiseren van een nieuwbouwprogramma dat aanvullend is op de bestaande voorraad in de stad, ook om de ruimtelijke kwaliteit van de woonomgeving en om de kwaliteit van de woning zelf. In dat kader voeren we een aantal activiteiten uit, stimuleren we particulier opdrachtgevers schap en hebben we aandacht voor duurzaamheid in de (particuliere) woningvoorraad.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

We willen een optimale kwaliteit in iedere nieuw opgeleverde woning. Het betreft dan enerzijds de fysieke kenmerken van de woningen, zoals duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid. Anderzijds gaat het om het vergroten van de invloed van bewoners bij de totstandkoming van projecten, zodat hun woonwensen zo goed als mogelijk kunnen worden gerealiseerd.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Nota Ruimtelijke Kwaliteit uitwerken

In 2014 heeft uw raad de Nota Ruimtelijke Kwaliteit vastgesteld, waarin richting is gegeven aan een nieuwe koers ten aanzien van welstand, reclame en uitstallingen, en het ontwerp en beheer van de openbare ruimte. Als vervolg hierop zijn er het afgelopen jaar meerdere acties in gang gezet:

- er is een Cultuur Historische Waardenkaart (CWK), gemaakt als eerste aanzet voor de kwaliteitskaart, een middel om informatie algemeen toegankelijk en aantrekkelijk te maken;
- het nieuwe welstandskader voor de binnenstad is in maart 2015 vastgesteld;
- we zijn gestart met een Veranderlab voor nieuwe Welstand in de Schilderswijk, samen met de bewoners;
- de welstandstoetsing van de externe commissie is overgeheveld naar de gemeentelijke organisatie;
- per 1 januari 2015 is de nieuwe stadsbouwmeester begonnen. In de welstand nieuwe stijl is hij verantwoordelijk voor de toetsing. Maar ook is hij de aanjager van ruimtelijke kwaliteit binnen en buiten de organisatie;
- we zijn gestart met de bredere actualisatie van de welstandsnota;
- het nieuwe reclamebeleid is verder uitgewerkt.

Groninger Woonkwaliteit

In 2015 zijn geen maatregelen in het kader van de Groninger Woonkwaliteit ondernomen.

NLA NLA 2.0

Het NLA2.0 is per 31-12-2014 beëindigd. De ambitie was om in het NLA2.0 4000 woningen te verduurzamen naar minimaal label C. Dit zijn er uiteindelijk circa 6.000 geworden. Daarmee is de ambitie uit het NLA2.0 ruimschoots gehaald. De inzet voor de komende jaren is besproken met de corporaties in het kader van de prestatieafspraken. Beschikbaarheid en betaalbaarheid van voldoende sociale huurwoningen staat centraal. Verduurzaming moet bijdragen aan lagere woonlasten. Doelstelling voor de periode 2015-2020 is de corporatieve voorraad gemiddeld op label B te brengen. De wijze waarop kan verschillen (bijvoorbeeld door Nul op de meter, labelsprongen, geothermie).

Groene daken

Particulieren, instanties en bedrijven konden in 2015 een beroep doen op een subsidie voor het realiseren van een groen dak. Het doel daarvan is het filteren van fijn stof uit de lucht, waterregulering (een groen dak kan voorkomen dat het rioolstelsel overbelast raakt bij stortbuien) en isolatie: vooral in de zomer zorgt een groen dak voor meer verkoeling.
We streefden naar 35 groene daken in 2015. Er zijn er 28 gerealiseerd, de meeste met een oppervlakte tussen de 10 en 100 m2 en twee grote met een oppervlakte van respectievelijk 500 en 800 m2.
In aantal lager dan het aantal daken in 2014 maar in oppervlakte meer. Ook voor 2016 is de subsidie beschikbaar en in de communicatie zal extra aandacht worden besteed aan de voordelen van groene daken.

Duurzaamheidsprogramma

Het totaal beschikbare budget voor duurzaamheid/energie is vanaf 2015 verhoogd naar 2 miljoen euro structureel. In de begroting was aangegeven dat we het energieprogramma opnieuw op het doel energieneutraal in 2035 willen richten. Voorjaar 2015 heeft uw raad daarom “Groningen geeft energie, programma 2015-2018” vastgesteld. Dit is de leidraad voor het duurzaamheidsbeleid voor de komende jaren. Het doel van een energieneutrale stad in 2035 blijft centraal staan. Daartoe wordt het beleid volgens de sporen besparen, warmte, zon, wind en biomassa voortgezet. Als rol voor de gemeente kiezen we ervoor om richting te geven aan de energietransitie door een routekaart naar 2035 op te stellen. Daarnaast wordt een klimaatmonitor ontwikkeld waarmee kan worden bewaakt of we op de goede weg zijn.

(Collectief) Particulier Opdrachtgeverschap en bouwgroepen

Wij ondersteunden collectief particulier opdrachtgeverschap en andere bouwinitiatieven door gesprekken, verwijzen, meedenken en aanbod van concrete locaties. Voor de groep Ebbingehofje (Ebbingekwartier) resulteerde dit in een projectovereenkomst met daarbij een projectkostensubsidie. Op Europapark is de contractering en de verkoop van De Nieuwe Linie, waarin twee CPO-groepen zijn ondergebracht, vrijwel afgerond. Dit geldt ook voor het project De Zunne in Reitdiep.
De Knarrenhof, een landelijk opererende organisatie die zich bezighoudt met het hofjes concept, opteert inmiddels voor één gemeentelijke en één markt-locatie door ondersteuning vanuit de gemeente.
Daarnaast zijn er nog een aantal groepen waarmee gesprekken worden gevoerd over mogelijkheden in de stad Groningen.

Het gemeentelijke Makelpunt is in 2015 opgericht en biedt ook (beperkt) mogelijkheden om groepen beter te bedienen in een vastgoedvraag. Op de nieuwbouwbeurs hebben we specifieke aandacht besteed aan CPO met een paneel, brochure en een direct contactpunt voor deze groepen. Er is een CPO-locatie benoemd in Reitdiep.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door de inzet van bovengenoemde maatregelen is de kwaliteit van zowel de bestaande woningvoorraad als de nieuwbouwwoningen verbeterd.

Deelprogramma 8.3 BESTAANDE WONINGVOORRAAD

De bestaande woningvoorraad in de stad bestaat uit woningen (corporatief en particulier bezit) en niet-woningen zoals woonschepen en woonwagens. Ook de wijkvernieuwing speelt zich voor een groot deel af in de bestaande woningvoorraad, evenals een groot deel van de bescherming van onze cultuurhistorische waarden.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Bestaande woningvoorraad bedraagt 5,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten, een onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Woningen
- Woonschepen
- Woonwagens
- Wijkperspectief /evenwichtige wijken

Beleidsveld

Woningen

De bestaande woningvoorraad bepaalt voor een belangrijk deel de aantrekkelijkheid van wonen in onze stad. Met kwalitatief goede woningen in een aantrekkelijk en gezond leefmilieu willen wij zo goed mogelijk inspelen op de vraag van woonconsumenten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen de bestaande woningvoorraad in een goede staat van onderhoud houden en deze daar waar mogelijk verduurzamen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Onderhoud particuliere voorraad

In 2015 is ten aanzien van de onderhoudsstaat van particuliere woningen geen monitoring verricht. Uitgaande van de bevindingen bij de monitoring in 2014 en gelet op de verbeterde omstandigheden, vooral ten aanzien van de aantrekkende woningmarkt en de verbeterde economische situatie, kunnen we uitgaan van een positieve ontwikkeling.

Energiebesparing in sociale woningvoorraad/Hoogspringers

Sinds 2013 doen wij mee aan het programma Hoogspringers van Energiesprong. Energiesprong bied maximaal 5 gemeenten en corporaties processupport als er sprake is van een gedragen plan om 1.000+ woningen in een periode van 5 jaar te renoveren naar duurzame en energienotaloze woningen. Het proces om 1.000 woningen in Groningen te renoveren naar nul op de meter liep vertraging op doordat de wetgeving nog niet geregeld was. Het wetsvoorstel over de energieprestatievergoeding is uiteindelijk op 19 januari 2016 door de Tweede Kamer aangenomen. Deze wetswijziging maakt het woningcorporaties mogelijk om voor nul-op-de-meter-woningen een energieprestatievergoeding (EPV) te vragen. De Kamer wil dat bij de uitwerking daarvan wordt gekeken naar de systematiek van de

woonlastenwaarborg, zodat bij een juist gebruik van de nul-op-de-meter-woning de totale woonlasten niet zullen toenemen. We hebben met de corporaties inmiddels nieuwe afspraken gemaakt over het realiseren van 120 nul-op-de-meter woningen tot 2020.

We willen ons echter niet alleen focussen op nul-op-de-meter want er zijn ook andere manieren om energieneutraal te renoveren. In potentie kan bij ruim 3.000 corporatiewoningen geothermie een grote bijdrage leveren aan het energieneutraal maken van deze woningen. Daarvoor hebben we een intentieovereenkomst Warmtestad getekend.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De woningvoorraad in Groningen staat er over het algemeen nog steeds goed bij. Met de inzet van de corporaties en het platform Groningen Woont Slim is de bestaande woningvoorraad verder verduurzaamd.

Beleidsveld

Woonschepen

Door ruimtelijke ontwikkelingen in de stad staat het aantal ligplaatsen continu onder druk. Functies zoals bedrijvigheid en recreatie maken aanspraak op de schaarse ruimte op het water. Daarnaast gaat het creëren van nieuwe liggebieden moeizaam. Dit komt enerzijds doordat de gemeente ligplaatsen niet kostenneutraal kan ontwikkelen. Anderzijds komt dit doordat woonschepen door omwonenden niet altijd als toegevoegde ruimtelijke kwaliteit worden gezien. We willen daarom een aantal fundamentele zaken anders gaan regelen waardoor bovengenoemde belemmeringen worden weggenomen. Het gaat hierbij om het beprijzen van ligplaatsen, het beter organiseren van vraag- en aanbod, het reguleren van kamerverhuur, het zoeken naar nieuwe liggebieden, beeldkwaliteit en het op orde brengen van de gemeentelijke administratie en gegevensbeheer. We streven ernaar om met een geactualiseerd beleidskader te komen, dat conform de Nota Ruimtelijke Kwaliteit, ook op het water uitgaat van het principe regelen waar het moet en loslaten waar het kan.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Een systeem voor vraag en aanbod van ligplaatsen, dat tegemoetkomt aan de wensen van de bewoners en de gemeente. We willen daarnaast de aantrekkelijkheid van het water in de stad vergroten door afgewogen ruimte te bieden voor initiatieven, niet alleen voor wonen maar ook voor ander gebruik van water, zoals horeca, recreatie en andere bedrijvigheid.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Systeem voor vraag en aanbod van ligplaatsen

We zijn gestart met het project om te komen tot een visie op het gebruik van water/ruimtelijk kader voor water waarin een nieuwe systematiek voor vraag en aanbod wordt uitgewerkt.

Aantrekkelijkheid van water in de stad vergroten

Ter voorbereiding op de bovengenoemde visie hebben we een uitgangspuntennotitie opgesteld en besproken met uw raad waarin alle thema's aan de orde komen die een bijdrage kunnen leveren aan het aantrekkelijker maken van water.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het project om te komen tot een visie is opgestart en de visie wordt in de loop van 2016 aan uw raad aangeboden.

Beleidsveld

Woonwagens

De gemeente bezit, beheert en verhuurt woonwagens, woonwagenstandplaatsen en woonwagenterreinen op 11 locaties in de stad.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het gemeentelijk Bureau Woonwagenzaken verhuurt en beheert woonwagens en -voorzieningen. De Groninger situatie met betrekking tot de woonwagenvoorzieningen is al jarenlang beleidsmatig en financieel positief te noemen. Wij voeren geen actief programma op het gebied van woonwagens, maar richten ons op de exploitatie en het beheer van woonwagenvoorzieningen.

MEETBAAR RESULTAAT

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Beheren en verhuren woonwagens, woonwagenstandplaatsen en woonwagenterreinen

Na 2014 stond voor Bureau Woonwagenzaken 50 duizend euro structureel minder gepland. In 2015 was deze bezuiniging (nog) niet haalbaar. De structurele bezuiniging zal in 2016 worden gerealiseerd.

Bureau Woonwagenzaken draagt zorg voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van een samenhangend gemeentelijk beleid wat woonwagenzaken betreft, inclusief beheer en verhuur van woonwagens, woonwagenstandplaatsen en woonwagenterreinen.

Stadsnomaden

In onze stad worden we met regelmaat geconfronteerd met mensen die hun caravan of woonwagen beschouwen als hun al dan niet tijdelijk huis, die daar geen legale staanplek voor hebben, ‘zomaar’ ergens gaan staan en daar vervolgens, al dan niet bij de gemeentelijke basisadministratie, hun verblijfadres aan koppelen. Dit gebeurt in de openbare ruimte, waar de gemeente ’eigenaar’ is, of op particulier terrein. Vaak spreken we over ‘nomaden’ en in stedelijk gebied ‘stadsnomaden’. In veel van die situaties vraagt dit een zorgvuldige signalering, analyse, planvaststelling en –uitvoering, inclusief nazorg en beheer. Inmiddels is de gedoogperiode met twee jaar verlengd. Deze verlenging biedt de bewoners de ruimte om persoonlijk en als groep nader te zoeken naar verder perspectief. Wij blijven de ontwikkelingen nauwlettend volgen en blijven waakzaam op aanzuigende werking.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De bezuiniging wordt vanaf 2016 gerealiseerd.

Beleidsveld

Wijkperspectief/ evenwichtige wijken

In het NLA 2.0 zijn wijkperspectieven vastgesteld. Samen met corporaties en bewoners werken we aan leefbare en evenwichtige wijken, met de inzet van NLA-wijkteams en wijk-budgetten. Het NLA 2.0 loopt eind 2014 af en we hebben met de corporaties nieuwe prestatieafspraken gemaakt, ook over het samenwerken in de wijken.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het realiseren van leefbare en evenwichtige wijken.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Wijkperspectieven

Het NLA 2.0 is per 31-12-2014 afgelopen. In 2015 hebben we samen met de corporaties prestatieafspraken gemaakt voor 2016 en de jaren daarna. In tegenstelling tot de werkwijze van het NLA zullen de prestatieafspraken jaarlijks worden herijkt en aangescherpt en is er geen gezamenlijk budget meer. Dit is een consequentie van de nieuwe Woningwet waarbij corporaties leefbaarheidsinvesteringen alleen nog gerelateerd aan hun eigen bezit mogen doen. Investeringen in de wijken zullen gerichter zijn en meer projectmatig. Belangrijkste aandachtspunten tijdens de gesprekken over de prestatieafspraken in 2015 waren de achterblijvende groei van de sociale huurvoorraad, de verduurzaming, de invloed van de aardbevingenproblematiek en de groei van het aantal asielzoekers met een verblijfsvergunning.

De doelen die we in de wijkperspectieven hebben vastgelegd zijn nog steeds van kracht na de beëindiging van het NLA 2.0. In meerdere wijken, waaronder Kostverloren, De Hoogte, Oosterparkwijk, Beijum en Lewenborg hebben we de samenwerking met de corporaties voortgezet. Uit de wijkkompassen blijkt dat de wijkvernieuwingswijken in de stad nog steeds in de lift zitten. Onder de noemer “integraal gebiedsgericht werken” hebben we de wijkaanpak in de stad voortgezet.

Integraal Gebiedsgericht Werken

In paragraaf 1 ‘Integraal Gebiedsgericht Werken’ van deze jaarrekening staat meer uitvoerig beschreven hoe we de wijkenaanpak in de stad hebben gecontinueerd. Een nieuwe aanpak, waarin het sociaal-maatschappelijk domein met onder meer de vorming van sociale WIJ-teams en het fysieke domein samenkomen. Het gaat ons daarbij om een vernieuwende werkwijze waarbij we (bewoners)initiatieven en participatie van bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in de wijk centraal stellen. We zijn gaan werken met wijkwethouders en gebiedsteams ter ondersteuning van de wijkwethouder. Iedere wethouder heeft een wijkwethoudersbudget van 200 duizend euro beschikbaar om bewoners- en buurtinitiatieven te ondersteunen en te bevorderen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Binnen de mogelijkheden die de nieuwe Woningwet biedt hebben we afspraken gemaakt met de woningcorporaties over voortzetting van de wijkaanpak.

Deelprogramma 8.4 CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

Met het monumenten- en archeologiebeleid willen we ons cultuurhistorisch erfgoed zo goed mogelijk beschermen en (laten) beheren. Daarnaast streven we naar een zo breed mogelijke integratie van de cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Enerzijds willen we dus zorgvuldig omgaan met wat eerdere generaties Groningers ons nalieten en anderzijds ervoor zorgen dat de cultuurhistorie bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving van vandaag en morgen.

We richten ons daarbij op:

- **Eigenaren van monumenten en concrete projectontwikkelingen (onder meer door het stellen van randvoorwaarden bij verlening van omgevingsvergunningen en het stimuleren van instandhouding door middel van een bescheiden financiële ondersteuning);**
- **De inbreng van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, onder meer bij stedenbouwkundige en bestemmingsplannen, en ontsluiting van informatie over cultuurhistorie door middel van de Cultuurhistorische WaardenKaart (CWK) op internet.**

Een en ander gebeurt op basis van archeologisch, bouw- kleur-, architectuurhistorisch, stedenbouw-historisch en historisch geografisch onderzoek. Het werkterrein beslaat het gehele gemeentelijke grondgebied.

Tot slot vinden we het belangrijk, zoveel mogelijk bekendheid te geven aan monumenten en cultuurhistorie in de gemeente. Daarom organiseren we jaarlijks de Open Monumentendag (15 duizend bezoekers) en geven we 'Hervonden Stad, jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie' uit. Ook de samenwerking met het Noordelijk Scheepvaartmuseum en andere cultuurhistorische instellingen is van belang om sporen uit het verleden zichtbaar te houden.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Cultuurhistorie en archeologie bedraagt 1,2 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit overige inkomsten en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Monumenten
- Archeologie

Beleidsveld

Monumenten

Het totaal aantal rijksmonumenten in de gemeente bedraagt 637 (en 32 archeologische rijksmonumenten). Daarnaast heeft Groningen 8 van rijkswege beschermde stadsgezichten. Sinds vorig jaar bedraagt het totaal aantal gemeentelijke monumenten 774, waarvan 215 monument-light (en 22 gemeentelijke archeologische monumenten)

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Bescherming, instandhouding en zorgvuldig beheer van het cultuurhistorische erfgoed zowel boven als onder het maaiveld;
- Een zo goed mogelijke integratie van cultuurhistorie in stedenbouwkundige en bestemmingsplannen, om de cultuurhistorische waarden te behouden en de daaruit

voortvloeiende identiteit en de herkenbaarheid van plekken, locaties en gebieden in de gemeente te vergroten;
- Goede digitale ontsluiting van bij de gemeente beschikbare informatie over cultuurhistorie ten behoeve van burgers en bedrijfsleven. Binnenkort ook via het Klant Contact Center.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Reguliere activiteiten
- Uitvoering en begeleiding van bouwhistorisch onderzoek ten behoeve van vergunningverlening, al dan niet als verplichting voor de vergunningaanvrager (43 keer, conform doelstelling);
- Uitvoering en begeleiding van bouwhistorisch onderzoek ten behoeve van vergunningverlening, al dan niet als verplichting voor de vergunningaanvrager (43 keer, conform doelstelling);
- Advisering over vergunningaanvragen en voorbehandelingen bij rijks- en gemeentelijke monumenten (231 keer, minder dan de voorspelde 300);
- Overname van de adviesrol van de monumentencommissie met betrekking tot gemeentelijke monumenten. In afwachting van de vaststelling van de Restauratierichtlijnen gemeente Groningen heeft dit nog slechts op zeer bescheiden omvang plaatsgevonden;
- Het Bestedingsprogramma budget monumenten 2015 is succesvol afgerond;
- De Open Monumentendag trok 15.000 bezoekers;
- De 20e uitgave van het jaarboek Hervonden Stad is uitgegeven;
- In beperkte mate advisering op het gebied van cultuurhistorie bij het opstellen van stedenbouwkundige en bestemmingsplannen (sinds 2012 een wettelijke taak) en reageren op vragen van burgers en bedrijfsleven;
- De digitale Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK) is verbeterd, en wordt verder ontwikkeld ten aanzien van de omgevingswet.

Overige activiteiten
- Uitvoering en begeleiding van bouwhistorisch onderzoek ten behoeve van vergunningverlening, al dan niet als verplichting voor de vergunningaanvrager (43 keer, conform doelstelling);
- In het kader van het nieuwe bestemmingsplan Binnenstad zijn, naast de al bestaande rijks- en gemeentelijke monumenten, nog 215 gemeentelijke monumenten-light en 33 gemeentelijke monumenten aangewezen;
- Het project Bouwhistorische verkenningen (van alle gebouwen in de binnenstad met uiterlijke kenmerken van vóór 1850) heeft vanwege werk aan de CWK vertraging opgelopen. Het is niet gelukt om dit in 2015 af te ronden;
- Actualisatie van het onder- en bovengrondse monumentenbeleid is gestart en zal eind 2016 tot een nieuwe erfgoednota leiden.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Met de afronding van de aanwijzing van 215 Gemeentelijke monumenten-light en 33 Gemeentelijke monumenten in de binnenstad vanuit het bestemmingsplan Binnenstad is een belangrijke bijdrage geleverd aan de bescherming en instandhouding van de cultuurhistorische waarden in de binnenstad. Uit het zeer geringe aantal bezwaren menen wij op te mogen maken dat het draagvlak voor de instandhouding van cultuurhistorische waarden hoog is. Daarnaast vordert de bouw en vulling van de Cultuurhistorische waardenkaart gestaag. Dit is een belangrijk project in aanloop naar de komende Omgevingswet.

Beleidsveld

Archeologie

De aanwezigheid van mensen vertaalt zich bijna altijd in de vorm van bodemsporen. Door decentralisatie en wijziging van de Monumentenwet is de primaire zorg voor dit deel van het materiële erfgoed bij gemeenten komen te liggen. Dat dwingt om daar beleid op te ontwikkelen hoe ermee om te gaan en het publiek te maken.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Behoud van informatie over ons verleden onder het maaiveld is het doel. Dit kan het best worden gerealiseerd door behoud ter plekke of, na een besluit om het te onderzoeken en dus buiten context te bewaren, als een aanvraag daartoe dwingt. Daarmee komt die informatie voor een grotere groep ook beschikbaar, waaraan sturing gegeven moet worden, zoals het opstellen van bestemmingsplannen, het beoordelen van bestekken en rapportages en (laten) presenteren van onderzoeksresultaten.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Reguliere activiteiten

De herziening van de bestemmingsplannen is in 2015 bijna afgerond: nog drie grotere bestemmingsplannen dienen te worden vernieuwd en te worden voorzien van een paragraaf archeologie. Op basis daarvan, en soms van de Erfgoedverordening, zijn een 50-tal plannen omgevingsvergunningen beoordeeld en van advies voorzien. Dat heeft in veel gevallen geleid tot allerlei archeologische onderzoeken in de vorm van grondboringen, proefsleuven tot aan het opgraven van terreinen. Een overzicht daarvan wordt aan het einde van 2016 in het jaarboek Hervonden Stad gepresenteerd. En voorts:

- Opstellen en uitvoeren bestedingsprogramma archeologie 2015;
- In- en externe (publieks)voorlichting met betrekking tot het gemeentelijk beleid en de resultaten van archeologisch onderzoek;
- Bewaren en beheren van archeologische vondsten en documentatie; registratie van toevalsvondsten binnen de gemeente;
- In- en externe informatieverstrekking in de archeologische beleidskaart en integratie daarvan in de Cultuurhistorische Waardenkaart (CWK).

Overige activiteiten

- Openbare aanbesteding van o.a. archeologisch onderzoek als onderdeel van ‘Gemeentelijke Bodemdiensten’ in samenwerking met de voormalige milieudienst;
- Opstellen van (delen van) een nieuwe erfgoednota;
- Opstellen van de Groninger Onderzoeksagenda, input archeologie in de CWK (af te ronden in 2016);
- Oplevering rapportage Grote Markt-oostzijde (2016);
- Publieksvoorlichting onder andere in samenwerking met het Noordelijk Scheepvaartmuseum.
- Gemeente Groningen is met gemeente Haren toegetreden tot UNESCO-erfgoed Geopark De Hondsrug.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Deze activiteiten hebben bijgedragen aan de bescherming en instandhouding van het archeologische bodemarchief.

Deelprogramma 8.5 OVERIG WONEN

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig wonen bedraagt 10,7 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten, uit de inkomsten van de verhuur van onroerende goederen, een onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Overig wonen

Beleidsveld **Overig wonen**

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Revolverend Fonds

Op dit moment is de ruimte in het revolverend fonds opgevuld met algemene startersleningen en startersleningen voor Meerstad (zie Deelprogramma 8.1 Doelgroepen, beleidsveld Starters), zachte leningen voor het opknappen van woonschepen (zie Deelprogramma 8.3 Bestaande Woningvoorraad, beleidsveld Woonschepen) en laagrentende onderhoudsleningen voor gemeentelijke monumenten (zie Deelprogramma 8.4 Cultuurhistorie, beleidsveld Monumenten). In 2015 is voor ruim 1,7 miljoen euro aan starters- en monumentenleningen aangegaan. In dezelfde periode is aan aflossingen ruim 0,9 miljoen euro ontvangen. In 2016 zullen wij met voorstellen komen voor welke leningdoelen de vrijkomende middelen kunnen worden ingezet.

Wegvallen ISV middelen

In 2011 heeft de decentralisatie in het fysieke domein plaatsgevonden. Dit heeft invloed op de Stedelijke Vernieuwing en de hieraan gerelateerde activiteiten, waaronder de Wijkvernieuwing/Wijkaanpak, Cultuurhistorie, Bodemsanering en Gebiedsontwikkeling. Voor de periode 2011-2014 zijn voor de uitvoering van deze taken destijds rijksmiddelen beschikbaar gesteld via het Investeringsbudget Stedelijk Vernieuwing. In de begroting 2015 is voor de structureel uit het ISV gefinancierde personele kosten 2015 een bedrag beschikbaar gesteld van 170 duizend euro. Met dit bedrag hebben wij in 2015 de personele kosten gedekt.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Plaats hier de cirkelgrafieken op kosten en baten categorie

Wonen

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
8.1	Doelgroepen	550	991	741	250
8.2	Nieuwbouw	8.216	10.473	13.054	-2.581
8.3	Bestaande woningvoorraad	857	2.646	3.698	-1.052
8.4	Cultuurhistorie en archeologie	858	1.404	1.214	190
8.5	Overig	3.237	5.490	10.000	-4.510
	Totaal lasten	**13.718**	**21.004**	**28.707**	**-7.703**
	Baten				
8.1	Doelgroepen	252	252	347	95
8.2	Nieuwbouw	8.475	34.937	39.072	4.135
8.3	Bestaande woningvoorraad	692	809	3.852	3.043
8.4	Cultuurhistorie en archeologie	81	81	237	156
8.5	Overig	3.588	4.191	5.981	1.790
	Totaal baten	**13.088**	**40.270**	**49.489**	**9.219**
	Totaal saldi voor bestemming	**-630**	**19.266**	**20.782**	**1.516**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	1.391	29.518	29.518	0
	Totaal onttrekkingen	125	2.606	2.606	0
	Totaal saldi na bestemming	**-1.896**	**-7.646**	**-6.130**	**1.516**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

8.1 Doelgroepen **V 345 duizend euro**

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (V 502 duizend euro)
Het voordelig resultaat van per saldo 502 duizend euro op het stimuleringsfonds volkshuisvesting is ontstaan door meer rente inkomsten (V 124 duizend euro) en minder verstrekte leningen ten opzichte van begroot (V 378 duizend euro).

Leges Doelgroepen (N 83 duizend euro)
Door een afname van het aantal verleende vergunningen huisvestingswet en splitsingsvergunning en omdat de achterstand in de aanpak van illegale kamerverhuurpanden grotendeels is weggewerkt, is 101 duizend euro minder leges ontvangen dan begroot. Hier tegenover staat een voordeel op de ureninzet van 18 duizend euro.

Extra Beleid Wonen (N 60 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat om startersleningen, jongerenhuisvesting en uitvoeren woonvisie. Ten opzichte begroting is 60 duizend euro meer uitgegeven.

Overige (N 14 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 14 duizend euro.

8.2 Nieuwbouw V 1,6 miljoen euro

Extra Beleid Duurzaamheid (V 475 duizend euro)
Voor het thema duurzaamheid is in 2015 vanuit extra beleid 2 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2015 is hiervan 1,525 miljoen euro uitgegeven.

Extra Beleid Wonen (V 507 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat in deelprogramma nieuwbouw om Co-financiering, stimuleren CPO en stimuleren woningmarkt. Ten opzichte van de begroting is 507 duizend euro minder uitgegeven.

Infoversum (N 2,5 miljoen euro)
Als gevolg van het faillissement van Stichting Infoversum houden we er rekening mee dat de gemeentelijke lening ter grootte van 2,5 miljoen euro niet wordt afgelost. We treffen hiervoor een voorziening van 2,5 miljoen euro.

Ciboga Infoversum (N 388 duizend euro)
Als gevolg van het faillissement van het Infoversum heeft de grondexploitatie Ciboga een tekort op eindwaarde van 388 duizend euro in verband met een te verwachten rentebaatderving.

Leges bouwactiviteiten (V 618 duizend euro)
In tegenstelling tot voorgaande jaren is in 2015 een meeropbrengst op de leges bouwactiviteiten gerealiseerd. Deze meeropbrengst komt door gerealiseerde leges uit grote projecten met een legesbedrag boven de 200 duizend euro. Ten opzichte van de actuele begroting legesinkomsten bouwactiviteit 2015 van 6,2 miljoen euro is incidenteel 829 duizend euro meer aan leges gerealiseerd. De afwijking ten opzichte van de raming leges 2015 is als volgt:

Leges projecten tot 50 duizend euro	V	85 duizend euro
Leges projecten 50 tot 200 duizend euro	N	469 duizend euro
Leges projecten 200 duizend euro en meer	V	1,2 miljoen euro
Totaal	**V**	**829 duizend euro**

Door meer ureninzet en hogere uitgaven op overige goederen en diensten zijn de lasten 211 duizend euro hoger dan begroot. Het totale resultaat bedraagt 618 duizend euro positief.

Leges Nieuwbouw overig (N 59 duizend euro)
Door een afname van het aantal verleende vergunningen met betrekking tot vellen van de houtopstand, handelsreclame, aanlegactiviteiten, in gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid en makelaarsfaxen is 31 duizend euro minder leges ontvangen dan begroot. Daarnaast zijn de lasten met betrekking tot genoemde vergunningen ook toegenomen (28 duizend euro nadeel).

Rechtszaak bouwleges (V 189 duizend euro)
Door een uitspraak van de Hoge Raad is de Gemeente Groningen in een bouwlegeszaak in het gelijk gesteld. Door deze uitspraak moest de tegenpartij, naast de oplegde legesfactuur, ook de wettelijke invorderingsrente betalen. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van 189 duizend euro.

Resultaten slotcalculaties (V 635 duizend euro)
Betreft resultaten op slotcalculaties project ontwikkellocaties en achter de reitdijk van in totaal 635 duizend euro voordelig.

Activering bovenwijkse voorzieningen Berlage- en Sontbrug (V 1,941 miljoen euro)
Dit is een administratief resultaat dat ontstaat doordat in 2015 meer investeringen in bovenwijkse voorzieningen zijn geactiveerd dan we hadden opgenomen in de begroting 2015. In de begroting 2015 gingen we ervan uit dat 27 miljoen euro aan bovenwijkse voorzieningen zou worden geactiveerd. De realisatie is 1,941 miljoen euro hoger dan begroot. Deze middelen worden toegevoegd aan een beklemde reserve, waaruit de jaarlijkse kapitaallasten kunnen worden betaald.

ISV (V 200 duizend euro)
De lasten in relatie tot ISV projecten bouwlocaties zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit levert een voordeel op van 150 duizend euro. Daarnaast is er een voordeel op de baten van 50 duizend euro.

Werken derden (N 20 duizend euro)
In 2015 zijn meer opdrachten werken voor derden uitgevoerd dan begroot. Hierdoor is 372 duizend euro meer aan inkomsten en uitgaven gerealiseerd. Echter waren voor een aantal opdrachten de in rekening gebrachte uurtarieven lager dan de interne uurtarieven. Dit resulteert in een nadeel van 20 duizend euro.

Overige (N 43 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 43 duizend euro.

8.3 Bestaande woningvoorraad V 2,0 miljoen euro

Wijkperspectieven (gebiedsgericht werken) (V 300 duizend euro)
In 2015 is voor de wijkperspectieven (gebiedsgericht werken) 300 duizend euro niet uitgegeven. Het gaat om incidenteel extra beleid. Aan uw raad wordt middels een raadsvoorstel Integraal gebiedsgericht werken: gebiedsprogramma 2016 voorgesteld om een voorbeslag van 270 duizend euro te leggen op het rekeningresultaat.

Wijkwethoudersbudgetten (V 116 duizend euro)
In 2015 is voor de wijkwethoudersbudgetten (gebiedsgericht werken) in deelprogramma bestaande woningvoorraad 446 duizend euro begroot. In de 5 stadsdelen (Zuid, Binnenstad, Oude Wijken, Oost en Noord-West) is in 2015, 330 duizend euro uitgegeven. Het restant bedraagt 116 duizend euro.
De nieuwe werkwijze van integraal gebiedsgericht werken vraagt tijd en ruimte om zich verder te ontwikkelen, waarbij gebiedsteams worden vorm gegeven. Het totaal beschikbaar

gestelde bedrag is in 2015 mede daarom nog niet volledig benut.

Wonen op het water (V 135 duizend euro)
De beschikbare middelen zijn in 2015 niet uitgegeven. Dit leidt tot een voordeel van 135 duizend euro. We zijn in 2015 gestart met het maken voor een visie/ruimtelijk kader voor het gebruik van water in de stad. Middels een brief aan uw raad bent u in oktober 2015 geïnformeerd en geconsulteerd over de belangrijkste uitgangspunten voor het ruimtelijk kader en over de vervolgstappen in het proces.

Subsidieproject geluid reducerende maatregelen (V 196 duizend euro)
Het subsidieproject geluid reducerende maatregelen is in 2014 van start gegaan. Dit in navolging van het handhavingsproject 0 dB/geluid reducerende maatregelen bij kamerverhuurpanden. Op basis van het aantal aanvragen en verstrekte subsidies is 196 duizend euro niet besteed in 2015.

Vrijval voorziening Volkshuisvesting (V 110 duizend euro)
In het verleden zijn niet geborgde leningen verstrekt aan woningbouwcorporaties. Voor het risico is een voorziening gevormd. Aangezien de leningenportefeuille afloopt kan een deel van de voorziening vrijvallen. Het gaat om een bedrag van 110 duizend euro.

Slotcalculatie Lewenborg Centrumzone (V 162 duizend euro)
Uw raad heeft in 2015 de slotcalculatie Lewenborg Centrumzone vastgesteld en besloten om van het voordelig resultaat 162 duizend euro aan de algemene middelen toe te voegen.

ISV Wijkvernieuwing (N 180 duizend euro)
In 2015 is voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van ISV projecten wijkvernieuwing 180 duizend euro meer uitgegeven. Het gaat om diverse wijken in de Stad zoals Lewenborg, Corpus den Hoorn en Paddepoel Zuid-Oost.

Slotcalculatie Lewenborg Centrumzone ISV (V 1,2 miljoen euro)
Uw raad heeft in 2015 de slotcalculatie Lewenborg Centrumzone vastgesteld en besloten om 1,2 miljoen euro van het totaal resultaat van 1,362 miljoen euro in te zetten voor de bezuinigingstaakstelling ISV.

Overige (N 48 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 48 duizend euro.

8.4 Cultuurhistorie en archeologie V 2,0 miljoen euro

Extra Beleid Archeologie (V 43 duizend euro)
Het jaarprogramma Archeologie wordt jaarlijks door het college vastgesteld. Het jaarprogramma 2015 wordt deels gedekt uit extra beleid. In 2015 is van het extra beleid 43 duizend euro niet uitgegeven.

Extra Beleid Monumenten (V 90 duizend euro)
Jaarlijks stelt het college een bestedingsprogramma Monumenten vast. Hierbij is vooraf niet duidelijk welke plannen (en dus subsidies) definitief doorgaan, uitgesteld worden, of

uiteindelijk toch niet doorgaan. Van het bestedingsprogramma Monumenten 2015 is 90 duizend euro aan extra beleid niet uitgegeven.

Extra Beleid wettelijke taken Cultuurhistorie (V 210 duizend euro)
In de begroting 2015 is voor uitvoering van wettelijke taken cultuurhistorie structureel 300 duizend euro beschikbaar gesteld in verband met het wegvallen van de ISV-financiering. In het voorjaar 2015 is pas een besluit genomen over de invulling, als onderdeel van het bestedingsprogramma Monumenten 2015. De wervingsprocedure heeft pas na de zomer plaatsgevonden, waardoor de feitelijke invulling pas eind van 2015 is rondgekomen. Als gevolg daarvan is 210 duizend euro niet uitgegeven.

Overige (V 3 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen met betrekking tot ureninzet en uitvoeringskosten tellen op tot een voordeel van 3 duizend euro.

8.5 Overig wonen N 2,7 miljoen euro

Projecten stadsdelen (N 101 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse projecten stadsdelen in relatie tot ontwikkelingsplan Selwerd.

Bezuinigingstaakstelling gebiedszaken (N 80 duizend euro)
Een oude bezuinigingsopgave Stadsdeelcoördinatie ''verandertrajecten RO/EZ'' is in 2015 niet volledig gerealiseerd. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 80 duizend euro.

Resultaten afgesloten projecten (N 7 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse afgesloten projecten.

Resultaten afgesloten grondexploitaties (V 724 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse slotcalculaties afgesloten grondexploitaties. Het gaat onder andere om Gravenburg, Overwinningsplein, Vinkhuizen. Voorgesteld wordt om deze resultaten toe te voegen aan de reserve grondzaken.

Extra beleidsgelden Wonen (V 236 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat in deelprogramma overig wonen om starters- en procesgelden. Ten opzichte van de begroting is 236 duizend euro minder uitgegeven.

Grondzaken (V 70 duizend euro)
Betreft een resultaat op plankostencomplexen van 125 duizend euro voordeel en op de motie erfpacht van 55 duizend euro nadeel in relatie tot de reserve Grondzaken.

Erfpacht (N 82 duizend euro)
Binnen de exploitatie van de erfpachtterreinen is een van 8 voordeel duizend euro in de lasten (rente) en een nadeel van 90 duizend euro in de baten (pachten en verkoop), per saldo een nadeel van 82 duizend euro.

Erfpacht Waagstraat (V 5 duizend euro)
De baten en lasten van erfpacht Waagstraat worden bij deelprogramma 8.5 verantwoord. Echter de begroting is abusievelijk bij deelprogramma 2.5 opgenomen. Zowel bij deelprogramma 2.5 als bij deelprogramma 8.5 leidt dit tot afwijkingen aan de lasten- en batenkant. Per saldo gaat het om een kleine afwijking ten opzichte van de begroting.

Bezuiniging ISV (N 2,5 miljoen euro)
Conform door uw raad destijds is besloten moet er vanuit ISV middelen worden bijgedragen aan de concernbezuinigingen. Een bedrag van 2,5 miljoen euro moet nog worden onttrokken aan de reserve ISV.

Rente reserve ISV (N 22 duizend euro)
Aan rente inkomsten op de reserve ISV is 470 duizend euro in 2015 begroot. De werkelijke rente inkomsten in 2015 zijn 448 duizend euro.

ISV Stadsdelen (N 519 duizend euro)
Op ISV stadsdelen is 519 duizend euro meer uitgegeven dan begroot. Genoemde bedrag moet nog worden onttrokken aan de reserve ISV.

Kapitaallasten extra beleid (N 404 duizend euro)
Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door het later uitvoeren van projecten ten opzichte van het beschikbaar stellen van het budget voor kapitaallasten. De vrijval kapitaallasten is verantwoord onder de deelprogramma's 2.5, 7.6 en 8.5 en moet in samenhang worden gezien.
De vrijval kapitaallasten is in dit deelprogramma is 404 duizend euro nadelig.

Overige (N 40 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 40 duizend euro.

PROGRAMMA 9 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

Duurzaam schoon, heel, mooi, groen

In het programma Onderhoud en beheer werken we aan een buurt, wijk en stad waar het prettig is om te verblijven. Een stad die schoon, heel, mooi en groen is. Luisteren naar en samenwerken met bewoners is bij onderhoud en beheer in Groningen een goede gewoonte. We zoeken daarbij samen met bewoners ook naar nieuwe vormen van zelfbeheer door bewoners en we staan open voor nieuwe initiatieven. De gezamenlijke inzet van bewoners draagt ook bij aan het versterken van de samenhang in de buurt. Duurzaamheid is in alle onderdelen van dit programma richtinggevend.

Relevante beleidsnota's

Groninger water en rioleringsplan 2014-2018
Bomenstructuurvisie 'Sterke Stammen' (2014)
BORG-rapportage 2014 informatie
Structuurvisie Een graf in Stad
Stad verdiept (2012)
Meerjarenplan vervangingsinvesteringen en aanvullend lang cyclisch onderhoud 2012 – 2017 (geactualiseerd dec. 2014)
Groenparticipatie 2010
Nota Bodembeheer 2014
Groenstructuurvisie groene pepers 2009
Dierenwelzijn in Groningen "Van Kop tot Staart" (2008)
Bodemnota Groningen 2005
Afvalbeheerplan 2011-2015

1. **Kwaliteit van de leefomgeving**

2. **Afvalinzameling en –verwerking**

3. **Overig onderhoud en beheer openbare ruimte**

Evaluatie 2015

In 2015 hebben we het grootste deel van de gefaseerde bezuiniging op het BORG-niveau doorgevoerd. Uit de BORG-schouw blijkt dat we met 95 % van de waarnemingen (ruimschoots) voldoen aan de BORG-doelstellingen. Naast het reguliere onderhoud is op veel plaatsen groot onderhoud uitgevoerd en zijn versleten voorzieningen vervangen. Uit de laatste leefbaarheid enquête van 2014 blijkt dat de tevredenheid over het onderhoud gemiddeld genomen gelijk is gebleven. Verder heeft ook in 2015 een grote groep Stadjers op een of andere manier geparticipeerd in het onderhoud en beheer van de stad. Naast het voortzetten van de bestaande participatievormen ontstonden op kleine schaal ook nieuwe initiatieven.

Deelprogramma 9.1 KWALITEIT VAN DE LEEFOMGEVING

In het deelprogramma 'kwaliteit van de leefomgeving' zijn alle activiteiten ondergebracht die samenhangen met het onderhoud van de openbare ruimte en de infrastructuur in Groningen. Goed onderhoud draagt in belangrijke mate bij aan ons doel om de aantrekkelijkheid van Groningen te behouden en versterken. We streven daarbij naar het realiseren van vooraf bepaalde kwaliteitsdoelen en een blijvend functioneren van de voorzieningen in de openbare ruimte. Speciale aandacht schenken we aan het behoud van de ecologische kwaliteit en het beheer van de parken met een stedelijke functie.

De inbreng van bewoners bij het onderhoudsprogramma is van groot belang voor de kwaliteit van de leefomgeving. Een deel van de activiteiten in dit deelprogramma is dan ook met name gericht op het betrekken van bewoners bij (keuzes in) het onderhoud van de stad. We zoeken bovendien samen met bewoners naar nieuwe vormen van zelfbeheer door bewoners in de leefomgeving.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Kwaliteit van de leefomgeving bedraagt 56 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten zoals rioolheffing, graafrechten, werken voor derden, een onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Onderhoud beheer openbare ruimte
- Ecologie
- Stadsparken
- Bewonersparticipatie bij onderhoud van de woonomgeving
- Onderhoud infrastructuur
- Toezicht en handhaving openbare ruimte
- Dierenwelzijn

Beleidsveld

Onderhoud en beheer openbare ruimte

Dit beleidsveld betreft het schoon en heel houden van alle verhardingen, verkeersvoorzieningen, groen en speelvoorzieningen. Een schone en hele openbare ruimte is van groot belang voor het aantrekkelijk houden van de leefomgeving in de stad. Het gaat over alle onderhoudsmaatregelen waarmee we de in BORG (Beheer Openbare Ruimte Groningen) vastgestelde kwaliteitsdoelen in het beheer nastreven. We streven er naar dat de burgers tevreden blijven over hun woonomgeving en het onderhoud daarvan. We realiseren dit door klein en groot onderhoud uit te voeren volgens de vastgestelde BORG doelstellingen. We baseren ons daarbij op de professionele inspecties en de jaarlijks door burgers uitgevoerde BORG-schouw.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Wij wilden ons in 2015 opnieuw inspannen om de stad zo goed mogelijk schoon en heel te houden en wilden daarom het BORG niveau niet verder verlagen. Leidend voor dit deelprogramma bleven dan ook de BORG doelstellingen die jaarlijks door uw raad worden vastgesteld. Voor de binnenstad en het Noorderplantsoen streefden we naar het hoge onderhoudsniveau, op de hoofdstructuren en in de wijken en bedrijfsterreinen was onze inzet gericht op een sober onderhoudsniveau. We wilden daarbij met plaatselijke inzet maatwerk leveren om concentraties van erge rommel en vervuiling aan te kunnen pakken.

Met ingang van 2012 stellen we extra middelen beschikbaar voor de uitvoering van een gefaseerde vervanging van een aantal versleten voorzieningen in de openbare ruimte en voor aanvullend lang cyclisch onderhoud. We streefden er in 2015 naar om met onze inzet in het onderhoud en het faciliteren van participatie, de kwaliteit van de voorzieningen in de stad in stand te houden, de BORG doelstellingen te realiseren en de tevredenheid van bewoners zoveel mogelijk op peil te houden.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Resultaten Borg schouw: (voldoet aan – in 2014 verlaagde - BORG doelen)		95%	90%	95%

indicator		Realisatie 2012/2013		Realisatie 2014/2015
Resultaten monitor Leefbaarheid en Veiligheid Tevreden over onderhoud van:	1			
▪ Schoonhouden		69%	65%	67%
▪ Groen		75%	71%	75%
▪ Speelvoorzieningen		74%	70%	75%
▪ Wegen		81%	77%	82%
▪ Fietspaden		83%	79%	84%
▪ Trottoirs		67%	63%	66%
▪ Algemeen waarderingscijfer		7,6	7,0	7,5

*1 De monitor leefbaarheid en veiligheid wordt eens in de twee jaar gehouden, daarom vergelijken we hier de ontwikkeling van de cijfers tussen de monitor 2012 en de monitor 2014.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Vervangen voorzieningen en aanvullend onderhoud

Een aantal voorzieningen in de stad is aan vervanging toe. Daarnaast voorzag het onderhoudsbudget niet in alle benodigde groot onderhoud. In 2012 hebben we daarom een structureel budget aan de onderhoudsbegroting toegevoegd. Met dit budget wordt vanaf 2012 een aantal voorzieningen vervangen en wordt aanvullend onderhoud gepleegd. Het gaat dan om de vervanging van versleten

verlichtingskabels, (onderdelen van) bruggen, kademuren, speelvoorzieningen en asfaltwegen. In 2015 zijn we onverminderd doorgegaan met deze vervangingsmaatregelen. Een deel van de vervanging van de verlichtingskabels hebben we uitgesteld naar 2016 om zo een combinatie met vervanging van leidingen door nutsbedrijven mogelijk te maken.

Schoonhouden

In 2015 hebben we de hoge inzet in het schoonhouden van de binnenstad en het Noorderplantsoen gecontinueerd. De binnenstad is het visitekaartje van de stad en deze vraagt om een dagelijkse schoonmaak, ook in het weekend. Het huiskamerteam van de binnenstad zorgt hierbij voor een extra plus in het schoonhouden van het winkelgebied tijdens de drukste openingstijden. Daarnaast levert ook de uitvoering van het handhavingsprogramma een bijdrage aan het schoonhouden van de leefomgeving.
Bij het schoonmaken van de hoofdstructuren, de wijken en bedrijventerreinen hebben we ons gericht op een sober onderhoudsniveau.
Met een gerichte aanpak van de meer vervuilde plekken zijn we er in 2015 in geslaagd om onze BORG ambities te realiseren. We houden er echter wel rekening mee dat de tevredenheid van bewoners over het schoonhouden zal afnemen. In de resultaten van de wijkenquête 2014 zien we een lichte daling op dit aspect.
Bij het schoonmaken van de stad tellen niet alleen onze eigen inspanningen. We hebben diverse schoon-initiatieven van bewoners ondersteund en gestimuleerd. We maken daarbij onder andere gebruik van de subsidiemogelijkheden vanuit ‘Nederland Schoon’.
Uit de BORG-schouw blijkt dat we in 98 % van de waarnemingen voldoen aan de doelstelling voor 2015.

Onderhouden van verhardingen

In 2015 hebben we opnieuw groot onderhoud uitgevoerd aan diverse wegen, fiets- en voetpaden. Voorbeelden daarvan zijn de asfaltering van het tweede deel van het Hoendiep en het herstraten van de Boeiersingel. In de Uranus- en Neptunusstraat is groot onderhoud aan de verharding gecombineerd met de aanplant van nieuwe bomen.
Het streven naar synergie met andere werkzaamheden heeft er toe geleid dat we groot onderhoud aan verhardingen in de Hoogte, de Kraneweg en aan de Diepenring hebben uitgesteld naar 2016. Groot onderhoud aan het asfalt van de Zonnelaan, Eikenlaan en Friesestraatweg hebben we daarom een jaar vervroegd.
Volledige vervanging van de asfaltconstructie aan de Engelberterweg is grotendeels gereed en ook in de Pleiadenlaan is vervanging van asfalt momenteel in uitvoering. Afronding van deze werkzaamheden vindt plaats in de eerste helft van 2016.

Met een BORG-score op verhardingen van 91% hebben we de ambities op het gebied van verhardingsonderhoud in 2015 gerealiseerd.

Onderhoud verkeersvoorzieningen

Het reguliere onderhoud aan openbare verlichting, verkeersborden, - markeringen en verkeerslichten is in 2015 op dezelfde wijze als het jaar daarvoor uitgevoerd. In het najaar duurde het langer dan normaal om storingen aan de openbare verlichting op te lossen. We hebben daar toen passende maatregelen voor getroffen waardoor dit inmiddels weer onder controle is.

De BORG-score in 2015 voor dit onderdeel was 94%.

Onderhoud groen

In 2015 hebben we het grootste deel van de bezuiniging op kort cyclisch groenonderhoud doorgevoerd, waardoor het onderhoud, buiten de binnenstad en het Noorderplantsoen, nu is afgestemd op het BORGniveau matig.
Op een aantal plaatsen hebben we groot onderhoud aan het groen uitgevoerd. Voorbeeld daarvan is het groot onderhoud aan de beplanting in het rosarium van het Pioenpark.
Grootschalige herplant van bomen hebben we onder andere uitgevoerd aan de singels (kastanjeziekte), drie straten in Paddepoel (stormschade) en diverse straten in Ruischerwaard (stormschade en boomwortelproblematiek). Herplant van bomen in de Kraneweg is voorbereid en zal in 2016 worden uitgevoerd. Verder hebben we in de loop van 2015 besloten uit het rekeningresultaat 2014 aanvullende middelen in te zetten voor herstel stormschade aan bomen. Deze maatregelen zijn inmiddels voorbereid en worden in 2016 uitgevoerd.

Het groenonderhoud voldoet in 2015 in 95 % van de waarnemingen aan de BORG doelstellingen. De beoogde 90 % wordt hiermee ruimschoots gehaald.

Onderhoud speelvoorzieningen

Naast het verzorgingsonderhoud hebben we in 2015 ook weer een aantal oudere speeltoestellen vervangen. Waar nodig is daarbij ook de inrichting van de speelplek aangepast aan de veranderde vraag. Bij meer dan de helft van de vervangende toestellen is gebruik gemaakt van duurzamere roestvrijstalen uitvoeringen. Bij de renovatie van speelplekken in de Hunze en aan de Oosterkade is in lijn met onze visie op een sportieve en speelse openbare ruimte (zie programma 5, deelprogramma 1 sportieve infrastructuur) gekozen voor de aanleg van nieuwe uitdagende speelplekken.

De BORG score voor het onderhoud van speeltoestellen is in 2015 96 %.

Onderhoud en exploitatie begraafplaatsen

Als uitwerking van de beheerplannen hebben we in 2015 onder andere onderzoek uitgevoerd naar de cultuurhistorie van de Zuiderbegraafplaats en de aanwijzingen voor het beheer die daar uit voortkomen. Uitvoering van deze aanwijzingen wordt samen met de resterende uitvoeringsmaatregelen uit de beheerplannen begraafplaatsen (bewegwijzering, informatieborden en asfaltering) opgepakt in 2016.

Areaaluitbreiding beheer en onderhoud

Door nieuwe aanleg, maar ook door veranderingen in de inrichting van de bestaande stad, neemt het onderhoudsareaal ieder jaar toe. Vanzelfsprekend leidt dat ook tot extra onderhoudskosten. Doordat de toename momenteel lager is dan voorheen, konden we in 2014 en 2015 volstaan met een kleinere verhoging van het onderhoudsbudget dan in de voorgaande jaren.

Groot onderhoud kinderboerderijen

In 2013 is vanuit de visie op de kinderboerderijen besloten om in 2014 en 2015 een inhaalslag te maken in het groot onderhoud op de kinderboerderijen die eigendom zijn van de Gemeente Groningen. In 2014 hebben we daarmee een begin gemaakt door het opknappen van de Beestenborg. In 2015 hebben we voor de kinderboerderij Stadspark eerst een verkenning gedaan naar een mogelijke verzelfstandiging. Op grond van deze verkenning hebben we eind 2015 besloten de gemeentelijke exploitatie voort te zetten en het gereserveerde budget alsnog te benutten voor het opknappen van de kinderboerderij Stadspark.

Verwerking snoei en maaiafval; duurzaam werken

De biomassainstallatie bij Sportcentrum Kardinge is in 2015 in gebruik genomen. Het is een complexe installatie en de voeding met materiaal uit de stad vergt een optimalisering van de gehele keten bestaande uit:

1. het verkrijgen van het best haalbare materiaal uit onze eigen kap- en onderhoudsprogramma's,
2. de finetuning van de biomassainstallatie zelf en
3. de verwerking van de afvalstromen.

Er zijn met verschillende soorten materiaal hoofdzakelijk uit onze eigen snoei- en kapprogramma's ervaringen opgedaan. Door de lage calorische waarde blijkt snoeihout – zeker in de winterperiode – minder geschikt. Stamhout uit onder andere onze kapprogramma's is dan veel beter.
In 2016 gaan we het optimum zoeken voor de voeding van de biomassainstallatie. Daarbij is het belangrijk de vervoersbewegingen te beperken in relatie tot de warmtebehoefte in de verschillende seizoenen. Uiteraard wordt zo veel mogelijk het beschikbaar komende materiaal uit de snoei- en kapprogramma's benut.

Het maaisel van de bermen is ook in 2015 naar een vergister gegaan waar er biogas mee is geproduceerd. We hebben daarnaast meegewerkt aan een onderzoek door een marktpartij naar verwerking van maaisel tot vezels en grassap. Dit bleek echter nog geen economisch haalbare oplossing op te leveren. Op dit moment loopt een onderzoek naar mogelijke alternatieven voor de verwerking van het maaisel.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Voor de stad als geheel hebben we met een BORG score van 95 % het niveau van 2014 weten te continueren en hebben we de vastgestelde kwaliteitsdoelen (90 %) ruimschoots gehaald. Met de uitvoering van het lang-cyclisch onderhoud en de vervanging van diverse voorzieningen hebben we de technische kwaliteit van de openbare ruimte op peil weten te houden. De laatste wijkenquête leefbaarheid en veiligheid is uitgevoerd in het najaar van 2014. Daaruit blijkt dat de tevredenheid over onderhoud na 2012 slechts op enkele onderdelen licht is gedaald en op andere onderdelen zelfs een lichte verbetering laat zien. Daarmee kunnen we constateren dat we onze doelen voor 2015 in dit beleidsveld hebben behaald.

Beleidsveld

Ecologie

Een belangrijke doelstelling van het ecologiebeleid is het vergroten van de biodiversiteit in de stad. Door de aanwezigheid van verschillende soorten (ecologisch) groen op relatief kleine oppervlakte is de stad een belangrijke leefomgeving voor veel dieren en planten. Uitgangspunt bij het ecologisch beleid zijn de Stedelijke ecologische structuur (SES) en het doelsoorten beleid. Het klimaat verandert en we krijgen juist in de stad vaker te maken met extreme weersomstandigheden als hitte en wateroverlast. Een groene en natuurlijke inrichting kan helpen bij het oplossen van deze problemen. Groen zorgt voor de buffering van warmte en houdt water vast. Ecologisch beleid heeft dan ook raakvlakken met ander beleidsvelden zoals water en gezondheid.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen een optimaal functionerende, soortenrijke stadsnatuur met een goede verbinding met het kwalitatief hoogwaardige landschap rond de stad, waar het goed werken en plezierig toeven is.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Natuurlijke inrichting en beheer

We hebben in 2015 het bestaande ecologische beleid voortgezet. De aanpassingen van de oostelijke ringweg hebben geresulteerd in een toename van het ecologische areaal. In de plannen voor de zuidelijke ringweg is de ecologische kwaliteit nadrukkelijk meegenomen en worden diverse ecologische verbindingen gemaakt.
Verder hebben we in 2015 op een aantal plaatsen verbeteringen doorgevoerd in het natuurvriendelijk bermbeheer zodat de kwaliteit daarvan weer op peil is. In de Buitenhof en De Groene Long (Beijum) zijn een aantal natuurwerkdagen georganiseerd waar bewoners konden meewerken aan het in stand houden van de ecologische kwaliteit. Met de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool werken we samen op het gebied van groeninrichting en ecologisch beheer van Campus Zernike.
Uit een analyse van het doelsoortenbeleid en de daarop gebaseerde monitoring blijkt dat we in de afgelopen jaren een goede vooruitgang hebben geboekt in het vergroten van de biodiversiteit.

Voedselbeleid en eetbare Stad

De opleving van de (woning)bouw heeft voor een aantal Eetbare Stad-locaties gevoelige consequenties. Ook de Voedselbanktuin Toentje moet op zoek naar een andere geschikte locatie. Nieuwe locaties zijn in de compacte stad niet gemakkelijk te vinden; er wordt gezamenlijk naar oplossingen gezocht.
De subsidietoezegging voor het Interreg-project ‘Reframe’ is er een belangrijke impuls voor de ontwikkeling van het Suikerterrein als ‘Foodhub’ met diverse startende bedrijfjes. Het Reframe project heeft als doel een groter aandeel regionaal geproduceerd voedsel lokaal af te zetten. Dat heeft voordelen zoals minder voedselkilometers en kwaliteitsverbetering, want minder lang onderweg. Door het voedsel uit de regio ook lokaal te verwerken wordt werkgelegenheid gecreëerd. Daarnaast is Terra inmiddels op de vloeivelden aan de slag; er zal binnenkort begonnen worden met de bouw van de Stadsschuur. De beleidsontwikkeling wordt ook via de ketentafel ‘Voedsel voor Stad en Ommeland’ in concrete projecten omgezet.
Uit een representatieve enquête via het Stadspanel is een toenemende belangstelling van de stadjers voor duurzaam voedsel gebleken. Er bleek ook een grote behoefte naar goede informatie. We zullen dit gezamenlijk met de Natuur- en Milieufederatie, Youth Food Movement en Transition Towns oppakken.
De Fairtrade-campagne breidt zich uit naar de regio en ook naar andere sectoren (zoals fair fashion).

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In ons streven naar een soortenrijke stadsnatuur hebben we in 2015 goede vooruitgang geboekt, zowel in kwaliteit (bermbeheer) als kwantiteit (oostelijke ringweg). De uitgevoerde analyse van het doelsoortenbeleid maakt duidelijk dat ons consistente beleid stadsbreed leidt tot de grotere biodiversiteit waarnaar we streven. De samenwerking met bewoners, organisaties en instellingen zorgt voor verbreding van het draagvlak voor ons beleid. Ook in de uitvoering van het hieraan grenzende voedselbeleid kunnen we constateren dat de belangstelling voor - en het aantal initiatieven op het gebied van duurzaam voedsel toeneemt.

Beleidsveld **Stadsparken**

Bij dit beleidsveld beschrijven we hoe we willen omgaan met de parken in de stad die van betekenis zijn voor alle stadjers of zelfs voor bezoekers uit de regio. Deze parken vervullen een belangrijke recreatieve en ecologische functie voor de stad als geheel en leveren daardoor een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving in de stad. Het gaat hierbij om het Stadspark, het Noorderplantsoen, het Westpark, het Paterswoldse meer en het Stadsgewestpark Kardinge.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Elk van deze stadsparken wordt gekenmerkt door een eigen thema: in het Noorderplantsoen is dat cultuur, Kardinge staat voor 'actief', Westpark wordt een 'mozaïek', het Stadspark is: 'Engels klassiek' en het Paterswoldse meer staat voor 'natuurlijk'. We willen deze verschillende accenten zoveel mogelijk versterken en benutten en streven daarbij naar een goede afstemming tussen de verschillende belangen die daarbij een rol spelen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Stadspark

In 2015 hebben we een nadere uitwerking gemaakt van het waterstructuurplan dat moet zorgen voor het verbeteren van de waterkwaliteit en een betere beheersing van de waterkwantiteit in het Stadspark. Belangrijke opgave daarbij is de zorgvuldige inpassing van de waterstructuur in de natuurwaarden van het park. De eerste maatregelen, bestaande uit het baggeren van de watergangen, zijn inmiddels uitgevoerd. De uitvoering van de overige maatregelen, waaronder de natuurvriendelijke inrichting van de oevers en de realisatie van een gemaal, is gepland in 2016 en 2017.

Noorderplantsoen

Ook in 2015 hebben we weer extra aandacht besteed aan het beheer van het Noorderplantsoen, onder andere door uitbreiding van het aantal afvalbakken in de zomerperiode. Het experiment met de barbecuetegels leert dat soms met eenvoudige maatregelen ongewenste neveneffecten van het gebruik van het park kunnen worden beperkt. De toiletunits zijn gehandhaafd in dezelfde vorm en op dezelfde locatie als in 2014 en zijn met regelmaat schoongemaakt.
In 2015 is de mening van Stadjers over het gebruik van het Noorderplantsoen onderzocht. Mede op grond daarvan kunnen we concluderen dat de leefbaarheid en gezelligheid in het plantsoen in balans zijn. We blijven ons inzetten voor het behoud van die balans.

Met de extra aandacht voor het beheer van het plantsoen in 2015 zijn we erin geslaagd de overlast als gevolg van het intensieve gebruik van het park op een acceptabel niveau te houden en tegelijk een goed onderhoudsniveau te realiseren.

Westpark

In 2015 hebben we geen bijzondere activiteiten meer ontplooid in het Westpark. Nadat we in 2014 de ontwikkeling van het park hebben afgerond, zitten we nu in de fase van regulier gebruik van dit park en het daarbij behorende reguliere beheer en onderhoud.

Meerschap Paterswolde

Onderhoud en beheer van het Paterswoldsemeergebied vallen onder het Meerschap Paterswolde, een gemeenschappelijke regeling van Haren, Tynaarlo en Groningen.
Na het afronden van een aantal verbeterprojecten (TRIP) heeft het Meerschap zich in 2015 vooral gericht op onderhoud en vervangingen. Nieuw in de begroting van het Meerschap waren in 2015 de kosten voor de handhaving op een aantal verboden. Voor deze handhaving worden BOA's ingezet.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Met onze inspanningen op dit gebied hebben we ook in 2015 een belangrijke bijdrage geleverd aan het functioneren van deze parken met een stedelijke - en zelfs regionale - functie. De continue aandacht voor

het vinden van evenwicht tussen de verschillende functies van deze parken leidt in de praktijk tot goede resultaten.

Beleidsveld

Bewonersparticipatie bij onderhoud van de woonomgeving

Dit beleidsveld beschrijft de wijze waarop we bewoners uitnodigen om mee te doen aan en mee te denken over het onderhoud van hun leefomgeving. Daarmee vergroten we ook de betrokkenheid bij het onderhoud van de stad, waardoor de gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en bewoners voor de openbare ruimte meer vorm krijgt. Dit zal naar verwachting leiden tot minder vernielingen en vervuiling en zo bijdragen in de kwaliteit van de leefomgeving.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We hielden er rekening mee dat het sobere BORG-niveau dat we momenteel hanteren, een nadelig effect kan hebben op de tevredenheid van bewoners over het onderhoud. Onze ambitie was de daling van de tevredenheid over het onderhoud als gevolg van het soberder onderhoud zoveel mogelijk te beperken door zo goed mogelijk aan te sluiten op de vraag van bewoners. We stimuleerden en faciliteerden initiatieven van Stadjers die ideeën hebben over de inrichting van hun directe leefomgeving en die een bijdrage wilden leveren aan het onderhoud daarvan. De inzet en betrokkenheid van bewoners in de openbare ruimte draagt ook bij aan het versterken van de samenhang in de buurt.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Participatie in het schoonhouden van de stad

We hebben ook in 2015 diverse schoonmaak initiatieven in de eigen woon-, werk- of leefomgeving ondersteund en gefaciliteerd. We deden dit onder andere door het organiseren van de voorjaarsactie Lentekriebels en door het geven van milieueducatielessen op scholen. Ook faciliteerden we tijdelijke milieustraten waarbij mensen hun grofvuil en afgedankte apparaten in de eigen woonomgeving kunnen inleveren. Met de actie winterkriebels ondersteunden we diverse instellingen met de levering van een winterpakket bij hun gladheidsbestrijding op toegangspaden. Daarnaast hebben we gedurende het hele jaar diverse bewonersinitiatieven bij het schoonmaken van de woonomgeving ondersteund.
Het aantal mensen dat in de loop van 2015 aan schoon-acties heeft mee heeft gedaan, is met ruim 14.000 ronduit groot te noemen. Ongeveer 4.500 bewoners hiervan hebben in zo'n 125 actieteams meegedaan de voorjaarsschoonmaak Lentekriebels.
Ook zijn we in 2015 begonnen met het onderzoeken van mogelijkheden om de samenhang op dit gebied tussen stad en regio te bevorderen.

Borgschouw

In 2015 hebben 127 bewoners en twee bedrijvenverenigingen de woon- en werkomgeving geschouwd om te bepalen welke onderhoudskwaliteit er wordt gerealiseerd. Hieruit bleek dat we in 95 % van de waarnemingen de beoogde kwaliteitsdoelen realiseren. Omdat onderhoud een cyclisch proces is waarbij altijd een deel van de openbare ruimte aan onderhoud toe is, mikken we op een score van 90 %. Daaraan werd in 2015 dus ruimschoots voldaan.
In de najaarsevaluatie van de schouw hebben we de resultaten en ervaringen met de betrokken schouwers besproken. Ook hebben we daarbij afspraken gemaakt over accenten in het onderhoud voor het komende jaar. Zowel de betrokken bewoners als wijzelf ervaren deze vorm van participatie in beoordelen en bijsturen van het onderhoud als zeer waardevol.

Groenparticipatie

In 2015 zijn 12 bewonersgroepen ingegaan op onze uitnodiging om een bijdrage te leveren in het groenbeheer van hun woonomgeving. Daarmee zien we een stabilisatie van het aantal aanvragen op dit gebied. Met de betreffende bewonersgroepen zijn we in gesprek gegaan voor een nadere uitwerking van deze initiatieven voor aanpassing en adoptie van kleinschalig groen. Een deel daarvan is inmiddels uitgevoerd en de overige worden in het voorjaar van 2016 gerealiseerd.

Zelfbeheer

Verkenning van mogelijkheden voor een vorm van zelfbeheer - in navolging van een voorbeeld in Almere - in één van de Beijumer heerden heeft in 2015 nog niet geleid tot een concreet vervolg. We zijn hierin nadrukkelijk afhankelijk van de initiatieven en inzet (bereidheid) van bewoners zelf en dat heeft nog geen concrete invulling van zelfbeheer opgeleverd. Momenteel zijn we binnen het kader van gebiedsgerichte aanpak in de Atensheerd in gesprek over eventuele mogelijkheden van zelfbeheer.
Er ontstaan daarnaast verschillende andere vormen van participatie in het beheer: zo wordt er op een aantal plaatsen in de stad gebruik gemaakt van de mogelijkheid die wij bieden om afvalbakken te adopteren. Bewoners dragen dan zorg voor het legen van die (extra) afvalbakken. Ook is er in de Kleine Leliestraat een bewonersinitiatief ontstaan voor omvorming naar een zogenaamde Leefstraat waarbij bewoners de inrichting mee bepalen en vervolgens zelf het onderhoud van geveltuintjes en plantenbakken voor hun rekening nemen. In de Voermanhaven hebben alle bewoners geparticipeerd in omvorming van een strook openbare verharding voor hun woningen, waarna zij ook het onderhoud daarvan voor hun rekening nemen.

Participatie ondernemers bij onderhoud en beheer

In 2015 hebben ondernemers ondermeer geparticipeerd in het onderhoud door deelname van de bedrijvenverenigingen bij het schouwen van het onderhoudsniveau op de bedrijventerreinen. In het zuidoosten van de stad heeft de bedrijvenvereniging de regie gevoerd over het onderhoud van de rotondes op de Kielerbocht, Gotenburgweg en Bornholmstraat. Met dergelijke initiatieven ontstaat een grotere betrokkenheid van ondernemers bij het onderhoud en krijgen zij bovendien ruimte om invloed uit te oefenen op de kwaliteit van het onderhoud.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben opnieuw veel stadjers geparticipeerd in het onderhoud van de stad. Door zelf de leefomgeving schoon te maken, door het onderhoudsniveau in de eigen buurt te schouwen of door actief mee te werken aan onderhoud en inrichting van de straat. Deze vormen van participatie worden door alle betrokkenen bijzonder gewaardeerd en leiden tot een grotere betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. We streven ernaar om met deze inzet goed aan te sluiten bij de vraag van bewoners en zo bij te dragen aan het op peil houden van de tevredenheid over het onderhoud. De cijfers uit de laatste leefbaarheid enquête laten zien dat we daarin tot nu toe zijn geslaagd.

Beleidsveld

Onderhoud infrastructuur

Een belangrijk deel van het onderhoud is gericht op het in stand houden van een goed functionerende infrastructuur. Dit minder zichtbare onderhoud betreft met name het functioneren van de riolering en civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiingen e.d.). Het spreekt voor zich dat een goed functioneren van deze voorzieningen voorwaarde is om een aantrekkelijke stad voor onze inwoners te kunnen zijn. In het Groninger Water- en Rioleringsplan 2014-2018 beschrijven we hoe we invulling geven aan onze zorg voor oppervlaktewater, hemelwater, grondwater en de inzameling en transport van het stedelijk afvalwater. Een

nieuwe ontwikkeling daarin is de integratie van het gemeentelijke beleid met beleid en maatregelen die de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's uitvoeren in de gemeente Groningen (Waterakkoord).

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Bij de riolering streven we ernaar dat de vuillast en wateroverlast bij regenbuien binnen acceptabele normen blijft. Verder willen we alle ongezuiverde lozingen opheffen. Ons waterbeleid is gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van waterkwantiteitsproblemen.
Daarnaast willen we de veiligheid en werking van alle beweegbare bruggen en andere civiele kunstwerken voortdurend kunnen garanderen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Rioleringsprojecten

In 2015 hebben we het riool in de Friesestraatweg, de Petrus Camperssingel en de Diepenring voorzien van een nieuwe binnenwand. Verder hebben we de woonschepen in de Noorderhaven aangesloten op de riolering. De rioolvervanging van Kostverloren vergde meer voorbereidingstijd dan verwacht en wordt daarom - in combinatie met vervanging van bomen en nutsleidingen - uitgevoerd in 2016. Bij de vervanging van het riool in de Grunobuurt kiezen we voor de uitvoering van meer straten in een keer, waardoor we ook hier in 2016 met de uitvoering starten. Voor de scheiding van afval - en regenwater op het industrieterrein Euvelgunne is het voorbereidende onderzoek gaande.

Water

In 2015 hebben we een vijver in Lewenborg (Valreep) afgekoppeld van de riolering waardoor de kwaliteit van het water en daarmee de biodiversiteit sterk kan verbeteren. Het natuurvriendelijk inrichten van de oevers langs deze vijver voeren we in het voorjaar van 2016 uit. Voor de monitoring van grondwater langs het tracé van de Zuidelijke ringweg hebben we apparatuur en software geïnstalleerd die online kan worden uitgelezen. Ook hebben we in 2015 een nadere uitwerking gemaakt van het waterstructuurplan Stadspark en zijn we in het kader daarvan begonnen met het baggeren van de watergangen. Uitvoering van de overige maatregelen voorzien we in 2016 en 2017.
De vijvers in Park Groenestein zijn gebaggerd, het baggeren van de vijvers bij de Hoornsedijk schuift door naar 2016.
Verder hebben we in 2015 milieukundig onderzoek gedaan bij de Ruskenveenseplas. Op basis van eerder uitgevoerd onderzoek bij de Kardingeplas zoeken we samen met het waterschap naar een oplossing voor het ontstaan van blauwalg in deze plas.
We hebben in diverse projecten samengewerkt met de waterschappen. Voorbeelden daarvan zijn de opstelling van waterstructuurplannen, monitoring en besturing van gemalen en afvalwaterbehandeling op bedrijventerreinen.

Oeverbeschoeiing

Het vernieuwen van de kade aan de noordzijde van de Oosterhavenbrug is grotendeels uitgevoerd, afronding volgt in 2016. Ook de aanpak van de houten beschoeiing in het Balkgat is gereed. Herstelwerk aan de kademuur in het Schuitendiep en aanpak van de keermuur Emmabrug zijn voorbereid en aanbesteed, de uitvoering is over de winter heen getild en vindt plaats in het voorjaar van 2016.

Bruggen en kunstwerken

Ook in 2015 hebben we regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de bruggen en civiele kunstwerken. Naar aanleiding van de storing bij de Ketwich Verschuurbrug hebben we voorlopige maatregelen getroffen om

kans op herhaling uit te sluiten. Vervanging van de bedieningsinstallatie van deze brug vindt plaats in het voorjaar van 2016. Aan de stadsmarkeringen, die inmiddels 25 jaarbestaan, hebben we groot onderhoud uitgevoerd. Voor het groot onderhoud aan de Museumbrug is in 2015 een bouwhistorisch onderzoek verricht. Uitvoering van het werk wordt daarop afgestemd en vindt plaats in 2016. De vernieuwing van nutsvoorzieningen in de woonschepenhaven hangt samen met de totale aanpak van de haven en loopt daarom nog door tot de zomer van 2016.

Brugbediening

Wij hebben in 2015 ongeveer 5600 schepen begeleid door onze gemeentelijke kanalen. Doordat Groningen een knooppunt is in de scheepvaart, maken veel schepen gebruik van onze waterwegen. Wij dragen er zorg voor dat deze schepen met zo weinig mogelijk oponthoud - voor zowel het weg- als het waterverkeer - door onze stad heen kunnen varen.
Sinds de storing aan de Ketwich Verschuurbrug in juli 2015 bedienen wij deze brug handmatig in plaats van op afstand. De aanpassingen die nodig zijn om de brug weer op afstand te bedienen, verwachten we in het voorjaar van 2016 te kunnen afronden.

Havenwezen

Wij hebben in het kader van de Verordening Openbaar Vaarwater (VOV 2009) voornamelijk gehandhaafd op illegaal afmeren. Bij grote evenementen in de stad zoals Eurosonic Noorderslag hebben wij gezorgd dat de hotelschepen een goede ligplaats krijgen in de stad. Bij evenementen op het water hebben wij de aanvraag voor de evenementenvergunning getoetst en hebben wij tijdens het evenement toezicht op het water gehouden. Tevens hebben wij een vijfde locatie aangewezen voor het aanleggen van boten tot en met zeven meter tijdens het vaarseizoen in het Reitdiep ter hoogte van de van Goghstraat.

Herewegviaduct

In de zomer van 2015 hebben we de eerste levensduur verlengende maatregelen aan het Herewegspoorviaduct uitgevoerd. Het betrof hier verbeteringen aan de opritten waarbij onder andere het volledige asfaltdek is vervangen. De komende tijd werken we in afstemming met Pro rail verder aan de versterking van de constructie boven het spoor en het conserveren van de leuningen op het viaduct.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Met de uitvoering van de genoemde activiteiten hebben we in 2015 de doelen binnen dit beleidsveld gerealiseerd.

Beleidsveld

Toezicht en handhaving openbare ruimte

Alle gemeentelijke toezichts- en handhavingstaken zijn binnen één organisatieonderdeel (Stadstoezicht) ondergebracht. Handhavers leveren vanuit dit onderdeel een bijdrage aan een schone, hele en veilige stad. We beogen hiermee vorm te geven aan het integraal toezicht samen met het handhaven op de kleine ergernissen in de openbare ruimte, die niet langer door de politie als prioriteit worden beschouwd.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De handhavers functioneren als gastheer van de stad. Daar hoort ook bij dat zij de regels handhaven. Zij treden daarbij eenduidig en consequent op. Handhavers zijn zichtbaar, herkenbaar en aanspreekbaar aanwezig. Zij zorgen ervoor dat burgers zich veiliger voelen in de stad. Met een doelmatige bejegening willen wij voorkomen dat burgers een overtreding begaan en willen bereiken dat burgers hun gedrag in de

openbare ruimte aanpassen. Het integraal toezicht en handhaving is gericht op het naleven van afgesproken regels, het bevorderen van 'naleefgedrag' en daarmee de leefbaarheid in de stad (kleine ergernissen).

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal bejegeningsklachten tegen Boa's	17	maximaal 18	12*

*Er zijn 12 klachten binnengekomen waarbij Boa's betrokken zijn. Hoewel klachten binnenkomen als bejegening (beleving van de klager) en zo geregistreerd worden, gaat het inhoudelijk bij het merendeel van klachten over het handhaven op zich. In slechts drie gevallen ging het om houding en gedrag van de Boa. Aangezien bij deze klachten het mandaat van de opsporingsambtenaar niet in het gedrang was, zijn er geen klachten doorgezonden naar het OM en de korpschef.

In 2015 was er sprake van 11 agressie-incidenten van burgers tegen Boa's, variërend van belediging en bedreiging tot fysiek geweld. Van iedere bedreiging, belediging en (poging tot) fysiek geweld is aangifte gedaan.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Toezicht en handhaving openbare ruimte
Naast de reguliere toezicht en handhavingstaken zoals deze staan vermeld in ons Uitvoeringsprogramma Toezicht en Handhaving 2015 Stadstoezicht, hebben wij toezicht en handhaving tijdens drukke koopzondagen en tijdens warme zomerdagen in het Noorderplantsoen uitgevoerd. Deze taken zullen wij in 2016 voortzetten. Wij hebben ons hierbij met name gericht op overlastmeldingen, hotspots en evenementen.
Wij professionaliseren onze toezicht en handhaving door het doorlopend organiseren van kennissessies voor onze medewerkers. Deze richten zich op zowel gespreksvoering, regelgeving, landelijke ontwikkelingen, houding en gedrag en gastheerschap. Daarnaast hebben wij onze herkenbaarheid vergroot doordat al onze Boa's het landelijk Boa-uniform dragen. Wij hebben afspraken gemaakt over onze gebiedsgerichte samenwerking met onze ketenpartners zoals Stadsbeheer en de Politie.

Tekort Stadstoezicht
Omdat de aannames ten tijde van de oprichting van Stadstoezicht niet reëel zijn geweest heeft uw raad structureel extra beleid van 540 duizend euro in 2014 oplopend tot 620 duizend euro vanaf 2016 beschikbaar gesteld voor:

- teruglopende inkomsten van de kermis (recessie en minder vierkante meters verpacht);
- tekort op de Warenmark;
- minder inkomsten uit Wet Mulder overtredingen;
- minder vergoedingen uit bestuurlijke strafbeschikkingen;
- het niet behalen van de opgelegde efficiencykorting op het onderdeel parkeerhandhaving.

In 2015 is het extra beleidsgeld van 580 duizend euro besteed.

Daarnaast heeft uw raad vanaf 2014 drie jaar lang 250 duizend euro incidenteel extra beleid beschikbaar gesteld. Dit bedrag is bedoeld om het verbeterplan uit te kunnen voeren. Vooral voor tijdelijke versterking van de organisatie maar ook voor extra opleidingen en de realisatie van de overige verbeterpunten indien dat niet kan binnen de huidige budgetten. In 2015 is 250 duizend euro besteed voor de versterking van de organisatie van de evenementen, voor verbetering van de organisatie van toezicht en handhaving en de uitvoering van het verbeterplan.

Stijging kosten toezicht-en handhaving

Op 1 september 2014 heeft Veiligheidszorg Noord haar tarieven met 20% verhoogd. Om de handhavingscapaciteit op hetzelfde niveau te kunnen houden, hebben wij 175 duizend euro structureel beschikbaar gesteld voor toezicht en handhaving in de openbare ruimte. In oktober 2015 hebben wij besloten onze samenwerking met Veiligheidszorg Noord te beëindigen. De medewerkers van VZN die op vaste basis vanuit VZN voor de gemeente Groningen werkzaam zijn, zullen in 2016 in gemeentelijke dienst komen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De opgaande lijn die wij vanaf 2014 hebben ingezet, hebben wij in 2015 weten voort te zetten. Door onze professionalisering functioneren onze handhavers steeds beter als gastheer en –vrouw van de stad. Wij zijn meer zichtbaar en herkenbaar aanwezig en werken steeds meer gebiedsgericht. Zowel onze opdrachtgevers als onze samenwerkingspartners weten ons steeds beter te vinden. Zo hebben wij in 2015 extra toezicht- en handhavingstaken uitgevoerd in het Noorderplantsoen en op koopzondagen. Wij blijven werken aan de verbetering van de kwaliteit van onze dienstverlening.

Beleidsveld

Dierenwelzijn

Dierenwelzijn raakt zowel dieren als mensen in onze stad en is daarmee een lokaal politiek onderwerp. Wij willen ons inzetten om dierenleed, dieronvriendelijk beleid en dieronvriendelijke activiteiten in Groningen te voorkomen. We stimuleren diervriendelijk handelen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We kiezen ervoor om onze wettelijke taak uit te voeren. Dit doen we samen met de Dierenbescherming, de Dierenambulance en hun vrijwilligers. Door de samenwerking tussen deze instellingen te stimuleren willen we een efficiënte en doelmatige werkwijze bereiken in de opvang van dieren.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitvoeren van onze wettelijke taak

Onze wettelijke taken voor de opvang van gevonden dieren en de hulp voor dieren in nood hebben we laten uitvoeren door de Dierenbescherming en de Dierenambulance. De samenwerking tussen deze twee instellingen hebben we bevorderd. Het resultaat hiervan is een nieuwe overeenkomst die in 2016 ingaat.

Preventie

We hebben het voorkomen van zwerfdieren beperkt door in 2015 de kattenactie voort te zetten. Ook zijn we doorgegaan met het toepassen van nestbeheer om de ganzenpopulatie in de stad te beheersen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Met het uitvoeren van onze wettelijke taken in de opvang van dieren en de preventieve maatregelen om het aantal zwerfdieren te beperken hebben we onze doelen in dit beleidsveld bereikt. Bovendien konden we op constructieve wijze met de betrokken instellingen een nieuwe raamovereenkomst ontwikkelen. Dit biedt een goede basis voor de beoogde samenwerking tussen deze instellingen.

Deelprogramma 9.2 AFVALINZAMELING EN VERWERKING

Inzameling van huishoudelijk afval en bedrijfsafval op een milieutechnisch en economisch verantwoorde wijze.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Afvalinzameling en verwerking bedraagt 27,8 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten zoals afvalstoffenheffing en reinigingsrecht, werken voor derden en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Inzamelen en verwerken

Beleidsveld

Inzamelen en verwerken

Dit beleidsveld betreft de inzameling van huishoudelijk en bedrijfsafval op een milieutechnisch en economisch verantwoorde wijze. Bij het huishoudelijk afval is het uiteindelijke doel de beperking van de hoeveelheid te verbranden restafval door een zo groot mogelijk scheidingspercentage van herbruikbare deelstromen te realiseren, tegen de laagst mogelijke kosten en met een acceptabel serviceniveau. Bewustwording van burgers door middel van communicatie en participatie zijn belangrijke aandachtspunten.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Beperken van de hoeveelheid afvalstoffen, optimalisatie van de gescheiden inzameling, betere scheiding van deelstromen en optimaal hergebruik van afvalstoffen. En dat alles binnen de randvoorwaarden van een financieel haalbare afvalstoffenheffing;
- Een verlaging van de verwerkingskosten door contractuele en organisatorische aanpassingen in de relatie Gemeente-ARCG-Attero;
- De kosten die we maken dekken we geheel uit de afvalstoffenheffing.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
Bronscheiding huishoudelijk afval (%)	41%	> 41%	40%
Nuttige toepassing (incl. nascheiding, %)	57%	54%	57%
Scheidingspercentage grof huishoudelijk afval (%)	72%	70%	72%
Restafval (inclusief zwerfafval) (kg/inw/jaar)	209	220	215
Papier (kg/inw/jaar)	42	55	40
Glas (kg/inw/jaar)	18	21	19
Nagescheiden kunststoffen (ton)	5.250	> 4.000	5.280

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Afvalinzameling en –verwerking

In 2015 is de hoeveelheid afval per inwoner nagenoeg gelijk gebleven aan het voorgaande jaar. Ook is het percentage hergebruik met 57 % gelijk gebleven en deze ligt daarmee ruimschoots boven onze doelstelling voor 2015. Door de toename van het aantal inwoners is de totale hoeveelheid huishoudelijk afval wel licht gestegen. De hoeveelheid papierafval is opnieuw gedaald en dat heeft geleid tot een lichte daling van de totale bronscheiding.

Per april 2015 worden gescheiden ingezamelde elektr(on)ische apparaten door Stadjers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit elkaar gehaald voor hergebruik.

In 2015 zijn ter vergroting van de efficiency voorbereidingen getroffen voor een ingrijpende aanpassing van de inzamelroutes voor restafval en GFT. De routeoptimalisatie heeft met ingang van 2016 zijn beslag gekregen. Met het oog daarop is in 2015 terughoudend geïnvesteerd in vervangend materieel.

In 2015 hebben we - in ARCG-verband - overleg gevoerd met Attero over de verwerking van huishoudelijk restafval en mogelijke gevolgen voor de verwerkingstarieven.

December 2015 hebben we een nieuw afvalbeheerplan voor de jaren 2016-2020 vastgesteld. De komende jaren zal een extra impuls gegeven worden aan het voorzieningenniveau voor gescheiden inzameling. Besluitvorming over de vraag of in de gemeente ook tariefdifferentiatie (diftar) ingevoerd zal worden, is uitgesteld tot medio 2016.

Uitbreiden voorzieningen voor afvalscheiding

In 2015 is overleg gevoerd met de papierinzamelaars in Hoogkerk over invoering van papiermini's. Eind 2015 zijn bewoners van 2.000 woningen in Hoogkerk hierover geïnformeerd. De containers zijn in januari 2016 daadwerkelijk uitgezet.

Sinds 1 april 2015 zijn we gestart met de nascheiding van drankenkartons in de fabriek van Attero. We ontvangen - vergelijkbaar aan kunststofafval - een vergoeding per ton nagescheiden materiaal.

Bewustwording

We hebben in 2015 doorlopend gecommuniceerd over afvalinzameling en -scheiding onder andere via advertenties in lokale media, de gemeente website en stickers op de huisvuilwagens (o.a. campagne "Minder afval dankzij ....."). De Milieustewards hebben een groot aantal educatieve acties op scholen uitgevoerd.

In samenwerking met WEEE (samenwerkingsverband van recyclingsbedrijven) is op 10 basisscholen een educatieve inzamelwedstrijd (e-Waste race) georganiseerd voor afgedankte elektronische apparaten. Deze actie had mede tot doel om leerlingen ervan bewust te maken dat afval weer kan worden gebruikt als grondstof.

Acties ten behoeve van minder (huishoudelijk) zwerfafval

In het kader van burgerparticipatie hebben we - onder meer via de Milieustewards - een groot aantal initiatieven van bewoners en/of wijkorganisaties ondersteund, waaronder:

- ruim 40 groepen van basisscholen in het kader van projecten als Minder Afval Dankzij Mij, e-Waste Race, workshops en theatervoorstellingen rond het thema zwerfafval
- 11 tijdelijke Milieustraten op locaties in de wijken
- 50 geregistreerde en actieve zwerfafval-/snoeprouteteams
- 175 Zwerfafvalacties
- 175 Lentekriebelacties
- 47 Winterkriebelacties

In totaal zijn zo'n 14.000 bewoners op enigerlei wijze betrokken geweest bij de ondersteunde acties.

Handhaving afval

In 2015 zijn diverse thema's in het kader van controle op afval opgepakt. Zo zijn controles uitgevoerd op het dumpen van (grof) afval in de openbare ruimte en op het plaatsen van afval naast ondergrondse huisvuil- en papiercontainers. Daarnaast zijn - mede in het kader van educatieve acties met scholen - controles uitgevoerd op routes tussen scholen en verkooppunten van etenswaren (snoeproutes).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we de meeste doelen op het gebied van afvalinzameling en -verwerking kunnen realiseren. De hoeveelheid afval per inwoner is - na meerdere jaren te zijn gedaald - in 2015 licht gestegen. De mate van bronscheiding is licht gedaald. Desondanks is het totaal nuttig hergebruik (inclusief nascheiding) stabiel gebleven op 57% en zitten we daarmee ruim boven de beoogde doelstelling.

Alle kosten die hiermee gemoeid waren konden worden gedekt uit de opbrengsten afvalstoffenheffing.

Deelprogramma 9.3 OVERIG ONDERHOUD EN BEHEER OPENBARE RUIMTE

Onder het deelprogramma "overig onderhoud en beheer openbare ruimte" hangt het beleidsveld Bodem.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig onderhouden beheer openbare ruimte bedraagt 3,1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten zoals werken voor derden, een onttrekking uit de reserve en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Bodem

Beleidsveld

Bodem

Het beleidsveld bodem houdt zich bezig met het duurzaam ontwikkelen, benutten en beheren van de bodem. De Wet bodembescherming en het Besluit bodemkwaliteit vormen de belangrijkste landelijke kaders. Daarnaast is op landelijk niveau een nieuw bodem- en ondergrond convenant 2016 – 2020 in voorbereiding. Dit nieuwe convenant volgt het convenant ''bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' op en zal eind 2014 gereed zijn. Mede daarom is 2015 een overgangsjaar. De landelijke kaders zijn uitgewerkt in Groningse beleidskaders. Deze beleidskaders zijn tevens van belang bij de interne advisering op ruimtelijke plannen, projecten en bouwaanvragen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De bodem wordt duurzaam benut en draagt bij aan een optimale leefomgevingskwaliteit. Er mogen geen risico's zijn voor de gezondheid van onze inwoners, het bodemleven en voor verspreiding van verontreinigingen in het grondwater. De mogelijkheden die onze ondergrond biedt voor duurzame energie proberen we zo goed mogelijk te benutten.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitvoering wettelijke taken (Wet bodembescherming)

We hebben in 2015 diverse vergunningaanvragen en meldingen binnen de daarvoor geldende kaders afgehandeld. Ook hebben we gezorgd dat de lopende (na)zorg verplichtingen op het gebied van de bodemsanering worden uitgevoerd.

Bodemadvies

We hebben zowel interne als externe partijen van advies voorzien bij relevante projecten, bij omgevingsvergunning-aanvragen en bij aan- en verkopen

Aanpak Spoedlocaties

Alle humane spoedlocaties zijn in 2015 beheerst en de aanpak is afgerond. Verscheidene locaties zijn opgenomen als nazorglocatie. De verwachting is dat de overige spoedlocaties in 2016 beheerst zijn.

Bodem informatiebeheer

We beheren en onderhouden een bodeminformatiesysteem en bewaken de kwaliteit daarvan. Daarnaast is hard gewerkt aan het verbeteren van het systeem om te zorgen voor een efficiënte uitwisseling van gegevens naar andere overheden en derden.

Project Grondig

We hebben in 2014 al een deel van de locaties die in eigendom zijn bij de gemeente Groningen en een "groen gevoelig gebruik" kennen (bijvoorbeeld onverharde speelplekken of moestuinen), onderzocht op de aanwezigheid van bodemverontreiniging. In 2015 hebben we dit project afgerond. De kwaliteit van groenlocaties is voldoende gewaarborgd.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De doorlopende activiteiten leveren een continue bijdrage aan duurzaam bodembeheer. Dankzij de activiteiten bij de aanpak van de spoedlocaties en project Grondig hebben we plaatselijk de kwaliteit van de leefomgeving kunnen verbeteren en/of de risico's beheerst. Verder is het convenant bodem en ondergrond 2016-2020 door het Rijk vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma bodem en ondergrond 2015-2020, dat begin 2016 door uw raad vastgesteld zal worden, geeft invulling aan de afspraken die in het bodemconvenant zijn vastgelegd.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
9.1	Kwaliteit van de leefomgeving	55.536	56.749	56.012	737
9.2	Afvalinzameling en -verwerking	29.244	27.399	27.802	-403
9.3	Overig	1.726	2.369	2.607	-238
	Totaal lasten	**86.506**	**86.517**	**86.422**	**95**
	Baten				
9.1	Kwaliteit van de leefomgeving	22.952	22.040	22.525	485
9.2	Afvalinzameling en -verwerking	32.736	32.736	33.315	579
9.3	Overig	1.061	1.061	1.611	550
	Totaal baten	**56.749**	**55.837**	**57.451**	**1.614**
	Totaal saldi voor bestemming	**-29.757**	**-30.680**	**-28.971**	**1.709**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	568	568	568	0
	Totaal onttrekkingen	1.487	561	561	0
	Totaal saldi na bestemming	**-28.838**	**-30.687**	**-28.978**	**1.709**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

9.1 Kwaliteit van de leefomgeving V 1,2 miljoen euro

Stormschade Kraneweg (V 287 duizend euro)
Uw raad heeft bij de jaarrekening 2013 besloten om 600 duizend euro te besteden aan het herplanten van bomen op de meest urgente locaties. In 2014 is van de 600 duizend euro 35 duizend euro uitgegeven. Het resteerde bedrag van 565 duizend euro is middels een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 aan de begroting 2015 toegevoegd. In 2015 is 290 duizend euro niet uitgegeven. Het project heeft vertraging opgelopen omdat we nutsbedrijven laten 'meeliften' bij het project herplanten van de bomen. De weg hoeft dan maar één keer open.

Groot onderhoud kinderboerderijen (V 400 duizend euro)
In 2014 en 2015 heeft uw raad aan extra beleid 250 duizend euro beschikbaar gesteld voor grootonderhoud en renovatie van de kinderboerderijen Beestenborg en Stadspark. Het groot onderhoud aan de kinderboerderij Beestenborg (100 duizend euro) is in 2014 uitgevoerd. Het restant bedrag van 150 duizend euro is middels een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 aan de begroting 2015 toegevoegd. In 2015 is duidelijkheid gekomen over de toekomst van de kinderboerderij Stadspark. De plannen voor het opknappen van het gebouw kunnen nu worden uitgevoerd. Het restant van 400 duizend euro is hiervoor nodig.

Herplant bomen (V 390 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is door uw raad voor de herplant van bomen extra geld van 477

duizend euro beschikbaar gesteld. In 2015 is hiervan 87 duizend euro voor de herplant van kastanjes uitgegeven. Het restant bedrag van 390 duizend euro is nog niet uitgegeven omdat de zorgvuldige afstemming met bewoners en het proces van vergunningverlening langer tijd nodig heeft.

Leges begrafenisrechten (N 58 duizend euro)
Op de activiteit begraven is een hogere incidentele opbrengst op de afkoop van toekomstig grafonderhoud gerealiseerd van 46 duizend. Daartegenover staan tevens meer uitgaven van 104 duizend euro.

Beheerplannen begraafplaatsen (V 45 duizend euro)
Uw raad heeft op 28 mei 2014 een budget beschikbaar gesteld van 357 duizend euro voor de uitvoering van de beheersplannen begraafplaatsen. De uitvoering vindt plaats over 3 jaren. In 2014 is hiervan 232 duizend euro besteed. In 2015 is van het restant 80 duizend euro uitgegeven aan de kosten voor de uitvoering van maatregelen voortvloeiend uit de beheerplannen.

Beheer openbare ruimte (V 77 duizend euro)
In het Beheer van de Openbare Ruimte (BOR) zijn lagere kosten gemaakt voor met name vegen en onkruid- en ongediertebestrijding (V 95 duizend euro). Verder zijn de opbrengsten uit schoon, heel en veilig lager (N 18 duizend euro).

Kunstwerken en water (V 65 duizend euro)
De onderhoudskosten met betrekking tot ureninzet en externe kosten voor bruggen en watertaken zijn lager dan begroot (V 16 duizend euro). Door met name een incidentele uitkering van de verzekering in verband met schade zijn in 2015 meer baten gerealiseerd (V 49 duizend euro).

Beheer openbare ruimte overig (V 193 duizend euro)
Op de overige onderdelen van het beheer en onderhoud van de Gemeente Groningen is een voordeel van per saldo 193 duizend euro ontstaan. Het resultaat is als volgt opgebouwd:
Groen- en speelvoorzieningen V 123 duizend euro
Verkeersvoorzieningen V 20 duizend euro
Beheer V 23 duizend euro
Commerciële straatreiniging V 5 duizend euro
Verkiezingen V 22 duizend euro

Stadstoezicht (N 229)
De procesverbaalvergoedingen die de gemeenten ontvangen voor de handhavende taken van Boa's zijn per 1 januari 2015 definitief vervallen. In de begroting wordt jaarlijks rekening gehouden met een opbrengst van 239 duizend euro. De effecten kunnen niet binnen de begroting worden opgevangen. In 2015 is nog een procesverbaalvergoeding van 2014 van 10 duizend euro ontvangen. Vanaf 2016 is het nadeel in het financieel meer jaren beeld meegenomen.

Precariobelasting (V 53 duizend euro)
De inkomsten precariorechten (580 duizend euro) zijn 20 duizend euro hoger dan begroot door een toename van de inkomsten precario gebruik gemeente grond. Door minder ureninzet handhaving en externe kosten is een voordeel op de lasten ontstaan van 33

duizend euro.

Overige (N 2 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 2 duizend euro.

9.2 Afvalinzameling en verwerking — V 176 duizend euro

Bedrijfsafval (V 149 duizend euro)
Ten opzichte van de begroting is sprake van een hogere bate (579 duizend euro) wegens een toename van het afvalaanbod, waardoor er meer tonnages in rekening konden worden gebracht. Echter door de hogere omzet zijn er ook hogere verwerkings- en inzamelkosten (430 duizend euro). Het resultaat is per saldo 149 duizend euro.

Huishoudelijk afval (- duizend euro)
Bij de begroting 2015 is 1,3 miljoen euro onttrokken aan de voorziening afvalstoffenheffing om tot een kostendekkendheid van 100% te komen. In werkelijkheid is een onttrekking van 1,2 miljoen euro toereikend om tot een kostendekkende exploitatie te komen.

Overige (V 27 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een voordeel van 27 duizend euro.

9.3 overig onderhoud en beheer openbare ruimte — V 311 duizend euro

Project Grondig (V 243 duizend euro)
Uw raad heeft in 2011 voor het project ‘Bodeminformatie van gemeentelijke eigendommen in beeld ‘(GRONDIG), 829 duizend euro beschikbaar gesteld. De totale kosten bedragen 586 duizend euro.

Met het project Grondig is op programmatische wijze de bodemkwaliteit van alle gemeentelijke eigendommen onderzocht. Middels een collegebrief hebben we uw raad geïnformeerd over de resultaten van fase 2 van het project. Tijdens het project is circa 370 hectare aan gemeentelijke eigendommen onderzocht. Hiervan blijkt circa 207 hectare licht tot matig verontreinigd en 17 hectare sterk verontreinigd te zijn. Uit risicobeoordelingen blijkt dat de aangetroffen verontreinigingen bij het huidige gebruik geen risico's voor de gebruikers veroorzaken.

Vrijval voorziening Beckerweg (V 320 duizend euro)
Voor de nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties is een voorziening beschikbaar. In relatie tot de te verwachten kosten voor de komende jaren is de voorziening te hoog. Hierdoor hebben we in 2015,
320 duizend euro vrij laten vallen.

Bodembeheer (N 129 duizend euro)
Voor het uitvoeren van bodemwerkzaamheden binnen en buiten de Gemeente Groningen waren de kosten met betrekking tot de ureninzet 190 duizend euro hoger dan begroot. Van deze kosten hebben we 61 duizend euro kunnen doorrekenen aan externen. Het resultaat is

per saldo 129 duizend euro nadelig.

Bezuinigingstaakstelling GEO (N 100 duizend euro)
Een taakstelling op GEO-werkzaamheden is in 2015 niet volledig gerealiseerd. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 100 duizend euro.

Overige (N 23 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 23 duizend euro.

PROGRAMMA 10 Veiligheid

Veilige stad voor alle Stadjers

Inleiding

Groningen is een gezellige studentenstad met een levendig sport- en uitgaansleven. Een stad ook waarin mensen zich veilig voelen. Deze veiligheid is zo vanzelfsprekend, dat we wel eens vergeten dat dit te danken is aan inspanningen van vele en verschillende partijen op het terrein van preventie, handhaving en zorg. We zien in de stad, als het gaat om veiligheid, verschillen tussen wijken, buurten, groepen en individuen, maar het algemene beeld is dat we het als stad goed doen. Veiligheid is verweven met vele beleidsterreinen. Naast Jeugd zijn dat onder andere Maatschappelijke Opvang, WMO, Beheer en Onderhoud, Gebiedsgericht werken. Dit impliceert dat aanpak van veiligheidsthema's bij uitstek een zaak is van samenwerken, van afstemmen, van informatie uitwisselen. En gegeven de specifieke bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de burgemeester in Openbare Orde en Crisismanagement ligt coördinatie en regie van deze samenwerking en afstemming veelal bij de gemeente.

Beleidsprioriteiten komende jaren

In de door u vastgestelde kadernota Veiligheidsbeleid zijn de prioriteiten voor de periode van 2015-2018 vastgelegd.

Meetbaarheid:

Veiligheid is een moeilijk meetbaar beleidsterrein. Veel veiligheidsproblemen vinden plaats in de verborgenheid. Uit angst voor represailles, schaamte of schuldgevoel ligt de weg naar de hulpverlening of de politie niet voor elk slachtoffer voor de hand. Ook de inspanningen van de politie, justitie, de zorgpartijen en de gemeente hebben invloed op het aantal geregistreerde slachtoffers van criminaliteit. Dat geldt niet alleen voor huiselijk geweld of mensenhandel ook voor woninginbraken, drugsgebruik etc. Om toch een beeld te krijgen van de effecten van ons beleid, gebruiken wij de cijfers van de politie en onze andere ketenpartners als indicator. Het is een hulpmiddel om onze prioriteiten te kunnen stellen, ons beleid te ontwikkelen en zo nodig aan te passen.
Niet alleen de cijfers zijn leidend. Wij proberen een zo goed mogelijk beeld te vormen van veiligheidsproblemen door continu in gesprek te blijven met onze ketenpartners, de afdeling toezicht en handhaving en andere signalerende organisaties en professionals. Het is voor de gemeente van groot belang om op de hoogte te blijven van de knelpunten die in het veld worden ervaren. Zo kunnen we als gemeente adequaat handelen bij nieuwe ontwikkelingen en nieuwe zorgen ten aanzien van veiligheid.

Relevante beleidsnota's

Kadernota Veiligheidsbeleid 2015-2018
Horecanota 2011-2015
Nota nazorg ex-gedetineerden (2010)
Regionaal Beleidsplan Veiligheid Noord Nederland 2015-2018
Beleidsplan "Strategische Koers Brandweer & Crisisbeheersing Veiligheidsregio Groningen 2014-2016
Regionaal Crisisplan (2014)
Brandbeveiligingsverordening (2012)
Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Groningen 2016-2019
Regionaal Risicoprofiel Veiligheidsregio Groningen 2016-2019

1. **Veilige woon en -leefomgeving**
2. **Jeugd en veiligheid**
3. **Integriteit en veiligheid**
4. **Fysieke veiligheid**

Evaluatie 2015

De gemeente Groningen is de veiligste grote gemeente van Nederland (volgens de jaarlijkse risico monitor verbond verzekeraars).
In 2015 hebben we gewerkt aan de hand van de prioriteiten zoals genoemd in de Kadernota 2015-2018. We hebben een Jaarplan veiligheid 2015 vastgesteld, in gezamenlijkheid met de uitvoeringsprogramma's van VTH en Stadstoezicht. We werken met integrale doelstellingen en activiteiten.

Woninginbraken

Uit de beschikbare gegevens blijkt dat in 2015 het aantal woninginbraken stevig is gedaald. In 2015 was sprake van een daling van 1186 naar 860 woninginbraken. We zijn trots op deze stevige daling en zetten de aanpak voort om dit lage niveau te behouden en indien mogelijk nog verder te verlagen.

Evenementen

Verder is Groningen Evenementenstad van het jaar geworden, dat is een verdienste van alle professionals die graag evenementen organiseren in Groningen. Ook de professionalisering van jaarplanning en de nadrukkelijke aandacht voor de veiligheidsaspecten heeft hier een positieve bijdrage aan gehad.

Prostitutiebeleid

Voorts hebben we in 2015, in samenspraak met uw raad en belanghebbenden gewerkt aan het nieuwe prostitutiebeleid. We hebben hierin aandacht voor de positie van de prostituee. Per 1 januari 2016 is er geen sprake meer van prostitutie in het A-kwartier.

Jeugd

Tenslotte hebben we meer risicojongeren in beeld gebracht met behulp van een coördinator jeugd. We hebben aandacht voor jeugdgroepen en het individu. We hebben daarbij verbinding gelegd met onder meer de WIJ-teams, gebiedsteams en Straathoekwerk. We continueren deze aanpak in 2016.

Deelprogramma 10.1 VEILIGE WOON EN LEEFOMGEVING

Essentie van dit thema is de borging van de sociale veiligheid in wijken en buurten. Het gaat daarbij om het voorkomen en aanpakken van overlast, verloedering en criminaliteit, inzetten op beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vasthouden en waar nodig verbeteren van het veiligheidsgevoel van de buurtbewoners.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Veilige woon- en leefomgeving bedraagt 960 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Woninginbraken
- Geweld (uitgaansgeweld, Huiselijk geweld, Veilige Publieke Taak)
- Evenementen
- Overlast
- Veilig ondernemen

Beleidsveld

Woninginbraken

De aanpak van de woninginbraken is sterk geïntensiveerd. Er wordt meer integraal gewerkt door gemeente, politie, OM en Veiligheidshuis en Stadstoezicht is nadrukkelijk betrokken bij de aanpak. Intensivering van het toezicht, inzet op de opsporing en preventiemaatregelen hebben geleid tot een aanzienlijke afname van het aantal woninginbraken.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We streven naar een verdere afname van het aantal woninginbraken. De bestaande aanpak is geïntensiveerd en er wordt gewerkt aan verdere verbetering van de coördinatie van de aanpak. Daarnaast wordt onderzocht welke extra maatregelen en/of initiatieven geschikt zijn om structureel te integreren in de aanpak. Zo mogelijk en gewenst worden deze maatregelen in de bestaande aanpak geïmplementeerd. Hierbij bestaat bijzondere aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid van de burger m.b.t. het voorkomen van woninginbraken (burgerparticipatie). Daarnaast is er bijzondere aandacht voor drie “focuswijken” (Schildersbuurt, Binnenstad Zuid en Vinkhuizen) waar de laatste jaren relatief veel is ingebroken en voor de doelgroep studenten.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Behaald 2014	Verwacht 2015	Behaald 2015
▪ Diefstallen uit woning (per 1000 woningen)	1186	1000	860

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Buurt-/bewonersprojecten

- De politie heeft structureel het Woninginbrakenteam ingezet;
- We hebben preventie-adviezen gegeven aan slachtoffers (en omwonenden van slachtoffers) van woninginbraken;
- We hebben tegen gereduceerd tarief preventiemateriaal aangeboden aan burgers;
- We hebben 'besmettingsbrieven'(waarschuwingsbrieven) verspreid in hotspotwijken;
- Stadstoezicht is gericht ingezet op het gebied van (preventie)woninginbraken;
- We hebben voor bewoners van hotspotwijken (voorlichtings)bijeenkomsten georganiseerd en in hotspotgebieden op straat voorlichting gegeven in hotspotgebieden;
- We hebben stadsbreed voorlichtingscampagnes georganiseerd;
- We hebben de competitie "Het leukste studentenhuis van Groningen" georganiseerd, waarbij onder studenten nadrukkelijk aandacht wordt gevraagd voor inbraakpreventie;
- We zijn, in samenwerking met een woningcorporatie, gestart met een pilot met 'anti-flippersloten';
- We hebben burgers ondersteund bij het opzetten en in stand houden van een Buurtpreventieteam in Vinkhuizen.

Voortzetten van de Veelplegeraanpak

Er is een start gemaakt met een Persoonsgerichte Aanpak van veelplegende woninginbrekers.

Digitaal opkoopregister

Het bijhouden van een Digitaal Opkopersregister is in de APV verplicht gesteld.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het aantal woninginbraken is sterk gedaald, van 1.186 in 2014 naar 860 in 2015.

Beleidsveld

Geweld (Uitgaansgeweld, Huiselijk geweld, Veilige Publieke Taak)

Veilig uitgaan

Groningen kent een groot aanbod aan uitgaansgelegenheden en evenementen. Tijdens de zgn. stapavonden (donderdagavond t/m zaterdagavond) zijn vele tienduizenden bezoekers, waaronder ook vele uit de regio, in de uitgaansgebieden te vinden. Het grootste en drukst bezochte gebied is de Poelestraat/Peperstraat/Grote Markt; kleiner, en gericht op een ander/oudere doelgroep, is de Ellebogenbuurt. Bezoekers moeten zich in de uitgaansgebied veilig voelen.

Huiselijk geweld

Het jaar 2015 stond in het teken van de ontwikkeling en inrichting van Veilig Thuis en de aansluiting met de lokale basisteams.
Eind 2015 is ook gestart met het nieuwe Centrum voor Seksueel Geweld Groningen/Drenthe.

Veilig Publieke Taak (VPT)

De gemeente Groningen is in de jaren 2010/2011 pilotgebied geweest voor toepassing van de zgn. VPT-aanpak bij geweld tegen werknemers met een publiek taak (zoals ambulancepersoneel, politieagenten, brandweermedewerkers, buschauffeurs, gemeentelijke handhavers en toezichthouders). Sinds die tijd

wordt de aanpak structureel toegepast. De aanpak omvat o.a. het ondersteunen van werkgevers, normstelling, registratie, aangifte en nazorg, met speciale aandacht voor een goede afhandeling van aangiften.
Landelijk is een dalende trend te zien in VPT-zaken. Die daling is echter niet in alle sectoren te zien (zoals woningcorporaties, zorginstellingen en scholen). Blijvende aandacht voor de aanpak van agressie en geweld tegen medewerkers met een publieke taak is daarom nodig.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- We wilden een afname van het uitgaansgeweld in de binnenstad bereiken. En een veilig verloop van evenementen;
- Daarnaast willen we ook dat de subjectieve veiligheid verbetert: bezoekers moeten zich veilig voelen in en rond de uitgaansgelegenheden;
- Afname geweld tegen werknemers met een publieke taak;
- We hebben met de ontwikkeling en implementatie ven het beleid huiselijk geweld de volgende doelen:
  - Het duurzaam beëindigen van geweld in afhankelijkheidsrelaties;
  - Het direct bieden van veiligheid voor slachtoffers van huiselijk geweld.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
uitgaansgeweld			
▪ Aantal geweldsdelicten binnenstad (mishandeling en bedreiging)	633	< 700	581
huiselijk geweld			
▪ Meldingen huiselijk geweld	888	< 800	817
▪ Huisverboden	117	120	134
Veilig publieke Taak (VPT)			
▪ aantal aangiften VPT	113		110

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitgaansgeweld

Uitgaansgeweld

Convenant Veilig Uitgaan

- In oktober 2015 is het nieuwe Convenant Veilig Uitgaan gesloten tussen de gemeente, politie, brandweer en horecabranche;
- Het cameratoezicht in het uitgaansgebied is voortgezet, evenals het Panel Deurbeleid. In 2015 zijn 8 klachten binnengekomen bij het Panel. Alle klachten zijn ongegrond verklaard;
- Gedurende de uitgaansavonden is het OOT-team van de politie actief geweest;
- Tussen gemeente en politie heeft wekelijks het zgn. incidentenoverleg plaatsgevonden;
- Er zijn verblijfs- en gebiedsverboden opgelegd aan recidiverende overlastveroorzakers en geweldplegers;

- Politie en gemeentelijk toezichthouders hebben regelmatig gezamenlijk toezicht uitgeoefend in het uitgaansgebied;
- Voor alle grootschalige evenementen is een multidisciplinaire Risico Analyse uitgevoerd;
- Het zgn. Veilige Publieke Taak-traject is toegepast bij geweld tegen hulpverleners (medewerkers politie, ambulancevervoer en brandweer);
- Er is door Bureau Intraval onderzoek gedaan naar het veiligheidsgevoel van bezoekers van de uitgaansgebieden Poelestraat/Peperstraat en Ellebogenbuurt. De resultaten daarvan zullen in de loop van 2016 bekend zijn.

Handhaving Drank- en Horecawet
De gemeentelijk toezichthouders horeca hebben toezicht uitgeoefend op naleving van de Drank- en Horecawet cf. handhavingsprotocol. De prioriteit lag daarbij op het verbod van verkoop van alcoholhoudende drank aan 18-minners. Er zijn in 2015 geen boetes uitgedeeld voor overtreding van het verkoopverbod.

Huiselijk geweld
Het jaar 2015 stond in het teken van de ontwikkeling en inrichting van Veilig Thuis Groningen en de aansluiting met de lokale basisteams. Veilig Thuis Groningen (een samenwerkingsverband tussen Kopland en JB Noord) is het regionale advies- en meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld voor de hele provincie. De verwachting is dat met de inzet van het lokale veld huiselijk geweld in een eerder stadium wordt gesignaleerd en opgepakt. In 2016 zal verder gewerkt worden aan deskundigheidsbevordering van de lokale teams en aan het verbeterplan van Veilig Thuis.
In 2015 is ook gestart met het nieuwe Centrum voor Seksueel Geweld Groningen/Drenthe. In dit centrum wordt gecoördineerde multidisciplinaire hulp geboden aan slachtoffers van acuut seksueel geweld (meestal met onbekende dader). Het gaat om de inzet van medische zorg, forensische expertise en psychosociale ondersteuning. Voor slachtoffers uit de provincie Groningen wordt samengewerkt met het UMCG en is de toegang (24/7) ondergebracht bij Veilig Thuis.

Zie ook deelprogramma 4.2. Preventie en Zorg

Veilig Publieke Taak (VPT)
Het VPT-traject is toegepast op alle aangiften van geweld door werknemers met een publieke taak.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

- De reeds eerder ingezette daling van het aantal geweldsincidenten in de binnenstad heeft zich in 2015 voortgezet. Het aantal incidenten is in vergelijking met 2015 afgenomen met 8,2%;
- Het aantal aangiftenVeilig Publieke Taak is stabiel;
- In 2015 is Veilig Thuis opgestart, de verwachting is dat aanpak van de geconstateerde knelpunten in 2016 zal leiden tot betere resultaten.
- De resultaten ten aanzien van het veiligheidsgevoel in het uitgaansgebied volgen in de loop van 2016.

Beleidsveld

Evenementen

Groningen is een bruisende stad met een rijk aanbod aan evenementen. Veel evenementen keren jaarlijks terug. Bij wedstrijden van FC Groningen worden tweewekelijks duizenden bezoekers naar de Euroborg getrokken. Het aantal evenementen groeit, met name in de binnenstad. Een bruisende (evenementen)stad, kan niet zonder aandacht voor veiligheid, zowel in de voorbereiding als tijdens een evenement. Complexe evenementen - zoals Koningsdag, risicowedstrijden - vragen een specifieke veiligheidsaanpak.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Een bruisende (binnen)stad met een gevarieerd aanbod van evenementen, met draagvlak bij omwonenden en ondernemers;
- Veilig verloop van wedstrijden van FC Groningen, met aandacht voor de directe aan- en afloop van de wedstrijd en de impact op de directe omgeving en de binnenstad.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Opstellen jaarplanning grote evenementen met eerste risicoscan

We hebben gewerkt met een jaarplanning grote evenementen die voor aanvang van het jaar is afgestemd met de hulpdiensten en andere relevante betrokkenen. Hiermee hebben we vroegtijdig inzichtelijke welke samenloop van evenementen er is en hebben we vroegtijdig kunnen ingrijpen wanneer sprake was van onwenselijke risico's. Het evenementenproces start met deze jaarplanning.

Inzet Stadstoezicht bij evenementen

Vanaf 2015 heeft uw raad 275 duizend euro structureel beschikbaar gesteld voor de professionalisering van Evenementen Management en dan met name het vroegtijdig contact met evenementen-organisatoren en de begeleiding van grote evenementen. De aanstelling van de accountmanagers grote evenementen heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan deze professionalisering en daarmee het succes van ons strategisch evenementenbeleid.

Zie ook deelprogramma 6.3. Overig Cultuur

Voortzetten Supportersproject

Het supportersproject is ingezet bij reguliere wedstrijden van FC Groningen, maar heeft ook een (grote) bijdrage geleverd aan de bijzondere wedstrijden in 2015 (beker, Europese wedstrijden). Zo heeft het supportersproject ook een rol gespeeld bij de ontvangst van supporters van FC Groningen en uit-supporters bij Europese wedstrijden.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 is Groningen evenementenstad van het jaar geworden. De borging van veiligheid maakt onderdeel uit van het evenementenproces en de aandacht voor dit aspect ligt mede ten grondslag aan de titel.

De reguliere wedstrijden van FC Groningen zijn goed en zonder problemen verlopen. De bijzondere wedstrijden hebben veel voorbereiding gevraagd, ook van het supportersproject.

Beleidsveld

Overlast

Overlast kan een sterk gevoel van onveiligheid met zich meebrengen. Met de nadruk op 'kan' want wat de één ervaart als overlast vindt de ander nog gezellig. Overlast is een containerbegrip voor woonoverlast, geluidsoverlast, studentenoverlast, drugsoverlast, vervuiling, dierenoverlast etc. Ook als het gaat om de plegers zien we grote diversiteit: ze zijn oud én jong, opereren individueel of in groepen. En om het nog ingewikkelder te maken: soms gaat de overlast gepaard met criminaliteit, zoals in het A-kwartier. Deze diversiteit van overlast maakt bestrijding ervan complex en terugdringing van overlast vraagt ook precies om die reden om nauwe samenwerking tussen zorg, veiligheidspartners en bewoners. De samenwerking hebben we onder andere vorm gegeven in de Meldpunten Overlast & Zorg, het Veiligheidshuis en de WIJ-teams.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Het doel is om samen met bewoners, zorg- en veiligheidspartners in een zo vroeg mogelijk stadium in te zetten in persoonsgebonden en/of straat-wijkgerichte aanpak van overlast. Kort gezegd we willen graag maatwerk leveren gericht op hotspots, op plekken waar iets aan de hand is.
Een dergelijke werkwijze kent een lange traditie in de stad, maar deze willen we verbeteren en verder ontwikkelen, waarbij de drie decentralisaties in het sociale domein natuurlijk een belangrijke factor zijn.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Meldingen overlast		2602	-	2866

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Ontwikkelen aanpak

We werken aan een aanpak waarbij zorg, veiligheid en bewoners worden verbonden, onder andere voor verwarde personen. De WIJ–teams krijgen hierin een belangrijke rol.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door zo veel mogelijk samen met zorg- en veiligheidspartners eerder te interveniëren en het toepassen van een persoonsgebonden aanpak hebben krijgt de verder de ontwikkeling van de aanpak van overlast verder vorm. Daarbij zetten we in op een stevige verbinding met de Wij-teams en gebiedsteams. Het veiligheidshuis verzorgt de procesregie in complexe casus.

Beleidsveld

Veilig ondernemen

Veilig ondernemen is voor bedrijven één van de belangrijkste voorwaarden om goed te kunnen functioneren. Met dit beleidsveld geven we invulling aan veilig ondernemen in de brede zin. Dit betreft de aspecten schoon, heel en veilig, in de winkelgebieden en op de werklocaties (bedrijventerreinen, kantorenlocaties) in Groningen. Dit doen we door samen te werken met de ondernemers, de politie en de brandweer.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Wij willen winkelgebieden en werklocaties die schoon, heel en veilig zijn. Wij trekken hiertoe samen op met ondernemers.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	*	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal winkeldiefstallen		1057	1000	995

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Veilig ondernemen

De samenwerking tussen gemeenten, politie, brandweer en ondernemersverenigingen is in 2015 gecontinueerd en verloopt goed. Jaarlijks wordt op een aantal bedrijventerreinen gezamenlijk een schouw uitgevoerd waarbij ook gekeken wordt naar de veiligheid.

Servicepunt Detailhandel

Het Servicepunt Detailhandel heeft tijdens de week van de Veiligheid (eerste week oktober) diverse activiteiten voor ondernemers georganiseerd: winkelbezoeken (binnenstad en winkelcentra), veiligheidsschouw bedrijventerreinen en een thema-avond voor ondernemers ‘Groningen samen veilig’. Daarnaast vinden gedurende het jaar bedrijfsbezoeken plaats waarbij veiligheidsaspecten aan de orde kunnen worden gesteld.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Door samen te werken hebben we bereikt dat er door het jaar heen meer aandacht is voor veilig ondernemen, waarbij extra focus is op de jaarlijkse ‘Week van de Veiligheid’ in de eerste week van oktober. De activiteiten leveren een bijdrage aan het realiseren van winkelgebieden en werklocaties die schoon, heel en veilig zijn. Het aantal winkeldiefstallen is gedaald van 1057 naar 995.

Deelprogramma 10.2 JEUGD EN VEILIGHEID

We willen dat onze kinderen en jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten. We willen tevens kinderen en jongeren in hun leefwereld beschermen tegen negatieve invloeden. Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd bieden we een nieuw perspectief.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Jeugd en veiligheid bedraagt 53 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Alcohol en drugsgebruik
- Problematisch jeugd(groepen)

Beleidsveld

Alcohol en drugsgebruik

Vanwege de schadelijk en negatieve effecten van alcohol en drugsgebruik onder jongeren, willen we stevige inzet plegen op dit thema. Het effect van drugs en alcoholgebruik onder jongeren manifesteert zich op verschillende (veiligheids)-terreinen zoals schoolverzuim en -uitval, vandalisme, geweld, gezondheidsschade en instroom in zorg. In de Centra voor Jeugd en Gezin werken we (leerplichtambtenaren), het schoolmaatschappelijk werk, de JGZ en het jongerenwerk nauw samen om schoolgaande jongeren met problemen te helpen.
Binnen 'de Maat is vol' is voorlichting over alcohol en drugs binnen het voortgezet onderwijs een speerpunt.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Doel is het boeken van maatschappelijke winst door het aanpakken van de negatieve effecten van drugs- en alcoholgebruik door jongeren.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Pilot Noorddijk

In de pilot Noorddijk werken verschillende organisaties – scholen, MJD, VNN, politie, Halt, CJG, woningcorporaties en gemeente samen om het gebruik van en de handel in softdrugs terug te dringen en zo mogelijk te voorkomen. De verschillende instanties hebben daarbinnen hun eigen instrumenten en inzet benut. De gemeente heeft daarbij een faciliterende rol en heeft bijeenkomsten georganiseerd waarbinnen ketenpartners informatie kunnen uitwisselen en activiteiten kunnen afstemmen.
De uitkomsten van de evaluatie van de pilot bepalen het vervolg.

Extra toezicht Drank en Horecawet

De gemeentelijk toezichthouders horeca hebben toezicht uitgeoefend op naleving van de Drank- en Horecawet conform het handhavingsprotocol. De prioriteit lag daarbij op het verbod van verkoop van alcoholhoudende drank aan 18-minners. Er zijn in 2015 geen boetes uitgedeeld voor overtreding van het verkoopverbod.

De maat is vol

- 2015 was het derde uitvoeringsjaar van het programma 'De maat is vol'. Een groot aantal activiteiten uit de voorgaande twee jaren werd gecontinueerd en enkele nieuwe werden opgestart;
- De inzet van Verslavingszorg Noord Nederland was opnieuw gericht op voorlichting, educatie en weerbaarheidsversterking. Op enkele scholen werd dit gedaan als thema binnen de aanpak 'de Gezonde School';
- De jongeren-alcoholcampagne 'Van 16 naar 18? Maklukzat!', is in 2015 geëvalueerd. Op 5 scholen voor V(S)O en MBO maakten jongeren hun eigen campagne op dit thema;
- In het najaar werd een aantal voorstellingen van het educatieve theaterstuk 'Bottoms-up' gespeeld door jongerentheatergroep de Noorderlingen. Een groot aantal scholen, met in totaal ca. 550 jongeren zag de voorstelling met een actieve verwerking op school. De voorstellingen lopen in 2016 door;
- Leerlingen van het Zernikecollege werkten aan een educatie interventie voor het uitgaanspubliek; met behulp van een app en een website kunnen de feestvierders zien hoeveel ze gedronken hadden en wat de effecten daarvan zijn. Deze applicatie wordt begin 2016 operationeel;
- Medewerkers Jeugdgezondheidzorg van GGD Groningen namen deel aan een bijscholingsbijeenkomst waarin ze op zoek gingen naar mogelijkheden die ze in deze werksoort hebben om een preventieve bijdrage te leveren;
- Aan sportverenigingen met een eigen kantine werd het 'Keurmerk'-project aangeboden. Door vrijwillig aanvullende afspraken te maken op de wettelijke regelgeving, en de barmedewerkers een training te laten volgen konden de clubs een keurmerk verdienen. Uiteindelijk kon dit aan 8 sportverenigingen worden uitgereikt;
- De inzet op het vlak van toezicht en handhaving werd geïntensiveerd. Voor het eerst werden ook sancties opgelegd bij overtreding van de Drank- en Horecawet als het gaat om verstrekking van alcohol aan minderjarigen.

Zie ook programma 4.2 Preventie en Zorg, lokaal gezondheidsbeleid.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Door intensief samen te werken met verschillende partijen (zowel preventief als curatief) proberen we een bijdrage te leveren aan een veilige omgeving voor jongeren om op te groeien. We continueren deze samenwerking in 2016.

Beleidsveld

Problematische jeugdgroepen

We willen dat onze kinderen/jongeren opgroeien in een veilige omgeving, thuis en daarbuiten.
We willen kinderen en jongeren in Groningen in hun leefwerelden beschermen tegen negatieve invloeden.
Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd, bieden we nieuw perspectief.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen jongeren die in een risicovolle omgeving verkeren of dreigen te geraken door middel van deze integrale aanpak weer op de goede weg brengen in hun ontwikkeling tot maatschappelijk verantwoordelijke burgers. We willen geen criminele jeugdgroepen en streven naar zo weinig mogelijk overlast gevende jeugdgroepen.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Verwacht 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal hinderlijke jeugdgroepen	7	7	4
▪ Aantal overlast gevende jeugdgroepen	0	0	0
▪ Aantal criminele jeugdgroepen	0	0	0
▪ Aantal in veiligheidshuis behandelde problematische jeugdigen	75	175	183

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Intensieve aanpak jeugdgroepen (Veiligheidshuis)

In 2015 hebben we vanaf april 2015 gewerkt met een coördinator jeugd die is ondergebracht bij het veiligheidshuis. Deze coördinator heeft een systeem en een individuele aanpak ontwikkeld, waarmee we stadsbreed problematische jongeren kunnen volgen, zodat deze jongeren en hun omgeving de zorg en mogelijk ook repressie krijgen die ze nodig hebben. Hiertoe registreren we alle gegevens van deze jongeren samenhangend in het Veiligheidshuis. Op die manier zien we dat jeugdigen in meerdere circuits voorkomen, en weten we dat ze extra aandacht behoeven.
In 2015 zijn meerdere bijeenkomsten geweest ten aanzien van problematische jeugdigen (Hoogkerk, Paddepoel), waarbij de burgemeester ook een prominente rol heeft gehad. In dat kader hebben we ook de ouders aangesproken op het gedrag van hun kind(eren).

Subsidiëren straathoekwerk en Halt

Zoals ook in eerdere jaren subsidiëren we het straathoekwerk (MJD) en Halt om contacten te leggen met jongeren en activiteiten te verzorgen. Ook voorlichting op scholen maakt onderdeel van de werkzaamheden. Straathoekwerk is ingezet ten behoeve van de jaarwisseling in Hoogkerk, en worden ingezet om problematische jeugdgroepen te signaleren en te begeleiden.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben meer zicht op problematische jeugdgroepen en problematische jeugdigen. Het aantal in het veiligheidshuis behandelde jeugdigen is fors toegenomen, vanwege de inzet van een coördinator jeugd. Verder hebben we de aanpak verder aangescherpt. We hebben hierdoor meer zicht op de hele keten.
In 2015 is het aantal hinderlijke jeugdgroepen met 3 afgenomen ten opzichte van 2014.

Deelprogramma 10.3 INTEGRITEIT EN VEILIGHEID

Handel in drugs, witwassen van zwart geld en uitbuiting zijn voorbeelden criminele (economische) activiteiten die de samenleving en de rechtsorde kunnen ondermijnen. De onderwereld kan verweven raken bij de bovenwereld. Wij willen de verbinding tussen onder- en bovenwereld aan pakken, voorkomen dat de overheid criminaliteit faciliteert. We willen de samenleving beschermen tegen deze vorm van criminaliteit door in te zetten op de bestuurlijke aanpak en het samen met andere partners 'doorpakken' in het aanpakken van de criminele infrastructuren in onze gemeente. We doen dat onder andere met het OM, de politie, de belastingdienst, het kadaster, de woningbouwcorporaties, maar ook met banken, energieleveranciers, en mogelijke andere partijen zoals makelaars.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Integriteit en veiligheid bedraagt 0,9 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Ondermijnende of georganiseerde criminaliteit
- Mensenhandel
- (vergunde) Prostitutie
- Georganiseerde hennepteelt/drugshandel

Beleidsveld

Ondermijnende of georganiseerde misdaad

Georganiseerde criminaliteit kenmerkt zich door: samenwerking en logistiek ("systeem"), het streven naar criminele winst, en het niet primair belang stellen in legale bedrijfsuitoefening. Het zorgt niet alleen voor veel onveiligheid en overlast bij de bevolking, maar ook voor minder zichtbare, sluipende ontwrichting en ondermijning van de samenleving door de verwevenheid van de onder- met de bovenwereld. Deze criminaliteit is vaak onzichtbaar, maar kan zich ook manifesteren in de publieke ruimte door intimidatie, geweld en de verwerving van machtsposities.
Vormen van georganiseerde criminaliteit zijn onder andere productie van en handel in drugs, mensensmokkel/-handel, motorbendes, witwassen, (vastgoed)fraude en milieucriminaliteit.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Ondermijnende criminaliteit

- Voorkomen dat georganiseerde criminaliteit misbruik maakt van de gemeentelijke dienstverlening;
- Verbetering informatiepositie gemeente/samenwerking met het RIEC - Noord

Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's):

- Voorkomen dat OMG's of de daaraan gelieerde supportclubs "vaste voet aan de grond krijgen" in bestaande horecabedrijven of buurtgebouwen of een nieuw clubhuis kunnen starten.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Ondermijnende en georganiseerde criminaliteit

Op alle vergunningaanvragen die op grond van de daarvoor geldende beleidslijnen in aanmerking kwamen is de BIBOB-intake toegepast (Wet BIBOB = Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur). Het betreft dan vooral de vergunningaanvragen in de prostitutie- en horecabranche. De evaluatie van het interne BIBOB-proces is eind 2015 gestart.
Mede door een wijziging van de Wet BIBOB op dat punt is de informatieverschaffing door politie en Belastingdienst ten behoeve van potentiële BIBOB-zaken verbeterd.

Outlaw Motorcyclegangs (OMG's)

Voor zover bekend is er geen OMG met een clubhuis in de stad. Waar het vermoeden bestaat dat ergens een pand wordt gebruikt als clubhuis worden door horecacontroleurs en/of politie controles uitgevoerd. Zonodig wordt een “stopgesprek” gevoerd met vertegenwoordigers van de betreffende OMG, met de boodschap dat wij in Groningen geen OMG-vestiging willen en alles in het wordt gesteld om een dergelijke vestiging tegen te gaan. In meerdere horecagelegenheden in de stad worden met enige regelmaat leden van OMG`s gesignaleerd. Er is echter geen sprake van dat OMG`s/ supportclubs “vaste voet krijgen” in bestaande horecabedrijven.

- De situatie rond OMG's/supportclubs is/wordt periodiek besproken in de OMG-casustafel;
- (Mogelijke) initiatieven van OMG's/supportclubs tot vestiging in de gemeente zijn in de kiem gesmoord door gesprekken te voeren en de inzet van bestuurlijke instrumenten op basis van de Drank- en Horecawet;
- We werpen barrières op tegen mogelijk 'indringen' van OMG's/supportclubs in de bovenwereld;
- In samenwerking met het RIEC, de politie en de Belastingdienst is gewerkt aan het optimaliseren van de informatiepositie van de gemeente t.a.v. de OMG's/supportclub.

Integrale aanpak RIEC

Het in 2014, in samenwerking en afstemming met de politie, het OM, de Belastingdienst en het RIEC, gestarte onderzoek naar mogelijke vastgoedfraude en witwaspraktijken in de stad Groningen is in 2015 voortgezet.
Meer algemeen is de informatiepositie van de gemeente en de integrale aanpak van georganiseerde misdaad en ondermijning door de samenwerking met het RIEC verbeterd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Ondermijnende of georganiseerde criminaliteit

- De Wet BIBOB hebben we consequent toegepast;
- De nieuwe wijze van samenwerking met politie, OM, RIEC en Belastingdienst, waarbij partijen gezamenlijk (integraal) richting geven aan de deelonderzoeken wordt als zeer positief ervaren;
- De informatiepositie van de gemeente is verbeterd;
- Geen vestiging van een clubhuis van OMG’s/supportclubs en geen substantiële invloed van OMG’s/supportclubs in bestaande horecabedrijven, buurtgebouwen of anderszins in de sta.

Beleidsveld

Mensenhandel

Mensenhandel betreft een vorm van georganiseerde criminaliteit waarbij mensen, veelal met list en bedrog, worden “verleid” arbeid te verrichten binnen bepaalde economische branches, waardoor zij echter geen sturing meer kunnen uitoefenen op hun eigen werk- en leefsituatie. Deze vorm van georganiseerde criminaliteit komt in Groningen vooral voor binnen de prostitutiebranche, maar ook daarbuiten in bijvoorbeeld de horeca.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Terugdringen van mensenhandel en optimaliseren van de zorg voor slachtoffers van mensenhandel.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Het bewustzijn voor signalen van mensenhandel bij diverse frontoffice-medewerkers en hulpverlening is vergroot.

Eenduidige aanpak in Noord-Nederland.

De ketenaanpak mensenhandel is voortgezet. Om tot een eenduidige aanpak van mensenhandel op het niveau van Noord-Nederland te komen is een plan van aanpak Noord-Nederland ontwikkeld en wordt er nauw samengewerkt tussen Groningen, Friesland en Drenthe.

Invoering van nieuwe regelgeving voor de prostitutiebedrijven

Zie beleidsveld (vergunde) prostitutie.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De ketenregisseur heeft in 2015 39 potentiële casussen mensenhandel in behandeling genomen. In 5 daarvan bleken uiteindelijk concrete aanwijzingen voor mensenhandel te zijn. Zoals ook in voorgaande jaren is aangegeven vormt dit echter geen indicatie voor de omvang van de problematiek en/of het bereikte resultaat. Er is namelijk geen of nauwelijks zicht op de werkelijke omvang van deze vorm van criminaliteit.

Beleidsveld

(vergunde) Prostitutie

De stad Groningen kent twee raamprostitutiegebieden, met in totaal 62 panden en 146 ramen. Het toezicht op de naleving van de vergunningsvoorwaarden gebeurt door de bestuurlijk toezichthouders van de gemeente in samenwerking en afstemming met de politie. In de branche doen zich diverse misstanden voor, zoals mensenhandel, gedwongen prostitutie, lange werktijden, prostitutie door minderjarigen. De bestaande regelgeving biedt onvoldoende mogelijkheden om daar tegen op te kunnen treden. Per 1 januari 2016 is de prostitutie in het A-Kwartier beëindigd.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Verbeteren van de werkomstandigheden van prostituees en het tegengaan van misstanden/uitbuitingssituaties en niet-vergunde prostitutie.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Invoering Wet Regulering Prostitutie en nieuwe lokale regelgeving
In 2015 is door de gemeentelijk toezichthouders, in samenwerking met de Vreemdelingenpolitie, strikt toezicht gehouden op naleving van de vergunningsvoorwaarden van de prostitutie-inrichtingen.
Bij het toezicht op de naleving van de vergunningsvoorwaarden zijn geen overtredingen geconstateerd.

De gemeente heeft niet langer gewacht op de totstandkoming van de Wet Regulering Prostitutie en heeft, in samenwerking met alle relevante partners (politie, hulpverlening, GGD, EZ), nieuw lokaal prostitutiebeleid ontwikkeld. De inhoud daarvan is er vooral op gericht om misstanden als uitbuiting en mensenhandel zo veel mogelijk tegen te gaan, de sociale positie van prostituees te verbeteren en een meer adequate aanpak van de niet-vergunde prostitutie mogelijk te maken. De minimumleeftijd voor prostituees wordt verhoogd van 18 naar 21 jaar. Het beleid zal, na de inspraakprocedure in december 2015, begin 2016 definitief vastgesteld kunnen worden.
In het nieuwe beleid zijn ook duidelijke criteria opgenomen voor aanpak van de illegale (niet-vergunde) prostitutie.

De exploitatievergunningen (3) van één exploitant zijn ingetrokken omdat hij niet meer voldeed aan de eisen waar een exploitant aan dient te voldoen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**
Het nieuwe lokale prostitutiebeleid is gereed. Hierin zijn barrières opgenomen om misstanden/ uitbuitingssituaties en niet vergunde prostitutie tegen te gaan.

Beleidsveld **Georganiseerde hennepteelt/drugshandel**
De illegale hennepteelt en handel en harddrugs is een wereld waarin grotere criminele organisaties acteren, veel geld omgaat en geweld eerder regel dan uitzondering is. Handel in harddrugs en hennep vanuit panden en woningen tast het woon- en leefklimaat aan. Daarnaast leveren hennepkwekerijen vaak brandgevaarlijke situaties voor de omgeving op.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**
Tegengaan illegale hennepteelt en drugshandel en de daarmee gepaard gaande criminaliteit en overlast.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Evalueren en toepassen Damoclesbeleid
Het in 2013 ingevoerde Damoclesbeleid Groningen heeft in 2015 geresulteerd in de sluiting van 15 panden.
Daarbij ging het om 4 woningen wegens harddrugs, 9 woningen wegens de aanwezigheid van een hennepkwekerij/hennep, 1 woning vanwege soft- en harddrugs en 1 horecabedrijf wegens harddrugs.

De evaluatie van de toepassing van het Damoclesbeleid is begin 2015 afgerond. Er wordt nog gewerkt aan de aanpassing/aanscherping van het beleid; afronding eerste half jaar 2016.

Maken procesafspraken politie/gemeente

Politie, Openbaar Ministerie, woningbouwcorporaties, netbeheerders en gemeenten in Noord Nederland hebben in 2015 stappen gezet om tot een intensievere samenwerking te komen bij de aanpak van drugshandel. Afspraken worden vastgelegd in een Hennepconvenant Noord Nederland. Groningen ondertekent dit convenant voorjaar 2016.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Het aantal gesloten panden is vrijwel gelijk aan het aantal dat in 2014 gesloten is.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015
▪ Aantal bestuurlijke maatregelen	14	10	19

Deelprogramma 10.4 FYSIEKE VEILIGHEID

Fysieke veiligheid omvat het voorkomen en beperken van risico's van ongevallen, branden en rampen, incidenten waarbij mensen gewond kunnen raken of kunnen overlijden of waarbij (grote) schade ontstaat. De gemeente Groningen wil zorgen voor een veilige woon- en leefomgeving, voor Groningers en bezoekers van de stad. Dit betekent in de eerste plaats dat we waar mogelijk risico's willen wegnemen of beperken, door onveilige situaties te voorkomen. Daarnaast moeten de hulpdiensten klaar staan als er toch iets mis gaat, goed voorbereid en voorzien van de juiste middelen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Fysieke veiligheid bedraagt 22,1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit een bijdrage gemeenschappelijke regeling en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Veiligheidsregio
- Externe Veiligheid
- Aardbevingen en gaswinning

Beleidsveld

Veiligheidsregio

Vanaf 1 januari 2014 is de brandweerzorg – conform de Wet veiligheidsregio's - geregionaliseerd en maken de gemeentelijke korpsen deel uit van de Veiligheidsregio Groningen.
De gemeente Groningen neemt daartoe - samen met de 22 andere gemeenten in de provincie Groningen - deel in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen.

Veiligheidsregio Groningen voert voor de genoemde gemeenten de volgende taken uit:

- Rampenbestrijding & Crisisbeheersing;
- De complete keten voor de Brandweerzorg, samen met de Meldkamer Noord Nederland: van pro-actie, preventie, alarmering, incidentbestrijding tot aan nazorg;
- De regionale ondersteuning van de Gemeentelijke Kolom (Bevolkingszorg).

De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) maakt bestuurlijk en financieel deel uit van de Veiligheidsregio Groningen, maar het uitvoerend orgaan is onderdeel van de GGD.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

Bij de inrichting van de nieuwe organisatie van de Veiligheidsregio ligt de focus op de verbinding met de maatschappij en de lokale gemeenschap (in verband met het grote belang van de brandweer vrijwilligers), de vakbekwaamheid en de opdracht om veel meer te doen op het gebied van preventie door de burgers daar meer bij te betrekken en op aan te spreken.
Dit is vastgelegd in het beleidsplan: "Strategische Koers Brandweer & (multi-) Crisisbeheersing Veiligheidsregio Groningen 2014-2016".

De burgemeester overlegt dit beleidsplan met uw gemeenteraad. Uw raad stelt tenminste één maal in de vier jaar de doelen vast die de gemeente Groningen in het kader van de brandveiligheid en de werkwijze van de brandweerzorg nastreeft.

Veiligheidsregio Groningen streeft er naar uw raad minimaal één maal per jaar te informeren over de uitvoering van de activiteiten op het gebied van de brandweerzorg en de rampenbestrijding & crisisbeheersing en zal in 2016 de hoofdstructuur van de brandweer/veiligheidsregio evalueren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio

De gemeente Groningen heeft in 2015 de volgende bijdrage gedaan aan de Veiligheidsregio Groningen:

- Rampenbestrijding en Crisisbeheersing: 144 duizend euro
- Brandweerzorg (inclusief meldkamer): 13,8 miljoen euro
- GHOR: 200 duizend euro
- Gemeentelijke Kolom Groningen: 275 duizend euro

De bijdragen voor rampenbestrijding en crisisbeheersing, de GHOR en de Gemeentelijke Kolom Groningen zijn bepaald aan de hand van het aantal inwoners van de gemeente. Voor de bijdrage voor brandweerzorg wordt een verdeelsleutel gebruikt die deels is gebaseerd op de (oude) bijdrage in 2014 en deels gebaseerd is op het fictief aandeel brandweerzorg in het gemeentefonds. Met ingang van 2018 wordt alleen verdeelsleutel gebruikt die is gebaseerd op het fictieve aandeel brandweerzorg in het gemeentefonds.

De Veiligheidsregio Groningen geeft van haar resultaat 2014 1 miljoen euro en van haar verwachte resultaat 2015 500 duizend euro terug aan de gemeenten. Het aandeel van de gemeente Groningen voor 2014 betreft 421 duizend euro en voor 2015 215 duizend euro. Per saldo een resultaat van 636 duizend euro.

Huisvesting brandweer

De huisvestingskosten van de brandweerkazernes zijn in 2015 buiten de begroting van de Veiligheidsregio gehouden. In 2015 is in het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Groningen een voorstel voor de huisvesting besproken. Met ingang van 2016 betalen gemeenten een bijdrage voor huisvesting aan de Veiligheidsregio en in 2016 wordt het vastgoed overgedragen aan de Veiligheidsregio.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De veiligheidsregio Groningen werkt aan veiligheid door zo veel mogelijk te voorkomen dat er sprake is van maatschappelijke ontwrichting. Wanneer dit tocht gebeurt, met een effectief werkende crisisorganisatie ervoor zorg dragen dat het herstel zo snel mogelijk plaatsvindt.

Beleidsveld

Externe veiligheid

Wij willen zorgvuldig omgaan met de risico's die samenhangen met de productie, de opslag, het transport en het gebruik van gevaarlijke stoffen. We werken nauw samen met de provincie, Veiligheidsregio Groningen in het kader van het nieuwe 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2011-2014'. De gemeente is het bevoegde gezag (op grond van de Wet milieubeheer) voor een aantal risicobedrijven, waaronder de LPG-tankstations. De omgevingsdienst Groningen ziet er namens de gemeente op toe dat deze voldoen aan het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI), zowel bij de vergunningverlening als bij de handhaving.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Het externe veiligheidsbeleid beoogt risico's die productie, opslag, transport en het gebruik van gevaarlijke stoffen met zich meebrengen, zoveel mogelijk te verkleinen en te beheersen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI) in acht nemen

Wij hebben bij ruimtelijke plannen en vergunningverlening aan bedrijven op basis van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (BEVI) veiligheidszones rond risicovolle activiteiten beoordeeld en vastgelegd.

Gezamenlijk uitvoeren van het provinciale 'Uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2011-2014'

De taken op het terrein van externe veiligheid zijn uitgevoerd samen met de provincie Groningen en de Omgevingsdienst Groningen op basis van het Groninger uitvoeringsprogramma lokale omgevingsveiligheid 2015.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Wij passen het Besluit externe veiligheid inrichting (BEVI) toe als dat aan de orde is. Bij alle nieuwe ontwikkelingen in de stad is externe veiligheid een onderdeel van de planvorming. Hiermee zorgen we er voor dat de veiligheidsrandvoorwaarden uit het BEVI worden ingevuld.

Beleidsveld

Aardbevingen en gaswinning

Veiligheid gaat meer dan alleen over normen en richtlijnen: het gaat erom dat mensen zich veilig voelen en weten. Informatieverstrekking en uitwisseling is cruciaal: inwoners, ondernemers, eigenaren moeten zich kunnen laten informeren, de gemeente moet weten wat er speelt onder bewoners, ondernemers en bezoekers en zowel gemeente, inwoners en initiatiefnemers (investerende partijen) moeten daarop kunnen handelen. Dat laatste vereist adequate regelingen die ervoor zorgen dat de negatieve effecten van aardbevingen worden gecompenseerd. Het belang van herstel van vertrouwen, te bereiken door aandacht voor het individu, de inwoner en ondernemer in het gebied kan niet voldoende benadrukt worden.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Het bieden van een kansrijk structureel en duurzaam groeiperspectief in een veilige stad.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

2015 was het jaar waarin de gemeente een groot aantal voorbereidende taken heeft verricht om inzicht te krijgen in de gevolgen van aardbevingen. Daarnaast is in 2015 de Nationaal Coördinator Groningen ingesteld, waarin Rijk, provincie en 12 gemeenten samenwerken. De gemeente Groningen heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen.

De inspanningen van de gemeente op het gebied van aardbevingen en gaswinning is even breed als de veelheid van afzonderlijke thema's, in een omgeving waar kennis zich voortdurend ontwikkelt en richtlijnen en kaders onzeker zijn.

De gemeentelijke activiteiten waren:

- Informatievoorziening bewoners (informatieavonden, publicaties, website, klantcontactcentrum);
- Verminderen gaswinning (beroepszaak gaswinningsbesluit);
- Advisering over besluiten, onderzoeken, richtlijnen op het terrein van gaswinning en de gevolgen daarvan;
- Stimuleren adequate regelingen, waaronder nieuwbouwregeling en waardevermeerderings-regeling;
- Verzorgen intermediaire functie voor kennisinstellingen, corporaties, eigenaren en ontwikkelaars;
- Verkennend onderzoek naar exemplarische gebouwen, schoolgebouwen en hoog risico bouw elementen, en daar waar nodig direct opvolging aangegeven;
- Kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en IGG, beleidsontwikkeling, openbare orde en veiligheid);
- Aardbevingsbestendig (af)bouwen Groninger Forum;
- Voorbereiding inbreng Meerjarenprogramma NCG.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De gemeente heeft inzet gepleegd op informatievoorziening bewoners en verminderen gaswinning. Verder worden adequate regelingen gestimuleerd, wordt verkennend onderzoek gedaan en is er sprake van kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Veiligheid

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
10.1	Veilige woon- en leefomgeving	1.801	1.000	960	40
10.2	Jeugd en Veiligheid	0	50	53	-3
10.3	Integriteit en veiligheid	615	921	922	-1
10.4	Fysieke veiligheid	18.355	23.026	22.151	875
	Totaal lasten	**20.771**	**24.997**	**24.087**	**910**
	Baten				
10.1	Veilige woon- en leefomgeving	0	299	295	-4
10.2	Jeugd en Veiligheid	**0**	0	0	0
10.3	Integriteit en veiligheid	**134**	201	253	52
10.4	Fysieke veiligheid	2.505	6.920	6.046	-874
	Totaal baten	**2.639**	**7.420**	**6.595**	**-825**
	Totaal saldi voor bestemming	**-18.132**	**-17.577**	**-17.493**	**84**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	0	0	0	0
	Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
	Totaal saldi na bestemming	**-18.132**	**-17.577**	**-17.493**	**84**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

10.4 Fysieke veiligheid **V 1 duizend euro**

Aardbevingen (N 447 duizend euro)
In de gemeentebegroting 2015 is door uw raad 4,1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de activiteiten die samenhangen met de gevolgen van aardbevingen. In dit bedrag zat een post onvoorzien van 300 duizend euro. In totaal is een bedrag aan lasten van 3,9 miljoen euro gedeclareerd. Hiermee zijn we nagenoeg op de begroting uitgekomen.

Op het moment van het opstellen van de jaarrekening is er nog geen definitieve duidelijkheid over de definitieve toekenning van de vergoeding van de lasten door het Rijk/NCG. Voor een bedrag van 2,9 miljoen is er wel overeenstemming. Daarom wordt voorzichtigheidshalve een bedrag van 1 miljoen voorzien. Daarnaast zijn er voordelen met betrekking tot niet begrote inkomsten over 2014 (298 duizend euro), de teruggave BTW-compensatiefonds (127 duizend euro) en overige voordelen van in totaal 128 duizend euro.

Veiligheidsregio Groningen (V 636 duizend euro)
De Veiligheidsregio Groningen geeft van haar resultaat 2014 1 miljoen euro en van haar verwachte resultaat 2015 500 duizend euro terug aan de gemeenten.
Het aandeel van de gemeente Groningen voor 2014 betreft 421 duizend euro en voor 2015

215 duizend euro. Per saldo een resultaat van 636 duizend euro.

Veiligheidsregio Groningen-nominale compensatie (N 223 duizend euro)
In 2015 is vanwege de gemeentelijke methodiek van nominale compensatie per saldo 223 duizend euro gekort op het budget voor de Veiligheidsregio Groningen.
Deze korting kunnen we niet doorgeven aan de Veiligheidsregio Groningen en leidt tot een nadeel in 2015. In 2016 is deze werkwijze aangepast zodat een dergelijk resultaat niet meer voorkomt.

De overige kleinere afwijkingen tellen op tot in totaal een voordeel van 35 duizend euro.

PROGRAMMA 11 Stadhuis en Stadjer

Klantcontact bundelen: één gemeente voor burgers en bedrijven

Dienstverlening vanuit het perspectief van de burger, ondernemers en instellingen is een belangrijk thema, ook in het Coalitieakkoord. Belangrijk daarbij is dat de burgers, ondernemers en instellingen 'de gemeente' ervaren als één geheel, en niet als afzonderlijke diensten, afdelingen en loketten. Het professionaliseren van het concern Klant Contact Centrum (KCC) is een van de leidende principes bij de organisatie ontwikkeling. De ambitie is om het KCC uit te breiden tot een volwaardig multichannel KCC, met bijbehorende moderne ICT. We realiseren ons terdege dat prettig contact met de burger en goede dienstverlening uiteindelijk ten goede komt aan de efficiency van onze organisatie.

In al onze contacten met de burger zijn we vriendelijk, correct, vlot en volledig. En bij alles werken we efficiënt, we streven naar zoveel mogelijk antwoord geven in *één* keer en in *één* keer goed, via het gemeentelijk KCC. Alle telefonische contacten met burgers zijn samengebracht onder een makkelijk te onthouden publieksnummer 14 050. *Selfservice* en optimaal gebruik maken van nieuwe media zijn dé belangrijke thema's in klantcontact de komende jaren.

We willen burgers, ondernemers en instellingen zoveel mogelijk betrekken bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid. Om dat te kunnen doen, streven we naar transparantie en spelen we proactief in op hun informatiebehoefte. Adequate informatievoorziening is een voorwaarde voor het creëren van betrokkenheid. Daarnaast zorgen we ervoor dat we als gemeente openstaan voor signalen uit de samenleving.

Dienstverlening en communicatie zijn aparte vakgebieden, waarvan de achterliggende principes integraal onderdeel moeten zijn van het werk van de gehele organisatie en elke individuele medewerker. Daarom werken we aan de professionalisering van al onze medewerkers, bijvoorbeeld rondom de inzet van sociale media.

Relevante beleidsnota's

Visie Publieke dienstverlening
Voortgang KCC Groningen 2015
Sociale media in Groningen

1. **Contact met de burger**
2. **Beleidscommunicatie**
3. **Publieke dienstverlening**
4. **Overig stadhuis en stadjer**

Evaluatie 2015

Dienstverlening

2015 is met recht het jaar van de doorontwikkeling te noemen. Het recent gevormde klantencontactcentrum (KCC) is verder geprofessionaliseerd en uitgebouwd. Meer publieksnummers zijn onder het centrale 14 050 telefoonnummer gebracht. Op beide publiekslocaties (Kreupelstraat en Harm Buiterplein) is hard gewerkt aan verdere professionele klantontvangst. Eén van de meest in het oog springende projecten is het vergunningenloket dat begin 2016 op het Harm Buiterplein is geopend. Webcare is groeiend en in ontwikkeling. Vanuit de visie *één gemeente, één organisatie* is onderlinge samenwerking en afstemming steeds belangrijker bij de uitvoering van het gemeentelijk dienstverleningsconcept.

Beleidscommunicatie

Eind 2015 is de website www.gemeente.groningen.nl volledig herzien en ingericht als kerntakenwebsite. De website is ingericht volgens de logica van de burger en stelt de meest gezochte content centraal. De site voldoet aan de nationale eisen rondom webrichtlijnen. De site is niet alleen toegankelijk is op verschillende apparaten maar is ook beter toegankelijk voor mensen met een beperking. Tevens zijn alle webteksten nu geschreven in heldere taal (B1-taalniveau).
De inzet van sociale media kanalen heeft een grote vlucht genomen, Facebook is met meer dan 14.000 likes de op één na grootste gemeentelijke Facebookpagina en kent een hoge interactiescore. De communicatie-ondersteuning voor de gemeentelijke organisatie is verder uitgebreid met professionele webmonitoring, per project is makkelijk inzicht te krijgen in de online beelden en meningen.

Deelprogramma 11.1 CONTACT MET DE BURGER

Contact met de burger gaat over het verbeteren van de dienstverlening van de gemeente via de verschillende kanalen. De focus ligt de komende jaren vooral op het integraal en gebundeld afhandelen van klantcontact via één gemeentelijk Klant Contact Centrum (KCC) en op selfservice. Met 14 050 hebben we één telefonische hoofdingang waar zowel burgers als bedrijven met alle vragen terecht kunnen. Gefaseerd werken we nu, in nauwe afstemming met organisatieontwikkeling, aan verdere uitbouw van het KCC. In het contact met de burger zijn de sociale media kanalen ook opgenomen, het KCC verzorgt in afstemming met communicatie de webcare voor zowel Facebook als Twitter. Via de KCC ontwikkelingen geven we tevens uitvoering aan de motie "prettig contact kost minder".

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Contact met de burger bedraagt 198 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Loketten en balies
- Telefoon en post
- Internet
- kanaalsturing

Beleidsveld

Loketten en balies

Het merendeel van de gemeentelijke balies is geconcentreerd op twee publiekslocaties, Kreupelstraat en Harm Buiterplein.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- verder stroomlijnen van gemeentelijke baliecontacten;
- meer samenwerking op de publiekslocaties, onder meer in toeleiding van de klant en in klantonderzoek.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Stroomlijnen klantcontact publieksbalies

Er is periodiek overleg met de gebruikers van de publieksbalies met als doel afstemming in de toeleiding van de klant. Vanaf 2016 organiseren we een gezamenlijk klantonderzoek, hierbij vragen we naar de klanttevredenheid van burgers over de dienstverlening bij de balies van het Harm Buiterplein en de Kreupelstraat.

Samenwerking

Op het gebied van vergunningverlening is in 2015 verdere samenwerking voorbereid in de vorm van de zogenaamde 'vergunningenkiosk'. Deze ‘kiosk’ is de gezamenlijke balie van de afdelingen Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH), Economische Zaken, Stadstoezicht en Stadsontwerp. De samenwerking moet ervoor zorgen dat we vergunningaanvragen sneller gaan afhandelen. Complexere aanvragen zullen

niet langer door de verschillende afdelingen na elkaar worden behandeld, maar tegelijkertijd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 zijn de voorbereidingen getroffen voor een gezamenlijke klantonderzoekmethodiek op beide publiekslocaties. Tevens is de concentratie en samenwerking rondom vergunningverlening in de kioskruimte van het Harm Buiterplein voorbereid.

Beleidsveld

Telefoon en post

Het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid van de gemeentelijke organisatie is een belangrijk onderdeel van het gemeentelijke dienstverleningsconcept. Telefonie is qua omvang nog steeds een veelgebruikt kanaal voor dienstverlening. 14 050 Is het centrale telefoonnummer van de gemeente Groningen. We streven naar het zo veel mogelijk in één keer antwoord geven bij het eerste contact met de beller.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- in de groeifase van het KCC streven we naar 50% in één keer goed telefonisch beantwoord (zonder doorverbinden);
- webcare: we streven naar antwoord binnen 24 uur op werkdagen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Publieksnummers onder brengen in het KCC

In 2015 zijn zowel de nummers van Stadstoezicht als het publieksnummer van de voormalige dienst sociale zaken onder het KCC gebracht.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het KCC is verder geprofessionaliseerd in 2015 en er zijn meer publieksnummers op 14 050 aangesloten. De doelen op het gebied van webcare worden grotendeels gehaald, verder geven we in de groeifase van het KCC al in 50% van de gevallen in één keer goed telefonisch antwoord.

Beleidsveld

Internet

Internet is voor de dienstverlening een zeer belangrijke pijler. Het uitbreiden van self-service, het geautomatiseerd leveren van producten aan burger en bedrijf (steeds meer producten en diensten worden geleverd zonder tussenkomst van medewerkers), staat voorop. Het streven van het kabinet is dat in 2017 burgers en bedrijven het gros van de zaken met de gemeente digitaal moeten kunnen afhandelen. We zien ICT als een strategisch middel dat nodig is voor de realisatie van de digitale gemeentelijke beleidsdoelstellingen.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- productinformatie op orde;
- digitale service vergroten;
- website webrichtlijnenproof (de webrichtlijnen gaan over de toegankelijkheid van de website).

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Website compleet vernieuwd
Eind 2015 is de gemeentelijke website vernieuwd. De website is nu ingericht volgens de logica van de burger en stelt de meest gezochte inhoud centraal. De website is daarmee webrichtlijnenproof gemaakt conform de landelijke richtlijnen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

De website is vernieuwd en webrichtlijnenproof gemaakt. Door de inrichting volgens het toptakenprincipe (dat wat burgers het meest vragen wordt het eerste getoond) is de productinformatie verbeterd en de digitale service vergroot.

Beleidsveld

Kanaalsturing

Kanaalsturing betekent dat de gemeente bewust stuurt op het gebruik van de verschillende kanalen van dienstverlening. Dat impliceert dat we, om te kunnen sturen, ook moeten weten op welke wijze en hoe er nu van de kanalen gebruik wordt gemaakt door onze burgers. Vanuit het KCC wordt zo mogelijk inzicht verschaft in de centraal beschikbare managementinformatie over de afhandeling van klantcontact en inzicht in kanaalgebruik.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- Werken op afspraak bevorderen;
- Meer telefonie via 14 050 (bundeling van telefonie);
- Webcare sociale media kanalen verder professionaliseren, waaronder Facebook;
- Website professionaliseren voor wat betreft productinformatie.

MEETBAAR RESULTAATINDICATOREN DIENSTVERLENING

KPI	norm	Hoe staan we ervoor?
Balie: service level (*)	92%	90%
Balie: klanttevredenheid	7,7	7,6 - 8,1 (**)
Website	100% webrichtlijnen	gerealiseerd
Telefonie: in één keer antwoord	80%	50% (***)
Telefonie: Opnemen binnen 30 seconden	80%	60-80%
Webcare: binnen 24 uur antwoord	100%	95%

(*) Dit gaat over de maximale wachttijd voor de klant bij baliecontact. Voor vrije inloop (de klant heeft geen afspraak gemaakt) is de wachttijd maximaal 15 minuten. Voor een gemaakte afspraak is de maximale wachttijd 5 minuten. Het servicelevel hierboven gaat over zowel de vrije inloop als de afspraak.
(**) Cijfers uit de meting 2014. In 2015 is nieuwe (generieke) meetmethodiek balie klanttevredenheid voorbereid.
(***) In de groeifase van het KCC is 50% eerst de norm.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Webcare professionaliseren & sociale media kanalen benutten

Het KCC voert voor de kanalen Twitter en Facebook de dialoog met burgers. Webcare is hiermee structureel onderdeel van het gemeentelijk KCC. Het gemeentelijk Facebook-kanaal is met bijna 14.500 likes de op één na grootste Facebook-pagina van gemeenten in Nederland. Belangrijk voor Facebook is de interactie-score, ook deze is voor Groningen niet aflatend hoog. KCC en Communicatie werken nauw samen in verband met de webcare.
De website is compleet heringericht volgens het toptakenprincipe, wat mensen het meeste zoeken wordt als eerste getoond.

Kennismanagement verder professionaliseren

Het KCC heeft een kennismanager aangesteld die het content- en kennismanagement voor het KCC-klantcontact voert. Verbeterd kennismanagement zorgt ervoor dat mensen in één keer de gevraagde informatie op de website vinden (zonder daarvoor contact te hoeven opnemen met de gemeente) en door de verbeterde kwaliteit van de content (informatie) kan het KCC vragen sneller in één keer beantwoorden, danwel complexe vragen direct bij de goede specialist onderbrengen. .

Meer werken op afspraak (via Internet)

Werken op afspraak wordt steeds verder gestimuleerd. Mensen kunnen via Internet een afspraak maken voor Burgerzaken op het moment dat het hen schikt.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

14 050 Is gepositioneerd als het centrale telefoonnummer van de gemeente Groningen. De telefoonnummers van Stadsbeheer en voormalige Sociale Zaken zijn ondergebracht bij het KCC. Verder versturen we steeds minder post door de digitale mogelijkheid die de Berichtenbox van mijnoverheid.nl (de digitale postbus van de overheid) biedt.

Deelprogramma 11.2 BELEIDSCOMMUNICATIE

Samenwerken is in Groningen het sleutelwoord. We willen de invloed en betrokkenheid van de samenleving vergroten, en ruimte geven aan initiatieven uit die samenleving. Daarbij past een bestuursstijl die voldoende ruimte laat voor inbreng, wijziging, verbetering en coproductie door de stad. Het vraagt van ambtenaren een open en meedenkende houding, waarbij er niet alleen aandacht is voor het zenden van de (gemeentelijke) boodschap, maar - met nadruk - ook ruimte en aandacht voor het luisteren naar de ander. Een goede onderlinge informatie uitwisseling, waarbij we er ons rekenschap van geven wie door een voorstel wordt geraakt, is daarbij cruciaal. Onze communicatiestijl is daarom open en transparant, en we leggen voorstellen in een vroegtijdig stadium aan andere partners voor.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Beleidscommunicatie bedraagt 350 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Uitwisselen van informatie
- Samenwerken

Beleidsveld

Uitwisselen van informatie

De informatie tussen gemeente en samenleving beweegt zich steeds meer in beide richtingen. Waar in het verleden de gemeente burgers vooral informeerde over het (voorgenomen) gemeentelijk beleid, zorgt horizontalisering en digitalisering van de samenleving ervoor dat burgers zelf de gemeente steeds vaker weten te vinden. Met ideeën of klachten, maar zeker ook met kennis waarover de gemeente zelf wellicht niet of beperkt beschikt. Daarbij kan de gemeente ook voorwaardenscheppend optreden, en kan een burger of het maatschappelijk middenveld initiatiefnemer zijn van het contact dat leidt tot informatie-uitwisseling.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen een communicatieve organisatie zijn die in staat is oprecht naar de samenleving te luisteren. We proberen zo goed mogelijk in contact te komen en te blijven met burgers, vooral met hen voor wie ons handelen direct gevolg heeft. We zetten daarvoor de kanalen open en zorgen dat Stadjers ons ook op eigen initiatief kunnen benaderen. Daarbij zorgen we voor een slimme verdeling van de schaarse ondersteuningscapaciteit.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Topthema's

Door onderscheid te maken tussen politiek-bestuurlijke topthema's en overige gemeentelijk taken hebben we de capaciteit die in de gemeente aanwezig is om communicatie te ondersteunen en faciliteren effectiever kunnen inzetten. Daarbij stelden we aan de communicatie rondom topthema's hogere eisen dan overige taken. Dit hebben we ingevuld door het instellen van zogenoemde "A-teams": een vast team van communicatieprofessionals dat intensieve ondersteuning op communicatiegebied levert. In 2015 zijn er 6 van zulke A-teams geweest op de thema's VSD, aardbevingen, binnenstad,

Groningen Bereikbaar, gebiedsgericht werken en vluchtelingen.

Monitoren

Goed luisteren naar wat er leeft in de stad is van belang om een open en meedenkende houding te kunnen ontwikkelen en handhaven. Daarom luisteren we zowel offline als online naar de stad. Met behulp van professionele webmonitoring halen we gegevens over actuele gespreksonderwerpen. Daarbij zien we ook waar het gesprek over gaat, welke woorden mensen gebruiken, en welke frames ze hanteren. De rapportages helpen ons beter in te spelen op wat er leeft. Verder maken we gebruik van onder andere Facebook en Twitter om het gesprek aan te gaan.
Offline zetten we vele manieren in om naar de stad te luisteren en met de stad in gesprek te zijn. Naast persoonlijke gesprekken, maken we bijvoorbeeld gebruik van intermediairs die hun oren in de wijk hebben. Verder organiseren we onder meer werksessies, ontwerpateliers, schouws-op-locatie, overleggen met wijkraden en de wethouders brengen bezoeken aan de wijk om met bewoners in gesprek te gaan.

Faciliteren

Heldere kaders en opleidingen helpen ambtenaren de gewenste, actieve, communicerende houding aan te nemen. Naast het faciliteren van modules van Factor C, hebben we daarnaast trainingen op dit gebied gegeven in het kader van De Steller Centraal (3x) en de Opleidingsweek. Ook op het gebied van omgaan met sociale media en webmonitoring zijn trainingen gegeven. Verder zijn op het Serviceplein op intranet instructies, tips en richtlijnen geplaatst over wat te doen bij persvragen, en hoe een leesbaar en effectief (concept)persbericht op te stellen. Tot slot is een sociale media game ingezet om te leren omgaan met dilemma's die bij het gebruik van sociale media kunnen voorkomen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben in 2015 opnieuw een stap gezet naar een meer communicatieve organisatie: een organisatie waarin communiceren niet langer het domein van de afdeling Communicatie is, maar een regulier onderdeel van het werk van iedere ambtenaar. Daarbij ondersteunt en faciliteert de afdeling Communicatie, en zet haar professionele kennis daar in waar deze de meeste toegevoegde waarde biedt (A-teams).

Beleidsveld

Samenwerken

Na inspraak, de burgerparticipatie en het tijdperk van overheidsparticipatie, gaat het in de relatie tussen gemeente en Stadjers inmiddels steeds vaker om samenwerken en coproductie, waarbij de burger invloed uitoefent op de wijze waarop de gemeente haar publieke taak vormgeeft. Daarbij blijft de gemeente als overheidsorgaan overigens wel een bijzondere positie houden in het algemeen belang en is niet in alle gevallen zomaar 'één van de partijen' op basis van gelijkwaardigheid. We werken vanuit de principes richting geven, ruimte bieden en resultaten vragen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We willen een communicatieve organisatie zijn die logisch en consistent optreedt, met zichtbare ambtenaren. Bij alles wat we doen, geven we er rekenschap van dat dit andere mensen raakt, en we treden hierover met deze mensen in contact. Naast rechtmatigheid en doelmatigheid van gemeentelijk handelen, willen we dat mensen ook procedurele rechtvaardigheid ervaren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Gouden regels

We hebben het project "gouden regels" (onder andere omgevingsbewustzijn) niet uitgevoerd omdat we nu werken met de zogenaamde Groningse standaard waar deze uitgangspunten deel van uitmaken (zie hieronder).

Modules Groningse standaard

We hebben de Factor C-methode verder omarmd als standaard-werkmethode om de gewenste (open, luisterende) houding en gedrag te kunnen vertonen. Op basis daarvan hebben we modules ontwikkeld om tijdig in kaart te brengen welke mensen door ons handelen geraakt (kunnen) worden en een passende aanpak te bepalen. Deze methodiek zetten we in bij de topthema's (waar voor een diepgaandere analyse meer modules in gezet kunnen worden) als bij overige taken.
In 2015 hebben we 32 "Factor C-sessies" voorbereid en begeleid bij 23 verschillende opdrachtgevers. In verschillende sessies hebben ook externe partijen deelgenomen. Eén opdrachtgever noemde de methode "inspirerend met als uitkomst duidelijke acties".

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Door de inzet van Factor C ontstaat meer bewustzijn dat ons handelen andere mensen raakt. Ook helpt het medewerkers een passende aanpak op te stellen om vroegtijdig met deze mensen in contact te treden en hen op meer of minder participerende wijze bij het handelen te betrekken.

Deelprogramma 11.3 PUBLIEKE DIENSTVERLENING

Publieke dienstverlening gaat over de afdelingen publieks- of burgerzaken, het Klantcontactcentrum (KCC) en belastingen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Publieke dienstverlening bedraagt 29,4 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit leges Burgerzaken, perceptiekosten belastingen, interne dienstverlening, onttrekking uit de reserves en door een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- KCC - klantcontactcentrum
- Publiekszaken
- Belastingen

Beleidsveld

Klantcontactcentrum (KCC)

Het KCC is de organisatie-unit van waaruit dienstverlening voor burgers en bedrijven wordt verleend. Het uitgangspunt is dat vragen van burgers zoveel als mogelijk is in één keer beantwoord worden. We willen vermijdbaar klantcontact voorkomen en zetten hierom ook steeds meer in op goede informatievoorziening via het digitale kanaal, zodat mensen op hun eigen tijd de door hen gevraagde informatie kunnen vinden. Meerdere telefonische ingangen zijn onder één makkelijk herkenbaar nummer gebracht (14 050).

Doelen

Wat wilden we bereiken?

- Verbetering telefonische bereikbaarheid;
- Meer vragen direct in één keer afhandelen;
- Minder afzonderlijke publieksnummers en mailadressen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

KCC verder ontwikkelen

- In 2015 zijn we verder gegaan met de uitdaging om de KCC-medewerker generiek inzetbaar te maken. De benodigde informatie over de afvalinzameling en onderhoud van de Stad (Stadsbeheer) is breed beschikbaar gemaakt, nu de telefonie van Stadsbeheer onderdeel geworden is van het KCC. Met ingang van 2016 wordt het nummer 1000 van Stadsbeheer niet meer actief naar buiten toe gecommuniceerd;
- De webcare is in 2015 structureel binnen het KCC belegd en onderdeel geworden van de professionaliseringsslag;
- Per oktober 2015 is de telefonie van Werk en Inkomen, als een aparte telefoongroep binnen het KCC geplaatst. Ook is de telefonie van Stadstoezicht binnen de KCC ondergebracht. In 2015 zijn voorbereidingen getroffen om de 1^{e} lijns telefonie van “Groningen bereikbaar” bij het KCC onder te gaan brengen;
- In 2015 is vooral ingezet op kwaliteitsverhoging door individuele scholing en klassikaal middels “kennissessies”, om de actualiteit van de informatie te garanderen. Er is inmiddels, vanuit de eigen organisatie, een scholingsplan ontwikkeld, dat per 2016 wordt ingevoerd.

Kennismanagement & data en planning

In de KCC bedrijfsvoering zijn verbeteringen aangebracht door het aanstellen van een kennismanagement functie en een medewerker data en planning.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De gemeentelijke bereikbaarheid is in 2015 licht verbeterd, ook zijn er meer publieksnummers onder het centrale telefoonnummer 14 050 gebracht. Het KCC heeft in 2015 250.000 telefoontjes verwerkt.

Beleidsveld

Publiekszaken

Burgerzaken gaat vooral over dienstverlening aan burgers, de afgifte van persoonlijke documenten en het vastleggen van bepaalde rechtsfeiten zoals een huwelijk of aangifte van geboorte of overlijden. De meeste taken hebben een directe relatie met de Basisregistratie personen (BRP).
We ontvangen onze burgers op diverse locaties: Kreupelstraat (Prefectenhof), de wijkservicecentra Hoogkerk en Lewenborg, het geboorteloket in het Martini Ziekenhuis en sinds 2013 de loketten voor Registratie van Niet-Ingezetenen (RNI) aan de Kreupelstraat en in de Eemshaven en per november 2014 het IWCN-loket (International Welcome Centre) in Groningen.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

We voeren onze taken tijdig, juist en rechtmatig uit, waarbij we de kwaliteit minimaal op het landelijk voorgeschreven niveau houden.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Uitvoering van de Wet Basisregistratie Personen (BNP)

Hieronder vallen onder andere verhuizingen, vestigingen uit het buitenland, emigratie, kwaliteitscontrole en diverse bijzondere wetten. Maar ook de Burgerlijke Stand met:

- Aangiften van geboorte en overlijden;
- Huwelijksaangiften;
- Inschrijving van echtscheidingen en overige rechterlijke vonnissen.

Bij de dienstverlening aan de balies en via de overige kanalen zijn de gemeentelijke kwaliteitsnormen gehanteerd.

Afgifte Identiteitsdocumenten

- Reisdocumenten (40.450)
- Rijbewijzen (12.729)
- Afschriften (13.735)
- Verklaringen omtrent het gedrag (7.008)
- Overige persoonsdocumenten (778)

Het organiseren van verkiezingen, referenda en het uitvoeren van noodwetgeving

De gemeente is verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van verkiezingen en referenda. Een zorgvuldige uitvoering en een goede toegankelijkheid van de kiezers tot de verkiezingen en referenda zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden. In 2015 is de verkiezing van de leden van Provinciale Staten gecombineerd met de verkiezing van de algemene besturen van de waterschappen georganiseerd.

De verkiezingen werden gehouden op woensdag 18 maart en zijn uit oogpunt van de gemeentelijke organisatie goed verlopen.

Basisregistraties

Naar aanleiding van de invoering van het stelsel van basisregistraties wordt landelijk toegewerkt naar één portal voor het raadplegen, het overnemen, het volgen en het terugmelden van persoonsgegevens. Door dit programma wordt onder meer een voorstel ontwikkeld dat de inrichting beschrijft van Gegevensmanagement binnen de gemeente Groningen. Deze visie behelst het op een centrale plek inrichten van de verantwoordelijkheid voor de totale gegevenshuishouding van de gemeente Groningen. Een belangrijk inrichtingsprincipe is voorts dat de 'business' eigenaar is van de gegevens en verantwoordelijk is voor het bronbeheer.

Organisatieontwikkeling

In 2015 is de doorontwikkeling van de afdeling Burgerzaken voortgezet. Het doel is het blijvend optimaliseren van de dienstverlening aan de burger van Groningen. Speerpunten hierbij zijn:

- Bundeling van de krachten op Burgerzaken;
- Verhogen van de efficiency;
- Verhogen van de flexibiliteit op het werkterrein;
- Voorbereiden op de situatie in een bredere KCC–organisatie;
- Voorbereiding op allerlei ontwikkelingen in het vakgebied de komende jaren.)

Gelijktijdig wordt de dienstverlening verder gedigitaliseerd, zowel het digitaal aanbieden van producten als het digitaliseren van werkprocessen. De uitgangspunten van de gemeente brede organisatievisie en het gemeente brede dienstverleningsconcept zijn randvoorwaarden in deze organisatieontwikkeling.

Zaakgericht werken

In november 2015 is gestart met de pilot zaakgericht werken. De backoffice van Burgerzaken (+beleid) neemt hieraan deel. Het zal in eerste instantie gaan om terugbelnotities als een zaak wordt aangeboden maar ook om opvolging en verwerking. Uiteraard neemt ook het KCC hier aan deel.

Tegengaan identiteitsfraude

In 2015 is in Noord Nederland gestart met een werkgroep die tot doel heeft om gemeenten te laten samenwerken bij het tegen gaan van ID fraude in de meest brede zin (van documenten tot en met adreskwaliteit). Groningen wordt één van de vijf gemeenten in de regio Noord-Nederland waar de komende jaren een expertise centrum wordt ingericht voor de gemeenten in de regio.

Basisregistratie personen

Met ingang van 2014 is het zelfevaluatie-instrument BRP, ter vervanging van de driejaarlijkse GBA-audit, ingevoerd. Voor het onderzoek en de rapportage in 2015 bestaat het evaluatie-instrument uit de digitale vragenlijst BRP, de bestandscontrole-module (BCM) en de pilot inhoudelijke controle persoonslijsten met dit jaar als thema: (her)vestiging vanuit het buitenland.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- In 2015 zijn we gestart met de eerste pilot rondom zaakgericht werken; verder stroomlijnen van gemeentelijke baliecontacten;
- Organisatieontwikkeling Burgerzaken is ingezet met een 'bottom up aanpak' samen met medewerkers;
- Groningen is een van de vijf gemeenten in Noord-Nederland waar een expertise centrum identiteitsfraude komt.

Beleidsveld

Belastingen

De werkzaamheden van de afdeling Belastingen zijn:

- Het opleggen en invorderen van de gemeentelijke belastingaanslagen in Groningen, de DAL-gemeenten (Delfzijl, Appingedam en Loppersum) en Ten Boer;
- Het behandelen van de daartegen ingediende bezwaar- en beroepschriften;
- Het vaststellen van de waarde van woningen en bedrijven in Groningen, de DAL-gemeenten en Ten Boer (uitvoering Wet WOZ).

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

- Het rechtmatig en tijdig uitvoeren van de belastingtaken;
- Het realiseren van de begrote belastingopbrengsten.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Belastingsamenwerking

Begin 2015 hebben we samen met Hefpunt, het belastingkantoor van de drie noordelijke waterschappen, een oriënterend onderzoek laten uitvoeren naar een mogelijke belastingsamenwerking. Conclusie uit dit onderzoek was dat de vorming van een gezamenlijk Noordelijk Belastingkantoor (NBK) kansrijk is. Voor alle deelnemende partijen gaan de uitvoeringskosten omlaag. Vooral omdat het Noordelijk Belastingkantoor één aanslagbiljet kan sturen met daarop zowel de belastingaanslagen van de gemeente als die van het waterschap. Op basis van dit onderzoek hebben de besturen van alle betrokken organisaties in juli 2015 het besluit genomen om het onderzoek naar het NBK voort te zetten. Dit onderzoek moet in het voorjaar van 2016 leiden tot een voorstel voor een go/no-go-besluit van de betrokken besturen. Indien besloten wordt tot oprichting van het NBK is het de bedoeling dat deze nieuwe organisatie op 1 januari 2017 operationeel is.

Controleer uw WOZ-waarde

Eind 2014 konden particuliere woningeigenaren in de wijken Helpman, Oranjebuurt en Herewegbuurt, als proef, zelf de WOZ-waarde van hun woning inzien. Op een speciale website mochten ze wijzigingen aanbrengen als oppervlakte, bouwjaar en staat van onderhoud van de woning wanneer deze in hun ogen niet juist waren. Uit de evaluatie van deze proef in het voorjaar van 2015 bleek dat deze succesvol is geweest. Daarom hebben we besloten om de nieuwe werkwijze gemeentebreed in te voeren. Om veel handmatig en kostbaar werk te voorkomen, gebeurt dat in 2016. De leverancier van de belastingsoftware is dan in staat om de nieuwe werkwijze volledig geautomatiseerd te ondersteunen.

Berichtenbox

Begin 2015 zijn voor het eerst belastingaanslagen verstuurd via de Berichtenbox van MijnOverheid. Het

gaat daarbij om ongeveer vijf procent van het totale aantal aanslagen. De komende jaren verwachten wij een gestage groei in de verzending van digitale belastingaanslagen.

Proceskostenvergoeding belastingen.

We hebben de afgelopen jaren te maken met een toename van het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ en ook een toename van het aantal bezwaarschriften afkomstig van no-cure-no-pay bureaus die procederen om een proceskostenvergoeding te kunnen incasseren. Voor 2015 en 2016 is 325 duizend euro beschikbaar gesteld uit extra beleidsmiddelen om de stijging van de proceskostenvergoedingen op te kunnen vangen. In 2015 is er echter sprake van een kentering. Het aantal bezwaarschriften (ook die afkomstig van no-cure-no-pay bureaus) is afgenomen. Als gevolg van deze ontwikkeling hebben we de beschikbaar gestelde extra beleidsmiddelen niet volledig nodig gehad.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben flinke stappen gezet in het onderzoek naar het NBK en in de uitvoering van de motie ‘Controleer uw WOZ-waarde’ In 2016 moet dit afgerond worden. De begrote opbrengsten van de belastingen die samen de woonlasten vormen zijn om uiteenlopende redenen (zie paragraaf lokale heffingen) niet volledig gerealiseerd.

Deelprogramma 11.4 OVERIG STADHUIS EN STADJER

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Overig Stadhuis en Stadjer bedraagt 392 duizend euro. Deze lasten worden gedekt uit de algemene middelen.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Stadhuis en Stadjer

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
11.1	Contact met de burger	125	125	198	-73
11.2	Beleidscommunicatie	374	374	350	24
11.3	Publieke dienstverlening	28.766	29.102	28.643	459
11.4	Overig	478	620	392	228
	Totaal lasten	**29.743**	**30.221**	**29.583**	**638**
	Baten				
11.1	Contact met de burger	32	32	0	-32
11.2	Beleidscommunicatie	0	0	0	0
11.3	Publieke dienstverlening	21.749	21.616	21.704	88
11.4	Overig	297	409	158	-251
	Totaal baten	**22.078**	**22.057**	**21.862**	**-195**
	Totaal saldi voor bestemming	**-7.665**	**-8.164**	**-7.721**	**443**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	780	780	780	0
	Totaal onttrekkingen	810	810	810	0
	Totaal saldi na bestemming	**-7.635**	**-8.134**	**-7.691**	**443**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

11.3 Publieke dienstverlening **V 547 duizend euro**

Proceskostenvergoeding belastingen (V 242 duizend euro)
Uw Raad heeft voor 2015 325 duizend euro beschikbaar gesteld uit extra beleidsmiddelen om de stijging van de proceskostenvergoedingen op te kunnen vangen. Dit jaar is er sprake van een kentering. Het aantal bezwaarschriften (ook die afkomstig van no-cure-no-pay bureaus) is sterk afgenomen.
Bovendien is er onlangs een rechterlijke uitspraak gedaan waarin een zodanige uitleg wordt gegeven aan de aangepaste regeling van de proceskostenvergoedingen dat er (tegen de verwachting in) sprake was van een substantiële verlaging van de uit te keren vergoeding.

De overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 305 duizend euro.

PROGRAMMA 12 College en Raad

1. College en Raad

Deelprogramma 12.1 COLLEGE EN RAAD

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma College en Raad bedraagt 161,8 miljoen euro. Deze lasten bestaan voornamelijk uit stelposten voor extra beleid die nog moeten worden verdeeld over de verschillende programma's. Deze lasten worden gedekt door een bijdrage uit de algemene middelen, onttrekking uit de reserves, vrijval voorzieningen en (bezuiniging-)taakstellingen die eveneens nog moeten worden verdeeld over de programma's.

BELEIDSVELDEN

- Raad en Griffie
- College, ondersteuning en besluitvorming
- Concernstelposten
- Ombudsman

Beleidsveld

Raad en Griffie

De griffie heeft eind 2014 een griffieplan 2015 opgesteld, waarin de doelstellingen ten aanzien van de eigen werkzaamheden staan. Gedurende het jaar is teruggekeken naar voortgang en realisatie van de geformuleerde doelstellingen. Op deze wijze zijn er concrete afspraken gemaakt met de raad en kan teruggekeken worden naar de mate waarin de doelstellingen zijn gehaald.

Doelen

Wat wilden we bereiken?

De griffie had in 2015 als doel om meer aandacht besteden aan het inhoudelijk ondersteunen van de raad op allerlei manieren. Uitgangspunt daarbij was wel dat de basis op orde moest blijven: de raadsstukken dienden tijdig en volledig te worden aangeleverd bij de raad. Verder wilde de griffie extra aandacht schenken aan de raadscommunicatie met daarbij onder andere aandacht voor sociale media. Met een nieuwe werkgroep 'werkwijze raad' wilde de griffie nieuwe impulsen geven aan het raadswerk en aansluiten bij de ontwikkelingen die gaande zijn ten aanzien van wijkgericht werken en het meer ruimte geven aan de burger.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Aan de rol van inhoudelijk adviseur en ondersteuner van de raad heeft de griffie het afgelopen jaar nader invulling gegeven. In de dagelijkse praktijk van commissie- en raadsvergaderingen is geadviseerd, maar ook in andere situaties. Met de werkgroep werkwijze raad zijn er een aantal vaak concrete stappen gezet en zal deze commissie ook in 2016 hiermee verder gaan, zodat de raad klaar is voor de ontwikkelingen van de toekomst. De griffie gaat hier logischerwijs in mee. Op het gebied van raadscommunicatie is volop gebruik gemaakt van social media zoals Facebook en Twitter, om inwoners van de stad en andere geïnteresseerden te informeren over het doen en laten van de raad.

Ook allerlei andere thema’s heeft de griffie in 2015 opgepakt:

- Het elektronisch stemmen bij raadsvergaderingen is vorig najaar ingevoerd.
- De nieuwe burgemeester is begin januari 2015 begonnen en hij heeft bij de raadsvergaderingen en het presidium ondersteuning gehad van de griffie.
- Met medewerking van de griffie en het audit committee is door de organisatie een nieuwe digitale gemeentebegroting 2016 in de vorm van een website aangeboden aan de raad.
- De begeleidingscommissies sociaal domein en stationsgebied zijn vanuit de griffie ondersteund en hebben de raad geholpen bij het informatie- en besluitvormingsproces tot nog toe.
- Er is een werkgroep ingesteld die bezig is met de herinrichting van de raadzaal in verband met de uitbreiding van de raad naar 45 leden vanaf 2018 – 2019. De eerste stappen zijn hierin reeds gezet.
- Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd met betrekking tot verschillende onderwerpen: over de toekomst van het Noorderplantsoen, een expertmeeting voor de sport en over Groningen Next City.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben in 2015 een aantal concrete stappen gezet om de inhoudelijke adviseursrol van de griffie en ondersteuning aan de raad te verbeteren. Met de werkgroep werkwijze raad zijn stappen gezet zodat de raad voorbereid is voor de ontwikkelingen van de toekomst. We zijn tevreden over de verbeterde communicatie en gebruik van sociale media en willen hier in 2016 mee doorgaan.

Beleidsveld

College, ondersteuning en besluitvorming

De Concernstaf vormt de staf voor het college, het GMT en de organisatie. De Concernstaf werkt in intensieve samenwerking met de rest van de organisatie aan integrale beleidsthema's, bedrijfsvoering en control, advisering en een goede ondersteuning van het college en de directie.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

De Concernstaf heeft als hoofddoel het bieden van een goede ondersteuning en advisering van het bestuur en concern bij beleid en bedrijfsvoering. Strategische advisering, uitvoeren van concernbrede opdrachten en het bewaken van de doelen uit het collegeprogramma zijn daarbij belangrijke deeltaken. In 2015 wilden we de kwaliteit van de besluitvorming verder verbeteren, het programma gebiedsgericht werken verder uitwerken en deregulering op gang brengen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- In 2015 is het Programma Gebiedsgericht Werken verder vorm gegeven. Organisatorisch maakt stadsdeelcoördinatie nu onderdeel uit van de Concernstaf. Meer informatie hierover staat in paragraaf 1 integraal gebiedsgericht werken;
- Er zijn meerdere activiteiten in het kader van deregulering uitgevoerd. Zo is een 'ontregelrechtbank' ingesteld. Een eerste regel die daardoor verdwenen is zijn de parafen van directeuren op besluitnota's;
- De Strategische bedrijfsvoeringsagenda is deels opgesteld en wordt in 2016 vastgesteld;
- Met de Veranderlabs is op verschillende werkvelden geëxperimenteerd met nieuwe werkvormen, waarbij aandacht is voor innovatie, maatwerk en samenwerking met externe partijen en bewoners;
- Voor onze gemeente zijn stappen gezet om te komen tot een nieuwe gemeentelijke indeling in de provincie. Met Slochteren zijn gesprekken afgerond over de overgang van Meerstad naar

Groningen. Met Ten Boer is het principebesluit genomen te komen tot een herindeling/ samenvoeging;

- De Concernstaf heeft bijgedragen aan (andere) concernbrede opdrachten o.a.: aardbevingen, vluchtelingen, opstarten programma Healthy Ageing, opzetten gemeentelijk vastgoedbedrijf, Let's Gro, omgevingswet;
- In 2015 zijn verdere stappen gezet voor het digitalisering van de stukkenstroom. Na de zomer van 2016 wordt deze nieuwe werkwijze ingevoerd;
- Ook de P&C-cyclus is verder gedigitaliseerd. De gemeentebegroting 2016 is voor het eerst als webversie gepubliceerd in plaats van een boekwerk;
- Via commissie Financiën VNG heeft Groningen een belangrijke bijdrage gehad in het verbeteren van de voorstellen die commissie BBV op het gebied van de grexen wilde uitvoeren;
- Tot slot blijft de Concernstaf verantwoordelijk voor een aantal reguliere taken zoals de bestuursondersteuning, het proces van en de advisering over de Planning & Control cyclus, een geoliede stukkenstroom, het opstellen van integraal veiligheidsbeleid en de directe ondersteuning van de burgemeester in zijn bevoegdheden.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Richting gegeven aan wensen college in coalitieakkoord, zowel inhoudelijk (de grote concernbrede thema's) als hóe we het doen (andere rol in samenleving, meer gebiedsgericht). Stappen gezet in verbeterde (onder andere gedigitaliseerde) werkprocessen. En going concern een adequate ondersteuning en stevige advisering van/aan college en collegeleden en GMT/ gemeentesecretaris.

Beleidsveld **Concernstelposten**

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Op dit beleidsveld stonden bij de begroting 2014 allerlei stelposten die nog niet direct toegerekend konden worden aan de overige deelprogramma's. Hieronder vielen bijvoorbeeld de nog te verdelen concernbezuinigingen en extra beleidsmiddelen. Gedurende het jaar zijn deze stelposten verdeeld over de verschillende programma's. Alle posten die niet verdeeld konden worden (bijvoorbeeld doordat er geen aanspraak is gemaakt op extra beleidsmiddelen) maken onderdeel uit van het resultaat op dit programma. Een specificatie van dit resultaat staat weergegeven in de toelichting op het financiële resultaat van dit programma (zie het volgende onderdeel).

Beleidsveld **Ombudsman**

De gemeentelijke ombudsman behandelt ter uitvoering van de opdracht van uw raad klachten van burgers over de gemeente Groningen. De gedragingen van de gemeente worden getoetst aan normen van behoorlijkheid (Artikel 9:27 Awb: De ombudsman beoordeelt of het bestuursorgaan zich in de door hem onderzochte aangelegenheid al dan niet behoorlijk heeft gedragen). De ombudsman heeft oog en oor voor de burgers die er met de gemeente niet meer uitkomen en is onafhankelijk en onpartijdig.

Doelen **Wat wilden we bereiken?**

Bij het optreden van de ombudsman staat herstel van betrekkingen en contact en oplossing van het probleem op de voorgrond. Dit type zaken heet interventies. Indien dat niet mogelijk is zal een formeel klachtonderzoek worden uitgevoerd, dat resulteert in een oordeel van de ombudsman over de gedraging.

Aantal klanten

In 2015 hebben 501 mensen zich tot de ombudsman gewend. Dit is een stijging van 11%. Daarvan zijn 214 personen verwezen naar de gemeente. Dat is een stijging van 33%. Vooral de klachtenfunctionarissen kregen een flink deel van deze stijging te verwerken. Er is 83 keer naar de klachtenfunctionarissen verwezen, tegen 40 in 2014. In 167 gevallen heeft de ombudsman verwezen naar andere instanties zoals het Juridisch Loket voor juridische ondersteuning (+10%).

Afhandeling klachten

Er bleven 120 zaken over die inhoudelijk door de ombudsman in behandeling zijn genomen. Dit is een daling van 18 (- 12%). Deze daling moet geheel worden toegeschreven aan de eenvoudige zaken (-20). Daarbij moet ook opgemerkt worden dat vorig jaar 11 klachten in één algemeen onderzoek zijn afgehandeld. Daarnaast merken we dat de complexiteit van zaken is toegenomen. Dat heeft te maken met nieuwe beleidsterreinen en wetgeving. En soms met de (grote) hoeveelheid stukken die klagers aanleveren of die in het onderzoek passeren.

Zes zaken zijn doorgeschoven naar 2015 omdat die zich aan het einde van het jaar aandienden. Net als vorig jaar zijn ruim 100 behandelde zaken met een interventie afgedaan. Er zijn 8 rapporten uitgebracht. Drie dossiers die zullen leiden tot een rapport zijn overgeheveld naar 2016.

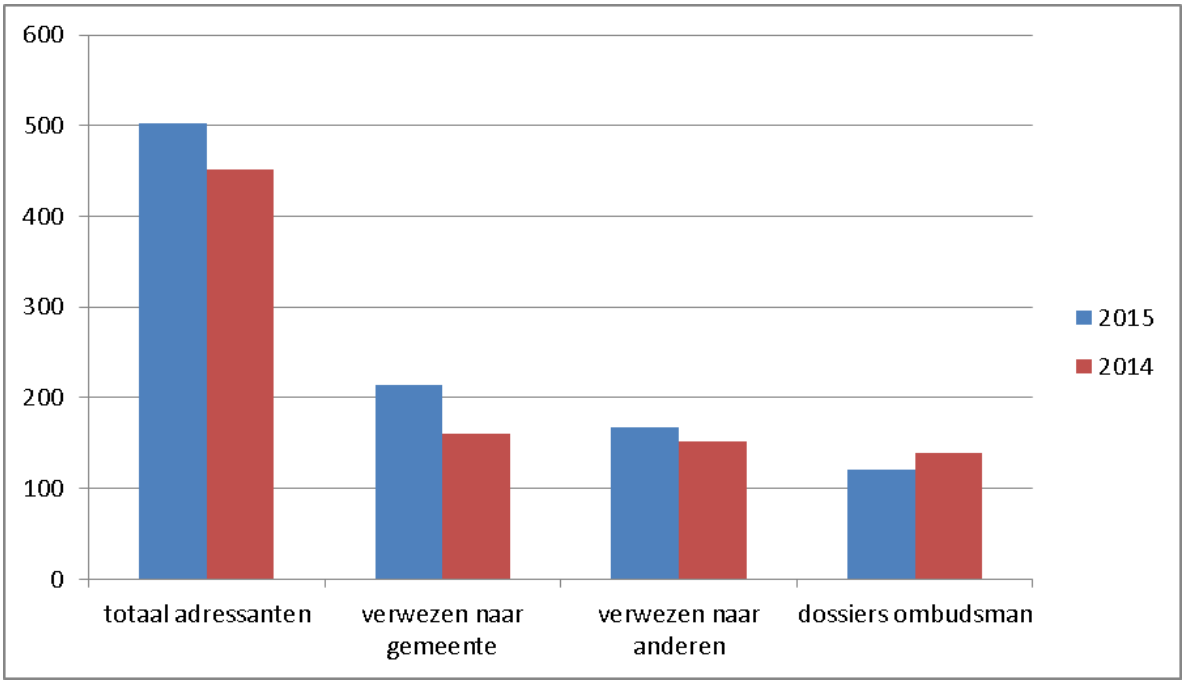

Er zijn geen wijzigingen geweest in aangesloten gemeenten. Dat wil zeggen dat Ten Boer en De Marne evenals voorgaande jaren ook in dit jaar gebruik hebben gemaakt van het Groninger ombudsinstituut. Er is wel een gemeenschappelijke regeling toegevoegd aan het werkterrein, te weten die voor Opvang en Beschermd wonen. Met ingang van 1 augustus worden de werkzaamheden verricht door 4 medewerkers: de ombudsman (0,8 fte), een juridisch onderzoeker (0,8 fte) en 2 managementassistentes (0,6 resp. 0,2 fte).

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het aantal mensen dat zich tot de ombudsman heeft gewend is gestegen met 11%. Het aantal inhoudelijk behandelde zaken is afgenomen met 12%, waarbij opvalt dat de daling geheel moet worden toegeschreven aan de eenvoudige zaken (daling van 99 naar 79). Het aantal complexe zaken nam toe van 24 naar 35.

WAT HEEFT HET GEKOST?

College en Raad

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
12.1	College en Raad	89.759	99.935	135.783	-35.848
	Totaal lasten	**89.759**	**99.935**	**135.783**	**-35.848**
	Baten				
12.1	College en Raad	3.931	4.508	46.690	42.182
	Totaal baten	**3.931**	**4.508**	**46.690**	**42.182**
	Totaal saldi voor bestemming	**-85.828**	**-95.427**	**-89.093**	**6.334**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	24.833	26.033	26.033	0
	Totaal onttrekkingen	92.238	87.174	87.174	0
	Totaal saldi na bestemming	**-18.423**	**-34.286**	**-27.952**	**6.334**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

12.1 College en Raad **V 6,3 miljoen euro**

Mobiliteit topkader (V 255 duizend euro)
Het budget mobiliteit topkader is een structureel budget. In 2015 is 255 duizend euro van het totale budget van 500 duizend euro niet gebruikt voor de mobiliteit van het topkader. Het is moeilijk in te schatten welk beroep jaarlijks wordt gedaan op dit budget.

Rente resultaat uitruil structureel/incidenteel (V 694 duizend euro)
Voor de in 2015 uit te voeren uitruil incidenteel geld voor structureel geld is structureel 2,9 miljoen euro beschikbaar. Incidenteel is 45,6 miljoen euro nodig. Voor de berekening van het benodigde structurele geld is in voorgaande begrotingen rekening gehouden met rentepercentages die hoger zijn dan het geldende rente omslag percentage van 3%. Door de lagere rente ontstaat in 2015 een structureel rente resultaat van 287 duizend euro en incidenteel een volume resultaat van 60 duizend euro.
De structurele effecten van de uitruil die in 2013 (160 duizend euro nadeel) en 2014 (587 duizend euro voordeel) heeft plaatsgevonden zijn onderdeel van het resultaat rekening 2015. Per saldo een positief resultaat van 347 duizend euro. In de begroting 2016 is het structurele effect van 347 duizend euro meegenomen.
In totaal hebben we in 2015 een positief rente resultaat op de uitruil van 694 duizend euro.

structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2013	N	160	
structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2014	V	507	(extra beleid)
structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2015	V	287	(extra beleid)
incidenteel resultaat ruil structureel/incidenteel 2015	V	60	
	V	**694**	

Vrijval bodemsanering (V786 duizend euro)
Via het gemeentefonds is de decentralisatie uitkering bodemsanering ontvangen. Omdat in 2015 nog geen bestedingsplan bodemsanering is vastgesteld valt de uitkering van 786 duizend euro vrij in het resultaat**.**

Nominale compensatie (V 2,9 miljoen euro)
De nominale ontwikkelingen over 2015 stellen we ten opzichte van de begroting 2015 neerwaarts bij. Voor 2015 is de nominale compensatie op dit moment 0,77%.
In de begroting 2015 gingen we nog uit van een nominale compensatie van 1,79% voor 2015. Dit betekent een daling van 1,02%. De neerwaartse aanpassing wordt grotendeels verklaard door aanpassingen in de pensioenpremies. Als gevolg van het afgesloten pensioenakkoord zijn de pensioenpremies in 2015 verlaagd. Naast de aanpassing van de pensioenpremies heeft het ABP de herstelopslag laten vervallen vanaf 1 januari 2015. Deze aanpassingen leiden tot een loonkostenmutatie van -1,06%. Hierbij is rekening gehouden met de op dinsdag 7 juli 2015 bekend geworden afspraak dat de premie vrijval voor de werkgever (0,74%) in 2015 incidenteel wordt omgezet naar salaris. Hiermee wordt het eerder afgesloten pensioenakkoord uitgevoerd. De uitkering vanaf 2016 is betrokken bij de CAO onderhandelingen.
De prijsmutatie van de materiële overheidsconsumptie is over 2015 ten opzichte van de primitieve begroting verlaagd van 1,5% naar 0,6%. Tenslotte is de basis waarover nominale compensatie wordt ontvangen, geactualiseerd. Per saldo leiden bovenstaande mutaties over 2015 tot een lagere nominale compensatie van 2,9 miljoen euro in 2015. Daarnaast heeft een nacalculatie over 2013 en 2014 plaatsgevonden. De loonkostenmutatie in beide jaren is onveranderd gebleven. De prijsmutatie 2013 is met 0,2% gedaald. Dit leidt tot een voordeel van 0,1 miljoen euro. De prijsmutatie 2014 is met 0,1% gestegen. Dit leidt tot een nadeel van 0,1 miljoen euro. Bovenstaande ontwikkelingen leiden per saldo tot een voordeel van 2,9 miljoen euro in 2015.

Bezuinigingen (N 2 miljoen euro)
De bezuinigingen doorlichting eigen organisatie en doorlichting programma's, beide 2 miljoen euro, worden in 2015 nog niet gerealiseerd. Hierdoor ontstaat een nadeel van 4 miljoen euro. Van het structurele budget weglek bezuinigingen van in totaal 2,1 miljoen euro (bezuinigingspakket 2011-2014) resteert nog 1,1 miljoen euro. Het structurele budget "risico's bezuinigingen" van 0,5 miljoen euro is in 2015 niet aangewend. Bij de begroting 2014 heeft uw raad 7,6 miljoen euro beschikbaar gesteld om niet te realiseren bezuinigingen af te boeken. Van dit budget resteert nog 174 duizend euro. De bezuiniging verlenging afschrijvingstermijnen heeft 216 duizend euro meer opgebracht dan begroot. Per saldo ontstaat een nadeel van 2 miljoen euro op de bezuinigingen.

Stelposten Extra beleid (V 2,4 miljoen euro)
Jaarlijks worden voorstellen gedaan voor nieuwe projecten en initiatieven. Deze projecten kunnen gedekt worden met Extra Beleidsgeld. Indien uw raad hiervoor geld beschikbaar stelt maar de plannen zijn nog niet concreet genoeg dan worden de middelen extra beleid tijdelijk geparkeerd bij het concern. Zodra plannen en uitwerkingen concreet zijn, kan het geld beschikbaar worden gesteld. Voor een aantal van deze projecten is het geld niet opgehaald. Dit valt dus vrij ten gunste van het concernresultaat.

Het gaat hierbij om de volgende projecten:

Uit 2007: Terreinwinst	V	13
Uit 2008: Terreinwinst	V	62
Uit 2009: Project Oud & Nieuw	V	5
Uit 2013: Bereikbaarheid	V	1.400
Uit 2015: Leren	V	443
Uit 2014: Risicobuffer	V	125
Uit 2015: Gebiedsgericht werken	V	300
Uit 2015: Bijdrage GR Meerstad	V	33
	V	2.381

In totaal is de vrijval extra beleid 3,2 duizend euro. De vrijval extra beleid van in totaal 794 duizend euro (507 duizend euro en 287 duizend euro) die betrekking heeft op de ruil incidenteel/structureel geld is verantwoord bij de het onderdeel rente resultaat uitruil incidenteel/structureel (zie hierboven 'Rente resultaat uitruil structureel/incidenteel').

Vrijval voorziening Enexis (V 3,9 miljoen euro)
Vanuit de 'Verkoop Vennootschap BV' is een agio uitkering ontvangen van 3,9 miljoen euro. Hiermee is een deel van de vordering die we hebben op deze BV afgeboekt. Tegenover deze vordering staat een voorziening. Hieruit kan nu een deel ter grootte van de uitkering vrijvallen.

Resultaat voorgaande jaren (N 1,6 miljoen euro)
Bij het opstellen van de begroting 2015 was nog niet geheel zicht op de ontvlechting van de budgetten 2014 vanwege de reorganisatie en centralisatie van budgetten naar het SSC. Bij de rekening 2015 zijn bij de concernstelposten nadelige effecten van de ontvlechting van in totaal 1,6 miljoen euro naar voren gekomen.

Rente (N 700 duizend euro)
In de begroting hebben we een verwachte renteopbrengst begroot op reserves en voorzieningen van voldoende omvang van 1,2 miljoen euro. In de realisatie is 500 duizend euro, de rentebaten van de Algemene Egalisatie Reserve, op dit programma verantwoord. Dat resulteert in een negatief resultaat van 700 duizend euro. De rentebaten van de andere reserves en voorzieningen van voldoende omvang zijn verantwoord onder programma 13.

Penvoering Wmo 2015 / ZIN 18+ Groningse gemeenten (géén verschil)
In 2015 hebben wij, voor de samenwerkende 22 Groningse gemeenten, uitvoering gegeven aan het inkooptraject en het contractbeheer voor de transitie van Awbz taken naar de Wmo 2015. Dit houdt in dat de penvoering, waaronder het contractmanagement, en de financiële verwerking deel uitmaken van onze financiële huishouding. Deze financiële verwerking bestaat uit de vergoeding voor onze penvoering en betalingen aan zorgaanbieders en de daaraan verbonden bijdragen van de Groningse gemeenten. Aangezien deze financiële verwerking niet in de gemeentebegroting is opgenomen is er sprake van een overschrijding van de lasten van 40 miljoen euro, deze is gelijk aan de, niet begrote, hogere baten.

Uitvoering penvoering ZIN 18+ (géén verschil)
In 2015 hebben bijna alle Groninger gemeenten de inkoop van de zorg in natura voor AWBZ 18+ gezamenlijk uitgevoerd. De gemeente Groningen heeft hiervoor als penvoerder gefungeerd. Hiervoor zijn incidenteel kosten gemaakt (0,4 miljoen euro), die door de

deelnemende gemeenten zijn vergoed.

Vergoeding BTW-compensatiefonds (V 893 duizend euro)
Het resultaat op het BTW-compensatiefonds bedraagt 893 duizend euro voordelig. Dit resultaat ontstaat doordat BTW op investeringen in rioleringen ad 2 miljoen euro kan worden gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds. Voor deze terug te vorderen BTW is 1,2 miljoen euro begroot. Resteert een resultaat van 843 duizend euro. Daarnaast is er doorgeschoven BTW gecompenseerd (50 duizend euro).

Bestuurlijke dienstverlening (V 271 duizend euro)
Het traject bestuurlijke dienstverlening heeft een doorlooptijd van enkele jaren. In 2015 is 271 duizend euro van het budget niet besteed. In 2016 willen we voor de verbetering van de bestuurlijke dienstverlening stellers trainingen organiseren en het bestuurlijke besluitvorming (project DiGi A-Z) digitaliseren.

Organisatiekosten Stadsontwikkeling (N 1,3 miljoen euro)
Het resultaat op de organisatiekosten Stadsontwikkeling bedraagt 1,3 miljoen euro nadelig. Dit resultaat wordt in hoofdlijnen verklaard door het niet halen van taakstellingen op nominale compensatie, een nadeel op werken derden, een tekort op dekking SSC-overhead en minder dekking uit ureninzet projecten en kostendekkende producten.

Werken voor derden (géén verschil)
In 2015 zijn meer opdrachten werken voor derden uitgevoerd dan begroot. Hierdoor is 348 duizend euro meer aan inkomsten en uitgaven gerealiseerd.

Dotatie voorziening wethouderspensioenen (N 500 duizend euro)
Op basis van nieuwe actuariële berekeningen per 31 december 2015 valt de op te nemen pensioenvoorziening hoger uit. Derhalve heeft er een dotatie plaatsgevonden van 481 duizend euro, waarmee de voorziening van voldoende niveau is.

Overige afwijkingen (V 322 duizend euro)
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 401 duizend euro.

PROGRAMMA 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat we de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien afzonderlijk zichtbaar maken. Dat gebeurt in dit programma.
Het deelprogramma algemene inkomsten en post onvoorzien bestaat uit de volgende onderdelen:

- onroerende zaakbelasting;
- roerende zaakbelasting;
- hondenbelasting;
- logiesbelasting;
- saldo van de financieringsfunctie;
- algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- rente reserves;
- dividend;
- post onvoorzien.

1. Algemene inkomsten en post onvoorzien

Deelprogramma 13.1 ALGEMENE INKOMSTEN EN POST ONVOORZIEN

Het gemeentefonds is een fonds op de Rijksbegroting waaruit de gemeenten jaarlijks een algemene uitkering krijgen. Met dat geld moeten gemeenten hun algemene taken vervullen, minimaal op het niveau zoals door de wet voorgeschreven. Ook houden zij met dit geld hun bestuurlijk en ambtelijk apparaat in stand. In de besteding van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is de gemeente vrij. Over de besteding ervan hoeft de gemeente geen verantwoording af te leggen aan Den Haag. Het Rijk voedt het gemeentefonds vanuit de rijksbelastingen. In 2015 gaat er ongeveer 15 miljard euro in het gemeentefonds om. De omvang van het gemeentefonds daalt en stijgt jaarlijks met de rijksuitgaven mee (decres/krimp resp. accres/groei), en wordt bovendien beïnvloed door veranderingen in taken van gemeenten. Bij de verdeling van het totale bedrag staan twee uitgangspunten centraal, globaliteit en kostenoriëntatie. Deze uitgangspunten zijn uitgewerkt in ongeveer 60 verdeelmaatstaven. Deze maatstaven houden verband met een scala aan karakteristieken, zoals de eigen draagkracht, de omvang, de sociale structuur, de fysieke structuur en met de centrumfunctie van de gemeente. Naast de algemene uitkering ontvangen gemeenten uit het gemeentefonds nog de zogenaamde integratie- en decentralisatie-uitkeringen. Dat zijn aparte geldstromen binnen het gemeentefonds, die niet via de normale verdeelmaatstaven worden verdeeld. Een integratie-uitkering heeft een aparte verdeling en kan een eigen groei hebben. De mei- of junicirculaire informeert gemeenten over de ontwikkeling van de uitkering uit het gemeentefonds, gebaseerd op de Voorjaarsnota van het Rijk. Bij het verschijnen van de Miljoenennota van het Rijk in september wordt een septembercirculaire opgesteld, waarin gemeenten worden geïnformeerd over eventuele veranderingen die na de Voorjaarsnota van het Rijk zijn opgetreden en die gevolgen hebben voor de ramingen van gemeenten. Gemeenten hebben informatie over omvang en verdeling van het gemeentefonds nodig om voor het volgende jaar hun eigen uitkering te kunnen bepalen.

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Algemene inkomsten en post onvoorzien bedraagt 46,4 miljoen euro. Dit deelprogramma geeft een batig saldo omdat hier de Algemene dekkingsmiddelen worden geboekt. Ook de renteopbrengsten worden hier geboekt. Het saldo van dit deelprogramma dient als algemene dekkingsmiddel.

BELEIDSVELDEN

- Algemene inkomsten en post onvoorzien

Beleidsveld **Algemene inkomsten en post onvoorzien**

Algemene dekkingsmiddelen

Deelpr.	Dekkingsmiddelen	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015
13.1	Onroerende zaakbelasting	61.113	61.286	**60.087**
13.1	Roerende zaakbelasting	71	71	**96**
13.1	Hondenbelasting	837	837	**853**
13.1	Logiesbelasting	1.055	1.055	**1.153**
13.1	**Saldo financieringsfunctie**	3.164	3.451	**5.803**
13.1	**Algemene uitkering**	440.521	443.048	**439.296**
13.1	**Post onvoorzien**	-100	-46	-46
13.1	**Rente reserves**	2.432	2.226	**2.359**
13.1	**Dividenden**	2.023	2.023	**2.428**
Saldo dekkingsmiddelen		**511.116**	**513.951**	**512.029**

Belastingen

Voor een toelichting op de belastingen verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale heffingen.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In totaal is in 2015 een bedrag van 439,3 miljoen euro ontvangen vanuit het gemeentefonds. Dit levert een nadeel op van 3,8 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2015. Een toelichting van de resultaat is gegeven aan het, einde van dit programma.

Dividend

Dit betreft begrote dividendopbrengst van de aandelen Enexis.

Post Onvoorzien

Post Onvoorzien is in 2015 aangesproken voor het volgende:

- 70 jaar bevrijding 54 duizend euro

WAT HEEFT HET GEKOST?

Plaats hier de cirkelgrafieken op kosten en baten categorie

Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
13.1	Algemene inkomsten en post onvoorzie	48.243	48.071	46.393	1.678
	Totaal lasten	**48.243**	**48.071**	**46.393**	**1.678**
	Baten				
13.1	Algemene inkomsten en post onvoorzie	557.326	559.988	556.546	-3.442
	Totaal baten	**557.326**	**559.988**	**556.546**	**-3.442**
	Totaal saldi voor bestemming	**509.083**	**511.917**	**510.153**	**-1.764**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	0	0	0	0
	Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
	Totaal saldi na bestemming	**509.083**	**511.917**	**510.153**	**-1.764**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien **N 1,8 miljoen euro**

Algemene uitkering (N 3,8 miljoen euro)

Algemene uitkering 2013 (N 66 duizend euro)
Uit de meicirculaire 2015 blijkt dat de integratie uitkering Wmo over 2013 4 duizend euro hoger uitvalt. Daarnaast is de verdeelmaatstaf OZB bijgesteld. Dit leidt tot een nadeel van 70 duizend euro. Per saldo een nadeel van 66 duizend euro.

Algemene uitkering 2014 (N 6 duizend euro)
Uit de meicirculaire 2015 blijkt de integratie uitkering Wmo over 2014 15 duizend euro hoger uit te vallen en de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang 53 duizend euro hoger uit te vallen. Beide mutaties worden verrekend met de sector en leiden hierdoor niet tot een concernresultaat. Het uiteindelijke nadeel van 6 duizend euro wordt vooral veroorzaakt door aanpassingen in de verdeelmaatstaven van het aantal leerlingen, het aantal lage inkomens, de omgevingsadressendichtheid, de oppervlakte bebouwing en de neerwaartse aanpassing van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang met 27 duizend euro.

Landelijke ontwikkelingen 2015 (N 5,1 miljoen euro)
Uit de decembercirculaire 2015 blijkt dat de uitkeringsfactor met 30 punten wordt verlaagd ten opzichte van de begroting 2015. Dit levert een nadeel op van 5,1 miljoen euro. Deze verlaging van de uitkeringsfactor wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaartse bijstelling van het accres 2015 van landelijk 470 miljoen euro zoals opgenomen in de meicirculaire 2015.

Plaatselijke ontwikkelingen 2015 (V 5,3 miljoen euro)
De plaatselijke ontwikkelingen zijn geactualiseerd ten opzichte van de ramingen zoals die zijn opgenomen in de begroting 2015. Op basis van actuele informatie vanuit onder andere het CBS en de gemeentefondscirculaires zijn de standen van de verdeelmaatstaven geactualiseerd voor 2015. Uit deze actualisatie blijkt dat de stad op een aantal onderdelen in de afgelopen periode sneller is gegroeid dan waar we rekening mee hebben gehouden. Deze stijging zit voornamelijk in het aantal inwoners, het aantal minderheden, het klantenpotentieel en de omgevingsadressendichtheid. Hier tegenover staat een lager aantal uitkeringsontvangers en lage inkomens. Het rijk corrigeert de hogere groei via de uitkeringsfactor, dit zit verwerkt in het onderdeel 'landelijke ontwikkelingen' (zie hierboven). Daarnaast is in 2015 de decentralisatie uitkering Centra voor jeugd en gezin overgegaan naar het algemene deel van het gemeentefonds. Hiermee is voor Groningen 3,8 miljoen euro verschoven van de categorie 'Integratie- en decentralisatie uitkeringen' naar de categorie 'Plaatselijke ontwikkelingen'.

Deze ontwikkelingen leiden er toe dat we bij de plaatselijke ontwikkelingen per saldo een hogere uitkering verwachten van 5,3 miljoen euro over 2015.

Integratie- en decentralisatie uitkeringen (N 3,9 miljoen euro)
In totaal hebben we in 2015 voor 219,5 miljoen euro aan integratie- en decentralisatie uitkeringen ontvangen (verspreid over 23 verschillende uitkeringen). De grootste uitkering betreft de integratie uitkering die we ontvangen voor het Sociaal Domein. In 2015 is hiervoor 174,5 miljoen euro ontvangen. Andere grote uitkeringen betreffen de integratie uitkering Wmo middelen (12,6 miljoen euro) en de uitkering voor Maatschappelijke opvang (18,7 miljoen euro). Deze uitkeringen zijn ingezet op de betreffende beleidsterreinen. In de decembercirculaire zijn bij twee integratie- en decentralisatie uitkeringen mutaties geweest die vanwege het tijdstip waarop deze mutaties bekend zijn gemaakt niet meer verrekend konden worden met de sector. Het betreft extra middelen voor de integratie uitkering Sociaal domein (8 duizend euro) en een negatieve bijstelling van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang over 2014 van 27 duizend euro. Deze mutaties vallen in het concernresultaat van de algemene uitkering.

Daarnaast is de decentralisatie uitkering Centra voor jeugd en gezin in 2015 overgaan naar het algemene deel van het gemeentefonds. Hiermee is voor Groningen 3,8 miljoen euro verschoven van de categorie 'Integratie- en decentralisatie uitkeringen' naar de categorie 'Plaatselijke ontwikkelingen'.

Dividend (V 404 duizend euro)
Aan dividend is in 2015 per saldo 200 duizend euro minder ontvangen dan begroot, vooral door afgenomen dividend op ons aandelenkapitaal BNG. Deze afwijking wordt veroorzaakt door afgenomen renteresultaat van de BNG als gevolg van de gedaalde marktrente en door meer conservatieve waarderingen, ingegeven door regelgeving van de Europese Centrale Bank (ECB). De renteopbrengst van de lening aan Enexis (600 duizend euro) is hier verantwoord maar in programma 12 begroot. Dit verklaart het voordeel van per saldo 400 duizend euro.

Afdracht Fonds ondernemend Groningen (V 110 duizend euro)
In 2015 wordt op alle niet-woningen een opslag van 6 % op de OZB geheven ten behoeve van

het Fonds. De afdracht aan het Fonds valt lager uit doordat er minder OZB is geïnd dan geraamd. Daarnaast is er door een herrekening van de afdracht minder uitgekeerd aan het Fonds. Hierdoor valt de afdracht per saldo ook lager uit.

Onroerend zaakbelasting (N 1,2 miljoen euro)
In 2015 is minder onroerende zaakbelasting ontvangen dan geraamd. De minderopbrengst bedraagt 1,2 miljoen euro. De belangrijkste oorzaak hiervan is de afhandeling van bezwaarschriften. Weliswaar is het aantal bezwaarschriften afgenomen maar een gegrond bezwaar betreffende één bedrijfspand met een hoge WOZ-waarde kan een aanzienlijk verlies aan inkomsten voor meerdere jaren tot gevolg hebben. Wij gaan ervan uit dat dit zich in 3 gevallen voor gaat doen. Het verlies aan inkomsten is daardoor hoger dan op basis van ervaringscijfers uit het verleden werd ingeschat.

Logiesbelasting (V 98 duizend euro)
In 2015 zijn de aanslagen 2014 opgelegd. In 2014 zijn er meer overnachtingen geweest dan begroot. Hierdoor vertoont de logiesbelasting een meeropbrengst van 98 duizend euro.

Saldo financieringsfunctie (V 2,4 miljoen euro)
Voordeel korte mismatchfinanciering (V 583 duizend euro)
We hebben een gedeelte van de lange vermogensbehoefte kunnen financieren tegen 0,065% rente, terwijl we het rentetarief voor nieuwe leningen hebben begroot op 3,20%. Dit levert, na aftrek van de in de begroting opgenomen taakstelling van 1,8 miljoen euro, een voordeel op van 583 duizend euro.

Renteresultaat leningenportefeuille (V 2,1 miljoen euro)
We hebben in 2015 voor in totaal 130 miljoen euro aan nieuwe leningen afgesloten. Dit is een gemiddelde omvang van 88 miljoen euro. De nieuwe leningen hebben we kunnen afsluiten tegen gemiddeld 1,05% in plaats van 3,20%. We realiseren daarmee een rentevoordeel van 1,9 miljoen euro.
Op de langlopende leningenportefeuille zijn er daarnaast nog overige relatief geringe afwijkingen van per saldo 229 duizend euro voordeel.

Overig (N 355 duizend euro)
Overige voor-en nadelen binnen de financieringsfunctie tellen op tot een nadeel van 355 duizend euro

Overig (V 175 duizend euro)
Diverse overige posten tellen op tot een nadeel van 175 duizend euro.

PROGRAMMA 14 Algemene ondersteuning

1 Algemene ondersteuning

Deelprogramma 14.1 ALGEMENE ONDERSTEUNING

GELD

Het lastentotaal van deelprogramma Algemene ondersteuning bedraagt 93,1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit diverse opbrengsten, vergoeding werken voor derden en een bijdrage uit de algemene middelen.

BELEIDSVELDEN

- Algemene ondersteuning

Beleidsveld **Algemene ondersteuning**

Algemeen

In het deelprogramma Algemene Ondersteuning staan de kosten opgenomen van :

1. Concernstaf
2. GMT
3. SSC
4. DVO Ten Boer

Vanuit het SSC worden de volgende diensten geleverd:

- Financiën, toezicht en controle
- P&O / HRM
- Inkoop
- Communicatie
- Juridische zaken
- Bestuurszaken en Bestuursondersteuning
- Informatievoorziening en automatisering (ICT)
- Facilitaire zaken en Huisvesting
- Overig

Met de vorming in 2014 van een SSC voor alle ondersteunende activiteiten (PIJOFACH) en een concernstaf is een belangrijke stap gezet naar het functioneren als één gemeente, één Groningen. Omdat alle baten en lasten van de overheadfuncties zijn gecentraliseerd is meer inzicht en sturing ontstaan op de samenhangende activiteiten.

Het deelprogramma laat de omvang zien van de indirecte algemene lasten van ondersteunende directies die niet worden toegewezen aan de programma's, de zogenaamde concernoverhead. Een deel van de op dit deelprogramma verantwoorde overhead heeft een indirecte relatie met andere programma's. Deze lasten worden op basis van verdeelsleutels aan de programma's toegerekend.

Met de vorming van een deelprogramma Algemene Ondersteuning wordt tevens aangesloten bij de adviezen van de VNG-adviescommissie inzake de vernieuwing van de BBV (verslaggevingsvoorschriften gemeenten en provincies), die recentelijk is gepubliceerd. Deze adviezen zullen voor onze gemeente nog

nader worden uitgewerkt, waaronder de definitie van ‘algemene overhead’. Op het moment dat deze gelijkluidend zijn voor alle gemeenten zal de financiële vergelijkbaarheid eveneens toenemen.

In de paragraaf Bedrijfsvoering geven wij aan welke doelstellingen wij hebben op het gebied van de bedrijfsvoering in 2015. Hiervoor wordt verwezen naar deze paragraaf.

Financiën

Concernstaf

De kosten van de concernstaf bestaan met name uit personele kosten. Voor de toelichting hierop verwijzen wij u naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' bij dit programma.

GMT

De hieronder opgenomen kosten hebben vooral betrekking op de salariskosten van het GMT en de kosten in relatie tot de concernbrede organisatieontwikkelingsbudgetten. Voor de toelichting hierop verwijzen wij u naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' bij dit programma.

SSC

De lasten van het SSC bestaan met name uit personeelslasten en kapitaallasten. Voor de toelichting hierop verwijzen wij u naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' bij dit programma.

DVO Ten Boer

Hieronder worden de kosten verantwoord van de werkzaamheden voor de gemeente Ten Boer, die op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) worden doorbelast. Ten opzichte van de begroting is hierop in 2015 een voordelig resultaat ontstaan van 26 duizend euro.

Frictiekosten bezuinigingen 2011-2014 nieuw [Extra beleidsmiddelen]

In de bezuinigingsopgave 2011-2014 en de maatregelen die we nemen om tekorten in de bedrijfsvoering te dekken, zit een personele bezuinigingsopgave van circa 250 fte. Ieder bezuinigingstraject op formatie gaat gepaard met frictiekosten, aangezien het tijd kost medewerkers te herplaatsen binnen of buiten de organisatie. Onder frictiekosten verstaan we doorlopende loonkosten inclusief overheadkosten. De frictiekosten voor de komende 4 jaar hebben we bepaald op circa 20 miljoen euro. Op basis van ervaringen met frictiekosten in het verleden zou het bedrag aan frictiekosten hoger moeten zijn. We stellen ons echter tot doel maximaal 20 miljoen euro aan frictiekosten te maken. We houden hierbij rekening met de autonome uitstroom en een intensieve aanpak van herplaatsing van medewerkers. Door meevallende aantallen herplaatsers en actualisatie in de planning van komende reorganisaties, is in 2015 een voordeel op frictiekosten ontstaan. De verwachting is dat het voordeel dat nu is ontstaan in latere jaren wel nodig zal zijn voor dekking van deze frictiekosten.

Frictiekosten nieuwe bezuinigingen 2014-2017 [Extra beleidsmiddelen]

Voor een sluitende meerjarenbegroting 2014-2017 waren aanvullende bezuinigingen noodzakelijk. We verwachten dat deze bezuinigingen leiden tot extra frictiekosten voor circa 40 fte. Door meevallende aantallen herplaatsers en actualisatie in de planning van komende reorganisaties, is in 2015 een voordeel op frictiekosten ontstaan. De verwachting is dat het voordeel dat nu is ontstaan in latere jaren wel nodig zal zijn voor dekking van deze frictiekosten.

Frictiekosten outsourcen ICT 2015-2018 [Extra beleidsmiddelen coalitieakkoord]

Onze ICT gaan we outsourcen. Hiermee wordt onze organisatie flexibeler en kunnen we beter gebruik maken van technologische innovatie. Outsourcen brengt frictiekosten met zich mee. Als gevolg van

vertraging van de Greenfieldanalyse en de langere doorlooptijd qua besluitvoring dan is voorzien is een deel van de middelen nog niet besteed in 2015. Uw raad heeft eerder besloten om het restant van 160 duizend euro toe te voegen aan de reserve extra beleid.

Opvangen tekorten begroting Shared Service Center(SSC) **[Extra beleidsmiddelen]**
Vanaf januari 2014 heeft het SSC een eigen begroting. Deze is samengesteld uit de budgetten voor de middelenfuncties, zoals deze in de voormalige dienstbegrotingen waren opgenomen. Op basis van het opgeleverde resultaat van de ontvlechting is duidelijk geworden dat er een aantal knelpunten vanuit de dienstbegrotingen is overgedragen aan het SSC. Daarnaast zijn er ontwikkelingen (krimpende organisatie en verdelen van organisatietekorten) waar ook het SSC mee wordt geconfronteerd. Binnen het SSC moet hier een oplossing voor gevonden worden. Op langere termijn is dit mogelijk. Voor het jaar 2015 was dit nog niet realistisch en is een budget van 500 duizend euro toegekend voor het oplossen van knelpunten. Door het realiseren van incidentele resultaten in 2015 is dit budget uiteindelijk niet nodig geweest.

WAT HEEFT HET GEKOST?

Plaats hier de cirkelgrafieken op kosten en baten categorie

Algemene ondersteuning

Deel-progr.	Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2015	Verschil
	Lasten				
14.1	Algemene ondersteuning	71.501	77.162	89.326	-12.164
	Totaal lasten	**71.501**	**77.162**	**89.326**	**-12.164**
	Baten				
14.1	Algemene ondersteuning	4.277	4.868	20.311	15.443
	Totaal baten	**4.277**	**4.868**	**20.311**	**15.443**
	Totaal saldi voor bestemming	**-67.224**	**-72.294**	**-69.015**	**3.279**
	Reserve mutaties				
	Totaal toevoegingen	30	3.765	3.765	0
	Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
	Totaal saldi na bestemming	**-67.254**	**-76.059**	**-72.780**	**3.279**

Toelichting van het verschil tussen de rekening 2015 en de actuele begroting van 2015
(alleen bij verschillen in baten of lasten > 250 duizend euro)

14.1 Algemene ondersteuning **V 3,3 miljoen euro**

DOIB (V 555 duizend euro)
Het budget dienstverlening, organisatieontwikkeling, innovatie bedrijfsvoering (DOIB) is een budget van het GMT. Het GMT bepaalt jaarlijks de prioritering op basis van een voorstel. Het totale bedrag bedraagt 2,4 miljoen euro. Van dit bedrag is in 2015 2,3 miljoen toegekend aan verschillende projecten. Dit betekent dat er 100 duizend euro niet is toegekend aan specifieke projecten.
Een deel van de projectkosten Zaakgericht werken, die begroot waren voor 2015 voor onder meer projectleiding, training en communicatie, zijn nog niet gemaakt. Deze kosten worden in 2016 gemaakt. Dit betreft 259 duizend euro.
Voor het project KCC is ook 170 duizend euro minder gebruikt dan begroot. Dit heeft vooral te maken met het feit dat een deel van de kosten gewoon al in de dagelijkse bedrijfsvoering zitten.
Bij de andere projecten is in totaal nog 26 duizend niet gebruikt. Dit levert totaal een voordeel op van 555 duizend euro.

Frictiebudget (V 2,1 miljoen euro)
Het frictiebudget wordt gebruikt voor het dekken van doorlopende loonkosten voor herplaatsers als gevolg van door de gemeente uitgevoerde reorganisaties. Door meevallende aantallen herplaatsers en actualisatie in de planning van komende reorganisaties, is er een voordeel op frictiekosten ontstaan. In 2015 heeft een dotatie van 863 duizend euro aan de voorziening frictiekosten plaatsgevonden. Verder zijn transitiekosten SO (350 duizend euro) en een pilot interne mobiliteit (110 duizend euro) hieruit bekostigd. Er resteert dan nog een bedrag van 2,1 miljoen euro. De verwachting is dat dit bedrag in latere jaren wel zal worden

benut.

Afwaardering boekwaarde Gotenburgweg (N 1,4 miljoen euro)
Het gebouw aan de Gotenburgweg is voor de huisvesting van personeel niet (meer) noodzakelijk. Derhalve staat dit gebouw en bijbehorende terrein (al aantal jaren) in de verkoop. Dit kantoorgebouw is lastig te verkopen gezien de huidige markt. Er is nu een koper gevonden. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, 1,4 miljoen hebben afgewaardeerd.

Kapitaallasten (V 1,2 miljoen euro)
Als gevolg van incidenteel uitstel van investeringen in diverse interne voorzieningen zoals meubilair, inventaris, ICT en dergelijke alsmede het verlate realiseren van investeringen hebben wij incidenteel vrijval met betrekking tot kapitaallasten.

Onderhoud (V 285 duizend euro)
De lagere kosten voor onderhoud is incidentele vrijval, het accent lag in het afgelopen jaar op het opstellen van meerjarige onderhoudsplannen. De vertraging van het onderhoud Stadsschouwburg, welk project in het voorjaar 2016 wordt afgerond, maakt eveneens onderdeel uit van het resultaat.

Personeelslasten (V 997 duizend euro)
Extra inhuur ten behoeve van service management en ICT levert een nadeel op van 808 duizend euro. Daarnaast levert het niet invullen van vacatures ICT een voordeel op van 342 duizend euro en is er nog een voordeel op salariskosten van 180 duizend euro. Extra detacheringsopbrengsten levert nog een voordeel op van 1,3 miljoen euro op.

Nieuwe dienstverlening (V 428 duizend euro)
In 2015 is de dienstverlening gestart vanuit het SSC ter ondersteuning van de Vernieuwing Sociaal Domein, het Bureau Jeugdzorg en het Regionaal Inkoopbureau Groninger Gemeenten.
De onderschrijding wordt veroorzaakt door minder en later inhuur van extern personeel dan in eerste instantie geraamd werd.

Knelpuntenbudget (V 500 duizend euro)
Bij de begroting 2015 is aan het SSC incidenteel Extra beleid toegekend voor het oplossen van knelpunten. Dit budget is het afgelopen jaar niet ingezet. Hierdoor ontstaat een voordelige afwijking van 500 duizend euro.

Invoering VPB (V 483 duizend euro)
Ten behoeve van de implementatie van de wet Vennootschapsbelasting Overheidsbedrijven is een budget van 700 duizend euro beschikbaar gesteld in 2015. Van dit budget blijft 483 duizend euro over. Het volledige bedrag van 483 duizend euro is benodigd voor het vervolg van de implementatie van de wet.

ILB / Opleidingen (N 948 duizend euro)
Het hier gepresenteerde resultaat betreft het totaalresultaat van de gemeente met betrekking tot de opleidingslasten alsmede de kosten van het Individueel Loop Baanbudget (ILB) van 1.500 euro dat op grond van de cao aan iedere medewerker is toegekend over de

jaren 2013 – 2015. Omdat het budget over een periode van 3 jaar kon worden opgenomen is voor de te verwachten ILB-aanvragen over 2013 en 2014 een bedrag in de hiervoor gevormde voorziening opgenomen. Deze voorziening betrof 700 duizend euro, het totale tekort op ILB/opleidingen bedroeg 1,6 miljoen euro.

Voorziening dubieuze debiteuren (V 430 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is een voorziening opgenomen in verband met mogelijke oninbaarheid van op dat moment gemeentebreed openstaande vorderingen. In 2015 is deze last toegerekend aan de verschillende programma's waardoor hier een incidenteel voordeel ontstaat van 430 duizend euro.

Extra communicatiemiddelen (N 330 duizend euro)
Om medewerkers in staat te stellen optimaal gebruik te laten maken van moderne communicatiemiddelen zoals tablets en smartphones moeten we extra kosten maken. Binnen de gemeentebegroting is deels dekking gevonden uit een budget voor innovatie en bedrijfsvoering.

Taakstellingen/bezuinigingen (N 3,6 miljoen euro)
Dit zijn een aantal niet gerealiseerde taakstellingen (N 2,4 miljoen euro) en niet gerealiseerde bezuinigingen (N 1,1 miljoen euro). Zie onderstaande overzichten voor een specificatie.

De niet gerealiseerde taakstellingen welke zijn opgenomen in programma 14 betreffen de volgende posten:

Omschrijving taakstelling	**Bedrag**
Verminderde dienstverlening brandweer	-67
Toerekening kosten RO/EZ	-302
Niet inverdienen nom compensatie	-104
verminderde dienstverlening RO/EZ	-255
Gotenburgweg	-700
Nog onverdeelde taakstelling RO-SSC	-740
Wegvallen dekking kamerverhuur	-158
Taakstelling PMO	44
Overheveling Oosterboog en Ciboga	-78
Verandertrajecten RO/EZ	-80
Totaal taakstellingen	**-2.440**

De niet gerealiseerde bezuinigingen welke zijn opgenomen in programma 14 betreffen de volgende posten:

Omschrijving bezuiniging	**Bedrag**
Besparing huisvesting Vastgoed	-145
Versobering inkoop HRM	-218
Meer werken voor derden	-105
Catering	-189
Huisvesting Concernstaf/griffie	-85
Geen compensatie loon-en prijsindex	-210
Minder secretariële ondersteuning	-50
Slimme inkoop communicatie	-100
Besparing college/GMT	-45
Totaal bezuinigingen	**-1.147**

Extra incidentele dienstverlening (V 2,0 miljoen euro)
Voor diverse partijen hebben we (incidentele) dienstverlening in rekening gebracht. Dit levert een voordeel op van 2 miljoen euro op.

Overig (V 725 duizend euro)
Diverse kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 725 duizend euro.

PARAGRAFEN

2. Stadsdelen

3. Duurzaamheid

4. Weerstandsvermogen

5. Onderhoud kapitaalgoederen

6. Financiering

7. Verbonden partijen

8. Grondbeleid

9. Lokale heffingen

10. Vernieuwing Sociaal Domein

10. Bedrijfsvoering

Paragraaf 1 INTEGRAAL GEBIEDSGERICHT WERKEN

De gebiedsgerichte inzet, waarvoor oorspronkelijk de paragraaf Stadsdelen werd geformuleerd, is in de Gemeentebegroting 2015 opgenomen in paragraaf 1: Integraal Gebiedsgericht Werken.
Gebiedsgericht werken is een pijler in het coalitieakkoord 'voor de verandering'. We zijn in oktober 2014 gestart met wijkwethouders, die ondersteund worden door gebiedsteams in de vijf stadsdelen. We dragen met het gebiedsgerichte werken bij aan de door ons nagestreefde inclusieve samenleving. Als essentieel onderdeel daarvan geven we zoveel mogelijk ruimte aan initiatieven uit de samenleving zelf. Door de instelling van gebiedsteams zijn we als overheid beter benaderbaar en komen steeds gemakkelijker samen met burgers en partners tot activiteiten.

Onderdelen:

- Algemeen
- Centrum
- Oude Wijken
- Zuid
- Oost
- West

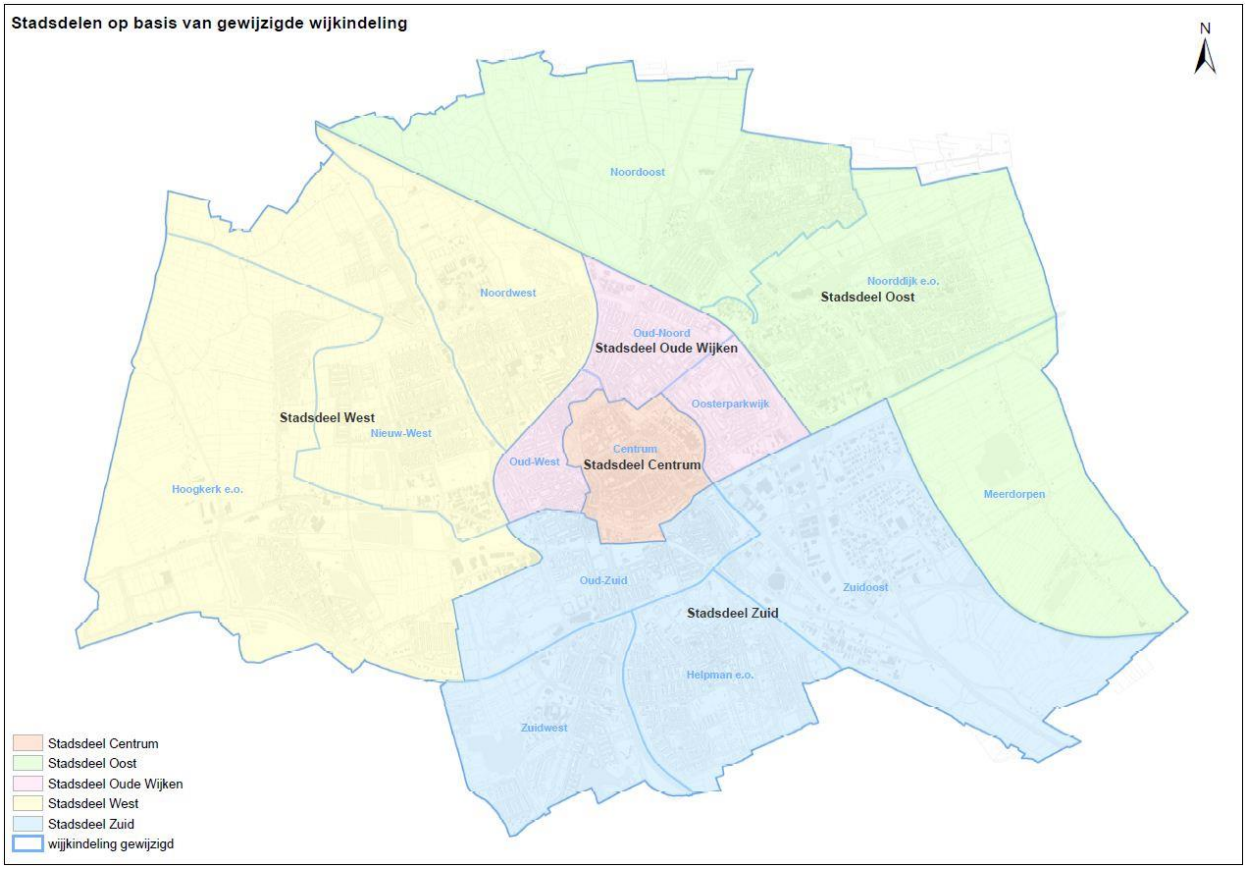

Zoals aangegeven in de begrotingstekst 2015 zien we het integraal gebiedsgericht werken als een pijler onder ons Coalitie-Akkoord. We dragen met het gebiedsgerichte werken bij aan de door ons nagestreefde inclusieve samenleving. Als essentieel onderdeel daarvan geven we zoveel mogelijk ruimte aan initiatieven uit de samenleving zelf. Door de instelling van gebiedsteams zijn we als overheid beter benaderbaar en komen steeds gemakkelijker samen met burgers en partners tot activiteiten. In onderstaande overzichten per stadsdeel zien we daar goede voorbeelden van. We noemen hier: de gebiedsvisie Groningen

West/Hoogkerk, Golvend Lewenborg en Sociale Long Beijum, de initiatievencafé's in Zuid, de buurtinitiatieven in de Oude Wijken en de visievorming voor het A-kwartier in de binnenstad.

Algemeen

We zijn eind 2014 gestart met een verfrissende aanpak in de wijken door middel van gebieds-teams onder aansturing van de wijkwethouder. We hebben het jaar 2015 aangekondigd als overgangsjaar, een jaar om te experimenteren, maar ook om te leren. Dit heeft zich reeds vertaald in een meer gezamenlijk opereren als één overheid. Met de gebiedsteams lukt het ons beter om de traditionele scheidslijnen tussen de domeinen te slechten en integraler te werken.
We acteren daarbij zo veel mogelijk opgavegericht, mede bepaald op basis van de resultaten van onze wijkkompassen en uiteraard ook via de opgebouwde kennis en contact in de wijken.

Doelen

Wat wilden we bereiken

- Het verbeteren van de samenwerking in de wijken en de binnenstad;
- Het stimuleren van bewonersinitiatieven en initiatieven van overige partijen;
- Het versterken van het programmatisch gebiedsgericht werken in de wijken.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Wijkkompassen en basismonitor

De Wijkkompassen hebben we in 2015 verder doorontwikkeld tot een basismonitor. De vijf gebiedsprogramma's in 2015 waren sterk geënt op deze wijkkompassen. Deze lijn willen we in 2016 doortrekken.

Gebiedsteams en WIJ-teams

Met de inmiddels ruim één jaar functionerende gebiedsteams vervullen we een belangrijke aanvullende rol op de bestaande gemeentelijke activiteiten. Het brengt gebiedsgerichte samenhang aan binnen de stedelijke programma's. Daarnaast organiseert het gebiedsteam processen in de wijk, leidend tot gebiedsvisies en uitwerking (en zo mogelijk uitvoering) van de vijf programma's. Op deze wijze geven we in gezamenlijkheid vorm en inhoud aan onze doelen ten aanzien van de wijken.

Met de gebiedsteams en Wij-teams zijn we steeds nadrukkelijker aanwezig in de wijk en onderhouden onze netwerken en stimuleren participatie en initiatief waar mogelijk. Het lukt ons steeds beter om initiatieven vanuit de wijk te koppelen aan de gesignaleerde opgaven en de voorgestelde programmering.
Randvoorwaarde voor een betere participatie is een goede bereikbaarheid en informatie over zowel bestaande initiatieven als gemeentelijke activiteiten in de wijk.
Gebiedsteam en wijkwethouder zijn bereikbaar via wijkwebsites en/of www.gemeente.groningen.nl/wijken

StadDoetMee

Naast ondersteuning van de Gebiedsteams is vanuit StadDoetMee een contact en aanjaagfunctie voor stedelijke netwerken georganiseerd, zoals de G1000, het Vernieuwingsnetwerk, SocialLabs050 en de Stadsambassade. Deze netwerken gaan voorbij aan vertrouwde scheidingen van functies en domeinen en vragen om een andere manier van werken. Daarnaast hebben we het gebruik van innovatieve vormen van participatie en experimenten met nieuwe methoden van lokale democratie aangejaagd binnen de gemeentelijke organisatie, zoals het 'Right to Challenge' en de Veranderlabs. Rond de G1000 is een intensieve betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie geweest: in het faciliteren van het initiatief, maar ook in de aanwezigheid van ambtenaren op de dag zelf, en in de follow up van de initiatieven.

Vastgoed

Ook rond de benutting van het aanwezige vastgoed in de wijken maken we stappen. De beter gecoördineerde aansturing, met één makelpunt en één centrale lijst, geeft prikkels voor een betere benutting, meer efficiency en onderbouwde keuzes (ook exploitatie-technisch). De huidige accommodaties bieden daartoe momenteel ook meer kansen voor ontmoeting.

Geld

Financiën Algemeen, Integraal Gebiedsgericht Werken

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	720	420	300

Financiën Algemeen, ISV

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve*
Totaal algemeen	0	19	-19

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.

** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In onderstaande overzichten per stadsdeel zien we veel mooie resultaten die voortkomen uit deze intensievere inzet op gebiedsgericht werken. Goede voorbeelden zijn:

- de gebiedsvisie Groningen West/Hoogkerk;
- Golvend lewenborg en Sociale Long Beijum;
- de initiatievencafé's in Zuid;
- de buurtinitiatieven in de Oude Wijken;
- de visievorming voor het A-kwartier in de binnenstad.

Centrum

De binnenstad van Groningen is aantrekkelijk door een goede mix van winkels, horeca, cultuur, evenementen en wonen. Dit zorgt ervoor dat jaarlijks een groot aantal bezoekers naar de binnenstad komen. Dit willen we zo houden en daarin investeren we, bijvoorbeeld met de ontwikkeling van het Forum en de nieuwe Oostwand, maar ook op het gebied van veiligheid en infrastructuur. Tegelijk denken we na over hoe we de binnenstad ook de komende decennia aantrekkelijk kunnen houden. Dit doen we samen met betrokkenen in de binnenstad.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Een levendige binnenstad met een prettig verblijfsklimaat;
- Een bruisende en bereikbare binnenstad voor diverse gebruikers;
- Goed wonen in een leefbare binnenstad;
- De binnenstad als motor van de economische en culturele ontwikkeling van stad en regio waarin ruimte is voor ondernemerschap en waarin omzet en werkgelegenheid op peil blijven.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Visie Binnenstad

Onder de titel Bestemming Binnenstad werken we aan een visie op een toekomstbestendige binnenstad. Zoals in het coalitieakkoord is aangegeven, werken we aan een levendige binnenstad met een prettig verblijfsklimaat. Doelstelling is de binnenstad te versterken en nog meer het domein te laten zijn van de voetganger. Consequenties is dat de bussen op een andere manier gaan rijden, waarbij de Grote Markt en de Brugstraat worden ontzien. In juni 2015 hebben we de concept Binnenstadsvisie “bestemming Binnenstad” vastgesteld en voorgelegd aan uw raad. Uw raad heeft hier op hoofdlijnen mee ingestemd, waarna de visie de inspraak is ingegaan. Tijdens het inspiratiefestival Let's Gro 2015 zijn we wederom met bewoners, bezoekers en ondernemers in debat gegaan over de toekomst van de binnenstad, ditmaal via het ontwerpcafé aan de Westerhaven die 1,5 week open was voor publiek. Definitieve besluitvorming wordt begin 2016 verwacht.

Bruisende binnenstad en jaarprogramma Binnenstadmanagement (BIMA)

In 2015 hebben we het evenementenprogramma uitgevoerd, met als hoogtepunten Eurosonic Air, Winterwelvaart, Nacht van de Mode, Moving Mesdag en de nacht van de Kunst en Wetenschap.
In 2015 hebben wij samen met onze stakeholders in de binnenstad weer gewerkt aan uitvoering van het jaarprogramma Binnenstad Management (BIMA), waarin wij onze individuele activiteiten delen, afstemmen en waarin we waar mogelijk samen optrekken.

Informatievoorziening

In 2015 hebben we de informatieverschaffing aan bewoners en bezoekers van Groningen over de ontwikkeling van de Oostwand en het Forum gecontinueerd, via het informatiecentrum op de Grote Markt, via digitale informatie, nieuwsbrieven en klankbordgroepen. Rondom de Binnenstadsvisie “Bestemming Binnenstad” en het opstarten van het uitvoeringsproject Herinirchting Binnenstad West, zijn diverse intensieve participatietrajecten opgestart. Voorbeelden hiervan zijn het Ontwerpcafé aan de Westerhaven in november, een katern over de Binnenstadsvisie in de gezinsbode en de wijze waarop de Visie A-kwartier met de bewoners(organisatie) A-kwartier is uitgewerkt.

Beheer en onderhoud

In 2015 hebben we het BORG-niveau in de binnenstad op niveau gehouden. Een verzorgde en nette binnenstad is belangrijk voor bewoner en bezoeker van de stad, vooral tijdens de bouwwerkzaamheden. Het huiskamerteam heeft hier in 2015 aan bijgedragen.

Veiligheidsplannen uitvoeren

In 2015 zijn we samen met de bewoners van het A-kwartier volop bezig geweest met de toekomst van het A-kwartier. De aanpak is gericht op drie parallelle sporen:

- Continue aanpak overlast en drugs (inclusief camera toezicht);
- Opstellen toekomstperspectief (visie) met alle direct betrokkenen van het A-kwartier;
- Uitwerking en borging (waaronder de planologische kaders en een mogelijk uitvoeringsprogramma).

Definitieve besluitvorming van de visie wordt begin 2016 verwacht.

In 2015 hebben we onze inzet in het Veiligheidshuis gecontinueerd. Ook hebben we inzet gepleegd op Veilig Uitgaan, Veilig Ondernemen en Veilige Evenementen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

In 2015 hebben we flinke stappen gezet die het aanzien van de binnenstad hebben veranderd. We hebben gewerkt aan de afronding van de visie voor de toekomst van de binnenstad en A-kwartier. Dit alles om de binnenstad leefbaar en veilig te maken. En om ervoor te zorgen dat ook in de toekomst de binnenstad aantrekkelijk blijft voor bezoekers.

Geld

Financiën Centrum, Integraal Gebiedsgericht Werken

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	200	88	112

Financiën Centrum, ISV

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve*
Totaal algemeen	0	151	-151

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.

** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

Oude wijken

Het stadsdeel Oude Wijken omvat de oudere woonwijken die ten westen, noorden en oosten van het centrum liggen. Een belangrijk deel van de goedkope (huur)woningvoorraad in de stad treffen we aan in dit stadsdeel. De wijken hebben een hoge bebouwingsdichtheid en huisvesten relatief veel 1- en 2-persoonshuishoudens, waaronder vele studenten. De bewoners in alle wijken in dit stadsdeel ervaren relatief veel overlast vergeleken met overige wijken in de stad. Ook (on)veiligheid is in dit stadsdeel een belangrijk thema. In het stadsdeel zijn 3 WIJteams actief: Centrum/Oude Wijken, Korrewegwijk/de Hoogte en Oosterparkwijk.

Doelen

Wat wilden we bereiken

- We willen dat het voorzieningenniveau aansluit bij de veranderende behoefte van de wijk(bewoners);
- We willen een goed pedagogisch klimaat en activiteitenaanbod voor kinderen;
- We willen dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is;
- We willen dat de vele studenten die in dit stadsdeel wonen meer betrokken worden bij hun wijk, ook door de inzet van studenten voor maatschappelijke (wijk)activiteiten te stimuleren;
- We willen samen met wijkbewoners werken aan de leefbaarheid en veiligheid in de wijken.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Nieuwbouw van het Floreshuis
De nieuwbouw van het Floreshuis is halverwege en wordt in de Zomer van 2016 opgeleverd. In het toekomstige Floreshuis zal WIJ Korrewegwijk/de Hoogte worden gehuisvest. Ook zal er in dit gebouw een jeugdvoorziening worden ondergebracht. Ook de voorzieningen die in het oude Floreshuis waren ondergebracht worden in het nieuwe Floreshuis gehuisvest. Verder voorziet het Floreshuis in een centrale ruimte voor ontmoeting en recreatie voor de wijk.

Ontwikkeling Buurtvoorzieningen Oosterparkwijk/huisvesting WIJteam
Op de plek van het huidige Treslinghuis zal een nieuwe basischoolvoorziening en nieuwe appartementen worden gerealiseerd. Alle huidige wijkvoorzieningen, waarbij tevens de huisvesting van het WIJteam, zullen daarmee elders dienen te worden gehuisvest. We zijn met de bewoners, de huidige wijkaccommodaties en overige stakeholders in de Oosterparkwijk in gesprek over de toekomstige huisvesting van de wijkvoorzieningen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden voor alternatieve huisvesting in de bestaande gebouwen in de wijk (huidige schoolaccommodaties en overige wijkgebouwen).

Ontwikkeling Oosterhamrikzone
Voor zowel de Korrewegwijk als de Oosterparkwijk is de ontwikkeling van de Oosterhamrikzone belangrijk. We hebben verder gewerkt planvorming en discussie met de omliggende wijken. Over woningbouwinitiatieven, waaronder jongerenhuisvesting, maar ook over een nieuwe verkeersverbinding voor het verbeteren van de bereikbaarheid van het UMCG. Voor de Professorenbuurt en de Oosterparkwijk gaat het om een zorgvuldige inpassing en aanhechting van deze wijken. Deze nieuwe verbinding heeft betrekking op alle vervoerwijzen: openbaar vervoer, auto- en fietsverkeer.

Stratenaanpak stadsdeel Oude Wijken
Sinds de aanwijzing van de Indische buurt en De Hoogte als krachtwijken zijn we ook in de overige wijken gestart met de stratenaanpak. Deze aanpak is erop gericht om de veiligheidsbeleving in meerdere straten in het stadsdeel geconcentreerd aan te pakken door een nauwe samenwerking tussen politie, maatschappelijk werk, opbouwwerk en bewoners. De WIJteams zijn hierbij aangesloten.

Studentenparticipatie en –inzet bij maatschappelijke activiteiten
In het stadsdeel wonen relatief veel studenten. In een aantal wijken/straten staat het samenleven tussen studenten en overige bewoners onder druk. We zijn doorgegaan met het ontwikkelen van het WIJS-project, waarbij Hanzehogeschool en RUG inmiddels meerdere deelprojecten in de stijgers hebben gezet die bijdragen aan de inzet van studenten voor de betrokken wijken. Dit project ontwikkelt zich ook in andere stadsdelen (West en Zuid). Met name in de Schildersbuurt zijn er geslaagde bijeenkomsten georganiseerd met studenten en overige straatbewoners (waaronder de Jozef Israelsstraat).

Buurtinitiatieven
In Oude Wijken zijn meerdere buurtinitiatieven van de grond gekomen. Deels hebben wijkbewoners hierin het voortouw genomen. Dat geldt voor Panorama Schilderswijk, Noorderplantsoenbuurt Energieneutraal, Gordel van Smaragd in de Medanstraat en omliggende straten, een kunstroute via straattegels in de Hoogte en het al enige tijd lopende BOOM-project in de Oosterparkwijk. Ook is in de Gerbrand Bakkerstraat een Leefstratendag door de straatbewoners georganiseerd.

Tevens zijn er een aantal wijkmanifestaties georganiseerd.(Korreweg Klassiek, Leutje Festival en de manifestatie Multi Cultureel).

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Met de maatregelen hebben we in meerdere wijken vooruitgang geboekt. Vooral de Hoogte en de Indische buurt hebben zich in de afgelopen jaren positief ontwikkeld, vooral op het terrein van de veiligheidsbeleving en het verminderen van overlast.
Ook het WIJS-project heeft zich stevig ontwikkeld; vanuit een experimentele pilot zijn er inmiddels meer dan 100 studenten inzetbaar voor de wijken (in de gehele stad).
Nieuwe maatschappelijke voorzieningen zijn in het vooruitzicht. Deze zomer opent het nieuwe Floreshuis haar deuren en ook voor de Oosterparkwijk wordt aan de toekomst van de wijkvoorzieningen gewerkt.

Geld

Financiën Oude wijken, Integraal Gebiedsgericht Werken

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	200	33	167

Financiën Oude wijken, ISV

(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve*
Totaal algemeen	0	44	-44

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.
** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

Zuid

Stadsdeel Zuid bestaat uit de wijken ten zuiden van het Verbindingskanaal: Oosterpoort, Helpman, Rivierenbuurt, Herewegbuurt, Zeeheldenbuurt, Badstratenbuurt, Grunobuurt, Laanhuizen, Corpus den Hoorn, De Wijert, De Wijert Zuid, Hoornsemeer, Hoornsepark, de Piccardthof, Helpman/Coendersborg en Villabuurt.
In het stadsdeel bevinden zich 3 werkgebieden voor de gebiedsgerichte aanpak: Oud Zuid, Corpus den Hoorn/Hoornse Meer en de Wijert/Helpman In 2013 is een perspectief vastgesteld voor de Rivierenbuurt en Herewegbuurt.

Doelen

Wat wilden we bereiken

- leefbaarheid in de Rivierenbuurt/Herewegbuurt vergroten door samen met bewoners en ondernemers verder te werken aan de doelen die wij in het wijkperspectief hebben vastgesteld, waaronder de upgrading van het Dinkelpark;
- een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving in De Wijert realiseren;
- een (verkeers)veiliger stadsdeel;
- bewonersbetrokkenheid bij de wijken stimuleren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Co-creatief visieproces Rivierenbuurt-Herewegbuurt

Uit het co-creatief visietraject zijn diverse burgerinitiatiefgroepen ontstaan rond de thema's duurzaamheid, ontmoeting, herinrichting Dinkelpark en speelplekken. In 2014 is een deel van de herinrichting van het Dinkelpark gerealiseerd. Dit proces is voortgezet in 2015 en zal in 2016 worden afgerond. Het MultiFunctioneel Centrum de Stroming (voormalig Talmahuis) heeft in 2015 de verbinding met het WIJ-team Oud-Zuid gezocht en gevonden. Samen met Patrimonium is geïnvesteerd in de Stroming en zijn activiteiten van daaruit aangevuld met nieuwe initiatieven als "Doedertoe" en het Lentis Computercafé. Het totaal aan jaarlijkse activiteiten is gestegen van 100 naar 500.

In de Oosterpoort, Grunobuurt Zeeheldenbuurt en Laanhuizen zijn we in gesprek gegaan met groepen en individuele bewoners om te kijken waar initiatieven en kansen leven, of knelpunten zich voordoen. Initiatieven als het Free café (Stadspark) zijn verder geholpen. Voor de Van Heemskerckstraat is een visietraject gestart waarin we op zoek gaan naar een menging van functies en woonvormen. Ook in de Oosterpoort zijn afspraken gemaakt om in 2016 verder te gaan werken aan de toekomst van het Veemarktplein aan het begin van de Meeuwerderweg.

Ontwikkelingen in de Wijert/Helpman

De samenwerking met het Terracollege en bewoners heeft in 2015 geleid tot een eerste verkenning van initiatieven, projecten en mogelijkheden in de Wijert. Bij deze verkenning is ook het WIJ-team Wijert/Helpman nauw betrokken. Er is een wijkatelier opgezet waar bewoners met vragen over en initiatieven voor de openbare ruimte welkom zijn. Met cofinanciering van andere partijen is er door inzet van het wijkwethoudersbudget onder andere een buitenhuiskamer, moestuinen, speelplekken en een scala aan activiteiten mogelijk gemaakt. Om de mensen te bereiken en verbinden hebben we samen met bewoners en ondernemers initiatievencafe's gestart in diverse wijken van dit werkgebied. Hieruit zijn diverse initiatieven naar voren gekomen die variëren van kleine ingrepen in de openbare ruimte tot gezamenlijke plannen voor de ontwikkeling van het voormalige ALO-terrein en het Enceha-terrein.

Hoornse wijken

Ook in Hoornse wijken is in 2015 het WIJ-team van start gegaan. Samen met professionals, ondernemers en bewoners zijn hier ook initiatievencafe's georganiseerd met daaruit voortvloeiend activiteiten en initiatieven die de leefbaarheid, gezondheid, verkeersveiligheid, sociale cohesie en veiligheid vergroten. Bewoners zijn beter betrokken geraakt bij de planvorming rond het Hampshire hotel en ook de komst van de noodopvang voor vluchtelingen is mede georganiseerd en begeleid door het gebiedsteam. Daarbij zijn ook bewoners, ondernemers en instellingen betrokken door het gebiedsteam. Samen met ouders van schoolgaande kinderen, de Boerhaveschool en omwonenden is een problematische verkeerssituatie aan de Semmelweissstraat opgelost.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben de introductie van het wijkwethouderschap aangegrepen om de bewoner en bestuurder dichter bij elkaar te brengen. Initiatievencafe's, themabijeenkomsten en initiatieven zelf zijn daarvoor gebruikt. Communicatie in en met de wijk is versterkt door de inzet van sociale media. Hierdoor is er verbinding gemaakt tussen en met groepen bewoners, instellingen, WIJ-teams en ondernemers die plannen en wensen hebben voor hun woon- en leefomgeving.

We hebben de lijn doorgezet waar we in samenwerking en afstemming tussen politie, bewoners en wijkprofessionals werken aan veilige wijken.

Geld

Financiën Zuid, Integraal Gebiedsgericht Werken			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	200	109	91

Financiën Zuid, ISV			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	0	84	-84

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.

** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

Oost

Stadsdeel Oost omvat de grote woonwijken Beijum en Lewenborg, de daaromheen liggende dorpen en kleinere nieuwbouwwijken. In dit stadsdeel wordt de nieuwe wijk Meerstad ontwikkeld. Voor Beijum, Lewenborg en Oosterhoogebrug zijn wijkperspectieven vastgesteld.

Doelen

Wat wilden we bereiken

- verbeteren van het wonen en de woonomgeving;
- senioren blijven in eigentijdse woningen;
- buurtvoorzieningen op peil houden (Beijum/Lewenborg);
- wijkontwikkeling in Oosterhoogebrug;
- voor kwetsbare groepen het netwerk verbeteren en ontwikkelen;
- perspectief, scholing en dagbesteding voor de jeugd;
- het versterken van de verkeersveiligheid in het stadsdeel;
- veilige, schone, groene onderhoudsvriendelijke wijken, waarin participatie van wijkbewoners centraal staat;
- het versterken van de wijkeconomie en het netwerk van ZZP'ers;
- de aanpak van drugsgebruik ontwikkelen en uitvoeren; afronden in 2015, vergt blijvende aandacht;
- het verminderen van jongerenoverlast;
- het verstevigen van de sociale samenhang, participatie en integratie.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Heerdenaanpak Beijum

In 2015 is een vervolg gegeven van de Heerdenaanpak in de Atensheerd. Net als in de Doornbos- en Barmaheerd is met bewoners bekeken hoe de woonomgeving overzichtelijker, vrolijker, schoner en veiliger kan worden ingericht. Er zijn voorstellen gedaan om samen met corporatie De Huismeesters, winkeliers en vertegenwoordigers van WIJ Beijum een plan te maken voor alle nu

knellende problemen. Schuren worden geplaatst, de herinrichting van groen en de stenige omgeving te verbeteren. Er wordt gewerkt aan de multiprobleem-problematiek achter de voordeur. Continuïteit en structurele aanpak van de sociale problemen vanuit het WIJ-team Beijum is noodzakelijk. Er wordt gewerkt met de methodiek van ontwikkelend beheer: door diverse stakeholders wordt samengewerkt om directe resultaten te behalen.

Participatie

In de wijken Lewenborg en Beijum zijn de WIJ teams vol aan het werk (per 1 januari 2015 is WIJ Beijum aan de slag).
Na het NLA 2.0 zijn er vanwege de mooie resultaten in Beijum en Lewenborg spontane platforms ontstaan die als Sociale Long en Golvend Lewenborg om nieuwe initiatieven in de wijken door bewoners voor bewoners te stimuleren. Er is door nieuw eigenaarschap aan het ontstaan en er worden netwerkend veel bewoners bereikt met praktische initiatieven: kerstpakketten voor de minima in Beijum en ideeën voor kunst in de wijk en levendigheid op het plein in Lewenborg. In Oosterhoogebrug/Ulgersmaborg is met stakeholders gewerkt aan nieuwe plannen voor het wijkhart. De voormalige wijkteams waarin wordt samengewerkt tussen professionals, woningcorporaties en bewoners worden voortgezet, waarbij ingezet wordt op een breder draagvlak van bewoners. Bewoners krijgen meer zeggenschap en verdergaande verantwoordelijkheid om eigen initiatieven te ontplooien.

Wonen voor senioren/Oosterhoogebrug

Patrimonium gaat inzetten op meer seniorenwoningen in Beijum. De ontwikkeling van het wijkcentrum (woonzorg, winkels, school en Schakel) in Oosterhoogebrug/Ulgersmaborg is in een beslissende fase gekomen in 2015. Steelande heeft zich uit de ontwikkeling teruggetrokken. Er is in 2015 gewerkt aan voorbereiding van de realisatie van de plannen.
Vanuit Patriomonium wordt de verantwoordelijkheid opgepakt voor de ontwikkeling van het zogenaamde voorzieningengebouw met woon- en zorgfuncties en een plek voor een MFC en WIJ-Beijum. We gaan er vanuit dat Innersdijk terugkomt in Beijum. Er zijn door de gemeenteraad extra middelen beschikbaar gesteld voor het tijdelijk huisvesten van WIJ Beijum in De Doefmat en het voorzien in extra investeringskosten naar aanleiding van het maatschappelijke vastgoedonderzoek.

Aanpak problematische jeugdgroepen en aanpak drugsoverlast

In 2015 is de nieuwe aanpak afgerond van problematische jeugdgroepen, de samenwerking politie, jongerenwerk en gemeente. De resultaten die dit heeft opgeleverd zijn input voor een nieuwe stedelijk inzet op scholen, bij veilig uitgaan en in de werkwijze van samenwerken op dit thema. Het plan van aanpak voor het terugdringen van drugsoverlast en drugsgebruik door jongeren op scholen kan naar het voorbeeld van Kluiverboom met succes overgedragen worden naar andere scholen.

Veiligheid

Voor Lewenborg (Centrumzone) en Beijum-Oost is een aanpassing gemaakt in de APV. Voor deze gebieden is een samenscholingsverbod opgenomen om overlast van jeugdgroepen tegen te gaan. Er is een plan voorbereid ter preventie en oplossing van sociale problematiek van Antillianen. Ter vermindering van de criminaliteit wordt beter samengewerkt met het veiligheidshuis en de wijk. Dit om criminele incidenten in Oost effectiever aan te pakken.

Sociaal-maatschappelijke initiatieven uit de wijken

Vanuit de wijken zijn sociaal maatschappelijk initiatieven genomen. Zo is de Oude Bieb in Lewenborg beschikbaar voor diverse bewonersinitiatieven voor en door Lewenborgers.

Ontmoeting en onderlinge hulp door de doelgroep is georganiseerd. Dit idee is voortgekomen uit het project “De kunst van het rondkomen”. Er wordt nagedacht over nieuwe manieren om mensen met problematische schulden en werkloosheid uit hun isolement te halen. Er is samen met Wijkbedrijf Selwerd een energiebesparingsproject voor minima gestart vanuit het armoedebeleid. Energiecoaches uit de doelgroep doen daarmee tevens werkervaring op.

Kinderen en jeugd

Het Gebiedsteam heeft een Plan voor Jeugd in Oost gemaakt. Daarmee kan richting worden gegeven aan de opgave die er in Beijum en Lewenborg ligt. In 2015 is begonnen met de uitvoering hiervan.

De Schatkamer voor kinderen in Beijum is doorgegaan. Zorg, opvoeding en begeleiding voor jonge kinderen vinden daar plaats. In Lewenborg is het huiskamerproject voor jongeren in afgeslankte vorm voortgezet. In Lewenborg is vanuit de Vreedzame wijk een conferentie gehouden die veel ideeën heeft opgeleverd. Het WIJ-team in Beijum heeft extra capaciteit gekregen om beter kinder-/jongerenwerk uit te kunnen voeren. Het blijft moeilijk een goed antwoord te geven op de problemen van en de ervaren overlast door jongeren. Met Wijken voor jeugd zijn een aantal interessante preventieve initiatieven gestart die voorkomen dat in latere instantie meer beroep moet worden gedaan op zorg.

Groenparticipatie in Beijum/Lewenborg

Groenparticipatie in de Groene Long van Beijum en het onderhouden van LeRoy in Lewenborg is een blijvend initiatief van en door bewoners. Voor 2015 bleek het op orde houden van deze onderhoudsintensieve wijken een doorgaande uitdaging. Gezien de ontwikkelingen in het beheer, is het een uitdaging om met behulp van inzet van nieuwe initiatieven het onderhoud te verbeteren.

Verkeersmaatregelen Meerdorpen

Diverse verkeersaanpassingen in de Meerdorpen rond de 30km-inrichting zijn gerealiseerd. Er is een prachtig initiatief van ouders, scholen en dorpsvereniging gerealiseerd om met het dorp een veilig, educatief fietspad aan te leggen tussen Engelbert en de hoofdweg tussen beide schoollocaties van de Driebondschool. Dit fungeert ook als lokale verbinding voor Meerstad.
In 2015 is de planvorming door Meerstad voor de parallelweg langs de A7 in verband met de zandwinning en de aansluiting van Kuil BV afgerond. De belangenvereniging is betrokken bij het ontwerp van de route.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Door de inzet in het afgelopen jaar is de leefbaarheid en veiligheid in dit stadsdeel op peil gebleven. Bewonersbetrokkenheid en participatie heeft de ruimte gekregen en dat is op diverse plekken in de wijken zichtbaar. Groenparticipatie in Beijum en Lewenborg en een hoge vrijwilligersinzet in Lewenborg zijn daarvan voorbeelden. Het gebiedsteam heeft via een Plan voor Jeugd in Oost een goede impuls gegeven om problemen samen beter aan te kunnen pakken.

Geld

Financiën Oost, Integraal Gebiedsgericht Werken			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	200	84	116

Financiën Oost, ISV			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve*
Totaal algemeen	0	108	-108

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.

** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

West

Het stadsdeel West kent elf wijken, waaronder het dorp Hoogkerk, de Vinex wijken aan de westkant van de stad (Buitenhof, Gravenburg, de Held en Reitdiep) en drie traditionele grote volkswijken: Vinkhuizen, Paddepoel en Selwerd. In dit stadsdeel zijn drie werkgebieden voor de gebiedsgerichte aanpak te onderscheiden: Hoogkerk, Vinkhuizen en Paddepoel-Selwerd-Tuinwijk. In Vinkhuizen en Paddepoel-Selwerd-Tuinwijk zijn na de zomervakantie sociale teams van start gegaan.

Doelen

Wat wilden we bereiken

- We willen de uitvoering in Selwerd richten op het versterken en vergroten van het fysieke en het sociale kapitaal in de wijk;
- In Paddepoel, in met name Paddepoel-Zuid, en Vinkhuizen (vooral in Vinkhuizen-Zuid) willen we het sociale klimaat en de veiligheid verbeteren;
- In Tuinwijk willen we de bereikte resultaten van de wijkvernieuwing vasthouden;
- We willen samen met wijkbewoners uitvoering geven aan de Gebiedsvisie West.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Selwerd

Afgelopen zomer hebben wij de eerste twee jaar wijkontwikkeling Selwerd geëvalueerd. De wijkontwikkeling in Selwerd begint voorzichtig zijn vruchten af te werpen. We zijn op de goede weg, maar we zijn er nog niet. Het wijkbedrijf blijkt een plek te zijn waar mensen met ideeën voor en door de wijk terecht kunnen. Daarvoor is het schoolgebouw aan de Bottelroosstraat in oktober 2015 in zijn geheel in gebruik genomen. Van daaruit gaan wij samen met bewoners en belanghebbenden investeren in Selwerd.

Voorbeelden zijn het uitbouwen van het Wijkleerbedrijf, projecten als de energiecoach en de wijk-VVV. In het kader van het gestarte project Kansen in Kaart zijn inmiddels een aantal bewoners begonnen om in het wijkbedrijf een computerwerkplaats in te richten en is er een huismeester gevonden. Corporaties vinden het wijkbedrijf in de opgaves die zij zien in de wijk waaruit enkele

samenwerkingsinitiatieven zijn ontstaan op gebied van energiebesparing, onderhoud en opvang.

Paddepoel en Vinkhuizen

Met de start van de Sociale teams in beide wijken is sprake van een transformatie van zorg en welzijn in de wijken. Met de samenwerking en verbinding van basisvoorzieningen en bewonersinitiatieven ontstaat een nieuwe basis voor verbetering van welzijn en bewonersbetrokkenheid. Kansarme kinderen en multi-problem straten zijn in beeld en vormen onderdeel van een gerichte inzet, onder andere rond spelcontainers (duurzame ombouw mét ouderbetrokkenheid). Daarnaast zijn er verbeteringen zichtbaar door initiatieven gericht op gezonde leefstijl jongeren via Dik Doun/ JOGG/ SLIM Leven / B Slim, die wij door herhaling en verdere participatie willen vasthouden en borgen. In de woonomgeving is gewerkt aan veiligheid (inbraakpreventie / buurtpreventieteam) en milieu (milieustewards, milieuteam, groenteam, buurtconciërges). Het door de wijk Paddepoel geïnitieerde co-creatieproces heeft naast een aantal actieve werkgroepen op het gebied van kunst, groen, verkeer, duurzaamheid, wijkinzet jongeren en studenten (WIJS) ook aan het licht gebracht dat de samenwerking tussen partijen in het gebied, inclusief de gemeente om een heroriëntatie vraagt. In oktober is hiervoor een symposium georganiseerd, waar door praktijkvoorbeelden die bewoners in dit proces aangaven nieuwe rol- en ambitieafspraken zijn gemaakt.

Met actieve buurtgroepen Voermanhaven (Paddepoel) en Roege Boys (Vinkhuizen) is geïnvesteerd in nieuwe samenwerkingsvormen op buurtniveau. Deze ervaring wordt in de komende jaren gebruikt om de manier waarop ook elders lokale buurtinitiatieven kunnen worden ondersteund of gefaciliteerd verder vorm te geven.

Tuinwijk

Het eigenaarschap van de Tuinwijker over de eigen wijk krijgt op verschillende manieren vorm. Hierbij is de zelfredzaamheid van het Buurtcentrum het TuinPad de afgelopen jaren op de proef gesteld. Enerzijds wordt het pand intensief gebruikt door de twee aanliggende wijken wat een succes genoemd kan worden. Anderzijds blijkt dat de gekozen beheervorm op dit moment nog niet aansluit bij dit gebruik. Bewoners, gebruikers en vrijwilligers geven aan dat met regelmaat knelpunten in beeld komen, die een duurzame toekomst zou kunnen frustreren. Wij willen samen met hun kijken welke oplossingen hiervoor kunnen worden gevonden.

Buurtbetrokkenheid wordt verder zichtbaar in de aanwezigheid van een onkruidteam, een bewonersonderzoek naar betaald parkeren en een aanpak in het tegengaan van zwerffietsen.

Uitvoering gebiedsvisie Groningen West/Hoogkerk

In dit gebied ligt door het co-creatieproces een basis waarop het gebiedsteam kan voortbouwen met de ambities van het gebiedsgericht werken in West. Zo hebben de wijken Gravenburg en Reitdiep duidelijk gemaakt waar hun prioriteit voor 2015 lag (respectievelijk openbare verlichting en een wijkgebouw). Met hun is verder verkend wat daarbinnen en daarnaast aan zelfwerkzaamheid mogelijk was om dit en andere ambities te realiseren. De wijk Hoogkerk heeft zich als volwassen partner in de WIJ-ontwikkeling gepresenteerd. De door de wijk georganiseerde wijktafel ende positie van de Vensterschool krijgen een stevige plek in deze ontwikkeling. Het bewonersinitiatief “recreatievoorziening Ruskeveenseplas” heeft een stevige organisatorische basis gekregen en heeft hiervoor een bijdrage ontvangen. Hiermee zal naar verwachting in 2016 de voorziening worden gerealiseerd.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Het gebiedsteam West heeft in 2015 geëxperimenteerd met een nieuwe externe en interne werkwijze. Daar zijn we goed in geslaagd. Omdat elke wijk anders is willen we onze werkwijze zo goed mogelijk afstemmen op de opgaven, maar ook op de organisatiegraad van de wijk. Alle projecten die bewoners,

gemeente en in later stadium andere initiatiefnemers in de wijk ontplooien brengen we samen op een overzichtelijke kaart. Die kaart bepaalt in belangrijke mate de gesprekagenda tussen wijk en wijkwethouder.

Met de wijken is gesproken over prioritering van de opgaven (top 3). In Gravenburg en Reitdiep is daardoor een duidelijke focus ontstaan. In Vinkhuizen is geïnvesteerd in een zoektocht naar initiatieven die passen in de veranderende rol van de overheid en betrokkenheid van bewoners in hun wijk. Een goed voorbeeld vormt de nieuwe bewonersgroep “de Roege Boys” die met veel creativiteit en zelfwerkzaamheid een bijdrage leveren aan hun wijk. Het cocreatieproces in Paddepoel ontwikkelt zich tot een brede en nieuwe werkwijze waarin nieuwe groepen bewoners actief worden in/voor hun wijk.

Hoogkerk en omliggende wijken hebben afgelopen jaren in een dergelijk proces geïnvesteerd en met hun is kritisch gekeken naar de opbrengsten daarvan en wordt een top 3 uit gekozen. Daarnaast is geëxperimenteerd met zelfbeschikking door bewoners over budgetten en het Right to Challenge.

De laatste vorm is in de wijkontwikkeling Selwerd (wijkbedrijf) als mogelijkheid verkend om de opgaven van de wijk juist in de eigen wijk van oplossingen te voorzien. Hierin wordt maximaal ingezet op de keuze van bewoners zelf van om de wijze waarop dit wordt vormgegeven te bepalen.

Intern is een werkwijze ontwikkeld voor het multidisciplinair samengesteld gebiedsteam waarbij enerzijds de wijkdynamiek en anderzijds de organisatie capaciteit aan elkaar wordt gekoppeld.

Geld

Financiën West, Integraal Gebiedsgericht Werken			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	200	69	131

Financiën West, ISV			
(Bedragen x 1000 euro)	begroot 2015 **	uitgaven begroting 2015	resultaat/ reserve
Totaal algemeen	0	272	-272

*Dit betreffen uitgaven ten laste van de reserve ISV.

** In de jaarschijf 2015 zijn geen ISV-middelen meer begroot, wel uitgegeven.

Paragraaf 2 DUURZAAMHEID

Algemeen

Duurzaamheid is een uitgangspunt in alles wat we doen. Economisch gezien biedt de duurzaamheidssector grote kansen voor Groningen. Wij willen die kans de komende jaren verzilveren. In 2035 zijn we een energieneutrale stad. We formuleren daarbij heldere (tussen)doelen en nieuwe accenten. We geven het goede voorbeeld door stevig in te zetten op duurzaam inkopen en aanbesteden. Wij helpen anderen bij verduurzaming. We geven ruim baan aan duurzaam ondernemerschap en ondersteunen en stimuleren initiatieven van bewoners. Groningen wordt experimenteergebied voor duurzame innovatie. Verduurzaming van de woningvoorraad is nodig om het wonen betaalbaar te houden. Duurzaamheid is daardoor een nieuwe motor van de wijkvernieuwing. Samen met woningbouwcorporaties, private ontwikkelaars, marktpartijen en bewoners willen we een plan maken voor een gebiedsgerichte verduurzaming van de huurvoorraad.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Het energieprogramma opnieuw op het doel energieneutraal in 2035 richten; Innovatie, participatie, versnelling en opschaling zijn daarbij trefwoorden. Dit betekent ook een heroverweging van de samenwerking met strategische partners;
- We starten met het monitoren van de resultaten die we bereiken;
- We formuleren specifieke doelen en activiteiten voor duurzaamheid in het reguliere beleid, waarbij de eerder uitgevoerde scan het vertrekpunt is;
- 24 grootverbruikende gemeentelijke gebouwen een labelsprong laten maken naar A;
- Een plan voor gebiedsgerichte verduurzaming van woningen;
- Scholen, buurthuizen en andere gemeentelijke gebouwen zoveel mogelijk energieneutraal maken;
- Zonneweides (energielandschappen) op lege terreinen;
- Windmolens binnen de gemeentegrenzen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We hebben het energieprogramma geactualiseerd in “Groningen geeft energie, programma 2015-2018”;
- We hebben een goede start gemaakt met het opstellen van een Routekaart Groningen energieneutraal in 2035 en evenzo met het opstellen van een Klimaatmonitor;
- Daarnaast hebben we binnen de sporen van het energieprogramma (besparen, zon, wind, warmte, biobased economy en smart energy city) concrete projecten en beleidsontwikkeling voortgezet;
- In het programma 2015-2018 hebben we opnieuw geformuleerd wat we onder een duurzame stad verstaan. Dit krijgt zijn beslag in de verschillende programma’s van deze begroting.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Voorjaar 2015 heeft uw raad “Groningen geeft energie, programma 2015-2018” vastgesteld. Dit is de leidraad voor het duurzaamheidsbeleid voor de komende jaren. Het doel van een energieneutrale stad in 2035 blijft centraal staan. Daartoe wordt het beleid volgens de sporen besparen, warmte, zon, wind en biomassa voortgezet;
- In “Groningen geeft energie” hebben wij in bredere zin opnieuw geformuleerd wat wij onder een duurzame stad verstaan. Dit vertalen wij enerzijds in het energieprogramma en daarnaast in specifiek beleid in diverse programma’s van deze begroting. Naast een ontwikkelmanager energie is daarom tevens een programmaleider leefomgeving aangesteld, die tevens coördinatie voert over duurzaamheid in de breedte van de organisatie. Een belangrijke mijlpaal in het energieprogramma is dat we aan de vooravond staan van definitieve besluitvorming over het

project geothermie en het bijbehorende warmtenet. Buiten het energieprogramma kunnen worden genoemd: vooruitgang in het vergroten van de biodiversiteit in Groningen, nuttig gebruik van biomassa uit plantsoenen, de ontwikkeling van het Suikerunieterrein als 'foodhub', verduurzaming van bedrijven via de vereniging 'Noorden Duurzaam', intensivering en verbreding van Fair Trade, het verduurzamen van ons eigen wagenpark;

- Door het opstellen van een routekaart naar 2035 kiezen we ervoor om richting te geven aan de energietransitie in onze stad. Tegelijk wordt een klimaatmonitor ontwikkeld waarmee kan worden bewaakt of we op de goede weg zijn;
- In deze paragraaf wordt vooral ingegaan op het energieprogramma (dat niet elders wordt beschreven). Daarnaast geven we een samenvatting van de resultaten m.b.t. duurzaamheid zoals die in de programma's in deze begroting zijn uitgewerkt.

Het energieprogramma Groningen geeft energie

Algemeen

Routekaart en monitor

Met de ontwikkeling van beide instrumenten waren we eind 2015 een eind op weg. Een monitor is een instrument om het beleid te evalueren en bij te stellen. Het veronderstelt echter dat je als gemeente aan de knoppen zit. Dat zitten we in veel gevallen niet, maar we kunnen wel benoemen welke actoren in Groningen verantwoordelijk zijn voor CO2-emissies en proberen met hen afspraken te maken. Dat lukt beter naarmate partijen zich sterker gecommitteerd voelen aan een gezamenlijk perspectief. Dat perspectief willen we scheppen door de routekaart naar 2035. Routekaart en monitor zijn daarom beide nodig.

De routekaart vormt een gedeeld perspectief op 2035 en bevat concrete maatregelen voor de eerste vijf jaar. Voor de routekaart is met behulp van het energietransitiemodel onderzocht hoe een energieneutrale toekomst eruit kan zien. Dit is op regionale schaal gebeurd, voor de driehoek Groningen-Delfzijl-Lauwersoog. Hiermee is duidelijk geworden dat de energietransitie op regionale schaal zou moeten worden gefaciliteerd en geregisseerd. De routekaart biedt daarmee tevens het handvat voor strategische samenwerking op regionaal niveau.

In de monitor wordt niet alleen zichtbaar gemaakt wat het effect is van de maatregelen die de gemeente op eigen kracht treft, maar ook het effect van maatregelen van andere actoren, zoals de woningcorporaties, het UMCG, de Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool, andere onderwijsinstellingen, de zorgsector, Suiker Unie, het OV-bureau. Daartoe is aan deze partijen gevraagd gegevens beschikbaar te stellen en plannen met betrekking tot energie kenbaar te maken.

In de routekaart wordt vervolgens opgenomen hoe partijen zullen samenwerken aan energiemaatregelen en in de monitor wordt zichtbaar welk effect dit daadwerkelijk oplevert voor de reductie van CO2. In 2016 moet blijken hoe deze ambitieuze samenwerking gestalte krijgt, ook op regionale schaal.

Hieronder wordt de stand van zaken weergegeven voor de vijf inhoudelijke sporen van het energieprogramma.

Financiën

Voor het programma van 2015 was structureel 2 miljoen euro beschikbaar. Het resultaat over dat jaar bedroeg 483 duizend euro. Daarnaast is er in de reserve een bedrag beschikbaar van 904 duizend euro voor "duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2025". Dit als gevolg van resultaten over

voorgaande jaren. Doordat het programma nu wordt versneld en opgeschaald is het ook goed dat deze reserves zijn aangelegd: In 2016 en 2017 wordt de begroting dan ook wat forser ingezet dan het structurele budget van 2 miljoen euro per jaar. Samen met de inzet van de reserves is de financiële dekking voor 2016 en 2017 4,9 miljoen euro.

Spoor warmte

In 2014 is het bedrijf 'WarmteStad' opgericht, we hebben een duurzame warmte- en koudevoorziening (WKO) op het Europapark en we hebben een aantal belangrijke stappen gezet met geothermie. Hiervoor is een langjarige exploitatiesubsidie van maximaal 33 miljoen euro (SDE) voor winning en gebruik van aardwarmte toegezegd. De komende vier jaar is het van het grootste belang om deze stappen te verzilveren, want warmte vraagt een lange adem.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Uitwerken project geothermie en warmtenet Noord-West;
- Regie WKO-systemen;
- Riothermie bij zwembad De Papiermolen (zie ook onder Gresco);
- Hergebruik restwarmte Suikerunie opnieuw onderzoeken;
- Lopende projecten, zoals geothermie en WKO Oostwand overdragen aan WarmteStad;
- Uitwerken financieringsmodel en samenwerkingsmodel WarmteStad;
- Nieuw beleid (blijven) ontwikkelen;
- Ondersteunen onderzoeksprogramma's op het gebied van warmte van de Rijksuniversiteit, Hanze Hogeschool en Energy Academy (m.n. Flexiheat);
- Winning van geothermie op meer plaatsen (in de provincie).

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- In 2015 zijn grote vorderingen gemaakt met het verder uitwerken van het warmteproject Noord-West. Met het warmtenet, gevoed door geothermie, zijn we in staat voor 10.000 woningequivalenten duurzame warmte te bieden en wordt jaarlijks circa 10 miljoen kuub minder aardgas gebruikt. In 2015 is gewerkt aan de engineering, kostenramingen, risico-analyses, het vastleggen van warmteafnemers (corporaties, RUG, Hanzehogeschool), het inrichten van de organisatie en het verbinden van extra partners. Al deze aspecten zijn verwerkt in een businesscase om een goed beeld te krijgen van het bedrijfseconomisch functioneren van dit project. Vlak voor de zomer hebben zowel de gemeenteraad als de raad van commissarissen van het Waterbedrijf Groningen de uitgangspunten en het kader vastgesteld waarbinnen dit project en de onderneming die het project uitvoert tot stand kunnen komen. De planning is gericht op levering van de eerste warmte in november 2017. Dit is de voorwaarde die aan de SDE-subsidie is verbonden. Vlak voor de zomer 2016 is definitieve besluitvorming over dit project voorzien in uw raad. Het besluit dat voorligt is of de gemeente daadwerkelijk eigen vermogen gaat inbrengen in de onderneming die het warmtenet en geothermie noordwest gaat uitvoeren;
- Warmtestad voert vanaf 2015 ook het beheer en exploitatie van het (deels toekomstige) collectieve Warmte-Koude-Opslagsysteem Europapark. Er zijn voorbereidingen gestart voor de WKO Stationsgebied. WarmteStad is met verschillende partijen in gesprek over overname van bestaande systemen. De belangrijkste zijn Europapark, Stationsgebied, Ebbingekwartier. De WKO Forum & Oostwand Grote Markt valt voorlopig nog onder gemeentelijke regie;
- Het project riothermie Papiermolen is haalbaar gebleken (zie Spoor Besparen, onderdeel Gresco);
- Het project restwarmte Suikerunie heeft (na twee haalbaarheidsstudies) vooralsnog geen verdere voortgang gevonden. Dit mede door de lage gasprijs op dit moment;

- In de Noorderplantsoenbuurt heeft de Hanzehogeschool een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van warmtebuffering door middel van een zogenaamd Ecovat;
- Het onderzoeksproject Flexiheat nadert zijn afronding. In 2016 volgt de eindrapportage;
- Met de provincie hebben wij het initiatief genomen om provinciebreed te kijken naar de mogelijkheden van geothermie en restwarmte. Dit wordt mede gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Geothermie/warmtenet Groningen-Noordwest is dusdanig uitgewerkt dat we aan de vooravond staan van definitieve besluitvorming;
- Een operationeel warmtebedrijf “Warmtestad”;
- Het eerste uitvoeringsgerede project om rioleringswarmte te benutten;
- Oriëntatie op uitbreiding van het concept warmtenetten in stad en provincie, mede om in te spelen op te verwachten facilitering daarvan door het rijk.

Spoor besparen

Dit valt uiteen in energiebesparing bij particuliere woningen, corporatiewoningen, bedrijven en de eigen gemeentelijke organisatie.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Wonen Particulieren: met een publiek-private aanpak van de gemeente Groningen en bedrijvenvereniging ‘SLIM wonen met energie’ proberen we de markt volwassen te maken. Daartoe de lopende aanpak voortzetten en verder verfijnen.
Wonen huursector: nieuwe prestatieafspraken maken met corporaties in het kader van de Woonvisie en het aflopen van het Nieuw Lokaal Akkoord.
Bedrijven: voortzetten branchegerichte en doelgroepgerichte aanpak d.m.v. campagnes en handhaving via milieuwetgeving (zorgplicht om energie doelmatig in te zetten).
Gemeentelijke organisatie: na een jaar warmdraaien de GRESCo voortzetten met projecten en aanpassing van financiële kaders. O.a. Stadsschouwburg, isolatie appendages en inregelen van installaties van gemeentelijke gebouwen, vervanging verlichting sportvelden, 24 groot verbruikende gebouwen verduurzamen naar label A, monitoren van het energieverbruik.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Energiebesparing bij particuliere woningen:

- Het Energieloket “Groningen woont SLIM” is voortgezet en uitgerold in de provincie Groningen. De samenwerking met het bedrijfsleven is geïntensiveerd met meer gezamenlijke projecten waaronder “Veiling Winst uit je woning”, gericht op isolatie van de woning en het beschikbaar stellen van warmtebeelden van woningen;
- Gebiedsgerichte verduurzaming van woningen, samen met bewoners en andere partijen (Nul-op-de-meter Paddepoel, intensievere samenwerking met buurtinitiatieven zoals Buurkracht en Grunneger Power);
- Doelgroepgerichte verduurzaming van woningen (programma voor VvE’s, minima, studenten).

Energiebesparing bij huurwoningen:

- Er is een Woonvisie opgesteld met nieuwe prestatieafspraken via het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0.

Energiebesparing bij bedrijven:

- Er zijn 100 bedrijfsscans uitgevoerd bij horeca en detailhandel, 47 ondernemers hebben tot eind 2015 maatregelen getroffen en er is voor 51 duizend euro geïnvesteerd. Hiermee wordt 64 ton CO2 op jaarbasis gereduceerd;
- Campagne Clean Groningen voortgezet. In 2015 hebben 6 bedrijven deelgenomen;
- Energiebesparingsprojecten bij horeca en detailhandel. Er zijn 99 scans uitgevoerd;
- Uitvoering regelgeving (Wet milieubeheer (specifiek op grote energieverbuikers)), Europese regelgeving (EED);
- Bedrijveninitiatief Energieneutraal Corpus den Hoorn;
- Verschuiving naar een meer faciliterende rol van de gemeente: inspelen op steeds meer initiatieven vanuit burgers en bedrijven en een groeiende groep bewust kiezende consumenten die waarde hechten aan duurzaamheid en de behoefte hebben om in hun eigen energie te voorzien en daarmee minder afhankelijk te worden van de grote energiebedrijven.

Energiebesparing gemeentelijke organisatie (Gresco):

Het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed komt op stoom. Door het integrale energiemanagement bij één organisatieonderdeel onder te brengen is er een beter inzicht gekomen in de besteding van het jaarlijkse energiebudget (6,2 miljoen euro) en op welke manieren bespaard kan worden. De te realiseren besparingen worden ingezet om duurzaamheidsmaatregelen te financieren. In 2015 stelde uw raad het meerjarenplan 2015-2017 van de Gresco vast en is een extra uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld van 5 miljoen euro voor de jaren 2015-2016. Hiermee kan de uitvoering worden versneld.
Inmiddels werkt de Gresco over twee sporen. Op het ene spoor worden bij bedrijfsonderdelen van de gemeentelijke organisatie duurzaamheidsmaatregelen aan vastgoed uitgevoerd en gemonitord en op het andere spoor wordt gekeken naar de verdere verbreding van de Gresco-werkzaamheden.

Uitgevoerde maatregelen gemeentelijke vastgoed:

- Onderzoek naar de kansen voor het verduurzamen van de 24 meest energie verbruikende gemeentelijke panden naar label A;
- Verduurzaming Stadsschouwburg, waardoor het energieverbruik is gedaald en het comfort voor klanten is verhoog;
- Isoleren van appendages in meerdere gebouwen;
- Vervangen van ledverlichting in de wijkpost Electronstraat, Boterdiepgarage, sporthal Vinkhuizen, gymlokalen Canadalaan en Multatulistraat;
- Verduurzaming kleedgebouw Be Quick.

Lopende en/of projecten in voorbereiding:

- Informatieschermen met het energieverbruik in openbare gebouwen;
- Verdere uitrol van vervanging huidige verlichting door led-verlichting bij alle gymlokalen, sporthallen en de sportvelden;
- Krediet verduurzaming zwembad De Papiermolen is verstrekt. Bij de renovatie van de Papiermolen wordt rioleringswarmte toegepast (riothermie) en afdekking van het zwembad;
- Aanleg zonneweide op Westpoort in samenwerking met Grunneger Power;
- Experimenten met kleinschalige windmolen.

De verbreding bestaat uit:

- Integraal werken vanuit de benadering van de totale kosten van het gebruik van een gebouw. Niet alleen kijken naar de energiecomponent maar ook naar het inzetten van de besparing op onderhoud en beheer binnen de businesscases;

- Verduurzamen van gebruikers van gemeentelijke gebouwen die zelf de energierekening betalen zoals Martiniplaza, Oosterpoort en O2G2;
- Cofinancieren van andere duurzaamheidsinitiatieven middels een revolverend fonds;
- Onderzoek of de GrESCo methodiek ook provinciaal ingezet kan worden;
- Energiemanagement verder verbreden naar energieverbruikers als kunstwerken, bruggen en openbare verlichting.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Het Energieloket “Groningen woont SLIM” is voortgezet en uitgebreid (gebiedsgerichte en doelgroepgerichte verduurzaming van woningen) en er zijn nieuwe prestatieafspraken voor huurwoningen gemaakt;
- Door energiebesparing bij bedrijven is 64 ton CO2 gereduceerd, er zijn 200 scans uitgevoerd bij horeca en detailhandel.
- Het meerjarenplan 2015-2017 van de GrEsco is volop in uitvoering.

Spoor zon

De afgelopen jaren heeft zonne-energie een enorme vlucht genomen onder particulieren. Van 3.350 panelen in 2011, naar 12.000 in 2013 en 22.000 in 2014. Er is nog erg veel potentieel in de particuliere sector, in de huursector, en ook bij bedrijven. De ambitie voor zon (80.000 daken met panelen in Stad) is haalbaar, zeker met als aanvulling een aantal zonneweides.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Faciliteren van de versnelling van de introductie van zonne-energie, vooral het bieden van randvoorwaarden, innovaties de ruimte geven, en partijen bij elkaar en in stelling brengen, informatievoorziening, stimuleren initiatieven van bewonersgroepen;
- De eerste grootschalige zonprojecten van de grond krijgen;
- Samenwerking in Switch-verband, waar met name de provincies concrete doelstellingen hebben voor het installeren van honderden megawatts zonne-energie.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- De lokale energiecoöperatie Grunneger Power (GP) heeft op tientallen huurwoningen in Paddepoel zonnepanelen geïnstalleerd. Dit is erg succesvol geweest want Grunneger Power heeft al een tweede ronde door de wijk moeten maken voor huurders die alsnog mee wilden doen;
- De landelijke postcoderoosregeling heeft gunstigere voorwaarden gekregen en biedt aan mensen zonder eigen dak de mogelijkheid toch (collectief) te investeren en financieel te profiteren van zonne-energie. GP heeft het eerste postcoderoosproject van Groningen gerealiseerd. Dit wordt in februari 2016 in gebruik genomen. Daarnaast heeft GP in samenwerking met de het Alfa College en de gemeente een nieuw postcoderoosproject opgestart op het dak van het Alfa College aan de Admiraal de Ruyterlaan, dat in 2016 voor veel Stadjers energie kan leveren;
- Er zijn nog geen zonneparken gerealiseerd in Groningen. Wel is voor drie projecten een SDE-subsidiebeschikking verkregen. Met GP werken wij samen om een coöperatief zonnepark in Hoogkerk (2 Megawatt) te ontwikkelen;
- Voor enkele grootschalige projecten zijn businesscases voorbereid: een investeerder heeft plannen voor een 23 hectare groot park met ruim 90.000 panelen op het bedrijventerrein Roodehaan. Hiervoor is SDE-subsidie beschikbaar. Gemeente en provincie proberen dit planologisch mogelijk te maken.
  De ARCG voert overleg met een initiatiefnemer om een 14 ha groot zonnepark te bouwen op de

afgedekte stortplaats Woldjerspoor. Als gemeente houden wij 250 ha grond beschikbaar voor soortgelijke initiatieven op Meerstad-Noord;

- In studie is de plaatsing van zonnepanelen op carports bij de in 2016 te realiseren P+R's Reitdiep en Meerstad;
- De grote potentie voor zon is tot dusver niet vertaald in grootschalige uitrol. We hebben daarom een ontwikkelkaart vastgesteld waar zonneparken zouden kunnen komen. Deze ontwikkelkaart is als voorbeeld en input gebruikt voor de in 2016 vast te stellen nieuwe omgevingsvisie van de provincie Groningen;
- Uw raad heeft besloten de ontwikkeling van zonneparken verder te stimuleren door de legesverordening zo aan te passen dat er fors minder leges afgedragen hoeven te worden. Dit stimuleert een versnelde uitrol van de zonneparken en daarmee de duurzaamheidsambities van de stad.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Medio 2015 lagen er 31.800 panelen op 2.375 gebouwen. Mede dankzij de waardevermeerderingsregeling (compensatie aardbeving) is de schatting dat het aantal panelen eind 2015 ruim de 40.000 is gepasseerd. Dat betekent ongeveer 10 MW aan opwekkingsvermogen. Dit is ruim voorbij het streefgetal voor 2015 dat in 2011 was opgenomen in het Masterplan Groningen Energieneutraal. Intussen zijn businesscases in voorbereiding voor zonneweides van tientallen hectares.

Spoor wind

In het Masterplan Groningen Energieneutraal (2010) was voorzien dat windenergie in een relevant deel van het resultaat kan voorzien, tot circa 15%. Substantiële ontwikkelingen binnen onze gemeentegrenzen worden echter vooralsnog tegengehouden door het verbod op grote windturbines in de Provinciale Omgevingsverordening. In 2013 hebben we niettemin een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van grootschalige windenergie rond de stad.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Benutten nieuw Provinciaal Omgevingsplan om de huidige beperkingen te verminderen of op te heffen;
- Randvoorwaarden scheppen;
- Kansenkaart wind als leidraad voor zorgvuldig inpassen grootschalige windenergie, opties verkennen voor kleinschaliger windenergie;
- Grootschalige windenergieprojecten mogelijk te maken met financiële participatiemogelijkheden voor Stadjers;

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- De provincie heeft in 2015 in de herziene omgevingsvisie aangegeven te willen onderzoeken hoe er meer ruimte geboden kan worden aan nieuwe en andere windinitiatieven (buiten de eerder aangewezen gebieden). Dit nieuwe beleid willen zij samen met medeoverheden vorm gaan geven. Hiermee biedt de provincie een opening voor de ontwikkeling van substantiëlere windprojecten in de gemeente Groningen. De samenwerking met de provincie is daarom geïntensiveerd.
- In 2015 hebben wij een onderzoek naar ontwikkelmodellen voor windenergie gestart. Hierbij staan communicatie, proces en financiële participatie, zorgvuldigheid en openheid centraal. Het gaat om windenergie voor en door stadjers en de kansen die de opwekking van energie door middel van wind de stad kan bieden;

- Hiernaast hebben wij op het gebied van de kleinere windmolens (tot een ashoogte van maximaal 15 meter) in 2015 een aantal activiteiten ondersteund of gestart. Zo is er een burgerinitiatief vanuit Paddepoel om windenergie op Zernike te realiseren. Ook wordt gekeken naar verschillende innovaties en onderzoeken die moeten bijdragen aan kennisontwikkeling van inwoners en ondernemers op het thema windenergie. De mogelijkheden voor een windatlas voor de stad worden onderzocht. Deze atlas moet inzicht geven in de kansen die een kleinere windmolen kan bieden voor bedrijven of bewoners. Dit samen met de Rijksuniversiteit Groningen en de Technische Universiteit Eindhoven. Ten slotte onderzoeken wij de plaatsing van enkele kleinere windmolens bij wijkposten en/of afvalbrengstations.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Opnieuw gestart met gemeentelijke beleidsontwikkeling grote windturbines;
- Burgerinitiatief kleinere windmolens gesteund;
- Aanzet windatlas voor de stad;
- Onderzoek plaatsing van kleinere windmolens bij wijkposten en/of afvalbrengstations.

Biomassa

Met de in 2013 vastgestelde visie “Op weg naar een groene kringloopeconomie” is de inzet van biomassa als duurzame energiebron verbreed naar een “biobased economy”. Daarbij worden drie sporen gevolgd: afval en stadsbeheer, ecobeleid en kennis.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- koppelen ideeën aan private investeerder;
- bijdragen aan haalbaarheidsonderzoeken en pilot;
- wegnemen van barrières;
- tot positieve waarde brengen van alle biomassa die er bij het beheer van de stad vrijkomt door onderzoek en pilots;
- Groningen aantrekkelijk maken voor (nieuwe) biobased bedrijven, onder andere door launching customer te zijn;
- actief meewerken in nieuwe ketens en kringlopen;
- stimuleren nieuwe (wetenschappelijke) kennis.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We hebben in 2015 een bijdrage geleverd aan een aantal haalbaarheidsonderzoeken en pilots, op het gebied van de ontwikkeling van bioplastics, terugwinning van bruikbaar materiaal zoals cellulose uit afvalwater en energie uit biomassa;
- We hebben partijen geholpen bij het wegnemen van barrières bij het opzetten van activiteiten die strijdig zijn met bestaande bestemmingen en/of wetgeving;
- Vanuit Stadsbeheer zitten we in een doorlopend proces om bestaande biomassa uit het beheer tot waarde te brengen. We benutten hierbij de kennis van bedrijven en kennisinstellingen uit de stad. Daarnaast is ons afvalbeheerplan erop gericht organisch afval beter te verwerken;
- We zijn in 2015 launching customer geweest voor een aantal producten, o.a. in de creatieve sector, zoals producten van plaatmateriaal uit lokale biomassa en eetbare zwammen geteeld op koffiedik;
- In de waterketen zijn er kansen voor kringloopsluiting en benutting van restromen. In 2015 is een pilot afgerond op het gebied van innovatieve sanitatie;

- In 2015 hebben we diverse bijeenkomsten en een symposium georganiseerd om nieuwe (wetenschappelijke) kennis te stimuleren en bruggen te bouwen tussen kennisinstellingen en biobased bedrijven en wetenschapper.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- haalbaarheidsstudie voor de realisatie van een bioplasticsfabriek;
- onderzoek vergisten van rioolslib;
- benutten biomassa Stadsbeheer;
- launching customer geweest voor een aantal producten (plaatmateriaal uit lokale biomassa, eetbare zwammen geteeld op koffiedik);
- een pilot afgerond op het gebied van innovatieve sanitatie;
- een symposium biobased economy georganiseerd.

Duurzaamheid in het reguliere beleid

In de begroting 2015 gaven wij aan dat ons duurzaamheidsbeleid naast de inzet op de energietransitie ook inhoudt dat we experimenteergebied willen zijn voor duurzame innovatie in bredere zin. Daarom gaven wij aan tot een herijking van het duurzaamheidsbeleid te willen komen.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Wij wilden tot een geactualiseerde invulling komen van duurzaamheid binnen de verschillende beleidsterreinen. Daarbij is ook de vraag aan de orde hoe in de organisatie het beste kan worden gestuurd op resultaten en op doorgaande vernieuwing, ook door in te spelen op beweging in de samenleving. We sluiten daartoe aan bij de verbeterpunten die uit een uitgevoerde scan zijn gekomen en deze mede in het perspectief van het coalitieakkoord 2014-2018 te plaatsen. Intussen zetten we het lopende beleid voort.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

In 2015 hebben wij (in Groningen geeft energie) opnieuw geformuleerd wat wij onder een duurzame stad verstaan: een goede kwaliteit van de stedelijke leefomgeving, een steeds duurzamere inrichting van de stad, een stad die medeverantwoordelijk wil zijn voor effecten op de langere termijn en effecten die zich elders manifesteren (een volhoudbare stad), een stad waar overheid, burgers, bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor ‘duurzame ontwikkeling’ van en in de stad en een stad met een innovatieve economie. Dit moet zijn beslag krijgen in diverse sectoren van het gemeentelijke beleid en dus in meerdere programma’s van de begroting. Hieronder geven we daarvan een samenvatting.

Kwaliteit van de stedelijke leefomgeving.
Hieraan wordt bijgedragen door het voorkomen van luchtverontreiniging, onder mee door het grote aandeel van het fietsverkeer in Groningen en het stimuleren van elektrisch vervoer. Gewerkt wordt aan het (kunnen) weren van snorscooters van fietspaden. De uitvoering van het 'Actieplan wegverkeerslawaai 2013-2018’ ligt goed op koers. Een tussentijdse evaluatie is in maart 2016 aan uw raad gestuurd. We hebben in 2015 het bestaande ecologische beleid voortgezet en op een aantal plaatsen verbeteringen doorgevoerd in het natuurvriendelijk bermbeheer zodat de kwaliteit daarvan weer op peil is.

Een steeds duurzamere inrichting van de stad.
Inrichting van de stad met het oog op duurzaamheid vinden we terug in verkeersinfrastructuur, energie-infrastructuur en in de ecologische structuur. In veel gevallen gaat het dan om het benutten van kansen bij nieuwe infrastructurele werken en gebiedsontwikkeling. In 2015 is de Fietsstrategie Groningen 2015-2025

vastgesteld, waarin nieuwe fietsinfrastructuur is voorzien, zoals nieuwe fietsroutes en de aanleg van "fietsstraat Korreweg". In de definitieve vormgeving van de zuidelijke ringweg wordt grote zorg aan de inpassing besteed. Van energie-infrastructuur is sprake bij collectieve wamte-koude-opslag, zoals op het Europapark, maar ook bij de geplande aanleg van het warmtenet Groningen noord-west, de ontwikkeling van smart grids, zowel in woonwijken als op bedrijventerreinen. De ecologische infrastructuur kent zowel grootschalige als kleinschalige (beheers)maatregelen. Met de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool hebben we in 2015 een nauwe samenwerking bereikt op het gebied van groeninrichting en ecologisch beheer van de Campus Zernike. Over de stad als geheel gaat het bijvoorbeeld ook om consistent beleid op het gebied van faunapassages, zoals ook op twee plaatsen over de Oostelijke ringweg. Maar ook werken we mee aan plannen voor een grootschalige ecologische zone van Meerstad via Kardinge naar de Koningslaagte. Uit een analyse van het doelsoortenbeleid en de daarop gebaseerde monitoring blijkt dat we in de afgelopen jaren een goede vooruitgang hebben geboekt in het vergroten van de biodiversiteit. Een nieuwe opgave vormt het inspelen op een natter en warmer wordend klimaat. In 2015 zijn we begonnen hieraan gericht aandacht te besteden. Ook inzamelvoorzieningen van afval rekenen we tot de duurzame infrastructuur: hierdoor kunnen we burgers in staat te stellen bij te dragen aan een hoger percentage hergebruik. Hetzelfde geldt voor het openbaar vervoer en fietsvoorzieningen, die de inwoners een goed alternatief beiden voor vervoer per auto.

Een stad die medeverantwoordelijk wil zijn voor effecten op de langere termijn en effecten die zich elders manifesteren (een volhoudbare stad).
Hieronder valt uiteraard het klimaatbeleid zoals dat in het energieprogramma wordt nagestreefd. Daarnaast gaat het om grondstoffen (beleid afvalstoffen), biodiversiteit (ecologisch beleid), Fair Trade, voedselproductie en duurzaam inkopen. In 2015 is de Fairtrade-campagne uitgebreid naar de regio en ook naar andere sectoren (fair fashion). De subsidietoezegging voor het Interregproject Reframe is een belangrijke impuls voor de ontwikkeling van het Suikerterrein als 'Foodhub'. Uit een enquète blijkt een toenemende belangstelling van de stadjers voor duurzaam voedsel. In 2015 heeft uw raad de nota over het inkoop- en aanbestedingsbeleid vastgesteld. De implementatie van het onderdeel duurzaamheid is opgepakt. Eind 2015 is met FSC een themabijeenkomst georganiseerd over het gebruik van duurzaam hout.

Een stad waar overheid, burgers, bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor 'duurzame ontwikkeling' van en in de stad:
Een duurzame samenleving betekent dat zoveel mogelijk stadjers, bedrijven en instellingen zelf initiatieven nemen en ook invloed hebben. We zien dit bij duizenden woningen waar bewoners zelf zonne-energie opwekken, maar ook bij bedrijven en particuliere woningeigenaren die niet op de overheid wachten met het treffen van energiebesparende maatregelen. En natuurlijk ook bij bewust consumeren van voedsel en goederen.

Een stad met een innovatieve economie:
"Groningen kennisstad" is een belangrijke drager van de duurzame economie. Deze positie is in 2015 verder verstevigd door diverse projecten. Zoals een haalbaarheidsstudie voor de realisatie van een bioplasticsfabriek, SmartGrid bedrijventerrein Zuid-Oost en het samenwerkingsverband Community-Flex. De Energy Academy Europe krijgt steeds meer vorm, evenals de energieproeftuin EnTranCe. Hier is in 2015 onder meer onderzoek gedaan naar het vergisten van rioolslib onder hoge druk om de productie van biogas een stimulans geven.
Met bedrijven en kennisinstellingen is gewerkt aan initiatieven op het gebied van rijden op waterstof. Dit heeft geleidt tot een gezamenlijke en toegekende INTERREG-subsidieproject HyTrEc 2 aanvraag. Vanuit de landelijke Green Deal Smart Energy Cities zijn twee icoonprojecten in Groningen aangewezen: Noorderplantsoenbuurt energieneutraal en Powermatching city to the people (pmcttp). In samenwerking met DNV-GL hebben we het project PowerMatcher opgezet. De bouw van de Energy Barn op EnTranCe is een goed voorbeeld van nieuwe zichtbare initiatieven binnen het energieveld op Zernike.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Meer in detail zijn de genoemde ontwikkelingen en resultaten beschreven in de programma's Economie en Werkgelegenheid, Verkeer, Wonen, Onderhoud een beheer openbare ruimte en in de Paragraaf Bedrijfsvoering.

Paragraaf 3 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Inleiding

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken lopen wij risico's. Om de mogelijke financiële effecten van deze risico's op te kunnen vangen, is het noodzakelijk over voldoende weerstandsvermogen te beschikken. Deze paragraaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de financiële risico's van de gemeente Groningen zoals bekend bij de opstelling van de rekening. Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de risico's op te vangen zonder dat het beleid moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen in één oogopslag

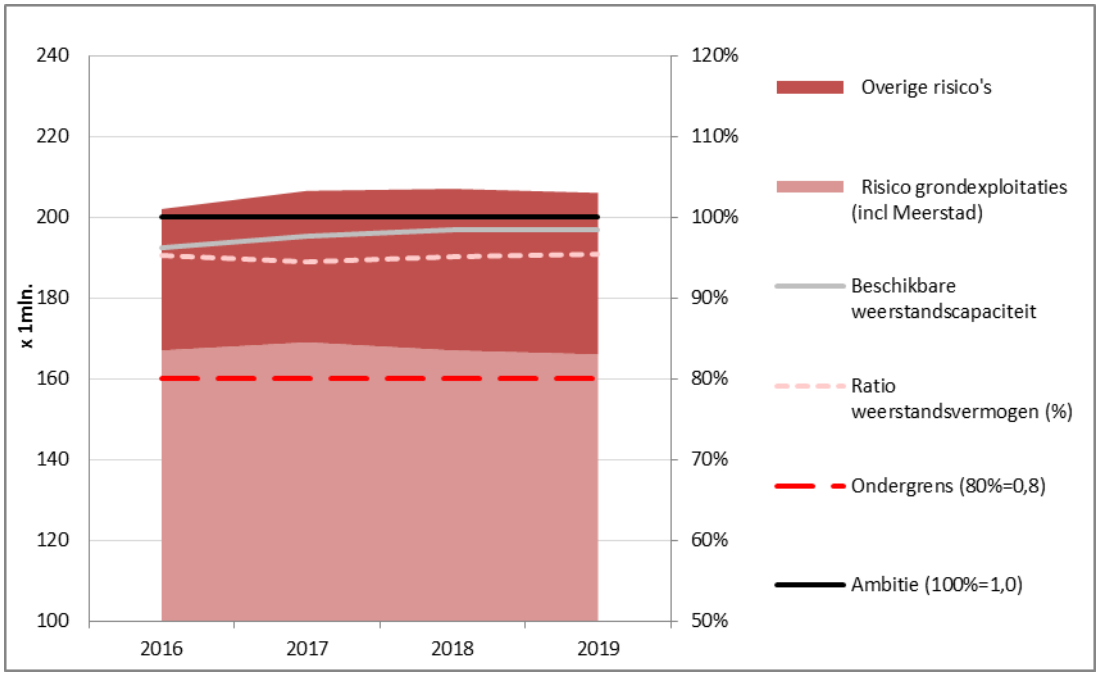

	Rekening 2015			
Weerstandsvermogen	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	202	207	207	206
Risico grondexploitaties (incl Meerstad)	167	169	167	166
Overige risico's	35	38	40	40
Beschikbare weerstandscapaciteit	193	195	197	197
Ratio weerstandsvermogen (%)	**95%**	**95%**	**95%**	**95%**
Weerstandsvermogen B - A	9	11	10	9
Ambitie (100%=1,0)	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**
Ondergrens (80%=0,8)	**80%**	**80%**	**80%**	**80%**

Uitleg van onze berekeningswijze en gedetailleerde informatie over de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit zijn in de volgende onderdelen van de paragraaf opgenomen.

Weerstandsvermogen en Risicomanagement

Het kader voor het risicomanagement is vastgelegd in de kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2011 (BD11. 2618757). Hierin is aangegeven op welke wijze wij de risico's in beeld brengen en beheersen en op welke momenten wij uw raad hierover informeren. Bij de begroting en de rekening rapporteren we integraal over de risico's in het weerstandsvermogen en belangrijke ontwikkelingen die effect hebben op het weerstandsvermogen. Dit jaar herzien we de kadernota. Eventuele wijzigingen in het beleid nemen we mee vanaf de begroting 2017.

Onze grootste risico's doen zich voor bij de woningbouwlocaties en bedrijventerreinen. We herzien elk jaar de exploitatieopzetten van de belangrijkste projecten en rapporteren tweemaal per jaar over de voortgang, risico's en financiën van de sleutelprojecten. De overige grondexploitaties worden om het jaar herzien.
Om eventuele risico's op te kunnen vangen, kan een beroep worden gedaan op het gemeentelijk weerstandsvermogen.
Onderdeel van het gemeentelijk weerstandsvermogen is de reserve Grondzaken. De verwachte omvang van de reserve grondzaken eind 2016 bedraagt ongeveer 49,7 miljoen euro (onderdeel van het saldo is een per saldo verwachte dotatie van 1,1 miljoen euro bij de rekening 2015 aan de reserve grondzaken). De verwachte stand van de Algemene Egalisatie Reserve eind 2016 is 36,4 miljoen euro (onderdeel van het saldo is een per saldo verwachte dotatie van 560 duizend euro bij de rekening 2015 aan de Algemene Egalisatie reserve).
Naast deze reserves bestaat het beschikbare weerstandsvermogen voor een belangrijk deel uit de stille reserve in de waarderingen van onze Enexis aandelen. We houden hier rekening met 50 miljoen euro.
Verderop in deze paragraaf geven we een uitgebreide specificatie van het beschikbare weerstandsvermogen.

Onderdeel

Risicomanagement

In 2016 gaan wij verder op de ingeslagen weg om risicomanagement in onze organisatie verder te versterken met als doel:

1. het verbeteren van de wijze waarop risicomanagement in onze organisatie wordt uitgevoerd. Gericht op een eenduidige en consistente aanpak en het identificeren en beheersen van risico's, aansluitend op de organisatieveranderingen ("één Groningen, één organisatie"). We gebruiken hiervoor de tool RiskID.
2. het verder ontwikkelen van strategisch risicomanagement waarbij risico's integraal onderdeel zijn van de strategie en de besluiten van ons college en uw raad.

We zetten de volgende activiteiten die we in 2015 en eerder zijn gestart voort:

- Houden van risicosessies bij strategische onderwerpen bij het management en in ons college;
- In 2015 zijn we gestart om risicomanagement expliciet(er) te koppelen aan de sturing op resultaten en prestaties. We hebben in 2015 een jaarplancyclus van management en verantwoordingsgesprekken geïntroduceerd waarin we op een concernbrede en meer uniforme wijze programmadoelstellingen vertalen naar prestaties. De aandacht voor risico's en beheersing heeft nadrukkelijk een plek in deze jaarplancyclus;
- Inzetten van het risicomanagement instrumentarium waar nodig of gewenst in de organisatie;
- Daarnaast geven we een vervolg aan de in 2015 gestarte uitvoering van beheersing van verbonden partijen op basis van de nieuwe Nota verbonden partijen

Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement kunnen zich risico's blijven voordoen. Met het beschikbare weerstandsvermogen zijn we in staat de financiële effecten van risico's op te vangen

Onderdeel

Berekening weerstandsvermogen

Definitie weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de ingeschatte risico's - en de beschikbare weerstandscapaciteit - de middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. In schema is dit als volgt weergegeven:

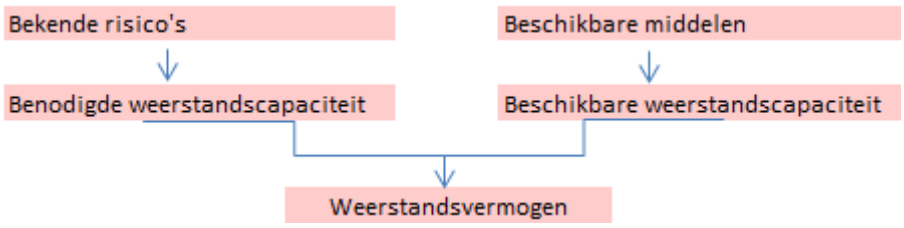

Berekening weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit drukken wij uit in een ratio.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Groningen nastreeft. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Tabel uit nota "integraal risicomanagement in Groningen"

Voor de lange termijn streven wij ernaar dat het beschikbare weerstandsvermogen ten minste gelijk is aan het benodigde weerstandsvermogen (1,0). Voor de korte termijn willen we een score van 80% realiseren. Dit staat gelijk aan een ratio van 0,8.

Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2015 stellen we u voor het weerstandsvermogen in 2016 aan te vullen met 5,4 miljoen euro. Het gaat om de volgende voorstellen:

- Reserve grondzaken dotatie 1,1 miljoen euro
- Reserve exploitatierisico Forum dotatie 0,5 miljoen euro
- Reserve bouwleges dotatie 0,7 miljoen euro
- Reserve stimuleringsfonds volkshuisvesting dotatie 0,5 miljoen euro
- Reserve parkeren dotatie 0,7 miljoen euro
- Reserve Wmo dotatie 1,5 miljoen euro

- Reserve Kunst op straat onttrekking 0,1 miljoen euro
- Algemene Egalisatie reserve dotatie 0,6 miljoen euro

In de berekening van het weerstandsvermogen is met de toename van 5,4 miljoen euro in 2016 rekening gehouden.

In deze rekening 2015 vergelijken we het weerstandsvermogen met het weerstandsvermogen uit de begroting 2016.

Weerstandsvermogen	rekening 2015	begroting 2016
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	201.847	208.667
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	192.597	181.445
Ratio weerstandsvermogen	**95%**	**87%**
Weerstandsvermogen B - A	9.250	27.222

Op basis van de actuele inschatting van de risico's en reserves in het weerstandsvermogen in deze rekening komt het weerstandsvermogen uit op een ratio van 95%. Dit is 8% hoger dan de ratio in de begroting 2016. De risico's zijn ten opzichte van de begroting 2016 verlaagd met 6,8 miljoen euro. De belangrijkste veranderingen worden toegelicht bij het onderdeel benodigd weerstandsvermogen. Omdat ook het beschikbare weerstandsvermogen in de rekening 2015 ten opzichte van de begroting 2016 is verhoogd met 11,2 miljoen euro stijgt de ratio ruim met 8%. De verhoging wordt toegelicht in onderdeel beschikbare weerstandsvermogen.
Om een score van 1,0 in 2016 te realiseren is bovenop de aanvulling van 5,4 miljoen euro een aanvulling van 9,3 miljoen euro nodig.

Bij het bepalen van het weerstandsvermogen houden we rekening met lopende projecten, waar uw raad een besluit over heeft genomen en waar een uitvoeringskrediet voor is vastgesteld. Achterliggende gedachte is dat we bij nieuwe projecten risico's kunnen vermijden door het project niet uit te voeren.
In de paragraaf weerstandsvermogen anticiperen we op het effect van nieuwe (grote) projecten op het weerstandsvermogen. Zo hebben we een inschatting gemaakt van het risico bij de investeringen in geothermie en hiervoor middelen gereserveerd die kunnen worden toegevoegd aan het weerstandsvermogen bij een besluit om te investeren in geothermie.

Voor het project Zuidelijke Ringweg is geen risico in het weerstandsvermogen opgenomen.
Het uitgangspunt bij de uitvoering van het project is dat het budget taakstellend is. Eventuele meerkosten moeten dus in eerste instantie worden opgevangen binnen het beschikbare budget.

Voor de aardbevingen hebben we geen risico opgenomen. In een bestuursakkoord is afgesproken dat de gevolgen van de aansprakelijkheid van de provincie, gemeenten of derde partijen zoals woningcorporaties en schoolbesturen niet voor hun rekening en risico kunnen komen indien aardbeving-gerelateerd en onverlet latend de normale zorgplicht van deze partijen.

Onderdeel

Dynamisch weerstandsvermogen

We laten de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen zien als gevolg van wijzigingen in de risico's en de reserves in de periode 2016-2019. Hiermee ontstaat een beter beeld van de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Wanneer voor risico's een meerjarige inschatting van kan worden gemaakt (in effect en /of kans van optreden) nemen we deze meerjarig inschatting op in de dynamische ontwikkeling.

Het gaat bijvoorbeeld om de risico's bij grondexploitaties, het parkeerbedrijf en groot onderhoud en vervangingen openbare ruimte. In de gevallen waar we geen meerjarige ontwikkeling kunnen inschatten, houden we rekening met een constante waarde van het risico voor de periode 2016-2019.
Het risico financiering wet BUIG hebben we in de rekening 2015 opgenomen. Het maximale eigen risico van de gemeente is 5%- 7,5% van het totale toegekende budget. Het toegekend budget 2016 is 146 miljoen euro. Het maximale risico is 11 miljoen euro. Op basis van onze bandbreedte inschatting (van 0 tot 2,75 miljoen euro 50% kans, van 2,75 miljoen euro tot 5,5 miljoen euro 25% kans, van 5,5 miljoen euro tot 8,25 miljoen euro 25% kans en vanaf 8,25 miljoen euro tot 11 miljoen euro 0% kans) wordt het risico 4,8 miljoen euro met kans van 50%. Onze begrotingsmethodiek is om het verwachte tekort in het eerste jaar op te lossen in het financieel perspectief. Het berekende risico nemen we daarom vanaf 2017 incidenteel mee.
In het geval reservemutaties voor de komende jaren bekend zijn, houden we hier rekening mee in de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen. Het gaat onder andere om mutaties in de Algemene Egalisatie reserve, en de gereserveerde middelen voor aanvulling van het weerstandsvermogen in de komende jaren. Ook de structurele toevoeging aan de reserve Forum garage van 700 duizend euro, de per saldo structurele toevoeging aan de reserve bodemsanering van 400 duizend euro en een structurele onttrekking van 3,2 miljoen euro uit de reserve grondzaken zijn meegenomen bij het bepalen van het dynamisch weerstandsvermogen.
Zoals eerder gemeld doen we bij de bestemming van het resultaat van deze rekening voorstellen tot aanvulling van reserves die onderdeel zijn van het beschikbare weerstandsvermogen. In totaal neemt de beschikbare weerstandscapaciteit hierdoor toe met 5,4 miljoen euro. Deze gegevens zijn verwerkt en leiden tot het volgende beeld voor het weerstandsvermogen voor de jaren 2016 tot en met 2019.

Weerstandsvermogen rekening 2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	201.847	206.505	207.264	206.335
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	192.597	195.257	196.951	196.775
Ratio weerstandsvermogen	**95%**	**95%**	**95%**	**95%**
Weerstandsvermogen B - A	9.250	11.248	10.313	9.560
Ratio weerstandsvermogen begroting 2016	**87%**	**85%**	**89%**	**91%**

Ten opzichte van de begroting 2016 is het weerstandsvermogen in de rekening 2015 verbeterd.In de begroting 2016 was het weerstandsvermogen nog 87%. In deze rekening is het weerstandsvermogen verbeterd naar 95%. Een toelichting van de oorzaken staat in het begin van deze paragraaf.
In de jaren na 2016 blijft het weerstandsvermogen redelijk constant, doordat de meerjarige aanvulling van het beschikbare weerstandsvermogen redelijk in evenwicht is met de toename van het risico.

Op langere termijn blijven we streven naar een ratio voor het weerstandsvermogen van 1,0. Daarom hebben we in de begroting 2016 de aanvulling van het weerstandsvermogen van 1,848 miljoen in 2019 structureel door laten lopen. Gelet op het bovenstaande overzicht is in 2019 een extra aanvulling van circa 10 miljoen euro nodig voor een ratio van 1,0.
In 2016 gaan we de kadernota weerstandsvermogen uit 2011 actualiseren. Hierin zullen we ook ingaan op onze ambitie voor het weerstandsvermogen.

Onderdeel

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt of beheersd.

De risico's zijn geïnventariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro's) is geschat. Bij het inschatten van risico's wordt gewerkt met bandbreedtes (intervallen) en kanspercentages. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag. In de praktijk zien we dat het werken met bandbreedtes en kanspercentages tot onduidelijkheid kan leiden. Bij de actualisering van de kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement zullen we daarom voorstellen het gebruik van bandbreedtes bij het bepalen van het risico niet langer verplicht voor te schrijven. In die gevallen waar de werkwijze met bandbreedtes goed werkt, blijven we hier gebruik van maken.
De risico's van de grondexploitaties worden volgens de risicoboxenmethode berekend en integraal in de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen.
Omdat de kans klein is dat áls de risico's zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaaltelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

	Risico's incidenteel			Risico's structureel			
	risico	kans	schatting	risico	kans	schatting	
1. Grondexploitatie incl Meerstad	185.255	100%	185.255				
2. Lening Euroborg	7.950	25%	1.988				
3. Verkeer en vervoerprojecten	2.800	50%	1.400				
4. Bodemsanering	2.200	75%	1.650				
5. Groot onderhoud/verv. openb. ruimte	4.459	25%	1.115				
6. Parkeerbedrijf	3.800	100%	3.800				
7. Bezuinigingen	9.000	100%	9.000				
8. Vernieuwing sociaal domein				16.300	50%	8.150	
9. Bedrijfsrisico werkmaatschappijen				1.750	25%	438	
10. Fusie stedelijk museum/Kunstencentrum				1.500	25%	375	
11. VpB voor overheidsbedrijven				475	75%	356	
12 Overige risico's	2.814	divers	1.107	365	divers	161	
Totale risico's			**205.314**			**9.480**	
Structureel maal factor 2						18.960	
Waarschijnlijkheidsfactor 90%			184.783			17.064	
Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)						**201.847**	
benodigde weerstandscapaciteit							**201.847**
beschikbare weerstandscapaciteit							**192.597**
Ratio weerstandscapaciteit							**95%**

De benodigde weerstandscapaciteit is 201,8 miljoen euro en neemt ten opzichte van de risico's in de begroting 2016 af met 6,8 miljoen euro.

De belangrijkste veranderingen zijn:

- stijging risico grondexploitaties inclusief Meerstad met 1,1 miljoen euro;
- daling risico vernieuwing sociaal domein met 1,9 miljoen euro;
- daling risico parkeerbedrijf met 1,5 miljoen euro;
- daling risico vennootschapsplicht (Vpb) voor overheidsbedrijven met 1,8 miljoen euro;
- vervallen risico individueel keuzebudget gemeente ambtenaren met 2,6 miljoen euro;
- overige veranderingen verklaren de rest (-0,1 miljoen euro).

(Bij deze omvang van de veranderingen is rekening gehouden met het effect van de waarschijnlijkheidsfactor van 90%.)

Grondexploitatie inclusief Meerstad
Het risico is na actualisatie van de grondexploitaties toegenomen met 1,1 miljoen euro.

Risico vernieuwing sociaal domein
Het risico is afgenomen met 1,9 miljoen euro door het verdwijnen van het risico op beschermd wonen en PGB.

Parkeerbedrijf
Het risico van het parkeerbedrijf wordt lager. Dit komt vooral door het effect van de lagere rente en een lager risico bij de bezettingsgraad van parkeergarages door verlaging van de opbrengstverwachting van de Forumgarage en het feit dat de Oosterpoortgarage uit de parkeerexploitatie gaat .

Vennootschapsbelasting
In 2016 en verder resteert het risico van belastingplicht op de grondexploitatie Meerstad. De risico's op de overige grondexploitaties en de overige gemeentelijke activiteiten zijn vervallen omdat we hier in de toekomst geen belastingplicht verwachten.

Individueel keuzebudget gemeente ambtenaren.
Doordat duidelijk is geworden dat we in 2016 een voorziening moeten treffen van circa 6 miljoen vervalt het risico. Het treffen van een voorziening leidt tot een nadeel in de rekening 2016.

Diversen
Diverse wijzigingen in de incidentele- en structurele risico's leiden per saldo tot een verlaging van de risico's van 0,1 miljoen euro.

De volgende risico's zijn ten opzichte van de begroting 2016 opgenomen of vervallen:
Opgenomen:

- Risico bezwaarprocedures bouwleges;
- Risico uitvoering wet BUIG

De risico's die zijn vervallen zijn:

- Risico Individueel keuzepakket gemeenteambtenaren
- Risico glasvezelkabelverleggingen

Onderdeel

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is het totaal aan middelen en mogelijkheden waarover de gemeente kan beschikken om eventueel optredende risico's.

De middelen die we tot de tot de beschikbare weerstandscapaciteit rekenen, zijn:

- Algemene Egalisatie reserve;
- Bestemmingsreserves, waarvan de besteding door de raad kan worden gewijzigd;
- Post onvoorzien in de begroting;
- Stille reserves.

Vrij aanwendbare (bestemmings-) reserves	Rekening 2015	Begroting 2016
1. Algemene Egalisatie Reserve (AER)	36.374	32.372
2. Grondzaken en grondbank	53.927	53.940
3. Risicobuffer in grondexploitatie Meerstad	1.500	1.500
4. Risicobuffer in exploitatie Sontwegtracé	400	400
5. Risicobuffer in grondexploitatie Grote Markt Oost	3.571	0
6. Bodemsanering	5.037	5.364
7. Stimuleringsfonds VHV	14.816	14.314
8. Stille reserve (aandelen Enexis)	50.000	50.000
9. Martiniplaza	4.014	4.014
10 Kunst CBK	1.647	1.647
11. Exploitatierisico forum	2.321	1.862
12. WGA	1.000	1.030
13. Rente egalisatie reserve	1.750	1.750
14. Bouwleges	663	0
15. Parkeren	805	0
16. Wmo	4.662	2.862
17. Overige reserves	10.110	10.390
Beschikbare weerstandscapaciteit	**192.597**	**181.445**

De beschikbare weerstandscapaciteit is 192,6 miljoen euro. Dit is 11,2 miljoen euro hoger dan in de begroting 2016. Hierbij is rekening gehouden met de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in de bestemmingsvoorstellen bij deze rekening. Deze verhoging wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- toename Algemene Egalisatie reserve met 4,0 miljoen euro;
- opname risicobuffer grondexploitatie Grote Markt Oost van 3,6 miljoen euro.
- toename reserve exploitatierisico forum met 0,5 miljoen euro.
- toename reserve stimulerigsfonds volkshuisvesting met 0,5 miljoen euro;
- toename reserve parkeren met 0,8 miljoen euro;
- toename reserve bouwleges met 0,7 miljoen euro;
- toename reserve wmo met 1,8 miljoen euro;
- afname per saldo van diverse reserves met 0,7 miljoen euro.

Algemene Egalisatie reserve (AER)
De verwachte stand van de AER is bij de rekening 2015 4,0 miljoen euro hoger dan verwacht bij de begroting 2016. Het verschil wordt veroorzaakt doordat bij de begroting 2016 (stand VGR 2015 -2) ervan werd uitgegaan dat het verwacht tekort over 2015 van 6,3 miljoen euro werd onttrokken aan de AER. Nu stellen we in het bestemmingsvoorstel voor 0,6 miljoen euro toe te voegen (450 duizend euro naar aanleiding van amendement rekening 2014, 30 duizend euro van de reserve WGA en 80 duizend euro restant besteedbaar resultaat 2015). Daarnaast is bij de begroting 2016 ten onrechte geen rekening gehouden met een onttrekking van 2,9 miljoen euro vanuit de AER (deel co financieringsfonds en ingezet ter dekking van de begroting 2015) in 2015. Dat is nu hersteld.

Risicobuffer in grondexploitatie Grote Markt Oost
De risicobuffer in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt Oostzijde / Groninger Forum van 3,6 miljoen euro is meegenomen in de bepaling van het beschikbare weerstandsvermogen.

Reserve exploitatierisico Forum
Bij de resultaatbestemming rekening 2015 is een voorstel opgenomen om 0,5 miljoen euro toe te voegen aan de reserve exploitatierisico Forum.

Reserve stimuleringsfonds volkshuisvesting
Bij de resultaatbestemming rekening 2015 is een voorstel opgenomen om 0,5 miljoen euro toe te voegen aan de reserve stimuleringsfonds volkshuisvesting.

Reserve Parkeren
In het bestemmingsvoorstel bij deze rekening stellen we voor 0,7 miljoen euro toe te voegen aan de reserve parkeren. Daarnaast is bij de begrotingswijzigingen 3e kwartaal 2015 0,1 miljoen euro toegevoegd aan de reserve parkeren. Deze was bij de begroting 2016 nog niet bekend.

Reserve Bouwleges
Bij de resultaatbestemming rekening 2015 is een voorstel opgenomen om 0,7 miljoen euro toe te voegen aan de reserve bouwleges.

Diversen
Diverse wijzigingen leiden per saldo tot een onttrekking aan de reserves van 0,7 miljoen euro.

Financiële kengetallen

Een deugdelijke en transparante rekening is in het belang van een goede controle door uw raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de rekening of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie.
Naar aanleiding van de vernieuwing van de verslaggevingsregels van de gemeenten nemen we voor de tweede keer de verplichte basisset van vijf financiële kengetallen op in de paragraaf weerstandsvermogen. In onderstaand overzicht zijn de vijf kengetallen opgenomen voor de jaarverslag 2015, actuele begroting 2015 en jaarverslag 2014. We hebben het kengetal grondexploitaties exclusief en inclusief Meerstad opgenomen.

Rekening 2015	**Verloop van de kengetallen**		
Kengetallen:	**jaarverslag 2014**	**actuele begroting 2015**	**jaarverslag 2015**
netto schuldquote	129%	130%	117%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	78%	84%	74%
solvabiliteitsratio	18%	10%	15%
Sstructurele exploitatieruimte	6,2%	-0,6%	2,5%
grondexploitatie excl. Meerstad	16,3%	16,4%	15,0%
grondexploitatie incl. Meerstad	45,8%	47,3%	42,3%
belastingcapaciteit	104,9%	104,7%	104,7%

Begroting 2016	**Verloop van de kengetallen**		
Kengetallen:	**jaarverslag 2014**	**primitieve begroting 2015**	**begroting 2016**
netto schuldquote	129%	138%	142%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	78%	90%	96%
solvabiliteitsratio	18%	10%	13%
Sstructurele exploitatieruimte	6,2%	-8,0%	2,5%
grondexploitatie excl. Meerstad	16,3%	17,5%	16,1%
grondexploitatie incl. Meerstad	45,8%	50,4%	49,4%
belastingcapaciteit	104,9%	104,7%	104,5%

Onderstaand geven we een toelichting op de kengetallen. Onder de toelichting is het oordeel opgenomen.

Netto schuldquote
De netto schuldquote wordt bepaald door de verhouding van de gemeentelijke schuld ten opzichte van de gemeentelijke baten. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft niet direct probleem te zijn. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).
De netto schuldquote van een gemeente ligt meestal tussen de 0% en 90%. Bij een hogere netto schuldquote is de gemeenteschuld relatief hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood). De genoemde percentages zijn grove vuistregels.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor de gemeente Groningen. Wij hebben grondposities voor woningbouw en bedrijventerreinen. Voor die gronden hebben we schulden gemaakt. Rente en aflossing van deze schuld drukt niet direct op de begroting, maar dient te worden opgevangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.
De gemeente Groningen heeft ook leningen voor derden aangetrokken, deze leningen worden één op één aan deze derden doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd. Dit geldt dus ook voor de verstrekte leningen aan de CV Meerstad. De leningen voor de overige gemeentelijke grondexploitaties zitten wel in deze schuldquote. Onze schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is 74%. Wij zitten daarmee in de normale zone. De netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) laat vanaf de rekening 2014 een stijgende lijn zien. De stijging wordt vooral veroorzaakt doordat de gereserveerde middelen voor het Regio Specifiek Pakket (RSP) van 76 miljoen vanaf 2014 niet meer kunnen worden gebruikt als financieringsmiddel omdat we deze middelen in 2015 aan de provincie hebben betaald.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.
Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente. De solvabiliteitsratio van 15% is laag maar logisch gezien onze hoge schulden door de gemeentelijke grondposities.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB.
Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De structurele exploitatie ruimte van 2,5% geeft aan dat onze structurele baten niet allemaal vast liggen in structurele lasten. De ruimte in 2015 is 24,4 miljoen euro.

Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale gemeentelijke baten.
Ten opzichte van de begroting 2016 is de grondpositie licht toegenomen.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar deze kan worden opgevangen door het verhogen van tarieven. Hiervoor wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de landelijk gemiddelde tarieven/woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing).
De belastingcapaciteit ligt net iets boven het landelijk gemiddelde.

Overall kunnen we concluderen dat op basis van de kengetallen 2015 in relatie met een stabiele weerstandsratio van rond de 95% de financiële positie voldoende is. Wel is de boekwaarde van onze grondexploitaties ten opzichte van de totale baten hoog. Het risico dat we hiervoor hebben opgenomen in het weerstandsvermogen is 80% van ons totaal benodigd weerstandsvermogen.

Risico's

Naam risico	**Niet halen bezuinigingen**
Programma	Alle programma's
Omschrijving	Om het tekort in het meerjarenbeeld 2016-2019 op te lossen is bij de begrotingen tot en met 2016 een pakket aan bezuinigingsmaatregelen opgesteld van gemiddeld 24,5 miljoen euro. We moeten er rekening mee houden dat we niet alle voorgenomen bezuinigingen volledig en/of in het gewenste tempo realiseren. We hebben bij de begroting 2016 het risico van elke bezuinigingsmaatregel afzonderlijk beoordeeld. Het risico komt daarmee op 9 miljoen euro incidenteel. De kans in totaal is 100% omdat de kans van optreden per maatregel is bepaald. Dit is conform de werkwijze van de risico boxenmethode. Onderdeel van het totale bezuinigingspakket is een bezuiniging op de organisatie van 8 tot 10 miljoen euro. Uw raad heeft voor de vertraging van deze bezuinigingen in 2016 7,8 miljoen euro beschikbaar gesteld uit het frictiekostenbudget. Nu aanpassen naar de werkelijkheid op dit moment resulteert wellicht voor 2016 in een verlaging van het risico maar voor de jaren 2017 tot en met 2019 kunnen we nu geen goede inschatting maken omdat nog niet duidelijk is welke bezuinigingen tot een tekort leiden, welke nog een risico zijn en welke bezuinigingen worden gerealiseerd. Omdat bij de voorbereiding van de begroting 2017 meer inzicht ontstaat in de stand van zaken van de bezuinigingen en de tekorten (aangeleverde knelpunten begroting 2017) zullen we het risico bezuinigingen bij de begroting 2017 actualiseren.
Risicobedrag 2016	9 miljoen euro
Kans 2016	100%
Risicobedrag 2017	9 miljoen euro
Kans 2017	100%
Risicobedrag 2018	9 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	9 miljoen euro
Kans 2019	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2014
Actie	We sturen nauwgezet op de bezuinigingstaakstelling en rapporteren hierover in de voortgangsrapportages. Bij de begroting 2017 zullen we het risico actualiseren.

Naam risico	**Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsbedrijven**
Programma	Alle programma's
Omschrijving	Vennootschapsbelasting is een belasting die wordt geheven over de fiscale winst welke door een onderneming is behaald. Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente Vennootschapsbelastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijft. Daar waar binnen de gemeente sprake is van het drijven van een onderneming, zal de Vpb-plicht gaan gelden. Het gaat dan om economische activiteiten waarbij de gemeente in concurrentie treedt (of kan treden) met de markt en daarmee winst behaalt. Bij ondernemingsactiviteiten waar fiscale winsten worden behaald, dient 25% vennootschapsbelasting te worden afgedragen. Van die gemeentelijke activiteiten zal de fiscale winst moeten worden bepaald. Het handelen als ondernemer moet daarom gescheiden worden van het handelen als overheid. De invoering heeft administratieve en organisatorische consequenties en gaat gepaard met noodzakelijke invoeringskosten. De financiële effecten kunnen groot zijn, met name voor de grondexploitaties. De gemeente Groningen heeft haar Vpb activiteiten in beeld gebracht en heeft ondersteund door externe fiscale deskundigheid een inschatting gemaakt van de Vpb effecten. Op grond van deze inventarisaties hebben we onze aanvankelijke inschattingen van de implicaties voor de grondexploitaties, het parkeerbedrijf, Stadsbeheer en overige gemeentelijke activiteiten kunnen preciseren. Daardoor hebben we ons risico neerwaarts bijgesteld. Het gaat echter om nieuwe wetgeving voor de gemeente en landelijk wordt nog over bepaalde onderwerpen overleg gepleegd over de interpretatie van de wet. Hierdoor bestaat het risico dat in de inschatting gemaakte keuzes wellicht moeten worden herzien en
Risicobedrag 2016	475 duizend euro
Kans 2016	75%
Risicobedrag 2017	475 duizend euro
Kans 2017	75%
Risicobedrag 2018	475 duizend euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	475 duizend euro
Kans 2019	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Doorlopend
Actie	Vanaf medio 2014 is een traject ingezet in de vorm van een programma om te komen tot tijdige implementatie van de Vpb-plicht in de volle breedte van gemeentelijke processen. De eerste stap in de vorm van een inventarisatie heeft plaatsgevonden. Als uitkomst van de inventarisatie, is een lijst met activiteiten opgesteld die in eerste instantie aangemerkt zijn als Vpb plichtig. Daarnaast hebben we samen met een externe fiscalist de mogelijke consequenties voor de grondexploitaties en het parkeerbedrijf in beeld gebracht. We zijn nu zover dat we in overleg gaan met de Belastingdienst om af te stemmen inzake de door ons gevolgde stappen en keuzes. We trachten hiermee een bepaalde mate van zekerheid te krijgen over het uiteindelijke effect van de invoering van de Vpb voor overheidsondernemingen. Rond de zomer van 2016 verwachten we duidelijkheid wat de gevolgen zijn van de invoering en welke oplossingen we moeten kiezen voor bepaalde onderdelen. Vorig jaar is het implementatietraject gestart, om de onder de wet vallende processen, activiteiten en organisatieonderdelen te laten voldoen aan de wettelijke verplichtingen en de financiële administratie daarop in te richten.

Naam risico	**Bedrijfsrisico werkmaatschappijen**
Programma	Sport en bewegen en Cultuur
Omschrijving	De werkmaatschappijen van de gemeente (OPSB, WSR en CBK) kennen een afhankelijkheid van de economische conjunctuur. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van ca. 10% van de omzet. De totale omzet van de werkmaatschappijen is circa 17 miljoen euro.
Risicobedrag 2016	1,75 miljoen euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	1,75 miljoen euro
Kans 2017	25%
Risicobedrag 2018	1,75 miljoen euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	1,75 miljoen euro
Kans 2019	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	
Actie	Het blijvend stimuleren van het gebruik van de voorzieningen.

Naam risico	**Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties**
Programma	Economie en werkgelegenheid en Wonen
Omschrijving	Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc. De risico's zijn met behulp van de risicoboxenmethode gekwantificeerd. De minimale omvang van de risico's die verband houden met grondexploitaties en nog in exploitatie te nemen gronden in 2015 bedraagt 187 miljoen euro. Dit risico heeft betrekking op alle lopende grondexploitaties inclusief Meerstad. De uitkomst van de risicoboxensystematiek nemen we, conform de kadernota, geheel mee in onze bepaling van het benodigde weerstandsvermogen, vandaar dat de kans op 100% wordt gesteld
Risicobedrag 2016	185,26 miljoen euro
Kans 2016	100%
Risicobedrag 2017	187,53 miljoen euro
Kans 2017	100%
Risicobedrag 2018	185,90 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	184,83 miljoen euro
Kans 2019	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2004
Actie	De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de lopende grondexploitaties. Voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van de egalisatiereserve zijn de in box III aangegeven risico's van de lopende grondexploitatie relevant. Box III geeft inzicht in de risico's van het project welke niet opgenomen zijn in de projectbegroting/grondexploitatie. De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.

Naam risico	**Financiering uitvoering wet BUIG**
Programma	Werk en inkomen
Omschrijving	Het maximale eigen risico van de gemeente is 5%-7,5% van het totale toegekende budget. Het toegekend budget 2016 is 146 miljoen euro. Het maximale risico is 11 miljoen euro. Op basis van onze bandbreedte inschatting wordt het risico 4,8 mio met kans van 50%. Onze begrotingsmethodiek is om het verwachte tekort in het eerste jaar op te lossen in het financieel meerjarenbeeld. Het berekende risico nemen we daarom vanaf 2017 incidenteel mee.
Risicobedrag 2016	0
Kans 2016	0%
Risicobedrag 2017	4,8 miljoen euro
Kans 2017	50%
Risicobedrag 2018	4,8 miljoen euro
Kans 2018	50%
Risicobedrag 2019	4,8 miljoen euro
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	incidenteel
1e signaleringsmoment	2014 VGR 2 en Begroting 2015
Actie	

Naam risico	**Risico loonstijgingen SW**
Programma	Werk en Inkomen
Omschrijving	Op 22 december 2015 hebben de VNG en de bonden een onderhandelaarsakkoord bereikt over een nieuwe cao SW. In de begroting 2016 is met een cao-effect voor SW personeel geen rekening gehouden. Het onderhandelaarsakkoord bestaat uit drie delen. Een eenmalige uitkering van € 325, een verhoging van de eindejaarsuitkering van 3% naar 3,75% en een afspraak over de indexatie van de lonen over de periode 2016-2018. De extra kosten voor de eenmalige uitkering en de verhoging van de eindejaarsuitkering worden gedekt uit de vrijval als gevolg van de lagere pensioenpremie. De indexatie van de lonen wordt gekoppeld aan de indexatie van het wettelijk minimumloon. De afspraak is gemaakt dat, als het kabinet de loon- en prijsontwikkeling doorgeeft aan de vakdepartementen, deze compensatie wordt doorgegeven aan gemeenten ter dekking van de hogere loonkosten. Een loonsverhoging van 1% heeft een financieel effect van ongeveer 300 duizend euro. Voor de periode 2016-2018 is daarom het risico geschrapt. Na 2018 is de situatie onzeker.
Risicobedrag 2016	0
Kans 2016	0%
Risicobedrag 2017	0
Kans 2017	0%
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	300 duizend euro
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2012
Actie	Na 2018 is de situatie onzeker. We houden de ontwikkelingen in de gaten.

Naam risico	**Terugvordering BTW op reïntegratietrajecten**
Programma	Werk en Inkomen
Omschrijving	De btw op kosten voor re-integratietrajecten is vanaf de instelling van het btw-compensatiefonds verrekend met de Belastingdienst. Naar aanleiding van een uitspraak van de rechtbank van 13 juli 2011 over de verrekenbaarheid van btw op individuele re-integratieactiviteiten is sprake van een risico. In juni 2012 hebben wij informatie ontvangen dat de verrekening van btw wellicht voor een deel niet mogelijk is. Het niet verrekenbare deel zou mogelijk 2/3 deel uitmaken van het totaal. Als uiteindelijk blijkt dat de btw ten onrechte is verrekend met het btw-compensatiefonds, kan dit betekenen dat een deel van de btw over de jaren 2011-2016 moeten worden terugbetaald. Het totaal verrekende bedrag over de genoemde periode bedraagt circa 3 miljoen euro. In het land tekent zich het beeld af dat terugvordering waarschijnlijk niet aan de orde zal zijn omdat de belastingdienst daarvoor onvoldoende grond heeft. Dit wordt door de fiscalisten bevestigd. Wij streven ernaar om de afrekening met de belastingdienst in 2016 af te ronden. Dat betekent dat het risico zich vanaf 2017 niet meer voordoet.
Risicobedrag 2016	2,0 miljoen euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	0
Kans 2017	0%
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	0%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	September 2012
Actie	wij zijn in gesprek met de belastingdienst

Naam risico	**Lening Euroborg**
Programma	Economie en Werkgelegenheid
Omschrijving	De Euroborg NV heeft één huurder, waardoor het risico bestaat dat de Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen richting de gemeente Groningen.
Risicobedrag 2016	7,95 miljoen euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	7,48 miljoen euro
Kans 2017	25%
Risicobedrag 2018	6,98 miljoen euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	6,46 miljoen euro
Kans 2019	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2006
Actie	Met het aflossen van de lening, loopt het risico jaarlijks terug. Als enig aandeelhouder van de Euroborg NV monitoren wij de NV.

Naam risico	**Verkoop panden voor dekking kapitaallasten VMBO Noordoost/West**
Programma	Jeugd en onderwijs
Omschrijving	Uw raad besloot op 29 september 2010 vijf percelen te verkopen en de opbrengst (geraamd op 6,1 miljoen) in te zetten voor de dekking van kapitaallasten van de nieuw gerealiseerde VMBO-scholen. Wij hebben in 2011 één van de percelen verkocht en één pand kreeg een voortgezet onderwijsgebruik. Het alsnog benutten van dit pand voor onderwijshuisvesting is gedaan om vanuit een breed perspectief de mogelijkheden optimaal te benutten en kosten te besparen. In 2015 is de Heinsiusstraat verkocht. Daarmee blijft alleen Travertijnstraat 12 nog over om te verkopen voor de dekking van dit risico. De opbrengst van het pand aan de Travertijnstraat van 2,3 miljoen euro kan de komende jaren niet zeker worden gesteld, omdat dit pand voor een periode van 5 jaar wordt verhuurd aan stichting Backbone voor onder meer de huisvesting en begeleiding van jongeren. De huuropbrengst wordt gebruikt voor de instandhouding van het gebouw en de zakelijke lasten. De kapitaallasten zijn niet gedekt en de huuropbrengst levert de komende 5 jaar geen bijdrage aan de dekking van de kapitaallasten van de investering in de nieuwe VMBO-scholen. Deze optie is ontwikkeld voor het onderbrengen van het Backbone-initiatief en omdat de marktomstandigheden voor verkoop van het pand Travertijnstraat op dit moment minder gunstig zijn.
Risicobedrag 2016	140 duizend euro
Kans 2016	75%
Risicobedrag 2017	140 duizend euro
Kans 2017	75%
Risicobedrag 2018	140 duizend euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	140 duizend euro
Kans 2019	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Augustus 2014
Actie	In 2015 hebben wij het gebouw aan de Canadalaan verkocht. Dit gebouw stond niet op de oorspronkelijke lijst van panden voor de dekking van VMBO scholen. Dit hebben wij gedaan vanwege het risico van het niet tijdig verkopen van Travertijnstraat. De verkoopopbrengst van de Canadalaan en die van de Heinsiusstraat hebben wij gedoteerd aan de reserve VMBO. De nog te realiseren verkoopopbrengst bedraagt na de verkoop van de Heinsiusstraat en Canadalaan 2,3 miljoen euro. Dit betekent een resterend risico van 140 duizend euro structureel vanwege de jaarlijkse kapitaallasten. Zoals het geval bij de verkoop van de Canadalaan willen wij de komende tijd de eventuele verkoopopbrengst van onderwijspanden die niet op de lijst staan voorleggen aan uw raad als dekking van dit risico. Daarmee willen wij dit risico verkleinen dan wel weg werken. Het gebouw aan de Travertijnstraat 12 is in gebruik gegeven aan Backbone tot 2020. Dat betekent dat een deel van het risico blijft bestaan tot Travertijnstraat 12 is verkocht. Dekking van de kapitaallasten wordt momenteel gevonden binnen het budget onderwijshuisvesting. Dat kan alleen zolang er nog reserve is. De reserve staat wel onder druk.

Naam risico	**Risico's sociaal domein**
Programma	Welzijn, gezondheidszorg en vsd
Omschrijving	De gemeente is per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de taken in de (nieuwe) Wmo2015 en de Jeugdwet. Deze decentralisaties zijn gepaard gegaan met omvangrijke bezuinigingen. In het Beleidsplan en het Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein 2014-2015 (oktober 2014) staat de richting aangegeven hoe we deze rijksbezuinigingen structureel willen opvangen. Er zijn echter ook onzekerheden, want zowel de gemeente als de zorgaanbieders zitten nog in een ontwikkel/groeifase van dit veranderende sociaal domein. Het risico sociaal domein bestaat uit een aantal onderdelen die onderstaand worden toegelicht. Voor elk onderdeel is het risico bepaald door een inschatting te maken binnen welke bandbreedtes een risico zich kan voordoen en wat de kans daarop is. De uitkomsten voor de verschillende onderdelen tellen samen op tot het totale risico voor het sociaal domein. Inkoop 2016/2017 Het benodigde zorgbudget voor Wmo2015 (nieuw 18+) is berekend op basis van de aantallen in 2015, waarbij een raming van de zorgkosten voor 2016 is gemaakt. Er is onder meer uitgegaan van het transformatie-effect (of verzilvering), waardoor investeringen in de WIJ-teams leiden tot een verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar een algemene voorziening. Of en in welke mate dit effect optreedt, moet in de praktijk blijken. Daarnaast wordt 15% minder zorgkosten verwacht door herindicaties en 20% door niet gebruikte indicaties. De beheersmaatregelen voor dit risico bevinden zich in de toegang tot de voorzieningen bij de WIJ-teams. Daarnaast kan jurisprudentie op het terrein van het sociaal domein er toe leiden dat we meer zorg/voorzieningen moeten inkopen dan verwacht. De omvang van het risico is bepaald op basis van de inschatting van het totale transformatie effect in de begroting 2016 en ramen we op 10,2 miljoen euro. We gaan uit van een volledige dekking van de WIJ-teams over de stad in 2016 en daarmee een dempend effect op de vraag naar zorgvoorzieningen. Indien de uitrol van de WIJ-teams vertraagt, kan dit ertoe leiden dat meer maatwerkvoorzieningen moeten worden ingekocht. Uitvoeringskosten In 2015 kochten we zorg in bij zorgaanbieders, waarbij de budgetten per zorgaanbieder vast lagen. Vanaf 2016 verloopt de inkoop op een andere manier. Met de aanbieders van zorgvoorzieningen worden prijsafspraken gemaakt voor de te leveren zorg. De toewijzing van zorg bepaalt de omvang van de zorg die moet worden ingekocht. Deze ligt dus niet vast. De nieuwe vorm van inkoop (prijs maal hoeveelheid) leidt tot een meer intensieve werkwijze en daarmee tot extra uitvoeringskosten. Een en ander is mede afhankelijk van de inrichting van ondersteunende ICT systemen (landelijk en lokaal). De extra uitvoeringskosten bedragen maximaal 950 duizend euro.

Daarnaast heeft de landelijke problematiek rondom de PGB's in 2015 veel extra inzet gevergd die niet voorzien was. Dit betreft zowel inzet van eigen personeel als van externe capaciteit (extra kosten). Tevens kon minder tijd aan de reguliere taken en diverse projecten worden besteed. De PGB-problematiek zorgt ook in 2016 voor extra uitvoeringskosten van circa 900 duizend euro. Er is landelijke overleg over een compensatieregeling, maar mogelijk dat het compensatiegeld lager uitvalt dan de extra kosten.
Op basis van een inschatting in bandbreedtes hebben we het risico voor het weerstandsvermogen bepaald op 1,5 miljoen euro.

Beschermd wonen
Naar aanleiding van een landelijk onafhankelijk onderzoek naar de budgetverdeling Beschermd wonen, is het budget 2016 voor de centrumgemeente Groningen naar boven bijgesteld met 2,4 miljoen euro. Daarmee is het eerder gemelde risico (in gemeentebegroting 2016) verdwenen.

Persoonsgebonden budgette (PGB)
We hebben gedurende het jaar een beter zicht gekregen op de PGB-uitgaven. Vanwege de situatie bij de Socale Verzekeringsbank (SVB) is er echter nog steeds onduidelijkheid. Ten opzichte van de begrote uitgaven verwachten we geen risico meer.

Jeugd - RIGG
De RIGG is de inkooporganisatie voor de 23 Groninger gemeenten, die onder de GR PG&Z is gebracht. Voor de jaren 2016/2017 is volledige solidariteit afgesproken over zowel de ZIN als de PGB. De jeugd-zorgmarkt is echter nog niet volwassen en kent nog veel dynamiek, daarbij moet de markt in 2016/2017 nog een forse korting opvangen. We hanteren daarom 10% van het zorgbudget als maximum risicobedrag. Op basis van een bandbreedtebenadering komt het risico komt 3,8 miljoen

Huisvesting WIJ-teams
Voor de huisvesting WIJ-teams zijn en worden door SSC-Vastgoed huurcontracten afgesloten voor 5 jaar. Daarnaast worden investeringen gedaan in eigen panden met een afschrijvingstermijn van gemiddeld 12,5 jaar. Met het oog op de nog te voeren discussie over de toekomst van de WIJ-teams en de locaties na 2017, betekent dit dat een risico van 0,8 miljoen euro.

Het totale risico VSD is 16,3 miljoen euro en bij een kans van optreden van 50% betekent dat 8,15 miljoen euro. Bij de begroting 2016 was het risico nog 18,4 miljoen. De daling is veroorzaakt door het verdwijnen van het risico op beschermd wonen en PGB.
Een risicoberekening voor meerdere jaren vooruit is moeilijk te maken vanwege de dynamiek op het sociale domein, zowel bij gemeente als zorgaanbieders. Daarom gebruiken we het berekende risico ook voor de jaren 2017 t/m 2019.

Risicobedrag 2016	16,3 miljoen euro
Kans 2016	50%
Risicobedrag 2017	16,3 miljoen euro
Kans 2017	50%
Risicobedrag 2018	16,3 miljoen euro
Kans 2018	50%
Risicobedrag 2019	16,3 miljoen euro
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Maart 2014
Actie	In het Beleidsplan en Uitvoeringsplan Vernieuwing sociaal domein (oktober 2014) is de richting vastgesteld hoe we het sociale domein willen veranderen en de rijksbezuinigingen opvangen.

Naam risico	**Wijziging in btw-regelgeving en sport**
Programma	Sport en bewegen
Omschrijving	Het Rijk is van plan het Sportbesluit aan te passen. Een van de aanpassingen is waarschijnlijk de btw-vrijstelling op (oude) investeringen en onderhoud van (sport)accommodaties. We lopen een structureel risico van 1,4 miljoen euro en een incidenteel risico van 1,5 miljoen euro in verband met de btw op (oude) investeringen. Omdat het Rijk nog een wetsvoorstel moet indienen gaan we ervan uit dat het risico zich voordoet vanaf 2018.
Risicobedrag 2016	0
Kans 2016	0%
Risicobedrag 2017	0
Kans 2017	50%
Risicobedrag 2018	1,4 miljoen euro en 1,5 miljoen euro
Kans 2018	50%
Risicobedrag 2019	1,4 miljoen euro
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2014 VGR 2 en Begroting 2015
Actie	We hebben de financiële gevolgen aangeleverd bij het VNG. VNG en VSG pleiten er nog steeds voor om af te zien van de voorgenomen wetswijziging. We volgen de ontwikkelingen op rijksniveau.

Naam risico	**Fusie Kunstencentrum / Muziekschool**
Programma	Cultuur
Omschrijving	Het gemeentelijke personeel van de Muziekschool, dat per 1 juli 2013 over is gegaan in de nieuw gevormde fusie-instelling met het Kunstencentrum, heeft een bovenwettelijke inkomenswaarborg voor een periode van maximaal 5 jaar. In geval van faillissement en/of liquidatie wordt een eventueel verschil in uitkeringsrechten tussen het sociale plan van de fusie-instelling en garanties volgens de uitkeringsrechten ingevolge de arbeidsvoorwaardenregeling gemeente Groningen (ARG) aangevuld.
Risicobedrag 2016	1,5 miljoen euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	1,5 miljoen euro
Kans 2017	25%
Risicobedrag 2018	750 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	0%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Begroting 2013
Actie	Het risico wordt afgedekt door de algemene egalisatiereserve. Indien de situatie van faillissement / liquidatie zich voordoet kan worden overwogen om niet de algemene egalisatie reserve aan te spreken, maar de vrijval van subsidie aan de fusiecombinatie in te zetten (2016 jaarlijks 2,940 duizend euro.

Naam risico	**Exploitatie Groninger Forum**
Programma	Cultuur
Omschrijving	Door de verwachte latere opening van het gebouw ontstaat een risico voor tekorten in de exploitatie van het Groninger Forum. Het risico treedt pas op na opening. Verwachte opening op dit moment is na 2019.
Risicobedrag 2016	0
Kans 2016	0%
Risicobedrag 2017	0
Kans 2017	0%
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	0%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	rekening 2014
Actie	Samen met het Groninger Forum worden de ontwikkelingen in de exploitatie gevolgd.

Naam risico	**Parkeerbedrijf**
Programma	Verkeer
Omschrijving	In de meerjarenprognose 2012 is een eerste aanzet gegeven voor een gevoeligheidsanalyse om inzicht te krijgen in de omvang van de risico's en het benodigde weerstandsvermogen. Door de toename van de omvang van de vastgoedportefeuille (vooral parkeergarages) nemen de risico's ook navenant toe. Voor het bepalen van het risico van het parkeerbedrijf wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de onderdelen: rente, opbrengsten en kosten, OV-bijdrage, bezettingsgraad parkeergarages en straatparkeren. Op basis van de meerjarenprognose 2015 is het incidentele risico gekwantificeerd op 4,27 miljoen euro voor de periode 2016-2019. Rekening houdend met de kans van optreden vraagt dit een weerstandsvermogen van 3,8 miljoen euro voor de periode tot en met 2019. Voor de gehele looptijd (doorgerekend tot en met 2024) bedraagt het risicobedrag circa 14,8 miljoen euro (2014 18,2 miljoen euro over de periode tot en met 2024). Rekening houdend met de kans van optreden komt dit neer op een benodigd weerstandsvermogen van 13,4 miljoen euro. De afname van het benodigde weerstandsvermogen wordt grotendeels verklaard door de lagere rente (effect 2 miljoen euro) en door een lagere risico bij het bezettingsgraad risico van de gemeentelijke parkeergarages (voorral door aanpassing van de exploitatie-opzet Forumgarage). Het lagere risico bij de parkeergarages wordt verklaard door het feit dat de Oosterpoortgarage eind 2016 uit de exploitatie gaat (effect 0,3 miljoen euro) en doordat de Forumgarage (effect 0,4 miljoen euro) later open gaat.
Risicobedrag 2016	3,8 miljoen euro
Kans 2016	100%
Risicobedrag 2017	4,7 miljoen euro
Kans 2017	100%
Risicobedrag 2018	5,5 miljoen euro
Kans 2018	100%
Risicobedrag 2019	6,1 miljoen euro
Kans 2019	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Al jaren in P&C documenten
Actie	Wij zullen jaarlijks het benodigde weerstandsvermogen opnieuw berekenen.

Naam risico	**Verkeer en vervoersprojecten**
Programma	Verkeer
Omschrijving	De risico's bij verkeersprojecten hebben voornamelijk betrekking op de omvang van de investeringskosten. Vooraf worden de risico's zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Bij kleinere verkeersprojecten (onder de 5 miljoen euro) houden we geen rekening met een risico. Deze projecten worden uitgewerkt tot en met het definitief ontwerp voordat een kredietaanvraag wordt gedaan. In de praktijk blijken zich op deze projecten nauwelijks afwijkingen voor te doen. Bij de grote verkeersprojecten houden we rekening met een risico van 10% van de investeringskosten. Voor de projecten verkeer en vervoer wordt de omvang van de risico's ingeschat op 2,8 miljoen euro. Hierin is ook rekening gehouden met een onvoorzien deel, waarmee het risico van nieuwe verkeersprojecten kan worden opgevangen. De investeringen die voortvloeien uit de Netwerkanalyse zijn buiten beschouwing gelaten. We beschouwen deze kredieten als taakstellend. Als een afzonderlijke maatregel goedkoper of duurder uitvalt kan tussentijds worden bijgestuurd. We achten het risico minimaal en hebben deze projecten daarom buiten de risicoberekening gelaten.
Risicobedrag 2016	2,8 miljoen euro
Kans 2016	50%
Risicobedrag 2017	2,8 miljoen euro
Kans 2017	50%
Risicobedrag 2018	2,8 miljoen euro
Kans 2018	50%
Risicobedrag 2019	2,8 miljoen euro
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Al jaren in P&C documenten
Actie	Voorafgaand aan investeringen worden risico’s van verkeersprojecten zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben. Daarnaast wordt per project de mogelijkheid bekeken om

Naam risico	**Sontwegtracé**
Programma	Wonen
Omschrijving	Naar verwachting wordt in 2016 en 2017 het 2e deel Sontwegtracé uitgevoerd als ook de verbetering van de aansluiting op de Oostelijke Ringweg en Meerstad. In de exploitatieopzet voor het Sontwegtracé houden we rekening met een risico van 1,2 miljoen euro in 2015 en 0,4 miljoen euro in 2016 en 2017. Binnen dit project is hiervoor een risicoreservering voor hetzelfde bedrag opgenomen. Voor het inzicht in onze gemeentelijke risico's en afdekking daarvan nemen we zowel het risico als de buffer in de grondexploitatie mee bij de bepaling van het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen.
Risicobedrag 2016	400 duizend euro
Kans 2016	100%
Risicobedrag 2017	400 duizend euro
Kans 2017	100%
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	0%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	0%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	November 2012
Actie	Binnen de grondexploitaties is een buffer opgenomen, die kan worden ingezet om het risico op te vangen. Bij oplevering van uitgevoerde werkzaamheden kan het risico en de buffer in de grondexploitatie vervallen.

Naam risico	**Bezwaarprocedures bouwleges**
Programma	Wonen
Omschrijving	Er loopt op dit moment nog 1 procedure over de hoogte van de bouwleges. Het totale risico is gekwantificeerd op 414 duizend euro. De kans is geschat 50%. Rekening houdend met de kans op voordoen komen wij op een benodigd weerstandsvermogen van 207 duizend euro. We verwachten de afwikkeling in 2016 waarmee het risico in 2017 en verder op nul staat.
Risicobedrag 2016	414 duizend euro
Kans 2016	50%
Risicobedrag 2017	
Kans 2017	
Risicobedrag 2018	
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	
Kans 2019	
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2008
Actie	Inzet stadsadvocaat t.b.v. verweer in procedures

Naam risico	**Aanpak spoedlocaties en overige risico's bodemsanering**
Programma	Onderhoud en beheer openbare ruimte
Omschrijving	In het convenant 'bodemontwikkelingsbeleid en spoedlocaties' is afgesproken dat in 2015 alle bodemverontreinigingen gesaneerd of beheerst zijn die een risico voor de mens vormen (humane spoedlocaties). Daarnaast is afgesproken dat de bodemverontreinigingen die onaanvaardbare risico's bevatten voor het ecosysteem en/of bijdragen aan de verspreiding van de verontreiniging (de overige spoedlocaties), ook zoveel mogelijk gesaneerd of beheerst zijn. Nagenoeg alle locaties zijn in 2015 beheerst of gesaneerd. Daarnaast kunnen zich, los van de spoedlocaties, nieuwe situaties aandienen waarbij sprake is van risico's (schadeclaims, saneringen en randvoorwaarden bodem). Er wordt een risicobedrag van 2,2 mln euro gehanteerd.Voor de kosten van bodemsaneringen, het afdekken van mogelijke schadeclaims en onvoorziene zaken is de bestemmingsreserve bodemsanering beschikbaar.
Risicobedrag 2016	2,2 miljoen euro
Kans 2016	75%
Risicobedrag 2017	2,2 miljoen euro
Kans 2017	75%
Risicobedrag 2018	2,2 miljoen euro
Kans 2018	75%
Risicobedrag 2019	2,2 miljoen euro
Kans 2019	75%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2001
Actie	Monitoren en aanpak spoedlocaties (saneren of beheersen).

Naam risico	**Commerciële dienstverlening Stadsbeheer**
Programma	Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
Omschrijving	Vanaf november 2009 hebben wij aangegeven dat de omzet en de marge van de bedrijfsafvalinzameling onder druk staan. Dit kwam door de blijvende scherpe concurrentie, mede als gevolg van de recessie. Door aanpassingen in de begroting, beginnend herstel van de economie en efficiencyverbeteringen bij de afvalinzameling is dit risico met ingang van de rekening 2014 verkleind.
Risicobedrag 2016	225 duizend euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	225 duizend euro
Kans 2017	25%
Risicobedrag 2018	225 duizend euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	225 duizend euro
Kans 2019	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	November 2009
Actie	Tussentijds de ontwikkelingen volgen.

Naam risico	**Groot onderhoud en vervangingen**
Programma	Onderhoud en beheer van de openbare ruimte
Omschrijving	voor onderhoud in de eindfase te hoog worden, of omdat de voorziening echt 'op' is. De onderhoudsbudgetten zijn ontoereikend om deze vervangingsinvesteringen te kunnen plegen. Daarnaast constateren we knelpunten en risico's op het gebied van groot onderhoud. Wij hebben het risico geïntegreerd tot een risico groot onderhoud en vervangingen. Dit past in onze doelstelling om alle maatregelen op het gebied van groot onderhoud en vervangingen de komende jaren integraal inzichtelijk te maken en af te wegen. Daarvoor is een Meerjarenplan groot onderhoud en vervangingen opgesteld dat elk jaar wordt geactualiseerd. Actualisatie van het risico vindt jaarlijks plaats bij de nieuwe kredietaanvraag. De laatste kredietaanvraag van januari 2015 vormt de basis van de berekening van het hier beschreven risico. Het betreft de volgende risico's en knelpunten: Kabels openbare verlichting: Het Openbaar Verlichting (OVL)-net is op een leeftijd dat de technische levensduur 'op' is. De verouderde, technisch versleten elektriciteitskabels moeten vervangen worden. De toename van het aantal storingen, verergerd door de winters heeft duidelijk gemaakt dat de problemen met de oude kabels snel toenemen. Bruggen: De komende jaren moeten van een aantal beweegbare bruggen onderdelen worden vervangen. Daarnaast ontstaan bij landhoofden van oude bruggen (Maagdenbrug, Trompbrug) problemen door verkeersbelasting en verzakking. Om te voorkomen dat deze bruggen vast komen te zitten, is de komende jaren vervanging van de landhoofden nodig. Er zijn afgelopen jaren diverse houten bruggen vervangen door stalen bruggen en/of extra gerepareerd en geconserveerd. Ook voor de komende jaren blijft dit een punt van aandacht. Oeverbeschoeiing: De kademuren en beschoeiingen van de Groninger watergangen zijn op diverse plaatsen toe aan groot onderhoud of vervanging. De budgetten voor het reguliere onderhoud van deze beschoeiingen voorzien niet in deze grote uitgaven. Op basis van een risicoanalyse werken we vanaf 2007 aan een gefaseerde aanpak van de verschillende knelpunten. In dit risico is ook de kadeophoging, ten behoeve van meer waterberging voor de beide Verharding: Asfaltconstructies kunnen lang mee als tijdig nieuwe deklagen worden aangebracht. We kunnen echter niet onbeperkt een nieuwe deklaag aanbrengen. Na circa 50 jaar is de totale constructie 'op'en is vervanging aan de orde. Ten tweede is in het verleden geen fundering aangebracht bij de aanleg van diverse wegen. Met de huidige verkeersbelasting leidt dat tot verzakkingen en daarmee kosten voor herstel. Zeker als er werkzaamheden in de grond zijn geweest, zoals vervanging van de riolering of nutsvoorzieningen. Bij groot onderhoud moet nu een fundering worden aangebracht. Ook zien we boomwortelproblematiek terugkeren. Tot slot lopen we in de toekomst tegen hogere kosten aan voor geluid reducerend asfalt omdat de levensduur korter is in vergelijking met gewoon asfalt. Een ander risico is verharding in de vorm van gele stenen in de binnenstad. We hebben gekozen om alle stenen in de binnenstad op te ruwen, met een bijdrage van 3 x 170 duizend euro, over de jaren 2016-2018. hoewel de stroefheid van de stenen na opruwen weer aan de normen voldoet, heeft deze maatregel als nadeel dat de ruwere stenen vuil vast houden en daardoor een grauwe uitstraling krijgen, die (nog) niet goed te verhelpen is. Na de drie jaar opruwen is het risico van gladheid eerst opgelost, maar de stenen worden snel vuil. Tunnels en viaducten: Er is groot onderhoud noodzakelijk aan het Parkwegviaduct. Speelvoorzieningen: Er zijn afgelopen jaren veel nieuwe speeltoestellen geplaatst en ondergronden zijn veiliger gemaakt. De aanlegkosten werden vaak betaald uit incidentele budgetten. Komende jaren dienen de eerste vervangingen zich aan. Het onderhoudsbudget is daar niet op berekend.

Recreatie terreinen Ruskenveen/ Kardinge
Een in 2013 uitgevoerde inspectie van de openbare recreatievoorzieningen van de stad (Kardinge, Ruskenveen, tennisbanen, groenstroken rondom sportparken) maakt duidelijk dat diverse onderdelen daarvan de komende jaren voor het eerst aan groot onderhoud of vervanging toe zijn. Het onderhoudsbudget van deze voorzieningen voorziet echter niet in de ruimte daarvoor. Bij de toekomstige actualisering van het hierboven genoemde Meerjarenplan, worden – in principe met ingang van 2018- ook deze onderdelen betrokken. Omdat voor de vervangingen c.a. in de recreatiegebieden nu nog geen dekking is, terwijl sommige voorzieningen de komende tijd al wel risico's gaan opleveren, hebben wij dit bedrag opgenomen in dit geïntegreerde risico groot onderhoud en vervangingen.

Financiële consequenties
Bij het meerjarenplan 2012 – 2021 is berekend dat we tot en met 2021 56,5 miljoen euro nodig hebben voor noodzakelijke vervangingen en (aanvullend) lang cyclisch onderhoud. Op basis van de in 2013 uitgevoerde inspectie in recreatieterreinen, is deze raming verhoogd naar 57,85 miljoen euro. Met de beschikbaar gestelde middelen (incl. meerjarenbeeld) kunnen we hiervan voor 31,05 miljoen euro aan maatregelen realiseren tot en met 2018. Tot en met 2018 worden de meest urgente maatregelen uitgevoerd waardoor de kans op optreden van storingen of andere calamiteiten voorlopig beperkt blijft. Na herberekening is dit risico vanaf 2015 bepaald op 4,444 miljoen euro.

Risicobedrag 2016	4,46 miljoen euro
Kans 2016	25%
Risicobedrag 2017	6,17 miljoen euro
Kans 2017	25%
Risicobedrag 2018	7,87 miljoen euro
Kans 2018	25%
Risicobedrag 2019	9,45 miljoen euro
Kans 2019	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2002
Actie	Jaarlijks wordt er een krediet aangevraagd voor de meest noodzakelijke vervangingsinvesteringen.

Naam risico	**Gemeentefonds**
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. De huidige raming van de hoogte van de algemene uitkering is gebaseerd op de decembercirculaire 2015. Vanaf 2015 is landelijk 10,2 miljard euro toegevoegd aan het gemeentefonds voor uitvoering van de decentralisaties in het sociaal domein. De omvang van het gemeentefonds stijgt hierdoor landelijk tot circa 25 miljard euro in 2015. Het gemeentefonds is hierdoor de vierde grootste uitgavenpost op de rijksbegroting. Groningen ontvangt voor de uitvoering van de decentralisatie 174,5 miljoen euro in 2015 (stand decembercirculaire 2015). De middelen komen in de periode 2015-2017 beschikbaar via een integratie-uitkering in het gemeentefonds. Vanaf 2018 worden de middelen verdeeld via de algemene uitkering. Een andere belangrijke ontwikkeling die speelt in 2015 betreft het groot onderhoud aan het gemeentefonds. Voor het eerst sinds 1997 wordt er weer groot onderhoud gepleegd aan het verdeelstelsel van de algemene uitkering. Dit was noodzakelijk omdat de werkelijke kosten van gemeenten aan gemeentelijke taken niet meer overeen kwam met de ijkpunten hiervoor in het gemeentefonds. In 2015 heeft de tweede fase van de herijking plaats gevonden. Door de herijking verandert de omvang van het gemeentefonds niet, maar het leidt wel tot herverdeeleffecten tussen individuele gemeenten. Deze uitkomsten van de tweede fase gaan in per 2016 en leiden voor Groningen in 2016 tot een nadeel van 0,3 miljoen euro en vanaf 2017 tot een structureel nadeel van 1,8 miljoen euro. Dit nadeel zit verwerkt in de meerjarenbegroting 2016-2019. Op basis van adviezen van de VNG en de Raad voor financiële verhoudingen (Rfv) zijn de uitkomsten van de herijking van het subcluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV) in 2016 slechts voor 33% doorgevoerd. Er vindt aanvullend onderzoek plaats naar dit cluster. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de meicirculaire 2016. Het BTW-compensatiefonds (BCF) is in stand gebleven. Aan de omvang van dit fonds is een plafond gekoppeld. Overschotten of tekorten op het fonds worden verrekend met het gemeentefonds. In de septembercirculaire 2015 is de verwachte benutting van het BCF geactualiseerd. Het Rijk verwacht een hogere onderschrijding op het fonds. De positieve bijstelling wordt verrekend met de algemene uitkering. Aangezien we geen betrouwbaardere inschatting kunnen maken van een tekort of overschot op dit fonds nemen we de raming van het rijk op in de algemene middelen. Wanneer hier een actualisatie op plaats vindt, verrekenen we deze ook met de algemene middelen.
Risicobedrag 2016	We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) vanuit het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 22,0 miljoen euro (naar boven of naar beneden), waarbij de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel.
Kans 2016	We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Risicobedrag 2017	
Kans 2017	
Risicobedrag 2018	
Kans 2018	
Risicobedrag 2019	
Kans 2019	
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	1995
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.

Naam risico	**Renterisico**
Programma	Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De renteveronderstellingen voor de begroting zijn gebaseerd op de in het voorjaar bij het meerjarenbeeld verwachte ontwikkeling van de rente. De werkelijke renteontwikkeling kan hoger of lager uitvallen. Een beperkte afwijking zal zich zeker voordoen. Mutaties in de rente hebben gevolgen voor het resultaat. Het risico op een netto voordelig resultaat is even groot als het risico op een netto nadelig resultaat.
Risicobedrag 2016	0
Kans 2016	50%
Risicobedrag 2017	0
Kans 2017	50%
Risicobedrag 2018	0
Kans 2018	50%
Risicobedrag 2019	0
Kans 2019	50%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Doorlopend
Actie	We hebben een rente egalisatie reserve waarmee schommelingen in het resultaat als gevolg van de renteontwikkeling opgevangen kunnen worden. De omvang van deze reserve is 1,75 miljoen euro.

Ontwikkelingen

Naam ontwikkeling	**Vernieuwing verslaggevingsregels BBV**
Programma	Alle
Omschrijving	Het BBV wordt op een aantal punten vernieuwd. De commissie Depla presenteerde in mei 2014 aanbevelingen die moeten leiden tot meer transparantie en vergelijkbaarheid in de gemeentelijke begroting en jaarrekening. Op 5 maart 2016 is het wijzigingsbesluit BBV gepubliceerd. In het besluit zijn vijf wijzigingen verwerkt en toegelicht: 1. Een uniforme indeling in taakvelden 2. Een uniforme bassisset van beleidsindicatoren 3. Verbeterde informatie over verbonden partijen 4. Inzicht in de overheadkosten 5. Een aantal aanpassingen in het stelsel van baten en lasten: a. Afschrijven activa met economisch nut over de levensduur b. Meer aandacht voor het EMU saldo. Daarnaast zijn in het besluit wijzigingen opgenomen in verband met de inwerkingtreding van de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen en de gevolgen daarvan voor de grondexploitaties. De wijzigingen gaan in per begrotingsjaar 2017. De wijzigingen met betrekking tot de vernieuwing van de accountantscontrole verkeren nog in de fase van nadere uitwerking en zullen op een later moment worden geïmplementeerd.
Actie	De begroting 2017 wordt in overeenstemming met de regels uit het wijzigingsbesluit opgesteld.

Naam ontwikkeling	**'Datalekken'**
Programma	**Alle**
Omschrijving	Op 1 januari 2016 is de wet 'datalekken' in werking getreden. Enerzijds wordt de gemeente wettelijk verplicht bij een (potentieel) datalek adequaat en accuraat te reageren (binnen drie werkdagen, 72 uur), met als sanctie een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens die op kan lopen tot € 820.000,-. Daarom is het belangrijk een protocol, en procedures, voorhanden te hebben hoe te handelen bij een datalek. Daarnaast heeft de gemeente zelf baat bij een dergelijk protocol en daarvan afgeleide procedures omdat daarmee voor iedereen duidelijk is hoe te handelen bij een dergelijk lek. Het college heeft een dergelijk protocol dit voorjaar vastgesteld.
Actie	Het protocol is bedoeld om de werk- handelswijze bij een ‘lek’ op hoofdlijnen vast te leggen. Hiervan afgeleid zullen procedures en werkafspraken op operationeel niveau opgesteld en geïmplementeerd gaan worden. Daarnaast zal de impact van de inwerkingtreding van dit protocol gecommuniceerd worden naar -met name- leidinggevenden maar ook medewerkers van afdelingen waar persoonsgegevens ‘verwerkt’ worden.

Naam ontwikkeling	**Wetswijziging Verkaring arbeids relatie (VAR)**
Programma	**alle**
Omschrijving	De Eerste Kamer heeft op 2 februari 2016 de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (Wdba) aangenomen. Deze wet regelt dat de VAR per 1 mei 2016 komt te vervallen en daarmee vervalt ook de vrijwarende werking van de VAR bij inhuur van derden (zelfstandigen, freelancers of andere externe arbeidskrachten). In de wet is een overgangsfase opgenomen. Met ingang van 1 mei 2017 geldt de Wdba onverkort. De wetgever gaat er van uit dat de gemeente als opdrachtgever daarmee voldoende tijd heeft gehad om waar nodig de werkwijze en contracten met o.a. ZZP-ers of freelancers aan te passen.
Actie	Op dit moment zijn we bezig met de implementatie van de Wdba.

Naam ontwikkeling	**Invoering omgevingswet: voorbereiding en implementatie**
Programma	Diverse
Omschrijving	De Omgevingswet betreft een forse stelselherziening. De invoering heeft grote gevolgen voor ons beleid en onze werkprocessen rond vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast vereist het toegankelijke en transparante gegevens en digitaal gegevensbeheer: open data. We zijn op dit moment niet voorbereid op de invoering en lopen daarom grote risico's.
Actie	Het is gezien de grote opgave van belang om op tijd te beginnen met de voorbereiding en de implementatie. Daartoe is een zogenoemde impactanalyse verplicht. We hebben uw raad daartoe geïnformeerd met een brief op 13 april 2016.

Naam ontwikkeling	**Veiligheid op afstand bedienbare bruggen**
Programma	2.2 Binnenstad en toerisme
Omschrijving	In februari 2015 vond in de gemeente Zaandam een dodelijk incident plaats met een op afstand bedienbare brug. Naar aanleiding van het incident heeft de Onderzoeksraad voor Veiligheid in een rapport (28 januari 2016) geconcludeerd dat de gemeente “onvoldoende oog heeft gehad” voor met name de “menselijke component” van de veiligheid bij de op afstand bedienbare brug. Omdat in Nederland steeds meer bruggen op afstand worden bediend, benadrukt de Raad in het rapport dat de conclusies uit het onderzoek voor brugbeheerders in heel Nederland van belang zijn. Ook wij hebben in Groningen diverse bruggen die op afstand worden bediend.
Actie	Wij inventariseren welke consequenties dit rapport heeft voor onze brugbediening. Onze inschatting is dat dit (financiële) consequenties zal hebben.

Naam ontwikkeling	**Noordelijk Belastingkantoor**
Programma	11.3 Publieke dienstverlening
Omschrijving	Het onderzoek naar oprichting van een Noordelijk Belastingkantoor (NBK) voor de gezamenlijke uitvoering van de belastingtaken van de gemeente en de drie noordelijke waterschappen is de tweede fase ingegaan. Tot die tweede fase is besloten nadat uit een business case bleek dat het NBK maatschappelijke en financiële voordelen kan opleveren. De tweede fase van het onderzoek wordt in het voorjaar van 2016 afgerond.
Actie	

Naam ontwikkeling	**Toetsing bouwplannen door derden**
Programma	Wonen
Omschrijving	Vanaf 2016 wordt het mogelijk de toetsing aan het bouwbesluit en het toezicht op de bouwkwaliteit door private partijen te laten uitvoeren. Doelstelling is het verlagen van de regeldruk voor bedrijven, professionals en consumenten.In eerste instantie was sprake van overgangsperiode van drie jaar. In deze overgangsperiode zou de indiener van een aanvraag voor een omgevingsvergunning kunnen kiezen voor private of gemeentelijke toetsing (duaal stelsel). In maart 2014 heeft de minister, na overleg met de Tweede Kamer, besloten dat er geen duaal stelsel komt en dat de private kwaliteitsborging stapsgewijs wordt ingevoerd. Zo kunnen markt en overheid wennen aan de nieuwe situatie. Er wordt gestart (vooralsnog gepland in 2016, maar zeker niet op 1 januari) met het door partijen zelf laten borgen van de kwaliteit van ‘eenvoudige’ bouwwerken. Dit moet nog nader worden gedefinieerd, maar gedacht kan worden aan bedrijfspanden en woningbouw (tot maximaal 500 m2). Een volledigheidstoets wordt uitgevoerd door de gemeente, inclusief een controle op de juiste kwaliteitsborging en een verklaring dat aan de regels is voldaan.
Actie	De consequenties voor de gemeente Groningen worden nader uitgewerkt.

Naam ontwikkeling	**Herziening van verslaggevingsregels grondexploitaties in het BBV**
Programma	Wonen
Omschrijving	Zie paragraaf grondbeleid
Actie	Zie paragraaf grondbeleid

Paragraaf 4 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

In deze paragraaf geven we uw raad inzicht in het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Er wordt ingegaan op het gewenste onderhoudsniveau en de hieruit voortvloeiende financiële consequenties. Eerst komen de hoofdzaken van het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG) aan de orde. Vervolgens besteden we aandacht aan het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen.

Onderdelen

- Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG);
- Gemeentelijke gebouwen.

Beheer Openbare ruimte

De gemeente Groningen heeft een oppervlakte van 8.400 hectare. Een deel hiervan is in bezit en dus in onderhoud bij de gemeente. Het gaat om wegen, groen, riolering, kunstwerken en overige kapitaalgoederen (voornamelijk gebouwen). Het beleid voor het niveau van onderhoud van de openbare ruimte kapitaalgoederen is vastgelegd in het BORG. Voor kapitaalgoederen die niet onder BORG vallen, wordt door de verantwoordelijke directies een onderhoudsplan opgesteld.

Bij het plannen van onderhoud wordt zoveel mogelijk gezocht naar de samenhang met andere ontwikkelingen van elementen in de openbare ruimte. We streven ernaar een onderhoudsniveau te realiseren, waarbij 90% van de openbare ruimte voldoet aan het BORG-kwaliteitsdoel. We houden rekening met een beperkte daling van de tevredenheid van bewoners over het onderhoud, omdat we minder middelen beschikbaar hebben voor het onderhoud.

Voor een aantal voorzieningen in de openbare ruimte is onderhoud alleen niet meer toereikend. Deze voorzieningen hebben het einde van de technische levensduur bereikt, waardoor investeringen noodzakelijk zijn om deze kapitaalgoederen te vervangen of te reconstrueren. Het gaat bijvoorbeeld om de ondergrondse kabels voor de openbare verlichting en de oeverbeschoeiingen. Vanaf 2012 voeren we een meerjarenplan uit, waarbij deze voorzieningen worden vervangen. De kapitaalgoederen, waarvan vervanging na 2018 wordt voorzien, zijn opgenomen in de risicoparagraaf.

In het programmadeel van de jaarrekening (programma 9) gaan we nader in op het beheer en onderhoud van de openbare kapitaalgoederen. Van de belangrijkste onderdelen worden hier de speerpunten genoemd.

Vervangen voorzieningen en aanvullend onderhoud

Een aantal voorzieningen in de stad is aan vervanging toe. Daarnaast voorzag het onderhoudsbudget niet in alle benodigde groot onderhoud. In 2012 hebben we daarom een structureel budget aan de onderhoudsbegroting toegevoegd. Met dit budget wordt vanaf 2012 een aantal voorzieningen vervangen en wordt aanvullend onderhoud gepleegd. Het gaat dan om de vervanging van versleten verlichtingskabels, (onderdelen van) bruggen, kademuren, speelvoorzieningen en asfaltwegen. In 2015 zijn we onverminderd doorgegaan met deze vervangingsmaatregelen. Een deel van de vervanging van de verlichtingskabels hebben we uitgesteld naar 2016 om zo een combinatie met vervanging van leidingen door nutsbedrijven mogelijk te maken.

Wegen
In 2015 hebben we opnieuw groot onderhoud uitgevoerd aan diverse wegen en fiets- en voetpaden. Voorbeelden daarvan zijn de asfaltering van het tweede deel van het Hoendiep en het herstraten van de Boeiersingel. In de Uranusstraat en de Neptunusstraat is groot onderhoud aan de verharding gecombineerd met de aanplant van nieuwe bomen. Het streven naar synergie met andere werkzaamheden heeft er toe geleid dat we groot onderhoud aan verhardingen in de Hoogte, de Kraneweg en aan de Diepenring hebben uitgesteld naar 2016. Groot onderhoud aan het asfalt van de Zonnelaan, Eikenlaan en Friesestraatweg hebben we daarom een jaar vervroegd. Volledige vervanging van de asfaltconstructie aan de Engelberterweg is grotendeels gereed en dezelfde aanpak in de Pleiadenlaan is momenteel in uitvoering.

Groen
In 2015 hebben we het grootste deel van de bezuiniging op kortcyclisch groenonderhoud doorgevoerd, waardoor het onderhoud, buiten de binnenstad en het Noorderplantsoen, nu is afgestemd op het BORG-niveau matig. Op een aantal plaatsen voerden we groot onderhoud aan het groen uit. Voorbeeld daarvan is het groot onderhoud aan de beplanting in het rosarium van het Pioenpark.
Grootschalige herplant van bomen is onder andere uitgevoerd aan de singels (kastanjeziekte), een drietal straten in Paddepoel (stormschade) en diverse straten in Ruischerwaard (stormschade en boomwortelproblematiek). Herplant van bomen in de Kraneweg is voorbereid en zal in 2016 worden uitgevoerd. Verder hebben we in de loop van 2015 besloten uit het rekeningresultaat 2014 aanvullende middelen in te zetten voor herstel van stormschade aan bomen. Deze maatregelen zijn inmiddels voorbereid en worden in 2016 uitgevoerd.

Onderhoud speelvoorzieningen
Naast het verzorgingsonderhoud zijn in 2015 ook weer een aantal oudere speeltoestellen vervangen. Waar nodig is daarbij ook de inrichting van de speelplek aangepast aan de veranderde vraag. Bij meer dan de helft van de vervangende toestellen is gebruik gemaakt van duurzamere roestvrijstalen uitvoeringen. Bij de renovatie van speelplekken in de Hunze en aan de Oosterkade is in lijn met onze visie op een sportieve en speelse openbare ruimte (zie programma 5, deelprogramma 1 sportieve infrastructuur) gekozen voor de aanleg van nieuwe uitdagende speelplekken.

Aansluiting en vervanging van riolering
Dit programma verzorgt het beheer en onderhoud van de gemeentelijke riolering en past het aan bij de wettelijke eisen (basisinspanning en zorgplicht). Het Gemeentelijk Riolering en Water Plan 2014-2018 (GRWP) vormt het toetsingskader. In 2015 is het riool in de Friesestraatweg, de Petrus Camperssingel en de Diepenring voorzien van een nieuwe binnenwand. Verder zijn de woonschepen in de Noorderhaven aangesloten op de riolering. De rioolvervanging van Kostverloren vergde meer voorbereidingstijd dan verwacht en wordt daarom - in combinatie met vervanging van bomen en nutsleidingen - uitgevoerd in 2016. Bij de vervanging van het riool in de Grunobuurt kiezen we voor de uitvoering van meer straten in een keer, waardoor we ook hier in 2016 met de uitvoering starten. Voor de scheiding van afval- en regenwater op het industrieterrein Euvelgunne is het voorbereidende onderzoek gaande.

Kunstwerken
Op diverse plaatsen in de stad wordt door het water- en wegverkeer gebruik gemaakt van (vaste en beweegbare) bruggen en andere civiele kunstwerken. Om blijvend een goede en veilige doorstroming van het verkeer te kunnen garanderen, is een goed functioneren noodzakelijk. Daarvoor voeren we regelmatig onderhoud uit aan de bruggen en civiele kunstwerken. Het Herewegspoorviaduct vertoont al geruime tijd tekenen van slijtage en is aan vervanging toe. Omdat er de komende tijd meer grote infrastructurele projecten spelen, kan bij gelijktijdige vervanging van het viaduct de bereikbaarheid van de stad in het gedrang komen. Inmiddels is duidelijk geworden dat het mogelijk is de vervanging van het

Herewegspoorviaduct door tijdelijke maatregelen nog enige tijd uit te stellen. In de zomer van 2015 hebben we daarom de eerste levensduur verlengende maatregelen aan het Herewegspoorviaduct uitgevoerd. Het betrof hier verbeteringen aan de opritten waarbij onder andere het volledige asfaltdek is vervangen. De komende tijd werken we in afstemming met Pro Rail verder aan de versterking van de constructie boven het spoor en het conserveren van de leuningen op het viaduct.

Gemeentelijke gebouwen

Algemeen

Uitgangspunt bij het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is het onderhoudsniveau 3 conform NEN 2767. Dit niveau is gangbaar in Nederland voor het onderhoud van vastgoed en geeft aan dat het onderhoud op een redelijk niveau gehouden wordt, maar niet op niveau nieuwbouw en met eventuele beperkte onderhoudsschade of onderhoudsbehoefte. We gaan steeds minder werken met traditionele meerjarenplanningen. We hebben in 2015 het voorbereidend werk gedaan om in 2016 langjarige contracten af te sluiten met aannemers, waarbij zij garant staan om tegen afgesproken bedragen het per gebouw afgesproken onderhoudsniveau te handhaven. Bijna altijd is dat niveau 3. Soms wordt daarvan afweken, bijvoorbeeld om dat het een beeldbepalend/belangrijk gebouw is of een gebouw is dat gesloopt wordt.

Kernvastgoed

Het onderhoud (installaties en gebouwen) van de gemeentelijke kantoorgebouwen was tot 2014 belegd bij de verschillende diensten, die in deze gebouwen waren gehuisvest. Vanaf 1 januari 2014 is het onderhoud van deze gebouwen centraal in de gemeentelijke organisatie belegd bij de afdeling Vastgoedmanagement (VGM). De verschillende meerjarenplanningen zijn in 2015 voor een belangrijk deel voor de uitvoering van het onderhoud geharmoniseerd. Binnen het kernvastgoed is daarmee het risico van het onderhoud van het kernvastgoed goed in beeld. Eventuele verkoop van gebouwen wijzigen het risicoprofiel van de gemeente. Voor het kernvastgoed zullen de gebouwen aan de Sontweg 10, Diamantlaan 168 (Brandweer) en de Gotenburgweg 46 verkocht gaan worden.

Schoolgebouwen

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud en het up-to-date houden van de schoolgebouwen voor primair en voortgezet onderwijs is belegd bij de schoolbesturen. De schoolbesturen krijgen daarvoor de middelen in de lumpsum van het Rijk. De gemeente heeft geen verantwoordelijkheid (financieel en inhoudelijk) meer voor de technische en onderwijskundige staat van de gebouwen. Op deze algemene regel zijn enkele uitzonderingen. Het gaat daarbij om de multifunctionele centra, accommodaties met meervoudig gebruik, de MFC's en de Vensterscholen. Ook voormalige schoolgebouwen die niet meer voor onderwijs in gebruik zijn en een andere functie hebben gekregen, zijn een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Voor deze gebouwen is een meerjarenonderhoudsplan beschikbaar op basis waarvan deze gebouwen in stand worden gehouden tot dat een andere bestemming is gevonden.

Sociaal culturele en welzijnsaccommodaties

De financiering van de huisvesting, waaronder het groot onderhoud, van sociaal culturele accommodaties is gebaseerd op de accommodatienota 'Met de blik op de wijk' (2013). Van de 33 sociaal culturele gebouwen zijn er 18 in eigendom van de gemeente. Het onderhoud aan de overige sociaal culturele accommodaties wordt door de gemeente gesubsidieerd. Het onderhoudsniveau van deze accommodaties is in het algemeen redelijk tot goed te noemen. Het gebouw waarin buurt- en speeltuinvereniging Oosterpark gehuisvest is, verkeert in slechte staat. De buitenschil bestaat voor een belangrijk deel uit boomstammen en dat is uit onderhoudsoogpunt een mindere keuze. De huidige situatie kan nog wel een paar jaar gehandhaafd worden. In de nota 'Met de blik op de wijk' staat het voornemen geformuleerd dit gebouw te verkleinen van 321 m2 naar 100 m2 b.v.o. Forse ingrepen worden opgeschort tot dat het

overleg met de Oosterparkwijk en de besluitvorming over accommodaties in die wijk is afgerond.

Culturele gebouwen
In deze categorie gebouwen valt het onderhoud van het muziekcentrum De Oosterpoort en het gebouw van Vrijdag aan de St. Jansstraat en de Stadsschouwburg. De in augustus 2015 begonnen renovatie van de Stadsschouwburg wordt in het tweede kwartaal van 2016 afgerond. In 2014 heeft de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed om budgettaire gronden geen bijdrage toegekend, maar in 2015 is deze BRIM-subsidie wel toegekend. Daarmee kunnen alle plannen voor de cascorenovatie worden gerealiseerd. Het eigendom van de Stadsschouwburg is inmiddels overgedragen aan het Groninger Monumenten Fonds. Daarbij is afgesproken dat de cascorenovatie door de gemeente wordt afgewikkeld.

Sportaccommodaties
Onderhoudswerkzaamheden
Jaarlijks doen wij onderzoek naar de conditie van het vastgoed. We voeren gesprekken met sportverenigingen over de zeggenschap/inbreng van sportverenigingen in de planningen voor planmatig onderhoud (MOP) en de vervangingsinvesteringen (VIP), de mogelijkheden voor co-creatie en de zelfwerkzaamheden. Uw raad heeft voor dit type onderhoud vastgestelde kaders voor het onderhoudsniveau meegegeven, die moeten voldoen aan respectievelijk de wettelijke eisen, de eisen voor veilig en schoon. We hebben in 2015 een groot aantal onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, variërend van schilderwerk tot cultuurtechnische werkzaamheden voor sportvelden en de bijbehorende infrastructuur.
We noemen in dit verband:

- de vervanging van een kunstgrasveld op sportpark de Parrel;
- de vervanging van een ijsmachine in sportcentrum Kardinge;
- de renovatie van een natuurgrasveld op sportpark Esserberg;
- de renovatie van een natuurgrasveld op sportpark Coendersborg;
- de renovatie van een oefenveld en een aantal infrastructurele maatregelen op de atletiekbaan in het Stadspark;
- de renovatie van een oefenveld op sportpark Hoogkerk;
- de renovatie van een veld 2 op sportpark Kardinge.

Ook is er een project gestart voor de renovatie van de tribune van Be Quick op sportpark Esserberg, wat in samenwerking is met het Noorderpoortcollege, die leerlingen inzet voor werkzaamheden door middel van een werkleertraject. Dit project zal naar verwachting in 2016 worden afgerond.

Daarnaast zijn we nog met twee sportverenigingen in gesprek om de wens te onderzoeken om de middelen voor de renovatie van een natuurgrasveld te gebruiken voor de aanleg van een kunstgrasveld. Hierdoor zullen enkele kredieten doorschuiven naar 2016.

Verduurzaming
In 2015 zetten we flinke stappen in de verduurzaming van onze sportaccommodaties. Er is een proef gedaan om de veldverlichting via een pasje beter te beheersen op de sportparken Kardinge en West End. Dit is uitgebreid naar sportpark Corpus den Hoorn. Op sportpark Corpus den Hoorn zijn de gesprekken afgerond met de clubs rondom de mogelijkheid van één centrale clubaccommodatie. De verenigingen hebben aangegeven hun eigen identiteit te willen behouden, maar wel zelf te willen investeren in duurzaamheidsmaatregelen in de accommodaties. In de gymlokalen Canadalaan en Multatulistraat, alsmede in sporthal Vinkhuizen, is LED-verlichting aangebracht.

Brandveiligheid

Naar aanleiding van de risico-inventarisatie en evaluatie die is uitgevoerd in alle gymlokalen, sporthallen en zwembaden zijn acties uitgevoerd om dit te verbeteren. In het kader van de nieuwe wet- en regelgeving omtrent brandveiligheid zijn aanpassingen gerealiseerd.

Paragraaf 5 FINANCIERING

In het Treasurystatuut staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De uitvoering en ontwikkelingen worden in deze paragraaf toegelicht.

Onderdelen

- Algemene ontwikkelingen
- Rente ontwikkeling 2015
- Risicobeheer
- Gemeentefinanciering

Algemene ontwikkelingen

Treasurystatuut
Het Treasurystatuut wordt telkens voor een termijn van twee jaren opgesteld. Op 30 maart 2016 heeft uw raad het Treasurystatuut 2016-2017 vastgesteld. De belangrijkste wijziging betreft het verlagen van de korte mismatch limiet. Deze limiet is verlaagd om het renterisico niet meerjarig op te laten lopen. Verder is de regelgeving voor het verstrekken van leningen aan derden geactualiseerd.

Regelgeving en processen Treasury
In 2015 is er een Handreiking Treasury 2015 verschenen. Een uitgave van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Werkelijk aangetrokken leningen en prognose nieuw aan te trekken leningen
In 2015 hebben wij 130 miljoen euro nieuwe langlopende leningen aangetrokken. Dit volume was ook voorzien in de begroting 2015.

Deze financieringsbehoefte heeft zich in 2015 als volgt ontwikkeld (x 1 miljoen euro):

Saldo geldleningen o/g tot en met 2015	732	
Beschikbare reserves en voorzieningen	272	
Totaal lange financieringsmiddelen (A)		*1.004*
Kapitaalverstrekking (investeringen vorige jaren)	1.046	
Investeringen 2014	33	
Totaal benodigde financieringsmiddelen (B)		*1.079*
Korte geld financiering (saldo B-A)		*75*

De hiervoor opgenomen volumes zijn jaargemiddelden.

Het saldo van de geldleningen o/g is inclusief 130 miljoen euro aan nieuw aangetrokken langlopende leningen. Hierin zit een lening van 20 miljoen euro met een looptijd van 13 maanden. Deze lening telt wel mee voor het bepalen van de omvang van de nieuwe leningen, maar nemen we niet mee in de leningenportefeuille. Voor de volledigheid merken we op dat de hiervoor opgenomen onderbouwing niet geheel aansluit bij de Investering- en Financieringsstaat. In deze staat worden beschikbare kredieten opgenomen in plaats van kasstromen.

Kritisch bankieren
Onder kritisch bankieren wordt verstaan het lenen bij banken die belegd geld gebruiken voor de financiering van projecten die in het teken staan van duurzaamheid, bescherming van het milieu en dergelijke. In Nederland kennen we twee banken die 'kritisch' genoemd kunnen worden: ASN en Triodos. Op 30 maart 2005 heeft uw raad besloten om met ingang van 2005 voor maximaal 25 miljoen euro per jaar 'kritische' leningen aan te trekken, waarbij de rente tot 0,15% hoger mag zijn dan bij marktconforme leningen. In 2015 is er geen 'kritische' lening aangetrokken. Wel zijn er gedurende het hele jaar goede contacten geweest en zijn de mogelijkheden verkend.

Beoordeling kredietwaardigheid tegenpartijen u/g
Aan de hand van jaarcijfers van de tegenpartijen wordt jaarlijks een analyse uitgevoerd voor de beoordeling van hun kredietwaardigheid. Bij de meeste partijen beperkt de beoordeling van de kredietwaardigheid zich tot het sec uitvoeren van een ratio-analyse.

Uitkomst van de beoordeling 2015 is dat aan drie tegenpartijen een lening is verstrekt die als minder kredietwaardig moet worden aangemerkt. Op de totale uitgezette portefeuille van 173,4 miljoen euro (exclusief Meerstad) per 31 december 2015 bedraagt dit risico 2,1%.
Dit percentage is inclusief de vordering aan Infoversum welke inmiddels bij de curator is aangemeld.
Met de overige twee partijen zijn begin 2016 goede afspraken gemaakt over tijdige rente- en aflossingsverplichtingen.

Rente- ontwikkeling 2015

In 2015 is de rente wederom fors gedaald. De Europese Centrale Bank handhaafde de refi rente in 2015 op 0,05%. Inmiddels bedraagt dit percentage 0%. Het jaar begon met een sterke daling. Vanaf mei herstelde de rente weer een beetje. Halverwege het jaar bleek dat de Nederlandse economie weliswaar een beetje groeide (0,5% in het tweede kwartaal), maar binnen Europa bleef er sprake van een krimpende economie.

Lange rente
De volgende grafiek laat het renteverloop van de lange rente (10-jaar SWAP) voor de periode 1 januari 2012 tot en met 31 december 2015 zien.

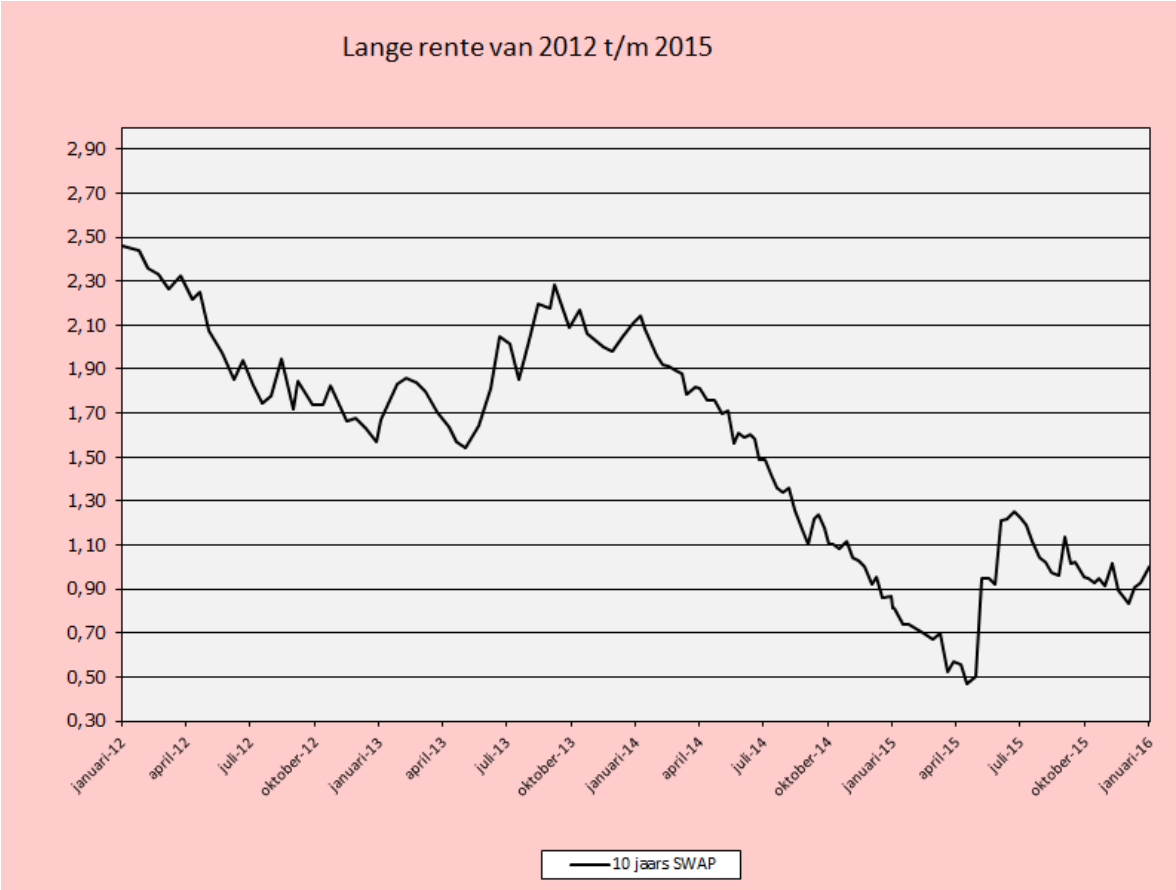

De lange rente is in 2015 gedaald van 2,15% begin 2015 tot 0,82% ultimo 2015. Tot mei was er sprake van een vrije val. Daarna volgde een correctie. Voor deze correctie zijn twee verklaringen die nog steeds spelen. De Grexit crisis is bezworen, maar de euro zone heeft nog steeds te maken met behoorlijk veel politieke spanningen. Er is sprake van een overloop effect vanuit de VS. Daar is inmiddels een normalisatie van de rentes opgetreden naar niveaus tot 2,5%. De opslagen die Gemeenten betalen boven de10-jaars SWAP blijven redelijk stabiel. In 2015 werd er 0,48% extra betaald. De bovengenoemde lage rentes lagen onder de aannames in de begroting. Ook in 2016 is de marktrente fors lager dan de aannames in de begroting 2015.

Gehanteerde rentepercentages 2015: lange rente	
Rente langlopende leningen o/g	3,00%
Rente omslagpercentage	3,00%
Rente reserves en voorzieningen	1,50%

Korte rente

Het beeld van de korte rente is gebaseerd op cijfers van de 3-maands EURIBOR (interbancaire rente). In de onderstaande grafiek zijn de gegevens vanaf 1 januari 2012 tot en met 31 december 2015 verwerkt.

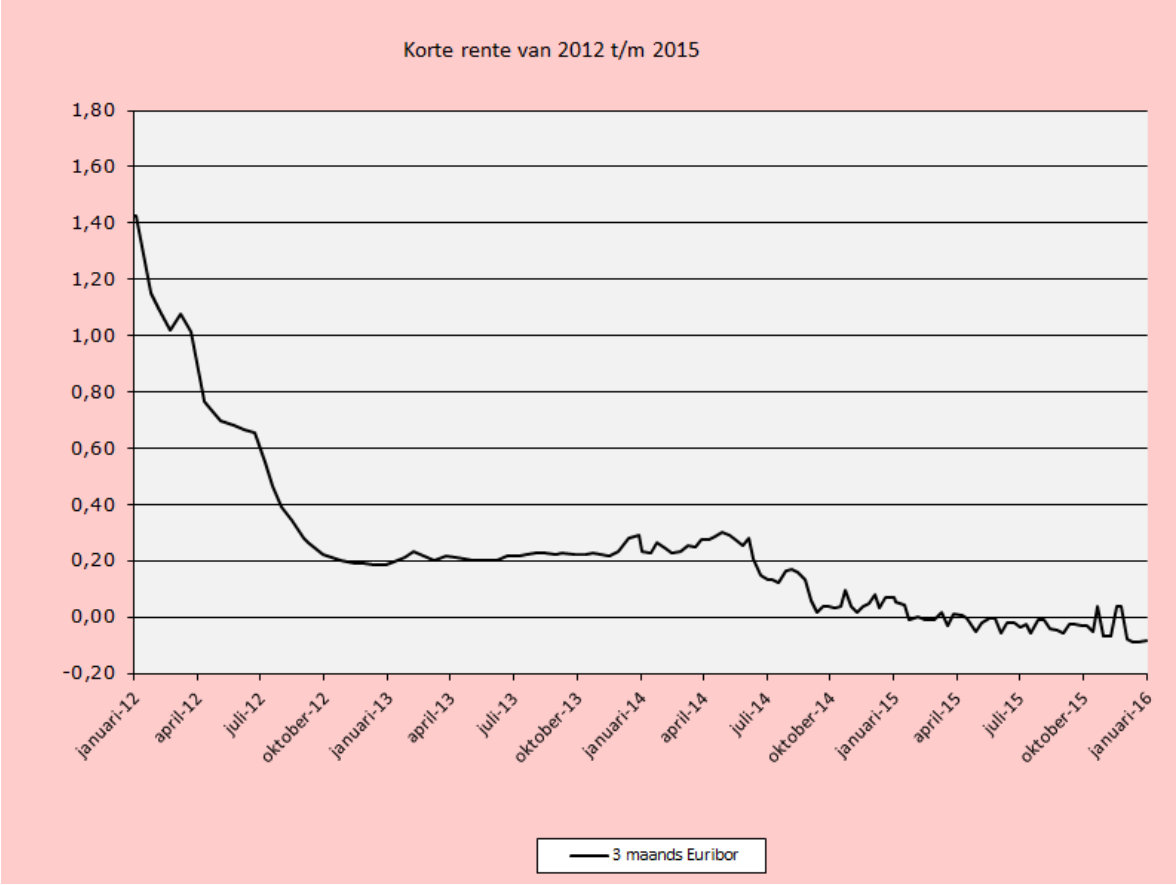

Evenals in voorgaande jaren is in 2015 een (limitatief) deel van de lange financieringsbehoefte gefinancierd met beschikbare korte middelen. Bij deze vorm van financiering wordt overtollig kort vermogen niet volledig aangehouden op de geldmarkt, maar ingezet ter dekking van de lange financieringsbehoefte. Dit levert rentevoordelen op. Het korte geld was veel goedkoper dan het lange geld, respectievelijk 0,065% en 1,05%.

Wel zijn er 46 kasgeldleningen aangetrokken. Op deze leningen hebben wij gemiddeld een vergoeding ontvangen van 0,053%. Deze vergoeding is inmiddels opgelopen naar een niveau van 0,25%.

In 2015 is er regelmatig een tijdelijk overschot naar de schatkist overgeboekt. Tot en met september slechts voor enkele dagen, in het vierde kwartaal ook voor langere periodes. Bij de betaalrekeningen van de ING en de ABN AMRO houden wij uit praktische overwegingen een zeer beperkt tegoed aan. Hierover ontvangen wij geen rente.

Schatkistbankieren	Bedragen x € 1,000,-			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Vlottende middelen	520	504	532	510
-tegoeden in rekeningcourant ABN AMRO	246	274	306	240
-tegoeden in rekeningcourant ING	274	230	225	270
Drempel schatkistbankieren	4.748	4.748	4.748	4.748
Ruimte onder de drempel	**4.228**	**4.244**	**4.217**	**4.239**
Begrotingstotaal	999.241	999.241	999.241	999.241
Grondslag variabele drempel	499.241	499.241	499.241	499.241
Vaste drempel schatkistbankieren	3.750	3.750	3.750	3.750
Variabele drempel schatkistbankieren	998	998	998	998

Met de Bank Nederlandse Gemeenten is een overeenkomst afgesloten om over het tegoed c.q. het tekort op de bankrekeningen van de gemeente Groningen een geldmarkt-conform tarief te betalen. In 2015 was dit 0,231%.

Gehanteerde rentepercentages 2015: korte rente	
Rente rekening courant faciliteit	0,40%
Rente tegoedpoditie derden (credit%)	1,25%
Rente schuldpositie derden (debet%)	3,50%

Rente Omslag Percentage

Het rente omslagpercentage (ROP) is van 2010 (3,75%) tot en met 2015 (3,00%) gestaag gedaald. Voor 2016 is het ROP vastgesteld op 2,50%.

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het risicoprofiel van de organisatie. Tevens wordt ingegaan op de gegevens die uit hoofde van de Wet Fido voor de toezichthouder nodig zijn.

Limieten financiering

Ter beperking van renterisico's gelden voor zowel de korte als de lange geldpositie limieten. Het betreft hier wettelijke limieten en eigen limieten. De limieten zijn omschreven in het Treasurystatuut.

Limietenoverzicht (bedragen in miljoenen euro)	2014	2015
Limieten kort geld		
Kasgeldlimiet	72	85
Korte mismatch	131	139
Limieten lang geld		
Lange mismatch	33	36
Renterisiconorm	172	200
Vervroegde aflossing langlopende leningen	-	-

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bepaalt de maximale omvang van de externe kort-geldpositie in enig jaar. De zogenaamde netto vlottende schuld van de gemeente mag maximaal 8,5% bedragen van het begrotingstotaal van de gemeentebegroting. Daarboven moet lang geld worden aangetrokken. De kasgeldlimiet 2015 bedraagt 85 miljoen euro. Er is overschrijding van de kasgeldlimiet geweest vanaf 31 augustus 2015 tot 4 september 2015. Het vooruitzicht op een uitkering van de NAM groot 68 miljoen euro begin oktober is de reden is geweest dat er geen langlopende lening in augustus of september is aangetrokken. Eind september is de commissie F&V geïnformeerd over de overschrijding.

Modelstaat A: Kasgeldlimiet	Bedragen x € 1,000,-			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(1). Omvang vlottende korte schuld	50.494	61.498	66.780	44.383
-opgenomen gelden < 1 jaar	-	-	-	-
-schuld in rekeningcourant	13.235	12.582	7.207	16.091
-gestortegelden door derden < 1 jaar	7.259	13.916	11.240	8.292
-overige geldleningen niet zijnde vaste sch	30.000	35.000	48.333	20.000
(2). Vlottende middelen	0	1.786	2.547	5.039
contante gelden in kas	-	-	-	-
-tegoeden in rekeningcourant		1.786	2.547	5.039
-overige uistaande gelden < 1 jaar	-	-	-	-
(3) Totaal netto vlottende schuld (1)-(2)	50.494	59.712	64.233	39.344
(4) Toegestane Kasgeldlimiet	85.000	85.000	85.000	85.000
(5) Ruimte onder de kasgeldlimiet	**34.506**	**25.288**	**20.767**	**45.656**
Begrotingstotaal	999.241	999.241	999.241	999.241
(7) Percentage regeling	8.5%	8.5%	8.5%	8.5%
(4) Kasgeldlimiet (6*7)	85.000	85.000	85.000	85.000

Hoewel sprake is van een beperkte en kortdurende overschrijding van de kasgeldlimiet op enkele momenten in het derde kwartaal 2015 is van een formele overschrijding in de zin van de wet Fido geen sprake.

Korte Mismatch limiet

Gedurende het jaar wordt een deel van de kortlopende middelen gebruikt voor dekking van het lange financieringstekort. Dit is voordelig omdat de korte rente over het algemeen lager is dan de lange rente. Omdat deze mismatch-financiering leidt tot een vergroting van het renterisico (het risico dat bij een

stijgende of hoge rente geconsolideerd moet worden) mag, rekening houdend met een ijzeren voorraad aan korte middelen, maximaal 17,5% van de netto vaste schuld, ofwel 139 miljoen euro met kort geld worden gefinancierd.
In 2015 streefden wij een benutting na van 50% van de bovengenoemde limiet. Enerzijds leidde dat tot een beperkt renterisico, anderzijds hebben wij daardoor goed geprofiteerd van de lage marktrente voor nieuwe langlopende leningen. De limiet is in 2015 niet overschreden. In 2015 was de bemiddelde benutting 75 miljoen euro.

Renterisiconorm
De renterisiconorm is een wettelijke limiet en beperkt de vaste schuld die in enig jaar voor aflossing of renteherziening in aanmerking komt tot 20% van het begrotingstotaal. In modelstaat B wordt het renterisico op de vaste schuld berekend. Uit de berekening blijkt dat het renterisico op de vaste schuld in 2015 onder de wettelijke norm is gebleven.

Modelstaat B: Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld 2015-2018	Bedragen x € 1,000,-			
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
1. Rente herziening	0	11.654	6.502	7.756
2. Aflossingen	40.078	29.114	63.224	35.000
3. Renterisico	40.078	40.768	69.726	42.756
4. Renterisiconorm	199.848	199.848	199.848	199.848
5. Ruimte onder renterisiconorm	**159.770**	**159.080**	**130.122**	**157.092**
4a. Het bij ministriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
4b. Begrotingstotaal jaar 2015	999.241	999.241	999.241	999.241
4. Renterisiconorm (4a x 4b)	199.848	199.848	199.848	199.848

Lange mismatch-limiet
Van de korte vermogensbehoefte mag een bedrag tot maximaal 5% van de netto opgenomen vaste schuld met langlopende leningen worden gefinancierd. Dit is in 2015 niet gebeurd.

Vervroegde aflossing langlopende leningen
In 2015 is niet vervroegd afgelost.

Kredietrisico's op verstrekte gelden
Onderstaand onderdeel geeft de kredietrisico's op verstrekte gelden weer. Het betreft verstrekte leningen als uitgezet kasgeld en overige creditposities bij financiële instellingen. Hierbij zijn de uitgezette bedragen per risicogroep aangegeven.

Kredietrisico op verstrekte gelden	Bedragen x € 1,000,-	
Risicogeroep	**Restantschuld**	**%**
Gemeenten/ Provincies		
Gemeentelijke Grondexploitatie	275.000	59,6%
Overheidsbanken		
Woningcorporaties met garantie WSW	138.376	30,0%
Semie overheidsinstellingen		
Financiele instellingen (AA en hoger)	519	0,1%
Overige toegestane instellingen volgens Treasury statuut	47.140	10,2%
Niet toegestane instellingen volgens Treasury statuut	-	
Totaal	**461.034**	**100%**

De verstrekte leningen aan Meerstad zijn nog steeds conform het raadsbesluit Meerstad Vernieuwd, verstandig en met vertrouwen vooruit.
Ten opzichte van de begroting is de portefeuille leningen u/g woningcorporaties met 1,4 miljoen euro teruggelopen. Ultimo 2015 werden er vrijwel geen tegoeden aangehouden bij financiële instellingen.

Gemeentefinanciering

Leningenportefeuille
Dit onderdeel geeft inzicht in de samenstelling en de grootte van de opgenomen (OG) leningen.

Mutaties in Leningenportefeuille (OG)	Bedragen x € 1,000,- Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2015	1.139.629	3,48%
Nieuwe leningen	121.457	1,21%
Reguliere aflossingen	65.103	3,86%
Vervroegde aflossingen	3.413	3,08%
Renteaanpassing (oud percentage)	11.457	4,25%
Renteaanpassing (nieuw percentage)	11.457	1,92%
Totaal	**1.192.570**	3,23%

De nieuwe leningen betreffen:

- Vier consolidatieleningen van 110 miljoen euro in totaal;
- Gematchte leningen voor de hieronder genoemde uitzettingen.

Uitzettingen
Dit onderdeel geeft inzicht in de samenstelling en de grootte van de uitgezette (UG) leningen.

Mutaties in Leningenportefeuille (UG)	Bedragen x € 1,000,- Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2015	469.451	3,79%
Nieuwe leningen	11.457	0,67%
Reguliere aflossingen	28.322	4,20%
Vervroegde aflossingen	3.868	3,43%
Renteaanpassing (oud percentage)	10.820	4,40%
Renteaanpassing (nieuw percentage)	10.820	1,97%
Totaal	**448.718**	3,97%

De nieuwe leningen betreffen:

- Martiniplaza BV 10,8 miljoen euro;
- Overig 0,6 miljoen euro.

Paragraaf 6 VERBONDEN PARTIJEN

Jaarlijks wordt in de begroting en jaarrekening aandacht besteed aan de verbonden partijen van de gemeente. De verbonden partijen zijn vennootschappen (NV's en BV's), stichtingen, verenigingen en gemeenschappelijke regelingen, waar de gemeente in deelneemt. Een partij geldt als verbonden partij indien de gemeente in die partij een bestuurlijk èn een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Een gesubsidieerde instelling geldt als zodanig niet als een verbonden partij. Verbonden partijen voeren (voor een deel) beleid uit dat de gemeente in principe ook zelf zou kunnen doen. Echter, de gemeente blijft wel eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's.

Bij samenwerkingsverbanden hechten we er aan de gemeentelijke governance goed te organiseren. Governance gaat onder andere over zeggenschap, verantwoordelijkheid, sturing, risicobeheersing, verantwoording en toezicht. Op 11 december 2013 bracht de rekenkamercommissie een onderzoeksrapport uit naar de samenwerkingsverbanden van onze gemeente. Uit dit rapport kwam naar voren dat de gemeente niet altijd voldoende zicht had of samenwerkingsverbanden voldoende in control zijn. Ook concludeerde de rekenkamercommissie dat een afwegingskader ontbrak, waaraan getoetst kan worden of nieuwe verbonden partijen wenselijk zijn en in welke vorm dat zou moeten gebeuren. Op 1 oktober 2014 is in de raadscommissie Financiën en Veiligheid gesproken over de discussienota 'Verbonden partijen en samenwerkingsrelaties'. De aanbevelingen uit het rapport van de rekenkamercommissie en de uitkomsten van de discussie in de raadscommissie zijn verwerkt in een nieuwe kadernota Verbonden Partijen.

In deze nieuwe kadernota is uiteengezet hoe de gemeente Groningen met verbonden partijen om wil gaan. Hiervoor hebben we een aantal instrumenten ontwikkeld en een set van afspraken opgenomen. Met de nieuwe kadernota is het kader geactualiseerd van de nota Verbonden partijen uit 2003.
Het BBV verplicht ons als gemeente om inzicht te geven in welke verbonden wij deelnemen, het belang dat wij in elk van de verbonden partijen hebben en in de financiële positie van elk van de verbonden partijen. In 2014 is artikel 15 van het BBV aangescherpt en moet de lijst van verbonden tenminste de volgende informatie bevatten:

a. de naam en de vestigingsplaats van de verbonden partij;
b. het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt;
c. het belang dat de provincie onderscheidenlijk de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
d. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
e. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar.

Hieronder gaan wij nader in op de beleidsvoornemens dan wel ontwikkelingen die sinds het uitbrengen van de gemeenterekening 2014 (situatie voorjaar 2015) en de begroting 2016 (situatie najaar 2015) bij de verbonden partijen hebben plaatsgevonden. Tevens volgt een overzicht van de verbonden partijen.

Beleidsvoornemens en ontwikkelingen

NV Waterbedrijf Groningen

We werken met het Waterbedrijf Groningen samen in WarmteStad BV. Dit is ook een verbonden partij die afzonderlijk wordt toegelicht. In 2014 hebben we samen met de provincie Groningen een waardering van de aandelen laten uitvoeren met het oog op een mogelijke verkoop van onze aandelen aan de provincie

Groningen. Op dit moment is er van een eventuele verkoop van aandelen geen sprake. In 2015 heeft de vergadering van aandeelhouders besloten voorlopig geen dividend uit te keren over eventuele winst van het Waterbedrijf. Na vijf jaar zal hier opnieuw naar worden gekeken. De laatste 12 jaar heeft er een concentratie van Waterbedrijven in Nederland plaatsgevonden. Het Waterbedrijf Groningen voerde in de afgelopen periode gesprekken met het Waterbedrijf Drenthe. Dit heeft echter niet tot een fusie geleid. De verwachting in de markt is dat er uiteindelijk 3 á 4 Waterbedrijven zullen overblijven.

Enexis Holding NV (netwerkbedrijf), Attero Holding NV (voorheen Essent Milieu) en Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (EPZ Borssele)
De deelnemingen die voortvloeien uit de verkoop aan RWE en Waterland hebben de volgende beleidsvoornemens:

a. CBL Vennootschap B.V.
Het vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, 275 miljoen euro. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond 20 miljoen euro. Naar verwachting zal op dit bedrag in 2015 een gering bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De vennootschap zal naar verwachting begin 2016 kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders

b. Verkoop vennootschap B.V.

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.

Op 30 september 2015 zal automatisch het gedeelte van het General Escrow Fonds vrijvallen waarvoor RWE geen claims heeft ingediend. In 2015 is een uitkering gedaan aan aandeelhouders van dit deel van het fonds. Gelet op de afhandeling van nog lopende claims, kan over de omvang van de resterende vrijval nog geen uitspraak worden gedaan. De vennootschap zal mogelijk begin 2016 kunnen worden geliquideerd. Een positief liquidatiesaldo zal vrijvallen aan de aandeelhouders.

c. CSV Amsterdam B.V.

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat een eventuele schadeclaim wordt gevoerd tegen de Staat en dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.

Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.

d. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de 1,5 en 2,0 miljoen euro (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.

Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE. PBE zal evenals Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
Mede onder invloed van de aanhoudende lage lange rentetarieven zal het renteresultaat in 2016 naar verwachting lager uitkomen dan over het verslagjaar. Het resultaat zal in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen.

Euroborg NV
Vanaf 2012 is Euroborg NV genoodzaakt om in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving een stelselwijziging toe te passen. Tot die datum werd annuïtair afgeschreven in plaats van lineair. Dit heeft negatieve gevolgen voor het eigen vermogen en het resultaat, maar geen invloed op de liquiditeitspositie. Onlangs is besloten om de onderhoudsbijdrage die de gemeente jaarlijks verstrekte, af te kopen met een bedrag van 5,7 miljoen euro. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het eigen vermogen, hetgeen een positief eigen vermogen heeft opgeleverd.

Het voornemen is om een Topsportzorgcomplex aan de Laan Corpus den Hoorn te ontwikkelen, waarin het trainingscomplex van FC Groningen gehuisvest zal worden. De ontwikkeling bevindt zich in de haalbaarheidsfase. Het trainingscomplex moet onderdak bieden aan de jeugdteams van FC Groningen en medische voorzieningen aan alle top- en breedtesportclubs in Groningen en omgeving. Euroborg NV wordt de opdrachtgever en zal het gebouw gaan verhuren. Naast bijdragen van derden, zal de gemeente een geldlening verstrekken aan Euroborg NV van 4,96 miljoen euro voor de financiering van het gebouw. De totale investeringssom is geraamd op 7,8 miljoen euro, exclusief investeringen ten behoeve van het aardbevingsbestendig bouwen. Het resterende bedrag (30%) wordt ingebracht door Euroborg NV zelf. Uw raad is middels een brief in juli 2015 uitgebreid geïnformeerd over dit voornemen.

De liquiditeit en solvabiliteit kunnen in de nabije toekomst in gevaar komen wanneer met ingang van het fiscale jaar 2016 de vrijstelling van Vpb-plicht voor overheidsbedrijven komt te vervallen. Dit scenario kan consequenties hebben voor de liquiditeitspositie van Euroborg NV. Een extern fiscaal adviseur onderzoekt de gevolgen voor Euroborg NV en is in overleg met de fiscus daartoe.

NV Wonen boven Winkels te Groningen
De NV is er tot op heden niet in geslaagd nieuwe panden te verwerven voor het creëren van woonruimte. Op 29 november 2011 heeft het college van B&W besloten als beleidslijn te streven om het samenwerkingsverband NV Wonen boven Winkels te beëindigen. Daarbij zijn we afhankelijk van de andere aandeelhouder. Eind 2015 is het pand A-Kerkhof 46b verkocht. Resteert nog 1 bovenwoning aan de Gelkingestraat. Als de panden allemaal verkocht zijn, zal het samenwerkingsverband beëindigd kunnen worden.

MartiniPlaza BV te Groningen
In 2015 vond de herfinanciering van de hoofdlening plaats. Dit was nodig, omdat de looptijd van de lening (10 jaar) zou gaan aflopen. Uw raad heeft de lening voor een periode van 10 jaar verlengd. Ook is uitvoering gegeven aan het achterstallig onderhoud. De verantwoording van de uitgaven vindt plaats op basis van het bestaande declaratieprotocol. De jaarschijf 2015 is uitgekeerd. De besturing van dit geheel is belegd in de stuurgroep MJOP. De verantwoording aan uw raad zal in het voorjaar 2016 plaatsvinden, inclusief een tussentijdse beoordeling van de uitgevoerde activiteiten. Door een doorvoeren van een reorganisatie zijn de personeelslasten structureel verminderd. De kosten voor de reorganisatie zijn door MartiniPlaza uit het positieve resultaat over 2015 zelf bekostigd. Door het verstevigen van de financial control kan het rendement van de activiteiten nu goed worden beoordeeld en kan de programmering daarop worden afgestemd. Een onafhankelijke toezichthouder heeft gedurende het jaar 2015 zijn werkzaamheden verricht en daarover gerapporteerd aan de aandeelhouder en de gemeentesecretaris. Verder zijn meerdere onderzoeken ter hand genomen die zich richten op de podiumkunsten in de stad Groningen en op de toekomst van MartiniPlaza. Deze onderzoeken leiden tot rapporten die in het voorjaar

2016 formeel kunnen worden gepresenteerd. Het onderzoek naar de governance op MartiniPlaza is eveneens gestart. De rapportage die daaruit voortkomt, zal ook in het voorjaar 2016 beschikbaar zijn. De uitkomsten van deze onderzoeken zullen bepalend zijn voor de strategische visie met betrekking tot MartiniPlaza voor de komende 15 jaar.

WarmteStad BV te Groningen
WarmteStad wil het gasloze alternatief zijn als het duurzame warmtebedrijf van Groningen op basis van hernieuwbare bronnen. WarmteStad heeft het voornemen in 2016 de collectieve warmte koude opslagsystemen van Endea (Rendo Duurzaam) in de Grunobuurt en het Ebbingekwartier over te nemen. Hiermee wordt duurzame warmte en koude geleverd aan 700 huishoudens. Het bestaande collectieve warmte koude opslagsysteem Europapark zal in 2016 meer afnemers (nieuwbouw) van warmte en koude gaan voorzien. In 2016 zal door de gemeenteraad en raad van commissarissen van het Waterbedrijf besloten worden of het project diepe aardwarmte Zernike en het warmtedistributiesysteem voor onder andere de wijken Paddepoel, Selwerd en Zernike doorgaat. Bij positief besluit zal in 2017 aan ongeveer 4.000 huishoudens hernieuwbare warmte geleverd gaan worden. Op termijn zullen dit 10.000 huishoudens zijn. Het project geothermie en warmtenet ligt op een terrein waar de gemeente weinig ervaring mee heeft. Er is een externe deskundige gevraagd een onafhankelijk oordeel te geven over de businesscase van het project. De aanbevelingen dienen in de komende periode te worden overgenomen en uitgewerkt, zodat hierover bij de besluitvorming in juni 2016 kan worden gerapporteerd. Voor de besluitvorming zal de second opinion worden herhaald, waarbij dan tevens kan worden aangegeven of de aanbevelingen op een juiste manier zijn uitgewerkt.

Thermiek BV
Het is de bedoeling om vanaf 2016 jaarlijks 20 (nieuw beschutte) ‘afspraakbanen uit het sociaal akkoord’ bij Thermiek onder te brengen. De re-integratie-activiteiten voor de doelgroep ‘Begeleidwerkers’ vormen op dit moment de enige stabiele factor. De andere doelgroepen houden op te bestaan.

Community Network Noord-Nederland BV te Groningen
TCN SIG is failliet, de aandelen (42 aandelen A) zijn inmiddels aangeboden aan de overige aandeelhouders. Er is echter geen overeenstemming over de overdracht van de aandelen. Met de curatoren wordt overlegd over terugkoop van de aandelen door CNNN. Er vindt een verkennend onderzoek plaats naar de mogelijkheid om activiteiten te realiseren in de omliggende gemeenten, de Zuidelijke Ringweg en warmtenet.

NV Groningen Airport Eelde te Eelde
Met het strategisch plan Werelden Verbinden (2013-2023) wil het vliegveld een belangrijke schakel worden voor internationale bereikbaarheid met een structureel positief bedrijfsresultaat. De groei van het aantal passagiers en vliegbewegingen vormt daarvoor een belangrijke voorwaarde. Maar zijn er ook verschillende onzekerheden waar de luchthaven mee te maken krijgt, zoals de mogelijkheid voor extra kosten voor de luchtverkeersleiding, de opening van Airport Lelystad en een veranderende luchtvaartmarkt met een toenemende concurrentie. Ondanks het feit dat dit jaar het vliegveld een recordaantal passagiers heeft bereikt is medio 2015 duidelijk geworden dat de prognose voor de ontwikkeling van de luchthaven afwijkt van het groeipad dat is voorzien binnen het strategisch plan. De toename van het aantal passagiers zorgt (nog) niet voor een verbetering van de financiële positie. Door een stijging van de kosten en een toenemende druk op de tarieven neemt de liquiditeitspositie sneller af dan verwacht. Tegen deze achtergrond hebben de 5 aandeelhouders een procesplan opgesteld op basis waarvan zij voor de zomer van 2016 met raden en staten in gesprek willen gaan over het ontwikkelperspectief van de luchthaven.

Groninger Monumentenfonds
Eind 2015 is de Stadsschouwburg overgedragen aan het Groninger Monumentenfonds (GMF), zodat de Stadsschouwburg gemakkelijker in aanmerking komt voor subsidie en externe fondsen. Op dit moment bekijkt het GMF of zij de 'resterende' Finse school aan de Helperwestsingel en het Pomphuis ten behoeve van het Scheepvaartmuseum in haar portefeuille kan opnemen. Haalbaarheidsstudies worden gedaan naar de herbestemming van de havenkranen en de oude traverse met seinhuis van het hoofdstation.

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad) te Groningen
Een belangrijke volgende stap in de ontwikkeling en verdere uitrol van Meerstad is het verwerken van de verdere uitwerking van het nieuwe plandeel Tersluis: dit plandeel is het gedeelte dat in de directe omgeving van de nieuwe sluis wordt gerealiseerd.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Groninger Archieven te Groningen
Een belangrijke ontwikkeling betreft de aansluiting op het landelijk netwerk: het e-depot. Hierbij staan een gezamenlijke aansluiting van het noordelijk archiefnetwerk op het e-depot en uitbreiding van de samenwerking op het gebied van het fysiek depot en het relatiebeheer centraal. De daadwerkelijke exploitatie van het e-depot gaat per 2016 in. De medewerkers van de organisatie zullen de komende tijd worden toegerust op de combinatie van het papieren archief en het e-archief. Zodra realistische cijfers over de bekostiging van het e-depot bekend zijn, zal beoordeeld worden in hoeverre dit in de begroting ingepast kan worden.

Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam 'Eems Dollard Regio' te Leer (Bondrepubliek Duitsland)
De grensoverschrijdende Duits-Nederlandse samenwerking wordt in de periode 2014-2020 wederom ondersteund met middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) van de Europese Unie. In het document 'Strategie No(o)rd' presenteren de regio Wezer-Eems en Noord-Nederland als grensoverschrijdende regio een gezamenlijke strategie voor de doelstellingen en zwaartepunten van hun toekomstige ontwikkeling en samenwerking in het noordelijk programmagebied. Hierin worden de specifieke ontwikkelingsdoelstellingen en zwaartepunten geconcretiseerd voor de toekomstige grensoverschrijdende samenwerking in het Noorden. Een belangrijk onderdeel van de begroting bestaat uit bijdragen die uit de projecten in het INTERREG-programma worden gefinancierd. De projecten uit de huidige INTERREG IV A-programma zijn in 2015 afgesloten. Begin 2016 gaan de eerste projecten in INTERREG V van start.

Gemeenschappelijke regeling OV-bureau Groningen Drenthe te Assen
De komende jaren is er meer financiële ruimte bij het OV-bureau. Deze ruimte is ontstaan, doordat de verlenging definitief doorgaat in combinatie met de opbrengstengroei en de ontwikkeling van de dieselprijs in 2015 alsmede door de gekozen -qua indexering marktconforme- bijdragesystematiek vanuit de provincies Drenthe en Groningen. In de huidige (overigens onzekere) prognoses kunnen ombuigingen tot na 20 orde. Hiermee kan/moet rekening worden gehouden bij de komende aanbesteding.20 achterwege blijven. Vanaf 2021 zijn als de prognoses bewaarheid worden ombuigingen wel aan de orde. Hiermee kan/moet rekening worden gehouden bij de komende aanbesteding.

Gemeenschappelijke regeling Meerstad te Slochteren
De colleges van B&W van de beide gemeenten hebben een voorlopig besluit genomen tot een grenscorrectie van Meerstad, waardoor Meerstad onderdeel wordt van de gemeente Groningen. Het is de bedoeling dat de grenscorrectie per 1 januari 2017 van kracht wordt.

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg

Toegangstaken jeugdzorg

De gemeenschappelijke regeling PG&Z heeft voor de periode 2015-2017 de toegangstaken triage en casemanagement overgeheveld gekregen van Bureau Jeugdzorg. Binnen deze termijn zal worden vastgesteld waar deze taken structureel worden belegd. Mogelijk is dit niet in de regeling, maar bij de deelnemende gemeenten.

Positionering Jeugdgezondheidszorg/OGGz

Daarnaast hebben wij aan het bestuur van de regeling onze visie kenbaar gemaakt over de positionering van de Jeugdgezondheidszorg en de OGGz. Volgens ons zouden de Jeugdgezondheidszorg en de OGGz integraal onderdeel uit moeten maken van de WIJ-teams. Wij zijn in gesprek met het bestuur over deze keuze en de gevolgen daarvan voor de GGD-organisatie en de gemeenschappelijke taken.

Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG) te Groningen

SANOG en SOZOG, twee afvalgerelateerde samenwerkingsverbanden in de provincie Groningen hebben hun contracten met ARCG opgezegd. Daarom beraadde Attero zich over de instandhouding van de verwerkingsfabriek. Attero heeft gemeld dat de fabriek in ieder geval tot het jaar 2022 open blijft.

Gemeenschappelijke regeling Winsum-Groningen

De gemeenschappelijke regeling met de gemeente Winsum heeft een looptijd tot 31 december 2022. In het voorjaar van 2016 zal de gemeenschappelijke regeling worden omgezet in een dienstverleningsovereenkomst.

Gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde te Haren

Voor het Meerschap Paterswolde is richtinggevend de beleidsvisie 2012. Centraal staat de afronding van het plan TRIP (Toeristisch Recreatieve Infrastructuur Paterswoldsemeer), de deelplanuitwerkingen van de structuurvisie Meerweg en de uitwerking van de robuuste ecologische verbindingszone (REVZ).

Gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen te Groningen

Mogelijk worden de middelen voor de centrumgemeentefuncties op termijn opgenomen in de Algemene Uitkering van het Gemeentefonds van de deelnemende gemeenten. Dit betekent dat er specifieke besluitvorming van de deelnemende gemeenten is vereist voor de inzet en besteding van deze middelen ten behoeve van Beschermd Wonen.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen te Groningen

Bij de vorming van de Veiligheidsregio Groningen per 1 januari 2014 is de huisvesting buiten de samenwerkingsovereenkomst gehouden, omdat er te veel onduidelijkheid was over kosten, onderhoudstoestand en gewenste situatie. Het bestuur van de Veiligheidsregio Groningen heeft in oktober 2015 een conceptvoorstel vastgesteld over de huisvesting. Hierover zijn de gemeenteraden eind 2015 geconsulteerd. In 2016 zijn de huisvestingskosten onderdeel van de bijdrage aan de Veiligheidsregio geworden. De overdracht vindt plaats in 2016.

Stichtingen met daarin een financieel belang

Stichting Ondernemerstrefpunt Groningen

De stichting Ondernemerstrefpunt Groningen zoekt naar mogelijkheden om financieel onafhankelijk te worden. Voorlopig blijft een financiële bijdrage van de gemeente Groningen nodig. De stichting gaat meer regionaal werken. Parallel aan deze ontwikkeling heeft de Regio Groningen-Assen een opdracht gegeven om te onderzoeken hoe de bestaande netwerkstructuur van 12 gemeenten kan worden gebruikt om de aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te versterken.

Stichting SIG te Groningen
Door het faillissement van TCN/SIG is de stichting niet meer actief. Opheffing is in afwachting van de afwikkeling van het faillissement door de curator en kan naar verwachting nog enige tijd duren. Na afwikkeling kan de stichting worden opgeheven.

Stichting Infoversum te Groningen
In oktober 2015 is de gemeenteraad uitgebreid geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot het Infoversum. Inmiddels is op 24 november 2015 het faillissement uitgesproken. De toekomst van Infoversum ligt nu in handen van de curator.

Stichting Weerwerk Groningen
De stichting kent eind 2015 nog uitsluitend seniorenbanen. Hieraan worden geen nieuwe banen toegevoegd. In 2015 waren er nog 58 personen in dienst bij de stichting. In 2016 loopt dit aantal terug naar 51 personen. Er bestaat een voornemen om de stichting uiteindelijk te liquideren.

Lijst van verbonden partijen

NV's, BV's en CV's

NV Waterbedrijf Groningen te Groningen

- Het openbaar belang betreft de levering van drinkwater aan ruim 280.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in Eelde en Paterswolde.
- In de statuten is bepaald dat het recht om aandelen te verwerven is gebaseerd op het aantal inwoners: 1 aandeel per 2.500 inwoners.
- Het financieel belang: de gemeente Groningen heeft 80 aandelen van nominaal 500 euro. Dit is totaal 40 duizend euro. Het totaal gestort kapitaal bedraagt 138 duizend euro.
- De aandelen van de gemeente Groningen zijn op de balans onder financiële vaste activa voor 2,456 miljoen euro gewaardeerd.
- Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 64,2 miljoen euro en per 31 december 2015 is dat 67,5 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg per 31 januari 2014 102,1 miljoen euro en is op 31 december 2015 99,38 miljoen euro. Het resultaat over 2015 bedraagt 3,3 miljoen euro.

Martiniplaza BV te Groningen

- Het openbaar belang betreft het bevorderen van cultuur in brede zin en het aanbieden van een theater en een zalencomplex voor (top)sportactiviteiten, theatervoorstellingen, muziek, congressen en evenementen.
- Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 1.800 aandelen à duizend euro (1.799 gewone aandelen en 1 prioriteitsaandeel van 1 duizend euro nominaal), zijnde 1,8 miljoen euro. De gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen. De boekwaarde van de aandelen op 31 december 2013 bedroeg 5,22 miljoen euro. Deze is in 2014 met 1,3 miljoen euro afgewaardeerd naar 3,92 miljoen euro. De gemeente heeft leningen verstrekt met een restschuld per 31 december 2014 van 12,96 miljoen euro. Daarnaast ontvangt Martiniplaza een jaarlijkse bijdrage in de kapitaallasten van 1,8 miljoen euro.
- Het eigen vermogen op 31 december 2014 bedroeg 3,14 miljoen euro en is op 31 december 2015 3,52 miljoen euro.
- Het vreemd vermogen per 31 december 2014 bedroeg 18,94 miljoen euro en is per 31 december 2015 17,25 miljoen euro.

- Het resultaat over 2015 is 382 duizend euro positief.

Enexis Holding NV (netwerkbedrijf), Attero Holding NV (voorheen Essent Milieu) en Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (EPZ Borssele)
De gemeente Groningen heeft 1,1868% van de aandelen in Enexis. De boekwaarde van de aandelen is 0,7 miljoen euro. In 2014 is er, op initiatief van de aandeelhouderscommissie, een externe waardering van Enexis uitgevoerd. De waardering voor het gehele bedrijf ligt tussen de 4,4 en 4,8 miljard euro. De waarde van de aandelen voor de gemeente liggen daarmee tussen de 52 en 57 miljoen euro. Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de Gemeente Groningen voor 1,1868% direct aandeelhouder geworden van Enexis Holding N.V., Attero Holding N.V. (verkocht in 2014 aan Waterland), Publiek Belang Electriciteitsproductie BV (verkocht in 2011), CBL Vennootschap BV, Claim Staat Vennootschap BV, Vordering op Enexis BV en Verkoop Vennootschap BV.

Enexis Holding NV
Het eigen vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 3.516 miljoen euro en per 31 december 2015 3.608 miljoen euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 2.901 miljoen euro en per 31 december 2015 3.472 miljoen euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 223,1 miljoen euro, waarvan 50% wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders. De gemeente is medeaandeelhouder in deze deelnemingen met een aandeel van 1,1868%. Uit de verkoop aan RWE en Waterland vloeien de volgende deelnemingen voort.

a. CBL Vennootschap B.V.
Doelstelling:
De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent (“Verkopende Aandeelhouders”) te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds (CBL: Cross Border Lease). Voor zover na beëindiging van alle CBL’s en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.

Het eigen vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 9,81 miljoen euro en per 31 december 2015 9,46 miljoen euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 107 duizend euro en per 31 december 2015 445 duizend euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 351 duizend euro negatief.

b. Vordering Enexis B.V.
Doelstelling:
Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent.

In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches, waarvan de eerste twee tranches (950 miljoen euro) reeds zijn afgelost. In 2016 zal 500 miljoen euro worden afgelost. Het aandeel van de Gemeente Groningen is 5,9 miljoen euro. Het resterende bedrag van 350 miljoen euro wordt in 2019 afgelost.

Het eigen vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 65 duizend euro en per 31 december 2015 43 duizend euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 862,1 miljoen euro en per 31 december 2015 eveneens 862,1 miljoen euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 22 duizend euro negatief.

c. Verkoop vennootschap B.V.

Doelstelling:

In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009 800 miljoen euro. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. In 2015 is een tweede deel van de reservering uitgekeerd aan aandeelhouders. Voor de gemeente gaat het om een bedrag van 3,9 miljoen euro.
Na deze uitkering resteert in de escrow nog een bedrag van 113 miljoen euro. Hierover wordt door het bestuur van Verkoop Vennootschap B.V. nog onderhandelingen gevoerd met RWE. Mogelijk kan komende jaar nog een deel van dit bedrag vrijvallen ten gunste van de aandeelhouders.

Het eigen vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 363,3 miljoen euro en per 31 december 2015 84,8 miljoen euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 79,9 miljoen euro en per 31 december 2015 30,1 miljoen euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 48,86 miljoen euro.

d. CSV Amsterdam B.V.

Doelstelling:

Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd, zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:

a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON;
b. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. (“Waterland”);
c. het geven van instructies aan de escrow-agent voor wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van de verkoop Attero is gestort.

(ad. a)
In februari 2008 zijn Essent en Essent Nederland B.V., met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de verkopende aandeelhouders van Essent N.V. over te dragen, hebben de verkopende aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent zal worden gevoerd. De verkopende aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is,

wordt gecedeerd aan de verkopende aandeelhouders (en dus niet achterblijft binnen de Essent groep), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV").
De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te Den Haag heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard. De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre justitiële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de Hoge Raad een uitspraak doen. De Hoge Raad heeft op 26 juni 2015 uitspraak gedaan. De Hoge Raad heeft besloten dat de Splitsingswet niet in strijd is met het recht van de Europese Unie. Met de uitspraak zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd.

(ad. b)
In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.

(ad. c)
Het vermogen op de escrow-rekening is initieel 13,5 miljoen euro. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris.

Het eigen vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 8 duizend euro en per 31 december 2015 negatief 42 duizend euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 36 duizend euro en per 31 december 2015 49 duizend euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 50 duizend euro negatief.

e. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Doelstelling:
Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta NV uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure als bodemprocedure. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (“PBE”) had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht.

In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, ERH alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009 die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap.

Beleidsvoornemens:
Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag tussen de 1,5 en 2,0 miljoen euro (merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Conform de verkoopkoopovereenkomst ("SPA") zal het General Escrow Fonds tot 30 september 2015 blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van RWE. PBE zal evenals Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.

Het eigen vermogen bedraagt zowel per 1 januari 2015 als per 31 december 2015 1,6 miljoen euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2015 bedraagt 107 duizend euro en per 31 december 2015 118 duizend euro**.** Het resultaat over 2015 bedraagt 18 duizend euro negatief.

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

- Het openbaar belang is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De missie van de bank is duurzaam bij te dragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
- Het belang bedraagt 329.199 aandelen à 2,50 euro. De boekwaarde bedraagt 823 duizend euro.
- Het eigen vermogen eind 2015 bedroeg 4,16 miljard euro (eind 2014 was dat 3,58 miljard euro), het vreemd vermogen bedroeg eind 2015 145,3 miljard euro (eind 2014 was dat 150,1 miljard euro).
- Het voorlopig resultaat over 2015 bedraagt 226 miljoen euro.

Thermiek BV te Groningen

- Het openbaar belang betreft het verrichten van reintegratieactiviteiten ten behoeve van personen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
- Het financieel belang van de gemeente bedraagt 1.800 aandelen à 10 euro. De boekwaarde bedraagt 18 duizend euro.
- Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 5 duizend euro negatief en het vreemd vermogen 338 duizend euro.
- Het resultaat over 2014 bedroeg 3 duizend euro positief.
- Over het verslagjaar 2015 is nog geen financiële informatie beschikbaar op basis waarvan substantiële wijzigingen in het resultaat en vermogen te verwachten zijn.

NV Groningen Airport Eelde te Eelde

- Het openbaar belang betreft de mobiliteit en bereikbaarheid van Groningen door de lucht.
- Het opgevraagd en gestort aandelenkapitaal bedraagt 4,17 miljoen euro (9.200 aandelen). De Gemeente Groningen heeft hiervan 2.392 aandelen à 453 euro nominaal. Het gestort kapitaal bedraagt 1,08 miljoen euro. De boekwaarde van de aandelen is 1 euro.
- Het eigen vermogen bedraagt op 31 december 2014 14,16 miljoen euro. Per 31 december 2014 bedraagt het vreemd vermogen 3,74 miljoen euro. Het resultaat over 2014 bedroeg 0,89 miljoen euro negatief. Voor 2015 wordt een tekort verwacht van 0,98 miljoen euro.

Euroborg NV te Groningen

- Het openbaar belang van de Euroborg is de landmark in de ontwikkeling van het Europapark, de sportvoorziening voor betaald voetbal in Groningen.
- Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal 1 euro, zijnde 48 duizend euro. De gemeente heeft een totaalbedrag aan annuitaire leningen verstrekt van 19,3 miljoen euro. De restschuld hiervan bedraagt per 31 december 2015 15,9 miljoen euro.
- Het eigen vermogen per 31 december 2015 bedraagt 5,62 miljoen euro (ter vergelijk: op 31 december 2014 was dat 74 duizend euro negatief). Per 31 december 2015 bedraagt het vreemd

vermogen 18,95 miljoen euro (ter vergelijk: op 31 december 2014 was dat 19,37 miljoen euro). Het financieel resultaat over 2015 is 10 duizend euro negatief.

NV Wonen boven Winkels te Groningen

- Het openbaar belang van de NV is het vormgeven van een deel van de gemeentelijke volkshuisvestingstaak door het realiseren van 200 wooneenheden in de binnenstad boven winkels in de komende tien jaar, al dan niet in combinatie met andere functies.
- Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 2.000 aandelen van 1 duizend euro, waarvan 50% in het bezit van de gemeente Groningen: totaal 1 miljoen euro. De gemeente heeft in een bestemmingsreserve 1 miljoen euro gereserveerd.
- Het eigen vermogen per 31 december 2015 bedraagt 1,56 miljoen euro. Per 31 december 2014 was dat 1,38 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedraagt op 31 december 2015 1,53 miljoen euro en per 31 december 2014 was dat 1,64 miljoen euro. Het financieel resultaat over 2015 bedraagt 179 duizend euro.

Community Network Noord Nederland BV te Groningen

- Doelstelling is het aanleggen, onderhouden en exploiteren van een kabelnetwerk in Noord-Nederland.
- De gemeente is sinds 2005 aandeelhouder van de BV, de andere aandeelhouders zijn SIG Real Estate BV en de stichting Administratiekantoor, die certificaten van aandelen beheert namens de Hanze Hogeschool, Biblionet en de Rijksuniversiteit Groningen.
- CNNN BV is 100% eigenaar van dochtermaatschappij CNG BV, die de exploitatie van het glasvezelnetwerk in Groningen uitvoert.
- Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 2,475 miljoen euro en het geplaatst kapitaal 1,238 miljoen euro, bestaande uit 125 aandelen A van 8,9 duizend nominaal (TCN SIG 42 aandelen A en gemeente Groningen 83 aandelen A) en 125 aandelen B van 1 duizend nominaal, die in het bezit zijn van Administratiekantoor CNNN. De aandeelhouders A hebben een goedkeuringsrecht ter zake specifiek genoemde besluiten van de directie en ter zake van de winstbestemming. De gemeente Groningen heeft de aandelen als financiele vaste active gewaardeerd op 1,19 miljoen euro.
- Per 31 december 2014 bedroeg het eigen vermogen 2,65 miljoen euro en het vreemd vermogen 0,5 miljoen euro. Het fianncieel resultaat 2014 bedroeg 86 duizend euro en over 2015 wordt een resultaat van ongeveer 200 duizend euro verwacht.

WarmteStad BV te Groningen

- Het openbaar belang betreft een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de stad op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energieneutraal Groningen in 2035.
- Het financieel belang bedraagt 100 aandelen à 10 euro, totaal 1 duizend euro. Daarnaast is er een gemeentelijk rekening courant aan de BV (kredietfaciliteit) van 1,973 miljoen euro (750 duizend euro bij aanvang van WarmteStad en 1,2 miljoen euro voor plankosten Geothermie). Het Waterbedrijf heeft een kredietfaciliteit van 1,158 miljoen euro beschikbaar gesteld aan WarmteStad.
- Het eigen vermogen per 31 december 2015 is negatief 385 duizend euro (op 1 januari 2015 was dat 109 duizend euro negatief). Het vreemd vermogen per 31 december 2015 bedraagt 2,56 miljoen euro tegenover een bedrag van 659 duizend euro per 1 januari 2015.
- Het resultaat over 2015 bedraagt 276 duizend euro negatief.

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad) te Groningen

- Het openbaar belang is de realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen.
- De gemeente is 100% aandeelhouder van de GEMM CV en zorgt voor de financiering. Het aandelenkapitaal van de gemeente Groningen 500 duizend euro.
- Het saldo aan langlopende leningen die de gemeente aan GEMM CV heeft verstrekt, bedraagt per 31 december 2014 275 miljoen euro.
- Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 500 duizend euro en het vreemd vermogen per dezelfde datum 295 miljoen euro.
- Het resultaat over 2014 was 0 euro en het verwacht resultaat over 2015 is eveneens 0 euro.

Groninger Monumentenfonds

- De doelstelling van het Groninger Monumentenfonds is het beheer, aankopen, restaureren en herbestemmen van monumentaal vastgoed in de provincie Groningen.
- Het publieke belang voor de gemeente Groningen is:
  1. Door het wegvallen van de ISV middelen waarmee gemeente uitvoering gaf aan het monumentenbeleid, dient het GMF die taak op zich te nemen waarop gemeente mede regievoering heeft op herbestemming van het monument;
  2. Gemeente kan gemeentelijk monumentaal bezit conform doelstellingen van het GMF afstoten en herbestemmen;
  3. GMF wil in het aardbevingsdossier de bepalende monumenten beschermen en verstevigen.
- De gemeente bezit 570 (33%) van de 1.760 aandelen: boekwaarde 457 duizend euro. Daarnaast heeft de gemeente Groningen een converteerbare achtergestelde lening verstrekt van 1 miljoen euro. Hier tegenover staat een bestemmingsreserve van 932 duizend euro.
- Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 1,882 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg per 31 december 2014 1,911 miljoen euro**.** Het financieel resultaat over 2014 was 35 duizend euro negatief.
- Over het verslagjaar 2015 is nog geen financiële informatie beschikbaar op basis waarvan substantiële wijzigingen in het resultaat en vermogen te verwachten zijn.

Gemeenschappelijke regelingen (GR's)

Gemeenschappelijke regeling Regio Centraal Groningen (in liquidatie)

- In de bestuursvergadering van 5 december 2008 heeft het bestuur besloten om de Regio Centraal Groningen per 1 januari 2010 op te heffen. Bij besluit van 22 april 2009 stemde de gemeenteraad van Groningen hiermee in. De financiële afwikkeling vond in januari 2016 plaats binnen de afgesproken kaders van de liquidatiebegroting.
- Eind 2015 was het eigen vermogen 111 duizend euro en het vreemd vermogen 47 duizend euro. De eindafrekening bedraagt 110 duizend euro, waarvan de gemeente Groningen 66 duizend euro ontvangt. Nu opheffing een feit is, kan rapportage over RCG in de toekomst achterwege blijven.

Gemeenschappelijke regeling Centrum voor Automatisering Noord-Groningen (CEVAN)

- Het betrof het CEVAN Automatiseringsdiensten in liquidatie te Groningen. De gemeente leverde een lid in het College van Vereffenaars.
- Ingaande 2013 werden geen deelnemersbijdragen meer gevorderd. Per 1 februari 2015 vond definitieve liquidatie plaats. Het liquidatieoverschot (januari 2015) bedroeg ruim 45 duizend euro, welk bedrag over de deelnemende gemeenten werd verdeeld. Aan de gemeente Groningen werd een bedrag van ruim 5.900 euro uitgekeerd. Nu definitieve opheffing een feit is, kan rapportage over het CEVAN in de toekomst achterwege blijven.

Gemeenschappelijke regeling Meerstad te Slochteren

- Het openbaar belang van de gemeenschappelijke regeling Meerstad (GRM) is het nemen van besluiten over de beleidskaders voor het ontwikkelen van publieke voorzieningen in Meerstad. De GR werd ingesteld per 1 juli 2009, maar heeft geen publiekrechtelijke bevoegdheden meer. Het functioneert nu als politiek en bestuurlijk platform voor Meerstad. De bestuursstructuur is van GR is gewijzigd naar een lichtere vorm. Een vereenvoudiging was gewenst aangezien de taken en bevoegdheden zijn afgenomen door de aanpassing van de regeling in 2011.
- Financieel belang: de totale bijdrage van de gemeenten Slochteren en Groningen was voor 2015 begroot op 227 duizend euro. Het aandeel hierin van Groningen is ruim 35% (79 duizend euro). Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 66 duizend euro. Het positief resultaat over 2014 was ruim 65 duizend euro. Dit bedrag is naar rato van de bijdragen teruggestort aan de gemeenten Groningen en Slochteren. Het verwacht resultaat voor 2015 is gering.
- Over het verslagjaar 2015 is nog geen financiële informatie beschikbaar op basis waarvan substantiële wijzigingen in het resultaat en vermogen te verwachten zijn.

Gemeenschappelijke regeling Groninger Archieven te Groningen

- Het openbaar belang is dat de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande op orde zijn.
- Financieel belang: de bijdrage in 2014 bedroeg 2,1 miljoen euro. De begrote bijdrage over 2015 was eveneens 2,1 miljoen euro.
- Het eigen vermogen in de jaarrekening 2014 was 513 duizend euro. Het vreemd vermogen in de jaarrekening 2014 bedroeg 672 duizend euro.
- Het resultaat over 2014 bedroeg 2 duizend euro negatief.
- Over het verslagjaar 2015 is nog geen financiële informatie beschikbaar op basis waarvan substantiële wijzigingen in het resultaat en vermogen te verwachten zijn.

Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen te Groningen

- Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking.
- Het financieel belang bestaat uit een aantal onderdelen. Ten eerste worden de taken voor de uitvoering van de publieke gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg uitgevoerd door GGD Groningen, onderdeel van de gemeente Groningen zelf. Ook de taken voor de RIGG en een deel van het jeugdzorgdomein (de 'Toegang') worden door personeel van de gemeente Groningen uitgevoerd. Daarnaast worden er middelen verstrekt in de vorm van een gemeentelijke bijdrage van bijna 5,4 miljoen euro en een lening voor de financiering van een Mobiele Röntgen Unit ad 1 miljoen euro. Jaarlijks wordt hierop 100 duizend euro afgelost. Per 31 december 2015 staat van deze lening nog 0,8 miljoen euro open.
- Financieel resultaat en vermogen: het resultaat over 2014 bedraagt ruim 1 miljoen euro voordelig. Het verwachte resultaat over 2015 bedraagt 550 duizend euro (bron: Winterbrief PG&Z 2015). Vermogen: per 31 december 2014 bedroeg het eigen vermogen ruim 1,5 miljoen euro en het vreemd vermogen 1,9 miljoen euro.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Groningen te Groningen

- De Veiligheidsregio Groningen stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg en melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
- Financieel belang: aansprakelijkheid indien de Veiligheidsregio Groningen niet aan haar verplichtingen kan voldoen. De geraamde gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio bedroeg

in 2015 ruim 14,46 miljoen euro. Over de jaren 2014 en 2015 is in totaal een bedrag van 636 duizend euro van de bijdrage als gevolg van (verwachte) positieve resultaten teruggegeven aan de gemeente Groningen. De bijdragen voor rampenbestrijding en crisisbeheersing, de GHOR en de Gemeentelijke Kolom Groningen zijn bepaald aan de hand van het aantal inwoners van de gemeente. Voor de bijdrage voor brandweerzorg wordt een verdeelsleutel gebruikt die deels is gebaseerd op de (oude) bijdrage in 2014 en deels gebaseerd is op het fictief aandeel brandweerzorg in het gemeentefonds. Met ingang van 2018 wordt alleen de verdeelsleutel gebruikt die is gebaseerd op het fictieve aandeel brandweerzorg in het gemeentefonds.

- Financieel resultaat en vermogen: het resultaat over 2014 bedroeg bijna 3,1 miljoen euro voordelig. Het resultaat over 2015 bedraagt 807 duizend euro. Per 31 december 2015 bedraagt het eigen vermogen 5,091 miljoen euro (per 31 december 2014 was dat ruim 5,8 miljoen euro) en het vreemd vermogen 10,6 miljoen euro (dat was ruim 10,8 miljoen euro per 31 december 2014). Over eerdere jaren zijn geen cijfers beschikbaar, omdat deze gemeenschappelijke regeling met ingang van 1 januari 2014 in werking is getreden.

Gemeenschappelijke regeling Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG) te Groningen

- Het betreft een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam.
- Het openbaar belang betreft het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer en mogelijke andere milieu- en reinigingstaken.
- De kosten van de ARCG worden gedragen door de 8 deelnemende gemeenten.
- Het eigen vermogen op 1 januari 2015 was 1,57 miljoen euro en bedraagt op 31 december 2015 1,58 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 1 januari 2015 bedroeg 8,68 miljoen euro en op 31 december 2015 2,61 miljoen euro. Over 2015 wordt een financieel resultaat verwacht van 158 duizend euro.

Gemeenschappelijke regeling Meerschap Paterswolde te Haren

- Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, natuurbescherming en landschapsverzorging van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden.
- De gemeente Groningen participeert samen met de gemeenten Haren en Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
- De gemeente Groningen draagt 69,8 % (492.090,-- euro) bij in het nadelig saldo. De gemeenten Haren en Tynaarlo dragen respectievelijk 14,5% en 15,7% bij in het nadelig saldo.
- Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2015 684 duizend euro (ter vergelijk 31 december 2014: 703 duizend euro) en het vreemd vermogen per dezelfde datum 1,55 miljoen euro (ter vergelijk 31 december 2014: 1,87 miljoen euro).
- Het financieel resultaat 2015 is 12 duizend euro.

Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenpark Rengers te Groningen

- De GR Rengers is in 1994 samen met de gemeenten Slochteren en Hoogezand-Sappemeer opgericht met als doel het bevorderen van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid rond het stedelijk knooppunt Groningen door middel van het gezamenlijk ontwikkelen en exploiteren van een kwalitatief hoogwaardige en uit financieel-economisch oogpunt aanvaardbaar intergemeentelijk bedrijvenpark Rengers (gelegen bij Hoogezand).
- De gemeente Groningen is voor 1/3 deel risicodragend. De gemeenten Slochteren en Hoogezand-Sappemeer zijn ieder voor 1/3 deel risicodragend.

- Het eigen vermogen op 31 december 2014 bedraagt 0 euro en op 31 december 2015 eveneens 0 euro. Het vreemd vermogen per 31 december 2014 was 3,45 miljoen euro en op 31 december 2015 is dat 3,52 miljoen euro.
- Rengers bestaat uit een viertal fasen. Fase 1 en 2 zijn afgewikkeld. Het verwachte resultaat van het totale project, op eindwaarde per 31 december 2037, bedraagt 6,7 miljoen euro positief.

Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam 'Eems Dollard Regio' te Leer (Bondrepubliek Duitsland)

- Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling gericht op het realiseren en bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking, op zowel regionaal als plaatselijk niveau, in de noordelijke grensstreek van Nederland en Duitsland.
- Financieel belang: de gemeente Groningen betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van haar inwonertal. In 2014 was dat 12,5 duizend euro.
- Het eigen vermogen eind 2013 bedroeg 473 duizend euro respectievelijk 527 duizend euro ultimo 2014. Het vreemd vermogen had op 31 december 2013 een omvang van 2,25 miljoen euro en op 31 december 2014 bedroeg deze 2,21 miljoen euro.
- Het resultaat over 2014 bedroeg 54 duizend euro.
- Over het verslagjaar 2015 is nog geen financiële informatie beschikbaar op basis waarvan substantiële wijzigingen in het resultaat en vermogen te verwachten zijn.

Gemeenschappelijke regeling OV-bureau Groningen Drenthe te Assen

- Het openbaar belang van het OV-bureau is het vormgeven van het openbaar vervoer en het aansturen van de vervoerders in het openbaar vervoer.
- De jaarlijkse bijdrage van de gemeente aan het OV-bureau is 165 duizend euro. De gemeente is wel voor 21% risicodragend in het OV-bureau. De provincies Groningen en Drenthe zijn dit voor respectievelijk 44% en 35%.
- Per 31 december 2015 bedraagt het eigen vermogen nul euro. Ook per 31 december 2014 was het eigen vermogen nul euro.
- Het vreemd vermogen bedroeg per 31 december 2015 15,7 miljoen euro. Per 31 december 2014 was het vreemd vermogen 8,64 miljoen euro. Het vreemd vermogen bestaat naast een langlopende lening van 1 miljoen euro, vooral uit kortlopende schulden, zoals een kasgeldlening en vooruitontvangen BDU. De post vooruitontvangen BDU is onderdeel van de weerstandscapaciteit van het OV-bureau. Eind 2015 is deze post 7,864 miljoen euro.
- Het resultaat over 2015 is 4,68 miljoen euro.

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen te Veendam

- De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
- Financieel belang: de deelnemersbijdrage in 2015 gezamenlijk met de gemeente Ten Boer bedraagt 882 duizend euro (bron: Voorjaarsnota 2015). In 2016 zal deze bijdrage dalen tot een bedrag van 861 duizend euro. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de verwerking van een 10% efficiencytaakstelling in de deelnemersbijdrage. In de berekening is nog geen rekening gehouden met het risico 'hogere deelnemersbijdrage'.
- Financieel resultaat en vermogen: het resultaat voor 2015 bedraagt 801 duizend euro voordelig. Het eigen vermogen per 31 december 2015 bedroeg 1,984 miljoen euro en het vreemd vermogen ruim 3,605 miljoen euro. Het eigen vermogen per 31 december 2014 bedroeg 1,701 miljoen euro en het vreemd vermogen 3,674 miljoen euro.

Gemeenschappelijke regeling Centrumregeling Beschermd Wonen te Groningen.

- Het doel van de Centrumregeling Beschermd Wonen is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente Groningen. Hierdoor wordt beoogd:
  - het behalen van schaalvoordelen;
  - het stimuleren van de samenwerking tussen de deelnemers;
  - de beheersing van middelen en eventuele besparingen of aanvullende kosten;
  - de verevening van de risico's.
- Financieel belang: De gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeentegelden (geoormerkte middelen voor Beschermd wonen en Opvang) als onderdeel van de Integratie Uitkering Sociaal Domein. Het budget is niet onderverdeeld naar de deelnemende gemeenten;
- Het meerjarenbeeld is als volgt:

(in miljoenen euro)	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Beschermd wonen *	55,380	58,264	58,346	60,149	61,518	61,516
Maatschappelijke Opvang **	18,703	18,422				
Vrouwenopvang *	4,423	4,305	4,220	3,651	3,651	
Totaal	**78,506**	**80,991**	**80,697**	**63,800**	**65,169**	**61,516**

*= bedragen uit decembercirculaire 2015;
** = bedragen uit septembercirculaire 2015.

- Financieel resultaat en vermogen: met betrekking tot de bestemming van het financieel resultaat zijn er verschillende opties mogelijk. Deze opties worden in 2016 nader onderzocht. Vervolgens zal het Bestuurlijk OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) op basis van een advies naar aanleiding van dit onderzoek een besluit nemen over de verwerking van het financieel resultaat. Dit financiële resultaat kan vanwege de planning van de SVB met betrekking tot de PGB's naar verwachting pas definitief worden vastgesteld in juli 2016. Derhalve is het voorlopige resultaat op de centrumregeling Beschermd Wonen in de balans over 2015 opgenomen en nog niet verwerkt in de exploitatie. Er is geen vreemd en eigen vermogen.

Stichtingen met daarin een financieel belang

Stichting Sociaal Fonds Groningen te Groningen

- Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, Politie Regio Noord, Veiligheidszorg, hun gezinnen en gepensioneerden.
- Financieel belang: de bijdrage was in zowel 2014 als 2015 23 duizend euro.
- Het eigen vermogen eind 2014 bedroeg 209 duizend euro, tegen 217 duizend euro eind 2015. Het vreemd vermogen bedroeg eind 2014 30 duizend euro en bedraagt eind 2015 eveneens 30 duizend euro.
- Het resultaat 2015 bedraagt 3 duizend euro positief.

Stichting SIG te Groningen

- De gemeente Groningen heeft de Stichting SIG opgericht met als doel het beheren en ontwikkelen van bedrijfsgebouwen. De stichting beheert de aandelen van de SIG Real Estate BV.
- De vorderingen op de TCN-groep zijn ingediend bij de curator. Het boedeltekort is echter zo groot dat gezien de achtergestelde aard van de gemeentelijke vorderingen, de gemeente hier waarschijnlijk niets meer van terug krijgt. Daarom zijn de vorderingen in 2013 afgeboekt.
- De jaarrekening 2011 is in 2013 opgesteld. De stichting heeft geen vermogen. In 2013 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden. Het resultaat is overgeboekt naar de gemeente Groningen.

Stichting Ondernemerstrefpunt te Groningen

- Het openbaar belang hangt samen met de doelstelling om het overleg tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd.
- Financieel belang: jaarlijks 80 duizend euro als gemeentelijke bijdrage uit G-Kwadraat.
- Het eigen vermogen op 31 december 2014 bedroeg 164 duizend euro en op 31 december 2015 180 duizend euro. Op 31 december 2014 was het vreemd vermogen 54 duizend euro en per 31 december 2015 bedraagt dit 91 duizend euro.
- Het jaar 2015 laat een positief resultaat zien van 15 duizend euro.

Stichting Infoversum te Groningen

- De stichting Infoversum is verantwoordelijk voor het bouwen en exploiteren van een digitale 3D dome theater annex congrescentrum in de vorm van een futuristische koepel in het Ebbingekwartier en de stad Groningen. Infoversum wilde een platform zijn voor de verspreiding van wetenschappelijke kennis aan het grote publiek middels visualisaties in een zo breed mogelijk spectrum, ingebed in een cross-over van kunst, cultuur en wetenschap. Gebouw én programma-inhoud worden optimaal ingezet als medium.
- Financieel belang: de gemeente Groningen heeft een lening verstrekt van 2,5 miljoen euro met het 2e hypotheekrecht. Het eigen vermogen per 1 januari 2014 was 192 duizend euro en per 31 december 2014 228 duizend euro. Het vreemd vermogen per 1 januari 2014 bedroeg 8,9 miljoen euro en per 31 december 2014 eveneens 8,9 miljoen euro. Het resultaat over 2014 bedroeg 36 duizend euro.
- De gemeente Groningen neemt niet meer deel aan het bestuur van de stichting Infoversum. Vanaf juli 2015 is geen sprake meer van een bestuurlijk belang en derhalve is het geen verbonden partij meer. Daarom zullen we in de toekomst rapportage over de stichting Infoversum ook achterwege laten.

Stichting WeerWerk Groningen te Groningen

- Het openbaar belang betreft het aanbieden van reïntegratievoorzieningen aan personen omschreven in de Wet Werk en Bijstand, de Reïntegratieverordening van de gemeente Groningen, evenals in de bij deze verordening behorende uitvoeringsbesluiten, en voorts het verrichten van al wat tot het vorenstaande bevorderlijk kan zijn of daarmee verband houdt. De stichting tracht de doelstellingen te bereiken onder meer door het aanbieden van een dienstverband aan hiervoor bedoelde personen op basis van door de gemeente Groningen vast te stellen arbeidsvoorwaarden, zoals het detacheren van werknemers bij werkgevers, zowel in de markt- als in de collectieve sector.
- Het financieel belang valt samen met de vergoeding die de gemeente Groningen aan de stichting verstrekt voor de loon-en overige personeelskosten van de personen die een dienstverband zijn aangegaan met de stichting. In 2015 was hiermee een bedrag van 1,4 miljoen euro gemoeid.
- Het eigen vermogen bedroeg eind 2014 437 duizend euro. De prognose voor eind 2015 is 297 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg per 31 december 2014 66 duizend euro. De prognose per 31 december 2015 is 140 duizend euro.
- Over 2015 wordt een nadelig resultaat van 135 duizend euro verwacht.

Overig

Oikocredit Nederland Fonds te Utrecht

- Oikocredit verstrekt leningen aan ondernemers in ontwikkelingslanden. Het betreft eren sociaal-ethisch beleggingsfonds.
- In 2004 heeft de gemeente 50 certificaten aangekocht voor een totaalbedrag van 10 duizend euro. Het jaarlijkse dividend wordt omgezet in aandelen. In 2015 is hierdoor het aantal participaties op 57,35 uitgekomen. Samen vertegenwoordigen zij een waarde van 11,5 duizend euro.
- Per 30 juni 2015 bedraagt het eigen vermogen 90,2 miljoen euro. Het vreemd vermogen is per dezelfde datum 1,6 miljoen euro. Het financieel resultaat over het 1e halfjaar 2015 is 1,5 miljoen euro.
- De participaties zijn op de gemeentelijke balans niet van een waarde voorzien. Ook is er geen sprake van een bestuurlijk belang. Formeel gezien betreft het daarom ook geen verbonden partij.
- Er is geen sprake van een bestuurlijk belang. Daarom zullen we in de toekomst rapportage over Oikocredit ook achterwege laten.

Paragraaf 7 GRONDBELEID

Onderdelen

- Visie
- Uitvoering
- Resultaten en reserve grondzaken
- Risico's van het grondbedrijf in relatie tot de reserve grondzaken en risicobeheersing
- Sturing en verantwoording

Visie

Het grondbeleid speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de ambities van de stad. De centrale doelstelling hierbij is het zodanig sturing geven aan de inzet en het gebruik van grond dat daarmee ruimtelijke en sectorale doelstellingen (bijvoorbeeld ten aanzien van wonen, werken, natuur en recreatie, zorg en onderwijs) kunnen worden gerealiseerd. Het grondbeleid is daarmee ondersteunend aan andere sectoren en staat niet op zichzelf.

De nota's grondbeleid 2010-2014, grondprijzenbeleid 2014-2018, richtlijnen herziening grondexploitaties en resultaatbepaling en de nota "Gemeenteraad aan het stuur" vormen de kaders voor het voeren van het grondbeleid. Meer nog dan door deze kaders, wordt het resultaat van het grondbedrijf bepaald door de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening en andere beleidsvelden met ruimtelijke implicaties die zijn vastgesteld in visies en plannen. Op 13 januari 2015 hebben wij de nieuwe nota Grondprijzenbeleid 2014-2018 vastgesteld. Ook in de nieuwe nota zijn de kaders opgenomen waarbinnen de vaststelling van en de onderhandeling over grondprijzen plaatsvinden. De komende jaren zal deze nota als leidraad worden gehanteerd bij het vaststellen van de verkoopprijzen van gronden. In het komende jaar willen we de nota grondbeleid in samenhang met de nog op te stellen structuurvisie herzien. Naar verwachting zal de nota in de tweede helft van 2016 ter besluitvorming worden aangeboden.

Uitvoering

In het algemeen geldt dat grondbeleid zich richt op het gebruik van de grond als bepalende factor voor de kwaliteit van de leefomgeving, uitgaande van de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, grondeigenaren, ontwikkelaars, corporaties en de overheid.

Deze doelstellingen legitimeren de gemeente om in te grijpen in de grondmarkt en een regierol voor zichzelf op te eisen. Een belangrijke voorwaarde voor ingrijpen in de grondmarkt om daarmee publieke doelen te realiseren is transparantie. De gemeente moet aan de markt duidelijk kunnen maken waarom soms publiekrechtelijke middelen worden ingezet of waarom in andere gevallen als marktpartij wordt geopereerd.

Het grondbeleid kan actief, passief of door middel van een tussenvorm worden gevoerd. Bij actief grondbeleid wordt de grond voor eigen rekening en risico aangekocht, bouw- en woonrijp gemaakt en in eigen beheer uitgegeven. In de passieve rol draagt de marktpartij het volledige risico. Bij de tussenvorm is er sprake van locatieontwikkeling in samenwerking met de markt, waarbij het risico, de winst en de zeggenschap gedeeld worden op grond van datgene wat is overeengekomen.
De kern van ons grondbeleid is de keuze voor een actief grondbeleid dat gebaseerd is op het ruimtelijk-economisch beleidskader zoals geformuleerd in het structuurplan "Stad op scherp" en haar voorgangers.

Om de hierin geformuleerde doelstellingen te realiseren is in specifieke gebieden en ontwikkelingszones een actieve grondpolitiek gevolgd. Een actief grondbeleid in specifieke gebieden en ontwikkelingszones betekent tegelijkertijd ook dat in een groot deel van de stad een 'faciliterend grondbeleid' wordt gevoerd. Om bepaalde ontwikkelingen te stimuleren staat de gemeente primair een actief grondbeleid voor; daar waar het moet of wenselijk is, treedt de gemeente faciliterend op.

Strategisch vastgoed

Het strategische vastgoed bestaat voornamelijk uit onroerende zaken die aangekocht zijn ten behoeve van (her)ontwikkeling. In de periode tussen aankopen en de start van ontwikkeling dan wel sloop ten behoeve van de herontwikkeling, worden de gekochte (agrarische) gronden en bebouwde onroerende zaken beheerd en geëxploiteerd. De gronden die ingezet worden voor de uitvoering van het grondbeleid zijn geclassificeerd in diverse categorieën. Conform de verordening grondbedrijf van 6 februari 1986 wordt de volgende indeling gehanteerd:

- in (bouwgrond)exploitatie te nemen eigendommen (grondbank en gronden aangekocht op basis van een aankoopkrediet ten behoeve van toekomstige ontwikkelingen);
- niet in exploitatie te nemen eigendommen;
- in erfpacht of anderszins uitgegeven eigendommen.
- in (bouwgrond)exploitatie genomen eigendommen (grondexploitaties en bouwrijpe kavels);

Naast deze categorieën bestaat de categorie "verhuurde kavels". Dit is een verzamelcategorie waarin alle verhuurde eigendommen worden opgenomen voor de periode waarin ze worden verhuurd. Onderstaand zal per onderdeel de ontwikkelingen worden weergegeven.

Nog in exploitatie te nemen eigendommen

De omvang van de voorraad nog te ontwikkelen gronden bedraagt 68,7 miljoen euro per 31 december 2015. De voorraad nog te ontwikkelen gronden is gesplitst in "Nog in exploitatie te nemen eigendommen" (8,0 miljoen euro) en de "Voorraad nog in exploitatie te nemen gronden"(57,9 miljoen euro). Van deze boekwaarde heeft 39,9 miljoen euro betrekking op de Suikerfabriek.

De Suikerfabrieklocatie is in 2010 verworven waarbij de tot circa 2025 de locatie tijdelijk beheerd worden en daarna een permanente invulling gaat krijgen. Voor de tijdelijke invulling en exploitatie van de gronden van de Suikerfabriek hebben wij 20 april 2015 een samenwerkingsovereenkomst en het huurcontract met Exploitatie Suikerunie Terrein BV (Ploeg id3) gesloten. Met deze overeenkomsten is Exploitatie SuikerunieTerrein BV huurder geworden van het ruim 14 hectare grote voorterrein, met uitzondering van schoorsteen en daarmee voor de invulling en het beheer. Verder is in 2014 ongeveer 20 hectare grond in bruikleen gegeven bij de agrarische onderwijsinstelling Terra om praktijkonderwijs te geven. Momenteel werkt Terra aan een haalbaarheidsstudie voor een praktijkleercentrum. Voor de Noordkant van het gebied (Energieweg 10) hebben wij het voornemen om een tijdelijk opvanglocatie voor vluchtelingen te realiseren.

In de begroting is rekening gehouden met de waarderingsuitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording. De hoofdregel is dat "Nog in exploitatie te nemen eigendommen" worden gewaardeerd op basis van verkrijgingsprijs c.q. vervaardigingsprijs. Uitzondering op de hoofdregel is de waardering op basis van ontwikkelingswaarde waarbij op basis van een raadsbesluit er een reëel en stellig voornemen bestaat dat deze in de nabije toekomst worden bebouwd en er een reëel programma is Eind 2015 zijn nagenoeg alle onroerende zaken gewaardeerd tegen een waarde gebaseerd op huidige bestemming. Ten opzichte van 2014 is de boekwaarde van de Nieg en Voorraad Nieg per saldo met 3,0 miljoen afgenomen. In 2015 is het pand Europaweg 8 verworven en onder aftrek van de getroffen voorzieningen voor leegstand ondergebracht in Grondbank I. Daarnaast zijn voor een aantal objecten in het Eemskanaalzone gebied als ook de locatie Hereplein en de van Swietenlaan 1-3 een verliesvoorziening is getroffen.

Eind 2015 zijn nagenoeg alle bezittingen gewaardeerd tegen een waarde gebaseerd op huidige bestemming met uitzondering van de Suikerfabriek locatie. Door diverse factoren bestaat het risico dat deze waarde kan dalen. De omvang van de daling is op dit moment niet in te schatten. De mogelijke daling is grotendeels afhankelijk van locatiespecifieke eigenschappen. In de begroting 2016 is hiervoor een stelpost meegenomen.

Eén consequentie van de waardering tegen de verkrijgingsprijs c.q. vervaardigingsprijs is dat er geen ruimte is voor activering van kosten. Met name de Suikerfabrieklocatie, voormalige Alo locatie en het Hereplein hebben een jaarlijks niet kostendekkende exploitatie. Bijzondere aandacht hierbij is nodig voor de Suikerfabriek locatie, de voormalig Alo locatie en het Hereplein, omdat deze locaties op begrotingsbasis een niet kostendekkende exploitatie hebben. In 2015 bedragen de exploitatielasten inclusief rentekosten van de Suikerfabriek locatie 1,8 miljoen euro en de Alo locatie en het Hereplein samen 0,4 miljoen euro. Het exploitatienadeel in het rekeningresultaat voor de Suikerfabriek locatie bedraagt 0,2 miljoen euro.

Op 28 november 2012 heeft uw raad de gewijzigde verordening op de Grondbank vastgesteld. De verordening op de grondbank geeft ons de mogelijkheid om vooraf op basis van de vastgestelde structuurplannen, visies en bestemmingsplannen en het verwervingsplan strategische aankopen te verrichten en hierover achteraf verantwoording af te leggen. Bij de aanbieding van de nieuwe nota grondbeleid willen wij u een verwervingsplan ter besluitvorming voorleggen.

Bouwrijpe kavels
De categorie bouwrijpe kavels betreft gronden die na het afsluiten van een grondexploitatie nog niet verkocht zijn en beschikbaar zijn om te verkopen. De boekwaarde per 31 december 2015 bedraagt ruim 4,7 miljoen euro.

Erfpacht
In deze groep worden alle gronden (zowel particulier als bedrijven/industrieterreinen) geadministreerd die in erfpacht zijn uitgegeven. De boekwaarde per 31 december 2015 bedraagt 3,4 miljoen euro. In september 2013 heeft de gemeenteraad besloten dat particuliere woningbezittende erfpachters de keuzemogelijkheid krijgen om de blote eigendom te verwerven. In september 2013 heeft de gemeenteraad besloten dat particuliere woningbezittende erfpachters de keuzemogelijkheid krijgen om de blote eigendom te verwerven. Eind 2013 is de uitvoering daarvan gestart. In 2014 en 2015 hebben de eerste verkopen plaatsgevonden. In deze jaren hebben 36 erfpachters de blote eigendom gekocht, waarvan de totale koopsom circa 626 duizend euro bedroeg. In 2015 hebben 6 erfpachters het bloot eigendom gekocht met een totale verkoopwaarde van 76 duizend euro.

Verder is in de groep erfpacht de “commerciële erfpacht Waagstraat” ondergebracht. De canon bij commerciële erfpacht is voornamelijk afhankelijk van de gerealiseerde huuropbrengsten en kosten van de erfpachter. Het jaarresultaat in 2014 bedraagt 26,5 duizend euro negatief. Het jaarlijkse resultaat wordt gevormd door de canonopbrengsten onder aftrek van de rentekosten en een vergoeding van de huurlasten aan de Bestuursdienst/Concernstaf ter dekking van de jaarlijkse huur voor de kantoorruimte aan het Waagstraatcomplex. Inmiddels is de huur opgezegd en zal de huur worden beëindigd bij einde van het contract in 2016. Gezien de leegstand op de kantorenmarkt kan de opzegging in de toekomst een negatief effect hebben op de erfpachtopbrengsten en het resultaat.

Het exploitatieresultaat op erfpacht bedraagt in 2015 166.duizend euro (2014: 84 duizend euro. In 2015 zijn de erfpachtcanons herzien. Afhankelijk van de van toepassing zijnde erfpachtsvoorwaarden zijn de canons naar verwachting verlaagd. Dit komt voornamelijk doordat de te hanteren rentepercentages in de afgelopen jaren zijn gedaald. De omvang van de canondaling bedraagt 140 duizend euro. Een ander onderdeel van het erfpachtresultaat is de “commerciële erfpacht Waagstraat” De canon bij commerciële erfpacht is

voornamelijk afhankelijk van de gerealiseerde huuropbrengsten en kosten van de erfpachter. Het jaarresultaat in 2015 bedraagt 5 duizend euro (2014: 26,5 duizend euro negatief. Het jaarlijkse resultaat wordt gevormd door de canonopbrengsten onder aftrek van de rentekosten en een vergoeding van de huurlasten aan de Bestuursdienst/Concernstaf ter dekking van de jaarlijkse huur voor de kantoorruimte aan het Waagstraatcomplex. Inmiddels is de huur opgezegd en wordt de bijdrage ingezet ter dekking van een gedeelte van de huisvestingskosten.
Verhuurde kavels/Binnenbezittingen
De categorie verhuurde kavels betreft gemeentelijke panden en percelen grond die binnen het grondbeleid nog geen directe bestemming hebben en die voor langere tijd worden verhuurd of verpacht. De beleidsmatige doelstelling luidt: 'het op commerciële basis beheren van al dan niet tijdelijke, bij de gemeente in eigendom zijnde, onroerende zaken, met inachtneming van de gewenste bestemmingsflexibiliteit.' De boekwaarde van deze kavels per 31 december 2015 bedraagt 4,0 miljoen euro. Jaarlijks wordt het exploitatieresultaat bepaald en verrekend met de reserve grondzaken. Het exploitatieresultaat bedraagt in 2015 122 duizend euro positief (2014 101 duizend euro negatief). Het resultaat is verbeterd ten opzichte van 2014 door het achterwege blijven van een bijdrage aan de concern inkooptaakstelling en een verbeterde exploitatie van de panden.

Grondexploitaties
In het Meerjaren Uitvoeringsprogramma Structuurvisie 2011 (RO10.2469411) heeft uw raad gekozen voor een aanpak met drie stappen om de financiële gevolgen van de crisis zoveel mogelijk te beperken en beheersbaar te houden:

- een analyse in regioverband van de marktvraag naar woningen, kantoren en bedrijventerreinen, om op basis daarvan te komen tot een her-prioritering en sanering van het aanbod;
- een kritische herwaardering van onze grond en grondexploitaties;
- bijstelling van de programma's op de kansrijke ontwikkellocaties (meer marktgericht), in combinatie met een andere manier van gebiedsontwikkeling die meer ruimte biedt voor flexibiliteit en waarbij we zoveel mogelijk samenwerken met potentiële gebruikers en marktpartijen.

Op basis van deze drie stappen willen wij per exploitatie of locatie komen tot beargumenteerde keuzes en blijft het geheel voor uw raad transparant. Op grond van de uitkomsten van de herziening van een exploitatie of herwaardering van grond blijkt of het noodzakelijk is om gemeentelijke middelen te gebruiken ter dekking van een tekort. Daarnaast willen we de prikkel om verliezen te beperken zo groot mogelijk houden. In de komende herzieningen van grondexploitaties komen we terug op de concrete gevolgen hiervan voor de betreffende grondexploitaties en op de mogelijkheden die ontstaan door het benutten van kansen.

Voor de ontwikkeling van de stad zijn inmiddels grote investeringen gedaan in het verwerven en bouwrijp maken van gronden zowel binnenstedelijk als ook voor met name de bedrijfsterreinen in de uitleggebieden. Per 31 december 2015 zijn er 18 grondexploitaties in uitvoering te weten 7 sleutelprojecten (Ciboga, Eemskanaalzone, Westpoort, Europapark inclusief station en Kempkensberg, Zernike, Oosterhamriktracé en Grote Markt), 3 woningbouwprojecten, 4 kantoren- en bedrijventerreinprojecten, 3 wijkvernieuwingsprojecten en 1 voorzieningenproject.
De omvang van de boekwaarde van de grondexploitaties bedraagt 67,1 miljoen euro (2013: 109 miljoen euro) per 31 december 2014. De boekwaarde concentreert zich met name in de grondexploitaties Westpoort (30,7 miljoen euro), Europapark-Kempkensberg (22,7 miljoen euro) Grote Markt (28,7 miljoen euro negatief) en Eemspoort Zuid (14,6 miljoen euro). In de bijlage Staat P is een uitgebreide toelichting opgenomen over de actuele stand van zaken van de grondexploitaties.

Eind december 2015 is een groot aantal herziene grondexploitaties vastgesteld. Een samenvatting van de resultaten hiervan hebben wij in onze brief “Resultaten actualisatie grondexploitaties” (18-11-2015, nr 5360259) aan u voorgelegd. Ook in 2016 zullen wij deze aanpak hanteren bij de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitaties. In de herziening gaan we nader in op de ontwikkeling van de, in de meest recente grondexploitaties, genoemde risico’s. Bijzonder aandachtspunt hierbij is de implementatie van de vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen en de nieuwe notitie grondexploitaties en het effect hiervan op de grondexploitaties.
Andere aandachtspunten met mogelijk effect op de grondexploitatie zijn de ontwikkeling van de vraag naar grond voor bedrijven en woningen, invloed van de risico’s die samenhangen met aardbevingen en de invulling van de afspraken die voortvloeien uit de samenwerkingsovereenkomst Oosterhamriktracé tussen de gemeente Groningen en Nijestee en het effect hiervan op de grondexploitatie Oosterhamrikzone.

Voor de ontwikkeling van de stad zijn inmiddels forse investeringen gedaan in het verwerven en bouwrijpmaken van gronden zowel binnenstedelijk als ook in de uitleggebieden. Voor de toekomst zijn een viertal grondexploitaties te typeren:

1. Gebiedsontwikkeling binnenstad (Oosterhamrikzone, CiBoGa, Europapark, Eemskanaalzone)
2. Gebiedsontwikkeling wonen uitleglocaties (Meerstad, Reitdiep fase III en IV de toekomstige Suikerfabrieklocatie
3. Bedrijventerreinen (Westpoort, Zernike, Eemspoort en Eemspoort zuid)
4. Speciale ontwikkelingen zoals de Grote Markt en mogelijk ook het Stationsgebied in de nabije toekomst.

De focus in de komende jaren ligt met name op de afzet van gronden in de gebiedsontwikkeling binnenstad en de bedrijventerreinen. Voor de periode 2016-2018 is de afzetverwachting voor bedrijfsterreinen circa 15 ha en voor woningen 700 stuks. Om de risico’s te managen van deze investeringen is het noodzakelijk om de investeringen te koppelen aan de afzetverwachting van gronden in de komende periode. Verder zal in de komende jaren de investeringsomvang in het bouw- en woonrijp maken van gronden binnen de grondexploitaties substantieel dalen ten opzichte van voorgaande periode. De investeringen zijn met name gericht op het verder bouwrijp- en woonrijp maken van de gronden, zodat de gronden verkocht kunnen worden.

Resultaten reserve grondzaken

Het doel van de bestemmingsreserve Grondzaken is het vormen van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen in de resultaten op de grondexploitaties en op het strategisch grondbezit. Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken en vertraging in het tempo van realisering et cetera.

Om de toereikendheid van de reserves van het grondbedrijf te meten wordt de geprognosticeerde omvang van de reserve van het grondbedrijf vergeleken met de benodigde omvang. De geprognosticeerde omvang van de reserve bestaat uit het actuele saldo van de reserve grondzaken inclusief rentebijschrijving bestemmingsreserve Euroborg en grondbank en de verwachte toekomstige resultaten en onttrekking die ten gunste of ten laste komen van de reserve grondzaken en grondbank.

De geprognosticeerde omvang van de reserve grondzaken en grondbank per 31 december 2016 bedraagt 53,9 miljoen euro (inclusief de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2015). Bij bepaling van het verwachte resultaat zijn de uitgangspunten gebruikt zoals deze zijn neergelegd in de nota resultaatbepaling. De uitgangspunten zijn als volgt:

- goed koopmansgebruik;

- gerealiseerde winsten worden verantwoord in de exploitatie onder aftrek van de nog te verwachten kosten. De nog te verwachten opbrengsten worden buiten beschouwing gelaten;
- winsten worden bepaald op jaarbasis;
- verliezen die op enig moment benoembaar, kwantificeerbaar, onontkoombaar en voorzienbaar zijn, worden als verlies genomen in het betreffende boekjaar;
- de waardering van het actief geschiedt tegen historische kostprijs of lager verwachte opbrengstwaarden. De afwaardering wordt ten laste van de exploitatie gebracht.

Winsten en verliezen worden conform de hiervoor geldende regeling ten gunste of ten laste van de reserve Grondzaken gebracht. De peildatum is 31 december. In 2015 bedraagt het totale resultaat grondzaken 1,1 miljoen euro positief. Dit is 1,1 miljoen euro beter dan bij de begroting was verwacht. Het resultaat is als volgt opgebouwd (bedragen x duizend euro).

Begroot	Resultaat	Totaal 2015	Mutatie 2015
Rente en exploitatielasten			
(nog te ontwikkelen) grondbezit inclusief grondbank, bijdrage grondexploitaties	-2.500	-481	-2.981
Plankosten	-125	125	-
Exploitatie binnenbezittingen	54	112	166
Erfpacht	215	-154	61
Motie Erfpacht (kosten begeleiding verkoop)	-	-55	-55
Verkoop erfpacht motie Erfpacht (verkoop bloot eigendom)		76	76
Bouwrijpe kavel	-	296	296
Suiker Unie	-	-209	-209
Niet in exploitatie genomen gronden	-	10	10
Slotcalculaties	-	1.779	1.779
Grondexploitaties	-	-388	-388
Toevoeging reserve grondzaken	19.900	-	19.900
Rente en exploitatielasten	450	-18	432
Totaal Grondbedrijf	**17.994**	**1.093**	**19.087**

Risico's van het grondbedrijf in relatie tot de reserve grondzaken en risicobeheersing

Risico’s van het grondbedrijf in relatie tot de reserve grondzaken en risicobeheersing
Vanwege de complexiteit en omvang van het grondexploitatieproces en de beheersing hiervan wordt vanaf 2003 de risicoboxenmethode gebruikt voor de beheersing van de risico’s binnen de grondexploitatie. Voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van de egalisatiereserve zijn de in box 3 aangegeven risico’s van de lopende grondexploitatie relevant. In de kadernota herijking weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat de risicoboxenmethode gehanteerd zal gaan worden als de methode voor het bepalen van het weerstandsvermogen en is de methode nader toegelicht. De geactualiseerde kadernota is op 22 juni 2011 vastgesteld.

Vanaf 2014 wordt voor de grondexploitaties en het strategisch grondbezit gewerkt met een meerjarenprognose van het weerstandsvermogen. In de brief “Resultaten actualisatie grondexploitaties” (18-11-2015, nr: 5360259) is de meest recente berekening weergegeven. Per 31 december 2015 heeft een actualisatie van het saldo plaatsgevonden. In onderstaande grafiek wordt de verwachte ontwikkeling per

31 december 2015 afgezet tegen laatst gepresenteerde ontwikkeling bij de herziening van de grondexploitaties.
De berekening is gebaseerd op verwachtingen en aannames met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen. Op voorhand is niet aan te geven welk risico zich uiteindelijk zal voordoen en zal leiden tot een tekort in de grondexploitatie.

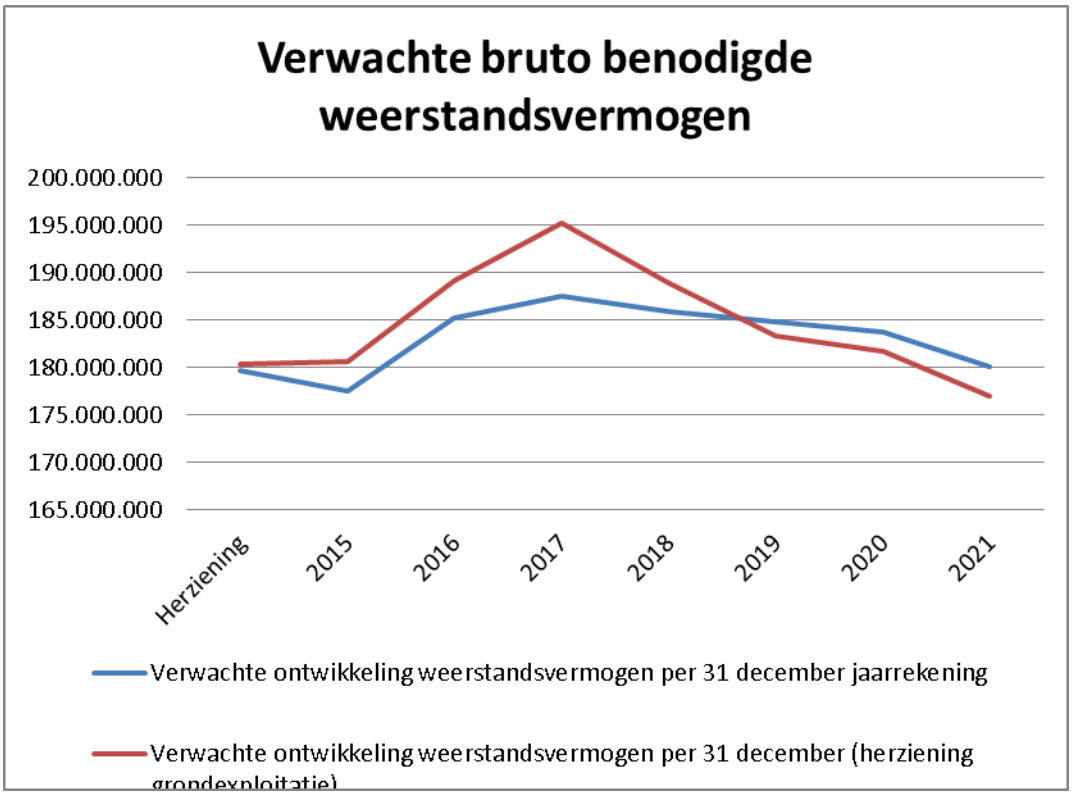

* Inclusief grondexploitatie Meerstad

De omvang van de risico's op 31 december 2015 volgens bedraagt 177,4 miljoen euro. Ten opzichte van de verwachting bij de herzieningen is de omvang van de risico's gedaald met 3,1 miljoen euro. De daling wordt enerzijds veroorzaakt door een lagere boekwaarde en lager risico op prijs-fluctuaties (2,1 miljoen euro) en lagere omvang van de NIEG (1,0 miljoen euro)

De omvang van het weerstandsvermogen wordt voor meer dan de helft bepaald door de grondexploitatie Meerstad (circa 62%) Het aandeel van de projecten CiBoGa, Westpoort, Eemspoort Zuid, Europapark inclusief station en Kempkensberg, Grote Markt, Oosterhamriktracé en nog in exploitatie te nemen gronden in de berekening bedraagt circa 30%. De omvang van het benodigde weerstandsvermogen voor de grondexploitaties en gronden wordt meegenomen bij de bepaling van het totaal gemeentebreed benodigde weerstandsvermogen.

De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de lopende grondexploitaties. Voor de (grond) exploitaties waarvoor nog geen uitvoeringskrediet beschikbaar is gesteld wordt aangenomen dat er voldoende bijsturingsmogelijkheden aanwezig zijn dan wel subsidiebronnen of nieuwe beleidsmiddelen om een eventueel tekort af te dekken.

Sturing en verantwoording

Gedurende het jaar wordt in de diverse planning en control documenten zoals de begroting, de tussenrapportages en de jaarrekening gerapporteerd over de afzonderlijke onderdelen van het grondbeleid. Daarnaast wordt jaarlijks over het gevoerde grondbeleid gerapporteerd middels de rapportage Grondbank en één keer per jaar middels de rapportage Grondbedrijf met de bijlage Staat P. In de rapportage Grondbedrijf wordt een samenvatting gegeven van de stand van zaken en ontwikkelingen van het grondbedrijf inclusief het grondbezit. De Staat P geeft de stand van zaken per grondexploitatie weer. De bestaande regels over de winstafroming worden gevolgd en in de Staten P/ rapportage Grondbedrijf wordt hierover verantwoording afgelegd.

Verder worden de herzieningen van de grondexploitaties volgens het ritme zoals dat is vastgelegd in de nota “De gemeenteraad aan het stuur” en de nota Grondbeleid 2015-2019 ter besluitvorming voorgelegd. Voor de slotcalculaties wordt jaarlijks op basis van de geldende regelgeving een planning opgesteld. De slotcalculaties van de af te sluiten complexen worden aan het einde van het desbetreffende kalenderjaar ter besluitvorming aangeboden.

.

Paragraaf 8 LOKALE HEFFINGEN

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. Aan de orde komen het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, de geraamde inkomsten, de kostendekkendheid van de tarieven, het kwijtscheldingsbeleid dat we hanteren en de lastendruk voor de burger in vergelijking met die in andere grotere gemeenten.

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen betreffen zowel publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- Belastingen: de opbrengsten van belastingen komen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerende-zaakbelasting, de logiesbelasting en de hondenbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde;
- Rechten: een recht is een vergoeding voor een concrete prestatie door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendekkendheid.

Privaatrechtelijke heffingen zijn alle heffingen die niet zijn vastgelegd in een leges- of belastingverordening. In Groningen maken we onderscheid tussen algemene tarieven die vooraf zijn bepaald en voor iedere afnemer gelden en commerciële tarieven. Bij de laatste opereert de gemeente als marktpartij in een concurrerende omgeving. Medio 2014 is de Wet Markt en Overheid in werking getreden. Op grond van deze wet moeten we voor onze producten en diensten de integrale kostprijs in rekening brengen. Daarnaast heeft de gemeente voor een aantal producten zelf een beleid voor kostendekkendheid. Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de belangrijkste lokale heffingen en kwijtschelding.

Onroerende-zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting is de belangrijkste gemeentelijke belasting, niet alleen qua omvang, maar ook omdat de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht besteed kan worden. De belangrijkste functie is het genereren van inkomsten. De hoogte van een aanslag is afhankelijk van de waarde van een pand en van de door uw raad vastgestelde tarieven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de heffing voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. De waarde van de woningen en bedrijven in de stad wordt ieder jaar opnieuw bepaald.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt als bestemmingsheffing aangemerkt, omdat de opbrengst niet naar de algemene middelen vloeit, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en -verwerking. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwijtscheldingen volledig gedekt worden uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Het aantal bewoners van een woning bepaalt de hoogte van het tarief. Er wordt gedifferentieerd naar vier categorieën, namelijk eenpersoonshuishoudens, tweepersoonshuishoudens, huishoudens van drie tot en met zeven personen en huishoudens van acht personen of meer. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe ‘de vervuiler betaalt’. De tariefdifferentiatie heeft dus niet gedragsbeïnvloeding ten doel, de belangrijkste functie is het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken.

Rioolheffing
De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Gemeenten hebben naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, is geoormerkt. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing kan zowel van de eigenaar (aansluitrecht) als van de gebruiker (afvoerrecht) worden geheven. Wij kennen alleen het aansluitrecht, waarbij een vast bedrag per aansluiting in rekening wordt gebracht.

Bouwleges
Bouwleges worden geheven om de kosten van het proces van bouwvergunningverlening te dekken. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. Het tarief wordt bepaald door de hoogte van de bouwkosten (aanneemsom exclusief BTW). Ook voor de bouwleges is ons beleid een kostendekkendheid van 100%. Een complicatie daarbij is dat door een wisselende omvang van de bouwprojecten de opbrengst van jaar tot jaar sterk kan fluctueren. Verder is vooraf moeilijk te schatten hoeveel de opbrengst in enig jaar zal bedragen. Om risico's van tegenvallende inkomsten zoveel mogelijk uit te sluiten is in 2001 een bestemmingsreserve bouwleges ingesteld. Echter de reserve is uitgeput en is in de afgelopen jaren vanwege negatieve resultaten op de bouwleges niet gevoed.

Parkeergelden
De parkeergelden bestaan uit een publiekrechtelijk en een privaatrechtelijk deel. Onder het publiekrechtelijk deel, ook wel parkeerbelasting genoemd, vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeermeters en -automaten, de boetes voor het rood staan bij parkeermeters en -automaten en de tarieven voor parkeervergunningen. Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen. Het uitgangspunt is dat het parkeerbedrijf in totaal kostendekkend is. De parkeerbelasting is de belasting waarbij de doelstelling van regulering expliciet in de wet is vastgelegd. In de tariefstelling mag onderscheid gemaakt worden naar parkeerduur (kort/lang), het moment waarop wordt geparkeerd (dag/avond/weekend), het gebied waar wordt geparkeerd en het type vergunning. In Groningen maken we gebruik van de toegestane differentiatiemogelijkheden. We sturen zowel met tarieven, de duur van parkeren als met de beschikbaarheid van parkeerplaatsen.

Privaatrechtelijke tarieven
Het uitgangspunt van de Gemeente Groningen is dat de privaatrechtelijke tarieven minimaal kostendekkend zijn. Voor een aantal tarieven geldt echter dat stimulering van het gebruik van de voorzieningen en marktwerking er toe kunnen leiden dat een lager dan kostendekkend tarief wordt gehanteerd. Sinds 1 juli 2014 is de Wet Markt en Overheid van toepassing op de privaatrechtelijke tarieven. Deze wet heeft tot doel zo gelijk mogelijke concurrentieverhouding te creëren tussen overheden en bedrijven. Overheden mogen nog steeds economische activiteiten verrichten maar moeten daarbij voldoen aan gedragseisen die de wet stelt. De belangrijkste daarvan is dat aan afnemers tenminste de integrale kosten worden doorberekend. Op 25 juni 2014 heeft uw raad een aantal economische activiteiten benoemd tot activiteiten die verricht worden in het algemeen belasting. Op deze activiteiten is de Wet Markt en Overheid niet van toepassing.

Kwijtscheldingsbeleid
Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lager tarief in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. We mogen wel zelf bepalen van welke belastingen en heffingen we kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag of heffing we kwijtschelden.

We verlenen kwijtschelding voor:

- hondenbelasting, alleen voor de eerste hond en tot 60%;
- afvalstoffenheffing. Mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten, krijgen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. De andere kwijtscheldingsgerechtigden krijgen 57% van het aanslagbedrag kwijtgescholden. Een groot deel van de kwijtscheldingsgerechtigden krijgt de kwijtschelding automatisch. Zij hoeven geen formulier in te vullen en bewijsstukken te overleggen. Als van een formulier gebruik wordt gemaakt geldt een termijn van drie maanden waarbinnen een kwijtscheldingsverzoek moet worden ingediend;
- leges gehandicaptenparkeerplaats en -kaart en huwelijksleges (volledig).

Opbrengsten en ontwikkeling kostendekkendheid

In de begroting en rekening geven we jaarlijks een overzicht van de opbrengsten van de *belangrijkste* belastingen, rechten en heffingen (leges). In onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van de gerealiseerde opbrengsten in 2015 en de oorspronkelijke geraamde opbrengsten van 2015 en de actuele begroting 2015.

	bedragen x 1.000 euro			
Soort opbrengsten belasting of heffing	**Primitieve begroting 2015 (1)**	**Actuele begroting 2015 (2)**	**Opbrengsten rekening 2015 (3)**	**Verschil (3-1)**
Belastingen				
Onroerende zaakbelasting (OZB)	61.384	61.286	60.087	-1.199
Roerende zaakbelasting (RZB)	73	71	96	25
Hondenbelasting	857	837	853	16
Logiesbelasting	1.055	1.055	1.153	98
Precariobelasting	554	560	580	20
Parkeerbelasting	7.659	7.646	8.198	552
Rechten en heffingen				
Afvalstoffenheffing	25.354	25.354	24.772	-582
Marktgelden	712	703	723	20
Rioolheffing	14.793	14.793	14.694	-99
Havengelden	124	141	138	-3
Begrafenisrechten	1.370	1.269	1.315	46
Leges Burgerzaken	3.528	3.590	3.568	-22
Leges Bouwactiviteiten	6.183	6.183	7.012	829
Leges Huisvestingswet	138	138	52	-86
Leges Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening	177	175	174	-1
Leges Drank & Horeca	171	171	172	1
Leges Prostitutie	36	36	28	-8
Parkeergelden privaatrechtelijk	7.348	7.328	7.153	-175
Totaal	**131.516**	**131.336**	**130.768**	**-568**

Hieronder worden de grotere afwijkingen ten opzichte van de actuele begroting toegelicht. Voor de rechten en heffingen wordt daarbij ingegaan op de ontwikkeling van de kostendekkendheid.

Onroerende zaakbelasting
In 2015 is 1,2 miljoen euro minder onroerende zaakbelasting ontvangen dan geraamd. De hoofdoorzaak is de afhandeling van bezwaarschriften. Weliswaar is het aantal bezwaarschriften afgenomen maar een gegrond bezwaar betreffende één bedrijfspand met een hoge WOZ-waarde kan een aanzienlijk verlies aan inkomsten voor meerdere jaren tot gevolg hebben. Wij gaan ervan uit dat dit zich in 3 gevallen voor gaat doen. Het verlies aan inkomsten is daardoor hoger dan op basis van ervaringscijfers uit het verleden werd ingeschat.

Logiesbelasting
In 2015 zijn de aanslagen 2014 opgelegd. In 2014 zijn er meer overnachtingen geweest dan begroot. Hierdoor vertoont de logiesbelasting een meeropbrengst van 98 duizend euro.

Burgerzaken
Door een lagere afgifte van het aantal documenten Burgerzaken is er ten opzichte van de actuele begroting een minderopbrengst gemeenteleges Burgerzaken van 22 duizend euro.
Deze minderopbrengst wordt vooral veroorzaakt door:
1. Minder huwelijksleges doordat er een verschuiving is van het “duurdere stadhuis huwelijk” naar de goedkopere administratieve huwelijken aan de balie;
2. Lagere afgifte Basis registratie personen afschriften (voorheen GBA) en Burgerlijke stand afschriften;

Voor een deel wordt dit nadeel gecompenseerd door een toename van het aantal afgegeven identiteitskaarten en naturalisatie verzoeken. Deze extra afgifte heeft geleid tot meer rijksleges. De ontvangen rijksleges worden afgedragen aan het rijk.

De gemeente kan niet voor alle producten Burgerzaken zelfstandig het tarief bepalen, we hebben het dan over de kostendekkendheid van de beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare tarieven bij elkaar.
Als gevolg van de bovengenoemde factoren is het gerealiseerde kostendekkendheidspercentage van de afgifte gerelateerde producten 75 %. Op begrotingsbasis 2015 bedroeg het kostendekkendheidspercentage 79%.

Parkeerbelasting
De gerealiseerde opbrengsten parkeerbelasting 2015 zijn 8,198 miljoen euro. In de begroting is uitgegaan van 7,646 miljoen euro. De meeropbrengst wordt vooral veroorzaakt door een sterke stijging van de inkomsten uit het straat parkeren in verband met de nieuwe parkeerautomaten Card Only, de uitbreiding van betaald parkeren (waaronder parkeren op zondag) en parkeerhandhaving. De totale kostendekkendheid komt uit op 158%.

Parkeergelden privaatrechtelijk
De werkelijke opbrengsten (privaatrechtelijk) bedragen 7,153 miljoen euro. In de begroting is uitgegaan van 7,328 miljoen euro. Het nadeel is ontstaan door minder inkomsten uit buurtstallingen en P+R (104 duizend euro) en parkeergarages (71 duizend euro). De totale kostendekkendheid komt uit op 92%.

Afvalstoffenheffing
Ten opzichte van de actuele begroting zijn de werkelijke opbrengsten afvalstoffenheffing 582 duizend euro lager. Het nadeel ontstaat grotendeels door lagere inkomsten uit de afvalstoffenheffing en een hoger bedrag aan oninbaarverklaringen. Daarnaast is er sprake van diverse afwijkingen die per saldo neutraal zijn, zoals onder andere kunststoffen. De kostendekkendheid is conform de begroting uitgekomen op 100%. Op begrotingsbasis zou hiervoor 1,326 miljoen aan de voorziening Afvalstoffenheffing onttrokken worden, uiteindelijk was 1,215 miljoen euro toereikend om tot 100% kostendekkendheid te komen.

Leges Bouwactiviteiten
In tegenstelling tot voorgaande jaren is in 2015 een meeropbrengst op de leges bouwactiviteiten gerealiseerd.
Deze meeropbrengst komt door gerealiseerde leges uit grote projecten met een legesbedrag boven de 200 duizend euro. Ten opzichte van de actuele begroting legesinkomsten bouwactiviteit 2015 van 6,2 miljoen euro is incidenteel 829 duizend euro meer aan leges gerealiseerd. Het dekkingspercentage bedraagt op realisatiebasis 112%, begroot was 100%. De leges bouwactiviteiten beïnvloedt in grote mate de kostendekkendheid van de titel omgevingsvergunning.

Leges Huisvestingswet
Door een afname van het aantal verleende vergunningen en omdat de achterstand in de aanpak van illegale kamerverhuurpanden grotendeels is weggewerkt, is 86 duizend euro minder leges ontvangen dan begroot. De totale kostendekkendheid komt uit op 68%.

Begrafenisrechten
Het dekkingspercentage bedraagt 101%, dit is 1% hoger dan de nagestreefde 100% kostendekkendheid. Ten opzichte van de begrote inkomsten van 1,3 miljoen euro is er door hogere incidentele opbrengsten op de afkoop van toekomstig grafonderhoud 46 duizend meer inkomsten gerealiseerd. De resultaten op de kostendekkende exploitatie begraven worden verrekend met de reserve afkoopsommen begraven.

Overzicht kostendekkendheid

Naar aanleiding van het tarievenonderzoek van Deloitte in 2014 heeft uw raad de uitgangspunten voor het Groningse tarievenbeleid herbevestigd. Uitgangspunt is dat de gebruikers de volledige kostprijs voor onze producten en diensten betalen. Op dit uitgangspunt gelden de volgende uitzonderingen:

- indien de toegankelijkheid tot een voorziening of marktwerking daartoe aanleiding geeft, kan en nader tebepalen lager tarief worden vastgesteld;
- indien het handhaven van de openbare orde en veiligheid dat wenselijk maakt, kan een nader te bepalen lager tarief worden vastgesteld.

Kostendekkendheid publiekrechtelijke heffingen
In de hiernavolgende tabel wordt inzicht gegeven in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen, door per soort heffing de begrote kosten en opbrengsten naast elkaar te zetten. De tabel is gesplitst naar rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen en rechten en heffingen die onder overige verordeningen vallen. Voor de onderdelen die onder de legesverordening vallen is de indeling van het VNG-model 2010 gevolgd met drie clusters van dienstverlening.

- titel 1 Algemene dienstverlening;
- titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning/Wabo;
- titel 3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Binnen titel 1 is kruissubsidiëring mogelijk tussen de verschillende onderdelen. Hetzelfde geldt voor titel 2. De wetgever gaat er van uit dat alleen binnen de omgevingsvergunning kruissubsidiëring kan worden toegepast en niet met dienstverlening daarbuiten. Maar kruissubsidiëring tussen titel 1 en titel 2 is niet verboden. Op grond van de Europese Dienstenrichtlijn geldt voor titel 3 dat slechts kruissubsidiëring binnen elk hoofdstuk mogelijk is.
Indien er een wettelijk maximumtarief geldt of indien een product (deels) kosteloos verstrekt moet worden, is dit aangegeven. Ook indien uw raad niet uitgaat van het uitgangspunt ''volledige kostendekking'' is dit aangegeven (criterium kostendekkendheid: beperkt).

			Bedragen x 1.000 euro		
Soort heffing (publiekrechtelijk)	**Criterium kosten-dekkendheid**	**Legesverordening van toepassing dan art. vermeld**	**Opbrengsten rekening 2015**	**Toerekening kosten rekening 2015**	**Dekkingspercentage rekening 2015**
Titel 1. Algemene dienstverlening					
I. Afgifte gerelateerd met wettelijk maximum:					
a. Reisdocumenten	Deels kosteloos en wet. max	1.3	2.395	3.131	76%
b. Overige documenten/VOG			210	376	56%
c. Inlichtingen\afschriften BS		1.8	103	232	44%
d. Rijbewijzen	Max. Tarief	1.4	606	642	94%
Totaal afgifte gerelateerde leges en wettelijk maximum			***3.314***	***4.381***	***76%***
II. Afgifte gerelateerd zonder wettelijk maximum:					
a. Huwelijksvoltrekkingen	Deels kosteloos	1.2	147	108	136%
b. Inlichtingen \ Afschriften GBA			107	263	41%
Totaal afgifte gerelateerde leges zonder wettelijk maximum			***254***	***371***	***68%***
Totaal afgifte gerelateerde leges			**3.568**	**4.752**	**75%**
Naturalisaties		1.6	200	239	84%
Leges Leegstandswet		1.11	9	14	64%
Toegangspasje ondergrondse container	100%	1.17	1	1	100%
Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening.	100%	1.15	174	197	88%
Leges APV - Winkeltijdenwet		1.12	1	3	33%
Leges Huisvestingswet		1.10	52	76	68%
Leges Ligplaatsvergunning voor woonschepen		1.17	12	20	60%
Leges Kansspelen		1.13	33	10	330%
Leges APV - Verkeer	Beperkt	1.16	25	174	14%
Leges Gehandicapten parkeerkaart		1.16	66	172	38%
Leges Makelaarsfaxen		1.9	10	14	71%
Totaal Algemene dienstverlening			**4.151**	**5.672**	**73%**
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning					
Omgevingsvergunning					
Leges Bouwactiviteiten		2.2.1	7.012	6.261	112%
Leges Aanlegactiviteiten		2.2.2	2	3	67%
Leges Handelsreclame		2.2.4	4	5	80%
Leges In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid		2.2.3	4	5	80%
Leges vellen van de houtopstand		2.2.5	86	132	65%
Totaal leges omgevingsvergunning	***100%***		***7.108***	***6.406***	***111%***
Totaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			**7.108**	**6.406**	**111%**

Soort heffing (publiekrechtelijk)	Criterium kosten-dekkendheid	Legesverordening van toepassing dan art. vermeld	Opbrengsten rekening 2015	Toerekening kosten rekening 2015	Dekkingspercentage rekening 2015
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn					
Hoofdtuk 1 Horeca					
Leges APV - Drank en Horeca		3.1	172	174	99%
Hoofdstuk 3 Prostitutie					
Leges APV - Prostitutie		3.3	28	28	100%
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen					
Diversen (muziekvergunningen)	Beperkt	3.2.3			
Leges Evenementen	Beperkt	3.2	87	621	14%
Hoofdstuk 4 Splitsingsvergunning woonruimte					
Leges Splitsingsvergunning		3.4	11	16	69%
Totaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			**298**	**839**	**36%**
Totaal Legesverordening			***11.557***	***12.917***	***89%***
Overige verordeningen:					
Afvalstoffenheffing	100%		24.772	24.772	100%
Marktgelden	100%		723	710	102%
Rioolheffing	100%		14.694	14.722	100%
Havengelden	100%		138	146	95%
Begrafenisrechten	100%		1.315	1.304	101%
Parkeerbelasting			8.198	5.201	158%
Totaal overige verordeningen			**49.840**	**46.855**	**106%**
Totaal publiekrechtelijk			**61.397**	**59.772**	**103%**

De leges uit de legesverordening hebben in 2015 totaal een kostendekkendheid van 89%. Ten opzichte van de rekening 2014 is de kostendekkendheid 2015 met 17% toegenomen. Bij de clusters binnen de legesverordening komt één cluster boven de 100% kostendekkendheid. Het gaat om het cluster omgevingsvergunning. De heffingen uit de overige verordeningen komen uit op een gezamenlijke kostendekkendheid van 106%.

Kostendekkendheid privaatrechtelijke heffingen

Het uitgangspunt van de gemeente is dat de privaatrechtelijke tarieven minimaal kostendekkend zijn. Voor een aantal tarieven geldt echter dat toegankelijkheid van voorzieningen en marktwerking er toe kunnen leiden dat een lager dan kostendekkend tarief wordt gehanteerd. Het gaat hierbij om tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang De wet Markt en Overheid staat in deze gevallen een lager dan kostendekkend tarief toe.
De kostendekkendheid van de verschillende privaatrechtelijke heffingen wordt in het volgende overzicht weergegeven:

Soort heffing (privaatrechtelijk)	Opbrengsten rekening 2015	Toerekening kosten rekening 2015	Dekkings-percentage rekening 2015
	Bedragen x 1.000 euro		
Inzameling bedrijfsafval	8.555	8.505	101%
Commerciële straatreiniging	1.001	994	101%
Onderhoud en reparaties derden	416	338	123%
Verkoop brandstof	825	833	99%
Leasen	70	87	80%
Kermissen	196	118	166%
Stadsschouwburg/Oosterpoort			
Zakelijke tarieven	562	495	114%
Culturele tarieven	7.699	13.864	56%
CBK-kunstuitleen	404	381	106%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge			
- Totaal lasten incl. kapitaallasten	6.877	19.988	34%
- Totaal lasten excl. kapitaallasten	6.877	15.186	45%
- Samenstelling sportaccommodaties, zwembaden en Kardinge excl. kapitaallasten:			
Sporthallen	1.162	2.225	52%
Sportparken	1.100	2.232	49%
Gymlokalen	1.029	1.451	71%
Zwembaden	2.483	7.514	33%
IJsbanen	1.103	1.765	62%
Parkeergelden privaatrechtelijk	7.153	7.773	92%

Lokale lastendruk

Om een beeld te geven van de lokale lastendruk in vergelijking met die in andere gemeenten in Nederland maken we gebruik van gegevens uit de publicatie ‘Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2015’ van de stichting COELO. Onderzoeksinstituut COELO, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, verricht jaarlijks onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten in de 35 grootste gemeenten in Nederland. In het overzicht zijn de woonlasten van Groningen voor 2015 afgezet tegen die van de andere grote gemeenten. Weergegeven worden de lasten van de OZB, de reinigingsheffing (afvalstoffenheffing) en de rioolheffing voor een huishouden van gemiddelde omvang in een woning met gemiddelde waarde. Als woonlasten geldt de som van die drie heffingen. Groningen staat in 2015 qua hoogte van woonlasten op de twaalfde plaats, zie de laatste kolom. In 2016 staat Groningen op de elfde plaats.

Woonlasten 2015 voor een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde (euro)

Gemeente	Ozb-Eigenaar	Reinigingsheffing (1)	Rioolheffing (1)	Woonlasten (2)
Zaanstad	260,06	279,69	280,48	820,23
Delft	258,66	328,10	207,12	793,88
Haarlem	266,88	354,24	157,00	778,12
Emmen	315,16	275,44	175,72	766,31
Enschede	259,74	308,40	197,64	765,78
Deventer	269,19	314,13	175,72	759,24
Leiden	363,29	273,81	121,97	759,07
Arnhem	339,79	244,20	167,70	751,69
Breda	240,57	324,48	183,60	748,65
Venlo	350,47	226,00	170,90	747,37
Westland	298,37	213,84	226,82	739,03
Groningen	**262,10**	**336,00**	**138,85**	736,95
Sittard-Geleen	283,23	273,96	177,36	734,55
Alphen a/d Rijn	261,46	266,40	202,80	730,66
Rotterdam	190,83	359,70	178,90	729,43
Lelystad	319,60	277,92	125,84	723,36
Maastricht	240,24	305,77	176,11	722,12
Nijmegen	443,83	130,66	147,51	722,01
Almere	266,55	311,55	132,57	710,67
Haarlemmermeer	266,20	322,80	119,76	708,76
Utrecht	234,29	240,31	231,08	705,68
Apeldoorn	289,99	275,09	139,61	704,69
Zoetermeer	336,13	264,55	98,81	699,49
Ede	282,42	248,52	166,49	697,43
Assen	278,15	230,27	186,96	695,38
Zwolle	270,19	269,23	105,77	645,19
Middelburg	188,22	278,54	177,52	644,28
Leeuwarden	221,15	252,30	169,14	642,59
Amersfoort	285,65	240,00	112,78	638,43
Dordrecht	203,89	258,24	170,72	632,85
Amsterdam	145,74	320,00	149,41	615,15
Eindhoven	197,79	241,00	144,00	582,79
s-Hertogenbosch	225,20	242,64	108,96	576,80
Tilburg	193,58	252,95	111,73	558,26
s-Gravenhave	125,93	287,64	133,31	546,88
Laagste	126	131	99	547
Hoogste	444	360	280	820
Gemiddelde	**232**	**286**	**160**	**678**

(1) Meerpersoonshuishouden

(2) Woonlasten zijn berekend als de som van ozb, rioolheffing en reinigingsheffing

Bron: COELO

Paragraaf 9 VERNIEUWING SOCIAAL DOMEIN

Sinds 1 januari 2015 zijn we als gemeente verantwoordelijk geworden voor meer taken op het gebied van hulp en ondersteuning. De nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning en de nieuwe Jeugdwet zijn dan ook vanaf deze datum van kracht. Gunstig is dat we door deze nieuwe verantwoordelijkheden taken op het gebied van jeugd, welzijn en zorg meer integraal en meer in samenhang kunnen uitvoeren. In 2015 hebben we hieraan gewerkt binnen het programma Vernieuwing Sociaal Domein. Een belangrijke opgave – tegelijkertijd ook de kern van de transformatie - is het organiseren van een ondersteuningsstructuur die dichtbij de burger staat waarbij de focus qua aanpak ligt op het in samenspel met onze inwoners leveren van maatwerk vanuit een integrale aanpak en gericht op resultaat.

Ontwikkelingen

Wat wilden we bereiken?

2015 stond in het teken van de transformatie. We hebben in 2015 dan ook vooral ingezet op:

- Werkende weg leren samen met het veld via de ontwikkeling van de WIJ-aanpak;
- Gezamenlijk, ook met het veld, ontwikkelen van innovatieve voorzieningen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan vernieuwende vormen van dagbesteding en zorgarrangementen die beter op elkaar aansluiten;
- Stapsgewijs vernieuwen door onder andere het opgaan van de CJG's, Stips en zorg- en hulpverleners in WIJ Groningen;
- Minder gebruik van (langdurige) zorgtrajecten;
- Aandacht voor cultuurverandering, het gezamenlijk inzetten op de omslag naar een gekantelde werkwijze waarbij eigen kracht, inzet van het informeel netwerk, wederkerigheid, zelfredzaamheid en participatie leidend zijn. Daarbij zetten we bovendien als gemeente in op het stellen van minder regels en het bieden van meer vrijheid en ruimte.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

De ontwikkeling van de WIJ aanpak

Groningen heeft bewust gekozen voor de WIJ aanpak, integraal, dichtbij, samen met onze inwoners en laagdrempelig oplossen van hulp- en ondersteuningsvragen voor mensen van 0-100 jaar. In 2015 zijn twee WIJ-teams (Beijum en Oosterparkwijk) operationeel geworden. Deze (door)ontwikkeling van de WIJ teams groeit gestaag. Eind 2016 zal er een stadsbrede dekking zijn van WIJ Groningen.
In 2015 hebben we toegewerkt naar een stadsbrede dekking van sociale teams, die per 1 januari 2016 is gerealiseerd. Alle elf gebieden kennen vanaf begin 2016 dan ook een werkend sociaal team.

Huisvesting WIJ teams

Voor de huisvesting van de WIJ teams/sociale teams hebben we in de elf gebieden huisvesting gerealiseerd. In eerste instantie, voor het sociale team, veelal op een tijdelijke locatie. Bij het kiezen van een definitieve locatie voor het WIJ-team kijken we of deze huisvesting aansluit bij de wijkontwikkeling en willen we, waar mogelijk, een extra impuls hieraan geven.

Integratie in de WIJ aanpak

Ook is in 2015 gewerkt aan de integratie van de CJG-functies in de WIJ-teams. Als we kijken naar de twee WIJ-teams zijn hierin belangrijke stappen gezet. In andere gebieden, waar in de loop van 2016 WIJ-teams actief zijn, hebben we winst behaald door nauwere samenwerking van alle partijen die onder de WIJ aanpak vallen.

Innovatie als aanjager

In 2015 hebben we vooral ingezet op zorg continuïteit met als doel van daaruit stapsgewijs te vernieuwen. Dit laatste niet als doel op zich, maar om een breder pallet van hulp en ondersteuning te krijgen die kwalitatief of bij gelijkblijvende kwaliteit goedkoper is.
Met het oog hierop hebben we in 2015 een aantal initiatieven ontplooid. Als eerste zijn in verschillende wijken pilots in voorbereiding die moeten leiden tot vernieuwing in het aanbod aan voorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn: een pilot op het gebied van individuele begeleiding in Hoogkerk, Vinkhuizen en

Lewenborg. Ook zijn we bezig met het (door)ontwikkelen van vernieuwende vormen van dagbesteding in verschillende Groningse wijken. In het Veranderlab Ondernemend Zuid zoeken we als nieuwe vorm van dagbesteding klussen en werkzaamheden bij ondernemers en organisaties in stadsdeel zuid en daarbuiten. Ook zetten we in op wijkgerichte samenwerking met werk en inkomen om maatschappelijke participatie samen te organiseren. Er ligt een projectplan om daarvoor samen de functie 'activering en participatie' in te richten, in nauwe samenwerking met de WIJ teams. Actueel is de opgave hoe maatwerk te verminderen en algemene voorzieningen te versterken.

Het versterken van de kracht van de samenleving
In 2015 hebben we ook initiatieven ontwikkeld met als doel de informele netwerken in de samenleving te verenigen en te versterken. Een voorbeeld hiervan is: 'Wijken voor jeugd', een project dat instellingen en bewoners in de gelegenheid stelt om initiatieven te ontplooien ter versterking van 'het voorliggend veld' ofwel, de informele netwerken in de wijken. In het verlengde hiervan heeft Humanitas activiteiten verricht, specifiek in Hoogkerk en in de Korrewegwijk.
Verder hebben gebruikers van dagbesteding een korte film gemaakt, onder meer met het doel uw raad en de WIJ teams over dit onderwerp te informeren. In de film verwoorden de gebruikers het belang van een zinvolle dag invulling, ook als ontlasting van de mantelzorg.

De toegangsfunctie
In 2015 is de toegangsfunctie tot de jeugdhulp via de CJG's uitgevoerd. Omdat er nog niet in alle wijken een CJG of WIJ-team functioneert, is er in 2015 ook een stedelijke toegangsfunctie georganiseerd via de telefonische adviseringsdienst van de GGD. Ouders konden deze dienst bellen, die vervolgens er voor zorgde dat de vraag bij de juiste CJG terecht kwam.
Voor de Wmo is de toegang vooralsnog stedelijk georganiseerd. Alleen in WIJ-Beijum is de toegangsfunctie integraal bij het WIJ-team belegd. De overdracht van alle toegangsfuncties naar de wijken/WIJ-teams vindt plaats in 2016.

Omslag naar een gekantelde werkwijze
De transformatieopgave gaat gepaard met een cultuurverandering. In 2015 is hier al invulling aan gegeven. Het programma 'Zo werken en leren WIJ' vormt hierin een belangrijk instrument. Vanuit dit programma ontplooien we initiatieven die moeten resulteren in een nieuwe werkpraktijk, waarbij een belangrijke omslag plaatsvindt van 'hulpverlenen' naar 'dienstverlenen'. Het coachen van medewerkers in de dagelijkse praktijk krijgt daarbij extra aandacht. Dit programma vergt voor de komende jaren nog veel aandacht.
Gebruikers van dagbesteding formuleerden de eisen aan een goede kwaliteit van begeleiding en boden deze uw raad als boodschap aan tijdens een werkbezoek.

Wat hebben we bereikt
Hiermee hebben we teruggeblikt op 2015 en aangegeven wat we hebben bereikt. De decentralisaties zijn een feit en we hebben in 2015 stevige stappen gezet. Tegelijkertijd betekent dit niet, dat we er al zijn. Sterker nog, het is pas begonnen en het is aan ons allen (gemeente, partners in het veld, burgers) om hier gezamenlijk verder aan te werken om er uiteindelijk in gezamenlijkheid een succes van te maken.

Paragraaf 10 BEDRIJFSVOERING

Inleiding

Bedrijfsvoering gaat over de aansturing van de organisatie. Daarmee is er een duidelijke onderscheiding van de feitelijke uitvoering en van het bepalen van beleid. Bedrijfsvoering staat ten dienste van de feitelijke uitvoering en heeft daarmee indirect invloed op de dienstverlening die we leveren aan onze burgers, bedrijven en andere belanghebbenden.
De bedrijfsvoering binnen de gemeente Groningen is vanaf 2014 centraal georganiseerd.

In deze paragraaf geven we inzicht in de stand van zaken en de gewenste ontwikkelingen van onze gemeentelijke bedrijfsvoering voor 2015. We beantwoorden dit vanuit de vraag I ‘wat voor gemeente willen we zijn’ (college ambities) en II ‘wat voor gemeente moeten we zijn’ (wettelijke ontwikkelingen). Daarnaast gaan we in op een aantal onderwerpen op basis van eerdere toezeggingen aan de gemeenteraad.

I Wat voor gemeente willen we zijn

Eén Groningen, één gemeente

De gemeente Groningen is de afgelopen jaren getransformeerd van een decentrale, sectorale dienstenstructuur naar een concernmodel met een netwerk aan organisatieonderdelen. De nadruk in deze transitie lag op één Groningen, één organisatie, aangestuurd door het Groninger Management Team (GMT). Hiermee is de sturing in de organisatie aangepast en is een groot aantal organisatie onderdelen anders georganiseerd.

Bundeling bedrijfsvoering

Een belangrijke wijziging in de organisatie is de bundeling van de bedrijfsvoeringsfuncties. In 2015 hebben we onze bedrijfsvoering door ontwikkeld waarbij een tweede harmonisatieslag van processen en gegevens is gemaakt. Daar waar gegevens en informatie op meerdere plekken, verschillend werden vastgelegd, worden deze op een uniforme wijze vastgelegd waardoor betere (integrale) concernsturing mogelijk wordt. Dit is onder andere aan de orde bij de centralisering van het vastgoed en informatieveiligheid.

Coalitie akkoord 'Voor de verandering'

De veranderende rol van onze gemeente betekent een gedragsverandering, van zowel onze medewerkers als onze burgers. Het betekent ook een grote ommekeer in de ambtelijke organisatie en stelt eisen aan onder andere de verdere organisatieverandering, personeelsontwikkeling, strategische personeelsplanning, zaakgericht werken en digitalisering.

Effecten van de veranderende organisatie

De ambities die we hebben opgesteld over "wat voor gemeente we willen zijn", zorgen er voor dat de organisatie volop in beweging is. De effecten van de veranderende organisatie zien we terug in de bedrijfsvoering.

Bij een aantal onderdelen hebben we vanwege de veranderende omgeving een reorganisatie uitgevoerd. Uit landelijk onderzoek blijkt dat het ziekteverzuim vaak stijgt na een reorganistie. Ook binnen onze organisatie zien we dat het ziekteverzuim is gestegen bij onderdelen waar de reorganisaties onlangs zijn afgerond. Er is extra inzet en aandacht voor het terugdringen van ziekteverzuim. Dit is onderdeel van de strategische HRM agenda, waarbij de mogelijkheden en inzetbaarheid van mensen central staat.
Met de medewerkers die onderdeel van een reorganisatie zijn, voeren we gedurende het reorganisatietraject gesprekken. Gesprekken over de ontwikkelingen in relatie tot kennis en toekomst ambitie van medewerker. Dit resulteert in de definitieve plaatsings-gesprekken. Om efficiënt en effectief te zijn hebben we de functionerings- en beoordelings-gesprekken voor deze medewerkers voor een deel achterwege gelaten. We zien dat de geformuleerde doelstellingen m.b.t. de beoordelings- en functioneringsgesprekken in dat licht niet meer goed aansluiten bij de veranderingen in de organisatie.

Vanwege de ontwikkelingen in het sociale domein lag de prioriteit bij de start van de vernieuwing sociaal domein. We hebben de ondersteunende processen uitgewerkt en georganiseerd. Het komende jaar gaan we zorgen dat de ondersteuning van de doorontwikkeling van de WIJ teams Groningen en de nieuwe directie Maatschappelijke ontwikkeling een structureel en integraal karakter krijgt. Om deze vernieuwingen te realiseren is in het sociaal domein is het nodig om extern personeel in te zetten. Dit past bij de wendbare en flexibele organisatie die we willen zijn, maar staat op gespannen voet met de afspraak rondom het beperken van de externe inhuur.

GELD

Het lastentotaal van personele kosten bedraagt 255 miljoen euro. Deze lasten zijn gedekt door toe te rekenen aan de diverse deelprogramma's in de exploitatie en door toerekening aan investeringsprojecten. In bijlage 11 treft u een overzicht aan van de personele sterkte en de daarbij horende personeelslasten.

BELEIDSVELDEN

- Organisatie verandering
- Personeelsontwikkeling
- Outsourcen ICT
- Zaakgericht werken en digitalisering
- Concernbreed auditprogramma
- Verbonden partijen, samenwerkingsrelaties en governance
- Open spending
- Fiscaal control framework
- Vernieuwing inkoopbeleid
- Vastgoed
- Basis- en kernregistraties
- Communicatie

Organisatie verandering

Met organisatieontwikkeling werken we toe naar een wendbare organisatie. We hebben verschillende organisatie onderdelen gereorganiseerd. Tegelijkertijd hebben we ingezet op gedrag. Het gaat erom dat alle medewerkers binnen de gemeente zelf hun eigen verantwoordelijkheid nemen en – ook heel belangrijk – kunnen nemen. Dit doen ze samen. Samen met collega's, met het college, met uw raad, met de samenleving. Daarbij wordt helder afgesproken welke resultaten worden behaald. De belangrijkste vraag voor medewerkers binnen de organisatie is: wordt de stad (of organisatie en dus indirect weer de stad) hier beter van? Zo ja, dan wordt gekeken op welke manier de gemeente kan bijdragen. Op verschillende plekken werken medewerkers al zo.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- Een meer wendbare organisatie die snel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderingen en makkelijker kan mee bewegen met krimp en groei binnen de organisatie. Een organisatie waar mobiliteit van medewerkers normaal is;
- De flexibiliteit zodanig vergroten dat nieuwe herplaatsers worden voorkomen;
- Meer medewerkers die eigen verantwoordelijkheid nemen, afgesproken resultaat behalen en samenwerken. Die het gedrag vertonen dat past bij 'De Andere Overheid' zoals beschreven in het collegeprogramma 'Voor de Verandering';
- Meer gezamenlijkheid (ambtenaren, college, raad, stad) 'leren' die andere rol te spelen;
- Medewerkers die hun talenten ontwikkelen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We hebben de strategische HRM agenda 2015-2017 "Vernieuwen en Versnellen" opgesteld en geven hier uitvoering aan;
- Goede voorbeelden van medewerkers die anders zijn gaan werken of nieuwe kansen pakten hebben we uitvergroot tijdens netwerkdagen, in creatiesessies en met behulp van storytelling;
- Let's Gro kende een nieuwe editie waarvoor groot animo was;

- In veranderlabs hebben we in een leeromgeving met andere rollen en manieren van samenwerken met de stad gewerkt;
- Bij structuurwijzigingen in de organisatie hebben we ons werk ingericht op veranderende rollen en processen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- We hebben instrumenten om te kunnen sturen op het bevorderen van de mobiliteit, de ontwikkeling van medewerkers en management en de diversiteit (verjonging en de onderkant van de arbeidsmarkt)
- Het aantal mensen dat zich oriënteert op ander werk groeit. Ongeveer 250 mensen oriënteerden zich in het programma 'Van werk naar werk' op een andere baan;
- In deelname aan trainingen zien we een groeiende belangstellingen voor andere, vernieuwende manieren van werken. Het opleidingenbudget is daarbij volledig gebruikt;
- De tevredenheid over de loopbaanontwikkeling is gestegen van een 5,6 in 2012 naar een 6,1 in 2015;
- De inrichting van de organisatie heeft verder vorm gekregen met de veranderingen bij meerdere onderdelen binnen de organisatie. Hier hebben medewerkers uitgebreid in geparticipeerd.

Personeelsontwikkeling

Strategische personeelsplanning en personeelsschouw

Doelen **Wat wilden we bereiken**

We willen als gemeente zo tijdig mogelijk kunnen anticiperen op de vervangingsvraag (wat we als organisatie nodig hebben) door te weten welke kwaliteiten we in huis hebben. Hierdoor kunnen we beter sturen op mobiliteit van personeel, het matchen van herplaatsingskandidaten op vacatures en de externe inhuur verminderen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

In het kader van strategische personeelsplanning hebben we in kaart gebracht hoe de interne arbeidsmarkt zich zou kunnen ontwikkelen. Daarbij is ook gekeken naar de ontwikkelingen op de externe arbeidsmarkt. Deze analyse gaan we in 2016 verder verdiepen.
Bij reorganisaties is strategische personeelsplanning ingezet op directie- en afdelingsniveau, waarbij gekeken is naar soort werk, kennis en competenties.

We hebben een voorstel gemaakt voor de invoering van het systeem van de Vereniging Nederlandse Gemeenten van functiebeschrijving en -waardering (HR21). Na verdere besluitvorming starten we met de daadwerkelijke invoering.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- We hebben inzicht in de groei en krimp functies. De hoofdconclusie is dat er extra aandacht nodig is voor de onderkant van de arbeidsmarkt en dat daarop wordt geacteerd;
- Het aantal herplaatsingskandidaten teruggebracht van 90 medewerkers naar 47 medewerkers eind 2015.

Integriteit

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Het doel was de bewustwording rondom integriteit te vergroten en onder de aandacht te brengen dat integriteit vooral een kwestie is van doen, van het bespreekbaar maken en van voorbeeldgedrag. Integer handelen is een normale manier van doen binnen de gemeente Groningen en dat moet zo blijven.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

We zijn gestart met het doorontwikkelen van het eind 2014 ingezette traject Integriteit: meer weten en leren over dit onderwerp en het traject werkenderwijs vormgeven in de praktijk. Het traject is gestart bij een aantal onderdelen van de organisatie en hield in, zoals team-, rol- en kennisontwikkeling in de praktijk, ontwikkelen van workshops, integriteit via verschillende workshops en gesprekken met directie en leidinggevenden op de agenda en het ontwikkelen van een "toolkit".

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Integriteit staat op de agenda in de organisatie;
- We gaan in 2016 een integriteitsfunctionaris aanstellen om de aandacht voor integer handelen verder te professionaliseren.

Werkbegeleiding

Doelen **Wat wilden we bereiken**

De werkbegeleiding is er voor om de doelen van de gemeente en de doelen van de medewerker op elkaar af te stemmen. Daarbij gaat het enerzijds om het behalen van resultaten en anderzijds om het stimuleren van ontwikkeling.
We verbeteren de werkbegeleidingscyclus in de komende jaren door explicieter en op een meer uniforme wijze te sturen op resultaten, competenties, mobiliteit en persoonlijke ontwikkeling. Sturen op resultaten draagt bij aan het behalen van de organisatiedoelstellingen. Sturen op competenties ondersteunt het voeren van het gesprek over houding en gedrag. Beide dragen bij aan inzicht in het potentieel binnen onze organisatie en in de opleidingen waaraan behoefte is.
In 2015 zetten we in eerste instantie in op het behalen van 100% van de te voeren gesprekken. Daarnaast werken we de komende jaren aan verbetering van de werkbegeleidingscyclus.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We zijn gestart met vernieuwing van de werkbegeleiding;
- We hebben gestimuleerd dat de cyclus meer passend is voor de individuele afdelingen en medewerkers.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Door de nieuwe manier van werken zijn leidinggevenden meer gaan nadenken over passende werkbegeleiding voor hun medewerkers.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
Functioneringsgesprekken	86%	100%	74%	26
Beoordelingsgesprekken	49%	50%	46%	54

De score voor functioneringsgesprekken wordt veroorzaakt doordat met medewerkers die langdurig ziek zijn, geen functioneringsgesprek gevoerd wordt. Met medewerkers die in de loop van het jaar uit dienst treden, wordt een exit-gesprek gevoerd in plaats van een functioneringsgesprek. Met medewerkers die in de loop van het jaar in dienst treden, worden in het kader van werkbegeleiding diverse gesprekken gevoerd in plaats van functioneringsgesprekken.
Beoordelingsgesprekken moeten eens in de twee jaar gehouden worden. Hier wordt de lagere score beïnvloed het feit dat met medewerkers die uit dienst gaan, geen beoordelingsgesprek wordt gevoerd. Hetzelfde geldt voor medewerkers die in de loop van het jaar in dienst komen.

Generatiepact

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Gedurende de looptijd van het Sociaal Statuut komen ongeveer 1.500 medewerkers in aanmerking voor de regeling van het Generatiepact. We streven naar een deelname van 10% van de doelgroep. Hiermee kunnen we uiteindelijk een besparing op de loonkosten van circa 500 duizend euro realiseren, die als bezuiniging wordt ingeboekt, en circa 12 fte jonge medewerkers aantrekken.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- In totaal hebben 83 medewerkers deelgenomen. De helft van de vrij gekomen middelen wordt ingezet voor de bezuinigingen en de andere helft voor structurele instroom van jongeren. In totaal leverde dit voor 6 jongeren (2014) en voor zes jongeren (2015) een structurele baan op;
- Naast het Generatiepact hebben we het traineeprogramma vervolgd. Dit programma biedt pas afgestudeerde jongeren de kans om werkervaring op te doen. In 2015 hebben 10 jongeren aan het traineeprogramma deelgenomen.

Over de bezuinigingen wordt gerapporteerd in het Financieel perspectief, onderdeel "Bezuinigingen".

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Zes jongeren hebben een structurele baan gekregen vanuit het Generatiepact;
- Tien jongeren hebben een traineeplek gekregen;
- Er zijn 230 stageplekken en 12 werkleerplekken gerealiseerd.

Arbo en verzuim

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Het doel is de dalende lijn van het verzuim vast te houden. De Gemeentelijke Verzuimnorm 2013 (exclusief zwangerschap) voor gemeenten groter dan 100.000 inwoners ligt volgens de stichting Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds (A+O fonds) Gemeenten op 4,7% van het totale aantal medewerkers. Gezien de reorganisatie stellen we een gemiddelde van 5,6 % vast. We streven naar een verzuimfrequentie van maximaal 1,2.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

We hebben Risico Inventarisaties en Evaluaties (RI&E's) gehouden. Daarnaast zijn bij enkele directies vitaliteitsweken georganiseerd. Ook hebben er 450 werkplekonderzoeken plaatsgevonden waarbij medewerkers op de eigen werkplek adviezen hebben gekregen over houding tijdens het werk en instelling van de werkplek. Het aantal producten in het bedrijfsgezondheidspakket is eind 2015 uitgebreid.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
Ziekteverzuim	5,5%	5,6%	6,6%	1%
Meldingsfrequentie	1,3	1,2	1,2	0

Het verzuim ligt in 2015 1 procentpunt boven het beoogde percentage. De meldingsfrequentie is gelijk gebleven en is conform de doelstelling. Medewerkers verzuimen niet vaker, wel langer. De verklaring ligt in de vele veranderingen in de organisatie en de werkdruk.

Inhuur derden

Doelen **Wat wilden we bereiken**

We continueren de huidige doelstelling: de externe inhuur bedraagt in 2015 niet meer dan 12% van de loonsom van 2013. We willen de inhuur van externen beperken, maar dat laat onverlet dat we blijven werken met een flexibele schil. Dat is een weloverwogen keuze in de bedrijfsvoering, waardoor we efficiënter kunnen inspelen op wisselingen in de capaciteitsbehoefte, bijvoorbeeld bij ziekte of voor de uitvoering van projecten. Bovendien is het voor sommige functies wenselijk om te blijven werken met externe inhuur, bijvoorbeeld: specialismen die we niet in huis hebben of willen hebben, het snel kunnen inspelen op piekbelasting zonder de (financiële) verplichting bij dalbelasting, omdat inhuur goedkoper is dan ambtelijke invulling.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Onder andere door het meer inzetten van eigen medewerkers op tijdelijke vacatures, is en wordt getracht de externe inhuur verder terug te brengen.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Voor 2015 gold de doelstelling om de inhuur te maximaliseren op 12% van de loonsom. De feitelijke realisatie over 2015 bedraagt 13,2%.
De realisatie wordt vooral veroorzaakt door de inhuur in het kader van 'Vernieuwing sociaal domein' (extra taken/reorganisatie in het kader van de WMO en participatiewet, tezamen ruim 4 miljoen euro). Als we de inhuur bij de Vernieuwing Sociaal Domein buiten beschouwing laten, komen we uit op een percentage van 11%.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Realisatie 2014	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
inhuur derden als % van de loonsom van voorgaand jaar	10,8%	12%	13,2%	1,2

Outsourcen ICT

De informatisering en automatisering-organisatie (I&A) van de gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en de ontwikkeling van informatie- en ICT-voorzieningen. We willen ICT inzetten als strategisch middel voor het realiseren van maatschappelijke doelen en om de dienstverlening te innoveren. Hiervoor is een flexibele ICT-organisatie nodig die beter gebruik kan maken van technologische innovatie. Om dat te bereiken is een andere rolverdeling nodig tussen de interne I&A-organisatie en externe partijen. Daarom hebben we afgesproken dat we ICT gaan uitbesteden.

Doelen

Wat wilden we bereiken

We willen dat de uitvoering van I&A-taken zodanig bij externe partijen is belegd, dat we:

- Flexibeler worden in de I&A-ondersteuning;
- Beter gebruik kunnen maken van technologische innovatie;
- ICT beter in kunnen zetten voor de samenwerking met ketenpartners;
- Vanaf 2017 structureel 5 miljoen euro minder uitgeven aan ICT.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

We hebben een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren naar de ideale verdeling van werkzaamheden over marktpartijen, samenwerkingsverbanden en de gemeente: een zogenaamde greenfieldanalyse. Hiermee wilden we een reëel beeld te krijgen van de mogelijkheden van outsourcing, het behalen van een structurele besparing van 5 miljoen euro en verbetering van de flexibiliteit en het innovatief vermogen van de ICT-dienstverlening.

Parallel aan de greenfieldanalyse hebben we een apart project gestart om aanvullende besparingsmogelijkheden in kaart te brengen.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben de greenfieldanalyse afgerond en een eindrapport opgeleverd. Hierin wordt advies gegeven over de mogelijkheden van outsourcing, het behalen van een structurele besparing van 5 miljoen euro en verbetering van de flexibiliteit en het innovatief vermogen van de ICT-dienstverlening. Het eindrapport is opiniërend besproken met diverse belanghebbenden. In 2016 volgt het verdere besluitvormingsproces.

Zaakgericht werken en digitalisering

De digitalisering van onze bedrijfsvoering is vooral gericht op de vervanging van papieren documenten door digitale. Er worden in de maatschappij steeds hogere eisen op het vlak van dienstverlening, efficiency, flexibiliteit en samenwerking gesteld. Belangrijke voorwaarden om aan deze eisen te voldoen zijn de digitalisering en standaardisatie van onze werkprocessen. Dit vraagt om een nieuwe aanpak van digitalisering.

Doelen

Wat wilden we bereiken

We streven naar een zodanige digitalisering van onze bedrijfsvoering, dat we:

- Meer diensten digitaal kunnen aanbieden;
- Burgers inzicht kunnen geven in de status van hun aanvragen (track&trace-functionaliteit);
- De concern brede dienstverlening in het klantcontactcentrum (zie programma Stad en Stadhuis) en het shared service centrum adequaat ondersteunen;
- De organisatie efficiënter en flexibeler maken door standaardisatie van digitale werkprocessen;
- De samenwerking met externe partijen efficiënt faciliteren.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- Om standaardisatie te bereiken hebben we het programma zaakgericht werken opgezet, waarmee we volgens een vastgestelde cyclus de digitalisering van diensten, documenten en werkprocessen ter hand gaan nemen. Dit programma loopt tot en met 2017. Deze methodiek is een landelijke standaard voor de inrichting van de gemeentelijke dienstverlening en wordt bij veel gemeenten ingevoerd;
- We zijn toegetreden tot Dimpact, een vereniging van gemeenten die samenwerken en kennis delen op het gebied van digitale dienstverlening. Via Dimpact hebben we de beschikking over software gekregen. We hebben een zaaksysteem gebruiksklaar gemaakt, zodat we de komende jaren de dienstverlening zaakgericht kunnen organiseren;
- We hebben voorbereidingen getroffen, zodat we de komende twee jaar meer diensten digitaal kunnen aanbieden: het zaaksysteem is geïnstalleerd en een aantal mensen is opgeleid om er mee te werken. We kunnen op korte termijn klantcontacten in het zaaksysteem te registreren, zodat beter gestuurd kan worden op het correct en tijdig beantwoorden van vragen van burgers en bedrijven;
- Tevens hebben we de website van de gemeente vervangen door een kerntaken-website. Deze is gebaseerd op een standaard model, dat reeds door 13 Dimpact-gemeenten wordt gebruikt;
- We hebben een kennisbank ingericht, waarmee we inhoudelijk beter kunnen reageren op vragen van burgers. In 2016 verwachten we de eerste nieuwe digitale diensten aan te kunnen bieden en burgers toegang te geven tot 'mijn Groningen', een website waarop statusinformatie is te zien.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- We hebben de organisatie voorbereid op de invoering van het zaakgericht werken;
- We hebben de toegankelijkheid van de website van de gemeente verbeterd.

Concernbreed auditprogramma

Jaarlijks wordt een aantal bedrijfsonderdelen intern getoetst op de juistheid, volledigheid en tijdigheid van de bestuurlijke informatievoorziening en de rechtmatigheid van beheerhandelingen. We bieden uw raad hiertoe jaarlijks een onderzoeksplan aan met de te toetsen bedrijfsonderdelen. Dit is opgenomen in de Financiële verordening van de gemeente Groningen.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Door middel van de audits wilden we de kwaliteit van de kritische processen verder verbeteren en de control erop versterken.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Binnen de audits lag de focus op de kritische bedrijfsprocessen. Een bedrijfsproces is kritisch als een of meer van de volgende aspecten van toepassing is:

- Het proces is direct of indirect van invloed op een materieel bedrag in de jaarrekening;
- Van het proces moet de continuïteit gewaarborgd zijn;
- Aan het proces zijn grote politieke of publicitaire risico's verbonden.

Op basis van deze aspecten is het reguliere auditprogramma 2015 bepaald. Een groot deel van het auditprogramma 2015 kwam overeen komen met het auditprogramma 2014.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- Evenals voorgaande jaren hebben we het auditprogramma ingevuld en vastgesteld aan de hand van de kritische processen die samen met de accountant zijn geselecteerd;
- We hebben extra aandacht geschonken aan de personele en financiële processen;
- Daarnaast hebben we extra audit capaciteit ingezet op actuele onderwerpen.

Verbonden partijen, samenwerkingsrelaties en governance

De Rekenkamercommissie heeft aangegeven dat er aanleiding is om de governance ten aanzien van verbonden partijen en andere samenwerkingsrelaties te herzien. Dit vanuit het perspectief van uw raad. Uw raad heeft ten aanzien van verbonden partijen een toetsende rol.
In paragraaf 6, "Verbonden Partijen", deelprogramma "Beleidsvoornemens en ontwikkelingen" staat beschreven welke doelstellingen we hadden en wat we hebben bereikt.

Open spending

Op de website “openspending.nl” worden de financiële gegevens van gemeenten, provincies en andere overheden weergegeven. Hiermee wordt beoogd de (financiële) transparantie van de overheid te verbeteren. We leveren sinds 2014 data aan voor deze website.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

We hebben deelgenomen aan een proef. Hiermee wilden we:

- Meer gedetailleerde financiële informatie beschikbaar te stellen dan we nu deden en daarmee burgers en bedrijven beter te informeren over de uitgaven van onze gemeente;
- Nagaan wat de impact op onze financiële administratie is.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben besloten de in de proef aangeleverde detaildata openbaar beschikbaar te stellen. Daarmee zijn we landelijk gezien een koploper op het gebied van open spending.

Fiscaal control framework

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Fiscaal in control zijn:

- De gemeente beschikt over voldoende maatregelen die borgen dat een juiste, volledige en tijdige aangifte kan worden gedaan van de noodzakelijke belastingen. Daartoe zijn werkprocessen op orde en zijn de juiste interne beheersmaatregelen getroffen. Tevens wordt hierdoor de basis gelegd voor fiscale informatievoorziening
- Tijdige signalering en advisering inzake ontwikkelingen op fiscaal gebied om er voor te zorgen dat optimaal gebruik wordt gemaakt van de fiscale mogelijkheden;
- Toetsing van de processen en beheersmaatregelen op de werking. Daarmee wordt zekerheid verschaft over de uitkomsten en ontstaat inzicht in mogelijke verbeteringen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We hebben verder gewerkt aan de informatievoorziening toegedeeld naar organisatieonderdeel. Deze informatie dient enerzijds voor het management om te kunnen sturen, anderzijds zal deze input zijn voor de toetsing;
- We hebben kennis uitgewisseld met andere grote gemeenten en investeren in meerjarige fiscale opleidingen om een kwaliteitsslag te maken;
- Grotere projecten waarin we hebben deelgenomen zijn de invoering van de vennootschapsbelastingplicht, de fiscale gevolgen van de drie decentralisaties en de invoering van de werkkostenregeling (WKR) per 2015. Waar nodig is gebruik gemaakt van extern gespecialiseerde fiscale deskundigen;
- Organisatie onderdelen worden ondersteund op fiscaal gebied;
- Lopende dossiers worden afgewikkeld en afgestemd met de belastingdienst.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- We hebben onze aangiftes tijdig kunnen doen;
- We hebben lopende dossiers in 2015 opgepakt ter afwikkeling in 2016 met de belastingdienst;
- We hebben met name geïnvesteerd in de voortgang van grote projecten zoals de invoering van de vennootschapsbelastingplicht (Vpb). Daarvoor is ook in 2016 nog inzet noodzakelijk om het proces vorm te geven en de aangifte in 2017 over 2016 te kunnen doen;
- We hebben de voorgenomen jaarlijkse steekproef op de werking van de beheersingsmaatregelen in 2015 niet uitgevoerd. Dit komt doordat we onze capaciteit hebben ingezet op de invoering van de Vpb en een aantal andere grote projecten. De steekproef zal in 2016 plaatsvinden en wordt afgestemd met de belastingdienst;
- Op basis van een steekproef op de BTW is de conclusie dat het BTW-proces rechtmatig verloopt.

Vernieuwing inkoopbeleid

Inkoop vervult de brugfunctie tussen markt en organisatie. Van belang is een goede aansluiting tussen behoeften van de gemeente en de mogelijkheden die de markt ons op verschillende terreinen biedt. Om deze rol nog beter in te vullen geven we in ons nieuwe inkoopbeleid invulling aan de manier waarop we de doelen uit het coalitieakkoord realiseren. Dit doen we vanuit veranderende wettelijke kaders zoals de Aanbestedingswet en we richten ons op de verandering van de gemeentelijke organisatie, met name door de decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet en de nieuwe Wmo.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Aan de ene kant geven we invulling en uitwerking aan het wettelijk kader, aan de andere kant geven we invulling aan de relevante doelen die in het collegeakkoord geformuleerd zijn.
Dat zijn doelen op gebied van duurzaamheid, zowel ten aanzien van ons milieu als in sociaal perspectief.
We zetten in op de toepassing van Social Return bij gemeentelijke aanbestedingen. Daarmee willen we kansen voor kansarme groepen realiseren. We willen met onze gemeentelijke inkopen ook recht doen aan onze regionale economische taak. Zoals in ons coalitieakkoord is omschreven: “Een agenda voor sociale, duurzame economische groei, waarbij duurzaamheid uitgangspunt is bij alles wat we doen.” Binnen de wettelijke kaders streven we maatwerk na, om optimaal onze gemeentelijke doelen te realiseren

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

We hebben ingezet op vernieuwing van ons inkoopbeleid en ernaar gestreefd de meerwaarde hiervan tot uiting te brengen. Dit vroeg om een gerichte aanpak en specifieke focus per aanbesteding. Dat betekende dat we naast

beleidsmatige aspecten ook aanpassingen door hebben gevoerd in onze werkprocessen. Per aanbesteding hebben wij vastgesteld welke aanbestedingsvorm wordt gehanteerd en op welke inkoopdoelen wij ons richten.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Cijfermatig inkoopverslag

In 2015 is er een inkoopomzet van 275 miljoen euro gerealiseerd (grafiek 1).Er is 125 miljoen minder uitgegeven dan begroot. Dit verschil is ontstaan doordat bij het opstellen van de begroting voor de Vernieuwing Sociaal Domein veel aannames gedaan moesten worden. Daarnaast moesten de systemen en werkwijzen op elkaar aangepast worden. We verwachten deze synchronisatie medio 2016 gereed te hebben.

De verschillen in inkoopvolume van de grootste productgroepen zijn in grafiek 2 weergegeven.

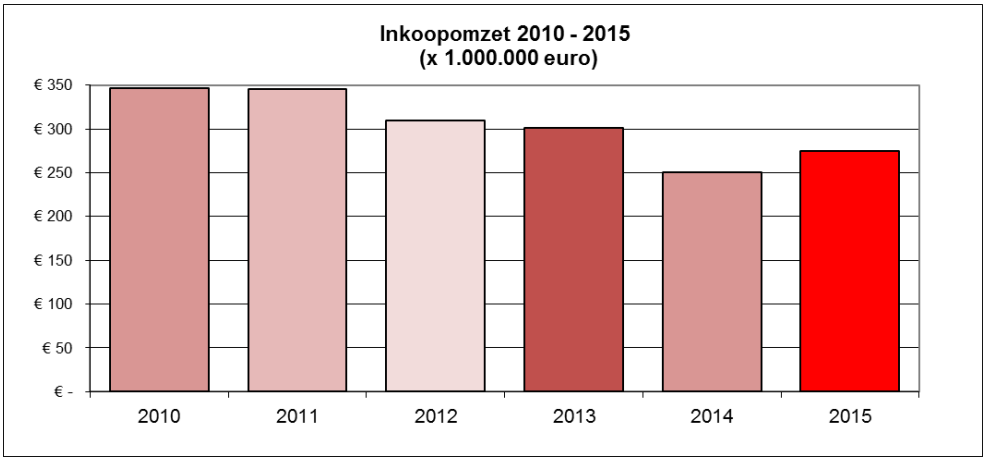

Grafiek 1: Ontwikkeling inkoopomzet per jaar

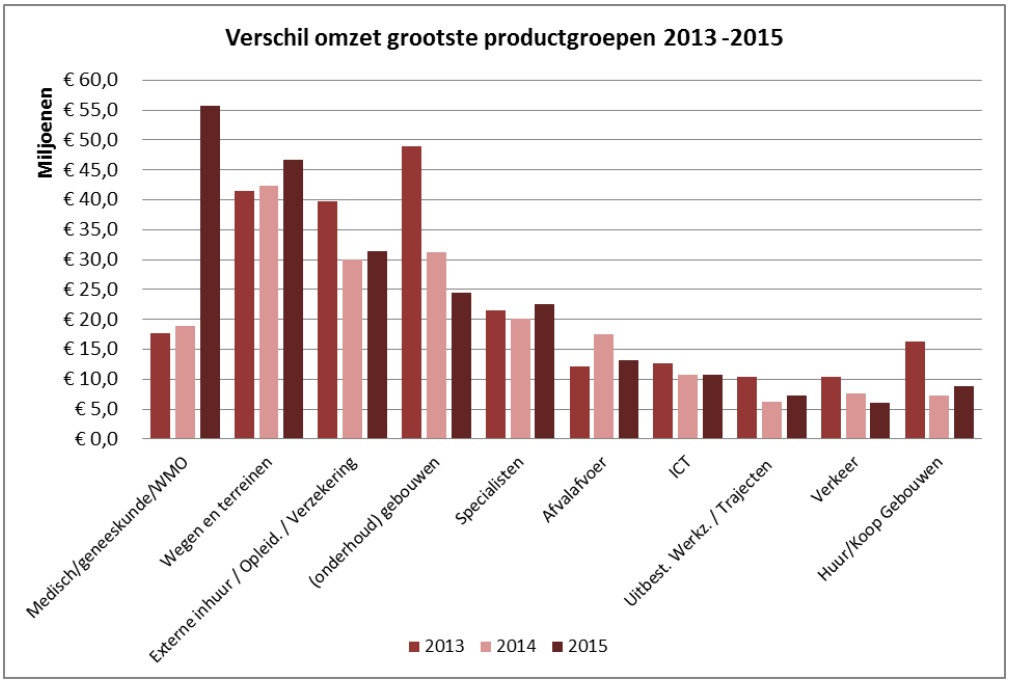

Grafiek 2: Verschil omzet tussen de jaren 2013-2015

Nieuw Inkoopbeleid en ontwikkeling categoriemanagement

We hebben het nieuwe inkoopbeleid geïntroduceerd in de organisatie. Hiermee geven we de categorieën duurzaamheid, social return, lokale economie en MKB, innovatie en bedrijfsvoering een duidelijke plek bij inkooptrajecten. Hierbij gebruiken we instrumenten als een categorieplan, een inkoopplan en checklists. In mei 2016 zullen we met de categorieën aansluiten bij de P&C cyclus.

Beleidsmatig inkoopverslag

Duurzaam inkopen

Door actief samen te werken met mensen uit het beleidsveld duurzaamheid hebben we concrete resultaten geboekt. De belangrijkste voorbeelden zijn;

- Verminderen van fijnstof uitstoot door de toepassing van de Euro 6 norm als minimum norm;
- Toepassen van LED verlichting in onder andere gemeentelijke gebouwen en parkeergarages;
- Verduurzaming van een kleedgebouw bij een sportvereniging;
- Het organiseren van FSC bijeenkomst op regionaal niveau

Stimuleren Lokaal Bedrijfsleven

Voor het versterken van de regionale economie en MKB hebben we een nulmeting uitgevoerd. Hierdoor hebben we inzicht gekregen in de mate waarin de inkoopuitgaven van de gemeente Groningen neerslaan in de regio (figuur 3).

In dit overzicht zijn de bedrijven met een nevenvestiging in de regio, maar waarvan de hoofdvestiging elders in land is, niet meegeteld. In die gevallen komt de omzet van de nevenvestiging vaak via onderaanneming wel bij regionale MKB bedrijven terecht.

Met de uitkomsten van dit onderzoek kunnen wij de komende jaren nog beter sturen op versterking van de regionale economie door gericht in te zetten op die productgroepen die nu nog (grotendeels) landelijk worden ingekocht.

Daarnaast gebruiken we onze kennis van de regionale economie om vroegtijdig de kansen voor het lokale MKB te vergroten.

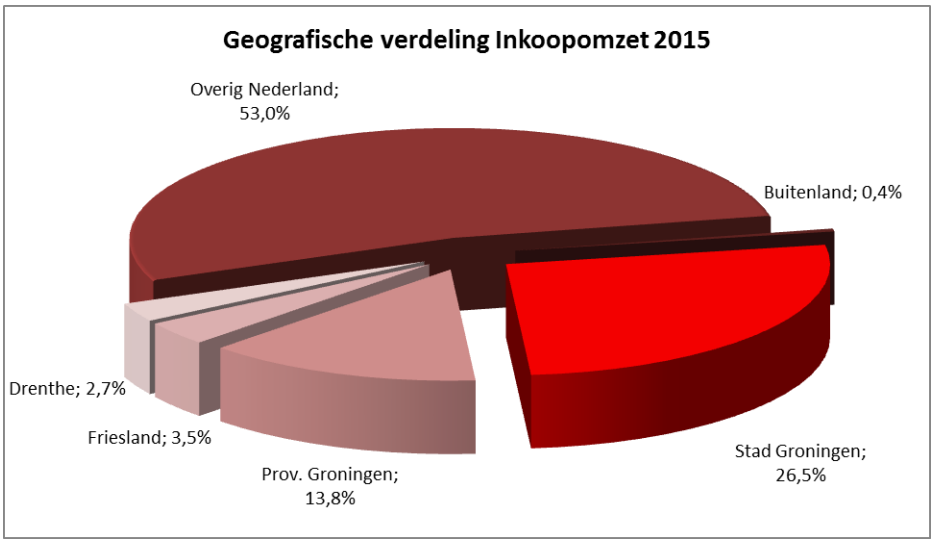

Grafiek 3: regionale inkoopomzet

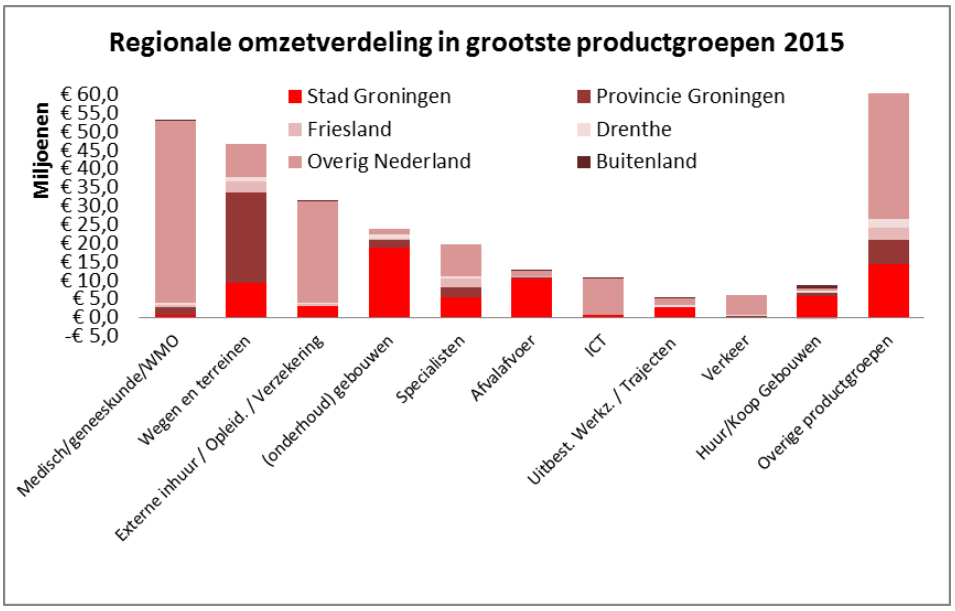

Grafiek 4, regionale inkoopomzet van de grootste productgroepen

Inzetten van social return

Afgelopen jaar hebben we afspraken gemaakt met Bureau Social Return (BSR) over social return bij inkoop- en aanbesteding trajecten. We betrekken BSR vroegtijdig bij inkooptrajecten. Hierdoor kan het BSR een optimale bijdrage leveren aan de invulling van de social return.

In 2015 hebben we 825 plaatsingen gerealiseerd in het kader van Social Return. Voor de inhuur van flexibele arbeid zijn 386 plaatsingen gerealiseerd en met de contracten met thuiszorgorganisaties zijn 149 plaatsingen gerealiseerd. In 2014 waren er voor de thuiszorg 651 mensen geplaatst. Deze daling kan worden verklaard door de bezuinigingen in de thuiszorg, die in 2015 zijn doorgevoerd. Voor kandidaten uit de sw en Wajong, die vallen onder de afspraakbanen, hebben we 195 plekken gerealiseerd of behouden, met name in de schoonmaak en postbezorging. Voor jongeren hebben we kansen gecreëerd in de vorm van 41 stageplaatsen, 16 BBL-plekken, 6 BOL-plekken, 2 leerplekken en 4 traineeships.

Innovatie

We hebben meerdere Best Value trajecten opgestart. Hiermee geven we invulling aan het nieuwe inkoopbeleid. We leggen hierbij het probleem aan de markt voor in plaats van voorgeschreven oplossingen aan te bieden.
Binnen het sociaal domein hebben we de eerste stappen gezet om te innoveren door nieuwe aanbieders toe te laten en andere vormen van zorg in te kopen. Dit doen we door in gesprek te gaan met leveranciers of de toepassing van andere inkoopmodellen zoals Best Value. In 2016 zal dit verder ontwikkeld en ingevuld worden.

Afhandeling facturen

We hebben de ambitie om minimaal 90% van de facturen binnen 30 dagen te betalen. We hebben afgesproken zoveel mogelijk binnen 21 dagen te betalen.

We hebben 94% van de ingekomen facturen binnen de wettelijke betaaltermijn van 30 dagen betaald. De gemiddelde betalingstermijn van alle facturen is 15 dagen.

Vastgoed

De gemeente Groningen bezit en ontwikkelt vastgoed gericht op maatschappelijk rendement voor de gemeente op basis van beleidsdoelstellingen, of als marktpartijen dat niet (volledig) of onvoldoende aanbieden.
In 2014 is de 2e fase in de centralisatie van het beheer en de verantwoordelijkheid voor het kern- en het maatschappelijk vastgoed gerealiseerd. In die fase betreft het: het systematiseren van de registratie en de beschrijving van de gebouwen en de exploitatiegegevens en worden ook de laatste gebouwen wat betreft beheer en exploitatie overgedragen aan het Shared Service Center.

Doelen

Wat wilden we bereiken

We willen het vastgoedmanagement verder professionaliseren én de netto-lasten met 2 miljoen euro structureel verminderen (2017). Daarvoor is strategisch vastgoedmanagement nodig, zodat een integraal beheer en beleid van alle vastgoedportefeuille(s) kan worden gerealiseerd en een optimale afstemming plaatsvindt tussen vraag en aanbod van vastgoed in relatie tot gemeentelijke (beleids)doelstellingen. Door strategisch vastgoedmanagement kunnen we effectiever en efficiënter omgaan met vastgoed.
We gaan in een aantal jaar van versnipperd beheer en beleid naar centrale sturing en exploitatie op basis van een visie. Voor deze professionalisering hebben we ons laten adviseren over de belangrijkste uitgangspunten, randvoorwaarden en organisatie.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We zijn gestart met de inventarisatie van al het gemeentelijk vastgoed. In 2016 werken we in het Programma Vastgoed nader uit wat de exacte kosten en opbrengsten zijn;
- We hebben een bijeenkomst georganiseerd met vastgoedaanbieders in de stad, waarbij we over gemeenschappelijke thema's hebben gesproken. De verdere bestendiging van dit netwerk zal de komende jaren doorlopen;
- We hebben verkend welk middel de beheerders/hoofdhuurders kan helpen om het gebruik te optimaliseren;
- We zijn gestart met het makelpunt. Hiermee hebben we een slimmer en sneller besluitproces. We hebben een aantal successen in vraag/aanbod matching;
- Bij nieuwe huisvestingsvraagstukken rondom nieuwbouw/aankoop hebben we ervaringen opgedaan met de berekeningen rondom total cost of ownership. Ook zijn 25 bestaande panden geïnventariseerd op total cost of ownership. Dit is een nadrukkelijker onderwerp in de besluitvorming geworden rondom aankoop/nieuwbouw;
- Het Programma Vastgoed is gestart. Hierin werken de betrokken afdelingen aan het bouwen van een vastgoedorganisatie.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

We hebben voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd om in 2016 met het programma Vastgoed te kunnen starten.

Basis- en kernregistraties

Het gemeentelijke programma basisregistraties is een gevolg van de veranderende overheid. De elektronische overheid omvat een groot aantal verbeteracties en initiatieven waaronder de ontwikkeling van een stelsel van landelijke basisregistraties met als doel de verbetering van de dienstverlening. Het stelsel heeft onder meer tot doel dat burgers en bedrijven slechts eenmalig hun gegevens aan de overheid hoeven te verstrekken en dat die gegevens meervoudig worden gebruikt.

De gedachte achter het stelsel is alle informatie die bij elkaar hoort op één plek te verzamelen. Daarbij gaat het niet alleen om de kwaliteit van de gegevens in de afzonderlijke registraties zelf, maar vooral om de samenhang in het stelsel, zodat gegevens uit verschillende registraties kunnen worden gecombineerd. Bijvoorbeeld basisregistraties waarin persoonsgegevens worden gebruikt (NHR, Kadaster, BRI, etc.) hebben een koppeling met de Basisregistratie Personen (BRP). In het stelsel is de BRP de bron voor authentieke persoonsgegevens. Door de basisregistraties in het stelsel aan elkaar te koppelen, maken zij gebruik van dezelfde authentieke persoonsgegevens.

Een cruciale factor bij het verbeteren van de dienstverlening is de beschikbaarheid van juiste en actuele gegevens. De gegevens die de overheid gebruikte (en vaak nog gebruikt) zijn te versnipperd, onvoldoende betrouwbaar en slecht uitwisselbaar. Om daarin verbetering aan te brengen is een overheid breed stelsel van basisregistraties ontwikkeld: kwalitatief hoogwaardige gegevensbestanden die wettelijk verplicht moeten worden gebruikt bij het uitvoeren van overheidstaken.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Het verbeteren van de dienstverlening moet leiden tot het verminderen van administratieve lasten voor burgers, bedrijven en ook de overheid zelf, tot efficiëntere werkprocessen en tot effectiever handhaven.

Bovengenoemde doelstelling zullen we in een aantal jaren realiseren. We streven ernaar eind 2016 te voldoen aan het overheid brede stelsel van basisregistraties.
De invoering van het stelsel van basisregistraties heeft impact op de (werk)processen van medewerkers die zijn belast met de uitvoering van een taak met een wettelijke grondslag. Denk hierbij aan burgerzaken producten, vergunningverlening, subsidieverstrekking, ontheffingen, toestemming, handhaving, klachten, meldingen, inspraakregeling, zienswijzen, planvorming.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

In 2015 waren de activiteiten gericht op de inventarisatie van de bestaande ICT infrastructuur. Daarnaast is gestart met het onderzoek naar de inrichting van het gegevensmanagement. Beide activiteiten lopen door in 2016.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben de feitelijke technische situatie grotendeels in kaart gebracht. Dit zal begin 2016 geheel gereed zijn. Daarmee hebben we de huidige situatie vastgesteld.

We zijn gestart met het migratieplan. Hierin vergelijken we de huidige situatie met de gewenste toekomstige situatie. Op grond hiervan wordt de aansluiting op de landelijke basisregistratie uitgevoerd. We verwachten het migratieplan in februari 2016 gereed te hebben.

We zijn gestart met het deelproject Gegevensmanagement. Hiermee kunnen we de gegevens inhoudelijk managen en we kunnen de juistheid van de gegevens vorm geven. De analyse hebben we afgerond. In 2016 brengen we de gevolgen in kaart.

Communicatie

In deelprogramma 2 Beleidscommunicatie in Programma 11 Stadhuis en Stadjer wordt ingegaan op de beleidsvelden ‘Informatie uitwisseling’ en ‘Samenwerken’.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

We willen een communicatieve organisatie zijn waarin medewerkers met open en meedenkende houding actief en zichtbaar zijn. Een organisatie waarvan iedereen kan zien en snappen wat er gebeurt. In een communicatieve organisatie beschikken medewerkers zelf over basisvaardigheden op communicatief gebied. Daarbij worden ze

ondersteund door de infrastructuur en een eenvoudig in te zetten instrumentarium. De communicatieprofessionals bieden specialistische expertise in die gevallen waarin de basisvaardigheden niet meer voldoende zijn.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- De gemeentelijke website is ontwikkeld tot een toptakenwebsite. De website voldoet aan de landelijke webrichtlijnen. Overige digitale kanalen zoals Twitter en met name Facebook zijn sterker ingezet en ontwikkeld. We zorgen dat er heldere kaders zijn voor het gebruik van de verschillende kanalen;
- Webmonitoring is verder uitgebreid, medewerkers kunnen zelf projecten of issues monitoren;
- We hebben een interne leeromgeving ontwikkeld met onder andere het gebruik van social media, maar ook een training schrijven op B1 niveau past in dit kader. Daarmee rusten we medewerkers beter en meer toe om communicatiever gedrag te ontwikkelen en informatie te brengen én te halen;
- Het bestaande instrumentarium dat medewerkers ondersteunt bij hun communicatie-activiteiten is nadrukkelijker onder de aandacht gebracht.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

Eind 2015 is de nieuwe kerntakenwebsite gerealiseerd. Het is een majeure stap, de website is ingericht volgens de logica van de burger en stelt de meest gezochte content centraal. De site voldoet aan de nationale eisen rondom webrichtlijnen, de site is niet alleen toegankelijk op verschillende apparaten maar is ook beter toegankelijk voor mensen met een beperking.

Ook zijn alle webteksten nu geschreven in heldere taal (B1-taalniveau). De inzet van sociale media kanalen heeft een grote vlucht genomen, Facebook is met meer dan 14.000 likes de op één na grootste gemeentelijke Facebookpagina en kent een hoge interactiescore. De communicatie-ondersteuning voor de gemeentelijke organisatie is verder uitgebreid met professionele webmonitoring, per project is makkelijk inzicht te krijgen in de online beelden en meningen.

II Wettelijke ontwikkelingen

Een aantal wijzigingen in de landelijke wet- en regelgeving is van invloed op onze bedrijfsvoering. Op 1 januari moest de gemeente klaar zijn om de nieuwe wettelijke taken (Jeugdwet, Wmo en participatiewet) uit te voeren. Dit vroeg om een grote inzet op het gebied van bedrijfsvoering. Per 2016 wordt de Vennootschapsbelastingplicht ingevoerd, die bepaalt dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is. Om als gemeente te voldoen aan deze nieuwe wet is een traject ingezet om te komen tot tijdige implementatie van de Vpb-plicht in de volle breedte van de gemeentelijke processen. Een andere ontwikkeling betreft de informatieveiligheid op basis van een resolutie die door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is aangenomen. Om in lijn te komen met de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) is er de komende jaren aanvullende inspanning nodig om aan deze eisen te voldoen.

GELD

BELEIDSVELDEN

- Ondersteuning vernieuwing sociaal domein
- Invoering vennootschapsbelastingplicht
- Informatieveiligheid
- Garantiebanen

Ondersteuning vernieuwing sociaal domein

Op 1 januari 2015 moest de gemeente klaar zijn om de nieuwe wettelijke taken (Jeugdwet, nieuwe Wmo en Participatiewet) uit te voeren. In 2015 is een grote inzet geleverd. Het gaat niet alleen om de overdracht van taken aan de gemeente, maar ook het ontwikkelen en implementeren van nieuwe werkwijzen en de daarbij behorende ondersteuning.

Doelen

Wat wilden we bereiken

Een professionele én kostenefficiënte ondersteuning van de uitvoering van de taken op het gebied van jeugd, zorg en werk. De ondersteuning moet zo min mogelijk bureaucratisch zijn en vanwege kostenefficiëntie zo veel mogelijk als standaard dienstverlening aangeboden worden over een heel breed terrein, zoals: informatievoorziening en –systemen, juridisch, financiën, HRM, communicatie, huisvesting.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben de ondersteuning van de vernieuwing sociaal domein in de steigers gezet. Het komende jaar gaan we zorgen dat de ondersteuning van de doorontwikkeling van WIJ Groningen en de nieuwe directie Maatschappelijke ontwikkeling een structureel en integraal karakter krijgt;
- Met de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten en hebben we specifieke afspraken gemaakt over de benodigde dienstverlening en de daarbij behorende kosten;
- Met de GGD hebben we afspraken gemaakt over het leveren van de dienstverlening voor Bureau Jeugdzorg.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

De prioriteit lag in de ondersteuning bij de start van de uitvoering. Vanuit het brede terrein van bedrijfsvoering hebben we ondersteuning geleverd. Verder hebben we de ondersteunende processen uitgewerkt en georganiseerd.

Invoering vennootschapsbelastingplicht

De invoering van de Vennootschapsbelastingplicht (Vpb) vanaf 2016 is een noodzakelijke ontwikkeling in onze bedrijfsvoering als gevolg van een wijziging in de landelijke wet- en regelgeving. Hierin wordt bepaald dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is tenzij een in de wet genoemde vrijstelling van toepassing is.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

- De gemeente voldoet per 1 januari 2016 aan de nieuwe wet vennootschapsbelastingplicht overheidsbedrijven;
- Meer specifiek zijn de gemeentelijke activiteiten, processen en administraties op 1 januari 2016 zo ingericht dat de organisatie voldoet aan deze nieuwe fiscale wetgeving;
- De gemeentelijke administratie is dan zodanig ingericht dat tijdig, juist en volledig informatie is te genereren voor de planning en control cyclus en om aangifte te doen van de Vpb.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

Vanaf eind 2014 hebben we een traject ingezet in de vorm van een programma om te komen tot tijdige implementatie van de Vpb-plicht.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

- We hebben de gemeente brede inventarisatie afgerond. Hierdoor is inzichtelijke welke economische activiteiten zodanig uitgevoerd of belegd zijn, dat ze mogelijk al dan niet onder de Vpb-plicht vallen;
- We hebben voorlichting gegeven en kennis overgedragen. Hierdoor is de organisatie bekend gemaakt met, en voorbereid op, de effecten van de invoering van de wet;
- Voor de onder de wet vallende processen, activiteiten en organisatieonderdelen zijn we gestart met het inrichten van de financiële administratie. Hiermee kunnen we voldoen aan de verplichtingen voortkomend uit de nieuwe wet.

Informatieveiligheid

Eind 2013 heeft de ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) de resolutie informatieveiligheid aangenomen. Met de resolutie verklaren gemeenten zich verantwoordelijkheid voor informatieveiligheid en moeten daarom invulling geven aan lokaal informatie veiligheidsbeleid en de borging ervan in zowel het bestuur als de organisatie.
De gemeente Groningen werkt aan de realisatie van een basisbeveiligingsniveau. Vanuit de VNG is een landelijk kader opgesteld. De landelijk afgesproken beveiligingseisen zijn zwaarder dan het huidige basisbeveiligingsniveau en de implementatie vergt de komende jaren aanvullende inspanning. Tevens is de gemeente officieel aangesloten bij de landelijke Informatiebeveiligingsdienst (IBD) van de VNG.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

We wilden in 2015 een verbeterde concernsturing op het thema informatieveiligheid, waarin verantwoordelijkheden duidelijk werden belegd en verbeterd inzicht ging ontstaan in risico's.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

- We hebben een 0-meting uitgevoerd, een mystery guest ronde uitgevoerd en een risico analyses uitgevoerd;
- We hebben het clean desk beleid geïmplementeerd en we hebben diverse maatregelen genomen rondom de beveiligingsinfrastructuur;

- Daarnaast hebben we interne audits en diverse bewustwordingsacties uitgevoerd;
- Tot slot zijn acties opgestart om de gemeente voor te bereiden op de meldplicht datalekken.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

We hebben duidelijker inzicht in de risico's gekregen. Aan de hand daarvan hebben we een verbeterplan opgesteld. De acties zijn in een rapportage opgeleverd aan de Informatie Beveiligingsraad. Deze voert de concernsturing op de informatieveiligheid uit.
De acties om te voldoen aan de meldplicht zijn opgepakt en lopen door in 2016.

Garantiebanen

Het doel van de Participatiewet is dat zoveel mogelijk mensen met arbeidsvermogen regulier aan het werk gaan. De Participatiewet biedt daarvoor een aantal instrumenten. Het gaat dan om loonkostensubsidies voor garantiebanen en beschutte werkplekken. De garantiebanen zijn de 125.000 extra banen die er volgens afspraken tussen het kabinet en de sociale partners de komende tien jaren worden gecreëerd voor mensen met een arbeidsbeperking.

Doelen **Wat wilden we bereiken**

Als uitvloeisel van de baanafspraak in het sociaal akkoord creëren we ook binnen onze eigen organisatie arbeidsplaatsen voor mensen met een arbeidsbeperking. Bij de bepaling van ons aandeel als werkgever zullen we aansluiten bij de cao-afspraak die in onze sector wordt gemaakt. We pakken deze ontwikkelingen voortvarend op. Hiermee willen wij als centrumgemeente het goede voorbeeld geven voor andere bedrijven/instellingen.

Activiteiten **Wat hebben we hiervoor gedaan?**

We hebben onderzocht of we middels jobcarving geschikte taken hebben voor arbeidsgehandicapten. Daarnaast hebben we kandidaten uit het zogenaamde doelgroep register onder de aandacht van leidinggevenden gebracht door hun profielen bekend te maken.

Conclusie **Wat hebben we bereikt?**

In 2015 hebben we 14 mensen geplaatst. Dit zijn er twee minder dan de 16 die we ons als doel gesteld hadden. De in 2015 al lopende gesprekken met vier medewerkers, hebben inmiddels geresulteerd in een plaatsing per 1 februari 2016.

III Overige onderwerpen

In deze deelparagraaf behandelen we een aantal onderwerpen op basis van eerdere toezeggingen aan uw raad.

GELD

BELEIDSVELDEN

- Lex Positivo
- Bedrijfsvervoersplan

Lex Positivo

De Lex Silencio Positivo (LSP) houdt in dat een vergunning, indien niet tijdig op de aanvraag daarvoor is beslist, van rechtswege (ofwel na verloop van de beslistermijn automatisch) gegeven is. In 2011 heeft uw raad besloten de Lex Silencio Positivo van toepassing te verklaren op de volgende(vergunning)stelsels: straatartiesten en straatmuzikanten, collectes, standplaatsen, marktstandplaatsen, snuffelmarkt, speelautomaten, inzameling huishoudelijk afval, parkeren en winkeltijden. Daarnaast bestaat het instrument van de 'dwangsom bij niet tijdig beslissen'. Aanvragers die te lang moeten wachten, kunnen op basis daarvan een schadevergoeding krijgen.

Doelen

Wat wilden we bereiken

We willen bereiken dat het aantal vergunningaanvragen waarop te laat wordt beslist niet meer voorkomt. We zien een daling in de afgelopen twee jaar na invoering van zowel de LSP als de dwangsom. Streven is het aantal verder te laten dalen.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Processen en werkwijzen zijn de afgelopen jaren aangepast. Waar nodig hebben we procesapplicaties en werkwijzen die helpen termijnoverschrijdingen te voorkómen, verder geoptimaliseerd.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Jaarlijks krijgen we duizenden aanvragen om voorzieningen of vergunningen. We hebben in 2015 drie vergunningen met toepassing van de LSP gegeven (een bouwvergunning, een standplaatsvergunning en een vergunning onttrekking woonruimte).
We zijn 51 maal in gebreke gesteld omdat een besluit op een aanvraag te lang op zich liet wachten. In twee derde van al die gevallen is alsnog binnen twee weken een besluit genomen, waardoor geen dwangsom verschuldigd is. In een derde van die gevallen is het besluit na de wettelijke termijn genomen en heeft de gemeente dwangsommen betaald. In totaal is iets meer dan 9 duizend euro aan dwangsommen betaald. Meer dan de helft van dit bedrag is veroorzaakt door de hoge instroom van bezwaarschriften in het sociale domein.
Daarnaast is in 2015 nog op twee ingebrekestellingen uit 2014 een bedrag van 1.500 euro betaald.

MEETBAAR RESULTAAT

indicator	Beoogd 2015	Realisatie 2015	Verschil
Vergunningen van rechtswege verstrekt	0	3	3
Bedrag dwangsommen	0	9.040	9.040

Bedrijfsvervoersplan

In de afgelopen jaren hebben wij diverse maatregelen genomen om het werk- en reisgedrag van medewerkers te beïnvloeden, en daarmee het aantal autokilometers te verminderen. Voorbeelden daarvan zijn ons stringente parkeerbeleid, invoeren van telewerken en het aanbieden van (elektrische) dienstfietsen. Gedurende de reorganisatieperiode 2013/ 2014 is er minder aandacht geweest voor dit onderwerp.

Doelen

Wat wilden we bereiken

We willen een voortrekkersrol in de regio vervullen als het gaat om reis- en werkgedrag van onze medewerkers. Door middel van meten en weten willen we bepalen waar de gemeente op dit moment staat en welke vervolgmaatregelen we als gemeente effectief in kunnen zetten.

Activiteiten

Wat hebben we hiervoor gedaan?

We hebben een onderzoek uitgezet onder medewerkers om mogelijkheden en verwachte effectiviteit van verdere maatregelen te onderzoeken.

Conclusie

Wat hebben we bereikt?

Uit het onderzoek blijkt dat we al veel gebruik maken van duurzame vervoermiddelen en dat eerdere maatregelen tot een behoorlijke reductie hebben geleid van het autogebruik.
Eind 2015 hebben we besloten tot het opstellen van een plan van aanpak, dat uitgevoerd zal worden in 2016.

JAARREKENING

Toelichting op de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), dat op een aantal uitzonderingen na, is gebaseerd op de verslaggeving voorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek, boek 2, titel 9.

Consolidatiegrondslag

In de jaarrekening zijn begrepen de activa, passiva, baten en lasten van de diverse organisatieonderdelen.

Binnen de gemeentebalans heeft eliminatie plaatsgevonden van de onderlinge vorderingen en schulden tussen de organisatieonderdelen en van de interne rekening-courantverhoudingen. De deelnemingen zijn niet in de consolidatie betrokken, maar zijn opgenomen onder de financiële vaste activa.

Grondslagen voor waardering en resultaat

De waarderingsgrondslagen van de jaarrekening van de gemeente Groningen zijn in lijn met het BBV en de Financiële verordening. Voor waardering van activa en passiva wordt uitgegaan van de historische kostprijs tenzij anders vermeld.
Kosten en opbrengsten worden verantwoord op basis van het baten- en lastenstelsel. Winsten worden alleen in aanmerking genomen als ze gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben in het boekjaar, worden opgenomen als zij bekend zijn geworden voor opstelling van de jaarcijfers.
Voor nadere informatie over specifieke waarderingsgrondslagen per balanspost verwijzen wij naar het hoofdstuk Toelichting op de balans.

Bepalingsgrondslagen resultaat

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Voor zover noodzakelijk zijn ten laste van de exploitatie voorzieningen getroffen voor:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang per balansdatum onzeker zijn, doch redelijkerwijs in te schatten;
- Risico's inzake verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, respectievelijk schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie voor gepensioneerden, overlopende vakantiegeldaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming namelijk vier jaar. Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) moet wel een voorziening worden gevormd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

FINANCIEEL PERSPECTIEF

HOOFDSTUKKEN

1. FINANCIEEL BEELD 2015

2. FINANCIELE KNELPUNTEN

3. BEZUINIGINGEN

4. INVESTERINGEN

Hoofdstuk 1 FINANCIEEL BEELD

Onderdelen

- Rekening 2015
- Verschillen tussen Rekening 2015 en Voortgangsrapportage 2015-II

REKENING 2015

We maken in de Gemeenterekening 2015 een uitsplitsing in bijzondere en overige resultaten. Bijzondere resultaten zijn die resultaten waartoe uw raad in het verleden expliciet besloten heeft. De rest wordt aangemerkt als overige resultaten.

Het voordelig resultaat van 36,1 miljoen euro is als volgt uit te splitsen:

▪ Bijzondere resultaten	5,0
▪ Overige resultaten	31,1
	36,1

3.2.1 Bijzonder resultaat

Het bijzondere resultaat is 5,0 miljoen euro voordelig en is als volgt opgebouwd:

Bijzondere bijstand	-0,4	N
Bouwleges	0,8	V
Grondzaken	1,3	V
Onderhoudsbudgetten Stadsbeheer	0,7	V
Parkeerbedrijf	0,7	V
Schuldhulpverlening	0,4	V
WMO	1,2	V
Diverse posten kleiner dan 0,5 miljoen	-0,3	N
	5,0	V

TOELICHTING

Bijzondere Bijstand **N 0,4 miljoen euro**

Het nadeel op de bijzondere bijstand wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

- een tekort op de individuele bijzondere bijstand (1 miljoen euro nadelig);
- een voordelige resultaat op de middelen van armoede die vanuit 2014 overgeheveld zijn voor de laptopregeling (243 duizend euro) en een voordelig afwijking op de overige projecten (217 duizend euro);
- een voordelige afwijking op de individuele studietoeslag (151 duizend euro);
- een voordeel op de overige regelingen (Tegemoetkoming Ouderbijdrage Schoolfonds 45 duizend euro en de collectieve ziektekostenverzekering 31 duizend euro.

Bouwleges **V 0,8 miljoen euro**

Het totale resultaat bij bouwleges bij de rekening bedraagt 0,8 miljoen euro voordelig. Dit resultaat bestaat uit twee onderdelen:

Leges bouwactiviteiten (V 618 duizend euro)

In tegenstelling tot voorgaande jaren is in 2015 een meeropbrengst op de leges bouwactiviteiten gerealiseerd. Ten opzichte van de actuele begroting legesinkomsten bouwactiviteit 2015 van 6,2 miljoen euro is 829 duizend euro meer aan leges gerealiseerd. Daarnaast zijn er door meer ureninzet en hogere uitgaven de lasten 211 duizend euro hoger dan begroot.

Rechtzaak bouwleges (V 189 duizend euro)
Door een uitspraak van de Hoge Raad is de Gemeente Groningen in een bouwlegeszaak in het gelijk gesteld. Door deze uitspraak moest de tegenpartij, naast de oplegde legesfactuur, ook de wettelijke invorderingsrente betalen. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van 189 duizend euro.

Grondzaken **V 1,3 miljoen euro**
Dit resultaat bestaat uit een 7-tal onderdelen:

Erfpacht (N 0,1 miljoen euro)
Binnen de exploitatie van de erfpachtterreinen is een nadeel ontstaan van 90 duizend euro in baten (pachten en verkoop) en een voordeel in de lasten van 8 duizend euro (rente).
Daarnaast is er een nadeel van 55 duizend euro op de gemaakte kosten voor de uitvoering van motie erfpacht, door uw raad vastgesteld d.d. 25 september 2013. In deze motie heeft uw raad besloten om erfpacht plichtige particuliere woningbezitters in de binnenstad de mogelijkheid te geven om de blote eigendommen te verweren.

Afgesloten grondexploitaties (V 1,1 miljoen euro)
Betreft resterende resultaten op diverse slotcalculaties afgesloten grondexploitaties. Het gaat onder andere om Gravenburg, Overwinningsplein, Vinkhuizen. Daarnaast betreft het nadelige resultaten op grondexploitaties Ruskenveen en Euvelgunne ad 185 duizend euro en voordelige resultaten op de grondexploitaties Kranenburg en Winschoterdiep A. van 545 duizend euro. Per saldo levert dit nog een voordeel op van 1,1 miljoen euro.

Reserve grondzake Europapark (V 0,6 miljoen euro)
Betreft resultaten op slotcalculaties project ontwikkellocaties en achter de reitdijk van in totaal 635 duizend euro voordeel in relatie tot de reserve Grondzaken.

Suikerunie (N 0,2 miljoen euro)
In de begroting 2015 is een tekort op de exploitatie Suikerunie terrein van 1,6 miljoen euro opgenomen. Het werkelijke tekort op de exploitatie bedraagt 1,809 miljoen euro. De lasten vielen 301 duizend euro hoger uit en de gerealiseerde baten overtroffen de gebudgetteerde met 92 duizend euro.

Bouwrijpe kavels (V 0,3 miljoen euro)
Dit betreft de verkoopopbrengsten van stukjes tuingrond en restkavels van al afgesloten grondexploitaties. De lasten zijn 210 duizend euro hoger en de baten overtreffen de begrote opbrengsten met 507 duizend euro

Verhuurde kavels (V 0,2 miljoen euro)
Betreft beheer en verhuur van in bezit zijde panden en terreinen. De lasten blijken 234 duizend euro hoger te zijn en deze hogere lasten gaan gepaard met extra baten ter hoogte van 401 duizend euro.

NIEGG (N 0,5 miljoen euro)
De exploitatie van ‘Nog niet in exploitatie genomen gronden’, beheer, huuropbrengst, OZB, onderhoud etc. levert per saldo een nadeel op van 0,5 miljoen euro.

Overige voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 0,1 miljoen euro.

Onderhoudsbudgetten Stadsbeheer **V 0,7 miljoen euro**
Dit resultaat bestaat uit een 2-tal onderdelen:

Stormschade Kraneweg (V 0,3 miljoen euro)
Van het door uw raad bij de jaarrekening 2014 beschikbare bedrag voor 2015 voor herplant van bomen op de meest urgente locaties resteert 290 duizend euro. Het project heeft vertraging opgelopen omdat we nutsbedrijven laten 'meeliften' bij het project herplanten van de bomen. De weg hoeft dan maar één keer open.

Herplant bomen (V 390 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is door uw raad voor de herplant van bomen extra geld van 477 duizend euro beschikbaar gesteld. In 2015 is hiervan 87 duizend euro voor de herplant van kastanjes uitgegeven. Het restant bedrag van 390 duizend euro is nog niet uitgegeven omdat de zorgvuldige afstemming met bewoners en het proces van vergunningverlening langer tijd nodig heeft.

Parkeerbedrijf **V 0,7 miljoen euro**
Aan de lastenkant zijn meevallers omdat er minder kosten zijn gemaakt voor de parkeergarages, de P&R terreinen en de buurtstallingen. Aan de batenkant is vooral de sterke stijging van de inkomsten uit het straatparkeren. Er zijn nieuwe parkeerautomaten Card Only waardoor er geen inbraken meer plaatsvinden en betaald parkeren en handhaving daarop is uitgebreid.

Schuldhulpverlening **V 0,4 miljoen euro**
Het voordelige resultaat van de schuldhulpverlening wordt veroorzaakt door formatieruimte die als gevolg van de reorganisatie later in 2015 is ingezet (370 duizend euro voordeel). In 2015 hebben wij hogere ontvangsten van buitengemeenten voor bewindvoering (186 duizend euro). Door het tekort op het stoppen met de uitvoering van de WSNP en een kleine vrijval binnen de overige budgetten is het uiteindelijke resultaat 438 duizend euro voordelig.

WMO **V 1,2 miljoen euro**
Dit resultaat bestaat uit een 6-tal onderdelen:

Rolstoelen en woonvoorzieningen (V 0,8 miljoen euro)
De daling van de uitgaven voor woonvoorzieningen heeft zich in 2015 versterkt voortgezet. Er zijn weinig verhuisbewegingen binnen de doelgroepen. Daarnaast blijkt het vragen van een eigen bijdrage drempelverhogend te werken. Ook zien we in de onderzoeken naar aanleiding van de aanvragen dat cliënten zelf alternatieve oplossingen vinden voor kleine woningaanpassingen die in het verleden aan hen werden vergoed.

Tegenover het voordeel bij woonvoorzieningen staat een tekort op de verstrekking van rolstoelen, veroorzaakt door een rijksbezuiniging. Deze zou door verdere stimulering van het hergebruik van rolstoelen gerealiseerd zou moeten worden. Hergebruik van rolstoelen is in Groningen echter al staande praktijk. Verder zien we dat het aandeel dure scootmobielen afneemt in verhouding met het goedkopere alternatief in de vorm van handbewogen rolstoelen.

Toegang jeugd (V 0,2 miljoen euro)
Bij de jaarrekening 2014 is 700 duizend euro bestemd voor de additionele kosten Toegang Jeugd. Hiervan resteert 198 duizend euro. Enerzijds omdat we een aantal kosten in het structurele CJG zijn opvangen, anderzijds omdat we aan een aantal werkzaamheden voor de toegang jeugd niet zijn toegekomen. Deze moeten in 2016 alsnog worden uitgevoerd.

Vervoersvoorzieningen (V 0,1 miljoen euro)
De kosten voor Wmo-vervoer zijn in 2015 verder gedaald door een daling in het aantal ritten en aantal kilometers. Daarnaast is de malus die wij de vervoerder in rekening brengen als gevolg van stipheid e.d.

verdubbeld ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast zien we ook bij individueel Wmo-vervoer een daling van het gebruik.

Huishoudelijke Hulp (V 0,8 miljoen euro)
Om de korting op het budget voor huishoudelijke hulp op te vangen, is er een onttrekking gedaan uit de reserve Wmo in 2015. De maatregelen die we in 2015 hebben getroffen om de bezuinigingstaakstelling te kunnen realiseren zijn naast het afschaffen van de was- en strijkservice, het uitvoeren van herindicaties om dure door goedkopere zorg te vervangen. Achteraf zijn de uitgaven ook zonder onttrekking aan de reserve binnen het beschikbare budget gebleven.

Eigen bijdragen (N 0,3 miljoen euro)
De gerealiseerde eigen bijdragen over 2015 zijn 0,3 miljoen euro lager dan begroot. Gebrek aan informatie over de nieuwe taken ligt hieraan ten grondslag.

Regeling chronisch zieken en gehandicapten (N 450 duizend euro)
Sinds 2015 kent Groningen de zgn. meerkostenregeling. Gehandicapte inwoners of chronisch zieken die voor onevenredig hoge meerkosten komen te staan, kunnen bij de gemeente een aanvraag doen ter compensatie van deze kosten. In totaal hebben we aan 5.750 cliënten die vallen onder de meerkostenregeling in totaal 400 euro per cliënt uitgekeerd in 2015. In 2016 is echter gebleken dat een grote groep cliënten die tot de doelgroep behoren niet zijn aangeschreven. Deze groep zal alsnog worden aangeschreven en kan met terugwerkende kracht het vastgestelde bedrag van 400 euro per cliënt ontvangen wanneer ze aan de gestelde criteria voldoen. Het totaal uit te keren bedrag komt hiermee op 2,75 miljoen euro waardoor een overschrijding ontstaat van 450 duizend euro.

3.2.2 Overige Resultaten
Het resultaat exclusief het bijzondere resultaat, bedraagt 31,5 miljoen euro voordelig. Dit voordelige resultaat bestaat uit diverse afwijkingen waarvan de volgende afwijkingen het belangrijkste zijn:

Afwikkeling frictie Biblionet	0,5	V
Agio uitkering	3,9	V
Bedrijfsvoeringsresultaat	-1,4	N
Beheerkosten Vastgoed	0,9	V
VPB	0,5	V
Belastingen en Leges	-1,2	N
Bezuinigingen	-3,6	N
Bovenwijkse voorzieningen	1,9	V
BTW comp fonds	0,9	V
BUIG	4,9	V
ESF subsidie ten onrechte in begroting	-0,8	N
Extra beleid	11,2	V
Gemeentefonds	-3,8	N
Gotenburgweg	-1,4	N
ILB / Opleidingen	-0,9	N
Infoversum	-2,9	N
ISV	-3,0	N
Nominale comp	3,0	V
OH Stadsschouwburg	0,5	V
Onderhoud Martiniplaza	2,2	V

Overig	1,0	V
PGB / ZINN	3,4	V
Rente	2,4	V
Resultaat slotcalculatie	1,9	V
SW sectorplannen	0,5	V
Terugloop omzet detachering SW	-1,1	N
Begeleid werken/buitengemeenten	0,6	V
Veiligheidsregio	0,4	V
Verkoop panden	0,5	V
Volkshuisvesting	0,5	V
Vrijval Bodemsanering	0,8	V
Vrijval participatiebudget	2,2	V
Vrijval voorzieningen	1,1	V
Bijdrage MFC De Wijert	0,8	V
VSD	3,4	V
Werkbedrijf	0,4	V
Dividend Enexis	0,7	V
Areaaluitbreiding	0,7	V
Voorziening Vrijdag	-0,5	N
	31,1	V

TOELICHTING

Afwikkeling frictie Biblionet **V 0.5 miljoen euro**

Bij de afwikkeling van de fusie tussen Biblionet en het Groninger Forum is er een vrijval in de frictiekosten van 570 duizend euro. Na aftrek van gemaakte kosten voor de fusie resteert een bedrag van 459 duizend euro.

Agio uitkering **V 3,9 miljoen euro**

Vanuit de 'Verkoop Vennootschap BV' is een agiouitkering ontvangen. Deze uitkering is ten gunste van de vordering die we hebben op deze BV geboekt. Tegenover deze vordering staat een voorziening. Hieruit kan nu een deel ter grootte van de uitkering vrijvallen.

Bedrijfsvoeringsresultaat **N 1,4 miljoen euro**

Dit resultaat bestaat uit een 6-tal onderdelen:

Bedrijfsvoeringsbudgetten (N 3,1 miljoen euro)

Bij de start van het SSC zijn opbrengsten geraamd voor het SSC vanuit het primair proces. Deze lasten zijn echter niet opgenomen in de begroting van de directies in het primair proces. Dit levert een nadeel op van 1,5 miljoen euro. Daarnaast was bij het opstellen van de begroting 2015 van de concernstelposten nog niet geheel zicht op de ontvlechting van de budgetten 2014 vanwege de reorganisatie en centralisatie van budgetten naar het SSC. Bij de rekening 2015 zijn bij de concernstelposten nadelige effecten van de ontvlechting van in totaal 1,6 miljoen euro naar voren gekomen.

Verzekeringen V 0,6 miljoen euro

Bij de toerekening van verzekeringspremies is een doublure in de begroting 2015 aangetroffen. Enerzijds is via de premieopslag een bedrag voor de storting in de voorziening assurantierisico geraamd bij de

verschillende directies en anderzijds is bij het onderdeel Verzekeringen het bedrag van de storting ook geraamd. Hierdoor ontstaat in de exploitatie van 2015 een voordelige afwijking van 641 duizend euro.

Taakstellingen (N 2,4 miljoen euro)

Verminderde dienstverlening brandweer	-67
Toerekening kosten RO/EZ	-302
Niet inverdienen nom compensatie	-104
verminderde dienstverlening RO/EZ	-255
Tekort ROEZ	-250
Gotenburgweg	-450
Nog onverdeelde taakstelling RO-SSC	-740
Wegvallen dekking kamerverhuur	-158
Taakstelling PMO	44
Overheveling Oosterboog en Ciboga	-78
Verandertrajecten RO/EZ	-80
	-2.440

Bovenstaande taakstellingen zijn niet gerealiseerd.

DOIB (V 0,6 miljoen euro)
Het budget dienstverlening, organisatieontwikkeling, innovatie bedrijfsvoering (DOIB) is een budget van het GMT. Van dit bedrag is in 2015 100 duizend euro niet toegekend aan specifieke projecten en valt vrij. Daarnaast zijn een deel van de projectkosten Zaakgericht werken nog niet gemaakt. Voor het project KCC resteert nog 170 duizend euro doordat een deel van de kosten gewoon al in de dagelijkse bedrijfsvoering zitten. Bij de andere projecten is in totaal nog 26 duizend niet gebruikt. Dit levert totaal een voordeel op van 555 duizend euro.

Vrijval centraal ontvlochten budgetten (V 1.0 miljoen euro)
Met de vorming van het SSC zijn alle budgetten van de ondersteunende afdelingen van de deelnemende diensten gecentraliseerd. Een deel van deze budgetten valt structureel vrij. In 2016 zal deze vrijval worden ingezet om knelpunten in de begroting op te lossen dan wel een deel van de bezuinigingsopgave te realiseren. De voordelige afwijking die deze vrijval creëert bedraagt 1,0 miljoen euro.

Vrijval kapitaallasten (V 1,8 miljoen euro)
Door het niet vervangen van een software applicatie binnen het sociaal domein en door het uitstellen van een aantal investeringen op het gebied van diverse interne voorzieningen (meubilair, inventaris, etc.) is er sprake van incidentele vrijval op kapitaallasten. Hetzelfde geldt voor investeringen die zijn uitgesteld vanwege de voorgenomen outsourcing. Daarnaast zijn er minder kapitaallasten geweest in verband met de afwaardering van de boekwaarde van de Gotenburgweg. Het totale voordeel op kapitaallasten bedraagt 1,8 miljoen euro.

Overige voor- en nadelen tellen op tot een voordeel van 0,1 miljoen euro.

Beheerkosten vastgoed **V 0,9 miljoen euro**
Dit betreft allemaal incidentele vrijval op onder ander schoonmaakkosten en afvalverwerking, samengevat onder beheerkosten.

Vennootschapsbelasting **V 0,5 miljoen euro**

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2014 is uit het resultaat een bedrag van 700 duizend euro beschikbaar gesteld ten behoeve van de voorbereiding op de invoering van de Wet Modernisering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen. In het voorstel is aangegeven dat het project door loopt tot in 2016. Bij het opmaken van de jaarrekening resteert een bedrag van 483 duizend euro.

Belastingen en Leges **N 1,2 miljoen euro**

Het nadeel wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een nadeel op de OZB van 1,2 miljoen euro. De belangrijkste oorzaak hiervan is de afhandeling van bezwaarschriften. Weliswaar is het aantal bezwaarschriften afgenomen maar een gegrond bezwaar betreffende één bedrijfspand met een hoge WOZ-waarde kan een aanzienlijk verlies aan inkomsten voor meerdere jaren tot gevolg hebben. Wij gaan ervan uit dat dit zich in 3 gevallen voor gaat doen. Het verlies aan inkomsten is daardoor hoger dan op basis van ervaringscijfers uit het verleden werd ingeschat.

Bezuinigingen **N 3,6 miljoen euro**

Van de bezuinigingspakketten was begin 2015 nog 13,7 miljoen euro te realiseren. Hiervan is ultimo 2015 5,2 miljoen euro structureel gerealiseerd. 2,9 Miljoen euro is incidenteel gerealiseerd en 5,6 miljoen euro is niet gerealiseerd in 2015. Dit nadeel wordt gedempt door twee budgetten die niet volledig zijn besteed. Het gaat om het budget voor weglekeffecten (1,1 miljoen euro) en het budget voor het opvangen van bedrijfsrisico's (0,5 miljoen euro). Daarnaast resteert er vanuit het bij de begroting beschikbaar gestelde bedrag om niet te realiseren bezuinigingen af te boeken, nog 0,2 miljoen euro en is er 0,2 miljoen euro meer gerealiseerd op de bezuiniging afschrijvingstermijnen. Per saldo resteert hiermee een nadeel in 2015 van 3,6 miljoen euro. Hiervan is 3,0 miljoen incidenteel gedekt uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand

Bovenwijkse voorzieningen **V 1,9 miljoen euro**

Op 17 december 2014 heeft uw raad besloten tot een stelselwijziging, waarbij investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut in een grondexploitatie worden geactiveerd en daarna worden afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige levensduur. Het resultaat van 1,9 miljoen voordeel is ontstaan doordat in 2015 voor een hoger bedrag is geactiveerd dan in de begroting was opgenomen. Het betreft hier de aanleg van de Sontbrug. In de begroting 2015 gingen we ervan uit dat 27 miljoen euro aan bovenwijkse voorzieningen zou worden geactiveerd. In werkelijkheid is niet 27 miljoen euro geactiveerd, maar 28,9 miljoen euro.

Btw compensatiefonds **V 0,9 miljoen euro**

Het resultaat op het BTW-compensatiefonds bedraagt 893 duizend euro voordelig. Dit resultaat ontstaat doordat BTW op investeringen in rioleringen ad 2 miljoen euro kan worden gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds. Voor deze terug te vorderen BTW is 1,2 miljoen euro begroot. Resteert een resultaat van 843 duizend euro. Daarnaast is er doorgeschoven BTW gecompenseerd (50 duizend euro).

Buig **V 4,9 miljoen euro**

De voordelige afwijking van 4,9 miljoen euro op de BUIG-uitkeringen kan als volgt worden verklaard:

Lasten

- prijsontwikkeling N 1,9 miljoen euro
- volumeontwikkeling en overige V 0,9 miljoen euro
- vrijval budget loonkostensubsidie V 2,0 miljoen euro
- Overig (afrondingen) V 0,1 miljoen euro

Baten

- bijstelling budget V 3,8 miljoen euro

Een uitgebreide toelichting is opgenomen in programma 1 Werk en Inkomen in het boekwerk gemeenterekening 2015.

Terug raming ESF subsidie **N 0,8 miljoen euro**

Namens de Arbeidsmarktregio Groningen heeft centrumgemeente Groningen op 25 oktober 2014 een aanvraag ingediend voor een ESF subsidie. In de periode 2014-2016 komt maximaal 5,1 miljoen euro aan subsidie beschikbaar voor de gehele arbeidsmarktregio waarvan 2 miljoen euro voor Groningen. In de begroting is voor dit bedrag een voorschot opgenomen. Dit is achteraf gezien niet toegestaan. De middelen kunnen pas worden ingezet nadat is komen vast te staan dat aan alle subsidievoorwaarden is voldaan. Daarover ontvangen we op z'n vroegst eind 2016 uitsluitsel. Voor 2015 betekent dit dat we de geraamde inkomsten niet gaan realiseren in 2015. Het verlies aan geraamde inkomsten dekken wij uit het overschot op het Participatiebudget.

Vrijval Extra Beleid **V 11,2 miljoen euro**

Jaarlijks ontstaat in de rekening een resultaat omdat beschikbare middelen voor extra beleid niet (geheel) worden uitgegeven. In principe dienen de beschikbare middelen extra beleid binnen twee jaar te worden besteed. In 2015 ontstaat een voordeel van 4,8 miljoen euro door vrijval van incidenteel extra beleid. Het gaat om de volgende middelen:

Groot onderhoud kinderboerderijen	400
Pc minima	16
Bestuurlijke dienstverlening	205
Frictiekosten bezuinigingen 2011-2014 nieuw	2.141
Interne plankosten ZRW	50
Tekort parkeerbedrijf	367
Budget gebiedsgericht werken	116
Overschot begrotingssaldo	300
Stijging proceskosten WOZ	242
Basisadministraties	48
G-Kwadraat	514
Thema Verrijken, evaluatie cultuurnota	-69
Opvangen tekorten binnen SSC begroting	500
	4.820

Daarnaast is ook sprake van incidentele vrijval van structureel beschikbaar gesteld extra beleid. Wanneer structurele beschikbare middelen nog niet zijn ingezet, kunnen deze in het jaar vrijvallen. Structureel blijven middelen beschikbaar voor het betreffende project. In 2015 is 6,4 miljoen euro van het structureel beschikbare beleid nog niet ingezet. Het gaat om:

Uit 2005	Grote Markt	130
Uit 2006	Grote Markt	137
Uit 2007	Grote Markt	182
Uit 2007	Terreinwinst	13
Uit 2008	Terreinwinst	62
Uit 2008	Grote Markt	182
Uit 2009	Grote Markt	182
Uit 2009	Project oud en nieuw	5
Uit 2010	Grote Markt	182

Uit 2010	Eemskanaal/Europapark/Westpoort	30
Uit 2010	Budget verkeersmaatregelen-reconstructies	23
Uit 2010	Woningbouwproductie	24
Uit 2011	Wijkservicecentrum Lewenborg	4
Uit 2013	Bereikbaarheid	1.400
Uit 2014	Risicobuffer	125
Uit 2014	Extra kosten parkeerautomaten Card-only	72
Uit 2014	Ruil incidenteel/structureel	507
Uit 2015	Schuldhulpverlening	70
Uit 2015	Bijdrage GR Meerstad	33
Uit 2015	Duurzame ontwikk/ambitie energieneutraal 2015	475
Uit 2015	Stoppen ISV gelden	53
Uit 2015	Verblijfsklimaat binnenstad	17
Uit 2015	Wettelijke taken Cultuurhistorie	210
Uit 2015	Meerjarenprogr Structuurvisie Wonen 2015	-60
Uit 2015	Meerjarenprogr Structuurvisie Wonen 2015	507
Uit 2015	Meerjarenprogr Structuurvisie Wonen 2015	133
Uit 2015	Meerjarenprogr Structuurvisie Wonen 2015	236
Uit 2015	Meerjarenprogr Verkeer en Vervoer	454
Uit 2015	Meerjarenprogr Verkeer en Vervoer	70
Uit 2015	Meerjarenprogr Verkeer en Vervoer	143
Uit 2015	Meerjarenprogr Verkeer en Vervoer	38
Uit 2015	Thema Leren	443
Uit 2015	Ruil incidenteel/structureel	287
		6.369

Waar mogelijk betrekken we de vrijval bij de voorbereiding op de begroting 2017.

Algemene uitkering **N 3,8 miljoen euro**

De algemene uitkering is 3,8 miljoen lager uitgevallen dan we verwachtten. Dit wordt met name veroorzaakt door een neerwaartse bijstelling van het accres (nadelig effect van 5,1 miljoen euro. Hiertegenover staat een hogere inkomst als gevolg van plaatselijke ontwikkelingen (aantal inwoners, aantal minderheden, het klantenpotentieel, e.d.). Dit veroorzaakt in 2015 een hogere inkomst van 1,5 miljoen euro. Tenslotte zijn er enkele nadelen in de integratie- en decentralisatie uitkeringen en over de jaren 2013/2014. Een uitgebreide toelichting op de algemene uitkering treft u aan in programma 13.

Gotenburgweg **N 1,4 miljoen euro**

Er is een koper gevonden voor het gebouw aan de Gotenburgweg. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, een bedrag van 1,4 miljoen euro hebben moeten afwaarderen.

ILB / Opleidingen **N 0,9 miljoen euro**

Het hier gepresenteerde resultaat betreft het totaalresultaat van de gemeente met betrekking tot de opleidingslasten alsmede de kosten van het Individueel Loop Baanbudget (ILB) van 1.500 euro dat op grond van de cao aan iedere medewerker is toegekend over de jaren 2013 – 2015. Omdat het budget over een periode van 3 jaar kon worden opgenomen is voor de te verwachten ILB-aanvragen over 2013 en 2014 een bedrag in de hiervoor gevormde voorziening opgenomen. Deze voorziening betrof 0,7 miljoen euro, het totale tekort op ILB/opleidingen bedroeg 1,6 miljoen euro.

Infoversum **N 2,9 miljoen euro**

Dit resultaat bestaat uit een 2-tal onderdelen:

Treffen voorziening voor lening aan Infoversum (2,5 miljoen N)

Vanwege het faillissement van De Stichting Infoversum houden wij er rekening mee dat de gemeentelijke lening ter grootte van 2,5 miljoen euro niet afgelost kan worden. Dat betekent dat we daarvoor een voorziening hebben getroffen. Uw raad is hiervan op de hoogte gesteld middels een brief (7 oktober 2015, registratienr. 5296960).

Herziening grondexploitatie CiBoGa (388 duizend N)

Het tekort op eindwaarde als gevolg van de te verwachten rentebaatderving Infoversum bedraagt 388 duizend euro negatief (raadsvoorstel Herziene grondexploitatie CiBoGa 2015 Registratienr. 5343415).

ISV **N 3,0 miljoen euro**

Het totale resultaat bedraagt 3 miljoen euro nadelig. Het nadelige resultaat bestaat uit een groot aantal onderdelen, verdeeld over meerdere programma's. In de programmarekening komt dit onderdeel uitgebreid aan bod.

Nominale compensatie **V 3,0 miljoen euro**

De nominale ontwikkelingen (loon- en prijsontwikkelingen) over 2015 stellen we naar de huidige inzichten neerwaarts bij. De nominale compensatie over 2015 bedraagt 0,77%. In de begroting 2015 gingen we uit van een nominale compensatie van 1,79%. Dit betekent een daling van 1,02%.

De neerwaartse aanpassing wordt grotendeels verklaard doordat de loonkosten voor de gemeente per saldo met 1,06% dalen. Dit wordt veroorzaakt door verlaging van de pensioenpremies als gevolg van het in 2015 afgesloten pensioenakkoord. Daarnaast heeft het ABP de herstelopslag laten vervallen vanaf 1 januari 2015.

De prijsmutatie van de materiële overheidsconsumptie - het % waarop we onze prijscompensatie baseren - is over 2015 ten opzichte van de primitieve begroting verlaagd van 1,5% naar 0,6%. Tenslotte zijn de budgetten waarover nominale compensatie wordt ontvangen geactualiseerd. Per saldo leiden bovenstaande mutaties over 2015 tot een lagere nominale compensatie van 2,9 miljoen euro in 2015. Daarnaast heeft een nacalculatie over 2013 en 2014 plaatsgevonden. Per saldo geen effect (2013 voordeel 0,1 miljoen en 2014 nadeel 0,1 miljoen euro).

Onderhoud Stadsschouwburg **V 0,5 miljoen euro**

Wij hebben uw raad bij de jaarrekening 2014 geïnformeerd over de stand van zaken van het achterstallig onderhoud van de Stadsschouwburg. Wij hebben de aanbestedingsprocedure tijdig afgerond. Het proces voor het verkrijgen van de omgevingsvergunning heeft drie maanden langer geduurd dan was voorzien in verband met de monumentale status van het gebouw. Daardoor zijn de werkzaamheden opgeschoven. In verband met de weersgevoeligheid van een deel van de werkzaamheden (droog en maximaal 5 graden) was het niet mogelijk om het gehele project dit jaar af te ronden. Wij verwachten dat de werkzaamheden in de eerste helft van 2016 zullen worden afgerond.

Onderhoud Martiniplaza **V 2,2 miljoen euro**

Bij de gemeenterekening 2013 heeft uw raad 6,6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud MartiniPlaza. Bij het opmaken van de rekening 2014 resteerde hiervan nog een bedrag van 4,291 miljoen euro. Dit bedrag is via een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 opnieuw bestemd door uw raad voor het achterstallig onderhoud MartiniPlaza. In 2015 hebben we hiervan 2,071 miljoen besteed.

PGB / ZIN **V 3,4 miljoen euro**

PGB Jeugd (2,3 miljoen euro voordeel)

Een deel van de afwijking houdt verband met het feit dat de begroting 2015 is gebaseerd op de gegevens die het Rijk bij de overdracht van de nieuwe taken heeft aangeleverd, waardoor deze mogelijk niet-realistisch is geweest. Een andere mogelijke oorzaak is de invoering van het trekkingsrecht. Na de invoering van het trekkingsrecht vinden betalingen niet meer plaats aan cliënten, maar aan zorgaanbieders, en dat pas, in tegenstelling tot de oude situatie, nadat de declaraties zijn beoordeeld en gecontroleerd. Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid geleid tot een kostenbesparing. Andere factoren die de lagere PGB-uitgaven kunnen verklaren zijn de effecten van de in 2015 gevoerde keukentafelgesprekken, waarmee de verstrekte zorg meer dan voorheen op de specifieke omstandigheden van de hulpvrager toegesneden kon worden, de invoering van aparte, lagere tarieven voor bepaalde vormen van informele zorg.

PGB 18+ (V 0,9 miljoen euro)

De PGB-uitgaven 18+ komen ten opzichte van de begroting 0,9 miljoen euro lager uit. De mogelijke oorzaken hiervoor zijn vergelijkbaar met de beschreven oorzaken voor de lagere uitkomst voor PGB Jeugd.

Zin 18+ (V 0,3 miljoen euro)

Bij ZIN 18+ is in 2015 sprake van een voordelige afwijking doordat het regresrecht van gemeenten (dat is het recht om de kosten van verstrekkingen die voortvloeien uit een ongeval te verhalen op degene die voor dat ongeval aansprakelijk is) op grond van een convenant met de VNG door het Verbond van Verzekeraars is afgekocht. Daarnaast valt een budget voor dagbesteding vrij, aangezien in de inkoop voor de regio van begeleiding in 2015 deze zorg al is opgenomen.

Saldo financieringsfunctie **V 2,4 miljoen euro**

Voordeel korte mismatchfinanciering (V 583 duizend euro)

We hebben een gedeelte van de lange vermogensbehoefte kunnen financieren tegen 0,065% rente, terwijl we het rentetarief voor nieuwe leningen hebben begroot op 3,20%. Dit levert, na aftrek van de in de begroting opgenomen taakstelling van 1,8 miljoen euro, een voordeel op van 583 duizend euro.

Renteresultaat leningenportefeuille (V 2,1 miljoen euro)

We hebben in 2015 voor in totaal 130 miljoen euro aan nieuwe leningen afgesloten. Dit is een gemiddelde omvang van 88 miljoen euro. De nieuwe leningen hebben we kunnen afsluiten tegen gemiddeld 1,05% in plaats van 3,20%. We realiseren daarmee een rentevoordeel van 1,9 miljoen euro. Op de langlopende leningenportefeuille zijn er daarnaast nog overige relatief geringe afwijkingen van per saldo 229 duizend euro voordeel.

Overig (N 355 duizend euro)

Overige voor-en nadelen binnen de financieringsfunctie tellen op tot een nadeel van 355 duizend euro

Resultaat Slotcalculaties **V 1,9 miljoen euro**

Het voordeel heeft betrekking op de slotcalculaties Lewenborg (V 1,362 miljoen euro) en Damsterdiep (V 516 duizend euro). Uw raad heeft in 2015 de slotcalculatie Lewenborg Centrumzone vastgesteld en besloten om 1,2 miljoen euro van het totale resultaat van 1,362 miljoen euro in te zetten voor de bezuinigingstaakstelling ISV.

SW sectorplannen **V 0,5 miljoen euro**

Het kabinet heeft in december 2,2 miljoen euro beschikbaar gesteld aan SW organisaties in de arbeidsmarktregio Groningen. Daarvoor waren sectorplannen SW ingediend. Deze plannen zijn nu gehonoreerd. Het sectorplan heeft vooral betrekking op de wijze waarop elementen van de sociale werkbedrijven een bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van de participatiewet. Hierbij ligt de nadruk op de doelgroep van mensen met een arbeidsbeperking. Van de 2,2 miljoen euro heeft bijna 0,5 miljoen euro betrekking op onze gemeente. Omdat de middelen op een laat tijdstip beschikbaar zijn gesteld kunnen de middelen niet meer in 2015 worden ingezet.

Terugloop omzet detachering SW **N 1,1 miljoen euro**

De in de begroting opgenomen omzet van 7,2 miljoen euro hebben we niet gerealiseerd. Als belangrijkste oorzaak geldt de terugloop van het aantal SW medewerkers. Wij houden rekening met een uitstroom van 5% ofwel ongeveer 40 personen. In de begroting is onvoldoende rekening gehouden met dit effect. Het aantal personen in detachering bedraagt afgerond 675 fte, waarvan ± 85% daadwerkelijk omzet realiseert. Ongeveer 10% is gedetacheerd om niet of is tijdelijk niet gedetacheerd wegens ziekte of andere redenen. Gemiddeld wordt € 10.000 euro omzet per fte gehaald. De opbrengst bedraagt afgerond 6,1 miljoen euro.

Begeleid werken / Buitengemeenten **V 0,6 miljoen euro**

In de begroting voor de te ontvangen SW subsidie van mensen die in andere gemeenten wonen was een bedrag opgenomen van 3,4 miljoen euro. In werkelijkheid ligt de opbrengst bijna 0,6 miljoen euro hoger (V 0,6 miljoen euro).

Veiligheidsregio **V 0,4 miljoen euro**

De Veiligheidsregio Groningen geeft van haar resultaat 2014 1 miljoen euro en van haar verwachte resultaat 2015 500 duizend euro terug aan de gemeenten.
Het aandeel van de gemeente Groningen voor 2014 betreft 421 duizend euro (42,10%) en voor 2015 215 duizend euro (43,10%). In totaal ontvangen we 636 duizend euro.

Daarnaast is In 2015 vanwege de gemeentelijke methodiek van nominale compensatie per saldo 223 duizend euro gekort op het budget voor de Veiligheidsregio Groningen. Deze korting kunnen we niet doorgeven aan de Veiligheidsregio Groningen en leidt tot een nadeel in 2015. In 2016 is deze werkwijze aangepast zodat een dergelijk resultaat niet meer voorkomt.

Verkoop panden **V 0,5 miljoen euro**

Wij hebben een tweetal gebouwen aan de Violenstraat en HW Mesdagstraat verkocht voor in totaal 514 duizend euro. De opbrengst hiervan is bedoeld voor het incidenteel realiseren van een deel van de structurele taakstelling van 2 miljoen euro bij vastgoed die ingaat per 2016.

Volkshuisvesting **V 0,5 miljoen euro**

Het voordelig resultaat van per saldo 502 duizend euro op het stimuleringsfonds volkshuisvesting is ontstaan door meer rente inkomsten (V 124 duizend euro) en minder verstrekte leningen ten opzichte van begroot (V 378 duizend euro).

Vrijval bodemsanering **V 0,8 miljoen euro**

Via het gemeentefonds is de decentralisatie uitkering bodemsanering ontvangen. Omdat in 2015 nog geen bestedingsplan bodemsanering is vastgesteld valt de uitkering van 786 duizend euro vrij in het resultaat**.**

Vrijval participatiebudget **V 2,2 miljoen euro**

Binnen het P-budget valt bijna 2,2 miljoen euro vrij. De vrijval kunnen we splitsen in een deel overhead van 1,2 miljoen euro en een deel overige van 1 miljoen euro. De vrijval van overhead is een direct gevolg van

het feit dat de regels ten aanzien van de declaratie van uitvoeringskosten ten laste van het Participatiebudget zijn komen te vervallen. Dit betekent dat de gemeente zelf mag bepalen welke kosten er gedekt worden met middelen uit het Participatiebudget. Het overige deel bestaat uit:

- een vrijval op projecten op het terrein van Maatschappelijke participatie (0,3 miljoen euro);
- een vrijval van 0,4 miljoen euro op de inzet voor nieuwe doelgroepen. De plaatsing van mensen op een afspraakbaan of een 'nieuw beschut baan' komt door aanloopproblemen, waaronder wetstechnische, moeizaam op gang;
- lagere uitgaven aan gesubsidieerde banen (0,3 miljoen euro) als gevolg van het dalende aantal seniorenbanen.

Vrijval voorzieningen **V 1,1 miljoen euro**

Vrijval voorziening Beckerweg (V 0,3 miljoen euro)

De hoogte van de voorziening is bepaald conform systematiek afgelopen jaren. Hierin is dekking voor risico's opgenomen waarbij de kans op voordoen relatief laag is. Na herberekening is bepaald dat de voorziening te hoog is en een bedrag vrij dient te vallen.

Vrijval Assurantierisico (V 144 duizend euro euro)

In de voorziening assurantierisico valt een bedrag van 144 duizend euro vrij. Deze voorziening is bedoeld om het eigen risico dat de gemeente loopt bij schadeclaims op te vangen. Rekening houdend met de nog te verwachten verplichtingen valt vermeld bedrag vrij.

Voorziening volkshuisvesting (V 110 duizend euro)

In het verleden zijn niet geborgde leningen verstrekt aan woningbouwcorporaties. Voor het risico is een voorziening gevormd. Aangezien de leningenportefeuille afloopt kan een deel van de voorziening vrijvallen. Het gaat om een bedrag van 110 duizend euro.

Voorziening ambulancedienst (V 97 duizend euro)

De voorziening Ambulancedienst is ingesteld om de kosten van voormalig ambulancepersoneel op te vangen. Uitgaande van nog te verwachten verplichtingen met betrekking tot de FLO-rechten van deze voormalige medewerkers valt een bedrag van 97 duizend euro vrij ten gunste van de exploitatie.

Voorziening dubieuze debiteuren (V 430 duizend euro)

Bij de jaarrekening 2014 is een voorziening opgenomen in verband met mogelijke oninbaarheid van op dat moment gemeentebreed openstaande vorderingen. In 2015 is deze last toegerekend aan de verschillende programma's waardoor een incidenteel voordeel ontstaat van 430 duizend euro.

Bijdrage MFC de Wijert **V 0,8 miljoen euro**

Bij de jaarrekening 2014 heeft uw raad 800 duizend euro van het rekeningsresultaat bestemd voor het project MFA De Wijert. In 2016 werken we dit plan verder uit waardoor dit bedrag nog niet is besteed in 2015 en als resultaat wordt gepresenteerd. Inmiddels heeft uw raad besloten een aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor de bouw van MFA De Wijert en dit onder meer te bestemmen voor de nieuwbouw van een filiaal van bibliotheek/Groninger Forum. Daarnaast heeft uw raad besloten het krediet voor deze nieuwbouw deels te dekken uit bovenvermeld voordelige resultaat bij de rekening 2014.

VSD **V 3,4 miljoen euro**

Dit resultaat bestaat uit de volgende onderdelen:

Uitvoeringskosten (V 2,1 miljoen euro)

Bij de overdracht, uitvoering en transformatie van de nieuwe taken in 2015 deden zich de nodige aanloopproblemen voor zoals de administratieve problemen bij de SVB, de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel en de grenzen aan het tempo waarin de voorgenomen verandering naar een werkwijze met WIJ-teams doorgevoerd kon worden. De oplossingen voor dergelijke problemen kostten de nodige tijd voordat zij doorgevoerd konden worden. Dit betekent dat niet alle beschikbare budgetten in 2015 besteed konden worden. In 2016 zullen de taken die in 2015 niet voldoende uitgevoerd konden worden of vertraagd zijn (herindicaties, monitoring e.d.) alsnog uitgevoerd moeten gaan worden. Daarnaast zal de overgang van inkoop op basis van budgetfinanciering naar inkoop op basis van prestatiefinanciering ten opzichte van 2015 extra uitvoeringskosten met zich meebrengen.

Wijken voor jeugd (V 0,3 miljoen euro)
Het Project Wijken voor Jeugd heeft als doel de afname van geïndiceerde jeugdzorg te bewerkstelligen. Dit doen we door in te zetten op het versterken van de basisvoorziening in het voorliggend veld, versterken van het pedagogische klimaat, opvoedkracht en samenredzaamheid in de wijken. Met Wijken voor jeugd hebben we een nieuw werkproces ontwikkeld, waar de besluitvorming laag in de organisatie lag, bij de WIJ teams, die een zogenaamd beslisteam samenstelden. De besluitvorming verliep wat trager dan we hadden verwacht. Hierdoor kunnen een aantal projecten nog niet starten of later starten en hebben daardoor een doorloop naar 2016.

Transitie- en uitvoeringskosten VSD (V 1,1 miljoen euro)
Het budget voor innovatie en transitie VSD was opgebouwd uit verschillende componenten. Het innovatiebudget voor de ontwikkeling WIJ-teams bedroeg ruim 1,0 miljoen euro waarvan we 386 duizend euro niet hebben ingezet. We hebben kosten gemaakt voor de inzet van projectleiders, medewerkers van instellingen en de financiering van de Ploeg, een multidisciplinaire benadering van gezinnen met meerdere problematieken.
Daarnaast beschikken we over een post voor transitiekosten van 650 duizend euro. Hieraan hebben we gedurende het jaar nog 181 duizend euro toegevoegd als verrekening uit 2014 voor gepleegde inzet in de regio. Daarnaast loopt de rijksvergoeding voor de inzet van de regiosecretaris Hervorming Langdurige Zorg (HLZ) van 78 duizend euro via het transitiebudget.
Het resultaat op dit transitiebudget bedraagt in totaal 444 duizend euro, waarvan 44 duizend euro op het budget voor de regiosecretaris HLZ. Dit komt omdat we een aantal kostenposten binnen structurele budgetten konden opvangen. Daardoor is ook op de post programmakosten VSD een voordelig resultaat van 149 duizend euro ontstaan.

Werkbedrijf **V 0,4 miljoen euro**
De invoering van de Participatiewet brengt met zich mee dat we mensen met een arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan het werk willen krijgen. De arbeidsmarktregio Groningen is verplicht daarvoor te komen tot een regionaal Werkbedrijf. Het kabinet heeft in de transitiefase voor de ondersteuning van deze regionale aanpak per arbeidsmarktregio 1 miljoen euro beschikbaar voor de periode 2014-2016. Van de tot en met 2015 beschikbaar gestelde middelen (0,6 miljoen euro) is tot nu toe 235 duizend euro ingezet.

Dividend Enexis **V 0,7 miljoen euro**
We hebben van Enexis 2,240 miljoen euro dividend ontvangen. Dat is 707 duizend euro hoger dan het begrote dividend van 1,533 miljoen euro.

Areaal uitbreiding **V 0,7 miljoen euro**
In de begroting 2015 is een budget opgenomen voor areaal uitbreiding sociaal ad 738 duizend euro. Van dit budget is geen gebruik gemaakt.

Voorziening St. VRIJDAG **N 0,5 miljoen euro**

Ingaande 2014 is een fusie gerealiseerd tussen de voormalige Muziekschool en het Kunstencentrum, resulterend in de St. VRIJDAG. Bij deze fusie is een boedelscheiding gerealiseerd tussen de voormalige Muziekschool en de gemeente Groningen, waarbij in een vaststellingsovereenkomst een bedrag aan kosten is overeengekomen ten laste van de St. VRIJDAG van 542 duizend euro. Deze kosten zijn in de vorm van een lening aan de St. Vrijdag in rekening gebracht.

De financiële bedrijfsvoering bij St. VRIJDAG is op orde, maar binnen de exploitatiebegroting is geen ruimte voor het opvangen van aanvullende kosten die voortvloeien uit de fusie en de transitie. Dit heeft er toe geleid dat in de afgelopen jaren de exploitatie met een negatief resultaat is afgesloten, waardoor het eigen vermogen nog verder is afgenomen

Ter dekking van het risico op mogelijke oninbaarheid van de uitstaande lening is een voorziening opgenomen. Het gaat daarbij om het restant bedrag van de lening (512 duizend euro per ultimo 2015).

VERSCHILLEN TUSSEN REKENING 2015 EN VOORTGANGSRAPPORTAGE II-2015

In Voortgangsrapportage 2015-II (VGR 2015-II) verwachtten we een nadeel van 2,2 miljoen euro. Daarmee is het rekening resultaat 2015 ten opzichte van de prognose in de voortgangsrapportage 38,7 miljoen voordeliger. In onderstaande grafiek zijn deze resultaten ten opzichte van de VGR 2015-II weergegeven. Gerelateerd aan het lastentotaal in de actuele begroting van 1.285 miljoen euro is dat een afwijking van 3 %. Daarmee is deze afwijking conform aan onze norm (3% van het lastentotaal) voor begrotingsbeheer.

Uw raad is in januari 2016 door middel van een collegebrief aan uw raad op hoofdlijnen geïnformeerd over de geactualiseerde prognose VGR 2015-II. Daarbij is aangegeven dat we, ten behoeve van de beoordeling van de voorspelbaarheid van ons (financiële) resultaat, de werkelijke realisatie vergelijken met de resultaten die bij de VGR 2015-II zijn afgegeven. Dit omdat het geen volledige VGR betrof maar een rapportage over de afwijkingen.

Een aantal grotere afwijkingen die we ten tijde van de VGR 2015-II niet konden voorzien, zijn bij de actualisatie van de VGR 2015-II aan uw raad kenbaar gemaakt door middel van een collegebrief in januari 2016. Zoals het nadeel Infoversum van 2,9 miljoen euro naar aanleiding van het faillissement en de agio uitkering uit de Verkoop Vennootschaps BV van 3,9 miljoen euro. Verder is bij de actualisatie ook de vrijval op de WMO budgetten gemeld (1,5 miljoen euro), zij het voor een iets hoger bedrag dan uiteindelijk bij de rekening het geval is. Ook de resultaten met betrekking tot de slotcalculaties van toen 2,1 miljoen euro zijn in de actualisatie opgenomen (bij de rekening nu 1,9 miljoen euro). Van een aantal posten extra beleid was bij de actualisatie van de VGR 2015-II bekend hoeveel er waarschijnlijk zou resteren (8,4 miljoen euro). Tot slot noemen we hier nog een grote afwijking welke ook bij de actualisatie nog niet te voorzien was, is het resultaat met betrekking tot de PGB's en de zorg in natura (ZIN) van in totaal 3,6 miljoen euro.

Afwijkingen per onderdeel

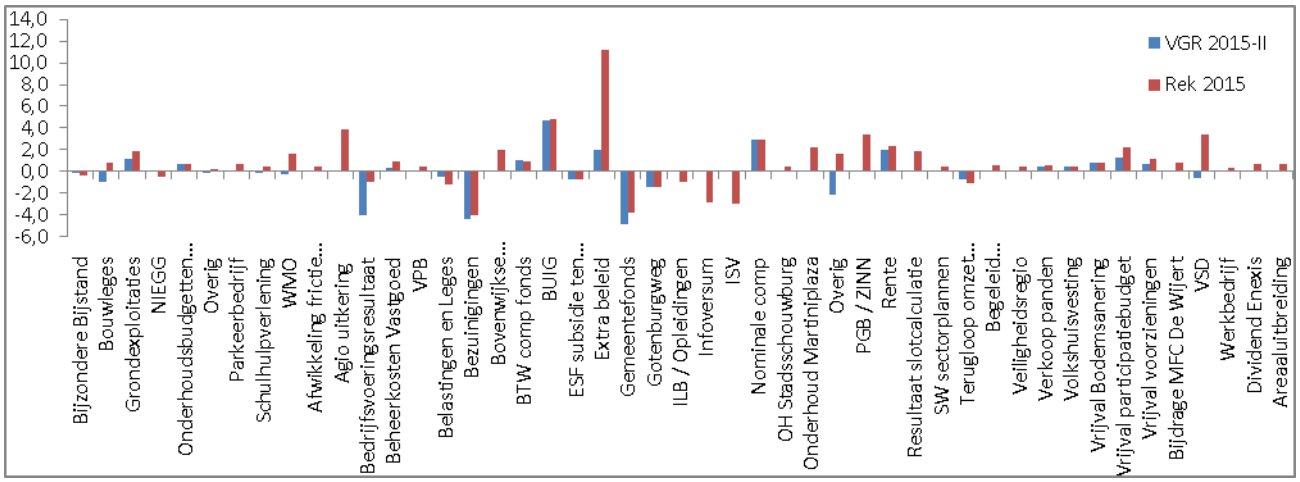

Hieronder worden de afwijkingen groter dan 0,5 miljoen euro ten opzichte van de VGR 2015-II toegelicht, evenals de voorzienbaarheid hiervan.

Bouwleges **V 1,7 miljoen euro**

Ten opzichte van de VGR 2015-II is het resultaat verbeterd met 1,7 miljoen euro. Bij de VGR 2015-II gingen we nog uit van een nadeel van 0,9 miljoen euro. Het is lastig in te schatten wanneer daadwerkelijk bouwaanvragen worden ingediend. Daarom wordt dit resultaat als onvoorzienbaar aangemerkt. Bij de VGR 2015-II is dit als onzekerheid opgenomen.

Grondzaken **V 0,7 miljoen euro**

Per saldo bedraagt het voordelige resultaat op grondzaken 1,3 miljoen euro. Dit wordt bij de deelprogramma's waar dit betrekking op heeft, toegelicht en komt uitgebreid aan de orde in de paragraaf Grondbeleid. Bij de VGR 2015-II werd nog uitgegaan van 1,2 miljoen euro. Dit verschil kan (deels) als voorzienbaar worden aangemerkt.

Parkeerbedrijf **V 0,7 miljoen euro**

Het resultaat van het Parkeerbedrijf is voor 2015 uitgekomen op 695 duizend positief. Bij de VGR 2015-II hebben we geen resultaat gepresenteerd. Het resultaat was grotendeels voorzienbaar.

Schuldhulpverlening **V 0,5 miljoen euro**

Bij de VGR 2015-II is een nadeel van 57 duizend euro gemeld. De omvang van de hogere opbrengsten was bij VGR 2015-2 nog niet duidelijk.

WMO **V 1,5 miljoen euro**

De afwijking ten opzichte van de VGR 2015-II ten opzichte van de jaarrekening 2015 op de WMO bestaat uit de volgende onderdelen:

WMO woonvoorzieningen V 0,4 miljoen euro

De daling van de vraag naar woonvoorzieningen blijkt groter te zijn dan bij VGR 2015-.II voorzien werd.

Toegang jeugd V 0,3 miljoen euro

Bij VGR 2015-II werd een klein tekort van 0,1 miljoen euro verwacht voor de kosten van toegang jeugd ten opzichte van het incidenteel beschikbaar budget uit resultaatbestemming 2014. Bij de rekening 2015 is dit 0,4 miljoen euro voordeliger gebleken.

Huishoudelijke hulp (HH) V 0,9 miljoen

Op grond van de meest actuele SVB-gegevens wordt in de jaarrekening een overschot op de PGB-uitgaven verwacht van 0,4 miljoen euro. Dit overschot kon bij VGR 2015-II nog niet worden geprognosticeerd. Bij de VGR 2015-II werd nog uitgegaan van een klein nadeel van 0,1 miljoen euro. Daarnaast daalden de uitgaven voor HH in de tweede helft 2015 als gevolg van de herindicaties die in de eerste helft 2015 werden uitgevoerd. Deze lagere uitgaven waren niet nauwkeurig prognosticeerbaar. De totale afwijking ten opzichte van de VGR 2015-II bedraagt 0,9 miljoen euro.

Niet gecontracteerde WMO begeleiding V 0,3 miljoen euro

Gedurende 2015 is steeds meer zicht gekomen op niet-gecontracteerde, maar wel te vergoeden geleverde zorg, bijvoorbeeld op grond van overgangsrecht. In VGR 2015-II werden deze kosten apart toegelicht (0,3 miljoen euro), in de jaarrekening zijn deze verantwoord onder de verschillende soorten zorguitgaven ZIN en PGB. Daardoor is er bij de jaarrekening hier geen resultaat gepresenteerd. De totale omvang van deze problematiek bleek bij VGR 2015-II nog niet volledig in beeld.

Regeling chronisch zieken en gehandicapten (N 450 duizend euro)

Een grote groep cliënten heeft in 2015 geen gebruik kunnen maken van de regeling WTCG Cer. Dit is alsnog hersteld waardoor er een nadeel is ontstaan van 450 duizend euro. Dit feit is na het opstellen van de VGR 2015-II aan het licht gekomen.

Afwikkeling frictie Biblionet **V 0,5 miljoen euro**

Bij de afwikkeling van de fusie tussen Biblionet en het Groninger Forum is er een vrijval in de frictiekosten van 570 duizend euro. Na aftrek van gemaakte kosten voor de fusie resteert een bedrag van 459 duizend euro. Dit was eind oktober 2015 bekend en daarom bij de VGR 2015-II niet gerapporteerd.

Agio uitkering **V 3,9 miljoen euro**

Het besluit tot uitkering was ten tijde van de VGR 2015-II niet bekend. Het resultaat kan als onvoorzienbaar worden aangemerkt.

Bedrijfsvoeringsresultaat **V 2,9 miljoen euro**

Deze afwijking ten opzichte van de VGR 2015-II bestaat uit een 4-tal onderdelen:

Verzekeringen (V 0,6 miljoen euro)

Bij de toerekening van verzekeringspremies is een doublure in de begroting 2015 aangetroffen, waardoor er een voordeel is ontstaan bij de rekening van 0,6 miljoen euro. Dit is ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II niet opgemerkt. Wel voorzienbaar.

Gerealiseerde taakstellingen (V 0,5 miljoen euro)

Dit betreffen de ten opzichte van de VGR 2015-II alsnog gerealiseerde taakstelllingen van 0,5 miljoen euro, waarvan de grootste post de alsnog gerealiseerde taakstelling in verband met de ontvlechting van de brandweer (0,6 miljoen euro).

DOIB (V 0,6 miljoen euro)

Het voordeel op het budget dienstverlening, organisatieontwikkeling, innovatie bedrijfsvoering (DOIB) was bij de VGR 2015-II nog niet bekend. (Deels) wel voorzienbaar.

Vrijval kapitaallasten (V 1,5 miljoen euro)

De vrijval op kapitaallasten was bij de VGR 2015-II nog geprognosticeerd op 0,3 miljoen euro. Bij de rekening blijkt dit een voordeel van 1,8 miljoen euro te zijn.(Deels) wel voorzienbaar.

Overige voor- en nadelen ten opzichte van de VGR 2015-II tellen op tot een nadeel van 0,3 miljoen euro.

Beheerkosten Vastgoed **V 0,5 miljoen euro**

Dit betreft allemaal incidentele vrijval op onder ander schoonmaakkosten en afvalverwerking, samengevat onder beheerkosten. Bij de VGR 2015-II werd dit nog geschat op een voordeel van 350 duizend euro, bij de rekening blijkt dit 876 duizend euro te zijn. Per saldo ten opzichte van de VGR 2015-II een voordeel van 526 duizend euro. (Deels) wel voorzienbaar.

Vennootschapsbelasting **V 0,5 miljoen euro**

Het restant van het bij de jaarrekening 2014 beschikbare gestelde bedrag is bij het opmaken van de jaarrekening 483 duizend euro. Dit is bij de VGR 2015-II niet gemeld, wel voorzienbaar.

Belastingen en Leges **N 0,7 miljoen euro**

De afwijking van 0,7 miljoen euro ten opzichte van VGRII wordt vooral veroorzaakt door de afwikkeling van de bezwaarschriften van de twee Groningse ziekenhuizen (naar aanleiding van onderstaande uitspraak).
In december 2015 heeft het Gerechtshof Amsterdam geoordeeld dat de landelijke Taxatiewijzer ziekenhuizen onvoldoende rekening houdt met de wettelijke werktuigenvrijstelling. Als gevolg hiervan is de WOZ-waarde van de Groningse ziekenhuizen fors verlaagd. Bij de VGR 2015-II was de uitspraak nog niet bekend.

Bezuinigingen **N 0,6 miljoen euro**

Het beeld ten aanzien van de realisatie van de bezuinigingspakketten is ten opzichte van de VGR 2015-II verbeterd met 0,6 miljoen euro.

Bovenwijkse voorzieningen **V 1,9 miljoen euro**

Voor 2015 is een voordeel gerealiseerd van 1,9 miljoen euro op het activeren van de bovenwijkse voorziening Sontbrug. Dit resultaat is bij de VGR 2015-II nog niet berekend, was wel te voorzien.

Extra Beleid **V 9,2 miljoen euro**

De grootste posten met betrekking tot vrijval incidenteel extra beleid wat niet bekend was ten tijde van de VGR 2015-II, waren G-Kwadraat en Frictiekosten bezuinigingen:

G Kwadraat (V 0,5 miljoen euro)

G-Kwadraat is het economische programma voor de periode 2015 tot en met 2019 voor de versterking van het ondernemersklimaat. De omvang van de vrijval wordt met name bepaald door het tijdstip waarop de aanvragen door externen worden ingediend. Aangezien dit buiten de invloedssfeer van de gemeente is, was dit ten tijde van VGR II lastig in te schatten.

Frictiebudget (V 2,141 miljoen euro)

De hoogte van de vrijval was bij de VGR 2015-II nog niet bekend en onzeker in verband met de afhankelijkheid van reorganisaties en de wisselwerking die het frictiekostenbudget heeft met onder andere de reorganisatievoorziening.

Vanuit de structureel beschikbaar gestelde middelen extra beleid was de volgende vrijval niet bekend bij de VGR 2015-II:

Intensiveringsmiddelen (V 2,0 miljoen euro)

In de begroting zijn structurele middelen beschikbaar gesteld aan Intensiveringen Duurzaam, Verplaatsen, Wonen en Monumenten.

In de begroting 2015 is conform het collegeprogramma voor de jaarschijf 2015 6,0 miljoen euro beschikbaar gesteld aan intensiveringsmiddelen voor de programma's Wonen (inclusief cultuur historie), Verplaatsen en Duurzaamheid. Ultimo 2015 is in totaal voor alle programma's een bedrag van 1,95 miljoen euro niet besteed.
Bij het opstellen van de VGR 2015-II was het de bedoeling om een begrotingswijziging door te voeren om deze middelen toe te voegen aan de reserve extra beleid. Om deze reden is de afwijking toen niet gemeld.

Niet opgehaalde middelen structureel extra beleid (V 2,3 miljoen euro)

Jaarlijks worden voorstellen gedaan voor nieuwe projecten en initiatieven. Deze projecten kunnen gedekt worden met extra beleidsgeld. Indien de plannen nog niet concreet genoeg zijn wordt het extra beleidsgeld tijdelijk geparkeerd bij de Concernstaf. Zodra plannen en uitwerkingen concreet zijn, wordt het geld beschikbaar gesteld. Voor een aantal van deze projecten is het geld nog niet opgehaald. De incidentele vrijval valt vrij ten gunste van het resultaat. Het gaat hierbij om de volgende projecten:

▪ Uit 2007: Terreinwinst	V	13
▪ Uit 2008: Terreinwinst	V	62
▪ Uit 2009: Project Oud & Nieuw	V	5
▪ Uit 2013: bereikbaarheid	V	1.400

▪ Uit 2015: Leren	V	443
▪ Uit 2014: Risicobuffer	V	125
▪ uit 2015: Gebiedsgericht werken	V	300
▪ Uit 2015: Bijdrage GR Meerstad	V	33
	V	2.381

Van deze vrijval was bij de VGR 2015-II 0,1 miljoen euro bekend.

Ruil incidenteel / structureel (V 0,7 miljoen euro)
Deze vrijval is bij de VGR 2015-II niet gemeld.

De overige afwijkingen ten opzichte van de VGR 2015-II tellen op tot een voordeel van 1,6 miljoen euro. In de programmarekening worden de voor- en nadelen op programmaniveau toegelicht.

Gemeentefonds **V 1,1 miljoen euro**
Ten opzicht van de VGR 2015-II is een voordeel gebleken van 535 duizend euro. Uit de decembercirculaire 2015 is nog een extra voordeel ten opzichte van de VGR 2015-II 542 duizend euro naar voren gekomen. Dit voordeel heeft structurele effecten, maar de omvang daarvan is pas te kwantificeren na ontvangen informatie over maatstaven (meicirculaire 2016). Daarom een incidenteel effect voor dit moment. Per saldo is het resultaat ten opzichte van de VGR 2015-II met 1,1 miljoen euro gestegen.

ILB / Opleidingen **N 0,9 miljoen euro**
Het hier gepresenteerde resultaat betreft het totaalresultaat van de gemeente met betrekking tot de opleidingslasten alsmede de kosten van het Individueel Loop Baanbudget (ILB). Dit resultaat was ten tijde van de VGR 2015-II nog niet geheel te bepalen.

Infoversum **N 2,9 miljoen euro**
Treffen voorziening voor lening aan Infoversum (2,5 miljoen N)
Vanwege het faillissement van De Stichting Infoversum houden wij er rekening mee dat de gemeentelijke lening ter grootte van 2,5 miljoen euro niet afgelost kan worden. Dat betekent dat we daarvoor een voorziening hebben getroffen. Uw raad is hiervan op de hoogte gesteld middels een brief (7 oktober 2015, registratienr. 5296960). Bij de VGR 2015-II was het faillissement nog niet aangevraagd en is deze post als onzekerheid opgenomen.

Herziening grondexploitatie CiBoGa (388 duizend N)
Het tekort op eindwaarde als gevolg van de te verwachten rentebaatderving Infoversum bedraagt 388 duizend euro negatief (raadsvoorstel Herziene grondexploitatie CiBoGa 2015 Registratienr. 5343415).

ISV **N 3,0 miljoen euro**
Het nadelige resultaat bestaat uit een groot aantal onderwerpen, verdeeld over meerdere programma's. In de programmarekening zal dit uitgebreid aan bod komen. Bij de VGR 2015-II zijn deze resultaten niet gemeld, deels wel voorzienbaar.

Onderhoud Stadsschouwburg **V 0,5 miljoen euro**

De vertraging in de uitvoering van het achterstallige onderhoud aan de Stadsschouwburg heeft geleid tot een vrijval van 0,5 miljoen euro. Ten tijde van de VGR 2015-II was dit nog niet bekend, wel voorzienbaar.

Onderhoud Martiniplaza **V 2,2 miljoen euro**

Bij de gemeenterekening 2013 heeft uw raad 6,6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud MartiniPlaza. Bij het opmaken van de rekening 2014 resteerde hiervan nog een bedrag van 4,291 miljoen euro. Dit bedrag is via een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 opnieuw bestemd door uw raad voor het achterstallig onderhoud MartiniPlaza. In 2015 hebben we hiervan 2,071 miljoen besteed. Bij de VGR 2015-II was dit nog bekend. Dit kan derhalve als niet voorzienbaar worden aangemerkt.

PGB / ZIN **V 3,4 miljoen euro**

Als gevolg van de administratieve problemen bij de SVB in 2015 bestaat bij het opmaken van de jaarrekening 2015 (en dus ook niet bij de VGR 2015-II), nog geen zekerheid over de rechtmatigheid en de volledigheid van de in 2015 door de SVB voor afzonderlijke gemeenten verrichte betalingen. De controle hierop bij de SVB zal in de loop van 2016 worden afgerond.

Resultaat Slotcalculatie **V 1,9 miljoen euro**

Het resultaat van 1,9 miljoen voordeel heeft betrekking op de slotcalculaties Lewenborg centrum zone en Damsterdiep. Deze slotcalculaties waren ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II nog niet afgerond, maar wel voorzienbaar.

SW Sectorplannen **V 0,5 miljoen euro**

Het kabinet heeft in december 2,2 miljoen euro beschikbaar gesteld aan SW organisaties in de arbeidsmarktregio Groningen. Van de 2,2 miljoen euro heeft bijna 0,5 miljoen euro betrekking op onze gemeente. Omdat de middelen op een laat tijdstip beschikbaar zijn gesteld was het niet mogelijk de middelen nog in 2015 in te zetten, en daarom ook niet bekend bij de VGR 2015-II.

Begeleid werken / Buitengemeenten **V 0,6 miljoen euro**

Het onderzoek naar de WIMP begroting heeft aan het licht gebracht dat de raming voor SW subsidie van buitengemeenten (dit is een subsidie van een gemeente waarvan een inwoner bij oud iederz werkzaam is en de betreffende gemeente de rijkssubsidie ontvangt) voor een te laag bedrag in de begroting is opgenomen. Dit levert een voordelig resultaat op van 600 duizend euro. Bij de VGR 2015-II was dit nog niet bekend.

Vrijval participatiebudget **V 0,9 miljoen euro**

Bij de VGR 2015-II werd nog uitgegaan van een prognose van een voordeel van 1,3 miljoen euro. Bij de rekening is het resultaat 0,9 miljoen voordeliger dan bij de VGR 2015-II. Ongeveer twee derde deel daarvan heeft betrekking op vrijval overhead en inzet voor nieuwe doelgroepen. Een derde deel betreft de lagere uitgaven voor gesubsidieerde banen. De laatste categorie was te voorzien.

Vrijval voorzieningen **V 0,5 miljoen euro**

Bij de VGR 2015-II was de vrijval voorziening Beckerweg van 320 duizend euro nog niet bekend evenals de vrijval van de voorziening Assurantierisico van 144 duizend euro. Daarnaast is er in tegenstelling tot wat gemeld is bij de VGR 2015-II geen vrijval op de voorziening wachtgeld van 100 duizend euro. Per saldo levert dit een voordeel op ten opzichte van de VGR 2015-II van 0,5 miljoen euro. Dit is als niet voorzienbaar aangemerkt, de benodigde hoogte van deze voorzieningen is bij de jaarrekening getoetst.

Bijdrage MFC de Wijert **V 0,8 miljoen euro**

Bij de jaarrekening 2014 is 800 duizend euro toegekend voor MFC de Wijert. In het bestemmingsvoorstel bij de jaarrekening 2014 is aangeven dat de planvorming in 2015 plaats zou vinden. Tijdens het opstellen van VGR 2015-II was nog niet bekend wanneer de planvorming zou zijn afgerond, het was echter wel voorzienbaar dat het niet meer in dit jaar zou worden gerealiseerd. Ondertussen is door uw raad een krediet toegekend (februari 2016) voor de bouw van MFC De Wijert.

VSD **V 4,1 miljoen euro**

Uitvoeringskosten (V 2,1 miljoen euro)

Bij de overdracht, uitvoering en transformatie van de nieuwe taken in 2015 hebben zich de nodige aanloopproblemen voor gedaan, zoals de administratieve problemen bij de SVB, de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel en de grenzen aan het tempo waarin de voorgenomen verandering naar een werkwijze met WIJ-teams doorgevoerd kon worden.

Bij de VGR 2015-II was daardoor onvoldoende zicht op de budgetten.

Wijken voor jeugd (V 0,3 miljoen euro)

Het project wijken voor jeugd is in juni gestart, zodat bij VGR 2015-II nog geen zicht bestond op vertraging van het project.

Ontwikkeling zorgkosten nieuwe taken V 0,9 miljoen euro

De meerkosten als gevolg van de problemen bij de SVB zijn in VGR 2015-II apart gepresenteerd. De meerkosten van 0,9 miljoen euro zitten bij de rekening in de verschillende posten opgenomen. Hierdoor vervalt het eerder genoemde nadeel bij de VGR 2015-II.

Transitie- en uitvoeringskosten VSD V 0,8 miljoen euro

Bij de VGR 2015-II was de prognose 0,2 miljoen euro. Ten opzichte van de VGR 2015-II is er per saldo een voordeel van 0,8 miljoen euro. Het verschil in resultaat ten opzichte van VGR 2015-II wordt op de post transitiekosten veroorzaakt doordat een deel van deze kosten verantwoord is bij de WIJ-teams. Daarnaast zijn er minder transitie- en uitvoeringskosten voor het programma VSD en de implementatie WIJ-teams gemaakt en is een doorbelasting van het SSC lager uitgevallen dan begroot.

Dividend Enexis **V 0,7 miljoen euro**

We hebben van Enexis 2,240 miljoen euro dividend ontvangen. Dat is 707 duizend euro hoger dan het begrote dividend van 1,533 miljoen euro. Dit was ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II nog niet bekend.

Areaaluitbreiding **V 0,7 miljoen euro**

In de begroting 2015 is een budget opgenomen voor areaal uitbreiding sociaal ad 738 duizend euro. Van dit budget is geen gebruik gemaakt. Dit was bij de VGR 2015-II niet bekend, wel voorzienbaar.

Voorziening St. VRIJDAG **N 0,5 miljoen euro**

In een bestuurlijk overleg tussen de St. VRIJDAG en de Gemeente Groningen is besloten tot een onafhankelijk onderzoek naar de financiële situatie van Vrijdag en om de financiële afwikkeling van de fusie nader te bekijken. Het onderzoek was ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II nog niet afgerond, en daarmee ook nog niet bekend of er een voorziening moest worden opgenomen.

Hoofdstuk 2

FINANCIELE KNELPUNTEN

In dit hoofdstuk zijn de financiële knelpunten opgenomen waarvoor bij de begroting 2015 extra beleidsmiddelen beschikbaar zijn gesteld. Daarmee zijn deze knelpunten voor 2015 opgelost. In de doorlopende cyclus van de begroting, najaarsnota, voorjaarsbrief en rekening worden de financiële knelpunten continu beoordeeld en bewaakt en wordt indien nodig over de knelpunten besloten.

In onderstaande overzichten staan voor welke knelpunten extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld zijn. Het betreffen knelpunten die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. In het eerste overzicht zijn alle knelpunten opgenomen waarvoor in voorgaande begrotingen middelen zijn gereserveerd. In het volgende overzicht staan alle knelpunten opgenomen die geïnventariseerd zijn bij de begroting 2015.

Knelpunten (reeds middelen voor gereserveerd in voorgaande begrotingen)				
	2015	**2016**	**2017**	**2018**
1. Ruil incidenteel / structureel	-250	-250	-250	-250
2. Frictiekosten bezuinigingen 2011-2014 nieuw	-5.864	-2.324	-216	
3. Frictiekosten nieuwe bezuinigingen 2014-2017	-800	-320		
4. Financiering BBZ	-327			
5. Basisregistraties	-500			
6. Tekort Stadstoezicht	-830	-870	-620	-620
7. Onderhoud Herewegspoorviaduct	-600	-600	-600	-600
8. *Incidenteel gedekte structurele activiteiten*				
Tekort Veiligheidsgelden	-1.717	-1.717	-1.717	-1.717
Compensatie afromingstaakstelling WMO-gelden	-300	-300	-300	-300
Stoppen ISV-gelden	-170	-170	-170	-170
Duurzame ontwikkeling/energie neutraal 2025	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Meldpunt overlast	-140	-140	-140	-140
Efficiency UWV	-500	-500	-500	-500
Schuldhulpverlening	-70	-70	-70	-70
Lokaal inkomensbeleid	-333	-333	-333	-333
Bijdrage GR Meerstad	-112	-112	-112	-112
Bijdrage OV Bureau	-159	-159	-159	-159
Armoedebeleid	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
9. Groot onderhoud kinderboerderijen	-250			
10. Groninger Museum / voorziening onderhoud	-100	-100	-100	-100
Totaal knelpunten	**-15.122**	**-10.065**	**-7.387**	**-7.171**

In onderstaande overzicht staan alle knelpunten opgenomen die geïnventariseerd zijn bij de begroting 2015.

Knelpunten	2015	2016	2017	2018
11. *Onontkoombare knelpunten bij coalitieakkoord 2014-2018*				
Groot onderhoud en vervangingen				-337
Basisadministraties	-600	-600	-600	
Stijging proceskostenvergoedingen in procedures over de WOZ-waarde	-325	-325		
Inkomstenderving leges Publiekszaken / Burgerzaken	-550			
Wettelijke taken Cultuurhistorie (monumentenzorg en archeologie)	-300	-300	-300	-300
Regionalisering brandweer	109	-254	-219	-449
12. *Resterende knelpunten bij coalitieakkoord*				
Noodvoorzieningen asielzoekers	-250	-250	-250	-250
Interne plankosten ZRW, spoorse projecten, bereikbaarheid en stationsgebied	-650	-550	-200	-200
Gladheid gele stenen binnenstad (opruwen)		-170	-170	-170
KCC bezuiniging	-660	-330		
Opvangen tekorten binnen de SSC begroting	-500			
13. *Intensiveringen coalitieakkoord 2014-2018*				
Thema Werken/ Sociaal				
Activering	-3.200	-3.600	-4.600	-5.100
Correctie bezuinigingstaakstelling p-budget	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Knelpunt Samenvoeging SOZAWE/lederzuit intensivering Sociaal		-900	-900	-900
Doorlichting bestand bijstandsklanten uit intensivering Sociaal	-800			
Thema Werken/ Economie				
Nieuweconomisch programma	-1.955	-2.000	-2.000	-2.000
Kennisprojecten	-500	-500	-500	-500
Dekken meerkosten koopzondagen uit intensivering Economie	-45			
Thema Zorgen				
Versterking voorkant zorg	-500	-500	-500	-500
Preventie jeugdproblematiek	-500	-500	-500	-500
Thema Wonen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Thema Verplaatsen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Thema Leren	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Thema Bewegen	-300	-300	-300	-300
Thema Verduurzamen	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Thema Bezoeken				
Verblijfsklimaat binnenstad	-300	-300	-300	-300
Aanpak Diepenring			-1.000	-1.000
Thema Verrijken	-250	-500	-750	-750
Thema Samenwerken/ Bedrijfsvoering	-300	-300	-300	-300
Frictiekosten	-500	-4.700	-3.200	-1.100
14. Tekort parkeerbedrijf	-367			
15. Veiligheidszorg Noord	-175	-175	-175	-175
16. Evenementenbeleid	-275	-275	-275	-275
17. OZB niet-woningen	-150	-150	-150	-150
18. Afwikkeling 200 banenplan	-132	-132	-132	-132
19. Beeldende kunst en vormgeving	-400	-400	-400	-400
20. Veiligheidsregio	-187	-357	-357	-357
21. Tekort aanpak Vechtstraat	-90			
22. Budget gebiedsgericht werken	-1.000			
23. Ruil incidenteel structureel	-1.100	-1.900	-1.900	-1.900
24. Benodigde aanvulling weerstandsvermogen	-21.843	-14.400		
25. Continuering maatschappelijke banen (2015/2016)	-500			
26. Vernieuwing sociaal domein	-2.750	-1.550		
Knelpunten	-48.845	-43.218	-26.978	-25.345

Hoofdstuk 3 **BEZUINIGINGEN**

In 2015 is uw raad door middel van de reguliere voortgangsrapportages geïnformeerd over de voortgang van de bezuinigingen. In dit hoofdstuk rapporteren we over nog openstaande bezuinigingen uit de diverse bezuinigingspakketten. In lijn met de tweede voortgangsrapportage maken we hierbij geen onderscheid tussen de verschillende bezuinigingspakketten.

In onderstaande tabel zijn de nog niet structureel gerealiseerde bezuinigingen opgenomen.

Nr.	Maatregel	Incidenteel afgedekt 2015	Niet afgedekt 2015
1	Slimmer inkopen communicatieactiviteiten		100
2	Besparing huisvesting vastgoed	305	145
3	Gebiedsgericht werken	120	
4	Beleidsfuncties maatschappelijk domein	197	403
13	Versobering inkoop - HRM		218
15	Versobering inkoop - Openbare ruimten	260	
16	Versobering inkoop - Afval en vervoer	150	
17	Catering		189
22	Meer werken voor derden		105
23	Investeren in KCC	660	
24	Drafbaan/evenementen terrein	50	
30	Bewaking fietsenstalling Europapark	70	
31	Stoppen met fietsrekken	24	
35	BD/CS/Griffie naar Kreupelstraat	115	85
37	Versobering voorzieningen college en GMT **)		45
39	Korting bijdrage aan Groninger Archieven	50	
40,152	Doorlichting organisatie en taken		2.000
43	Doorlichting programma's		2.000
Divers	Geen int. compensatie loon- en prijsstijgingen **)	749	210
63	Verhoging dekkingsgraad tarieven	160	
118	Minder secretariele ondersteuning		50
Subtotaal		**2.910**	**5.550**
134	Stelpost		-174
135	Weglekpost *)		-1.073
136	Opvangen bedrijfsrisico's		-500
144	Verlenging afschrijftermijnen		-216
Eindtotaal		**2.910**	**3.587**

1. Slimmer inkopen communicatieactiviteiten

Deze bezuinigingstaakstelling is niet gerealiseerd in 2015. Het betreft een opgave vanuit de oude diensten, van voor de vorming van het SSC.

2. Besparing huisvesting vastgoed

Deze bezuinigingsmaatregel bestaat uit meerdere deelmaatregelen en bedraagt in zijn totaliteit 900 duizend euro. De taakstelling lossen we deels op door facilitaire- en huurbesparingen bij de locaties Waagstraat en Europaweg in de loop van de komende jaren. De bezuiniging is in 2015 niet volledig worden gerealiseerd als gevolg van extra kosten.

3. Gebiedsgericht werken
Deze bezuiniging is niet te realiseren, omdat de beoogde samenvoeging tussen Stadsdeelcoördinatie (SDC) en Wijkzaken niet doorgaat. In 2015 wordt deze bezuiniging incidenteel gerealiseerd.

4. Beleidsfuncties maatschappelijk domein
Dit betreft een structurele bezuiniging die moet plaatsvinden via de realisatie van de uitvoeringsplannen voor de directies Maatschappelijke Ontwikkeling en Contractering & Backoffice. Voor deze bezuinigingstaakstelling is in 2015 alsnog 197 duizend euro incidentele dekking gevonden.

13. Versobering Inkoop HRM
Deze bezuinigingstaakstelling is in 2015 niet gerealiseerd.

15. Versobering inkoop – Openbare ruimten
Deze bezuinigingstaakstelling is incidenteel opgelost in 2015.

16. Versobering inkoop – afval en vervoer
Deze bezuinigingstaakstelling is niet te realiseren.

17. Catering
Deze bezuiniging is niet te realiseren. Het betreft een opgave vanuit de oude diensten, van voor de vorming van het SSC.

22. Meer werken voor derden
Deze bezuinigingstaakstelling is niet te realiseren en is onderdeel van de totale bezuinigingstaakstelling op de organisatie waarvoor met ingang van 2016 alternatieve dekkingsmaatregelen worden getroffen.

23. Investeren in KCC
Het gaat hierbij om een combinatie van maatregelen, zoals de beperking van het aantal loketten en het meer digitaal aanbieden van producten en diensten. Concentratie van de diverse gemeentelijke loketten biedt tevens de kans om op één plek één Groningse kwaliteit te bieden. Daardoor kan het personeel flexibeler worden ingezet (spitsuren, daluren). Deze besparing was in 2015 nog niet te realiseren. In 2015 is deze bezuiniging van 660 duizend euro incidenteel gedekt met extra beleidsgeld.

24. Drafbaan/evenementen terrein
Deze bezuinigingstaakstelling is incidenteel opgelost in 2015.

30. Bewaking fietsenstalling Europapark
Deze bezuiniging is niet structureel te realiseren en is opgenomen in het totale saldo van het parkeerbedrijf. In de begroting 2015 heeft uw raad extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld om het tekort parkeerbedrijf incidenteel te dekken.

31. Stoppen met fietsenrekken
Deze bezuiniging is niet structureel te realiseren en is opgenomen in het totale saldo van het parkeerbedrijf. In de begroting 2015 heeft uw raad extra beleidsmiddelen beschikbaar gesteld om het tekort parkeerbedrijf incidenteel te dekken.

35. BD/CS/Griffie naar Kreupelstraat
Deze bezuinigingsmaatregel bestaat uit meerdere deelmaatregelen en bedraagt in totaliteit 900 duizend euro. Hiervan resteert voor 2015 e.v. jaren nog 85 duizend euro welke niet gerealiseerd wordt.

37. Versobering voorzieningen college en GMT
Deze bezuinigingstaakstelling is niet te realiseren.

39. Korting bijdrage aan Groninger Archieven
De Gemeente Groningen en het Rijk nemen deel aan de GR Groninger Archieven. De te verstrekken bijdragen kunnen alleen door het ministerie van OCW en uw raad gezamenlijk worden gewijzigd. Deze taakstelling is in 2015 voor de helft structureel en voor de andere helft incidenteel gerealiseerd.

40, 152. Doorlichting organisatie en taken
Deze bezuinigingstaakstelling is in 2015 niet gerealiseerd en wordt incidenteel gedekt uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand.

43. Doorlichting programma's
Met behulp van een inhoudelijke doorlichting van gemeentelijke programma's wilden we vanaf 2015 2 miljoen euro structureel besparen. In de begroting 2016 is deze bezuinigingstaakstelling vervallen en een andere invulling vastgesteld. Deze besparing is in 2015 niet gerealiseerd. Deze bezuinigingstaakstelling is in 2015 voor 1 miljoen euro incidenteel gedekt uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand.

Divers. Geen interne compensatie loon- en prijsstijgingen
In 2015 heeft geen interne compensatie van loon- en prijsstijgingen plaats gevonden voor een bedrag van 2,5 miljoen euro. Hiervan is 749 duizend euro incidenteel gerealiseerd in 2015. 210 duizend euro is niet gerealiseerd.

135. Weglekpost
Het budget voor weglekcompensatie is in 2015 niet volledig worden besteed. Oorzaak daarvan is dat het budget in 2010 is bepaald op basis van een globale inschatting van de mate waarin de bezuinigingsmaatregelen zullen weglekken naar de gemeentelijke tarieven en dergelijke. Daarnaast is een deel van de taakstellingen geschrapt of vervangen. Daardoor is per saldo het budget minder aangesproken dan vooraf verwacht.

134. Stelpost
Bij de begroting 2014 heeft uw raad 7,6 miljoen euro beschikbaar gesteld om niet te realiseren bezuinigingen af te boeken. Van dit budget resteert nog 174 duizend euro.

136. Opvangen bedrijfsrisico's
In de taakstelling 2011-2014 is een budget van 500 duizend euro structureel opgenomen voor het opvangen van bedrijfsrisico's. Dit budget is in 2015 niet aangewend.

144. Verlenging afschrijftermijnen
De bezuiniging verlenging afschrijvingstermijnen heeft 216 duizend euro meer opgebracht dan begroot.

Conclusies
Van de bezuinigingspakketten was begin 2015 nog 13,7 miljoen euro te realiseren. Hiervan is ultimo 2015 5,2 miljoen euro structureel gerealiseerd. 2,9 Miljoen euro is incidenteel gerealiseerd en 5,6 miljoen euro is niet gerealiseerd in 2015. Dit nadeel wordt gedempt door twee budgetten die niet volledig zijn besteed (0,5 miljoen euro opvangen bedrijfsrisico's en 1,1 miljoen weglekeffecten). Daarnaast resteert er vanuit het bij de begroting beschikbaar gestelde bedrag om niet te realiseren bezuinigingen af te boeken, nog 0,2 miljoen

euro en is er 0,2 miljoen euro meer gerealiseerd op de bezuiniging afschrijvingstermijnen. Per saldo resteert hiermee een nadeel in 2015 van 3,6 miljoen euro.
Hiervan is 3,0 miljoen incidenteel gedekt uit het voordeel vanwege de lagere bijstandslasten als gevolg van de screening van het bijstandsbestand (zie 40, 43 en 152). Zowel het resultaat BUIG als het resultaat bezuinigingen zijn in de rest van de rekening in verband met de transparantie bruto gepresenteerd.

Voor 2016 is er in een aantal gevallen nog incidentele dekking. Er wordt gezocht naar alternatieve dekkingsmogelijkheden voor de bezuinigingstaakstelling op de organisatie.

Hoofdstuk 4 INVESTERINGEN

In 2015 is, exclusief grondexploitaties, voor 64,0 miljoen euro geïnvesteerd. Hier gaan wij nader in op die investeringen in relatie tot de daarvoor beschikbaar gestelde kredieten. De basis hiervoor is bijlage 4 Overzicht Investeringen. De investeringen in grondexploitaties worden in staat P van de rekening toegelicht.
Bijlage 4 kan als volgt worden samengevat:

Bedragen x 1 miljoen euro	
Beschikbare kredieten:	
Restantkredieten oude jaren	125,9
In 2015 nieuw gevoteerde kredieten	42,7
Totaal beschikbaar aan kredieten	**168,6**
Investeringen in 2015 (-/-)	64,0
Saldo van afgesloten kredieten (-/-)	2,3
Restantkredieten over naar 2015	**102,3**

Begin 2015 stond voor 125,9 miljoen euro aan kredieten open uit voorgaande jaren. In 2015 stelde uw raad voor 42,7 miljoen euro aan nieuwe kredieten beschikbaar. In totaal was daardoor in 2014 voor 168,6 miljoen euro aan investeringskredieten beschikbaar. Met deze kredieten is in 2015 voor 64,0 miljoen euro aan investeringen verricht. Bij in 2015 afgesloten kredieten is per saldo voor 2,3 miljoen euro aan onderschrijdingen geweest. Als uitkomst staat daardoor eind 2015 nog voor 102,3 euro aan kredieten open die overgaan naar 2016 om in 2016 of latere jaren afgewikkeld te worden. Dit beeld wordt hieronder verder toegelicht.

Openstaande kredieten begin 2015
Begin 2015 stond voor 125,9 miljoen euro aan kredieten open uit 2014 of oudere jaren. Deze vallen als volgt onder te verdelen.

Restantkredieten voorgaande jaren	
Stadsontwikkeling	63,4
Stadsbeheer	23,6
Onderwijshuisvesting	25,5
Nieuwbouw Harm Buiterplein	5,1
Sport en recreatie	3,0
Oosterpoort/Stadsschouwburg	0,3
Overig	5,0
Totaal	**125,9**

De 63,4 miljoen euro openstaande kredieten bij Stadsontwikkeling betrof een hele serie maatregelen verkeer en vervoer, waarvan de grootste waren:

- 18,0 miljoen euro voor HOV maatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen;
- 11,6 miljoen euro voor HOV-as Paterswoldseweg;
- 3,7 miljoen euro voor Transferium Hoogkerk;
- 3,1 miljoen euro voor fietsmaatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen;
- 2,9 miljoen euro voor de reconstructie kruising Noordelijke Ringweg;
- 2,9 miljoen euro voor P&R Haren;
- 2,9 miljoen euro voor basispakket Verkeersmanagement;
- 2,2 miljoen euro voor Card only parkeerautomaten;
- 1,5 miljoen euro voor het Hereweg-viaduct;
- 2,7 miljoen euro voor herinrichting/sanering Boterdiep;
- 1,6 miljoen euro voor doorstroommaatregelen Martini Ziekenhuis.

Bij de 23,6 miljoen euro bij Stadsbeheer ging het om:

- 18,4 miljoen euro kredieten voor sanering riolering;
- 3,4 miljoen euro kredieten voor vervangingsinvesteringen in materieel;
- 1,1 miljoen euro krediet voor vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte.

De 25,5 miljoen euro restantkredieten onderwijshuisvesting betrof een hele serie kredieten met als grootste:

- Uitbreiding De Starter 2,6 miljoen euro;
- Vervangende nieuwbouw Haydnschool 1,2 miljoen euro;
- Reitdiep vervangende bouw van Hasselt 1,4 miljoen euro;
- Sporthal Zuid 1,9 miljoen euro;
- Uitbreiding capaciteit Zernikecollege 1,6 miljoen euro;
- Gomaruscollege gymzaal 1,0 miljoen euro;
- Gravenburg gymzaal 1,0 miljoen euro;
- Binnenklimaat scholen 1,0 miljoen euro;
- Nieuwbouw Tamarisk 1,9 miljoen euro
- Nieuwbouw Reitdiep College 1,2 miljoen euro;
- Uitbreiding Willem Lodewijk Gymnasium 1,3 miljoen euro
- Binnenklimaat 1,4 miljoen euro;

De 3,0 miljoen euro bij Sport en Recreatie betrof verschillende kredieten in de sfeer van sportaccommodaties met als grootste een krediet van 1,1 miljoen euro voor Sportpark Corpus den Hoorn.

De 5,0 miljoen euro aan overige kredieten betroffen kredieten voor ICT-investeringen en routine investeringen.

Nieuwe kredieten

In 2015 voteerde uw raad, exclusief grondexploitaties, voor 42,7 miljoen euro aan nieuwe kredieten. Deze vallen als volgt onder te verdelen.

Nieuwe kredieten	
Verkeer en Vervoer	6,9
Gresco	5,0
Stadsbeheer	23,7
Onderwijshuisvesting	1,4
Nieuwbouw Harm Buiterplein	0,0
Sport en recreatie	1,9
Oosterpoort / Stadsschouwburg	2,2
Overig	1,6
Totaal	**42,7**

De 23,7 miljoen euro nieuw krediet bij Stadsbeheer betreft:

- 4,8 miljoen euro voor vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte;
- 13,5 miljoen euro voor het rioleringsprogramma 2015;
- 5,4 miljoen euro voor vervangingsinvesteringen in het materieel en het wagenpark.

De 1,9 miljoen euro bij Sport en Recreatie betreft verschillende kredieten voor voornamelijk vervanging van kunstgrasvelden en renovatie van oefenvelden.

De 2,2 miljoen euro bij Oosterpoort/Stadsschouwburg betreft een krediet voor routine investeringen.

Investeringen
Met al deze kredieten is in 2015 voor 64,0 miljoen euro geïnvesteerd. Deze vallen als volgt onder te verdelen.

Investeringen 2015	
Stadsontwikkeling	26,8
Stadsbeheer	18,5
Onderwijshuisvesting	10,2
Nieuwbouw Harm Buiterplein	0,2
Sport en recreatie	4,8
Oosterpoort/Stadsschouwburg	0,9
Overig	2,6
Totaal	**64,0**

De 26,8 miljoen euro investeringen bij Stadsontwikkeling betrof voornamelijk een hele serie verkeer- en vervoerprojecten, met als grootste:
- 1,3 miljoen euro voor maatregelen Zuidelijke Ringweg;
- 4,3 miljoen euro voor Reconstructie Noordelijk Ringweg;
- 7,3 miljoen euro voor HOV-as west Paterswoldseweg;
- 1,9 miljoen euro voor Card Only parkeerautomaten;
- 1,7 miljoen euro voor P&R Haren;
- 3,3 miljoen euro voor HOV maatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen;
- 1,6 miljoen euro voor Herinrichting/sanering Boterdiep/Bloemstraat;
- 1,2 miljoen euro voor Doorstroommaatregelen Martiniziekenhuis;
- 1,1 miljoen euro voor Fietsmaatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen.

De 18,5 miljoen euro aan investeringen bij Stadsbeheer betrof:
- 4,3 miljoen euro vervangingsinvesteringen voor voertuigen en materieel;
- 13,0 miljoen euro aan investeringen in riolering;
- 1,2 miljoen euro aan vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte.

Bij de 10,2 miljoen euro investeringen in onderwijshuisvesting waren de grootste investeringen:
- 1,8 miljoen euro voor uitbreiding de Starter;
- 1,2 miljoen euro voor vervangende nieuwbouw Joseph Haydn;
- 1,3 miljoen euro voor uitbreiding Willem Lodewijk Gymnasium.
- 1,4 miljoen euro voor investeringen binnenklimaat.

De investeringen van 4,8 miljoen euro bij Sport en Recreatie betroffen als grootste onderdelen:
- 1,3 miljoen euro voor Sportpark Corpus den Hoorn.
- 1,5 miljoen euro voor de voorbereidingen van Sporthal Europapark;

De 2,6 miljoen euro Overige investeringen betrof in hoofdzaak 2,3 miljoen euro investeringen in de ICT.

Restantkredieten, over te boeken naar 2016
Investeringsprojecten strekken zich vaak over langere perioden uit en kredieten kennen daardoor vaak een looptijd van meerdere jaren. Om een beeld te geven van de looptijden van kredieten wordt in het Overzicht Investeringen ook de tijdsplanning van het krediet vermeld. Dat is het jaar waarin het krediet is toegekend tot en met het verwachte jaar van de financiële afwikkeling. Te zien valt dat sommige kredieten looptijden hebben van wel acht tot tien jaar. Gedurende die jaren blijven kredieten dus openstaan. Verder

is het zo dat het overgrote deel van de in enig jaar (nieuw) verstrekte kredieten pas in de loop van dat jaar beschikbaar wordt gesteld. Zelfs tot in december worden door uw raad kredieten gevoteerd. Van de door uw raad in enig jaar gevoteerde kredieten gaat dan ook meestal het overgrote deel als restantkrediet over naar het volgende jaar. Eind 2015 stond 102,3 miljoen euro aan restantkredieten open.

Restantkredieten eind 2015	
Stadsontwikkeling	48,5
Stadsbeheer	28,8
Onderwijshuisvesting	16,7
Nieuwbouw Harm Buiterplein	4,9
Sport en recreatie	-0,4
Oosterpoort/Stadsschouwburg	1,6
Overig	2,2
Totaal	**102,3**

De 48,5 miljoen euro eind 2015 openstaande kredieten bij Stadsontwikkeling betreft een hele serie maatregelen verkeer en vervoer, met als grootste:

- 3,6 miljoen euro voor Transferium Hoogkerk;
- 4,3 miljoen euro voor HOV-as Paterswoldseweg;
- 1,4 miljoen euro voor het Hereweg-viaduct;
- 1,2 miljoen euro voor P&R Haren;
- 14,6 miljoen euro voor HOV maatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen;
- 2,9 miljoen euro voor basispakket Verkeersmanagement;
- 1,3 miljoen euro voor Herinrichting/sanering Boterdiep/Bloemstraat;
- 2,0 miljoen euro voor fietsmaatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen;
- 5,0 miljoen euro voor Gresco Jaarkrediet
- 4,8 miljoen euro voor Onderdoorgang Eemsgolaan

Bij de 28,8 miljoen euro bij Stadsbeheer gaat het om:

- 18,9 miljoen euro kredieten voor sanering riolering;
- 5,1 miljoen euro kredieten voor vervangingsinvesteringen in materieel;
- 4,7 miljoen euro krediet voor vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte.

De 16,7 miljoen euro voor onderwijshuisvesting betreft een hele serie kredieten onderwijs huisvesting met als grootste:

- Reitdiep vervangende bouw van Hasselt 1,4 miljoen euro;
- Sporthal Zuid 1,7 miljoen euro;
- Uitbreiding capaciteit Zernikecollege 1,6 miljoen euro;
- Gomaruscollege gymzaal 1,0 miljoen euro;
- Gravenburg gymzaal 1,0 miljoen euro;
- Binnenklimaat scholen 1,0 miljoen euro;
- Nieuwbouw Tamarisk 1,9 miljoen euro;
- Nieuwbouw Reitdiep College 1,2 miljoen euro;

De 2,2 miljoen euro Overig betreft enkele restantkredieten voor ICT-investeringen.

Kredietoverschrijdingen

Eind 2015 is er sprake van drie kredietoverschrijdingen.

- Bij het krediet ‘Renovatie sportcentrum Kardinge 2e fase’ is er eind 2015 een overschrijding van 61 duizend euro. In uw raad van januari 2016, bij de vaststelling van de nacalculatie van het project,

heeft uw raad inmiddels een aanvullend krediet van 61 duizend euro beschikbaar gesteld, waarmee de overschrijding is opgeheven;

- Bij het voorbereidingskrediet Sporthal Europapark is eind 2015 sprake van een overschrijding van 1,177 miljoen euro. Inmiddels heeft uw raad voor 2016 het uitvoeringskrediet voor Sporthal Europapark van 14,529 miljoen euro beschikbaar gesteld, waarmee de overschrijding is opgeheven;
- Bij het krediet Reconstructie kruising Noordelijke Ringweg is er eind 2015 een overschrijding van 1,386 miljoen euro. Deze wordt veroorzaakt doordat de Provincie de bij ons in rekening te brengen kosten (4,3 miljoen euro) en door ons te ontvangen retributie voor de grond (1,4 miljoen euro) in de factuur niet heeft gesaldeerd (tot 2,9 miljoen euro), maar separaat heeft verwerkt. In het krediet is uitgegaan van facturering op basis van saldering. In uw vergadering van april hebben wij u een voorstel voor een aanvullende kredietaanvraag aangeboden.

OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

HOOFDSTUKKEN

1. HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

2. TOELICHTING OP OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

3. INCIDENTELE BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA (MEERJARIG)

4. **MELDING WET NORMERING TOPINKOMENS (WNT)**

Hoofdstuk 1 **OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING**

Programma 1. Werk en inkomen

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1.1	Werk en activering	70.856	21.927	-48.929	71.265	20.170	-51.095	76.264	25.839	-50.425
1.2	Inkomen	191.592	165.190	-26.402	193.897	172.890	-21.007	188.369	172.904	-15.465
1.3	Overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Saldo voor reservemutaties	**262.448**	**187.117**	**-75.331**	**265.162**	**193.060**	**-72.102**	**264.633**	**198.743**	**-65.889**
	Toevoeging reserves			0			0			0
	Onttrekking reserves			20			20			20
	Saldo na reservemutaties			**-75.311**			**-72.082**			**-65.869**

Programma 2. Economie en werkgelegenheid

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
2.1	Ruimte voor bedrijvigheid	2.775	1.348	-1.427	3.969	1.619	-2.350	2.385	443	-1.942
2.2	Binnenstad en toerisme	1.164	25	-1.139	1.769	25	-1.744	1.706	60	-1.646
2.3	Groningen kennisstad	50	0	-50	1.639	202	-1.437	2.160	634	-1.525
2.4	Overige acquisitie	308	7	-301	295	7	-288	126	2	-124
2.5	Overig economie en werkgelegenheid	17.765	4.124	-13.641	21.243	5.814	-15.429	26.016	11.205	-14.811
	Saldo voor reservemutaties	**22.062**	**5.504**	**-16.558**	**28.915**	**7.667**	**-21.248**	**32.393**	**12.345**	**-20.048**
	Toevoeging reserves			573			573			573
	Onttrekking reserves			2.500			46.737			46.737
	Saldo na reservemutaties			**-14.631**			**24.916**			**26.116**

Programma 3. Jeugd en onderwijs

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.1	Integraal jeugdbeleid	101.193	22.950	-78.243	98.251	25.352	-72.899	96.767	27.138	-69.629
	Saldo voor reservemutaties	**101.193**	**22.950**	**-78.243**	**98.251**	**25.352**	**-72.899**	**96.767**	**27.138**	**-69.629**
	Toevoeging reserves			40			3.448			3.448
	Onttrekking reserves			285			1.240			1.240
	Saldo na reservemutaties			**-77.998**			**-75.107**			**-71.837**

Programma 4. Welzijn, gezondheid en zorg

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
4.1	Sociale samenhang en participatie	127.919	6.367	-121.552	135.846	10.491	-125.355	133.634	14.178	-119.456
4.2	Preventie en zorg	39.112	12.348	-26.764	43.751	16.909	-26.842	43.362	17.500	-25.862
4.3	Integratie en emancipatie	1.865	447	-1.418	3.169	447	-2.722	2.769	276	-2.493
4.4	Overig welzijn gezondheid en zorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Saldo voor reservemutaties	**168.896**	**19.162**	**-149.734**	**182.766**	**27.847**	**-154.919**	**179.764**	**31.954**	**-147.811**
	Toevoeging reserves			917			1.630			1.630
	Onttrekking reserves			1.187			1.893			1.893
	Saldo na reservemutaties			**-149.464**			**-154.656**			**-147.548**

Programma 5. Sport en bewegen

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
5.1	Sportieve infrastructuur	21.099	7.902	-13.197	20.770	7.019	-13.751	20.634	7.125	-13.510
5.2	Deelname aan sport	984	74	-910	983	74	-909	917	40	-877
5.3	Overige sport en bewegen	513	90	-423	5.892	90	-5.802	5.896	17	-5.878
	Saldo voor reservemutaties	**22.596**	**8.066**	**-14.530**	**27.645**	**7.183**	**-20.462**	**27.447**	**7.182**	**-20.265**
	Toevoeging reserves			17			120			120
	Onttrekking reserves			64			5.869			5.869
	Saldo na reservemutaties			**-14.483**			**-14.713**			**-14.516**

Programma 6. Cultuur

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
6.1	Culturele infrastructuur	35.416	8.785	-26.631	44.059	9.094	-34.965	41.719	10.478	-31.241
6.2	Deelname aan cultuur	3.439	0	-3.439	3.465	0	-3.465	3.893	0	-3.893
6.3	Overig cultuur	1.103	318	-785	1.637	318	-1.319	1.692	355	-1.338
	Saldo voor reservemutaties	**39.958**	**9.103**	**-30.855**	**49.161**	**9.412**	**-39.749**	**47.305**	**10.833**	**-36.472**
	Toevoeging reserves			390			1.684			1.684
	Onttrekking reserves			617			3.395			3.395
	Saldo na reservemutaties			**-30.628**			**-38.038**			**-34.761**

Programma 7. Verkeer

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
7.1	Fiets	1.154	0	-1.154	1.799	0	-1.799	1.347	82	-1.265
7.2	Openbaar vervoer	159	0	-159	1.159	0	-1.159	1.166	0	-1.166
7.3	Auto	1.250	0	-1.250	6.918	6.168	-750	1.347	725	-622
7.4	Parkeren	13.191	16.108	2.917	13.191	16.178	2.987	13.066	17.546	4.480
7.5	Verkeersveiligheid	0	0	0	295	0	-295	152	0	-152
7.6	Overig verkeer	6.093	2.050	-4.043	8.357	2.335	-6.022	7.130	2.004	-5.126
	Saldo voor reservemutaties	**21.847**	**18.158**	**-3.689**	**31.719**	**24.681**	**-7.038**	**24.209**	**20.357**	**-3.851**
	Toevoeging reserves			700		22	810			810
	Onttrekking reserves			0			0			0
	Saldo na reservemutaties			**-4.389**			**-7.848**			**-4.661**

Programma 8. Wonen

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
8.1	Doelgroepen	550	252	-298	991	252	-739	741	347	-394
8.2	Nieuwbouw	8.216	8.475	259	10.473	34.937	24.464	13.054	39.072	26.019
8.3	Bestaande woningvoorraad	857	692	-165	2.646	809	-1.837	3.698	3.852	154
8.4	Cultuur historie en archeologie	858	81	-777	1.404	81	-1.323	1.214	237	-977
8.5	Overig wonen	3.237	3.588	351	5.490	4.191	-1.299	10.000	5.980	-4.020
	Saldo voor reservemutaties	**13.718**	**13.088**	**-630**	**21.004**	**40.270**	**19.266**	**28.707**	**49.489**	**20.781**
	Toevoeging reserves			1.391			29.518			29.518
	Onttrekking reserves			125			2.606			2.606
	Saldo na reservemutaties			**-1.896**			**-7.646**			**-6.131**

Programma 9. Onderhoud en beheer openbare ruimte

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
9.1	Kwaliteit van de leefomgeving	55.536	22.952	-32.584	56.749	22.040	-34.709	56.012	22.525	-33.488
9.2	Afvalinzameling en -verwerking	29.244	32.736	3.492	27.399	32.736	5.337	27.802	33.315	5.513
9.3	Overig onderhoud en beheer openbar	1.726	1.061	-665	2.369	1.061	-1.308	2.607	1.611	-997
	Saldo voor reservemutaties	**86.506**	**56.749**	**-29.757**	**86.517**	**55.837**	**-30.680**	**86.422**	**57.451**	**-28.971**
	Toevoeging reserves			568			568			568
	Onttrekking reserves			1.487			561			561
	Saldo na reservemutaties			**-28.838**			**-30.687**			**-28.978**

Programma 10. Veiligheid

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
10.1	Veilige woon- en leefomgeving	1.801	0	-1.801	1.000	299	-701	960	295	-665
10.2	Jeugd en Veiligheid	0	0	0	50	0	-50	53	0	-53
10.3	Integriteit en veiligheid	615	134	-481	921	201	-720	922	253	-669
10.4	Fysieke veiligheid	18.355	2.505	-15.850	23.026	6.920	-16.106	22.151	6.046	-16.105
	Saldo voor reservemutaties	**20.771**	**2.639**	**-18.132**	**24.997**	**7.420**	**-17.577**	**24.087**	**6.595**	**-17.493**
	Toevoeging reserves			0			0			0
	Onttrekking reserves			0			0			0
	Saldo na reservemutaties			**-18.132**			**-17.577**			**-17.493**

Programma 11. Stadhuis en Stadjer

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
11.1	Contact met de burger	125	32	-93	125	32	-93	198	0	-198
11.2	Beleidscommunicatie	374	0	-374	374	0	-374	350	0	-350
11.3	publieke dienstverlening	28.766	21.749	-7.017	29.102	21.616	-7.486	28.643	21.703	-6.940
11.4	Overig Stadhuis en Stadjer	478	297	-181	620	409	-211	392	158	-234
	Saldo voor reservemutaties	**29.743**	**22.078**	**-7.665**	**30.221**	**22.057**	**-8.164**	**29.583**	**21.861**	**-7.722**
	Toevoeging reserves			780			780			780
	Onttrekking reserves			810			810			810
	Saldo na reservemutaties			**-7.635**			**-8.134**			**-7.692**

Programma 12, College en Raad

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
12.1	College en Raad	89.759	3.931	-85.828	99.935	4.508	-95.427	135.783	46.690	-89.093
	Saldo voor reservemutaties	**89.759**	**3.931**	**-85.828**	**99.935**	**4.508**	**-95.427**	**135.783**	**46.690**	**-89.093**
	Toevoeging reserves			24.833			26.033			26.033
	Onttrekking reserves			92.238			87.174			87.174
	Saldo na reservemutaties			**-18.423**			**-34.286**			**-27.952**

Programma 13. Algemene inkomsten en post onvoorzien

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
13.1	Algemene inkomsten en post onvoorzi	48.243	557.326	509.083	48.071	559.988	511.917	46.393	556.546	510.153
	Saldo voor reservemutaties	48.243	557.326	509.083	48.071	559.988	511.917	46.393	556.546	510.153
	Toevoeging reserves			0			0			0
	Onttrekking reserves			0			0			0
	Saldo na reservemutaties			509.083			511.917			510.153

Programma 14. Algemene ondersteuning

Deelpr	Deelprogramma	Primitieve begroting 2015			Actuele begroting 2015			Rekening 2015		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
14.1	Innovaties	71.501	4.277	-67.224	77.162	4.868	-72.294	89.326	20.311	-69.015
	Saldo voor reservemutaties	71.501	4.277	-67.224	77.162	4.868	-72.294	89.326	20.311	-69.015
	Toevoeging reserves			30			3.765			3.765
	Onttrekking reserves			0			0			0
	Saldo na reservemutaties			-67.254			-76.059			-72.780
	Totaal Programma's	999.241	930.148	-69.093	1.071.526	990.150	-81.376	1.112.819	1.067.493	-45.326
	Toevoeging reserves			30.239			68.929			68.929
	Onttrekking reserves			99.333			150.305			150.305
	Saldo na reservemutaties			1			0			36.049

Hoofdstuk 2 **TOELICHTING OP BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING**

PROGRAMMA 1 Werk en inkomen

1.1 Werk **V 670 duizend euro**

Uitvoering Wet Sociale werkvoorziening (WSW) (N 0,7 miljoen euro)
Binnen de uitvoering van de WSW onderscheiden we de onderdelen SW detachering en begeleid werken en SW beschut. De SW wordt langzaam afgebouwd. Dat zien we niet alleen terug in dalende aantallen SW medewerkers, maar ook in een dalende omzet (N 1,2 miljoen euro). Dit nadeel wordt veroorzaakt door de terugloop van het aantal SW medewerkers, waar in de begroting nog onvoldoende rekening mee is gehouden.
Verder zien we dat 85 % van het aantal gedetacheerde medewerkers (in totaal 675 fte) daadwerkelijk omzet realiseert. Ongeveer 10% van dit totaal is tijdelijk niet gedetacheerd wegens ziekte of andere redenen.
Overigens lag het werkelijke aantal SW medewerkers 17 fte hoger dan waarvan in de begroting is uitgegaan (N 0,4 miljoen euro). Dit is een direct gevolg van het alsnog aangaan van een dienstverband met een aantal mensen dat op de wachtlijst stond. Verder hebben we meer subsidie ontvangen voor mensen die in andere gemeenten wonen (V 0,6 miljoen euro). Tenslotte hebben we over 2013 nog een bonus begeleid werken ontvangen waarmee in de begroting geen rekening was gehouden (V 0,3 miljoen euro).

Participatiebudget (V 0,4 miljoen euro)
Binnen het P-budget valt bijna 2,2 miljoen euro vrij. De vrijval kunnen we splitsen in een deel overhead van 1,2 miljoen euro en een overig deel van 1 miljoen euro. De vrijval van overhead is een direct gevolg van het vervallen van de declaratieregels bij uitvoeringskosten ten laste het Participatiebudget. Dit betekent dat we zelf mogen bepalen welke kosten er gedekt worden met middelen uit het Participatiebudget.
Het overige deel bestaat uit:

- een vrijval op projecten op het terrein van Maatschappelijke participatie (0,3 miljoen euro);
- een vrijval van 0,4 miljoen euro op de inzet voor nieuwe doelgroepen. Deze vrijval wordt veroorzaakt door aanloopproblemen - waaronder wetstechnische - bij de plaatsing van mensen op een afspraakbaan of een ‘nieuw beschut baan’;
- lagere uitgaven aan gesubsidieerde banen (0,3 miljoen euro) als gevolg van het dalende aantal seniorenbanen.

Met behulp van de vrijval op het P-budget hebben we voor een bedrag van 1,8 miljoen euro een aantal nadelen kunnen dekken. Dit betreft de volgende onderdelen:

- restant taakstellingen van de diensten ‘oud iederz/SOZAWE’ voor een bedrag van 0,8 miljoen euro;
- niet ontvangen ESF subsidie 0,75 miljoen euro;
- derving van inkomsten door beëindiging bijdrage bedrijfsvoering arbeidsintegratie 0,25 miljoen euro.

Restant taakstellingen van de diensten oud iederz/SOZAWE (N 0,8 miljoen euro)
Bij de omvorming van oud iederz/SOZAWE naar de directies Werk, Inkomensdienstverlening

en Maatschappelijke Participatie is een tekort zichtbaar geworden van ongeveer 800 duizend euro. Een deel van dit tekort wordt veroorzaakt door nog niet gerealiseerde taakstellingen. In 2016 wordt van deze taakstelling 50% gerealiseerd. Voor het resterende deel is door uw raad extra beleidsgeld beschikbaar gesteld. Invulling in 2015 bleek niet mogelijk, vandaar de incidentele dekking uit het overschot op het Participatiebudget.

Terugraming ESF subsidie (N 0,75 miljoen euro)
Namens de Arbeidsmarktregio Groningen heeft centrumgemeente Groningen op 25 oktober 2014 een aanvraag ingediend voor een ESF subsidie. In de periode 2014-2016 komt maximaal 5,1 miljoen euro aan subsidie beschikbaar voor de gehele arbeidsmarktregio waarvan 2 miljoen euro voor Groningen. In de begroting is voor dit bedrag een voorschot opgenomen. Achteraf gezien is dit echter niet toegestaan. De middelen kunnen pas worden ingezet nadat is komen vast te staan dat aan alle subsidievoorwaarden is voldaan. Daarover ontvangen we op z'n vroegst eind 2016 uitsluitsel. Voor 2015 betekent dit dat we de geraamde inkomsten niet gaan realiseren in 2015. Het verlies aan geraamde inkomsten dekken wij uit het overschot op het Participatiebudget.

Beëindiging subsidie bedrijfsvoering (N 0,25 miljoen euro)
Bij het opstellen van de begroting 2015 is rekening gehouden met een bijdrage uit het Participatiebudget voor kosten van arbeidsintegratie. In het Participatiebudget is hiervoor echter in de begroting geen rekening meer mee gehouden. Dit betekent een nadeel op de inkomsten. Voor 2015 is een incidentele oplossing gekozen door uit het overschot op het Participatiebudget het verlies aan inkomsten te compenseren. Voor 2016 is een structurele oplossing beschikbaar doordat uw raad daarvoor extra beleidsgeld beschikbaar heeft gesteld.

Overige posten (V 1 miljoen euro)
Opzet bestuurlijk samenwerkingsverband "Werkbedrijf" (V 365 duizend euro)
De invoering van de Participatiewet brengt met zich mee dat we mensen met een arbeidsbeperking zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers aan het werk willen krijgen. De arbeidsmarktregio Groningen is verplicht daarvoor te komen tot een regionaal Werkbedrijf. Het kabinet heeft in de transitiefase voor de ondersteuning van deze regionale aanpak per arbeidsmarktregio 1 miljoen euro beschikbaar voor de periode 2014-2016. Van de tot en met 2015 beschikbaar gestelde middelen (0,6 miljoen euro) is tot nu toe 235 duizend euro ingezet.

Sectorplannen SW (V 478 duizend euro)
In december 2015 heeft het kabinet 2,2 miljoen euro beschikbaar gesteld aan SW organisaties in de arbeidsmarktregio Groningen. Daarvoor waren sectorplannen SW ingediend. Deze plannen zijn nu gehonoreerd. Het sectorplan heeft vooral betrekking op de wijze waarop elementen van de sociale werkbedrijven een bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van de Participatiewet. Hierbij ligt de nadruk op de doelgroep van mensen met een arbeidsbeperking. Van de 2,2 miljoen euro heeft bijna 0,5 miljoen euro betrekking op onze gemeente. Omdat de middelen op een laat tijdstip beschikbaar zijn gesteld kunnen de middelen niet meer in 2015 worden ingezet.

Overige (V 157 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op een voordeel van 157 duizend euro.

1.2 Inkomen V 5,5 miljoen euro

Buig (V 4,8 miljoen euro)
De voordelige afwijking van 4,8 miljoen euro op de BUIG-uitkeringen kan als volgt worden verklaard:

Lasten

- prijsontwikkeling N 1,9 miljoen euro
- volumeontwikkeling en overige V 0,9 miljoen euro
- vrijval budget loonkostensubsidie V 2,0 miljoen euro

Baten

- bijstelling budget V 3,8 miljoen euro

De bijstandslasten liggen in werkelijkheid per saldo 1 miljoen euro hoger dan begroot. Hierbinnen zijn twee componenten te onderscheiden, namelijk een prijscomponent en een hoeveelheidscomponent. De prijscomponent is vooral het gevolg van het feit dat de invoering van de Wet hervorming kind regelingen (WHK) voor Groningen minder voordelig uitpakt dan door het Rijk is berekend. Een onderdeel van deze wet is namelijk de beëindiging van de alleenstaande oudertoeslag. Het aandeel alleenstaande ouders in het totaal van bijstandontvangers is in Groningen relatief lager dan het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat de besparing als gevolg van de beëindiging van de eenoudertoeslag in Groningen ook lager uitpakt. Hiermee is een bedrag gemoeid van 1,9 miljoen euro nadelig.

De hoeveelheidscomponent heeft betrekking op het aantal bijstandsuitkeringen. Het aantal bijstandsgerechtigden ontwikkelde zich in Groningen gunstiger dan het landelijke beeld. Het gemiddelde aantal uitkeringen is in 2015 ten opzichte van 2014 gestegen met 1,6% daar waar landelijk ongeveer het dubbele percentage waarneembaar is. Dit is mede een gevolg van onze extra investering in het detecteren van fraude en voorliggende voorzieningen in het zittende klantenbestand. Hiermee is een bedrag gemoeid van afgerond 3 miljoen euro. We hebben echter ook te maken met factoren die ervoor zorgen dat het bijstandsniveau stijgt (1,6%). Hiermee is een bedrag gemoeid van 2,1 miljoen euro. Per saldo resteert een positief effect als gevolg van het meevallende aantal bijstandsuitkeringen van 0,9 miljoen euro.

Aan de batenkant komt het BUIG-budget 2015 ruim 3,8 miljoen euro hoger uit dan begroot. Dit is een direct gevolg van het nader voorlopig budget dat in september duidelijk is geworden.

Overige regelingen (V 0,2 miljoen euro)
Betreft voornamelijk een hogere opbrengst van zelfstandigen (0,15 miljoen euro). Sinds 1 januari 2013 moeten wij voor wat betreft deze opbrengsten voldoen aan een landelijke norm. Wij hebben bij de begroting aangegeven voor 2015 nog niet aan de landelijke norm te kunnen voldoen. Daarvoor is 327 duizend euro extra beleidsgeld toegekend. Wij zijn er in geslaagd om meer inkomsten binnen te halen dan geraamd. Het verschil tussen de norm en de werkelijke inkomsten blijft beperkt tot 178 duizend euro. Dit betekent dat een bedrag van afgerond 0,15 miljoen euro vrijvalt. De overige afwijkingen hebben betrekking op de

individuele inkomenstoeslag en een aantal kleine regelingen.

Schuldhulpverlening (V 0,5 miljoen euro)
Het voordelig resultaat op schuldhulpverlening is voor het grootste deel een gevolg van een vrijval binnen de personele budgetten (0,4 miljoen euro). De vrijval wordt veroorzaakt door formatieruimte die gedurende de reorganisatie niet is ingevuld. Aan de inkomstenkant zien we hogere opbrengsten voor het uitvoeren van schuldhulpverlening aan andere gemeenten (0,1 miljoen euro voordeel)

Bedrijfsvoering (V 0,4 miljoen euro)
Betreft een incidentele vrijval van kapitaallasten omdat een deel van de gebruikte softwareapplicatie binnen het sociaal domein volledig is afgeschreven. De vervanging van de applicatie wordt meegenomen in de sourcingstrategie voor het sociaal domein, welke we in overleg met het programma outsourcing verder gaan uitwerken.

Armoedebeleid (N 0,4 miljoen euro)
Het nadeel op de bijzondere bijstand wordt voor het grootste deel veroorzaakt door:

- een tekort op de individuele bijzondere bijstand (1 miljoen euro nadelig);
- een voordelig resultaat op de middelen van armoede die vanuit 2014 overgeheveld zijn voor de laptopregeling (0,25 miljoen euro) en een voordelig afwijking op de overige projecten (0,2 miljoen euro);
- een voordelige afwijking op de individuele studietoeslag (0,15 miljoen euro).

In 2015 hebben wij een fors tekort op het budget bijzondere bijstand. Op alle onderdelen van de bijzondere bijstand zien wij een stijging van de uitgaven. In het oog springen de aanvullende bijstand aan personen jonger dan 21 jaar, de woonkosten en huisraad en de kosten van bewindvoering.
De kosten van bewindvoering zijn de laatste maanden van het jaar verdubbeld ten opzichte van de eerste maanden van het jaar. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal gevallen van bewindvoering maar ook door een stijging van het bedrag dat gedeclareerd kan worden voor mensen met problematische schulden. De vergoeding voor beschermingsbewind is in de loop van 2015 opnieuw vastgesteld door de rechtbank. Omdat de bijzondere bijstand een open-einde regeling is, is er geen grens aan de verstrekkingen gesteld.

De voordelige afwijking op de laptopregeling komt omdat er minder mensen een aanvraag hebben ingediend dan eerder is aangenomen. Het budget was voldoende om 1600 aanvragen (dit was de potentiële doelgroep) toe te kennen. Wij hebben in 2015 966 aanvragen gehonoreerd, eind 2015 zijn er nog 54 aanvragen in behandeling. De uitvoering van de laptopregeling is gestart in de tweede helft van 2015.

PROGRAMMA 2 Economie en werkgelegenheid

2.1 Ruimte voor bedrijvigheid V 408 duizend euro

G-kwadraat 2015 (V 489 duizend euro)
Het Economisch programma G-Kwadraat 2015-2019 is een van de 3 onderdelen van de Economische agenda. Met de Economische Agenda zijn we op een andere manier gaan (samen)werken. Wij leggen niet langer alles van te voren vast, maar proberen samen met kennisinstellingen en het bedrijfsleven in te springen op innovatieve ontwikkelingen, waarbij het initiatief vooral vanuit het bedrijfsleven komt en de gemeente faciliteert. Dit betekent dat we afhankelijk zijn van externe partijen ten aanzien van de voortgang van projecten en deze niet (altijd) even goed kunnen beïnvloeden. Bovendien loopt de duur van bepaalde projecten over jaargrenzen heen waardoor we bij sommige projecten commitment afgeven voor een langere periode. Deze flexibiliteit is nodig om een betrouwbare partner zijn. In totaal valt in het jaar 2015, 514 duizend euro vrij. Hiervan heeft 489 duizend euro betrekking op deelprogramma 2.1. Wel zijn voor het volledige bedrag toezeggingen gedaan voor de komende jaren, waarbij een deel al via een beschikking is verleend.

Project Visie Ebbingekwartier (V 50 duizend euro)
Betreft per saldo een voordeel van 50 duizend euro met betrekking tot het project ‘visie Ebbingekwartier’. Het saldo, ten opzichte van de begroting, bestaat uit een nadeel van 1,166 miljoen euro aan de batenkant en een voordeel van 1,216 miljoen euro aan de lastenkant.

Overig: (N 132 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van N 118 duizend euro en een afwijking in de baten van N 14 duizend euro

2.3 Groningen Kennisstad N 88 duizend euro

Akkoord van Groningen (0)
De bijdragen van de deelnemers aan het “Akkoord” zijn in 2015 zowel als last en als bate verantwoord in de administratie. Abusievelijk zijn deze bijdragen echter niet begroot, waardoor er zowel in baten als in lasten zich een afwijking van 500 duizend euro voordoet.

Overig: (N 88 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van N 21 duizend euro en een afwijking in de baten van N 67 duizend euro.

2.5 Overig Economie en werkgelegenheid V 618 duizend euro

Mediation Groningen –Tynaarlo. (0)
Conform uw raadsbesluit van 29 januari 2014 heeft in 2015 de aan- en verkoop van grond ten behoeve van Mediation Groningen-Tynaarlo plaatsgevonden. Uw raad heeft hiervoor de benodigde middelen beschikbaar gesteld. De begroting 2015 is abusievelijk hier niet op

aangepast, waardoor er zowel in de baten als in de lasten zich een afwijking van 2,7 miljoen euro voordoet ten opzichte van de begroting.

Vrijval kapitaallasten structureel extra beleid (V 431 duizend euro)
Doordat een aantal projecten later dan gepland in uitvoering zijn komen, vallen de kapitaallasten lager uit dan geraamd.

Suikerunieterrein (N 209 duizend euro)
In de begroting 2015 is een tekort op de exploitatie Suikerunie terrein van 1,6 miljoen euro opgenomen. Het werkelijke tekort op de exploitatie bedraagt 1,809 miljoen euro. De lasten vielen 301 duizend euro hoger uit en de gerealiseerde baten overtroffen de gebudgetteerde met 92 duizend euro.

Rente en exploitatie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) (N 481 duizend euro) Het resultaat op niet in exploitatie genomen gronden bedraagt in 2015 per saldo 481 duizend euro negatief.
In de begroting 2015 is een gesaldeerd resultaat op niet in exploitatie genomen gronden geraamd. Doordat dit niet bruto is opgenomen aan de baten en lastenkant leidt de realisatie tot aanzienlijke afwijkingen in de baten (N 2,2 miljoen euro) en lasten (V 1,7 miljoen euro).

B**ouwrijpe kavels (V 297 duizend euro)**
Dit betreft de verkoopopbrengsten van stukjes tuingrond en restkavels van al afgesloten grondexploitaties. De lasten vallen 210 duizend euro hoger uit en de baten overtreffen de geraamde opbrengsten met 507 duizend euro

Verhuurde kavels (V 167 duizend euro)
Dit betreft het beheer en de verhuur van in bezit zijde panden en terreinen. De lasten vallen 234 duizend euro hoger uit. Hier staan hogere baten van in totaal 401 duizend euro tegenover.

Erfpacht Waagstraat (0)
De baten en lasten zijn in de begroting 2015 abusievelijk bij deelprogramma 2.5 geraamd, De werkelijke kosten behoren tot deelprogramma 8.5 waardoor er zich, zowel in baten als lasten, een afwijking van 330 duizend euro voordoet.

Toegerekende rente op reserves (N 21 duizend)
De toegerekende rentes aan de reserves Grondzaken, Grondbank en Bovenwijkse Voorzieningen komt 21 duizend lager uit dan begroot.

Resultaten op al afgesloten grondexploitaties (V 360 duizend)
In de slotcalculatie van grondexploitaties wordt vermeld welke werkzaamheden er nog moeten worden uitgevoerd en welke opbrengsten er eventueel nog gerealiseerd moeten worden. Hiervoor blijft na vaststelling van de slotcalculatie nog krediet beschikbaar. Na het uitvoeren van de werkzaamheden vindt de definitieve financiële afwikkeling plaats en wordt in de jaarrekening voorgesteld het dan nog aanwezige saldo te verrekenen met de reserve Grondzaken. In 2015 betreft het nadelige resultaten op grondexploitaties Ruskenveen en Euvelgunne van 185 duizend euro en voordelige resultaten op de grondexploitaties Kranenburg en Winschoterdiep A. van 545 duizend euro. Per saldo levert dit nog een voordeel op van 360 duizend euro.

Overig: (V 76 duizend euro)
Betreft kleine afwijkingen met diverse oorzaken en heeft betrekking op een afwijking in de lasten van V 120 duizend euro en een afwijking in de baten van N 44 duizend euro.

PROGRAMMA 3 Jeugd en onderwijs

3.1 Integraal jeugdbeleid V 3,3 miljoen euro

PGB Jeugd (V 2,2 miljoen euro)
De PGB-uitgaven Jeugd komen ten opzichte van de begroting 2,2 miljoen euro lager uit. Hiervoor zijn meerdere oorzaken te noemen. Om te beginnen is de begroting 2015 voor PGB-uitgaven mogelijk niet realistisch geweest, deze werd namelijk gebaseerd op de gegevens die het Rijk bij de overdracht van de nieuwe taken heeft aangeleverd. Dit betrof verouderde gegevens waarvan de betrouwbaarheid niet kon worden vastgesteld.
Een andere mogelijke oorzaak is de invoering van het trekkingsrecht. Voorheen ontving de budgethouder het PGB op de eigen bankrekening en betaalde hij zelf de zorgaanbieder; de uitgaven werden achteraf verantwoord. In 2015 is het trekkingsrecht ingevoerd. Betalingen vinden niet meer plaats aan cliënten, maar aan zorgaanbieders, en dat pas nadat de declaraties zijn beoordeeld en gecontroleerd. Invoering ervan heeft naar alle waarschijnlijkheid geleid tot een kostenbesparing. Andere factoren die de lagere PGB-uitgaven kunnen verklaren zijn de effecten van de in 2015 gevoerde keukentafelgesprekken, waarmee de verstrekte zorg meer dan voorheen op de specifieke omstandigheden van de hulpvrager toegesneden kon worden, de invoering van aparte, lagere tarieven voor bepaalde vormen van informele zorg en verlaging van de gehanteerde tarieven in het algemeen.
Het trekkingsrecht wordt uitgevoerd door het zelfstandig bestuursorgaan de SVB (Sociale Verzekeringsbank). De verantwoording in de jaarrekening 2015 baseren we op de meest recent verstrekte prognose door de SVB. Als gevolg van de administratieve problemen bij de SVB in 2015 bestaat bij het opmaken van de jaarrekening 2015 nog geen zekerheid over de rechtmatigheid en de volledigheid van de in 2015 door de SVB voor afzonderlijke gemeenten verrichte betalingen. De controle hierop bij de SVB zal in de loop van 2016 worden afgerond.

Leerlingenvervoer (V 414 duizend euro)
We hebben op het leerlingenvervoer in 2015 een voordelig resultaat gerealiseerd van 414 duizend euro. Dit is onder andere het gevolg van een nieuw contract met de vervoerder na een Europese aanbesteding. Dat heeft geleid tot een lagere prijs per kind en per kilometer.

Daarnaast is door uw raad in oktober 2013 besloten tot bezuinigingen via aanpassingen in de regelgeving. De minimum kilometerafstand om in aanmerking te komen voor het leerlingenvervoer is verhoogd van 2 km naar 3 km en er wordt een eigen bijdrage gevraagd van ouders met kinderen op het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs. Verder zijn alle ouders verplicht hun kind minimaal één keer in de week zelf te halen of te brengen. De nieuwe regelgeving is vanaf 2014 gefaseerd ingevoerd. Vanaf januari alleen voor nieuwe vervoersaanvragen en vanaf augustus 2014 voor alle aanvragen met een ruime toepassing van de hardheidsclausule. Het jaar 2015 is het eerste jaar dat voor alle aanvragen de nieuwe regels zijn toegepast. Genoemde maatregelen hebben geleid tot aanmerkelijk lagere kosten.

Vrijval Opstapje/Speel Mee (V 214 duizend euro)
In 2015 zijn de subsidies in het kader van “Opstapje” en “Speel mee” ten laste gebracht van de specifieke uitkering Onderwijs Achterstandenbeleid. Het beschikbaar gemeentelijk budget voor “Opstapje” en “Speel mee” van 305 duizend euro is daarmee vrijgevallen.
Deze vrijval is voor 91 duizend euro ingezet voor extra basis ontwikkelingsgerichte programma’s voor peuters (BOP) ter voorkoming van wachtlijsten.
Per saldo resteert een voordelig resultaat van 214 duizend euro.

Opvoedkracht CJG’s (V 197 duizend euro)
Op het budget voor de CJG’s wordt een voordelig resultaat gerealiseerd van 197 duizend euro voordelig.
De functie van stedelijk manager CJG en de bijbehorende administratieve ondersteuning is uitgevoerd vanuit het programma VSD. Op het budget voor de CJG’s leidt dat tot een voordeel van 115 duizend euro.
Daarnaast zijn er minder afzonderlijke CJG uitgaven geweest voor drukwerk, scholing en externe deskundigheid in verband met de komende integratie WIJ teams.

Subsidies voorgaande jaren (V 217 duizend euro)
Op de afwikkeling van in voorgaande jaren verstrekte subsidies wordt op dit deelprogramma Integraal Jeugdbeleid een voordelig resultaat gerealiseerd van 217 duizend euro.

Uitvoering regio taken GGD (geen afwijking)
Voornamelijk onder invloed van sterk groeiende taken op het gebied van publieke gezondheid t.b.v. asielzoekers is in 2015 meer werk verzet voor de 23 gemeenten in de provincie Groningen. Hiervoor zijn vergoedingen ontvangen van het COA.

Belastingen onderwijsgebouwen (N 278 duizend euro)
Dit nadelige resultaat wordt onder meer veroorzaakt door de tariefstijging van onroerende zaak belasting (OZB) en waterschapslasten voor zowel functionele als voormalige onderwijsgebouwen, Daarnaast zijn er belastingen geheven waar geen compensatie voor is ontvangen. Tot slot is het aantal nieuwe schoolgebouwen gestegen waarover OZB wordt geheven.

Sanering asbest (N 295 duizend euro)
Het schoolbestuur CSG heeft een controle laten uitvoeren op asbest. Op de locatie van Augustinuscollege is asbest gevonden van risico klasse 3. Dit houdt in dat de asbesthoudende materialen direct moeten worden verwijderd. De kosten van de sanering van de asbest zijn incidenteel waar geen rekening mee is gehouden in de begroting.

Bijdrage Carex/Vrijval oude verplichtingen (V 253 duizend euro)
De bijdrage van Carex in de beheerkosten van lege panden en de vrijval van oude verplichtingen binnen het programma Onderwijs resulteren in dit voordeel.

Overige afwijkingen (V 313 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 313 duizend euro.

PROGRAMMA 4 Welzijn, gezondheid en Zorg

4.1 Sociale samenhang en leefbaarheid V 5,9 miljoen euro

Uitvoeringskosten (V 2,0 miljoen euro)
In 2015 kwamen via verschillende lijnen aparte uitvoeringsbudgetten beschikbaar voor de nieuwe zorgtaken. Ten eerste werd 3% van de budgetten voor de nieuwe taken afgezonderd voor uitvoeringskosten. Daarnaast kwam incidenteel uitvoeringsbudget beschikbaar uit het jaarrekeningresultaat 2014 voor de herindicaties van overgekomen cliënten. Tot slot werd in de dekking van veel projectmatige uitgaven voorzien met incidenteel extra beleidsgeld. Vervolgens deden zich bij de overdracht, uitvoering en transformatie van de nieuwe taken in 2015 de nodige aanloopproblemen voor zoals de administratieve problemen bij de SVB, de beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel en de grenzen aan het tempo waarin de voorgenomen verandering naar een werkwijze met WIJ-teams doorgevoerd kon worden. De oplossingen voor dergelijke problemen kostten steeds de nodige tijd voordat zij doorgevoerd konden worden. Dit betekent dat in 2015 de nodige vertragingen zijn opgetreden bij de uitvoering van de nieuwe taken, waardoor niet alle voor uitvoering beschikbare budgetten in 2015 besteed konden worden. In 2016 zullen de taken die in 2015 niet voldoende uitgevoerd konden worden of vertraagd zijn (herindicaties, monitoring e.d.) alsnog uitgevoerd moeten gaan worden. Daarnaast zal de overgang na het overgangsjaar 2015 van inkoop op basis van budgetfinanciering naar inkoop op basis van prestatiefinanciering ten opzichte van 2015 extra uitvoeringskosten met zich meebrengen.

Innovatie en transitie VSD (V 1,0 miljoen euro)
Het budget voor innovatie en transitie VSD was opgebouwd uit verschillende componenten. Het innovatiebudget voor de ontwikkeling WIJ-teams bedroeg ruim 1,0 miljoen euro waarvan we 386 duizend euro niet hebben ingezet. We hebben kosten gemaakt voor de inzet van projectleiders, medewerkers van instellingen en de financiering van de Ploeg, een multidisciplinaire benadering van gezinnen met meerdere problematieken.
Daarnaast beschikken we over een post voor transitiekosten van 650 duizend euro. Hieraan hebben we gedurende het jaar nog 181 duizend euro toegevoegd als verrekening uit 2014 voor gepleegde inzet in de regio. Daarnaast loopt de rijksvergoeding voor de inzet van de regiosecretaris Hervorming Langdurige Zorg (HLZ) van 78 duizend euro via het transitiebudget. Het resultaat op het transitiebudget bedraagt in totaal 444 duizend euro, waarvan 44 duizend euro op het budget voor de regiosecretaris HLZ. Dit komt omdat we een aantal kosten binnen structurele budgetten konden opvangen.

Op de post programmakosten VSD is daardoor ook een resultaat van 149 duizend euro ontstaan. Verder is er een voordeel omdat we een aantal begrote kosten binnen de WIJ-teams hebben geboekt en is de doorbelasting naar het SSC 81 duizend euro lager uitgevallen dan begroot.

PGB 18+ (V 0,9 miljoen euro)
De PGB-uitgaven 18+ komen ten opzichte van de begroting 0,9 miljoen euro lager uit. De mogelijke oorzaken hiervoor zijn vergelijkbaar met de beschreven oorzaken voor de lagere uitkomst voor PGB Jeugd. Ook bij PGB 18+ is de begroting 2015 voor PGB-uitgaven mogelijk niet realistisch geweest, want gebaseerd op de gegevens die het Rijk bij de overdracht van de nieuwe taken heeft aangeleverd. Dit betrof verouderde gegevens waarvan de betrouwbaarheid

niet kon worden vastgesteld. En ook hier heeft invoering van het trekkingsrecht naar alle waarschijnlijkheid geleid tot een kostenbesparing en kunnen ook de volgende factoren genoemd worden die de lagere PGB-uitgaven kunnen verklaren: de effecten van de in 2015 gevoerde keukentafelgesprekken, de invoering van aparte, lagere tarieven voor bepaalde vormen van informele zorg en verlaging van de gehanteerde tarieven in het algemeen.
De verantwoording in de jaarrekening 2015 baseren we op de meeste recent verstrekte prognose door de SVB. Als gevolg van de administratieve problemen bij de SVB in 2015 bestaat bij het opmaken van de jaarrekening 2015 nog geen zekerheid over de rechtmatigheid en de volledigheid van de in 2015 door de SVB voor afzonderlijke gemeenten verrichte betalingen. De controle hierop bij de SVB zal in de loop van 2016 worden afgerond.

Huishoudelijke hulp (V 0,8 miljoen euro)
Vanaf 2015 geldt een nieuwe Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo 2015) en hebben we te maken met een forse korting op het budget voor huishoudelijke hulp in 2015 en daarna. Voor huishoudelijke hulp geldt een totale bezuinigingstaakstelling van 2,8 miljoen in 2015. Voor het kunnen opvangen van dergelijke bezuinigingen is het noodzakelijk om anders om te gaan met huishoudelijke hulp. We hebben gekozen om naar een nieuwe situatie toe te groeien en in 2015 de inwoners en andere betrokkenen goed voor te bereiden op de veranderingen in de huishoudelijke hulp om een rustige, maatschappelijk verantwoorde overgang te maken. In de begroting 2015 was het uitgangspunt dat we voor dit overgangsjaar 0,8 miljoen euro tekort komen. Dit begrote tekort hebben we aangevuld door een onttrekking uit de reserve Wmo in 2015.
De maatregelen die we in 2015 hebben getroffen om de bezuinigingstaakstelling te kunnen realiseren zijn naast het afschaffen van de was- en strijkservice, het uitvoeren van herindicaties om dure door goedkopere zorg te vervangen. Achteraf zijn de uitgaven ook zonder onttrekking aan de reserve binnen het beschikbare budget gebleven.

HHT
Ter behoud van werkgelegenheid bij gecontracteerde zorgaanbieders heeft het Rijk in 2015 extra middelen beschikbaar gesteld in de vorm van een toelage (HHT). Voor 2015 is dit een bedrag van 744 duizend euro. Deze middelen waren in eerste instantie bedoeld om de uren was- en strijkservice die per 1 juli 2015 zijn komen te vervallen als maatwerkvoorziening, als algemene voorziening te kunnen verstrekken. In 2015 heeft slechts een zeer beperkt aantal cliënten een beroep gedaan op de regeling. Hierdoor is van het beschikbaar gestelde bedrag 736 duizend over. Medio november 2015 heeft het Rijk de regeling alsnog verruimd en mag onder andere het niet bestede deel in 2015 worden meegenomen naar 2016. Ons beleid hebben we hiervoor aangepast in 2016. Omdat het niet-bestede geld moet worden terugbetaald aan het Rijk, maken de nog resterende middelen geen onderdeel uit van het resultaat.

Rolstoelen en woonvoorzieningen (V 0,8 miljoen euro)
De daling van de uitgaven voor woonvoorzieningen heeft zich in 2015 versterkt voortgezet. Dit geldt zowel voor de grote, duurdere woningaanpassingen als de overige woonvoorzieningen. De vraag is onder meer gedaald doordat de doelgroepen, zoals blijkt uit landelijk onderzoek, nauwelijks verhuizen. Daarnaast blijkt het vragen van een eigen bijdrage drempelverhogend te werken. Ook zien we in de onderzoeken naar aanleiding van de aanvragen dat cliënten zelf alternatieve oplossingen vinden voor kleine woningaanpassingen die in het verleden aan hen werden vergoed.

Tegenover het voordeel bij woonvoorzieningen staat een tekort op de verstrekking van rolstoelen. Dit tekort wordt veroorzaakt door een rijksbezuiniging, die door verdere stimulering van het hergebruik van rolstoelen gerealiseerd zou moeten worden. Hergebruik van rolstoelen is in Groningen echter al staande praktijk, daarom is de taakstelling ingevuld met maatregelen ten aanzien van woonvoorzieningen. Los van de taakstelling zijn de uitgaven voor rolstoelen in 2015 wel gedaald ten opzichte van vorig jaar en ligt het aantal gebruikers 8% lager. Verder zien we dat het aandeel dure scootmobielen afneemt in verhouding met het goedkopere alternatief in de vorm van handbewogen rolstoelen.

Vervoersvoorzieningen (V 112 duizend euro)
De kosten voor Wmo-vervoer zijn in 2015 verder gedaald. Voor collectief Wmo-vervoer is het aantal ritten en het aantal kilometers gedaald met respectievelijk 1,3% en 3,1% ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast is de malus die wij de vervoerder in rekening brengen als gevolg van stipheid en dergelijke verdubbeld ten opzichte van vorig jaar.
Daarnaast zien we ook bij individueel Wmo-vervoer een daling van het gebruik (6% ten opzichte van vorig jaar). Het totale voordeel op vervoer bedraagt hierdoor 112 duizend euro.

WIJ teams (N 134 duizend euro)
Dit nadeel van 134 duizend euro bij de WIJ teams wordt veroorzaakt doordat we de voorbereidingen bij de start van de WIJ teams naar voren hebben gehaald. Hierdoor zijn de uitgaven in 2015 voor onder andere de huisvesting en verbouwing hoger uitgevallen dan begroot.

Wijken voor Jeugd (V 268 duizend euro)
Het Project Wijken voor Jeugd heeft als doel de afname van geïndiceerde jeugdzorg te bewerkstelligen. Dit doen we door in te zetten op het versterken van de basisvoorziening in het voorliggend veld, versterken van het pedagogische klimaat, opvoedkracht en samen redzaamheid in de wijken. Met Wijken voor jeugd hebben we een nieuw werkproces ontwikkeld, waar de besluitvorming laag in de organisatie lag, bij de WIJ teams, die een zogenaamd beslisteam samenstelden. De besluitvorming verliep wat trager dan we hadden verwacht. Hierdoor kunnen een aantal projecten nog niet starten of later starten en hebben daardoor een doorloop naar 2016.

Zin 18+ (V 254 duizend euro)
Per 1 januari 2015 is het regresrecht opgenomen in de Wmo. Het regresrecht stelt ons in staat om de schade te verhalen op een derde wanneer deze aansprakelijk is voor een ongeval waardoor wij op grond van de Wmo 2015 voorzieningen moet verstrekken.
Wij hebben ons in 2015 vrijwillig aangesloten bij het convenant dat de VNG voor gemeenten heeft afgesloten met het Verbond van Verzekeraars. Wij hoeven in dat geval de derde niet meer aansprakelijk te stellen. In het convenant is een bedrag afgesproken om het regres af te kopen. Voor 2015 is dit bedrag 124 duizend euro. In de begroting is hiermee geen rekening gehouden waardoor een voordeel ontstaat.
In de begroting 2015 is voor dagbesteding 100 duizend euro beschikbaar. Aangezien in de inkoop voor de regio van begeleiding deze zorg al is opgenomen voor 2015 ontstaat een voordeel.

Mantelzorg (V 38 duizend euro)
In 2015 is het mantelzorgcomplimentgeld voor ondersteuning en waardering voor mantelzorgers overgeheveld vanuit het Rijk naar gemeenten. Voor Groningen gaat dit om een

bedrag van 845 duizend euro. De beschikbare middelen zijn nagenoeg volledig besteed.

Regeling chronisch zieken en gehandicapten (N 450 duizend euro)
Sinds 2015 kent Groningen de zgn. meerkostenregeling. Gehandicapte inwoners of chronisch zieken die voor onevenredig hoge meerkosten komen te staan, kunnen bij de gemeente een aanvraag doen ter compensatie van deze kosten. De aanleiding om de meerkostenregeling in het leven te roepen is tweeledig. Aan de ene kant bouwde het Rijk de tegemoetkomingen op grond van de wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (WTCG regeling) en de landelijke compensatie regeling voor het eigen risico (CER) af. Eind 2014 hebben wij alvast 450 duizend euro van het Rijk ontvangen voor het ontwikkelen van een gemeentelijke regeling waarmee deze doelgroep financiële compensatie kan krijgen.
Gezien de complexiteit van de oude regelingen en de beperkte beschikbare tijd is het in 2014 niet gelukt een dergelijke maatwerkvoorziening te ontwikkelen en te implementeren, waardoor het bedrag als voordeel is opgenomen in de Rekening 2014. Tijdens het rekeningdebat is er een amendement "Behoud van geld voor chronisch zieken en gehandicapten" aangenomen waarin u destijds ons verzocht om de 450 duizend euro in te zetten voor een gemeentelijke regeling ten behoeve van chronisch zieken en gehandicapten. Hiermee komt het totaal beschikbare bedrag voor de doelgroep in 2015 uit op 2,3 miljoen euro.

Op basis van de geschatte potentiële doelgroep is de hoogte van de vergoeding vastgesteld op 260 euro per cliënt. In september 2015 bleek dat er minder mensen dan verwacht aanspraak hadden gedaan op deze regeling. Om ervoor te zorgen dat alle beschikbare middelen alsnog naar de doelgroep gaan, hebben we daarom in december 2015 besloten om nog in 2015 140 euro per cliënt aanvullend uit te keren. In totaal hebben we aan 5.750 cliënten die vallen onder de meerkostenregeling in totaal 400 euro per cliënt uitgekeerd in 2015. In 2016 is echter gebleken dat een grote groep cliënten die tot de doelgroep behoren niet zijn aangeschreven. Deze groep zal alsnog worden aangeschreven en kan met terugwerkende kracht het vastgestelde bedrag van 400 euro per cliënt ontvangen wanneer ze aan de gestelde criteria voldoen. Het totaal uit te keren bedrag komt hiermee op 2,75 miljoen euro waardoor een overschrijding ontstaat van 450 duizend euro.

Volwasseneducatie (geen afwijking)
Met ingang van 1 januari 2015 is de specifieke uitkering Educatie ingevoerd, die ten behoeve van de educatietaak van de gemeenten in een betreffende regio wordt verstrekt aan een contactgemeente. De gemeente Groningen vervult deze rol voor 27 Groningse en Drentse gemeenten. Het gehele budget is door middel van subsidies en een inkooptraject bij een drietal ROC's terechtgekomen.

Toegang Jeugd (V 198 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is 700 duizend euro bestemd voor de additionele kosten Toegang Jeugd. Hiervan resteert 198 duizend euro. Enerzijds omdat we een aantal kosten in het structurele CJG zijn opvangen, anderzijds omdat we aan een aantal werkzaamheden voor de toegang jeugd niet zijn toegekomen. Deze moeten in 2016 alsnog worden uitgevoerd.

Eigen bijdragen (N 269 duizend euro)
De constatering dat de gerealiseerde eigen bijdragen over 2015 0,3 miljoen euro lager zijn dan begroot kan slechts worden verklaard uit het feit dat de raming van de eigen bijdragen over de nieuwe taken bij gebrek aan andere informatie slechts gebaseerd is op een niet-onderbouwde

opgave van het rijk. Op een totaal geraamd bedrag van 6,9 miljoen euro kan de afwijking als beperkt beschouwd worden.

Bedrijfsvoeringsbudgetten Maatschappelijke Ontwikkeling (N 403 duizend euro)
Bij de directie Maatschappelijke Ontwikkeling is sprake van een taakstelling van 1,7 miljoen euro. Deze bestaat uit een tekort op de personeelskosten van 1,1 miljoen euro en een concernbezuiniging op de beleidsfuncties in het sociaal domein van 600 duizend euro. Onze inzet is deze taakstelling te realiseren bij de vorming van de nieuwe directies Maatschappelijke Ontwikkeling en Werk, Inkomen en Maatschappelijke Participatie (WIMP).
In 2015 hebben we van deze taakstelling 583 duizend euro niet gerealiseerd. Dit nadeel rekenen we toe aan meerdere deelprogramma's. Voor dit deelprogramma betekent dit een nadeel van 403 duizend euro.

Verkoop panden (V 514 duizend euro)
Wij hebben een tweetal gebouwen aan de Violenstraat en HW Mesdagstraat verkocht voor in totaal 514 duizend euro. De opbrengst hiervan is bedoeld voor het incidenteel realiseren van een deel van de structurele taakstelling van 2 miljoen euro bij vastgoed die ingaat per 2016.

Accommodatienota (V 201 duizend euro)
We hebben minder aanvragen op de subsidie sociaal culturele accommodaties voor verbouw ontvangen. Hierdoor is een deel van het beschikbare budget vrijgevallen.

Overige (N 31 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een nadeel van 31 duizend euro.

4.2 Preventie en zorg V 980 duizend euro

Decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang (V 259 duizend euro)
Van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke Opvang van ca. 14 miljoen euro hebben we 259 duizend euro niet ingezet.

Voorfinanciering Bed, Bad en Brood (V 235 duizend euro)
Vanuit de gelden voor de Maatschappelijke Opvang is 235 duizend euro vrijgemaakt om de eerste periode van 19 december 2014 t/m 15 juni 2015 te overbruggen. Na bekendmaking van de bijdrage van het Rijk is dit bedrag vrijgevallen.

Gezonde leefstijl (V 165 duizend euro)
Niet alle projecten voor gezond in de Stad zijn tot uitvoering gekomen. Daarnaast is er 100 duizend euro minder geld in het projectplan opgenomen dan beschikbaar was

Overige (V 321 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 321 duizend euro.

4.3 Integratie en emancipatie V 229 duizend euro

Bed, Bad en Brood (V 245 duizend euro)
Via de septembercirculaire 2015 heeft het Rijk ruim 1,1 miljoen euro vrijgemaakt voor de Bed, Bad en Brood opvang. Eind 2015 blijkt van dit bedrag 245 duizend euro vrij te kunnen vallen.

Overige (N 16 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een nadeel van 16 duizend euro.

PROGRAMMA 5 Sport en bewegen

5.1 Sportieve infrastructuur V 242 duizend euro

Grondruil recreatiegebied Kardinge (V 127 duizend euro)
In verband met de grondruil recreatiegebied Kardinge ontstaat er een voordelig resultaat omdat de feitelijke aankoop van de grond pas na 2015 plaatsvindt.

Overige (V 115 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op een voordeel van 115 duizend euro.

PROGRAMMA 6 Cultuur

6.1 Culturele infrastructuur V 3,7 miljoen euro

Achterstallig onderhoud Stadsschouwburg (V 465 duizend euro)
Wij hebben uw raad bij de jaarrekening 2014 geïnformeerd over de stand van zaken van het achterstallig onderhoud van de Stadsschouwburg. Wij hebben de aanbestedingsprocedure tijdig afgerond. Het proces voor het verkrijgen van de omgevingsvergunning heeft drie maanden langer geduurd dan was voorzien in verband met de monumentale status van het gebouw. Daardoor zijn de werkzaamheden opgeschoven. In verband met de weersgevoeligheid van een deel van de werkzaamheden (droog en maximaal 5 graden) was het niet mogelijk om het gehele project dit jaar af te ronden. Wij verwachten dat de werkzaamheden in de eerste helft van 2016 zullen worden afgerond

Onderhoud MartiniPlaza (V 2,2 miljoen euro)
In de gemeenterekening 2013 is door uw raad 6,6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud MartiniPlaza. Bij het opmaken van de rekening 2014 resteerde hiervan nog een bedrag van 4,291 miljoen euro. Dit bedrag is via een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 opnieuw bestemd door uw raad voor het achterstallig onderhoud MartiniPlaza. In 2015 hebben we hiervan 2,1 miljoen besteed.

Ambtelijke formatie/Personeel van derden OPSB (N 190 duizend euro)
Binnen de organisatie van de Oosterpoort/Stadsschouwburg (OPSB) is sprake van

vacaturevrijval op ambtelijke functies benodigd voor de zgn. flexibele schil. Daarnaast vullen we een deel van deze vacatureruimte op grond van de pieken in het culturele seizoen met personeel van derden. Dit betreft piekwerkzaamheden bij de programmering, productie, ticketing, horeca en podiumtechniek. Het saldo van vrijvallende vacatureruimte en extra inhuur personeel van derden leidt in 2015 tot een nadelig resultaat. De verklaring voor een hoge inzet van personeel van derden is voornamelijk het hoge serviceniveau dat we artiesten en bezoekers willen bieden, om onze attractiewaarde en daarmee onze positie in de markt ten opzichte van collegapodia te behouden.

Programmering OPSB (V 201 duizend euro)
2015 was een grillig jaar voor de popprogrammering. Zo viel het eerste halfjaar tegen en was het heel lastig artiesten in die periode naar Groningen te halen. De tweede helft van het jaar heeft daarentegen weer een voordelig beeld laten zien, met veel gerenommeerde popartiesten. Daarnaast was 2015 voor de theaterprogrammering een voorspoedig jaar en heeft ook de klassieke programmering alle beoogde doelen gehaald. Deze componenten hebben voor een voordelig resultaat in de programmering gezorgd. Desondanks is de grilligheid van de popmarkt van grote invloed op de planmatigheid van onze organisatie.

Horeca OPSB (N 236 duizend euro)
De afdeling horeca is afhankelijk van de publiekstroom binnen de genres van de programmering. Elk genre heeft een ander bestedingspatroon. Waar het publiek van de genres klassiek en theater een laag bestedingspatroon kent, zien we bij het publiek van het genre pop een hoger bestedingspatroon. In de eerste helft van 2015 hebben we minder concerten in het genre pop gehad, wat resulteert in een lagere omzet horeca. In 2015 zijn we met de portemonneeloze pauze begonnen bij het genre klassiek, een initiatief om in dit genre de horeca rendabeler te maken. Hierbij rekent de bezoeker bij aankoop van het kaartje al een drankje en garderobe af, waardoor de gemiddelde omzet per bezoeker stijgt.

Grand Theatre (V 2 duizend euro)
Het Grand Theatre valt sinds de zomer 2015 onder tijdelijke verantwoordelijkheid van de OPSB. Voor het begin van de werkzaamheden is een aparte begroting opgesteld, gerelateerd aan de bijdrage van de gemeente. We sluiten de jaarrekening af met een voordelig resultaat van 2 duizend euro.

Bijdrage multifunctionele accommodatie (MFA) de Wijert (V 800 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 heeft uw raad 800 duizend euro van het rekeningsresultaat bestemd voor het project MFA De Wijert. In 2016 werken we dit plan verder uit, waardoor dit bedrag nog niet is besteed in 2015 en als resultaat wordt gepresenteerd.
Inmiddels heeft uw raad besloten een aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor de bouw van MFA De Wijert en dit onder meer te bestemmen voor de nieuwbouw van een filiaal van bibliotheek/Groninger Forum. Daarnaast heeft uw raad besloten het krediet voor deze nieuwbouw deels te dekken uit bovenvermeld voordelige resultaat bij de rekening 2014.

Vrijval frictiekosten Biblionet (V 459 duizend euro)
Bij de afwikkeling van de fusie tussen Biblionet en het Groninger Forum is er een vrijval in de frictiekosten van 570 duizend euro. Na aftrek van gemaakte kosten voor de fusie resteert een bedrag van 459 duizend euro. We stellen uw raad voor dit bedrag weer terug te storten in de reserve exploitatierisico Forum.

Overige (4 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 4 duizend euro.

6.2 Deelname aan cultuur — N 428 duizend euro

Voorziening St. VRIJDAG (N 500 duizend euro)
In een bestuurlijk overleg tussen de St. VRIJDAG en de Gemeente Groningen is besloten tot een onafhankelijk onderzoek naar de financiële situatie van Vrijdag en om de financiële afwikkeling van de fusie nader te bekijken. Het onderzoek was ten tijde van het opstellen van de VGR 2015-II nog niet afgerond, en daarmee ook nog niet bekend of er een voorziening moest worden opgenomen.

Overig (V 72 duizend euro)
Overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 72 duizend euro.

PROGRAMMA 7 Verkeer

7.1 Fiets — V 534 duizend euro

Extra beleid verplaatsen (V 454 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 454 duizend euro betrekking op het onderwerp ‘fiets’. In april 2015 is door uw raad de Fietsstrategie vastgesteld en in juni 2015 is door uw raad besloten over het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Een groot deel van het extra beleid Verplaatsen wordt ingezet voor deze ambitie. Na het ‘groene licht’ van uw raad is na de zomer 2015 de uitvoering van maatregelen opgestart. Diverse maatregelen en projecten zijn in voorbereiding en ontwikkeling genomen, maar daarvan is het niet alle gevallen gelukt in 2015 te starten met de uitvoering. Deze maatregelen zijn daarom alsnog in 2016 gepland om te realiseren en een deel daarvan heeft ook nauwe relatie met de nieuwe visie 'Bestemming Binnenstad'.

Fiets parkeren (V 82 duizend euro)
Het voordeel van 82 duizend euro op met name lagere onderhoudskosten parkeren van fietsen in stallingen maakt onderdeel uit van het resultaat parkeerbedrijf (zie tevens deelprogramma 7.4).

Overige (N 2 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 2 duizend euro.

7.3 Auto — V 128 duizend eur0

Extra beleid verplaatsen (V 70 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in

totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 70 duizend euro betrekking op het onderwerp verkeersmaatregelen ‘auto’.

Extra beleid plankosten externe projecten (V 50 duizend euro)
In de begroting 2015 is 650 duizend euro aan aanvullend extra beleid opgenomen voor plankosten die samenhangen met bereikbaarheidsprojecten, waarvan de Gemeente Groningen niet de trekker is.
Het gaat om de Aanpak Ring Zuid, HOV-as West 3e fase, Tracébesluit Extra Sneltrein Groningen-Leeuwarden, Vervanging Gerrit Krolbrug. In 2015 is 600 duizend euro uitgegeven. De incidentele vrijval bedraagt 50 duizend euro.

Werken derden ringweg (-)
In 2015 zijn minder opdrachten werken voor derden met betrekking tot het project ringweg uitgevoerd dan begroot. Dit levert een lastenvoordeel op lasten van 5,2 miljoen euro en een nadeel aan baten van 5,2 miljoen euro. Het totale project heeft een neutraal saldo.

Overige (V 8 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een voordeel van 8 duizend euro.

7.4 Parkeren V 1,5 miljoen euro

Slotcalculatie Damsterdiep (V 516 duizend euro)
Het voordeel van 516 duizend euro betreft het resultaat op de slotcalculatie grond- en bouwexploitatie Damsterdiep; de realisatie van een parkeergarage met ruim 500 parkeerplaatsen, het nieuwe hoofdkantoor van woningcorporatie Nijestee en de herontwikkeling van het hoekpand Damsterdiep-Nieuweweg. In de vergadering van december heeft uw raad de slotcalculatie Damsterdiep vastgesteld en besloten deze middelen vrij te laten vallen ten gunste van het rekeningresultaat.

Parkeerbedrijf (V 980 duizend euro)
Het resultaat parkeerbedrijf bedraagt 1,062 miljoen euro positief en kan als volgt worden samengevat:

Deelprogramma	**Resultaat**	**V/N**
7.1 Fiets	82.000	V
7.4 Parkeren	980.000	V
Totaal	**1.062.000**	**V**

Op basis van de meerjarenprognose parkeerbedrijf was voor 2015 een tekort voorzien van 367 duizend euro. In de begroting 2015 heeft uw raad een bedrag van 367 duizend euro beschikbaar gesteld vanuit middelen extra beleid om het verwachte tekort te dekken. Het resultaat van het Parkeerbedrijf is voor 2015 uitgekomen op 695 duizend positief. Inclusief de beschikbaar gestelde middelen extra beleid bedraagt het resultaat parkeerbedrijf 1,062 miljoen euro positief.

Nadere toelichting afwijkingen deelprogramma 7.4 Parkeren
De lasten vallen per saldo 540 duizend euro lager uit. Voor de parkeergarages, de P&R

terreinen en de buurtstallingen zijn minder kosten gemaakt voor regulier onderhoud en uitbesteed werk. Voor parkeerhandhaving (straat parkeren) is extra inzet gepleegd. De hogere kosten worden deels gecompenseerd door hogere parkeerinkomsten

De baten vallen per saldo 440 duizend euro hoger uit ten opzichte van de begroting 2015. Het positieve resultaat wordt vooral veroorzaakt door een sterke stijging van de inkomsten uit het straat parkeren in verband met de nieuwe parkeerautomaten Card Only (daardoor geen inbraken meer in automaten), de uitbreiding van betaald parkeren (waaronder parkeren op zondag) en parkeerhandhaving.

Ontsluitingsweg Helperplein (-)
Uw raad heeft op 26 november 2014 een krediet beschikbaar gesteld voor de ontsluitingsweg Helperplein. De gemaakte kosten in 2015 zijn ten laste van het krediet gebracht. Dit leidt tot een afwijking op lasten en baten van beide 116 duizend euro, per saldo neutraal.

Overige (N 3 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 3 duizend euro.

7.6 Overig verkeer V 896 duizend euro

Projecten verkeer en vervoer (N 238 duizend euro)
Betreft een nadeel op de kapitaallasten investeringen projecten verkeer en vervoer.

Extra beleid verplaatsen (V 38 duizend euro)
De vrijval op het extra beleid voor het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer bedraagt in totaal 704 duizend euro. Hiervan heeft 38 duizend euro betrekking op het onderwerp onderzoeks- en proces kosten ‘overig verkeer’.

Vrijval kapitaallasten (V 1.117 duizend euro)
Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door het later uitvoeren van projecten ten opzichte van het beschikbaar stellen van het budget voor kapitaallasten. De vrijval kapitaallasten is verantwoord onder de deelprogramma’s 2.5, 7.6 en 8.5 en moet in samenhang worden gezien.
De vrijval kapitaallasten is in dit deelprogramma is 1,117 miljoen euro voordelig.

Overige (N 21 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 22 duizend euro.

PROGRAMMA 8 Wonen

8.1 Doelgroepen V 345 duizend euro

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (V 502 duizend euro)
Het voordelig resultaat van per saldo 502 duizend euro op het stimuleringsfonds volkshuisvesting is ontstaan door meer rente inkomsten (V 124 duizend euro) en minder verstrekte leningen ten opzichte van begroot (V 378 duizend euro).

Leges Doelgroepen (N 83 duizend euro)
Door een afname van het aantal verleende vergunningen huisvestingswet en splitsingsvergunning en omdat de achterstand in de aanpak van illegale kamerverhuurpanden grotendeels is weggewerkt, is 101 duizend euro minder leges ontvangen dan begroot. Hier tegenover staat een voordeel op de ureninzet van 18 duizend euro.

Extra Beleid Wonen (N 60 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat om startersleningen, jongerenhuisvesting en uitvoeren woonvisie. Ten opzichte begroting is 60 duizend euro meer uitgegeven.

Overige (N 14 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 14 duizend euro.

8.2 Nieuwbouw V 1,6 miljoen euro

Extra Beleid Duurzaamheid (V 475 duizend euro)
Voor het thema duurzaamheid is in 2015 vanuit extra beleid 2 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2015 is hiervan 1,525 miljoen euro uitgegeven.

Extra Beleid Wonen (V 507 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat in deelprogramma nieuwbouw om Cofinanciering, stimuleren CPO en stimuleren woningmarkt. Ten opzichte van de begroting is 507 duizend euro minder uitgegeven.

Infoversum (N 2,5 miljoen euro)
Als gevolg van het faillissement van Stichting Infoversum houden we er rekening mee dat de gemeentelijke lening ter grootte van 2,5 miljoen euro niet wordt afgelost. We treffen hiervoor een voorziening van 2,5 miljoen euro.

Ciboga Infoversum (N 388 duizend euro)
Als gevolg van het faillissement van het Infoversum heeft de grondexploitatie Ciboga een tekort op eindwaarde van 388 duizend euro in verband met een te verwachten rentebaatderving.

Leges bouwactiviteiten (V 618 duizend euro)
In tegenstelling tot voorgaande jaren is in 2015 een meeropbrengst op de leges

bouwactiviteiten gerealiseerd. Deze meeropbrengst komt door gerealiseerde leges uit grote projecten met een legesbedrag boven de 200 duizend euro. Ten opzichte van de actuele begroting legesinkomsten bouwactiviteit 2015 van 6,2 miljoen euro is incidenteel 829 duizend euro meer aan leges gerealiseerd. De afwijking ten opzichte van de raming leges 2015 is als volgt:

Leges projecten tot 50 duizend euro	V	85 duizend euro
Leges projecten 50 tot 200 duizend euro	N	469 duizend euro
Leges projecten 200 duizend euro en meer	V	1,2 miljoen euro
Totaal	**V**	**829 duizend euro**

Door meer ureninzet en hogere uitgaven op overige goederen en diensten zijn de lasten 211 duizend euro hoger dan begroot. Het totale resultaat bedraagt 618 duizend euro positief.

Leges Nieuwbouw overig (N 59 duizend euro)
Door een afname van het aantal verleende vergunningen met betrekking tot vellen van de houtopstand, handelsreclame, aanlegactiviteiten, in gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid en makelaarsfaxen is 31 duizend euro minder leges ontvangen dan begroot. Daarnaast zijn de lasten met betrekking tot genoemde vergunningen ook toegenomen (28 duizend euro nadeel).

Rechtszaak bouwleges (V 189 duizend euro)
Door een uitspraak van de Hoge Raad is de Gemeente Groningen in een bouwlegeszaak in het gelijk gesteld. Door deze uitspraak moest de tegenpartij, naast de oplegde legesfactuur, ook de wettelijke invorderingsrente betalen. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van 189 duizend euro.

Resultaten slotcalculaties (V 635 duizend euro)
Betreft resultaten op slotcalculaties project ontwikkellocaties en achter de reitdijk van in totaal 635 duizend euro voordelig.

Activering bovenwijkse voorzieningen Berlage- en Sontbrug (V 1,941 miljoen euro)
Dit is een administratief resultaat dat ontstaat doordat in 2015 meer investeringen in bovenwijkse voorzieningen zijn geactiveerd dan we hadden opgenomen in de begroting 2015. In de begroting 2015 gingen we ervan uit dat 27 miljoen euro aan bovenwijkse voorzieningen zou worden geactiveerd. De realisatie is 1,941 miljoen euro hoger dan begroot. Deze middelen worden toegevoegd aan een beklemde reserve, waaruit de jaarlijkse kapitaallasten kunnen worden betaald.

ISV (V 200 duizend euro)
De lasten in relatie tot ISV projecten bouwlocaties zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit levert een voordeel op van 150 duizend euro. Daarnaast is er een voordeel op de baten van 50 duizend euro.

Werken derden (N 20 duizend euro)
In 2015 zijn meer opdrachten werken voor derden uitgevoerd dan begroot. Hierdoor is 372 duizend euro meer aan inkomsten en uitgaven gerealiseerd. Echter waren voor een aantal opdrachten de in rekening gebrachte uurtarieven lager dan de interne uurtarieven. Dit resulteert in een nadeel van 20 duizend euro.

Overige (N 43 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 43 duizend euro.

8.3 Bestaande woningvoorraad V 2,0 miljoen euro

Wijkperspectieven (gebiedsgericht werken) (V 300 duizend euro)
In 2015 is voor de wijkperspectieven (gebiedsgericht werken) 300 duizend euro niet uitgegeven. Het gaat om incidenteel extra beleid. Aan uw raad wordt middels een raadsvoorstel Integraal gebiedsgericht werken: gebiedsprogramma 2016 voorgesteld om een voorbeslag van 270 duizend euro te leggen op het rekeningresultaat.

Wijkwethoudersbudgetten (V 116 duizend euro)
In 2015 is voor de wijkwethoudersbudgetten (gebiedsgericht werken) in deelprogramma bestaande woningvoorraad 446 duizend euro begroot. In de 5 stadsdelen (Zuid, Binnenstad, Oude Wijken, Oost en Noord-West) is in 2015, 330 duizend euro uitgegeven. Het restant bedraagt 116 duizend euro.
De nieuwe werkwijze van integraal gebiedsgericht werken vraagt tijd en ruimte om zich verder te ontwikkelen, waarbij gebiedsteams worden vorm gegeven. Het totaal beschikbaar gestelde bedrag is in 2015 mede daarom nog niet volledig benut.

Wonen op het water (V 135 duizend euro)
De beschikbare middelen zijn in 2015 niet uitgegeven. Dit leidt tot een voordeel van 135 duizend euro. We zijn in 2015 gestart met het maken voor een visie/ruimtelijk kader voor het gebruik van water in de stad. Middels een brief aan uw raad bent u in oktober 2015 geïnformeerd en geconsulteerd over de belangrijkste uitgangspunten voor het ruimtelijk kader en over de vervolgstappen in het proces.

Subsidieproject geluid reducerende maatregelen (V 196 duizend euro)
Het subsidieproject geluid reducerende maatregelen is in 2014 van start gegaan. Dit in navolging van het handhavingsproject 0 dB/geluid reducerende maatregelen bij kamerverhuurpanden. Op basis van het aantal aanvragen en verstrekte subsidies is 196 duizend euro niet besteed in 2015.

Vrijval voorziening Volkshuisvesting (V 110 duizend euro)
In het verleden zijn niet geborgde leningen verstrekt aan woningbouwcorporaties. Voor het risico is een voorziening gevormd. Aangezien de leningenportefeuille afloopt kan een deel van de voorziening vrijvallen. Het gaat om een bedrag van 110 duizend euro.

Slotcalculatie Lewenborg Centrumzone (V 162 duizend euro)
Uw raad heeft in 2015 de slotcalculatie Lewenborg Centrumzone vastgesteld en besloten om van het voordelig resultaat 162 duizend euro aan de algemene middelen toe te voegen.

ISV Wijkvernieuwing (N 180 duizend euro)
In 2015 is voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van ISV projecten wijkvernieuwing 180 duizend euro meer uitgegeven. Het gaat om diverse wijken in de Stad zoals Lewenborg, Corpus den Hoorn en Paddepoel Zuid-Oost.

Slotcalculatie Lewenborg Centrumzone ISV (V 1,2 miljoen euro)
Uw raad heeft in 2015 de slotcalculatie Lewenborg Centrumzone vastgesteld en besloten om 1,2 miljoen euro van het totaal resultaat van 1,362 miljoen euro in te zetten voor de bezuinigingstaakstelling ISV.

Overige (N 48 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 48 duizend euro.

8.4 Cultuurhistorie en archeologie V 2,0 miljoen euro

Extra Beleid Archeologie (V 43 duizend euro)
Het jaarprogramma Archeologie wordt jaarlijks door het college vastgesteld. Het jaarprogramma 2015 wordt deels gedekt uit extra beleid. In 2015 is van het extra beleid 43 duizend euro niet uitgegeven.

Extra Beleid Monumenten (V 90 duizend euro)
Jaarlijks stelt het college een bestedingsprogramma Monumenten vast. Hierbij is vooraf niet duidelijk welke plannen (en dus subsidies) definitief doorgaan, uitgesteld worden, of uiteindelijk toch niet doorgaan. Van het bestedingsprogramma Monumenten 2015 is 90 duizend euro aan extra beleid niet uitgegeven.

Extra Beleid wettelijke taken Cultuurhistorie (V 210 duizend euro)
In de begroting 2015 is voor uitvoering van wettelijke taken cultuurhistorie structureel 300 duizend euro beschikbaar gesteld in verband met het wegvallen van de ISV-financiering. In het voorjaar 2015 is pas een besluit genomen over de invulling, als onderdeel van het bestedingsprogramma Monumenten 2015. De wervingsprocedure heeft pas na de zomer plaatsgevonden, waardoor de feitelijke invulling pas eind van 2015 is rondgekomen. Als gevolg daarvan is 210 duizend euro niet uitgegeven.

Overige (V 3 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen met betrekking tot ureninzet en uitvoeringskosten tellen op tot een voordeel van 3 duizend euro.

8.5 Overig wonen N 2,7 miljoen euro

Projecten stadsdelen (N 101 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse projecten stadsdelen in relatie tot ontwikkelingsplan Selwerd.

Bezuinigingstaakstelling gebiedszaken (N 80 duizend euro)
Een oude bezuinigingsopgave Stadsdeelcoördinatie ''verandertrajecten RO/EZ'' is in 2015 niet volledig gerealiseerd. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 80 duizend euro.

Resultaten afgesloten projecten (N 7 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse afgesloten projecten.

Resultaten afgesloten grondexploitaties (V 724 duizend euro)
Betreft resterende resultaten op diverse slotcalculaties afgesloten grondexploitaties. Het gaat onder andere om Gravenburg, Overwinningsplein, Vinkhuizen. Voorgesteld wordt om deze resultaten toe te voegen aan de reserve grondzaken.

Extra beleidsgelden Wonen (V 236 duizend euro)
Uit extra beleid zijn intensiveringsmiddelen voor wonen beschikbaar gesteld. Het gaat in deelprogramma overig wonen om starters- en procesgelden. Ten opzichte van de begroting is 236 duizend euro minder uitgegeven.

Grondzaken (V 70 duizend euro)
Betreft een resultaat op plankostencomplexen van 125 duizend euro voordeel en op de motie erfpacht van 55 duizend euro nadeel in relatie tot de reserve Grondzaken.

Erfpacht (N 82 duizend euro)
Binnen de exploitatie van de erfpachtterreinen is een van 8 voordeel duizend euro in de lasten (rente) en een nadeel van 90 duizend euro in de baten (pachten en verkoop), per saldo een nadeel van 82 duizend euro.

Erfpacht Waagstraat (V 5 duizend euro)
De baten en lasten van erfpacht Waagstraat worden bij deelprogramma 8.5 verantwoord. Echter de begroting is abusievelijk bij deelprogramma 2.5 opgenomen. Zowel bij deelprogramma 2.5 als bij deelprogramma 8.5 leidt dit tot afwijkingen aan de lasten- en batenkant. Per saldo gaat het om een kleine afwijking ten opzichte van de begroting.

Bezuiniging ISV (N 2,5 miljoen euro)
Conform door uw raad destijds is besloten moet er vanuit ISV middelen worden bijgedragen aan de concernbezuinigingen. Een bedrag van 2,5 miljoen euro moet nog worden onttrokken aan de reserve ISV.

Rente reserve ISV (N 22 duizend euro)
Aan rente inkomsten op de reserve ISV is 470 duizend euro in 2015 begroot. De werkelijke rente inkomsten in 2015 zijn 448 duizend euro.

ISV Stadsdelen (N 519 duizend euro)
Op ISV stadsdelen is 519 duizend euro meer uitgegeven dan begroot. Genoemde bedrag moet nog worden onttrokken aan de reserve ISV.

Kapitaallasten extra beleid (N 404 duizend euro)
Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door het later uitvoeren van projecten ten opzichte van het beschikbaar stellen van het budget voor kapitaallasten. De vrijval kapitaallasten is verantwoord onder de deelprogramma's 2.5, 7.6 en 8.5 en moet in samenhang worden gezien.
De vrijval kapitaallasten is in dit deelprogramma is 404 duizend euro nadelig.

Overige (N 40 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 40 duizend euro.

PROGRAMMA 9 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

9.1 Kwaliteit van de leefomgeving V 1,2 miljoen euro

Stormschade Kraneweg (V 287 duizend euro)
Uw raad heeft bij de jaarrekening 2013 besloten om 600 duizend euro te besteden aan het herplanten van bomen op de meest urgente locaties. In 2014 is van de 600 duizend euro 35 duizend euro uitgegeven. Het resteerde bedrag van 565 duizend euro is middels een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 aan de begroting 2015 toegevoegd. In 2015 is 290 duizend euro niet uitgegeven. Het project heeft vertraging opgelopen omdat we nutsbedrijven laten 'meeliften' bij het project herplanten van de bomen. De weg hoeft dan maar één keer open.

Groot onderhoud kinderboerderijen (V 400 duizend euro)
In 2014 en 2015 heeft uw raad aan extra beleid 250 duizend euro beschikbaar gesteld voor grootonderhoud en renovatie van de kinderboerderijen Beestenborg en Stadspark. Het groot onderhoud aan de kinderboerderij Beestenborg (100 duizend euro) is in 2014 uitgevoerd. Het restant bedrag van 150 duizend euro is middels een bestemmingsvoorstel bij de rekening 2014 aan de begroting 2015 toegevoegd. In 2015 is duidelijkheid gekomen over de toekomst van de kinderboerderij Stadspark. De plannen voor het opknappen van het gebouw kunnen nu worden uitgevoerd. Het restant van 400 duizend euro is hiervoor nodig.

Herplant bomen (V 390 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is door uw raad voor de herplant van bomen extra geld van 477 duizend euro beschikbaar gesteld. In 2015 is hiervan 87 duizend euro voor de herplant van kastanjes uitgegeven. Het restant bedrag van 390 duizend euro is nog niet uitgegeven omdat de zorgvuldige afstemming met bewoners en het proces van vergunningverlening langer tijd nodig heeft.

Leges begrafenisrechten (N 58 duizend euro)
Op de activiteit begraven is een hogere incidentele opbrengst op de afkoop van toekomstig grafonderhoud gerealiseerd van 46 duizend. Daartegenover staan tevens meer uitgaven van 104 duizend euro.

Beheerplannen begraafplaatsen (V 45 duizend euro)
Uw raad heeft op 28 mei 2014 een budget beschikbaar gesteld van 357 duizend euro voor de uitvoering van de beheersplannen begraafplaatsen. De uitvoering vindt plaats over 3 jaren. In 2014 is hiervan 232 duizend euro besteed. In 2015 is van het restant 80 duizend euro uitgegeven aan de kosten voor de uitvoering van maatregelen voortvloeiend uit de beheerplannen.

Beheer openbare ruimte (V 77 duizend euro)
In het Beheer van de Openbare Ruimte (BOR) zijn lagere kosten gemaakt voor met name vegen en onkruid- en ongediertebestrijding (V 95 duizend euro). Verder zijn de opbrengsten uit schoon, heel en veilig lager (N 18 duizend euro).

Kunstwerken en water (V 65 duizend euro)
De onderhoudskosten met betrekking tot ureninzet en externe kosten voor bruggen en

watertaken zijn lager dan begroot (V 16 duizend euro). Door met name een incidentele uitkering van de verzekering in verband met schade zijn in 2015 meer baten gerealiseerd (V 49 duizend euro).

Beheer openbare ruimte overig (V 193 duizend euro)
Op de overige onderdelen van het beheer en onderhoud van de Gemeente Groningen is een voordeel van per saldo 193 duizend euro ontstaan. Het resultaat is als volgt opgebouwd:
Groen- en speelvoorzieningen V 123 duizend euro
Verkeersvoorzieningen V 20 duizend euro
Beheer V 23 duizend euro
Commerciële straatreiniging V 5 duizend euro
Verkiezingen V 22 duizend euro

Stadstoezicht (N 229)
De procesverbaalvergoedingen die de gemeenten ontvangen voor de handhavende taken van Boa's zijn per 1 januari 2015 definitief vervallen. In de begroting wordt jaarlijks rekening gehouden met een opbrengst van 239 duizend euro. De effecten kunnen niet binnen de begroting worden opgevangen. In 2015 is nog een procesverbaalvergoeding van 2014 van 10 duizend euro ontvangen. Vanaf 2016 is het nadeel in het financieel meer jaren beeld meegenomen.

Precariobelasting (V 53 duizend euro)
De inkomsten precariorechten (580 duizend euro) zijn 20 duizend euro hoger dan begroot door een toename van de inkomsten precario gebruik gemeente grond. Door minder ureninzet handhaving en externe kosten is een voordeel op de lasten ontstaan van 33 duizend euro.

Overige (N 2 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 2 duizend euro.

9.2 Afvalinzameling en verwerking V 176 duizend euro

Bedrijfsafval (V 149 duizend euro)
Ten opzichte van de begroting is sprake van een hogere bate (579 duizend euro) wegens een toename van het afvalaanbod, waardoor er meer tonnages in rekening konden worden gebracht. Echter door de hogere omzet zijn er ook hogere verwerkings- en inzamelkosten (430 duizend euro). Het resultaat is per saldo 149 duizend euro.

Huishoudelijk afval (- duizend euro)
Bij de begroting 2015 is 1,3 miljoen euro onttrokken aan de voorziening afvalstoffenheffing om tot een kostendekkendheid van 100% te komen. In werkelijkheid is een onttrekking van 1,2 miljoen euro toereikend om tot een kostendekkende exploitatie te komen.

Overige (V 27 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een voordeel van 27 duizend euro.

9.3 overig onderhoud en beheer openbare ruimte — V 311 duizend euro

Project Grondig (V 243 duizend euro)
Uw raad heeft in 2011 voor het project ‘Bodeminformatie van gemeentelijke eigendommen in beeld ‘(GRONDIG), 829 duizend euro beschikbaar gesteld. De totale kosten bedragen 586 duizend euro.

Met het project Grondig is op programmatische wijze de bodemkwaliteit van alle gemeentelijke eigendommen onderzocht. Middels een collegebrief hebben we uw raad geïnformeerd over de resultaten van fase 2 van het project. Tijdens het project is circa 370 hectare aan gemeentelijke eigendommen onderzocht. Hiervan blijkt circa 207 hectare licht tot matig verontreinigd en 17 hectare sterk verontreinigd te zijn. Uit risicobeoordelingen blijkt dat de aangetroffen verontreinigingen bij het huidige gebruik geen risico's voor de gebruikers veroorzaken.

Vrijval voorziening Beckerweg (V 320 duizend euro)
Voor de nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties is een voorziening beschikbaar. In relatie tot de te verwachten kosten voor de komende jaren is de voorziening te hoog. Hierdoor hebben we in 2015,
320 duizend euro vrij laten vallen.

Bodembeheer (N 129 duizend euro)
Voor het uitvoeren van bodemwerkzaamheden binnen en buiten de Gemeente Groningen waren de kosten met betrekking tot de ureninzet 190 duizend euro hoger dan begroot. Van deze kosten hebben we 61 duizend euro kunnen doorrekenen aan externen. Het resultaat is per saldo 129 duizend euro nadelig.

Bezuinigingstaakstelling GEO (N 100 duizend euro)
Een taakstelling op GEO-werkzaamheden is in 2015 niet volledig gerealiseerd. Dit leidt per saldo tot een nadeel van 100 duizend euro.

Overige (N 23 duizend euro)
Diverse voor- en nadelen tellen op tot een nadeel van 23 duizend euro.

PROGRAMMA 10 Veiligheid

10.4 Fysieke veiligheid **V 1 duizend euro**

Aardbevingen (N 447 duizend euro)
In de gemeentebegroting 2015 is door uw raad 4,1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de activiteiten die samenhangen met de gevolgen van aardbevingen. In dit bedrag zat een post onvoorzien van 300 duizend euro. In totaal is een bedrag aan lasten van 3,9 miljoen euro gedeclareerd. Hiermee zijn we nagenoeg op de begroting uitgekomen.

Op het moment van het opstellen van de jaarrekening is er nog geen definitieve duidelijkheid over de definitieve toekenning van de vergoeding van de lasten door het Rijk/NCG. Voor een bedrag van 2,9 miljoen is er wel overeenstemming. Daarom wordt voorzichtigheidshalve een bedrag van 1 miljoen voorzien. Daarnaast zijn er voordelen met betrekking tot niet begrote inkomsten over 2014 (298 duizend euro), de teruggave BTW-compensatiefonds (127 duizend euro) en overige voordelen van in totaal 128 duizend euro.

Veiligheidsregio Groningen (V 636 duizend euro)
De Veiligheidsregio Groningen geeft van haar resultaat 2014 1 miljoen euro en van haar verwachte resultaat 2015 500 duizend euro terug aan de gemeenten.
Het aandeel van de gemeente Groningen voor 2014 betreft 421 duizend euro en voor 2015 215 duizend euro. Per saldo een resultaat van 636 duizend euro.

Veiligheidsregio Groningen-nominale compensatie (N 223 duizend euro)
In 2015 is vanwege de gemeentelijke methodiek van nominale compensatie per saldo 223 duizend euro gekort op het budget voor de Veiligheidsregio Groningen.
Deze korting kunnen we niet doorgeven aan de Veiligheidsregio Groningen en leidt tot een nadeel in 2015. In 2016 is deze werkwijze aangepast zodat een dergelijk resultaat niet meer voorkomt.

De overige kleinere afwijkingen tellen op tot in totaal een voordeel van 35 duizend euro.

PROGRAMMA 11 Stadhuis en Stadjer

11.3 Publieke dienstverlening **V 547 duizend euro**

Proceskostenvergoeding belastingen (V 242 duizend euro)
Uw Raad heeft voor 2015 325 duizend euro beschikbaar gesteld uit extra beleidsmiddelen om de stijging van de proceskostenvergoedingen op te kunnen vangen. Dit jaar is er sprake van een kentering. Het aantal bezwaarschriften (ook die afkomstig van no-cure-no-pay bureaus) is sterk afgenomen.
Bovendien is er onlangs een rechterlijke uitspraak gedaan waarin een zodanige uitleg wordt gegeven aan de aangepaste regeling van de proceskostenvergoedingen dat er (tegen de verwachting in) sprake was van een substantiële verlaging van de uit te keren vergoeding.

De overige kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 305 duizend euro.

PROGRAMMA 12 College en Raad

12.1 College en Raad — V 6,3 miljoen euro

Mobiliteit topkader (V 255 duizend euro)
Het budget mobiliteit topkader is een structureel budget. In 2015 is 255 duizend euro van het totale budget van 500 duizend euro niet gebruikt voor de mobiliteit van het topkader. Het is moeilijk in te schatten welk beroep jaarlijks wordt gedaan op dit budget.

Rente resultaat uitruil structureel/incidenteel (V 694 duizend euro)
Voor de in 2015 uit te voeren uitruil incidenteel geld voor structureel geld is structureel 2,9 miljoen euro beschikbaar. Incidenteel is 45,6 miljoen euro nodig. Voor de berekening van het benodigde structurele geld is in voorgaande begrotingen rekening gehouden met rentepercentages die hoger zijn dan het geldende rente omslag percentage van 3%. Door de lagere rente ontstaat in 2015 een structureel rente resultaat van 287 duizend euro en incidenteel een volume resultaat van 60 duizend euro.
De structurele effecten van de uitruil die in 2013 (160 duizend euro nadeel) en 2014 (587 duizend euro voordeel) heeft plaatsgevonden zijn onderdeel van het resultaat rekening 2015. Per saldo een positief resultaat van 347 duizend euro. In de begroting 2016 is het structurele effect van 347 duizend euro meegenomen.
In totaal hebben we in 2015 een positief rente resultaat op de uitruil van 694 duizend euro.

structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2013	N	160	
structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2014	V	507	(extra beleid)
structureel resultaat ruil structureel/incidenteel 2015	V	287	(extra beleid)
incidenteel resultaat ruil structureel/incidenteel 2015	V	60	
	V	**694**	

Vrijval bodemsanering (V786 duizend euro)
Via het gemeentefonds is de decentralisatie uitkering bodemsanering ontvangen. Omdat in 2015 nog geen bestedingsplan bodemsanering is vastgesteld valt de uitkering van 786 duizend euro vrij in het resultaat**.**

Nominale compensatie (V 2,9 miljoen euro)
De nominale ontwikkelingen over 2015 stellen we ten opzichte van de begroting 2015 neerwaarts bij. Voor 2015 is de nominale compensatie op dit moment 0,77%.
In de begroting 2015 gingen we nog uit van een nominale compensatie van 1,79% voor 2015. Dit betekent een daling van 1,02%. De neerwaartse aanpassing wordt grotendeels verklaard door aanpassingen in de pensioenpremies. Als gevolg van het afgesloten pensioenakkoord zijn de pensioenpremies in 2015 verlaagd. Naast de aanpassing van de pensioenpremies heeft het ABP de herstelopslag laten vervallen vanaf 1 januari 2015. Deze aanpassingen leiden tot een loonkostenmutatie van -1,06%. Hierbij is rekening gehouden met de op dinsdag 7 juli 2015 bekend geworden afspraak dat de premie vrijval voor de werkgever (0,74%) in 2015 incidenteel wordt omgezet naar salaris. Hiermee wordt het eerder afgesloten pensioenakkoord uitgevoerd. De uitkering vanaf 2016 is betrokken bij de CAO onderhandelingen.
De prijsmutatie van de materiële overheidsconsumptie is over 2015 ten opzichte van de primitieve begroting verlaagd van 1,5% naar 0,6%, Tenslotte is de basis waarover nominale

compensatie wordt ontvangen, geactualiseerd. Per saldo leiden bovenstaande mutaties over 2015 tot een lagere nominale compensatie van 2,9 miljoen euro in 2015. Daarnaast heeft een nacalculatie over 2013 en 2014 plaatsgevonden. De loonkostenmutatie in beide jaren is onveranderd gebleven. De prijsmutatie 2013 is met 0,2% gedaald. Dit leidt tot een voordeel van 0,1 miljoen euro. De prijsmutatie 2014 is met 0,1% gestegen. Dit leidt tot een nadeel van 0,1 miljoen euro. Bovenstaande ontwikkelingen leiden per saldo tot een voordeel van 2,9 miljoen euro in 2015.

Bezuinigingen (N 2 miljoen euro)
De bezuinigingen doorlichting eigen organisatie en doorlichting programma's, beide 2 miljoen euro, worden in 2015 nog niet gerealiseerd. Hierdoor ontstaat een nadeel van 4 miljoen euro. Van het structurele budget weglek bezuinigingen van in totaal 2,1 miljoen euro (bezuinigingspakket 2011-2014) resteert nog 1,1 miljoen euro. Het structurele budget "risico's bezuinigingen" van 0,5 miljoen euro is in 2015 niet aangewend. Bij de begroting 2014 heeft uw raad 7,6 miljoen euro beschikbaar gesteld om niet te realiseren bezuinigingen af te boeken. Van dit budget resteert nog 174 duizend euro. De bezuiniging verlenging afschrijvingstermijnen heeft 216 duizend euro meer opgebracht dan begroot. Per saldo ontstaat een nadeel van 2 miljoen euro op de bezuinigingen.

Stelposten Extra beleid (V 2,4 miljoen euro)
Jaarlijks worden voorstellen gedaan voor nieuwe projecten en initiatieven. Deze projecten kunnen gedekt worden met Extra Beleidsgeld. Indien uw Raad hiervoor geld beschikbaar stelt maar de plannen zijn nog niet concreet genoeg dan worden de middelen extra beleid tijdelijk geparkeerd bij het concern. Zodra plannen en uitwerkingen concreet zijn, kan het geld beschikbaar worden gesteld. Voor een aantal van deze projecten is het geld niet opgehaald. Dit valt dus vrij ten gunste van het concernresultaat.

Het gaat hierbij om de volgende projecten:

Uit 2007: Terreinwinst	V	13
Uit 2008: Terreinwinst	V	62
Uit 2009: Project Oud & Nieuw	V	5
Uit 2013: Bereikbaarheid	V	1.400
Uit 2015: Leren	V	443
Uit 2014: Risicobuffer	V	125
Uit 2015: Gebiedsgericht werken	V	300
Uit 2015: Bijdrage GR Meerstad	V	33
	V	2.381

In totaal is de vrijval extra beleid 3,2 duizend euro. De vrijval extra beleid van in totaal 794 duizend euro (507 duizend euro en 287 duizend euro) die betrekking heeft op de ruil incidenteel/structureel geld is verantwoord bij de het onderdeel rente resultaat uitruil incidenteel/structureel (zie Rente resultaat uitruil structureel/incidenteel).

Vrijval voorziening Enexis (V 3,9 miljoen euro)
Vanuit de 'Verkoop Vennootschap BV' is een agio uitkering ontvangen van 3,9 miljoen euro. Hiermee is een deel van de vordering die we hebben op deze BV afgeboekt. Tegenover deze vordering staat een voorziening. Hieruit kan nu een deel ter grootte van de uitkering vrijvallen.

Resultaat voorgaande jaren (N 1,6 miljoen euro)
Bij het opstellen van de begroting 2015 was nog niet geheel zicht op de ontvlechting van de budgetten 2014 vanwege de reorganisatie en centralisatie van budgetten naar het SSC. Bij de rekening 2015 zijn bij de concernstelposten nadelige effecten van de ontvlechting van in totaal 1,6 miljoen euro naar voren gekomen.

Rente (N 700 duizend euro)
In de begroting hebben we een verwachte renteopbrengst begroot op reserves en voorzieningen van voldoende omvang van 1,2 miljoen euro. In de realisatie is 500 duizend euro, de rentebaten van de Algemene Egalisatie Reserve, op dit programma verantwoord. Dat resulteert in een negatief resultaat van 700 duizend euro. De rentebaten van de andere reserves en voorzieningen van voldoende omvang zijn verantwoord onder programma 13.

Penvoering Wmo 2015 / ZIN 18+ Groningse gemeenten (géén verschil)
In 2015 hebben wij, voor de samenwerkende 22 Groningse gemeenten, uitvoering gegeven aan het inkooptraject en het contractbeheer voor de transitie van Awbz taken naar de Wmo 2015. Dit houdt in dat de penvoering, waaronder het contractmanagement, en de financiële verwerking deel uitmaken van onze financiële huishouding. Deze financiële verwerking bestaat uit de vergoeding voor onze penvoering en betalingen aan zorgaanbieders en de daaraan verbonden bijdragen van de Groningse gemeenten. Aangezien deze financiële verwerking niet in de gemeentebegroting is opgenomen is er sprake van een overschrijding van de lasten van 40 miljoen euro, deze is gelijk aan de, niet begrote, hogere baten.

Uitvoering penvoering ZIN 18+ (géén verschil)
In 2015 hebben bijna alle Groninger gemeenten de inkoop van de zorg in natura voor AWBZ 18+ gezamenlijk uitgevoerd. De gemeente Groningen heeft hiervoor als penvoerder gefungeerd. Hiervoor zijn incidenteel kosten gemaakt (0,4 miljoen euro), die door de deelnemende gemeenten zijn vergoed.

Vergoeding BTW-compensatiefonds (V 893 duizend euro)
Het resultaat op het BTW-compensatiefonds bedraagt 893 duizend euro voordelig. Dit resultaat ontstaat doordat BTW op investeringen in rioleringen ad 2 miljoen euro kan worden gecompenseerd bij het BTW compensatiefonds. Voor deze terug te vorderen BTW is 1,2 miljoen euro begroot. Resteert een resultaat van 843 duizend euro. Daarnaast is er doorgeschoven BTW gecompenseerd (50 duizend euro).

Bestuurlijke dienstverlening (V 271 duizend euro)
Het traject bestuurlijke dienstverlening heeft een doorlooptijd van enkele jaren. In 2015 is 271 duizend euro van het budget niet besteed. In 2016 willen we voor de verbetering van de bestuurlijke dienstverlening stellers trainingen organiseren en het bestuurlijke besluitvorming (project DiGi A-Z) digitaliseren.

Organisatiekosten Stadsontwikkeling (N 1,3 miljoen euro)
Het resultaat op de organisatiekosten Stadsontwikkeling bedraagt 1,3 miljoen euro nadelig. Dit resultaat wordt in hoofdlijnen verklaard door het niet halen van taakstellingen op nominale compensatie, een nadeel op werken derden, een tekort op dekking SSC-overhead en minder dekking uit ureninzet projecten en kostendekkende producten.

Werken voor derden (géén verschil)
In 2015 zijn meer opdrachten werken voor derden uitgevoerd dan begroot. Hierdoor is 348 duizend euro meer aan inkomsten en uitgaven gerealiseerd.

Dotatie voorziening wethouderspensioenen (N 500 duizend euro)
Op basis van nieuwe actuariële berekeningen per 31 december 2015 valt de op te nemen pensioenvoorziening hoger uit. Derhalve heeft er een dotatie plaatsgevonden van 481 duizend euro, waarmee de voorziening van voldoende niveau is.

Overige afwijkingen (V 322 duizend euro)
De overige afwijkingen tellen op tot een voordeel van 401 duizend euro.

PROGRAMMA 13 Algemene inkomsten en post onvoorzien

13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien N 1,8 miljoen euro

Algemene uitkering (N 3,8 miljoen euro)

Algemene uitkering 2013 (N 66 duizend euro)
Uit de meicirculaire 2015 blijkt dat de integratie uitkering Wmo over 2013 4 duizend euro hoger uitvalt. Daarnaast is de verdeelmaatstaf OZB bijgesteld. Dit leidt tot een nadeel van 70 duizend euro. Per saldo een nadeel van 66 duizend euro.

Algemene uitkering 2014 (N 6 duizend euro)
Uit de meicirculaire 2015 blijkt de integratie uitkering Wmo over 2014 15 duizend euro hoger uit te vallen en de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang 53 duizend euro hoger uit te vallen. Beide mutaties worden verrekend met de sector en leiden hierdoor niet tot een concernresultaat. Het uiteindelijke nadeel van 6 duizend euro wordt vooral veroorzaakt door aanpassingen in de verdeelmaatstaven van het aantal leerlingen, het aantal lage inkomens, de omgevingsadressendichtheid, de oppervlakte bebouwing en de neerwaartse aanpassing van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang met 27 duizend euro.

Landelijke ontwikkelingen 2015 (N 5,1 miljoen euro)
Uit de decembercirculaire 2015 blijkt dat de uitkeringsfactor met 30 punten wordt verlaagd ten opzichte van de begroting 2015. Dit levert een nadeel op van 5,1 miljoen euro. Deze verlaging van de uitkeringsfactor wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaartse bijstelling van het accres 2015 van landelijk 470 miljoen euro zoals opgenomen in de meicirculaire 2015.

Plaatselijke ontwikkelingen 2015 (V 5,3 miljoen euro)
De plaatselijke ontwikkelingen zijn geactualiseerd ten opzichte van de ramingen zoals die zijn opgenomen in de begroting 2015. Op basis van actuele informatie vanuit onder andere het CBS en de gemeentefondscirculaires zijn de standen van de verdeelmaatstaven geactualiseerd voor 2015. Uit deze actualisatie blijkt dat de stad op een aantal onderdelen in de afgelopen periode sneller is gegroeid dan waar we rekening mee hebben gehouden. Deze stijging zit voornamelijk in het aantal inwoners, het aantal minderheden, het klantenpotentieel en de omgevingsadressendichtheid. Hier tegenover staat een lager aantal uitkeringsontvangers en lage inkomens. Het rijk corrigeert de hogere groei via de

uitkeringsfactor, dit zit verwerkt in het onderdeel ‘landelijke ontwikkelingen’ (zie hierboven). Daarnaast is in 2015 de decentralisatie uitkering Centra voor jeugd en gezin overgegaan naar het algemene deel van het gemeentefonds. Hiermee is voor Groningen 3,8 miljoen euro verschoven van de categorie ‘Integratie- en decentralisatie uitkeringen’ naar de categorie ‘Plaatselijke ontwikkelingen’.

Deze ontwikkelingen leiden er toe dat we bij de plaatselijke ontwikkelingen per saldo een hogere uitkering verwachten van 5,3 miljoen euro over 2015.

Integratie- en decentralisatie uitkeringen (N 3,9 miljoen euro)
In totaal hebben we in 2015 voor 219,5 miljoen euro aan integratie- en decentralisatie uitkeringen ontvangen (verspreid over 23 verschillende uitkeringen). De grootste uitkering betreft de integratie uitkering die we ontvangen voor het Sociaal Domein. In 2015 is hiervoor 174,5 miljoen euro ontvangen. Andere grote uitkeringen betreffen de integratie uitkering Wmo middelen (12,6 miljoen euro) en de uitkering voor Maatschappelijke opvang (18,7 miljoen euro). Deze uitkeringen zijn ingezet op de betreffende beleidsterreinen. In de decembercirculaire zijn bij twee integratie- en decentralisatie uitkeringen mutaties geweest die vanwege het tijdstip waarop deze mutaties bekend zijn gemaakt niet meer verrekend konden worden met de sector. Het betreft extra middelen voor de integratie uitkering Sociaal domein (8 duizend euro) en een negatieve bijstelling van de decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang over 2014 van 27 duizend euro. Deze mutaties vallen in het concernresultaat van de algemene uitkering.

Daarnaast is de decentralisatie uitkering Centra voor jeugd en gezin in 2015 overgaan naar het algemene deel van het gemeentefonds. Hiermee is voor Groningen 3,8 miljoen euro verschoven van de categorie ‘Integratie- en decentralisatie uitkeringen’ naar de categorie ‘Plaatselijke ontwikkelingen’.

Dividend (V 404 duizend euro)
Aan dividend is in 2015 per saldo 200 duizend euro minder ontvangen dan begroot, vooral door afgenomen dividend op ons aandelenkapitaal BNG. Deze afwijking wordt veroorzaakt door afgenomen renteresultaat van de BNG als gevolg van de gedaalde marktrente en door meer conservatieve waarderingen, ingegeven door regelgeving van de Europese Centrale Bank (ECB). De renteopbrengst van de lening aan Enexis (600 duizend euro) is hier verantwoord maar in programma 12 begroot. Dit verklaart het voordeel van per saldo 400 duizend euro.

Afdracht Fonds ondernemend Groningen (V 110 duizend euro)
In 2015 wordt op alle niet-woningen een opslag van 6 % op de OZB geheven ten behoeve van het Fonds. De afdracht aan het Fonds valt lager uit doordat er minder OZB is geïnd dan geraamd. Daarnaast is er door een herrekening van de afdracht minder uitgekeerd aan het Fonds. Hierdoor valt de afdracht per saldo ook lager uit.

Onroerend zaakbelasting (N 1,2 miljoen euro)
In 2015 is minder onroerende zaakbelasting ontvangen dan geraamd. De minderopbrengst bedraagt 1,2 miljoen euro. De belangrijkste oorzaak hiervan is de afhandeling van bezwaarschriften. Weliswaar is het aantal bezwaarschriften afgenomen maar een gegrond bezwaar betreffende één bedrijfspand met een hoge WOZ-waarde kan een aanzienlijk verlies aan inkomsten voor meerdere jaren tot gevolg hebben. Wij gaan ervan uit dat dit zich

in 3 gevallen voor gaat doen. Het verlies aan inkomsten is daardoor hoger dan op basis van ervaringscijfers uit het verleden werd ingeschat.

Logiesbelasting (V 98 duizend euro)
In 2015 zijn de aanslagen 2014 opgelegd. In 2014 zijn er meer overnachtingen geweest dan begroot. Hierdoor vertoont de logiesbelasting een meeropbrengst van 98 duizend euro.

Saldo financieringsfunctie (V 2,4 miljoen euro)
Voordeel korte mismatchfinanciering (V 583 duizend euro)
We hebben een gedeelte van de lange vermogensbehoefte kunnen financieren tegen 0,065% rente, terwijl we het rentetarief voor nieuwe leningen hebben begroot op 3,20%. Dit levert, na aftrek van de in de begroting opgenomen taakstelling van 1,8 miljoen euro, een voordeel op van 583 duizend euro.

Renteresultaat leningenportefeuille (V 2,1 miljoen euro)
We hebben in 2015 voor in totaal 130 miljoen euro aan nieuwe leningen afgesloten. Dit is een gemiddelde omvang van 88 miljoen euro. De nieuwe leningen hebben we kunnen afsluiten tegen gemiddeld 1,05% in plaats van 3,20%. We realiseren daarmee een rentevoordeel van 1,9 miljoen euro.
Op de langlopende leningenportefeuille zijn er daarnaast nog overige relatief geringe afwijkingen van per saldo 229 duizend euro voordeel.

Overig (N 355 duizend euro)
Overige voor-en nadelen binnen de financieringsfunctie tellen op tot een nadeel van 355 duizend euro

Overig (V 175 duizend euro)
Diverse overige posten tellen op tot een nadeel van 175 duizend euro.

PROGRAMMA 14 Algemene ondersteuning

14.1 ALgemene ondersteuning V 3,3 miljoen euro

DOIB (V 555 duizend euro)
Het budget dienstverlening, organisatieontwikkeling, innovatie bedrijfsvoering (DOIB) is een budget van het GMT. Het GMT bepaalt jaarlijks de prioritering op basis van een voorstel.
Het totale bedrag bedraagt 2,4 miljoen euro. Van dit bedrag is in 2015 2,3 miljoen toegekend aan verschillende projecten. Dit betekent dat er 100 duizend euro niet is toegekend aan specifieke projecten.
Een deel van de projectkosten Zaakgericht werken, die begroot waren voor 2015 voor onder meer projectleiding, training en communicatie, zijn nog niet gemaakt. Deze kosten worden in 2016 gemaakt. Dit betreft 259 duizend euro.
Voor het project KCC is ook 170 duizend euro minder gebruikt dan begroot. Dit heeft vooral te maken met het feit dat een deel van de kosten gewoon al in de dagelijkse bedrijfsvoering zitten.
Bij de andere projecten is in totaal nog 26 duizend niet gebruikt. Dit levert totaal een

voordeel op van 555 duizend euro.

Frictiebudget (V 2,1 miljoen euro)
Het frictiebudget wordt gebruikt voor het dekken van doorlopende loonkosten voor herplaatsers als gevolg van door de gemeente uitgevoerde reorganisaties. Door meevallende aantallen herplaatsers en actualisatie in de planning van komende reorganisaties, is er een voordeel op frictiekosten ontstaan. In 2015 heeft een dotatie van 863 duizend euro aan de voorziening frictiekosten plaatsgevonden. Verder zijn transitiekosten SO (350 duizend euro) en een pilot interne mobiliteit (110 duizend euro) hieruit bekostigd. Er resteert dan nog een bedrag van 2,1 miljoen euro. De verwachting is dat dit bedrag in latere jaren wel zal worden benut.

Afwaardering boekwaarde Gotenburgweg (N 1,4 miljoen euro)
Het gebouw aan de Gotenburgweg is voor de huisvesting van personeel niet (meer) noodzakelijk. Derhalve staat dit gebouw en bijbehorende terrein (al aantal jaren) in de verkoop. Dit kantoorgebouw is lastig te verkopen gezien de huidige markt. Er is nu een koper gevonden. De in principe overeengekomen verkoopprijs bedraagt 2,5 miljoen euro. De huidige boekwaarde van dit gebouw is 3,9 miljoen euro. Dat houdt in dat wij, conform de regels van het BBV, 1,4 miljoen hebben afgewaardeerd.

Kapitaallasten (V 1,2 miljoen euro)
Als gevolg van incidenteel uitstel van investeringen in diverse interne voorzieningen zoals meubilair, inventaris, ICT en dergelijke alsmede het verlate realiseren van investeringen hebben wij incidenteel vrijval met betrekking tot kapitaallasten.

Onderhoud (V 285 duizend euro)
De lagere kosten voor onderhoud is incidentele vrijval, het accent lag in het afgelopen jaar op het opstellen van meerjarige onderhoudsplannen. De vertraging van het onderhoud Stadsschouwburg, welk project in het voorjaar 2016 wordt afgerond, maakt eveneens onderdeel uit van het resultaat.

Personeelslasten (V 997 duizend euro)
Extra inhuur ten behoeve van service management en ICT levert een nadeel op van 808 duizend euro. Daarnaast levert het niet invullen van vacatures ICT een voordeel op van 342 duizend euro en is er nog een voordeel op salariskosten van 180 duizend euro. Extra detacheringsopbrengsten levert nog een voordeel op van 1,3 miljoen euro op.

Energie (N 442 duizend euro)
Door het integrale energiemanagement bij één organisatieonderdeel onder te brengen is er een beter inzicht gekomen in de besteding van het jaarlijkse energiebudget en op welke manieren bespaard kan worden. De te realiseren besparingen worden ingezet om duurzaamheidsmaatregelen te financieren. De budgetten zijn administratief verdeeld over meerdere programma's. Door de ontvlechting van de dienstenstructuur zijn budgetten voor energie inzichtelijk gemaakt. Uiteindelijk is er een nadelig resultaat op energie ontstaan van 442 duizend euro bedraagt.

Nieuwe dienstverlening (V 428 duizend euro)
In 2015 is de dienstverlening gestart vanuit het SSC ter ondersteuning van de Vernieuwing Sociaal Domein, het Bureau Jeugdzorg en het Regionaal Inkoopbureau Groninger

Gemeenten.
De onderschrijding wordt veroorzaakt door minder en later inhuur van extern personeel dan in eerste instantie geraamd werd.

Knelpuntenbudget (V 500 duizend euro)
Bij de begroting 2015 is aan het SSC incidenteel Extra beleid toegekend voor het oplossen van knelpunten. Dit budget is het afgelopen jaar niet ingezet. Hierdoor ontstaat een voordelige afwijking van 500 duizend euro.

Invoering VPB (V 483 duizend euro)
Ten behoeve van de implementatie van de wet Vennootschapsbelasting Overheidsbedrijven is een budget van 700 duizend euro beschikbaar gesteld in 2015. Van dit budget blijft 483 duizend euro over. Het volledige bedrag van 483 duizend euro is benodigd voor het vervolg van de implementatie van de wet.

Vorming en opleiding (N 948 duizend euro)
Er is 948 duizend euro meer uitgegeven aan opleidingen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de bijzondere aandacht die aan opleidingen is besteed het afgelopen jaar onder andere in de vorm van elektronische leermiddelen (iPads).

Voorziening dubieuze debiteuren (V 430 duizend euro)
Bij de jaarrekening 2014 is een voorziening opgenomen in verband met mogelijke oninbaarheid van op dat moment gemeentebreed openstaande vorderingen. In 2015 is deze last toegerekend aan de verschillende programma's waardoor hier een incidenteel voordeel ontstaat van 430 duizend euro.

Extra communicatiemiddelen (N 330 duizend euro)
Om medewerkers in staat te stellen optimaal gebruik te laten maken van moderne communicatiemiddelen zoals tablets en smartphones moeten we extra kosten maken. Binnen de gemeentebegroting is deels dekking gevonden uit een budget voor innovatie en bedrijfsvoering.

Taakstellingen/bezuinigingen (N 3,587 miljoen euro)
Dit zijn een aantal niet gerealiseerde taakstellingen (N 2,4 miljoen euro) en niet gerealiseerde bezuinigingen (N 1,1 miljoen euro). Zie onderstaande overzichten voor een specificatie.

De niet gerealiseerde taakstellingen welke zijn opgenomen in programma 14 betreffen de volgende posten:

Omschrijving taakstelling	**Bedrag**
Verminderde dienstverlening brandweer	-67
Toerekening kosten RO/EZ	-302
Niet inverdienen nom compensatie	-104
verminderde dienstverlening RO/EZ	-255
Gotenburgweg	-700
Nog onverdeelde taakstelling RO-SSC	-740
Wegvallen dekking kamerverhuur	-158

Taakstelling PMO	44
Overheveling Oosterboog en Ciboga	-78
Verandertrajecten RO/EZ	-80
Totaal taakstellingen	**-2.440**

De niet gerealiseerde bezuinigingen welke zijn opgenomen in programma 14 betreffen de volgende posten:

Omschrijving bezuiniging	**Bedrag**
Besparing huisvesting Vastgoed	-145
Versobering inkoop HRM	-218
Meer werken voor derden	-105
Catering	-189
Huisvesting Concernstaf/griffie	-85
Geen compensatie loon-en prijsindex	-210
Minder secretariële ondersteuning	-50
Slimme inkoop communicatie	-100
Besparing college/GMT	-45
Totaal bezuinigingen	**-1.147**

Extra incidentele dienstverlening (V 2,0 miljoen euro)
Voor diverse partijen hebben we (incidentele) dienstverlening in rekening gebracht. Dit levert een voordeel op van 2 miljoen euro op.

Overig (V 1,167 miljoen euro)
Diverse kleinere afwijkingen tellen op tot een voordeel van 532 duizend euro.

Hoofdstuk 3 **INCIDENTELE BATEN EN LASTEN**

Progr	Programma omschrijving	Omschrijving incidentele BATEN	x 1.000 euro
1	Werk en Inkomen	Bonus begeleid werken	325
2	Economie en Werkgelegenheid	Bouwrijpe kavels	507
2	Economie en Werkgelegenheid	Project Groningerweg Transferium	2.698
2	Economie en Werkgelegenheid	Resultaten grondexploitaties	554
2	Economie en Werkgelegenheid	Resultaten NIEGG	1.668
3	Jeugd en Onderwijs	Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	217
3	Jeugd en Onderwijs	Regiotaken	785
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	126
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Vergoeding penvoerderschap AWBZ 18+ (= concreet)	400
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Vergoeding voor extra uitgaven SVB	635
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Verkoop Violenstraat en HW Mesdagstraat	514
5	Sport en Bewegen	Kavelruil	127
6	Cultuur	Bijdrage Beringer Hazewinkel Fonds	400
7	Verkeer	Slotcalculatie Damsterdiep	516
8	Wonen	Bovenwijkse voorzieningen	28.941
8	Wonen	Meeropbrengst bouwleges	618
8	Wonen	Rechtzaak bouwleges	189
8	Wonen	Reserve grondzaken Europapark	635
8	Wonen	Resultaat slotcalculatie grondexploitatie Lewenborg	1.200
8	Wonen	Resultaten afgesloten projecten	496
8	Wonen	Resultaten grondexploitaties	791
8	Wonen	Slotcalculatie Lewenborg Centrumzone	162
8	Wonen	Vrijval voorziening Volkshuisvesting	110
9	Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte	Vrijval voorziening Beckerweg	320
10	Veiligheid	Veiligheidsregio	636
12	College en Raad	Vrijval voorziening Agio uitkering Verkoop Vennootschap	3.880
14	Algemene Ondersteuning	Detachering Inhuur van derden I&A	524
14	Algemene Ondersteuning	grondverkoop Peizerweg	2.000
14	Algemene Ondersteuning	grondverkoop Peizerweg	847
13	Algemene Inkomsten en post onvoorzien	Rijksverrekening MiFi	3.136
3	Jeugd en Onderwijs	RMC rijk en Calam pot	597
		Subtotaal	**54.624**
		Incidentele Onttrekking reserves	60970
		Totaal	**115.594**

Progr	Programmaomschrijving	Omschrijving incidentele LASTEN	x 1.000 euro
1	Werk en Inkomen	Sectorplannen SW	1.767
1	Werk en Inkomen	Stadjerspas	70
1	Werk en Inkomen	Vrijlating lijfrente opbouw	84
2	Economie en Werkgelegenheid	Bouwrijpe kavels	210
2	Economie en Werkgelegenheid	Project Groningerweg Transferium	2.698
2	Economie en Werkgelegenheid	Resultaten grondexploitaties	194
2	Economie en Werkgelegenheid	Resultaten NIEGG	2.149
3	Jeugd en Onderwijs	regiotaken	785
3	Jeugd en Onderwijs	Sanering Asbest Augustinuscollege	295
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Extra kosten ivm SVB problematiek	930
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Herindicaties AWBZ 18+	590
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Regeling meerkosten chronisch zieken en gehandicapten	450
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Sociale Wijkteams	288
4	Welzijn, Gezondheid en Zorg	Uitgaven penvoerderschap AWBZ 18+	380
6	Cultuur	Overige projecten KOS	55
6	Cultuur	project stadsbreed	75
8	Wonen	Resultaten afgesloten projecten	503
8	Wonen	Resultaten grondexploitaties	67
8	Wonen	Treffen voorziening faillissement Infoversum	2.580
9	Onderhoud en Beheer Openbare Ruimte	Reserve bodemsanering	38
10	Veiligheid	aardbevingen	447
11	Stadhuis en Stadjer	Proceskosten WOZ	83
12	College en Raad	Provincie Groningen, RGA 1e termijn terugbetaling	6.000
12	College en Raad	Provincie Groningen, 1e deel Convenant RSP	75.608
14	Algemene Ondersteuning	Implementatie wet VPB	217
14	Algemene Ondersteuning	Inhuur	1.678
14	Algemene Ondersteuning	Inhuur van derden I&A	1.269
	Diversen	Dotaties Voorzieningen	1.273
	Diversen	Incidenteel extra beleid 2015	23.560
		Subtotaal	**124.343**
		Incidentele toevoegingen reserves	63.818
		Totaal	**188.161**

Hoofdstuk 4 # WET NORMERING TOPINKOMENS

Met ingang van 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT).
Het normenkader rondom de WNT is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 11 december 2014, nr. 2014-0000104920.

Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging en ontslagvergoeding van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector.
De gemeente is verplicht om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Binnen de WNT wordt de bezoldiging en ontslagvergoeding van topfunctionarissen genormeerd. Onder topfunctionarissen wordt bij een gemeente verstaan:

- de gemeentesecretaris;
- de griffier(s).

Het beloningsmaximum bedraagt voor 2015 178.000 euro op fulltime jaarbasis inclusief loon in natura en inclusief het werkgeversdeel in de pensioenpremie. Ontslagvergoedingen voor topfunctionarissen worden niet tot de bezoldiging gerekend, maar kennen een separaat maximum van één jaarsalaris tot een maximum van 75.000 euro.

Uit een onderzoek naar de jaarinkomens 2015 binnen de gemeente Groningen bleek dat er geen medewerker is die boven het boven het genoemde beloningsmaximum uitkomt. De gemeentesecretaris en de griffier komen ook niet boven het maximum.
Onafhankelijk van de bezoldiging, geldt voor topfunctionarissen een openbaarmakingsverplichting van de bezoldiging in de jaarrekening, opgesplitst in vier elementen: beloning, werkgeversbijdrage vrijwillige sociale verzekeringspremies, belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (werkgeversdeel pensioenpremie). Binnen de gemeente is dit van toepassing op de gemeentesecretaris en de griffier. De bezoldiging van deze functionarissen is als volgt:

P.J.L.M. Teesink
Gemeentesecretaris
Echt dienstverband in 2015 12 maanden
36 uur per week, 1 fte
Geen gewezen topfunctionaris

Individueel WNT maximum	**€**	**178.000**
Bezoldiging		
Beloning	€	129.243,86
Belastbare onkostenvergoedingen	€	0
Beloningen betaalbaar op termijn	€	15.570,90
Subtotaal	€	144.814,76
Onverschuldigd betaald bedrag	€	0
Totaal bezoldiging	**€**	**144.814,76**

drs. A.G.M. Dashorst

Griffier
Echt dienstverband in2015: 12 maanden
36 uur per week, 1 fte
Geen gewezen topfunctionaris

Individueel WNT maximum	**€**	**178.000**
Bezoldiging		
Beloning	€	100.630,17
Belastbare onkostenvergoedingen	€	0
Beloningen betaalbaar op termijn	€	14.879,88
Subtotaal	€	115.510,05
Onverschuldigd betaald bedrag	€	0
Totaal bezoldiging	**€**	**115.510,05**

In 2015 zijn geen ontslagvergoedingen uitbetaald aan topfunctionarissen.

BALANS

1 Materiële vaste activa

2 Financiële vaste activa

3 Voorraden

4 Vorderingen

5 Liquide middelen

6 Overlopende activa

7 Eigen vermogen

8 Voorzieningen

9 Langlopende schulden

10 Kortlopende schulden

11 Overlopende passiva

12 **Niet uit de balans blijkende verplichtingen**

	ACTIVA (Bedragen x 1.000 euro)	31-12-2015	31-12-2014
	Vaste Activa		
1	**Immateriële vaste Activa**		
	-kosten sluiten geldleningen	0	0
	-kosten onderzoek en ontwikkeling	0	0
2	**Materiële vaste Activa**		
	waarvan economisch nut	460.125	455.210
	waarvan economisch nut heffing gerelateerd	152.373	144.095
	waarvan maatschappelijk nut	283.199	250.148
3	**Financiële vaste activa**		
	a. Kapitaalverstrekkingen aan:		
	1. Deelnemingen	22.673	26.104
	2. Gemeenschappelijke regelingen	0	0
	3. Overige verbonden partijen	0	0
	b. Leningen aan:		
	1. Openbare lichamen	0	0
	2. Woningbouwcorporaties	137.981	154.541
	3. Deelnemingen	303.340	304.288
	4. Overige verbonden partijen	2.442	5.432
	c. Overige langlopende leningen	16.356	17.851
	d .Uitzettingen in Rijk's schatkist > 1 jaar	0	0
	e. Uitzettingen Nederlands schuldpapier > 1 jaar	0	0
	f. Overige uitzettingen > 1 jaar	0	0
	g. Bijdragen aan activa van derden	4.213	4.357
	Totaal vaste activa	**1.382.702**	**1.362.027**
	Vlottende Activa		
4	**Voorraden**		
	a. Grond- en hulpstoffen		
	1. Niet in expl. genomen bouwgrond	8.002	11.573
	2. Grond- en hulpstoffen	57.728	57.110
	b. Onderhanden werk	74.938	118.582
	c. Gereed produkt en handelsgoederen	2.236	2.138
	d. Vooruitbetalingen	0	0
5	**Uitzettingen < één jaar**		
	a. Vorderingen op openbare lichamen	39.612	27.662
	b. Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	0	0
	c. Overige kasgeldleningen	11.000	10.000
	d .Uitzettingen in Rijk's schatkist < 1 jaar	0	0
	e. RC-verhoudingen met het Rijk	0	0
	f. RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
	g. Uitzettingen Nederlands schuldpapier < 1 jaar	0	0
	h. Overige vorderingen	35.071	43.891
	i. Overige uitzettingen	0	0
	j. Takken van dienst	0	0
6	**Liquide middelen**	5.464	8.603
7	**Overlopende activa**		
	a. Nog te ontvangen bedragen van Rijk en EU	13.663	1.077
	c.Overige overlopende activa	16.797	3.851
	Totaal vlottende activa	**264.511**	**284.488**
	TOTAAL ACTIVA	**1.647.213**	**1.646.515**

	Passiva (Bedragen x 1.000 euro)	31-12-2015	31-12-2014
	Vaste Passiva		
8	**Eigen vermogen**		
	a. reserves		
	- algemene reserve	36.617	39.354
	- bestemmingsreserve voor egalisatie tarieven		0
	- overige bestemmingsreserves	170.707	245.936
	b. rekeningsresultaat voor bestemming	36.052	3.410
9	**Voorzieningen**	25.623	36.520
10	**Vaste schulden > 1 jaar**		
	a. obligatieleningen	0	0
	b. Onderhandse leningen		
	1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
	2. binnenlandse banken en ov. fin inst	1.127.669	1.124.728
	3. binnenlandse bedrijven	62.500	12.500
	4. Openbare lichamen		0
	5. overigen binnenlandse sectoren	1.201	1.201
	6. buitenlandse instellingen		0
	c. Door derden belegde gelden		0
	d. waarborgsommen	1.057	911
	Totaal vaste passiva	**1.461.426**	**1.464.559**
	Vlottende passiva		
11	**Netto-vlottende schulden < 1 jaar**		
	a. Kasgeldleningen van openbare lichamen		
	b. Overige kasgeldleningen o/g	71.000	45.000
	c. banksaldi	12.348	34.678
	d. overige schulden	68.070	65.372
12	**Overlopende passiva**		
	a. Verplichtingen	25.978	25.367
	b. vooruitontvangen bedragen van EU	1.862	2.689
	c. overige vooruit ontvangen bedragen	6.529	8.850
	totaal vlottende passiva	**185.787**	**181.956**
	Totaal Passiva	**1.647.213**	**1.646.515**

Totaal borg en garantstelling	**65.063**	**69.673**

Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.
(niet van toepassing)

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Materiële vaste activa

(Bedragen x 1.000)	Boekwaarde 31-12-2014	Investeringen	Desinvesteringen	Bijdragen van derden	Afschrijving 2015	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2015
Gronden en terreinen	38.692		90	22	38		38.542
Woonruimten	166		-	-	33		133
Bedrijfsgebouwen	352.804	5.242	2.677	1.531	10.044		343.794
Grond, weg & waterbouwkundige werken	141.550	14.655	267	303	3.022		152.614
Vervoersmiddelen	12.442	2.416	17	-	2.938		11.903
Machines, apparaten en installaties	29.278	12.746	359	692	4.808		36.165
Totaal overige materiële vaste activa *	274.519	64.490	2.310	12.739	11.414		312.546
Totaal materiële vaste activa	**849.452**	**99.549**	**5.720**	**15.287**	**32.297**		**895.697**
waarvan economisch nut	455.209		-	-	-		460.125
waarvan economisch nut heffinggerelateerd	144.095		-	-	-		152.373
waarvan maatschappelijk nut	250.147		-	-	-		283.199

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- activa met een economisch nut;
- activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Activa met een economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

Er zijn in 2015 geen gronden in erfpacht uitgegeven.

Op dit moment hebben wij de erfpachtgronden gewaardeerd tegen registratiewaarde, in overeenstemming met de notitie BBV van 2013, omdat voor deze gronden sprake is van eeuwigdurende erfpachtcontacten.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. In overeenstemming met de financiële verordening worden publieke parkeervoorzieningen en investeringen met een specifieke regelgeving annuïtair afgeschreven. De overige materiële vaste activa met een beperkte levensduur worden vanaf het moment van ingebruikname lineair afgeschreven.

Activa met economisch nut heffing gerelateerd

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Hier worden met name investeringen voor riolering en inzameling van huishoudelijk afval op verantwoord. Dit geldt tevens voor investeringen waarvoor begraafrechten (kunnen) worden geheven. In overeenstemming met de financiële verordening wordt riolering annuïtair afgeschreven.

Activa met een maatschappelijk nut

Aankoop en vervaardiging van activa met een meerjarig maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadbesluit wordt het actief lineair afgeschreven conform de termijnen uit de financiële verordening.

Bovenwijkse voorzieningen uit de grondexploitaties

Op 17 december 2014 heeft uw raad besloten tot een stelselwijziging (zie raadsvoorstel 4684226 d.d. 11 november 2014), waarbij investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut in een grondexploitatie worden geactiveerd en daarna worden afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige levensduur. Als gevolg van deze stelselwijziging is in de jaarrekening van 2014 en 2015 een bedrag van 85,6 miljoen euro respectievelijk 3,3 miljoen euro geactiveerd (peildatum 1 januari 2015) en is een gelijk bedrag vrijgevallen ten gunste van de exploitatie. Hiermee is derhalve in de jaarrekening 2014 als gevolg van deze stelselwijziging voor een bedrag van in totaal 88,9 miljoen euro aan investeringen in bovenwijkse voorzieningen uit de grondexploitaties geactiveerd. Als gevolg van de oplevering en in gebruik name van het Sontwegtracé in augustus 2015 is 28,9 miljoen euro geactiveerd Deze investeringen zijn opgenomen onder de investeringen in activa met maatschappelijk nut van in totaal 283 miljoen euro in 2015. Over de geactiveerde investeringen van in totaal 88,9 miljoen euro is in 2015 een bedrag van 3,3 miljoen euro afgeschreven.

Afschrijven

Investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur. Als uitzondering is een annuïteiten afschrijving toegestaan voor:

- Aanleg rioleringen en publieke parkeergarages (gesloten financieringsstructuur);
- Investeringen met specifieke (rijks)regelgeving.

Bij publieke parkeergarages en gebouwen die behoren tot het kernvastgoed wordt rekening gehouden met een restwaarde.
Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.
De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn conform de lijst met afschrijvingstermijnen uit de Financiële verordening gemeente Groningen.

Financiële vaste activa

KAPITAALVERSTREKKING

(bedragen x 1.000 euro) Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2014	Vermeer dering 2015	Vermin dering 2015	Boekwaarde 31-12-2015	Rente 2015	Totaal Kapitaal lasten
Aandelen Waterbedrijf Groningen	2.457	1		2.458	74	74
Aandelen Martiniplaza	3.916			3.916	117	117
Enexis	783			783	23	23
EPZ	328			328	10	10
Vordering op Vordering Enexis BV	10.088			10.088	302	302
Vordering op Verkoop Vennootschap BV	5.247		3.880	1.367	41	3.921
Vordering op CBL Vennootschap BV	222			222	7	7
BNG	824			824	25	25
Aandelen kapitaal CNG BV	1.190			1.190	36	36
NV Wonen boven winkels	1.000			1.000	30	30
Euroborg	48			48	1	1
Airport Eelde	1			1		-
Warmstad BV	1			1		-
Aandelen Gron.Monumentenfonds	-	448		448	6	6
Totaal deelnemingen	**26.104**	**449**	**3.880**	**22.672**	**672**	**4.552**
Overige verbonden partijen						
St. t.b.v. kapitaaldeelname in GEMM CV	-	-		-		-
St. t.b.v. zeggenschap in GEMM Beheer BV	-	-		-	-	-
Totaal overige verbonden partijen	-	-	-	-	-	-

BIJDRAGE AAN ACTIVA VAN DERDEN

(bedragen x 1.000 euro) Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2014	Vermeer dering 2015	Afschrijving 2015	Boekwaarde 31-12-2015	Rente 2015	Totaal kapitaal- lasten
Parkeergarage Westerhaven	4.024	-	131	3.893	-	131
Stripmuseum	333	-	13	320	-	13
Totaal bijdrage aan activa van derden	**4.357**	-	**144**	**4.213**	-	**144**

LENINGEN

(bedragen x 1.000 euro) Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2014	Uitgeleend 2015	Aflossing 2015	Boekwaarde 31-12-2015	Rente 2015	Rente en aflossing
Openbare lichamen						
				-		-
Totaal Openbare lichamen	-	-	-	-	-	-
Woningbouwcorporaties						
- Gem. woningbouw (tot 1985)	2.452		118	2.333	178	296
- Gem. woningbouw (na 1985)	152.595	387	16.939	136.043	5.660	22.599
Voorziening Volkshuisvesting	505-			395-		-
Totaal woningbouwleningen	**154.542**	**387**	**17.057**	**137.981**	**5.838**	**22.895**
Deelnemingen						
- Martiniplaza BV	12.958	10.820	11.319	12.460	471	11.790
- Euroborg NV	16.330		450	15.879	830	1.280
- Meerstad	275.000		-	275.000	10.289	10.289
Totaal deelnemingen	**304.288**	**10.820**	**11.769**	**303.340**	**11.590**	**23.359**
Overige verbonden partijen						
- Monumentenfonds	1.000		-	1.000	47	47
- Groninger Museum	522		40	482	29	69
- Gem. regeling VGR	900		100	800	19	119
- ARCG	3.009		2.850	159	87	2.937
Thermiek BV	1			1		-
Overige verbonden partijen	**5.432**	**-**	**2.990**	**2.442**	**182**	**3.172**
Overige langlopende leningen						
- Bejaardenhuizen (Patrimonium & Huism	1.233		51	1.182	59	110
- Infoversum	2.500			2.500	106	106
- Zwembad Hoogkerk	98		23	75	5	28
- Multifunctioneel Centrum Engelbert	352		33	319	14	47
- Subsidie BSD	250	250	250	250	1	251
- Grunneger Power	200	-	-	200	8	8
Onderwijshuisversting	51		17	34	2	19
Instellingen sport en welzijn	411	27	67	371	12	79
Stichting stimulering Volkshuisvesting	12.524	1.721	925	13.320		925
Leningen U/G	2.135	4.045	3.862	2.318		3.862
Voorziening langlopende leningen	1.902-			4.211-		
Overige langlopende leningen	**17.852**	**6.043**	**5.228**	**16.358**	**207**	**5.435**
Totaal geldleningen	**482.114**	**17.250**	**37.044**	**460.121**	**17.817**	**54.861**

Kapitaalverstrekkingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, waarbij deelnemingen tegen marktwaarde zijn gewaardeerd indien deze lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Waar nodig is bij leningen u/g een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Toelichting voorziening langlopende leningen			
	saldo 31-12-2014	mutaties 2015	saldo 31-12-2015
St. stimuliering Volkshuisvesting	1.592	197-	1.395
Lening U/G	310	6	316
Infioversum		2.500	2.500
totaal	**1.902**	**2.309**	**4.211**

Bijdragen aan activa van derden worden gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met aflossingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Meerstad

Met ingang van 2012 is Gemeente Groningen volledig aandeelhouder van Gemm CV Meerstad en is de garantstelling aan Gemm CV Meerstad omgezet in een verstrekte lening voor in totaal 275 miljoen euro. (zie hiervoor de paragraaf Financiering)

De waardering van de deelneming en de verstrekte leningen aan Gemm CV Meerstad zijn gebaseerd op de inschatting van de risico's parameters en uitgangspunten van de grondexploitatie Meerstad.

Op 16 december 2015 heeft uw raad de herziening van de grondexploitatie 2015 van Meerstad vastgesteld. Voortschrijdend inzichten in de grondexploitatie 2015 hebben geleid tot een aantal aanpassingen. De belangrijkste aanpassingen in de grondexploitatie waren:

- Het verwerken van verdere stedebouwkundige uitwerking van het nieuw deelplan TerSluis. Dit deelplan is het gedeelte dat in de directe omgeving van de nieuwe sluis. Op basis van de actuele vraag en gebaseerd op actuele ervaringen met de ontwikkeling en verkoop van de laatste vlekken in Meeroevers, is bij de uitwerking van dit plandeel een actueel en marktconforme woningbouwprogrammering met bijbehorende grondprijzen in de grondexploitatie opgenomen.
- De woningbouwprogrammering en hierbij behorende fasering is aangepast als gevolg van de uitwerking van Ter Sluis. De aanpassing in fasering is beperkt op jaarschijfniveau en op totaalniveau is deze onveranderd. Deze aanpassing heeft vanwege de lange looptijd van de grondexploitatie wel een sterk effect op de totale rentekosten.
- Het verwerken van de effecten van boekwaarde, resultaten in de uitvoeringskosten etc.

In de grondexploitatie Meerstad zijn de parameters als volgt opgenomen;

Parameter	2014	2015-2019
Kostenindex	2,25%	2,25%
opbrengstindex	2,25%	2,25%
Rente < 5 jaar	n.v.t.	n.v.t.
Rente > 5 jaar	3,75%	3,75%

Onderdeel van de grondexploitatie zijn de reeds gemaakte kosten en gerealiseerde opbrengsten en daarnaast de toekomstige verwachte opbrengsten en kosten. De raming van de kosten van verwerving, sloop, sanering, bouw- en woonrijp maken en andere kosten zijn mede gebaseerd op de uitgangspunten in de diverse ruimtelijke plannen voor Meerstad en de gebruikelijk uitgangspunten van de desbetreffende kostensoort.

De raming van de afzetverwachtingen zijn gebaseerd op de meest recente interne en externe onderzoeken. Voor de woningbouw is rekening gehouden met de afzetverwachting uit het woningmarktonderzoek naar de kwantitatieve en kwalitatieve woonvraag 2013-2030. De verwachte afzet bedrijfsterreinen is gebaseerd op de actualisatie marktanalyse werklocaties 2014.

De rente is de gemiddelde rente van de thans lopende projectfinanciering voor Meerstad. De huidige rente voor vergelijkbare leningen ligt in de markt overigens aanzienlijk lager. Gezien de langjarige looptijd van de grondexploitatie is de index van de kostenstijging gebaseerd op het langjarig gemiddelde prijsindex van het CBS. De opbrengstenstijging is gebaseerd op het langjarig gemiddelde van de loonontwikkeling. Dit omdat de marktprijs met name wordt bepaald door de leencapaciteit en dat de ontwikkeling van de leencapaciteit voor het overgrote deel wordt bepaald door het inkomen en de stijging van het inkomen en prijzen.

In de grondexploitatie Meerstad 2011 werd al aangeven dat het risicoprofiel van de grondexploitatie hoog is. Het risicoprofiel is hoger dan gemiddeld doordat ten eerste de boekwaarde (de al gerealiseerde investeringen minus de al gerealiseerde opbrengsten) zeer hoog is (300 miljoen euro per 31-12-2015). Ten tweede blijft het onzeker in welke mate de toekomstige geraamde opbrengsten uit de verkoop van kavels voor woningbouw en bedrijventerreinen kunnen worden gerealiseerd. Zowel wat betreft de geraamde hoeveelheden als ook het prijsniveau. Daarnaast zijn specifieke risico's en opgaven ten aanzien van de beoogde waardevermeerdering ten aanzien van het plandeel Noord en de opbrengsten uit subsidies benoemd en gewaardeerd.

Voorraden

VOORRADEN		
bedragen x 1.000 euro	**31-12-2015**	**31-12-2014**
a. grond en hulpstoffen	0	0
1. niet in exploitatie genomen bouwgrond	8.002	11.573
2. overige grond en hulpstoffen	57.728	57.110
b. onderhandenwerk	74.938	118.582
c. gereed product en handelsgoederen	2.236	2.138
d. voorruitbetalingen	0	0

Niet in exploitatie genomen bouwgrond (NIEGG)
Niet in exploitatie genomen bouwgrond betreft gronden met een ontwikkelingstermijn binnen 5 tot 10 jaar.

Overige grond- en hulpstoffen (Voorraad NIEGG)
Het betreft hier grond met gemiddeld een ontwikkelingstermijn van 10 jaar of langer. In deze categorie zijn de gronden van de Suiker Unie opgenomen. De gemiddelde prijs per m2 van de Niet in exploitatie genomen bouwgrond (NIEGG) en Voorraad NIEGG bedraagt 10,15 euro (2014: 11,30 euro).

Onderhanden werk
Het onderhanden werk bestaat uit opdrachten derden en gronden in exploitatie. De onderhanden werken gronden in exploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen en subsidies. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord.

Grondexploitaties
In de post onderhanden werk zijn grondexploitaties in uitvoering opgenomen als ook slot gecalculeerde complexen, bouwrijpe kavels en plankostencomplexen.

Per 31 december 2015 zijn er 21 grondexploitaties in uitvoering te weten 5 sleutelprojecten (Ciboga, Westpoort, Europapark inclusief station en Kempkensberg, Oosterhamriktracé en Grote Markt), 4 woningbouwprojecten, 6 kantoren- en bedrijventerreinprojecten, 5 wijkvernieuwingsprojecten en 1 voorzieningen project. De totale verwachte omvang van de grondexploitaties bedraagt 1.035 miljoen euro waarvan naar verwachting 502 miljoen euro wordt gefinancierd uit grondopbrengsten en bijdrage derden. Het restant van 533 miljoen euro wordt gedekt uit subsidies (335 miljoen euro) en gemeentelijke bijdragen (163 miljoen euro). De omvang van de gemeentelijk bedragen inclusief de getroffen voorziening van 45 miljoen euro, die is getroffen als gevolg van de economische crisis.

De boekwaarde van deze grondexploitaties per 31 december 2015 bedraagt 67,1 miljoen euro (2014; 109 miljoen euro). In de komende jaren verwachten wij 336 miljoen euro aan kosten te maken ten behoeve van deze grondexploitaties. Aan de opbrengsten kant verwachten wij 88,5 miljoen euro subsidies en 333,4 miljoen grondopbrengsten/ bijdrage derden te realiseren.

De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op de inzichten van medio april 2016 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten.

De verwachte looptijd van de grondexploitaties loopt uiteen van 2 tot 25 jaar. Onderdeel van de grondexploitatie zijn de reeds gemaakte kosten en gerealiseerde kosten en daarnaast de toekomstige verwachte opbrengsten en kosten. De raming van de kosten van verwerving, sloop, sanering, bouw- en woonrijp maken en andere kosten zijn mede gebaseerd op de uitgangspunten van de diverse ruimtelijke c.q. bestemmingsplannen, die behoren bij de grondexploitatie en de gebruikelijk uitgangspunten van de desbetreffende kostensoort. De gehanteerde grondprijzen in de grondexploitaties zijn gebaseerd op het meeste recente grondprijzenbeleid (2014-2018).

Voor het verloop van tijd en de hiermee samenhangende kosten van rente en inflatie is rekening gehouden met de volgende parameters:

- Rekenrente looptijd korter dan 5 jaar: 3,5%
- Rekenrente looptijd langer dan 5 jaar: 3,5%
- Opbrengstenstijging: eerste twee jaar 0% en daarna 2%
- Kostenstijging: 2%

Voor het bepalen van de kosten- en opbrengstenindex is net als vorig jaar aansluiting gezocht bij de langjarige prijsindex (algemene inflatie) en de loonontwikkeling die door het CBS worden bijgehouden. Beide komen over een looptijd van de afgelopen 25 jaar gemiddeld uit rond de 2,25% en op 1,75% over de laatste 10 jaar. Wij hanteren deze parameters om de volgende redenen:

- De indexen voor de prijs en loonontwikkeling worden langjarig bijgehouden en
- De leencapaciteit bepaald het beschikbare inkomen waarop loon- en prijsindexen grote invloed hebben.

Het verschil in de kosten- en opbrengstenindex tussen Meerstad en de overige grondexploitaties heeft te maken met de verschillen in looptijd. De grondexploitatie van Meerstad heeft een lange looptijd (25 jaar). De looptijd van de overige projecten is korter. Door bij deze overige projecten een percentage te hanteren, die meer recht doet aan de ontwikkeling van de afgelopen tien jaar. Het percentage van 2% te hanteren, kiezen we gemiddelde koers tussen het langjarig gemiddelde (2,25% en het gemiddelde van de afgelopen tien jaren (1,75%). Daarnaast passen we mede gezien de kortere looptijd, voorzichtigheidshalve voor de eerste twee jaar geen opbrengstenindex toe.

De ramingen van de afzetverwachtingen zijn gebaseerd op de meest recente interne en externe onderzoeken. Voor de woningbouw is op stedelijk niveau rekening gehouden met de afzetverwachting uit het woningmarktonderzoek naar de kwantitatieve en kwalitatieve woonvraag 2013-2030 en voor de kantoren zijn de uitgangspunten gehanteerd uit de structuurvisie kantorenmarkt 2010-2012. De verwachte afzet bedrijfsterreinen is gebaseerd op de actualisatie marktanalyse werklocaties 2014. Uitgangspunt bij deze marktanalyse is het prognosemodel “de Bedrijfslocatiemonitor” waarop de marktvraag in 2011 is gebaseerd.

De verwachte marktvraag tussen 2014 en 2030 wordt ingeschat tussen 70 en 85 hectare. De marktvraag na 2030 laat zich minder goed voorspellen door middel van het prognosemodel. Voor de periode 2030-2040 hebben wij op basis van de huidige inzichten een schatting gemaakt van de verwachte marktvraag met een bandbreedte van 30 tot 78 ha. De verwachte omvang van de actieve en passieve voorraad na 2030 bedraagt circa 65 ha en ligt voor een deel in Westpoort (17 ha) en voor het merendeel in Meerstad (32 ha). In 2014 hebben wij onze grondexploitaties in overeenstemming gebracht met deze verwacht marktvraag. Dit heeft ertoe geleid dat er een afname is van 40 ha ten opzichte van 2013 en dat voor deze schattingswijziging een verliesvoorziening van 13 miljoen euro is getroffen in de grondexploitatie Meerstad.

De opbrengsten uit de bouw- en grondexploitatie Grote Markt worden voor een groot deel gevormd door grondopbrengsten en de contante waarde van de toekomstige exploitatie van de parkeergarage Grote Markt en Forum. De raming van de opbrengsten uit verkoop van grond zijn in lijn met het meest recente grondprijzenbeleid (2014-2018), de ligging van de locatie, beoogde functie en andere gebruikelijke marktfactoren. De grondopbrengsten staan onder druk als gevolg van de gevolgen van de economische teruggang die een negatieve tendens heeft op de vastgoedmarkt. De raming van de contante waarde van de opbrengsten uit de parkeergarage en Forum zijn gebaseerd op de uitgangspunten zoals die geformuleerd zijn bij de start van de
uitvoering van het project (2010). Naar aanleiding van de herziening 2015-2016 exploitatie Grote Markt zal in 2016 een herziening plaatsvinden van deze uitgangspunten. Naast de grondopbrengsten wordt de Grote Markt Oostwand gefinancierd door bijdragen van de gemeente en subsidies. De bijdrage en subsidies zijn in de bouw en grondexploitatie opgenomen tegen het nominale bedrag c.q. toegezegde bedrag.

In verband met onderzoek naar het verstevigen c.q. aardbevingsbestendig maken van het Groninger Forum is op 11 februari 2015 besloten om de bouwwerkzaamheden aan het Groninger Forum stil te leggen. Daarnaast is besloten om in de periode februari - juni/september 2015 nader onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden om de constructie van het gebouw te verstevigen en de impact hiervan op het gebouw en de financiële exploitatie. Diverse alternatieven hebben daarbij de revue gepasseerd. Uiteindelijk is gekozen voor de optie ‘Constructief versterken’. In september 2015 is er een akkoord met NAM gesloten over de hoogte van de schadevergoeding. De omvang van de schadevergoeding is naar verwachting van voldoende omvang om de extra kosten die samenhangen met de vertraging en het verstevigen te financieren. In december is het contract met BAM gesloten. De bouw van het Groninger Forum zal naar verwachting in maart hervat worden en eind 2018 opgeleverd worden. Na oplevering zal de inrichting en inhuizing van het Groninger Forum plaatsvinden. Het Groninger Forum zal naar verwachting in 2019 open gaan.

Uiteraard betreft de waardering van het onderhanden werk een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaren zowel positief als negatief kan uitvallen. Met name de afzetverwachting van gronden voor woningbouw- en bedrijfsterreinen is omgeven met onzekerheden welke aanzienlijke impact kunnen hebben op de waardering. De nog te realiseren opbrengsten en kosten in de exploitatiebegrotingen zijn grotendeels bepaald op inschattingen, die mede het uiteindelijke verwachte exploitatieresultaat bepalen. Daarnaast

zijn er bijzondere risicofactoren. Per project worden de bijzondere risicofactoren benoemd en gekwantificeerd. De risico's worden ingeschat met behulp van het boxenmodel. Het boxenmodel is een model voor het beheersen van een grondexploitatie. Er wordt onderscheid gemaakt in de grondexploitaties tussen boekwaarde en aangegane verplichtingen (box 1), de nog te realiseren opbrengsten en investeringen waarover reeds besluitvorming door uw raad heeft plaatsgevonden (box 2) en kansen en risico's waarmee geen rekening is gehouden in de grondexploitatie (box 3). Het totaal van box 1 en box 2 bepalen het resultaat van de grondexploitatie. Box 3 geeft inzicht in de kansen en risico's van het project welke niet opgenomen zijn in de projectbegroting. Het gaat om kansen en risico's waarvan de kans dat het zich voordoet kleiner dan 50% is. Wordt de kans op voordoen van een risico groter dan 50% ingeschat, dan wordt de kosten die samenhangen met het risico opgenomen in de grondexploitatie. Is de kans kleiner dan 50% dan wordt het risico meegenomen in het benodigde weerstandsvermogen.

De boekwaarde per 31 december 2015 is de som van gemaakte kosten minus gerealiseerde opbrengsten. Deze boekwaarde maakt onderdeel uit van de grondexploitaties en is onomkeerbaar. De volgende factoren bepalen de risico's een grondexploitatie en hebben grote invloed op het uiteindelijke resultaat:

- Uitkomsten van aanbesteding van civiel- en cultuurtechnische werken en van invloed zijn op de omvang van de uitvoeringskosten.
- Marktomstandigheden die de omvang van de grondprijzen bij uitgifte van gronden bepalen en van invloed zijn op de verkoopopbrengsten.
- Marktomstandigheden die het gronduitgifte tempo bepalen en uiteindelijk van invloed zijn op de exploitatielasten.
- Juridische en planologische procedures die van invloed zijn op de omvang van de planontwikkelingskosten en eventuele vertraging veroorzaken.
- Algemene prijs- en renteontwikkelingen alsmede de ontwikkeling van het renteomslagpercentage van de gemeente Groningen
- Project specifieke risico's die verbonden zijn aan subsidies, verwervingen, saneringen etc.

Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de voorraden. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de risico's met betrekking tot grondexploitaties opgenomen. Dit risico is berekend op basis van de risicoboxenmethode zoals vastgesteld door uw raad op 25 mei 2011. Het berekend risico is berekend op basis een combinatie van vertragingsrisico, voorraadrisico en de projectgebonden risico's. Op basis van deze methode bedraagt het gewogen risico inclusief de risico's van de grondexploitatie Meerstad 177,4 miljoen euro. Het risico is voor 100% meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente Groningen. Een nadere toelichting hierop is meegenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Gereed product en handelsgoederen
Deze categorie wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor als voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen < 1jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt als volgt bepaald: indien de werkelijke deurwaardersposten hoger zijn dan de voorziening wordt de voorziening opgehoogd tot het werkelijke bedrag.

5. Uitzettingen < 1jaar		
bedragen x 1.000 euro	31-12-2015	31-12-2014
a. Vorderingen op openbare lichamen	39.612	27.662
b. Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen		
c. Overige kasgeldleningen	11.000	10.000
d .Uitzettingen in Rijk's schatkist < 1 jaar		
e. RC-verhoudingen met het Rijk		
f. RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen		
g. Uitzettingen Nederlands schuldpapier < 1 jaar		
h. Overige vorderingen	35.071	43.891
i. Overige uitzettingen		

Schatkist bankieren

Voor het schatkist bankieren is het verplicht om te rapporteren over:

1. het drempelbedrag voor het begrotingsjaar waarover verantwoording wordt afgelegd; en
2. voor ieder kwartaal van dat jaar, het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag door de provincie onderscheidenlijk de gemeente buiten 's Rijks schatkist is aangehouden.

In 2014 is er regelmatig een tijdelijk overschot naar de schatkist overgeboekt. Telkens slechts voor een bepaalde periode. Bij de betaalrekeningen van de ING en de ABN AMRO houden wij uit praktische overwegingen een zeer beperkt tegoed aan. Hierover ontvangen wij geen rente.

Schatkistbankieren			Bedragen x € 1,000,-	
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Vlottende middelen	520	504	531	508
-tegoeden in rekeningcourant ABN AMRO	246	274	306	238
-tegoeden in rekeningcourant ING	274	230	225	270
Drempel schatkistbankieren	4.748	4.748	4.748	4.748
Ruimte onder de drempel	**4.228**	**4.244**	**4.217**	**4.240**
Begrotingstotaal	999.241	999.241	999.241	999.241
Grondslag variabele drempel	499.241	499.241	499.241	499.241
Vaste drempel schatkistbankieren	3.750	3.750	3.750	3.750
Variabele drempel schatkistbankieren	998	998	998	998

Toelichting debiteuren en voorziening dubieuze debiteuren

Debiteurensaldo per 31-12-2015		
Debiteuren openbare lichamen	939	
overige debiteuren	20.296	
		21.235
het saldo van de voorziening dubieuze debiteuren is		-3.429
Netto saldo debiteuren		**17.806**

Het betreft vorderingen van de Gemeente Groningen op natuurlijke- en rechtspersonen, zowel van publiekrechtelijke- als privaatrechtelijke aard. Hierbij kan worden gedacht aan o.a. leges, vergunningen, huren, pachten, afvalstoffenheffing, aktes, begraven, vaccinaties, koopsommen, etc. In dit saldo zijn niet begrepen: vorderingen van afd. Belastingen, Werk en Inkomen, GKB en Parkeren.

Overeenkomstig de gekozen beleidslijn wordt er voor de vordering op openbare lichamen (939 duizend euro) geen voorziening getroffen. Inzake het saldo “overige debiteuren” ad 20,296 miljoen euro wordt gekeken naar de ouderdom van de vorderingen en op basis van een vastgesteld percentage een bedrag voor oninbaarheid berekend.
Het saldo naar ouderdom is als volgt opgebouwd:

Voorziening dubieuze debiteuren		na correctie*		dotatie
< 3 maanden	16.044	13.378	0%	0
3-6 maanden	1.151	1.151	5%	41
6-12 maanden	619	619	10%	47
1-2 jaar	1.192	1.192	50%	272
> 2 jaar	1.290	1.184	100%	549
	20.296	17.524		908

* De debiteuren die betrekking hebben op Vergunning & Handhaving zijn volledig buiten de berekening voor dubieuze debiteuren gelaten , zoals vastgelegd in de beleidslijn.
Dit geeft een verlaging van de dotatie van totaal 991 duizend euro.
* correctie: in het saldo van de posten < 3 maanden is een bedrag van 2.666 opgenomen. Dit is geen risico omdat dit reeds begin 2016 is ontvangen.
* correctie: in het saldo > 2 jaar is een vordering opgenomen waarvan het niet nodig is om rekening mee te houden als risico. Dit bedrag is in depot bij notaris.

De voorziening dubieuze debiteuren wordt in mindering gebracht op de post debiteuren.

Toelichting op het saldo van de voorziening dubieuze debiteuren	
Vordering op de Provincie	-2.524
dotatie zoals hiervoor berekend	-908
afwikkeling definitief oninbare posten in 2016	3
	-3.429

Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

LIQUIDE MIDDELEN		
bedragen x 1.000 euro	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Kassaldo	127	161
Banksaldi	5.337	8.442
Totaal liquide middelen	**5.464**	**8.603**

Overlopende activa

OVERLOPENDE ACTIVA		
bedragen x 1.000 euro	**31-12-2015**	**31-12-2014**
a. nog te ontvangen bedragen van Rijk en EU	13.663	1.077
c. overige nog te ontvangen bedragen	16.797	3.851
Totaal	**30.460**	**4.928**

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Hieronder volgt een specificatie van de nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel van Europese en Nederlandse overheidslichamen (ex art 40A BBV).

NOG TE ONTVANGEN BEDRAGEN VAN RIJK EN EU (ex art.40a)				
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**Saldo 31-12-2014**	**Toevoe-gingen**	**Ontrek-kingen**	**Saldo 31-12-2015**
VTH drieslag aardbevingen	-	2		2
PDA int.uren huur etc.		335		335
NCG 1-9-15 tm 31-12-15	-	101		101
ABT exemplarische bouwwerken	-	139		139
Gemeentefonds 2014 en 2015	-	2.415		2.415
Vergoeding inzake papier (Nedvang)	26-	25	26-	25
Vergoeding inzake glas (Nedvang)	63	73	63	73
Verg. inz. kunststoffen en drankenk (Nedvang)	860	1.319	860	1.319
Vergoeding overlast-en parkeerfeiten (CJIB)	180		180	-
EB maatw.voorz en opvang		1.549		1.549
PGB HH 2015		803		803
suppl aangifte BTW comp 2015 (BB PGZ&W)		453		453
Beschermd wonen ZIN		28		28
PGB BW 2015		1.520		1.520
PGB 18+		1.075		1.075
PGB 18-		3.288		3.288
Aanv.uitk BBZ 2015		498		498
RUG		40		40
				-
Totaal	**1.077**	**13.663**	**1.077**	**13.663**

Eigen vermogen

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voor een uitgebreide detaillering en beschrijving van de reserves wordt verwezen naar Bijlage 1 (Verloopoverzicht reserves en voorzieningen).

EIGEN VERMOGEN						
bedragen x 1.000 euro	**Saldo 31-12-2014**	**Bestemming resultaat 2014**	**Toe-voeging**	**Onttrek-king**	**vrijval**	**Saldo 31-12-2015**
Algemene Egalisatiereserve	39.352	14.863	3.143	20.741		36.617
Egalisatiereserve tarieven	-					0
Overige bestemmingsreserve	245.936	-11.451	65.786	129.564		170.707
Totaal reserves	**285.288**	**3.412**	**68.929**	**150.305**	**0**	**207.324**

GEREALISEERD RESULTAAT		
bedragen x 1.000 euro	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Gerealiseerd resultaat	36.052	3.410

Dit is het voordelig resultaat over 2015. Voor een specificatie wordt verwezen naar het onderdeel Financieel perspectief, hoofdstuk 1 Financieel beeld.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen die zich hebben voorgedaan per balansdatum en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs kan worden geschat. De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale of contante waarde.

VOORZIENINGEN

bedragen x 1.000 euro	Saldo 31-12-2014	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Saldo 31-12-2015
Totaal voorzieningen	36.520	6.074	12.676	4.776	25.142

Vaste schulden

Onder vaste schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde vermindert met de aflossingen.

GELDLENINGEN

Bedragen x 1.000 euro Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2014	Opgenomen 2015	Aflossing 2015	Boekwaarde 31-12-2015
Totaal binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	-	-	-	-
Binnenlandse banken en ov. financiële instellingen				
- ABN AMRO Bank NV	102.954		3.782	99.172
- Algemene Spaarbank Nederland NV (ASN)	1.500		1.500	-
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	680.487	31.070	30.158	681.399
- Rabobank	-			-
- ING Bank	-			-
- Triodos Bank	45.000			45.000
- Nederlandse Waterschaps Bank	294.538	40.387	32.967	301.958
- St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Ned.Gemeente	249		109	140
Totaal binnenlandse banken en overige financiële instellingen	**1.124.728**	**71.457**	**68.516**	**1.127.669**
Totaal binnenlandse bedrijven	-	-	-	-
Openbare lichamen				
- Gemeente Meerssen	2.500			2.500
- Provincie Noord Brabant	10.000	50.000		60.000
Totaal openbare lichamen	**12.500**	**50.000**	-	**62.500**
Overige binnenlandse sectoren				
- ARCG	1.200			1.200
- Overig	1			1
Totaal overige binnenlandse sectoren	**1.201**	-	-	**1.201**
Totaal buitenlandse instellingen	-	-	-	-
Totaal geldleningen 2015	**1.138.429**	**121.457**	**68.516**	**1.191.370**

De rentelasten verbonden met alle vaste schulden bedraagt 39,0 miljoen euro over 2015.

WAARBORGSOMMEN				
	Boekwaarde	Opgenomen	Aflossing	Boekwaarde
bedragen x 1.000 euro	31-12-2014	2015	2015	31-12-2015
- gemeente grond/ vergunningspas parkeren	831	142		973
-Benzinepasjes	22		1	21
- Borgstelling	31-			31-
- Toegangspasjes	89	5		94
Totaal waarborgsommen	**911**	**147**	**1**	**1.057**

De gemeente vraagt voor diverse werkzaamheden waarborgsommen, die na afloop met de werkelijk gemaakt kosten worden verrekend. Ook wordt bij tijdelijk gebruik van gemeentegrond een waarborg verlangd.

Netto-vlottende schulden < 1 jaar

KORTLOPENDE SCHULDEN		
Netto vlottende schulden < 1 jaar	31-12-2015	31-12-2014
a. Kasgeldleningen van openbare lichamen	-	-
b. Overige kasgeldleningen	71.000	45.000
c. Banksaldi	12.348	34.679
d. Overige schulden	68.070	65.372

Netto-vlottende schulden zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Overige kasgeldleningen:
Dit betreft kortlopende leningen (< 1 jaar) waarbij de rente gedurende de looptijd vast staat.

Banksaldi:
Deze post bestaat hoofdzakelijk uit het saldo van de bankrekening die wordt aangehouden bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

Overige schulden:
Hieronder worden de kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen, aangegane verplichtingen en crediteuren derden opgenomen.

Overlopende passiva

OVERLOPENDE PASSIVA		
bedragen x 1.000 euro	31-12-2015	31-12-2014
a. Verplichtingen	25.978	25.367
b. vooruitontvangen bedragen van Rijk en EU	1.862	2.689
c. overige vooruit ontvangen bedragen	6.529	8.850

Onder de overlopende passiva worden vooruit ontvangen bedragen, nog te betalen bedragen, Kruisposten en overige overlopende passiva verantwoord. De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen worden in onderstaande tabel verder gespecificeerd (ex art 49B BBV).

De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

VERLOOPOVERZICHT PASSIVA EX. ART 49B

Omschrijving	Saldo 31-12-2014	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2015
Bijdrage van gemeente inzake overname uren	11		11	0
RMC rijksbijdrage	280		52	228
OAB bestuursakk 2012	1.761		1.712	49
FCP CN0912 ntb	27			27
CCC reloaded Crealab	30			30
Besluit W.G.S.	119			119
Afkoop BWS '09 Gem. Hoogezand-Sappemeer	74		73	1
Liquiditeitsoverschot BWS	33		-	33
Huisvesting gehandicapten	72		19	53
Rgsvh 1987	-16		24	-40
Polka	184		48	136
BSV projecten	199	237		436
Participatiebudget	-707	707		0
Organisatie Inburgering (waaronder Generaal Pardon)	179	207		386
Wet Inburgering	289		2	287
Generaal Pardon uitvoeringskosten	138		2	136
Koplopersubsidie	-54	54		-0
ESF Actie A	99		99	0
WIZ	-29		46	-75
ESF 2014-2020			114	-114
D&A AJW 2	-		203	-203
VZ - GWS WI P-budget	-		241	-241
aanv OAB HBO ers		6		6
huishoudelijke hulp toelage		736		736
Inb wet inburgering			204	-204
RMC calamiteiten pot		75		75
Totaal	**2.690**	**2.022**	**2.850**	**1.862**

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Regiotram

Bij het stopzetten van het project RegioTram eind 2012 hebben we richting de Regio Groningen-Assen aangegeven dat we in onze begroting de mogelijkheden onderzoeken om de Regio Groningen-Assen te compenseren voor hun aandeel in de gemaakte plankosten van circa 10 miljoen euro. Dit heeft in 2015 geleid tot een bijdrage van 6 miljoen euro van de gemeente Groningen aan de Regio Groningen-Assen. We zijn voornemens in 2017 een aanvullende bijdrage van 4,235 miljoen euro te betalen. Deze bijdrage kan worden gedekt met de in 2017 in de begroting vrijvallende middelen als gevolg van het stopzetten van het project RegioTram.

Spoorzone

Conform afspraak in het kader van de spoorzone (stationsgebied) betalen we aan de provincie 14,9 miljoen. Dit bedrag dekken wij uit de reserve RSP (Regio Specifiek Pakket).

Eigen bijdrage op grond van de WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de

systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

MEERJARIGE CONTRACTEN > € 250.000,-

Omschrijving/ Leverancier	raamcontract bedrag 2015	einde contract
Agile Software B.V.	569.175	2016
ArboVitale	457.968	2016
BAM Infratechniek Telecom	809.220	div
BAM Utiliteitsbouw B.V.	18.353.207	2016
Brocacef	271.465	div
Cofely Noord L.N.	1.004.740	2017
Connexxion Taxi Services	1.096.271	2017
Croon Elektrotechniek B.V	nee	div
Cycloon Post Groningen	1.000.217	2016
Wolter & Dros	260.676	div
DNZT Huishoudelijke Verzo	253.803	2016
ENEXIS B.V. / Essent netwerkbeheer	1.264.350	div
Ernst & Young Accountants	329.403	2016
Essent Energie Verkoop Ne	291.122	div
GroeNoord Ag&Turf B.V.	275.180	2016
Hewlett-Packard Nederland	357.420	2017
Iza Zorgverzekeraar N.V.	1.227.871	2016
KPN Corporate Market B.V.	318.267	2017
Microsoft Ireland Operati (via Agile Software bv)	1.056.979	2016
Nns	570.670	2016
Oliecentrale Nederland B	2.199.878	2018
P1 On street B.V.	nee	2016
Ravo B.V.	1.036.410	2016
Schmit Parkeersysteem B.V	2.362.348	2017
Scholten Awater B.V.	647.153	2017
Telegrootgebruik B.V. / KPN	391.683	div
Van Bergen B.V.	419.202	2016
Vendor B.V.	305.043	2016
Waterbedrijf Groningen N.	329.005	div
Zorgvervoercentrale Neder	2.445.861	2017

GEWAARBORGDE GELDLENINGEN				
Omschrijving	Restant 31-12-2014	Nieuwe gewaarborgde geldleningen	Totaal van de gewone en buitengewone aflossing	Restant 31-12-2015
Garantie aankoop eigen woning	69.519		4.474	65.045
Garantie Woningverbetering NRF	154		136	18
Totaal gewaarborgde geldleningen	**69.673**	**0**	**4.610**	**65.063**

Renteswap	(bedragen x 1.000 euro)			
Tegenpartij	Onderliggende lening *	Variabel rente percentage	Vast rente percentage	Eind datum contract
ABN-AMRO	1.961	6 mnds euribor	4,7525%	2031
* Hoofdsom per balansdatum	**17.327**			

Ten behoeve van het afdekken van het renterisico op een langlopende lening met een variabele rente (zijnde de 6-maands euribor) heeft de gemeente Groningen een renteswap afgesloten.Op grond van dit contract dient de gemeente Groningen over de hoofdsom van de langlopende lening (1,961 miljoen euro per 31 december 2015) een vaste rente te betalen en ontvangt de gemeente Groningen een variabele rente over de hoofdsom van de renteswap (1,961 miljoen euro per 31 december 2015).

Het contract kent geen verplichting om een onderpand voor de negatieve marktwaarde aan te houden (margin call). Ook is er geen sprake van een clausule waarbij de tegenpartij het contract kan opzeggen. De hedgerelatie is volledig effectief.

De ABN-AMRO kent een AA rating.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

OVERIGE GEGEVENS

De controleverklaring van de accountant volgt later.

BIJLAGEN

1 VERLOOPOVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN

2 TOELICHTING RESERVES EN VOORZIENINGEN

3 SUBSIDIES EN INKOMENSOVERDRACHTEN

4 OVERZICHT INVESTERINGEN

5 OVERZICHT BEGROTINGSOVERSCHRIJDINGEN

6 STAAT P

7 TOTAALOVERZICHT EXTRA BELEID

8 ONDERHOUDSGEGEVENS GEMEENTELIJKE GEBOUWEN

9 SISA-BIJLAGE

10 OVERZICHT KAPITAALGOEDEREN

11 STAAT B

11B PERSONEEL VAN DERDEN

12 STRUCTURELE TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

13 INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

14 LIJST MET AFKORTINGEN

Bijlage 1 Verloopoverzicht reserves en voorzieningen

RESERVES	Saldo 31-12-2014	Best. resultaat 2014	Toe voeging	Ont trekking	Vrijval	Saldo 31-12-2015
ALGEMENE EGALISATIERESERVE						
Algemene egalisatiereserve (AER)	36.242	14.863	3.143	19.941		34.307
BESTEMMINGSRESERVE EGALISATIE TARIEVEN						
Egalisatie afvalstoffenheffing	-					-
Overige egalisatie reserves						
Rente egalisatiereserve	1.750					1.750
Egalisatiereserve WMO	1.362			800		562
BESTEMMINGSRESERVES OVERIGE						
Egalisatiereserve instellingen ivm concernaccres	1.157	-220	3.559	3.811		685
Exploitatie risico Forum	3.200		300	1.638		1.862
BSV Paddepoel	43			8		35
Reserve muziekschool	-					-
Aandelen NV Essent	1.262					1.262
Martiniplaza B.V.	5.216	-1.300				3.916
Kosten dualisering	27					27
Extra beleid	6.705	-6.500		205		-
Reserve Regio Specifiek pakket ZZL	77.465		2.554	63.519		16.500
Ten Boer	252	47				299
Flankerend beleid	4.548			290		4.258
Frictiekosten bez 11-14	256			55		201
BR reservering voor tekort 2015	2.728			2.728		-
Personeel in Balans	164	-17	436	436		147
Frictiekosten Reorganisatie		8.300	3.200			11.500
Kinderfonds Armoede (EB)	136			20		116
Minimabeleid (GKB)	75	-75				-
RCF-Noord	33					33
Wachtgeld en mobiliteit	42					42
Verkiezingen	57	190	780	810		217
Bodemsanering	4.648		532	125		5.055
Fonds Economische Ontwikkelingen	155					155
EB INB Wijkwethouderschap			500			500
Grondbank	4.134		69			4.203
Grondzaken	30.696	-13.251	20.619	2.625		35.439
Kunst op straat	575		209			784
Parkeren	-		110			110
Stimuleringsfonds VHV	13.701	260	211			14.172
Reserve extra beleid	1.251	-108				1.143
Wonen boven winkels	1.000					1.000
Groninger Monumentenfonds	932					932
ISV	32.157	-1.138	1.535	2.721		29.833
BWS	155					155
Gemeentegaranties	150					150
Gresco						-
Bouwleges	-					-

RESERVES (vervolg)	Saldo 31-12-2014	Best. resultaat 2014	Toe voeging	Ont trekking	Vrijval	Saldo 31-12-2015
Warmtestad			57			57
Forumgarage	2.800		700			3.500
Br Bovenwijkse infrastructuur	42.417	2.120	27.000	49.937		21.600
Onderwijshuisvesting	2.659		40	352		2.347
Nieuwbouw VMBO			2.770			2.770
Vastgoed verkoop opbrengst tbv bezuinigingen						-
WGA	1.030	-30	30			1.030
EB Programma Outsourcing			160			160
EB Programma Basis Kennis Registratie			375			375
Afkoopsommen onderhoud graven	1.469	111	36	36		1.580
Onderhoud Stadsbeheer	-					-
Riolering	-	160		160		-
Geluidreducerend asfalt	400					400
Reserve extra beleid	38		4	42		-
Stadstoezicht	-					-
Kunstvoorraad CBK	1.647					1.647
Verlies kunst CBK	21			21		-
Esserberg 2014	48			3		45
Recreatiegebied Kardinge	486			22		464
Totaal reserves	**285.289**	**3.412**	**68.929**	**150.305**	**-**	**207.325**

VOORZIENINGEN	Saldo 31-12-2014	Best. resultaat 2013	Toev.	Onttr.	Vrijval	Saldo 31-12-2015
Voorzieningen						
Legaat Andrea Elkenbracht	214					214
Pensioen voormalig medewerker WMOO, nu O2G2	165			4		161
Pensioenen wethouders	2.766		481			3.247
Wachtgeld wethouders	346			179		167
Nadelig saldo Zodiak	43			43		-
Vordering op Verkoop Vennootschap BV	5.247				3.880	1.367
Vordering op CBL Vennootschap BV	222					222
RCG	170					170
Wmo-collectief vervoer	-					-
Personeel	36			18		18
Spaarverlof	-					-
Thermiek BV	19					19
Fonds sanering Beckerweg	942		14	95	320	541
Openbaar vervoer	527		554	406		675
Grote Steden Beleid III	582			394		188
Onderhoud Parkeergarages	588		42			630

VOORZIENINGEN (vervolg)	Saldo 31-12-2014	Best. resultaat 2013	Toev.	Onttr.	Vrijval	Saldo 31-12-2015
Onderhoud museum	992		665	242		1.415
Groot onderhoud gem.gebouwen	5.086		1.189	547		5.728
Huur leegstand Waagstraat	332			332		-
Onderhoud vensterscholen	400		70	92		378
Onderhoud Muziekschool	152					152
Onderhoud voormalig onderwijs gebouwen	104		116			220
leegstand Eendrachtskade	-					-
Huur leegstand Europaweg 8	4.505			4.362	143	-
Ambulancedienst	184			23	97	64
Reorganisatie	2.487		907	1.292		2.102
Individueel Loopbaanbudget	650			650		-
Verzekeringen	544		616	693	144	323
Voorziening risico BTW	260		98			358
Naheffing Ipads	175			153	22	-
Afvalstoffenheffing	5.572			1.214		4.358
Riolering vervangingsinvesteringen	2.842		833	1.641		2.034
Riolering groot onderhoud	151		401			552
Groot onderhoud OP/SB	217		102			320
Totaal voorzieningen	**36.520**	**-**	**6.088**	**12.380**	**4.606**	**25.623**

Bijlage 2 Toelichting reserves en voorzieningen

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Algemene egalisatiereserve (AER)	Het opvangen van eventuele onvoorziene verliezen op de korte en lange termijn		34.307	Bij de begroting 2015 is 1,943 miljoen euro toegvoegd aan de AER ter versterking van het weerstandsvermogen. Bij de begroting 2015 is het gespaarde bedrag voor co financiering ad 3,947 miljoen euro ingezet ter dekking van de begroting 2015. Dit bedrag is onttrokken aan de AER. In april 2015 heeft uw raad 120 duizend euro uit de AER ingezet voor het sportbesluit. Bij de rekening 2014 is in totaal 639 duizend euro toegvoegd aan de AER. Onderdeel hiervan is een bestemmingsvoorstel van 454 duizend euro voor sparen voor ringwegen. Dit bedrag wordt pas ingezet in 2017 en blijft tot die tijd in de AER. Bij de rekening 2014 is een amendement aangenomen om 450 duizend euro te besteden aan armoedebeleid, dit bedrag is onttrokken aan de AER.	Voldoende
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	Het opvangen van prijsschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Voeding: overdekking van meer dan 100% in enig jaar van de afvalstoffenheffing	8% v/d omzet inzameling huishoudelijk afval	-	In verband met gewijzigde regelgeving BBV is deze reserve bij de jaarrekening 2014 omgezet in een voorziening.	
Rente egalisatiereserve	Opvangen renteschommelingen	1.750	1.750		Voldoende
Egalisatiereserve WMO	Buffer voor het opvangen van schommelingen bij de uitvoering van de WMO.		562	In de primitieve begroting is uitgegaan van een tekort op Huishoudelijke hulp van 800 duizend euro. De onttrekking aan de reserve WMO is ter dekking van dit tekort. Bij de jaarrekening blijkt dat de onttrekking achteraf niet nodig is	Na dotatie van 800 duizend euro in 2016 is de reserve voor de uitvoering van de oude taken op het gewenste niveau.
Extra beleid	In deze reserve zijn nog te besteden extra beleidsgelden opgenomen		2.294	In 2015 hebben de volgende stortingen plaatsgevonden: 0,5 miljoen voor INB wijkhouderschap, 160 duizend voor Programma Outsorcing en 375 duizend voor Programma Basis Kern Registratie. In 2015 hebben de volgende onttrekkingen plaatsgevonden: 6,5 miljoen euro voor frictiekosten bezuinigingen, 205 duizend euro voor bestuurlijke dienstverlening, 108 duizend voor cofinanciering kennisprojecten en 20 duizend voor kinderfonds armoede.	voldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Egalisatiereserve Instellingen ivm concernaccres	Betreft de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.		685	De mutaties hebben betrekking op de ontvangen compensatie en doorgegeven subsidies aan instellingen op basis van de T-2 systematiek. Hierin is ook de in het collegeprogramma 2014-2018 opgenomen bezuiniging op compensatie van 1 miljoen euro jaarschijf 2015 verwerkt.	Niet voldoende: Het voorgenomen extra beleid 2016 is niet toegekend. Hierdoor dreigt het niveau van de reserve in de toekomst niet toereikend te zijn.
Exploitatierisico Forum	Betreft een reserve om de risico's van de exploitatie van het Groninger Forum te dekken, die ontstaan zijn door de verwachte latere opening van het gebouw.	3.500	1.862	Het beschikbare niveau is lager dan oorspronkelijk vastgesteld. Bij raadsvoorstel van 26 nov 2014 is besloten de frictiekosten Biblionet van 1,6 mio te onttrekken aan de gemeentelijke reserve aanloopverliezen Forum (3,5 mio totaal) en toen afgewogen en aanvaardbaar geacht (raadsbesluit 4647469). Verder is het zo dat bij definitieve vaststelling van de frictiekosten er 459 duizend euro terug kan vloeien naar die reserve, omdat de uiteindelijke frictiekosten lager zijn uitgevallen.	Voldoende
BSV Paddepoel	Deze reserve houdt verband met de aanbouw BSV Paddepoel.	83	35	Deze reserve draagt bij aan de te verstrekken exploitatiesubsidie aan de buurt- en speeltuinvereniging Paddepoel gedurende een periode van 10 jaar. Conform raadsbesluit is deze reserve gevormd en daarbij is bepaald dat jaarlijks 8 duizend euro aan deze reserve wordt onttrokken. Het niveau van deze reserve is conform planning en daarmee voldoende.	Voldoende
Reserve muziekschool	Versterking van het weerstandvermogen van de fusiecombinatie Muziekschool/Kunstencentrum		-	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	
Aandelen Essent NV	Tegenwaarde ontvangen aandelen EGD bij overgang EGG naar EGD.		1.262	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Martiniplaza BV	Deze reserve kent dezelfde waarde als de deelneming in Martiniplaza BV.		3.916	Bij de rekening 2014 is 1,3 miljoen euro onttrokken aan de reserve Martiniplaza ter dekking van het nadelig resultaat ad 1,3 miljoen euro. Dit nadeel is ontstaan door afwaardering van onze financiele vaste activa (deelnemeing) met 1,3 miljoen euro. De afwaardering is ontstaan door achterstallig onderhoud.aan het gebouw Martiniplaza.	Voldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Kosten dualisme	Het afdekken van incidentele lasten vanaf 2003 over de gewenste ondersteuning voor de raad (raadsgriffie) als gevolg van de invoering van het dualisme.		27	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Regio Specifiek Pakket ZZL	Bij het vaststellen van de jaarrekening 2008 is de reserve RSP ingesteld. De diverse projecten uit het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL) dienen hier uit te worden gefinancierd.		16.500	In 2015 is per saldo 60,965 miljoen euro onttrokken aan de reserve ter dekking van onze bijdrage aan de Provincie Groningen voor de RSP projecten.	Het saldo bestaat uit twee bedragen. Het eerste is 14,5 miljoen euro. Dit is nodig ter dekking van onze verplichting aan de Provincie van 14,9 miljoen. Daarnaast is 2 miljoen euro opgenomen in de reserve RSP. Dit bedrag is door uw raad bij de begroting 2016 ingezet ter dekking van de begroting 2016.
Ten Boer	Voordelen en nadelen in de samenwerking met Ten Boer (per dienst) worden met deze reserve verrekend.		299	Bij de rekening 2014 is het resultaat 2014 van 47 duizend euro toegevoegd aan de reserve	Voldoende
Flankerend beleid	Herplaatsing medewerkers in het kader van de bezuinigingsoperatie 2011-2014.		4.258	In 2015 is 290 duizend euo flankerend beleid ingezet voor de plaatsing van herplaatsers	Voldoende
Frictiekosten bezuinigingen 11-14	Doel is hieruit incidentele kosten te betalen die voortvloeien uit vastgestelde maatregelen van de bezuinigingstaakstelling 2011-2014.		201	In 2015 is 55 duizend euro onttrokken ter dekking van het activiteitenplan om de bezuiniging op het gemeentelijk vastgoed te realiseren.	Voldoende
Reservering voor tekort 2015	Bij de begroting 2014 is besloten om de helft van het begrotingsoverschot over 2014 te reserveren voor het begrotingstekort van 2015.		-	Er is 2,728 miljoen euro onttrokken om het tekort bij de begroting 2015 te dekken.	
Personeel in balans	Bij raadsbesluit van 29 oktober 2008 is deze reserve ingesteld. Doel is om de volgende kosten te dekken: 1) in het kader van het programma 'Personeel in Balans'; 2) voor het nieuw op te richten Loopbaancentrum; 3) de resterende frictiekosten uit de bezuinigingen 2004-2006.		147		Voldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Frictiekosten Reorganisatie	Doel is het dekken van frictiekosten als gevolg van een aantal organisatiewijzigingen.		11.500	Door meevallende aantallen herplaatsers en actualisatie in de planning van komende reorganisatie, werd bij voortgangsrapportage 2 van 2015 een voordeel verwacht op frictiekosten. Dit voordeel is toegevoegd aan de reserve.	Voldoende
Minimabeleid (GKB)	Geoormerkt geld voor zorg/schuldhulpverlening.		-	Vrijval bij resultaatbestemming 2014.	n.v.t.
RCF-Noord	Opvangen van mogelijke tekorten in de exploitatie van het Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding-Noord.		33	Deze reserve kan worden opgeheven	Voldoende
Wachtgeld en Mobiliteit	Dekking wachtgelduitkeringen en kosten van mobiliteit.		42	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	voldoende
Verkiezingen	Egalisatie van de kosten van verkiezingen		217	Op 18 maart 2015 hebben de gecombineerde verkiezingen van de Provinciale Staten en Waterschappen plaatsgevonden. De geraamde toevoeging van 780 duizend euro betreft de structurele toevoeging vanuit het meerjarenbeeld ad 488 duizend euro en een aanvullende toevoeging vanuit het gemeentefonds van 292 duizend euro. Om de kosten van deze verkiezing te kunnen dekken is 810 duizend euro aan de reserve onttrokken.	voldoende
Bodemsanering	Bestemd voor de kosten van bodemsaneringen die niet uit andere bronnen gefinancierd kunnen worden. Daarnaast is deze reserve specifiek bestemd voor het afdekken van eventurel schadelclaims betreffende in het verleden door de gemeente uitgegeven grond, alsmede claims van het rijk in verband met ongerechtvaardige verrijking en de slibsanering.		5.055	De tevoeging bestaat uit de jaarlijkse storting en de toevoeging van rente. De onttrekking betreft een jaarlijkse onttrekkking ter dekking van onder andere personele kosten.	Voldoende
Fonds Economische Ontwikkelingen	De middelen worden breed ingezet ter stimulering van de economische ontwikkelingen in de stad.		155	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Grondbank	Overeenkomstig besluitvorming is de reserve nodig voor de dekking van risico's en financiering van grondbankaankopen.		4.203	Mutatie betreft rentetoevoeging van 69 duizend euro.	Voldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Grondzaken	Het doel van de bestemmingsreserve Grondzaken is het vormen van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen op de grondexploitaties. Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantif iceren wordt de boxenrisicomethode gehanteerd.		35.439	Toevoeging: 20,619 miljoen euro en onttrekking: 15,876 miljoen. Mutaties vloeien voort uit de bestemming van het resultaat 2014 en uit de reservemutaties primitieve begroting kwartalen 1 t/m 4 2015.	Voldoende
Kunst op straat	Financieren van kunst bij nader te bepalen kunstprojecten in de openbare ruimte. Het fonds wordt beheerd door het Centrum Beeldende Kunst (CBK)		784	Toevoeging: 209 duizend euro. De mutatie vloeit voort uit de begrotingswijziging 2e en 3e kwartaal 2015 (overheveling van de nog gelabelde middelen voor Kunst op Straat vanuit de reserve ISV naar de reserve Kunst op Straat ten behoeve van het uitvoeringsprogramma Kunst op Straat).	Voldoende
Parkeren	Deze reserve dient als egalisatiereserve voor de resultaten van het parkeerbedrijf		110	Toevoeging: 110.000 euro. De mutatie vloeit voort uit de de verhoging van de tarieven (Tarievennota 2015).	Voldoende
Stimuleringsfonds Vhv	Personen of instellingen de kans te geven onder aantrekkelijke voorwaarden geld te lenen voor initiatieven betreffende aanschaf van een pand, renovaties, woningaanpassingen, groot onderhoud, activiteiten in de gebouw de omgeving.		14.172	Toevoeging rekeningresultaat 2014: 260 duizend euro. Rentetoevoeging: 211 duizend euro. De reserve dient ter dekking van de verstrekte geldleningen. De leningen worden verstrekt vanuit vier rekening-couranten die we bij SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvestig Nederlandse gemeenten) aanhouden. Bij volledige omzetting van de RC-saldo's is het volledige bedrag van deze reserve nodig ter financiering.	Volddoende
Wonen Boven Winkels	Bij de jaarrekening 2004 is besloten deze bestemmingsreserve te vormen als weerstandsvermogen voor de oprichting van de NV Wonen boven Winkels Groningen waar de gemeente in participeert.		1.000	De middelen in de reserve zijn noodzakelijk als buffer voor de participatie (gemeentelijke inbreng ten gunste van het aandelenkapitaal van de NV bedraagt 1,0 miljoen euro) van de gemeente Groningen in de NV Wonen boven Winkels. De beëindiging van de NV is in gang gezet. De reserve is benodigd om de uiteindelijke beëindiging financieel voor de gemeente te kunnen dekken.	Voldoende
Groninger Monumentenfonds	Deze reserve is gevormd als buffer voor de lening, die verstrekt is aan het Groninger Monumentenfonds.	1.000	932	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Onvoldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
ISV	In deze reserve zijn middelen opgenomen die niet opgenomen mogen worden in de ISV-voorziening.		29.833	Toevoeging: 1,535 miljoen euro en onttrekking: 3,859 miljoen euro. Mutaties vloeien voort uit de bestemming van het resultaat 2014 en begrotingswijziging 2e en 3e kwartaal 2015.	Voldoende
BWS	Rente voorziening BWS		155		Voldoende
Gemeentegaranties	Conform de nota "Herpositionering van het Woonservice Centrum" is deze reserve ingesteld om eventuele claims gemeente garantie te kunnen opvangen.		150	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Volddoende
Gresco	Deze reserve dient als egalisatiereserve voor de resultaten van Gresco		-		Voldoende
Bouwleges	De bestemmingsreserve is bedoeld om risico's voor tegenvallende inkomsten op te kunnen vangen. Voeding vindt plaats uit de resultaten op bouwleges.		-		N.v.t.
WarmteStad	Betreft een reserve om het risico van het hebben van een rekening courant-verhouding met WarmteStad BV af te dekken		57	Toevoeging: 57 duizend euro. Betreft de door uw raad genomen besluit om een bestemmingsreserve van 57 duizend euro in te stellen ter dekking van het risico van het hebben van een rekeningcourant verhouding met WarmteStad BV en deze te voeden uit het programma Groningen geeft Energie.	Voldoende
Forum garage	Afdekking risico parkeergarage Forum		3.500	Jaarlijks wordt 700 duizend euro toegevoegd aan de reserve Forum garage ten laste van de exploitatie parkeerbedrijf.	Voldoende
Bovenwijkse infrastructuur grondexploitaties	Aanhouden van middelen die vrijkomen door activering van bovenwijkse voorzieningen in de grondexploitaties		21.600	Toevoeging: 29,120 miljoen euro en onttrekking: 49,937 miljoen euro. Mutaties vloeien voort uit de bestemming van het resultaat 2014, Raadsbesluit 'Afkoop onderhoudsbijdrage Euroborg' en begrotingswijziging 2e en 3e kwartaal 2015.	Voldoende
Onderwijshuisvesting	Opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.	5.000	2.347	De mutatie heeft betrekking op het opvangen van schommelingen in de exploitatie van onderwijshuisvesting. Het betreft met name een aanvullende dekking voor het programma onderwijshuisvesting 2015	Voldoende

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Nieuwbouw VMBO	Beklemde reserve ter dekking van kapitaallasten		2.770	Deze reserve is in dit verslagjaar ingesteld en de eerste dotatie heeft dit jaar ook plaatsgevonden. Er zijn twee panden verkocht. De opbrengst hiervan dient ter dekking van de kapitaallasten van de VMBO scholen.	Het niveau is op dit moment onvoldoende omdat de verkoop van een gebouw nog moet nog plaatsvinden. De opbrengst daarvan wordt gestort in deze reserve om de toekomstige kapitaallasten te dekken.
Vastgoed verkoopopbrengst ten behoeve van bezuinigingen	Opbrengsten van het afstoten van vastgoed in enig jaar aan een bezuinigingstaakstelling van een volgende jaar toe te rekenen en tijdelijk te reserveren.		-	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
WGA	Afdekken van het eigen risico op de WGA (Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten)	1.000	1.030	In 2015 heeft de reguliere toevoeging van 30 duizend euro plaatsgevonden. Via resultaatbestemming 2014 is een bedrag van 30 duizend euro onttrokken. In het besluit 'Evaluatie regeling werkhervatting gedeeltelijke arbeidsgeschiktheid (WGA) 2011' is opgenomen de gewenste minimum omvang van de reserve WGA te bepalen op 1 miljoen euro. Bij de jaarrekening 2015 wordt voorgesteld het surplus van de reserve (30 duizend euro) te laten vrijvallen.	Te hoog
Afkoopsommen onderhoud graven	Veel nabestaanden kiezen voor het afkopen van het onderhoud van de graven in plaats van het jaarlijks te voldoen. Deze inkomsten worden gestort in deze bestemmingsreserve, zodat de rente daarvan kan worden aangewend voor het feitelijke onderhoud.		1.580	In 2015 heeft er vanuit het rekeningresultaat 2014 een toevoeging van 111 duizend euro plaatsgevonden. Er is 36 duizend euro rente toegevoegd en er heeft een onttrekking van 36 duizend euro plaatsgevonden.	Voldoende
Onderhoud Stadsbeheer	Het garanderen van de inzet van middelen voor het onderhoud van de stad		-	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	
Riolering	Als er resultaten worden gerealiseerd op de productgroep riolering zullen deze worden verrekend met de bestemmingsreserve Riolering. Deze reserve geeft mede inzicht in de mate waarin de planning van het		-	In verband met gewijzigde regelgeving BBV is deze reserve omgezet in een voorziening. Het resultaat 2014 van 160 duizend euo is toegevoegd aan de voorziening riolering.	n.v.t.

TOELICHTING RESERVES	Doel	Maximale omvang	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Geluidsreducerend asfalt	Het reserveren van gelden voor de meerkosten van het onderhoud ten opzichte van de gebruikelijke traditionele asfaltwegen.		400	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Extra beleid	Nieuw beleidsmiddelen die voor de aankomende jaren beschikbaar zijn gesteld, zijn in deze reserve opgenomen.		-	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	n.v.t.
Egalisatiereserve Stadstoezicht	Opvangen van nadelen Stadstoezicht vanaf 2012		-	Deze reserve kan worden opgeheven	
Kunstvoorraad CBK	Deze bestemmingsreserve is ingesteld om in geval van schade of verlies van kunstwerken van het Centrum Beeldende Kunst (CBK) de niet verzekerde kosten van herstel van kunstwerken te dekken. Het is kostbaar om de volledige collectie van het Centrum Beeldende Kunst voor alle risico's te verzekeren. Bij "verlies" van de voorraad volstaat het uitgekeerde bedrag niet. Immers, de dan geldende marktwaarde bepaalt de aanschafprijs, de werken zijn verzekerd tegen de toenmalige inkoopprijs. Mocht door andere calamiteiten (zoals waterschade of ongedierte) de collectie onherstelbaar beschadigd raken dan zijn we daarvoor niet verzekerd. Met vaststelling van het collectiebeheersplan is hiervoor een bestemmingsreserve voorraden ingesteld.	2.516	1.647	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Verlies kunst CBK	Opvangen exploitatietekorten voor de periode tot en met 2015	168	-	Laatste jaar van bijdrage aan exploitatie. De reserve kan in 2016 worden opgeheven.	n.v.t.
Esserberg 2014	Betreft een beklemde reserve voor een deel van de kapitaallasten van het investeringsproject 'renovatieplan sportpark Esserberg'.		45	Deze beklemde reserve is ingesteld om een deel van de kapitaallasten van de investering Esserberg te dekken. De mutatie betreft de begrote onttrekking.	Voldoende
Recreatiegebied Kardinge	Deze reserve is voor toekomstige uitgaven voor de herinrichting van het kerngebied van het recreatiegebied Kardinge.		464	De begrote onttrekking voor de jaarlijkse kapitaallast is de enige mutatie die hier heeft plaatsgevonden.	Voldoende
Totaal Reserves			**207.325**		

TOELICHTING VOORZIENINGEN	Doel	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Legaat Andrea Elkenbracht	Begaafde (oud) leerlingen van het stedelijk conservatorium in de gelegenheid stellen een voortgezette muziekstudie in het buitenland te volgen.	214	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden	Voldoende
Pensioen vm medew O2G2	Het financieel afdekken van een risico in verband met de éénmalige kosten van een pensioenvoorziening van een voormalig medewerker WMOO nu O2G2.	161	De onttrekking houdt verband met advieskosten inzake verzelfstandiging WMOO naar O2G2	Voldoende
Pensioenen wethouders	Sinds 2002 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de pensioenen van wethouders. De voorziening is ingesteld om de pensioenlasten van voormalig wethouders (voor 2006) te kunnen financieren. Waarschijnlijk zal in de komende jaren een landelijk fonds voor pensioenen wethouders in het leven worden geroepen. Ten behoeve van de pensioenvoorz iening van wethouders die ingaande 2006 politieke ambtsdragers zijn/waren, is een verzekeringspolis afgesloten.	3.247	In 2015 heeft er een nieuwe berekening plaats gevonden. Hierdoor is er een bedrag van 481 duizend euro toegevoegd aan de voorziening.	Voldoende
Wachtgeld wethouders	Om in de komende jaren aan de wachtgeldverplichtingen voor oud wethouders te kunnen voldoen is in boekjaar 2012 een voorziening gevormd.	167	De onttrekking heeft betrekking op wachtgeldverplichthingen van voormalige collegeleden.	
Nadelig saldo Zodiak	Compensatie voor financiële risico's verbonden aan overname van stafpersoneel Zodiakgroep.	-	De onttrekking betreft de loonkosten over 2015. Hiermee is het dossier afgerond.	n.v.t.
Vordering op Verkoop Vennootschap BV	In verband met de verkoop van Essent is er een aandeel in een aantal opgerichte BV's w elke dienen ter zekerheid van mogelijke claims, voortvloeiende uit de verkooptransactie of rechtshandelingen van voor de verkoop. Onzeker is in hoeverre er uiteindelijk een beroep gedaan kan worden op het vermogen van deze BV.	1.367	Het bedrag is inmiddels ontvangen daarmee is dit deel van de voorziening vrijgevallen in het resultaat 2015.	Voldoende
Vordering op CBL Vennootschap BV	In verband met de verkoop van Essent is er een aandeel in een aantal opgerichte BV's w elke dienen ter zekerheid van mogelijke claims, voortvloeiende uit de verkooptransactie of rechtshandelingen van voor de verkoop. Onzeker is in hoeverre er uiteindelijk een beroep gedaan kan worden op het vermogen van deze BV.	222	Er hebben dit jaar geen mutaties plaatsgevonden.	Voldoende
RCG	Garantstelling loonkosten voormalig RCG medewerkers	170	Er hebben dit jaar geen mutaties plaatsgevonden.	Voldoende
Personeel	Afloop ontvangen voorziening.	18	De onttrekking is gebruikt voor tijdelijke dekking voor structureel hogere loonkosten	Voldoende
Thermiek BV	Opvang negatieve resultaten van Thermiek BV	19	Er hebben dit jaar geen mutaties plaatsgevonden.	Voldoende

TOELICHTING VOORZIENINGEN	Doel	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Fonds sanering Beckerweg	Nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties, w.o. Beckerweg	541	Betreft beheer en onderhoudskosten (95 duizend euro) en doorberekende rente (14 duizend euro) sanering bodem Beckerweg. Op basis van gemaakte inventarisatie van nog te maken kosten voor de komende jaren kan er in 2015 320 duizend euro vrijvallen.	Voldoende
Openbaar vervoer	De gemeente participeert in het OV-bureau Groningen Drenthe en is voor 21% risicodragend voor eventuele financieel deconfiture van dit bureau. Daarnaast kan de voorziening worden ingezet voor OV-infrastructuur.	675	In 2014 is een 1 miljoen euro onttrokken als bijdrage busbaan Europaweg. Uiteindelijk was 446 duizend euro nodig. Het restant van 554 duizend euro is in 2015 aan deze voorziening toegevoegd. De onttrekking aan de voorziening had betrekking op kosten laterale bevestiging DRIS panelen in de Gemeente Groningen (30 duizend euro) en een bijdrage aan het project HOV-as West 3e fase (376 duizend euro) conform raadsbesluit, maximale dekking project uit voorziening openbaar vervoer bedraagt 1,22 miljoen euro.	Voldoende
Grote Steden Beleid III	In het kader van de uitvoering van GSB III zijn rijksbijdragen beschikbaar gesteld voor de pijler Economie. Hiervoor is een meerjarig EBP-programma opgesteld. De nog niet bestede middelen van het Rijk worden toegevoegd aan de voorziening voor de uitvoering van het resterende programma.	188	De ontrekking betreft de eindafrekening van subsidieproject Consortium Drug Discovery & Development (24 duizend euro) en voorschotten t.b.v. project Centrum voor Valorisatie en Ondernemerschap (CVO) (370 duizend euro)	Voldoende
Onderhoud parkeergarages	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van het planmatig onderhoud van het parkeerbedrijf.	630	Dit betreft het voordelige resultaat van de exploitatie: 42 duizend euro.	Voldoende
Onderhoud museum	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van groot onderhoud van het Groninger Museum.	1.415	Er heeft een dotatie plaatsgevonden aan deze voorziening voor de dekking van het meerjaren onderhoudsplan. De onttrekking betreft de kosten voor het groot onderhoud 2015.	Voldoende
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	Egalisatie van de kosten van (groot) onderhoud van de gemeentelijke gebouwen	5.728	Er heeft een dotatie plaatsgevonden aan deze voorziening voor de dekking van het meerjaren onderhoudsplan. De onttrekking heeft betrekking op een onderhoudscontract voor het bedrijfspand Harm Buiterplein	Voldoende
Onderhoud vensterscholen	Opvangen schommelingen onderhoudsplanning voor planmatig/groot onderhoud.	378	Er is een dotatie gedaan aan deze voorziening voor de dekking van het meerjaren onderhoudsplan. De jaarlijkse onderhoudskosten worden ten laste van deze voorziening gebracht.	Voldoende
Onderhoud Muziekschool	Het opvangen van toekomstig onderhoud aan de Muziekschool.	152	Er hebben dit jaar geen mutaties plaatsgevonden.	Voldoende

TOELICHTING VOORZIENINGEN	Doel	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Onderhoud voormalig onderwijs gebouwen	Onderhoud dat ten doel heeft de voormalige onderwijsgebouwen in goede staat te houden voor andere bestemmingen	220	Er heeft een dotatie plaatsgevonden aan deze voorziening voor de dekking van het meerjaren onderhoudsplan. Er heeft geen onttrekking plaatsgevonden	Voldoende
Huur leegstand Europaweg	Dekking huur leegstand Europaweg	-	De mutaties hebben betrekking op de huurlasten.	Het pand aan de Europaweg is aangekocht. De voorziening is niet meer noodzakelijk en is vrijgevallen in het resultaat 2015.
Ambulancedienst	Opvangen van mogelijke kosten die voortvloeien uit de saneringsprocedure, die met het indienen van een sanerings aanvraag in december 2002 is ingezet.	64	In 2015 is een bedrag onttrokken in verband met de salarislasten van een oud medewerker van de Brandweer.	Voldoende
Reorganisatie	Het gevolg van de vorming van het SSC is dat niet iedere medewerker kan w orden geplaatst. Voor de kosten van boventalligheid is deze voorziening ingesteld.	2.102	De voorziening is in 2014 ingesteld met als doel de kosten van niet herplaatste medewerkers te dekken. In 2015 is voor een bedrag van 1,29 miljoen euro aan de voorziening onttrokken. Dat betreft salarislasten voor 1,25 miljoen en kosten Flankerend beleid voor 41 duizend euro. Per ultimo 2015 is de benodigde omvang van de voorziening opnieuw vastgesteld. Op grond van deze berekening wordt ten aanzien van de salarislasten een bedrag gedoteerd van 862 duizend euro en is een storting van 45 duizend euro nodig voor de te voorziene kosten flankerend beleid.	Voldoende
Individueel Loopbaanbudget	In de CAO is afgesproken dat ambtenaren met ingang van 2013 recht krijgen op een Individueel Loopbaanbudget (ILB) van 500 euro per jaar. Opsparen kan ook, met een maximum van 1.500 euro in 2015. Het budget is bedoeld voor loopbaan gerelateerde activiteiten gericht op een nieuwe functie.	-	In 2015 zijn de uitgaven met betrekking tot de jaarschijven 2013 en 2014 ten laste van de voorziening gebracht, het restant is vrijgevallen en besteed in 2015	n.v.t.
Verzekeringen	Afdekken van eigen risico's bij schadeuitkeringen	323	Er is in 2015 693 duizend euro uitgegeven in verband met afwikkeling van schades en claims. De vrijval is bepaald op basis van een actuele stand van de resterende verplichtingen.	Voldoende
Voorziening risico BTW	Deze voorziening is ingesteld voor de mogelijke suppletie 2012	358	Betreft rentetoevoeging t/m 2014 en risico niet te verrekenen btw 2015.	Overleg met de belastingdienst moet nog plaatsvinden. Verwachting is dat het gereserveerde bedrag voldoende is

TOELICHTING VOORZIENINGEN	Doel	Saldo 31-12-2015	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Afvalstoffenheffing	Het opvangen van prijsschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Voeding: overdekking van meer dan 100% in enig jaar van de afvalstoffenheffing	4.358	In de begroting is een onttrekking voorzien van 1,326 miljoen euro Op basis van de werkelijk kosten en opbrengsten is een onttrekking van 1,214 miljoen euro voldoende om tot een kostendekkende exploitatie te komen.	Voldoende
Riolering vervangingsinvesteringen	Spaarbedragen voor toekomstige investeringen mogen in het riooltarief worden opgenomen als de eerste aanleg van uitbreidingsinvesteringen in de grondexploitatie is gedekt.	2.034	Toekomstige vervangingen van rioleringen kunnen worden gedekt uit deze voorziening. In het GWRP 2014-2018 wordt aangegeven dat in 2015 een bedrag van 741 duizend euro kan worden toegevoegd aan deze voorziening. De onttrekking van 1,641 miljoen euro is conform het GWRP 2014-2018. Daarnaast is 92 duizend euro exploitatieresultaat op de kapitaallasten toegevoegd.	Voldoende
Riolering groot onderhoud	De voorziening is bedoeld als dekking van het onderhoud op de langere termijn zoals herijking overstortmuren, inmeting rioolstelsel, uitbaggeren, etcetera.	552	De kosten van groot onderhoud aan riolering worden met deze voorziening geëgaliseerd. In 2015 is conform het GWRP 2014-2018 een bedrag van 26 duizend euro toegevoegd aan de voorziening. Daarnaast is 375 duizend euro exploiatieresultaat toegevoegd.	Voldoende
Groot onderhoud OP/SB	Het opvangen van groot onderhoud aan de Oosterpoort/ Stadsschouwburg.	320	Het rapport van het bedrijf Linthorst heeft in de Oosterpoort divers achterstallig onderhoud vastgesteld. Het rapport (ook door VGM goedgekeurd) komt hierin tot een totaalbedrag van 102k. Bij beoordeling van de voorziening groot onderhoud eind 2015 is daarom gekozen het bedrag van 102k extra te doteren om in 2016 met het achterstallig onderhoud verantwoord om te kunnen gaan.	Voldoende
Totaal voorzieningen		**25.623**		

Bijlage 3 Subsidies en inkomensoverdrachten

SUBSIDIES EN INKOMENSOVERDRACHTEN

Deelprogramma	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening
01.1 Werk	2.207	2.057	2.056
01.2 Inkomen	170.210	171.050	167.574
02.1 Ruimte en bedrijvigheid		772	205
02.2 Binnenstad en toerisme	1.031	1.636	1.405
02.3 Groningen kennisstad		1.350	1.776
02.4 Overige acquisitie	133	235	72
02.5 Overig econ en werkgelegenheid	4.147	3.841	3.449
03.1 Integraal jeugdbeleid	16.450	61.245	57.577
04.1 Soc samenhang en leefbaarheid	11.207	11.138	11.333
04.2 Preventie en zorg	41.236	128.435	79.596
04.3 Integratie en emancipatie	6.499	2.515	2.464
05.1 Sportieve infrastructuur	1.746	1.334	1.265
05.2 Deelname aan sport	972	971	913
05.3 Overig sport en bewegen	349	5.733	5.700
06.1 Culturele infrastructuur	19.285	20.948	20.881
06.2 Deelname aan cultuur	3.404	3.430	3.381
06.3 Overig cultuur	489	748	749
07.1 Fiets			1
07.2 Openbaar vervoer	159	159	165
07.3 Auto			38
07.4 Parkeren			31
07.5 Verkeersveiligheid			55
07.6 Overig verkeer	1	1	1
08.1 Doelgroepen	5	335	338
08.2 Nieuwbouw	63	113	352
08.3 Bestaande woningvoorraad	41	453	358
08.4 Cultuurhistorie en archeologie		249	189
08.5 Overig wonen	72	95	206
09.1 Kwaliteit leefomgeving	157	166	89
09.2 Afvalverzameling en-verwerking	990	990	890
09.3 Overig ondhd en beh openb ruim			9
10.1 Veilige woon- en leefomgeving			12
10.4 Fysieke veiligheid	14.459	14.647	13.824
11.1 Contact met de burger			68
11.3 Publieke dienstverlening	1.516	1.713	1.771
12.1 College en Raad	625	84.390	81.964
14.1 Algemene ondersteuning		3	3
Hulpkostenplaatsen	1.858	1.650	3.036
Totaal subsidies en inkomensoverdrachten	**299.311**	**522.402**	**463.795**

Bijlage 4 Overzicht investeringen

INVESTERINGEN

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
SSC-1															
Wingerd vervangende nieuwbouw	2001-2015	3.644		3.109		535				235				300	
Uitbreiding Starter	2004-2015	3.519		919		2.600				1.800				800	
Kantine	2005-2015	20		6		14								14	
Gomarus magnoliastr Bouw gymlokaal	2005-2015	776				776								776	
Uitbreiding vensterschool Koorenspoor	2005-2015	914		907		7								7	
Kantine	2006-2015	4				4								4	
Beamers	2006-2015	4				4								4	
Vervangende Nieuwbouw Borgmanschool	2007-2015	102		51		51								51	
Gymzaal Violenstraat	2008-2015	2.942		2.411		531				531					
Voorbereiding Tamarisk	2008-2015	26				26								26	
Meubilair	2009-2015	1.686		1.559		127								127	
Uitbreiding en inrichting AMG Smidtschool	2009-2015	136		81		55								55	
Vervangende nieuwbouw Joseph Haydn	2009-2015	3.691		2.538		1.153				1.153					
Nieuwbouw	2010-2015	66.000		60.908	9.559	5.092	-9.559			151				4.941	-9.559
Nieuwbouw Semmelweisstraat	2010-2015	6.656	3.044	6.535	2.718	121	326			120	326			1	0
Reitdiep verv.bouw van Hasselt	2010-2015	1.417				1.417								1.417	
GSV uitbreiding	2011-2015	1.594		1.575		19								19	
Grond Haydnschool	2012-2015	61				61								61	
Investeringen in binnenklimaat scholen	2012-2015	2.025		1.868		157				157					
Herstel constructiefouten Boeerhaaveschool	2012-2015	265				265				265					
Kunst	2013-2015	100		55		45								45	
Installatie kantine	2013-2015	158				158								158	
Verv.invest. Bessemoerstraat van Liefland	2013-2015	310		155		155								155	
Buitenterrein school Reitdiep	2013-2015	101		99		2				2					
Vervangende nieuwbouw Hart de Ruyter	2013-2015	1.124		804		320								320	
Sporthal Zuid	2013-2015	2.045		129		1.916				179				1.737	
Routine 2014	2014-2015	1.000		303		697								697	
Uitbreiding Vuurtoren	2014-2016	598				598								598	
Uitbreiding capaciteit Zernike college	2014-2016	1.632				1.632								1.632	

INVESTERINGEN (vervolg)

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7	9		10	11	12	13	14	15	16	17
Gomaruscollege Capaciteitssuitbreiding Gymzaal	2014-2016	1.020				1.020								1.020	
Gravenburg Capaciteitssuitbreiding Gymzaal	2014-2016	1.020				1.020								1.020	
Binnenklimaar scholen	2014-2016	1.020				1.020								1.020	
Nieuwbouw Tamarisk	2014-2016	1.938				1.938								1.938	
Constructiefout gasbetondak Annie MG Smit	2014-2016	195				195								195	
Constructiefout gasbetondak Vuurtoren	2014-2016	177				177								177	
Herstel schuurvorm constructief	2014-2016	94				94				94					
Voorbereidingskrediet Borgmanschool	2014-2016	51				51								51	
Voorbereidingskrediet Borgmanschool	2015-2015	101				101								101	
Voorbereidingskrediet S J Boumaschool	2015-2015	101				101								101	
Nieubouw Reidiepcollege (Heersterpoort)	2015-2015	1.215				1.215								1.215	
Uitbreiding Augustinuscollege	2015-2015	557				557				557					
Uitbreiding Willem Lodewijk Gymnasium	2015-2015	1.266				1.266				1.266					
Gymzaal Gomaruscollege	2015-2015	456				456								456	
Inrichting Gymzaal Semmelweis	2015-2015	152		152											
Verplaatsing/in gebruikname Kompas	2015-2015	825				825				825					
Uitbreiding St. Michael	2015-2015	316				316				256				60	
Uitbreiding Fiducia	2015-2015	139				139				139					
Binnenklimaat	2015-2015	1.418				1.418				1.418					
Inrichting Pacival college	2015-2015	133				133				133					
Fundering Rietwierde	2015-2015	53		53											
Herbestemminggebouw Reggestraat 1 (rb 30/9/15)	2015-2015							475		283				192	
Aankoop en aanpassing Gymzaal Muntinghlaan (rb 30/9/15	2015-2015							675		611				64	
Aankoop 2 wijkbibliotheken	2015-2015							200	200	114				86	200

INVESTERINGEN (vervolg)

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7	9		10	11	12	13	14	15	16	17
SSC-3															
Vervanging Cipers	2009-2015	171		7		164								164	
Dienst Investeringen 2012	2012-2015	1.035		148		887							887		
ICT Investeringen	2013-2015	2.350		1.741		609							609		
Extra krediet nieuwe digitale werkplek	2013-2015	860		641		219							219		
Routine investeringen 2014	2014-2015	4.767		2.456		2.311				2.311					
Routine investeringen	2014-2015	340		227		113							113		
Dienst Investeringen 2014	2014-2015	685				685								685	
Routine investeringen 2015	2015-2016							1.080		26				1.054	
Routine investeringen 2015 (GWS)	2015-2016							150						150	
Stadsbeheer															
Sanering riolering 2011	2011-2015	14.316		13.326	312	990	-312			16				974	-312
Sanering riolering 2012	2012-2015	13.355		8.719	308	4.636	-308			2.315	291			2.321	-599
Vervangingsinvesteringen openbare ruimte 2012-2017	2012-2018	10.291	200	9.223	230	1.068	-30	4.800		1.221				4.647	-30
Afstandsbediening bruggen	2013-2015	1.304	250	1.205	250	99								99	
Routine investeringen2013 (Wagenpark SB oud)	2013-2015	1.037		367		670				164				506	
routine investeringen 2013	2013-2016	4.304		3.693		611				611					
Sanering riolering 2013	2013-2016	14.315		6.294		8.021				3.128	25			4.893	-25
routine investeringen 2014	2014-2017	4.731		1.981		2.750				1.372				1.378	
Sanering riolering 2014-2018	2014-2018	5.600		860	208	4.740	-208	13.519		7.504	30			10.755	-238
Routine investeringen 2015	2015-2016							5.387		2.193				3.194	
Werkmij OP/SB															
Aanpassing grote zaal Oosterpoort	2013-2015	800	400	480		320	400			269	400			51	
Routine investeringen 2015	2015-2016							2.190		610				1.580	

INVESTERINGEN (vervolg)

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7		9	10	11	12	13	14	15	16	17
Stadsontwikkeling O/U															
Maatreg. Zuidelijke Ringweg (Langman)	2003-2015	30.640	27.640	29.425	28.553	1.215	-913			-1.718	-3.018			2.933	2.105
Damsterdiepgarage	2005-2015	41.482	41.482	40.738	6.600	744	34.882			159				585	34.882
Aanpakschoolomgeving+ schoolthuisroutes	2006-2015	2.314	664	2.307	674	7	-10			7	-10				0
Transferium Hoogkerk	2006-2015	15.188	13.490	11.467	10.095	3.721	3.395			141	2.000			3.580	1.395
OV-as busstation-CS	2006-2015	2.700	2.550	2.178	2.591	522	-41							522	-41
Reconstructie kruising Noordelijke Ringw	2006-2015	3.316	3.316	381	3.269	2.935	47			4.321				-1.386	47
Herinrichting Stadspark	2006-2015	3.454	3.454	3.447	3.234	7	220							7	220
Reconstructie NRW	2006-2016	1.960	999	1.739	961	221	38			9				212	38
Doorstr.Ln.CdH en V.Ketw.Verschuurlaan	2007-2015	860	310	556	152	304	158				10			304	148
30 km Engelbert, Middelbert, Dorkwerd	2007-2015	1.384	537	1.281	320	103	217	410	410	435	115			78	512
HOV-as west paterswoldseweg/koeriersterweg	2008-2020	14.200	14.200	2.631	1.196	11.569	13.004	150	150	7.374	3.710			4.345	9.444
Verlengde verkenning Zuidelijke Ringqweg	2008-2020	2.600	2.600	2.389	2.600	211		330	330	168	330			373	
Reconstr. Kruisp.Regatta/Damsterdiep	2009-2015	200		139	94	61	-94							61	-94
Kleine verkeersmaatregeleen 2008/2009/2010/2011	2009-2015	985	550	701	122	284	428			72				212	428
Aansluiting P+R Europapark (P3)	2010-2015	3.000	3.000	2.565	2.520	435	480			435	480				
Busbaan P + R Europapark UMCG	2011-2015	5.430	5.430	4.562	5.080	868	350			10	-508			858	858
Toegankelijkheid bushaltes	2011-2015	3.061	3.061	2.729	1.801	332	1.260			21				311	1.260
Dynamisch verkeersmanagement	2011-2015	431	431	334		97	431			5	292			92	139
Card only parkeerautomaten	2011-2015	3.100	2.500	860		2.240	2.500			1.927				313	2.500
Herewegviaduct	2011-2018	1.505	1.505	36		1.469	1.505			62				1.407	1.505
P+R Haren	2013-2015	4.896	4.896	1.991		2.905	4.896			1.681	759			1.224	4.137
Fietspad de Verbetering Hoogkerk	2013-2015	570	570	218		352	570	40	40	392	40				570
Revitalisering Hoendiep	2013-2015	650	420	515	199	135	221			22	191			113	30
Beter benutten - fietsparkeren stad Groningen	2013-2015	995	995	580	794	415	201			287				128	201
Openbaar Vervoer: stationsgebied/knoop Groningen	2013-2015	990	990			990	990							990	990
Sanering vuilstort Beijum Noord	2013-2015	286	286			286	286							286	286
Verdubbeling Verbindingsb. Oost en Noord. Ringweg	2013-2015	272	272			272	272							272	272
HOV-maatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen	2013-2015	19.339	19.339	1.386		17.953	19.339			3.334	8.000			14.619	11.339
Basispakket Verkeersmanagement	2014-2015	2.920				2.920								2.920	

INVESTERINGEN (vervolg)

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7		9	10	11	12	13	14	15	16	17
Aanschaf parkeervergunningensysteem	2014-2015	190				190				112				78	
Herinrichting/sanering Boterdiep/Bloemstraat	2014-2015	2.783	2.783	115	500	2.668	2.283	240	240	1.617	1.853			1.291	670
P+R Reitdiep	2014-2015	192	192			192	192			179				13	192
Parkeerautomaten Oranjebuurt/Noorderp[lantsoenbuurt	2014-2015	290				290								290	
P+R Meerstad	2014-2015	192	192	6		186	192			151				35	192
Doorstroommaatregelen Martiniziekenhuis	2014-2015	1.850	1.850	204		1.646	1.850			1.210	1.350			436	500
Fietsmaatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen	2014-2015	3.090	3.090			3.090	3.090			1.061				2.029	3.090
Automaatregelen netwerkanalyse Groningen-Assen	2014-2015	600	600			600	600							600	600
Ontsluitingsweg Helperplein/Van Imhoffstraat	2014-2015	116	116			116	116							116	116
Fietspad Engelbert	2015-2015	200	200	40	200	160				159	5			1	-5
Gresco-isoleren appendages	2015-2015							71						71	
Gresco-led verlichting Electronstraat	2015-2015							50						50	
Gresco-Energie Stadsschouwburg	2015-2015							141						141	
Extra sneltrein Groningen-Leeuwarden	2015-2015							50	50					50	50
Zeefgebouw Suikerunieterrein	2015-2015							393	393		393			393	
Investeringskrediet Oostelijke Ringweg (aanvulling)	2015-2016	700	700			700	700							700	700
Gresco Jaarkrediet	2015-2016							4.973						4.973	
Kwaliteitsimpuls P&R	2015-2016							126	126	50				76	126
Onderdoorgang Eemsgolaan	2015-2016							4.950	4.950	136	79			4.814	4.871
Maatschapp Participatie															
vervanging materieel Beschut bedrijf	2015-2016							350		261				89	

INVESTERINGEN (vervolg)

(bedragen x 1.000 euro)

Omschrijving investering	Tijdsplanning krediet	Kredieten voorgaande jaren		Realisatie Voorgaande jaren		Restantkrediet per 01-01-2015		In 2015 nieuw gevoteerd krediet		Realisatie in 2015		Indien project gereed		Overboeking restant naar 2016	
	Jaar van krediet t/m jaar van verwachte financ. afwikkeling (20xx - 20xx)	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Bruto	Bijdragen	Uitgaven	Bijdragen	Overschrijding	Onderschrijding	Bruto	Bijdragen
2	3	4	5	6	7		9	10	11	12	13	14	15	16	17
Werkmij S&R															
Was- en kleedaccommodatie Esserberg	2010-2015	467		13		454		55	55	277				232	55
Renovatie sportcentrum Kardinge 2e fase	2011-2015	8.431		7.839		592				653				-61	
Sportpark Corpus den Hoorn FC Groningen	2014-2015	5.364		4.259		1.105		512		1.277	112		340		-112
Vervanging kunstgrasmat hockey Corpus den Hoorn	2014-2015	394		44		350				307			43		
Infrastructurele maatregelen camping Stadspark	2014-2015	90		39		51				51			0		
Infrastructurele maatregelen wielerbaan	2014-2015	304		291		13				13			0		
Renovatie oefenveld Velocitas Sportpark Stadspark	2014-2015	30				30								30	
Voorbereidingskrediet Sporthal Europapark	2014-2015	371		5		366				1.543				-1.177	
Vervangingsnvesteringen WSR 2015	2015-2016														
Vervanging kunstgrasveld en pupillenveld Spp De Parrel	2015-2016							440		433			7		
Vervanging kunstgrasveld Spp Kardinge	2015-2016							300		24				276	
Vervanging ijsmachine Spc Kardinge	2015-2016							150		140			10		
Renovatie veld 2 Spp Esserberg	2015-2016							90		18				72	
Renovatie veld 1 op Coendersborg	2015-2016							79		17				62	
Renovatie veld1 (Velocitas) Spp Stadspark	2015-2016							90						90	
Renovatie oefenveld (Velocitas) Spp Stadspark	2015-2016							90						90	
Renovatie oefenveld 1 + infra Atletiek Spp Stadspark	2015-2016							51		48			3		
Renovatie oefenveld Spp Hoogkerk	2015-2016							28		24			4		
Renovatie oefenveld Spp Kardinge	2015-2016							28		13				15	
TOTAAL GENERAAL		**389.440**	**169.104**	**263.594**	**85.140**	**125.846**	**83.964**	**42.663**	**6.944**	**60.948**	**17.255**		**2.235**	**105.326**	**73.653**

Bijlage 5 Overzicht begrotingsoverschrijdingen

Begrotingsoverschrijdingen Exploitatie

Begrotingsoverschrijdingen Exploitatie	Actuele begroting lasten	Rekening lasten	Over-schrij-ding	Soort NIVRA over-schrij-ding	Toelichting naar oorzaak en achtergronden bij overschrijdingen >500 duizend euro
01.1 Werk	71.265	76.264	4.999	1	Na het opstellen van de begroting is gebleken dat een deel van de budgetten onjuist is weggezet binnen de directiebegrotingen. Herstel heeft plaatsgevonden in de loop van het jaar waarbij baten abusievelijk zijn opgenomen als negatieve last. In werkelijkheid zijn de baten juist verwerkt. Per saldo is er geen sprake van een budgettair effect. Overige overschrijdingen betreffen hoofdzakelijk de taakstelling OUD lederz en diverse tekorten SW.
02.3 Groningen kennisstad	1.639	2.160	521	1	De bijdragen van de drie deelnemende partijen bij Akkoord van Groningen zijn administratief (baten en lasten) in de realisatie verwerkt maar waren niet begroot.
02.5 Overig econ en werkgelegenheid	21.243	26.016	4.773	1	Conform uw raadsbesluit van 29 januari 2014 heeft in 2015 de aan- en verkoop van grond ten behoeve van mediation Groningen-Tynaarlo plaatsgevonden. In de begroting is dit niet verwerkt en levert dit zowel aan de lasten als baten kant een overschrijding ten opzichte van de begroting op. Daarnaast is in de begroting 2015 een gesaldeerd resultaat op NIEGG geraamd. Doordat dit niet bruto is opgenomen aan de baten- en lastenkant, leidt de realisatie tot aanzienlijke afwijkingen in de baten en lasten.
05.3 Overig sport en bewegen	5.892	5.896	4	1	
06.3 Overig Cultuur	1.637	1.692	55	1	
07.2 Openbaar vervoer	1.159	1.166	7	1	
08.2 Nieuwbouw	10.473	13.054	2.581	1	Als gevolg van het failliss ement van Stichting Infoversum wordt de gemeentelijke lening ter grootte van 2,5 miljoen euro mogelijk niet afgelost. Het failliss ement leidt daarbij op de grondexploitatie Ciboga tot en tekort op eindwaarde.

Begrotingsoverschrijdingen Exploitatie	Actuele begroting lasten	Rekening lasten	Over-schrij-ding	Soort NIVRA over-schrij-ding	Toelichting naar oorzaak en achtergronden bij overschrijdingen >500 duizend euro
08.3 Bestaande woningvoorraad	2.646	3.698	1.052	1	Dit betreft de administratieve afronding van de NLA projecten, waarvan de lasten zijn geactiveerd. Met de NLA projecten is samen met de corporaties, NLA 1 voor 20 mln. en NLA 2 voor 10 mln. ingebracht, de helft door de gemeente en de andere helft door de corporaties. Gedurende de looptijd van deze projecten zijn de afrekeningen met de corporaties jaarlijks gedaan, echter het resterende gemeentelijke deel is nu bij de afronding geactiveerd.
08.5 Overig wonen	5.490	10.000	4.510	1	Technische afwijking in de begroting (zowel baten als lasten) i.r.t. ISV. Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door latere uitvoering van projecten ten opzichte van de beschikbaarstelling van het budget voor kapitaallasten. De baten en lasten worden bij deelprogramma 8.5 verantwoord. Echter, de begroting is abusievelijk bij deelprogramma 2.5 geplaatst. Zowel bij deelprogramma 2.5 als bij deelprogramma 8.5 leidt dit tot afwijkingen aan de lasten- en batenkant. Per saldo betreft het een kleine afwijking ten opzichte van de begroting.
09.2 Afvalverzameling- en verwerking	27.399	27.802	403	1	
09.3 Overig OH en beh. Openb. Ruimten	2.369	2.607	238	1	
10.2 Jeugd en veiligheid	50	53	3	1	
10.3 Integriteit en Veiligheid	921	922	1	1	
11.1 Contact met de burger	125	198	73	1	

Begrotingsoverschrijdingen Exploitatie	Actuele begroting lasten	Rekening lasten	Over-schrij-ding	Soort NIVRA over-schrij-ding	Toelichting naar oorzaak en achtergronden bij overschrijdingen >500 duizend euro
12.1 College en Raad	99.935	135.303	35.368	1	In 2015 hebben wij, voor de samenwerkende 22 Groningse gemeenten, uitvoering gegeven aan het inkooptraject en het contractbeheer voor de transitie van Awbz taken naar de Wmo 2015. Dit houdt in dat de penvoering, waaronder het contractmanagement, en de financiële verwerking deel uitmaken van onze financiële huishouding. Deze financiële verwerking bestaat uit de vergoeding voor onze penvoering en betalingen aan zorgaanbieders en de daaraan verbonden bijdragen van de Groningse gemeenten. Aangezien deze financiële verwerking niet in de gemeentebegroting is opgenomen is er sprake van een overschrijding van de lasten, deze is gelijk aan de, niet begrote, hogere baten.
14.1 Algemene ondersteuning	77.162	89.326	12.164	1	Na het opstellen van de begroting is gebleken dat een deel van de budgetten op andere plaats en is weggezet binnen de directiebegrotingen. Herstel heeft plaatsgevonden in de loop van het jaar waarbij baten zijn opgenomen als negatieve last. In werkelijkheid zijn de baten juist verwerkt. Per saldo is er geen sprake van een budgettair effect. Daarnaast diverse kleinere nadelen i.r.t. de volgende onderwerpen; interne verrekeningen, post vorming & Opleiding, Inhuur derden I&A, programma zaakgericht werken, extra communicatiemiddelen, extra energielasten en de afwaardering boekwaarde gotenburgweg.

Bijlage 6 Staat P

Samenvatting Staat P 2015 (peildatum 31-12-2015)
Geactiveerde grondexploitaties (balanspost voorraden)

project nr	activum nr	Investeringen grondexploitaties	Boekwaarde Ultimo 1-1-2015	Vermeerderingen Vermindering 2015	correctie extra comptabele mutaties 2015 al in begin boekw. Verwerkt	Boekwaarde Ultimo 31-12-2015
		Bedragen x € 1.000				
7000010	101186	Winschoterdiep A	-82	82	0	0
7000020	101194	Euvelgunne	129	-129	0	0
7000030	101207	Driebond A I	-788	788	0	0
7000040	101215	Eemspoort	560	5	0	565
7000050	101223	De Held II	-2	2	0	0
7000060	101231	Kranenburg-Bedrijven	-438	438	0	0
7000070	101240	Piccardthof/Terborglaan	-1.667	-29	0	-1.696
7000080	101258	Vinkhuizen-Zuid	-927	927	0	0
7000090	101266	Reitdiep-Dorkwerd	-74	-2	0	-76
7000100	101274	Zernike	2.066	336	0	2.402
7000110	101282	Ruskenveen-Bedrijven	58	-58	0	0
7000130	101303	Hoogkerk-West	29.615	1.115	0	30.730
7000140	101311	Milieuboulevard II	14.153	530	0	14.683
7000160	101338	De Held III	-13	4	0	-9
7000170	101346	Hergebruik Grond	-1.146	249	0	-897
7000180	101354	Ciboga	740	-171	0	569
7000200	101371	Centrumzone Vinkhuizen	-270	270	0	0
7000220	101397	Europapark	-15.050	-1.187	0	-16.237
7000230	101400	Oosterhamrik.Boulevard	-14.274	-234	0	-14.508
7000240	101418	Helpermaar	-702	519	0	-183
7000280	101451	Herstructurering Lewenborg	-1.380	1.344	0	-36
7000290	101469	Herstructurering De Kring	34	-34	0	0
7000300	101477	Grote Markt	-20.190	-75.563	0	-95.753
7000310	101493	Oosterparkstadion	-2.396	91	0	-2.305
7000320	102197	Bk Euvelgunne	97	3	0	100
7000340	101514	Bk Peizerweg	87	3	0	90
7000360	101531	Bk Donderslaan	-24	-1	0	-25
7000370	101549	Bk Friesestraatweg	24	1	0	25
7000380	101557	Bk Zomerlaan	204	6	0	210
7000400	101573	Bk Diamantlaan	979	-925	0	54
7000460	101611	Bk Vinkhuizen	336	10	0	346
7000470	101629	Bk Westerbroek	3.413	114	0	3.527
7000480	101637	Bk Driebond	106	3	0	109
7000530	101688	Herstructurering Paddepoel ZO	2.709	-102	0	2.607
7000620	101696	Houtunie	-123	-64	0	-187
7000630	101709	Eemskanaalzone	-4.701	805	0	-3.896
7000640	101717	Rev.Winschoterdiep/Eemskanaal ZO	-105	10	0	-95
7000650	101725	Damsterdiep	-292	519	0	227
7000660	101733	Reitdiepzone WRW	148	46	0	194
7000670	101741	Reitdiep fase 3/4	4.148	416	0	4.564
7000680	101750	Europapark Euroborg	22.186	675	0	22.861
7000690	101768	Europapark De Linie	8.212	250	0	8.462
7000700	101776	Europapark Kantoren	3.065	93	0	3.158
7000710	101784	Europapark Station	-160	233	0	73
7000720	101792	Europapark Skivijver	-445	-14	0	-459
7000750	101813	Gravenburg vensterschool	-238	238	0	0
7000760	101821	Overwinningsplein	-256	256	0	0
7000770	101830	Hoendiep-Noord/Westpoort	115	50	0	165

STAAT P (vervolg)

project nr	activum nr	Investeringen grondexploitaties	Boekwaarde Ultimo 1-1-2015	Vermeerderingen vermindering 2015	correctie extra comptabele mutaties 2015 al in begin boekw. Verwerkt	Boekwaarde Ultimo 31-12-2015
		Bedragen x € 1.000				
7000800	101848	Kempkensberg/Engelse Kamp	4.675	186	0	4.861
7000810	101856	Bornholmstraat Noord	-345	-307	0	-652
7000820	101864	Ontwikkelingslocatie	-341	342	0	1
7000840	101881	Bornholmstraat Zuid	-207	-6	0	-213
7000850	101899	Gideon Zuid	-135	-37	0	-172
7000860	101901	De Havens	-273	-8	0	-281
7000880	101928	Antillenstraat	-1.087	-574	0	-1.661
7000890	101936	Driehoek Peizeweg/Zuiderweg	244	16	0	260
7000900	101944	OHZ Watergang	-2	0	0	-2
7000910	101952	OHZ A- en B-locatie	5.122	-437	0	4.685
7000920	101961	Vinkhuizen/Zilverlaan	-3	3	0	0
7000930	101979	Brivec Locatie	11	0	0	11
7000940	101987	Bornholmstraat-zuid	4.356	-506	0	3.850
7000950	101995	Stationsgebied	-418	50	0	-368
7000970	102015	Duinkerkenstraat fase 1	-507	-91	0	-598
7000980	102023	Helperwestsingel	-54	-2	0	-56
7000990	102031	Duinkerkenstraat fase 2	29	2	0	31
7001000	102040	Meeroevers	6.060	-476	0	5.584
7001010	102058	Achter de Rietdijk	-323	323	0	0
7001020	102066	Grote Markt Forum	10.761	12.555	0	23.316
7001030	102074	Grote Markt Parkeergarage	25.009	5.278	0	30.287
7001040	102082	Grote Markt Fietskelder	2.415	1.048	0	3.463
7001060	102103	De Campagne	691	0	0	691
7001120	100968	Woonschepenhaven	894	-214	0	680
7001140	100984	Berlagebrug	2.623	-4.880	0	-2.257
7001190	101021	Sontbrug e.o.	424	13.686	0	14.110
7001490	113398	Eemskanaalzone Boulevard	58	2	0	60
7003320	103974	Bessemoerstrook	-1.833	507	0	-1.326
7003370	115511	OHZ C-locatie	28	78	0	106
7003380	113347	OHZ OH-kade ZZ	2.137	172	0	2.309
7003390	113355	OHZ Stadswerf	2.377	72	0	2.449
7003400	113363	OHZ Paradijsvogelstraat	3.384	103	0	3.487
7003410	113371	OHZ Struisvogelstraat	2.694	82	0	2.776
7003420	112846	OHZ Alva Laval	4.273	1.236	0	5.509
7003430	113380	OHZ v. Starkenborgh	2.596	108	0	2.704
7003460	113793	OHZ Bornholmstraat	2.847	87	0	2.934
7003470	118156	OHZ Tijdelijk Beheer	270	42	0	312
7003500	117250	OHZ Wielewaalplein	-338	7	0	-331
7003480	113806	EK Containerterminal	156	5	0	161
7003490	113785	EK Noordzijde fase 1	91	3	0	94
7003520	124994	P+R Meerstad	6	151	0	157
7500050	109938	Grote markt vindicat	9.940	65	0	10.005
Totaal staat P			**115.746**	**-39.411**	**0**	**76.335**

Bijlage 7 Totaal overzicht extra-beleid

Deelprogramma	Beleid voor 2005 en overig	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
02.5	Overig	-	6.751	6.664	-	87
Totaal beleid voor 2005 en overig		**-**	**6.751**	**6.664**	**-**	**87**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2005	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
02.5	Grote Markt	-	388	258	130	-
	Totaal 2005	**-**	**388**	**258**	**130**	**-**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2006	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
03.1	Bezoekerscentrum Beijum	400	-	400	-	-
02.5	Grote Markt	-	300	163	137	-
02.5	Investeringsbijdrage programma fysiek*	-	337	337	-	-
	Totaal 2006	**400**	**637**	**900**	**137**	**-**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2007	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
02.5	Grote Markt	-	400	218	182	-
02.5	Lokaal akkoord - fysiek en sociaal	-	235	235	-	-
02.5	Terreinwinst *	-	112	99	13	-
	Totaal 2007	**-**	**747**	**552**	**195**	**-**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2008	Oorspronkelijk bedrag (i)	Oorspronkelijk bedrag (s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
02.5	Terreinwinst *	-	96	34	62	-
02.5	Grote Markt	-	400	218	182	-
07.4	Eemskanaal/Europapark/Westpoort	-	290	290	-	-
	Totaal extra beleid 2008	**-**	**786**	**542**	**244**	**-**
	Stadsmeijerrechten 2008					
01.2	Computers voor de minima	1.000	-	868	16	116
	Totaal Stadsmeijerrechten 2008	**1.000**	**-**	**868**	**16**	**116**
	Totaal 2008	**1.000**	**786**	**1.410**	**260**	**116**

Deelprogramma	Naam beleidswijzigingen begroting 2009	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering meerjarenbegroting 2007-2010					
02.5	Grote Markt	-	400	218	182	-
12.1	Project oud en nieuw*	-	20	15	5	-
	Totaal Continuering extra beleid 2009	-	**420**	**233**	**187**	-
	Totaal 2009	-	**420**	**233**	**187**	-

Deelprogramma	Naam beleidswijzigingen begroting 2010	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
02.5	Grote Markt	-	400	218	182	-
07.4	Eemskanaal/Europapark/Westpoort	-	291	261	30	-
07.3	Budget verkeersmaatregelen - reconstructies	-	93	70	23	-
08.2	Woningbouwproductie	-	395	371	24	-
	Totaal 2010	-	**1.179**	**920**	**259**	-

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2011	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering extra beleid					
11.3	Wijkservicecentrum Lewenborg	-	136	132	4	-
	Totaal continuering extra beleid 2011	-	**136**	**132**	**4**	-
	Aanvullend extra beleid					
02.3	Cofinancieringsfonds kennisprojecten	500	-	500	-	-
	Totaal aanvullend extra beleid 2011	**500**	-	**500**	-	-
	Totaal 2011	**500**	**136**	**632**	**4**	-

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2012	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering extra beleid					
08.2	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2025	1.000	-	941	-	59
02.3	Cofinancieringsfonds kennisprojecten	500	-	348	-	152
	Totaal continuering extra beleid 2012	**1.500**	-	**1.289**	-	**211**
	Aanvullend extra beleid					
12.1	Organisatieontwikkeling / frictiekosten	1.000	-	795	205	-
	Totaal aanvullend extra beleid 2012	**1.000**	-	**795**	**205**	-
	Totaal 2012	**2.500**	-	**2.084**	**205**	**211**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2013	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering extra beleid					
08.2	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2025	1.750	-	905	-	845
	Totaal continuering extra beleid 2013	**1.750**	**-**	**905**	**-**	**845**
	Aanvullend extra beleid					
07.3	Bereikbaarheid*	-	1.400	-	1.400	-
	Totaal aanvullend extra beleid 2013	**-**	**1.400**	**-**	**1.400**	**-**
	Totaal 2013	**1.750**	**1.400**	**905**	**1.400**	**845**

Deelprogramma	Beleidswijzigingen begroting 2014	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering extra beleid					
12.1	Risicobuffer*	-	2.500	2.375	125	-
	Totaal continuering extra beleid 2014	**-**	**2.500**	**2.375**	**125**	**-**
	Aanvullend extra beleid					
09.1	Groot onderhoud kinderboerderijen	250	-	100	150	-
12.1	Ruil incidenteel/structureel*	-	900	393	507	-
07.4	Extra kosten parkeerautomaten Card-only	-	72	-	72	-
12.1	Frictiekosten bezuinigingen 2011-2014 nieuw	11.596	-	11.596	-	-
	Totaal aanvullend extra beleid 2014	**11.846**	**972**	**12.089**	**729**	**-**
	Totaal 2014	**11.846**	**3.472**	**14.464**	**854**	**-**

Deelpro-gramma	Beleidswijzigingen begroting 2015	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Continuering extra beleid					
01.1	Efficiency UWV	-	500	500	-	-
01.2	Financiering BBZ	327	-	327	-	-
01.2	Schuldhulpverlening	-	70	-	70	-
01.2	Lokaal inkomensbeleid	-	333	333	-	-
01.2	Armoedebeleid	-	1.100	1.100	-	-
03.1	Veiligheid	460	-	460	-	-
04.1	Compensatie afromingstaakst WMO	-	300	300	-	-
04.1	Meldpunt overlast	-	140	140	-	-
04.1	Veiligheid	134	-	134	-	-
04.2	Veiligheid	185	-	185	-	-
06.1	Groninger Museum/voorz onderhoud	-	100	100	-	-
07.2	Bijdrage OV-bureau	-	159	159	-	-
08.2	Bijdrage GR Meerstad	-	112	79	33	-
08.2	Duurzame ontwikkeling/ambitie energieneutraal 2025	-	1.000	525	475	-
08.5	Stoppen ISV-gelden	-	170	117	53	-
09.1	Tekort Stadstoezicht	830	-	830	-	-
09.1	Groot onderhoud kinderboerderijen	250	-	-	250	-
09.1	Veiligheid	120	-	120	-	-
10.1	Veiligheid	492	-	492	-	-
10.2	Veiligheid	50	-	50	-	-
10.3	Veiligheid	192	-	192	-	-
10.4	Veiligheid	84	-	84	-	-
12.1	Ruil incidenteel/structureel*	-	250	250	-	-
14.1	Basisregistraties	500	-	125	-	375
14.1	Frictiekosten bezuinigingen 2011-2014	5.864	-	3.723	2.141	-
14.1	Frictiekosten bezuinigingen 2014-2017	800	-	800	-	-
	Totaal continuering extra beleid 2015	**10.288**	**4.234**	**11.125**	**3.022**	**375**

Deelpro-gramma	Beleidswijzigingen begroting 2015	Oorspronkelijk bedrag (i)	(s)	Besteed	Vrijval	Reserve extra beleid
	Aanvullend extra beleid					
01.1	Activering	3.200	-	3.200	-	-
01.1	Correctie bezuinigingstaakst p-budget	-	1.000	1.000	-	-
01.1	Afwikkeling 200 banenplan	-	132	132	-	-
01.1	Continuering maatschappelijke banen	500	-	500	-	-
01.2	Doorlichting bestand bijstandsklanten	800	-	800	-	-
02.*	Nieuw economisch programma	1.955	-	1.441	514	-
02.2	Binnenstad en toerisme	-	300	283	17	-
02.3	Kennisprojecten	-	500	500	-	-
03.1	Thema leren: Preventie taalachterstand	-	484	484	-	-
03.1	Thema leren: Succes for all	-	73	73	-	-
04.1	Versterking voorkant zorg	-	500	500	-	-
04.1	Preventieve jeugdproblematiek	-	500	500	-	-
04.1	Vernieuwing sociaal domein	2.750	-	2.750	-	-
04.3	Noodvoorzieningen asielzoekers	-	250	250	-	-
05.1	Thema bewegen	-	300	300	-	-
06.1	Thema verrijken: Evaluatie cultuurnota	250	-	319	-69	-
06.3	Evenementenbeleid	-	275	275	-	-
07.*	Thema verplaatsen	-	2.000	1.295	705	-
07.3	Interne plankosten ZRW	650	-	600	50	-
07.4	Tekort parkeerbedrijf	367	-	-	367	-
07.4	Veiligheidszorg Noord	-	40	40	-	-
07.5	Tekort aanpak Vechtstraat	90	-	90	-	-
08.*	Thema wonen	-	2.000	1.184	816	-
08.2	Thema verduurzamen	-	1.000	1.000	-	-
08.3	Overschot begrotingssaldo*	654	-	354	300	-
08.3	Budget gebiedsgericht werken	1.000	-	384	116	500
08.4	Wettelijke taken cultuurhistorie	-	300	90	210	-
09.1	Meerkosten koopzondagen	45	-	45	-	-
09.1	Veiligheidszorg Noord	-	135	135	-	-
09.1	Herewegviaduct	1.200	-	1.200	-	-
10.4	Regionalisering brandweer	-109	-	-109	-	-
10.4	Veiligheidsregio	187	-	187	-	-
11.3	Stijging proceskosten WOZ	325	-	83	242	-
11.3	Inkomstenderving leges publiekszaken	550	-	550	-	-
11.3	KCC-bezuiniging	160	-	160	-	-
12.1	KCC-bezuiniging*	500	-	500	-	-
12.1	Thema leren*	-	443	-	443	-
12.1	Thema samenwerken/bedrijfsvoering*	-	300	300	-	-
12.1	Ruil incidenteel/structureel*	-	1.100	813	287	-
13.1	OZB niet-woningen	-	150	150	-	-
14.1	Basisadministraties	600	-	552	48	-
14.1	Opvangen tekorten SSC-begroting	500	-	-	500	-
14.1	Frictiekosten outsourcing I&A	500	-	340	-	160
	Totaal aanvullend extra beleid 2015	**16.674**	**11.782**	**23.250**	**4.546**	**660**
	Totaal 2015	**26.962**	**16.016**	**34.375**	**7.568**	**1.035**
	TOTAAL GENERAAL	**44.958**	**31.932**	**63.397**	**11.199**	**2.294**

* middelen aanwezig bij concern

ISV	Omschrijving	Begroot	Uitgaven	Afwijking
ISV-I	Stadsdelen	31	55	-24
ISV-I	Herstructurering	33	213	-180
ISV-I	Herstructurering-slotcalculaties	0	-1.200	1.200
ISV-I	Winkelcentra	0	116	-116
ISV-I	Bouwlocaties	-100	0	-100
ISV-II	Stadsdelen	134	25	109
ISV-II	De Kring	0	59	-59
ISV-III 2010	Stadsdelen	27	1	26
ISV-III 2010	Kunst op straat	110	110	0
ISV-III 2011	Stadsdelen	50	154	-104
ISV-reserve	Rente ISV	-470	-448	-22
ISV-reserve	Bouwlocaties	0	-50	50
ISV-reserve	Woonschepenhaven	900	900	0
ISV-reserve	Gebiedsgericht werken	1.000	1.000	0
ISV-III 2012	Stadsdelen	0	25	-25
ISV-III 2012	Kunst op straat	20	20	0
ISV-III 2013	Stadsdelen	0	73	-73
ISV-III 2013	Kunst op straat	51	51	0
ISV-III 2014	Bouwlocaties	250	0	250
ISV-III 2014	Kunst op straat	28	28	0
ISV-III 2014	Suiker Unie	100	100	0
ISV-III 2014	Cultuurhistorie	205	205	0
ISV-III 2014	Stadsdelen	250	679	-429
ISV-III 2014	Groen & Blauw	240	75	165
	Subtotaal	**2.859**	**2.191**	**668**
ISV-reserve	Concernbezuiniging 2015	0	2.500	-2.500
	Totaal	**2.859**	**4.691**	**-1.832**

Programma G-kwadraat 2015

Begroot budget G-kwadraat 2015	1,955 miljoen euro
Totaal jaarrekening 2015	1,441 miljoen euro
Totaal verplicht via toezeggingen en beschikkingen voor 2016 e.v.	569 duizend euro

Specificatie van de kosten die zijn verantwoord in de jaarrekening 2015

Deelprogramma 2.1 Ruimte voor bedrijvigheid	
Verleende subsidies en bijdragen voor:	*238 duizend euro*
- Cofinanciering fonds projecten, koepel Econ. Agenda;	*47.320*
- Smart match bedrijventerrein ZO;	*50.000*
- Onderzoek strategische visie Groningen Airport Eelde;	*40.000*
- Groningse uitdaging;	*20.000*
- Open stad;	*25.000*
- Maak festival Groningen 2015;	*5.000*
- Overige bijdragen/subsidies.	50.680
Deelprogramma 2.2 Aantrekkelijke binnenstad	
Verleende subsidies en bijdragen voor:	*266 duizend euro*
- Global conference environemental taks;	10.000
- Binnenstadsmanagement 2015;	22.689
- Geopark de Hondsrug;	44.000
- Wijkwinkelmanagement Groningen West;	22.415
- Verbinden ondernemers Westerhaven;	15.000
- Groningen congresbureau;	20.000
- Marketing Groningen, binnenstad campagne;	75.000
- Overige bijdragen/subsidies.	56.896
Deelprogramma 2.3 Groningen kennisstad	
Verleende subsidies en bijdragen voor:	*937 duizend euro*
- International Welcome Center North in 2015;	73.000
- Regionaal Co-makership 2015;	18.750
- Stichting OTP, verbinden onderwijs en bedrijfsleven;	80.000
- Onderzoek AH2PD technologie, energieproductie;	50.000
- Innovatieproject Click 'n Link;	32.500
- Promotie Groningen bij Hafengeburtstag;	150.000
- Open Seismic Sensorgrid 2015, aardbevingsmetingen;	50.000
- TNO Eijknet Entrance 2015;	50.000
- Groningen Confusius Instituut;	30.000
- Holland Web Week;	15.000
- Founded in Groningen;	29.829
- Energy Convention 2015;	8.550
- Healthy Ageing Campus 2015;	48.125
- Overige bijdragen/subsidies.	301.246
Totaal	**1,441 miljoen euro**

Specificatie van totaal verplicht via toezeggingen en beschikkingen voor 2016 en volgende jaren

Deelprogramma 2.1 Ruimte voor bedrijvigheid	
Wel via een beschikking verplicht, heeft betrekking op 2016 en later:	100 duizend euro
- Acquisitieactiviteiten NOM;	50.000
- I3 event 2016;	40.000
- Overige kleiner bijdragen/subsidies.	10.000
Toegezegd, nog niet geformaliseerd en niet betaald:	75 duizend euro
- GROC , papieren krant ondernemend Groningen;	25.000
- Bedrijventerrein de Hoogte, onderhoud en wateroverlast.	50.000
Deelprogramma 2.3 Groningen kennisstad	
Wel via een beschikking verplicht, heeft betrekking op 2016 en later:	287 duizend euro
- Regionaal Co-makership (meerjarig);	56.250
- Open Seismic Sensorgrid, aardbevingsmetingen (meerjarig);	49.000
- TNO Eijknet Entrance (meerjarig);	100.000
- Healthy Ageing Campus (meerjarig);	20.000
- Innofest;	25.000
- Convergentie tussen Software en Health sectoren;	12.100
- Overige bijdragen/subsidies.	24.650
Toegezegd, nog niet geformaliseerd en niet betaald:	107 duizend euro
- International Welcome Center North in 2016;	64.000
- EU projectenverwerver;	20.000
- Low Frequentie-Long range rage KPN Hackaton;	10.000
- Overige bijdragen/subsidies.	13.000
Totaal	**569 duizend euro**

Bijlage 8 Onderhoudsgegevens gemeentelijke gebouwen

	Boek-waarde 1-1-2015	Boek-waarde 31-12-2015	Meerjaren-plan aanwezig ja/nee	Voorziening ultimo 2015	Onderhouds-budget Begroting 2015	Onderhouds-budget Rekening 2015
Trompsingel	3.028	2.826	ja	-	45	45
Prefectenhof	12.844	12.203	ja	971	48	51
Peizerweg	3.017	1.401	ja	-	450	298
Gebouw Sontweg 10	3.737	3.737	ja	1.039	149	158
Gebouw Hanzeplein 120	5.781	5.733	ja	645	51	50
Gebouw Diamantlaan	1.057	1.047	ja	-	54	15
Duinkerkenstraat	3.380	3.241	ja	1.792	67	66
Wijkpost Vinkhuizen	-	935	ja	-	-	14
Oosterpoort/Stadschouwburg	7.028	6.532	ja	319	521	693
Vensterscholen	6.823	6.242	ja	378	260	327
Muziekschool	25	21	ja	152	26	67
Voormalige schoolgebouwen	671	604	ja	220	80	47
Welzijnsaccommodaties	5.055	5.130	ja	-	300	137
Schoolgebouwen economisch eigendom	133.119	139.451	nee	-	349	895
Activa in aanbouw	8.957	-		-	-	-
Huisvesting personeel begraafplaatsen	6	19	ja	-	-	31
Huisvesting Gothenburgweg	3.934	2.452	ja	-	-	31
Huisvesting Zuiderdiep	10.503	10.366	ja	839	428	151
Wijkposten (inclusief Havenkantoor)	1.262	1.594	ja	-	-	49
Harm Buiterplein	50.250	49.153	ja	317	-	2
Afvalbrengstation	658	573	nee	-	9	7
NDE	637	609	nee	-	18	21
Groninger Museum	0	-	ja	1.415	256	242
Onderhoud Parkeren.	0	-	ja	630	858	816
MIOP Sport en Recreatie	32.140	43.624	ja	n.v.t.	2.672	2.618
Totaal boekwaarde	**293.912**	**297.493**		**8.717**	**6.641**	**6.831**
Totaal	**337.062**	**342.051**		**8.842**	**6.750**	**6.979**

Bijlage 9 Sisa-bijlage

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF

OCW	D1	**Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** **Gemeenten**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 02*				
			€ 571.566	€ 280.267				
OCW	D9	**Onderwijsachterstanden beleid 2011-2015 (OAB)** **Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstanden beleid 2011-2014** **Gemeenten**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*		
			€ 3.499.252	€ 801.064	€ 0	€ 1.760.417		
OCW	D10	**(Volwassenen)Onderwijs (participatiewet) 2015-2017** **Participatiewet** **Contactgemeenten**	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 01*	Besteding (jaar T) van educatie bij roc's *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 02*	Besteding (jaar T) van educatie bij andere aanbieders dan roc's *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 03*	Besteding (jaar T) van educatie totaal (automatisch) *Aard controle nvt* *Indicatornummer: D10 / 04*	Ten minste 75% besteed aan roc's ja/nee (automatisch) *Aard controle nvt* *Indicatornummer: D10 / 05*	
			€ 2.525.944	€ 2.505.815	€ 0	**€ 2.505.815**	**ja**	
			Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 06*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 07*				
			€ 0	€ 20.129				
OCW	D11	**Wet participatiebudget 2014 - overgangsrecht 2015 reservringsregeling deel educatie** **Wet participatiebudget** **Gemeenten**	Besteding in 2015 van OCW-gelden educatie binnen de grenzen van de reserveringsregeling. *Aard controle R* *Indicatornummer: D11 / 01*	Baten in 2015 van OCW-gelden educatie binnen de grenzen van de reserveringsregeling. *Aard controle R* *Indicatornummer: D11 / 02*				
			€ 0	€ 0				
I&M	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai (inclusief bestrijding spoorweglawaai)** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 04*	Correctie over besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 05*	
		1	111.351.ag	€ 0	€ 2.202	€ 0	€ 0	
		2	576.252.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		3	576.257.ag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		4	111.381.ag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		5	576.279.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		6	576.253.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		7	2015.030.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		8	2015.018.00	€ 34.650	€ 5.827	€ 0	€ 0	

				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 06*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 08*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 09*	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 10*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 11*
			1	111.351.ag	€ 0	€ 0	€ 26.715	€ 0	Ja
			2	576.252.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			3	576.257.ag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			4	111.381.ag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			5	576.279.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			6	576.253.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			7	2015.030.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			8	2015.018.00	€ 0	€ 34.650	€ 5.827	€ 0	Ja
I&M	**E27B**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**		Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 03*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 04*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 05*	
			1	2007-03126 / 9	€ 0	€ 8.743			
			2	2011-18235 / zk. nr. 320318	€ 0	€ 25.444			
			3	2012-20413 / zk. nr. 396501	€ 381.513	€ 381.513			
			4	2012-20980 / zk. nr. 396505	€ 160.000	€ 160.000			
			5	2013-07036 / zk. nr. 445628	€ 381.513	€ 381.513			
			6	2014-40334 / zk. nr. 539952	€ 381.513	€ 381.513			
			7	2015-05993 / zk. nr. 558536	€ 137.335	€ 158.053			
			8	2008-11074 / zk. nr. 85921	€ 76.009	€ 197.365			
			9	2010-18711 / zk. nr. 241812	€ 60.769	€ 100.000			
			10	2008-11071 / zk. nr. 85919	€ 847.151	€ 847.151			
			11	2009-15316 / zk. nr. 165922	€ 458.824	€ 458.824			
			12	2012-20431 / zk. nr. 396502	€ 1.911.464	€ 1.911.464			
			13	2013-37006 / zk. nr. 469756	€ 117.694	€ 117.694			
			14	2013-51279 / zk. nr. 491156	€ 0	€ 0			
			15	2013-37005 / zk. nr. 469756	€ 0	€ 4.000.000			
			16	2013-51235 / zk. nr. 484102	€ 0	€ 4.805.980			
			17	2013-37011 / zk. nr. 469756	€ 299.354	€ 901.125			
			18	2013-37174 / zk. nr. 469756	€ 162.500	€ 229.266			
			19	2011-35906 / zk .nr. 341045	€ 1.198	€ 505.923			
			20	2008-15269 / zk. nr. 90634	€ 185.790	€ 226.710			
			21	2010-53665 / zk. nr. 278815	€ 507.000	€ 179.111			
			22	2011-18247 / zk. nr. 320320	€ 2.554.731	€ 4.000.000			
			23	2014-45151 / zk. nr. 544617	€ 140.000	€ 0			
			24	2010-18715 / zk. nr. 241816	€ 346	€ 1.494	€ 207.583	€ 473.430	

			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*
			1	2007-03126 / 9	€ 331.487	€ 861.260		Nee
			2	2011-18235 / zk. nr. 320318	€ 257.040	€ 428.326		Nee
			3	2012-20413 / zk. nr. 396501	€ 381.513	€ 381.513		Ja
			4	2012-20980 / zk. nr. 396505	€ 160.000	€ 160.000		Ja
			5	2013-07036 / zk. nr. 445628	€ 381.513	€ 381.513		Ja
			6	2014-40334 / zk. nr. 539952	€ 381.513	€ 381.513		Ja
			7	2015-05993 / zk. nr. 558536	€ 137.335	€ 158.053		Nee
			8	2008-11074 / zk. nr. 85921	€ 294.118	€ 569.542		Ja
			9	2010-18711 / zk. nr. 241812	€ 273.109	€ 578.642		Ja
			10	2008-11071 / zk. nr. 85919	€ 1.089.891	€ 2.926.262		Ja
			11	2009-15316 / zk. nr. 165922	€ 458.824	€ 458.824		Ja
			12	2012-20431 / zk. nr. 396502	€ 1.925.641	€ 1.994.433		Ja
			13	2013-37006 / zk. nr. 469756	€ 117.694	€ 117.694		Nee
			14	2013-51279 / zk. nr. 491156	€ 0	€ 0		Nee
			15	2013-37005 / zk. nr. 469756	€ 2.339.000	€ 7.748.940		Ja
			16	2013-51235 / zk. nr. 484102	€ 2.661.000	€ 9.617.449		Ja
			17	2013-37011 / zk. nr. 469756	€ 300.000	€ 1.149.163		Ja
			18	2013-37174 / zk. nr. 469756	€ 210.000	€ 415.713		Ja
			19	2011-35906 / zk. nr. 341045	€ 20.628	€ 771.553		Nee
			20	2008-15269 / zk. nr. 90634	€ 1.601.877	€ 2.008.389		Nee
			21	2010-53665 / zk. nr. 278815	€ 507.000	€ 179.111		Ja
			22	2011-18247 / zk. nr. 320320	€ 2.554.731	€ 4.000.000		Ja
			23	2014-45151 / zk. nr. 544617	€ 140.000	€ 0		Ja
			24	2010-18715 / zk. nr. 241816	€ 1.092.437	€ 1.921.612		Ja

SZW	G1A	**Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2014** **Wet sociale werkvoorziening (Wsw)** **Alle gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1) na controle door de gemeente.**	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G1A / 01*	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G1A / 02*	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G1A / 03*
		1	60014 Groningen	1.184,33	109,82

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2015** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 146.591.080	€ 3.547.537	€ 4.159.137	€ 63.135	€ 458.914	€ 6.270
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 4.613.981	€ 231.732	€ 43.887	€ 22.096	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2015** **Besluit**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 1.836.484	€ 385.916	€ 116.367	€ 393.222	€ 254.942	€ 19.466
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 14.168	€ 1.127	Ja			
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** **Gemeenten**	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Afspraak *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 01*	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Realisatie *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: H1 / 03*			
			50	46	€ 775.622			

Bijlage 10 Overzicht kapitaallasten

Materiële vaste activa

(Bedragen x 1.000 euro)	Afschrijving 2015	Rente 2015
Gronden en terreinen	38	1.179
Woonruimten	33	4
Bedrijfsgebouwen	10.044	10.885
Grond, weg & waterbouwkundige werken	3.022	4.321
Vervoersmiddelen	2.938	352
Machines, apparaten en installaties	4.808	998
Totaal overige materiële vaste activa *	11.414	8.148
Totaal materiële vaste activa	**32.297**	**25.887**

Financiële vaste activa

	Aflossing 2015	Rente 2015
Totaal woningbouwleningen	17.057	5.838
Totaal deelnemingen	11.769	11.590
Overige verbonden partijen	2.990	182
Overige langlopende leningen	5.228	207
Totaal financiële vaste activa	**37.044**	**17.817**

Bijlage 11 Staat B

Overzicht formatie primitief, formatie actueel en bezetting rekening

Totaal		Primitieve begroting 2015 Toegestane (begrote) formatie		Actuele begroting 2015 Toegestane (begrote) formatie		Rekening 2015 Gemiddelde personele bezetting	
		fte	euro	fte	euro	fte	euro
Personeel in dienst: aanstellingsvorm	**Soort formatie:**						
Vast	Vast	2.778	181.985	2.645	188.277	2.523	170.002
Tijdelijk	Vast	43	2.855	73	5.196	63	4.245
Vast	Tijdelijk			103	7.332	160	10.781
Tijdelijk	Tijdelijk			10	712	11	741
Totaal loonsom en fte's personeel in dienst		**2.821**	**184.840**	**2.831**	**201.517**	**2.757**	**185.769**
Waaronder bovenformatief personeel							
Aantal fte en kosten		**84**	**6.031**	**84**	**6.031**	**57**	**4.330**
Totaal loonsom en fte's ambtelijk personeel		**2.821**	**184.840**	**2.831**	**201.517**	**2.757**	**185.769**
Stagiaires en werkleerplekken (waaronder BBL-trajecten)		**28**	**0**	**28**	**0**		**250**
Bestuur			1.877		1.885		1.565
WSW		1.099	35.505	1.113	34.597	1.129	36.197
WWB			802		802		712
Subtotaal Bestuur, WSW, WWB		**1.099**	**38.184**	**1.113**	**37.284**	**1.129**	**38.474**
Externe inhuur			**8.373**		**10.382**		**24.931**
Voormalig personeel							
Wachtgelden			500		540		1.122
FLO/FPU/Overig			1.243		759		398
Overig							108
Totaal voormalig personeel			**1.743**		**1.299**		**1.628**
AF:							
Gedetacheerde uitleen			-2.071		-2.231		-4.697
Verhaal salaris			-269		-269		-555
Subtotaal gedetacheerde uitleen, verhaal salaris			**-2.340**		**-2.500**		**-5.252**
Overige personeelskosten							
Vorming en opleiding			3.450		4.045		5.132
Werving en selectie			30		80		49
Bedrijfsgezondheidszorg			749		941		772
Personele vergoedingen en verstrekkingen			1.468		2.199		2.415
Overig			1.031		1.782		620
Totaal overige personeelskosten			**6.728**		**9.047**		**8.988**
Totaal generaal fte's en personele lasten		**3.948**	**237.528**	**3.972**	**257.029**	**3.886**	**254.788**

Bijlage 12 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Structurele toevoegingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	488
Reserve accres instellinge	3.559
reserve WGA	30
Toegerekende rente reserves onderwijshuisvesting	40
Bodemsanering	532
Stimuleringsfonds Vhv	211
Forum	700
Grondbank	69
Totaal structurele toevoeging 2015	**5.629**

Structurele toevoegingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	488
Reserve accres instellinge	3.559
reserve WGA	30
Toegerekende rente reserves onderwijshuisvesting	23
Bodemsanering	532
Stimuleringsfonds Vhv	211
Forum	700
Grondbank	69
Totaal structurele toevoeging 2016	**5.612**

Structurele onttrekkingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	518
computers voor de minima (kinderfonds en armoede)	4
Reserve accres instellinge	3.811
BSV Paddepeol	8
Recreatiegebied Kardinge	22
Esserberg 2014	2
Bodemsanering	125
Grondzaken - Alo lacatie	400
NIEGG	2.800
Totaal structurele onttrekking 2015	**7.690**

Structurele onttrekkingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	0
computers voor de minima (kinderfonds en armoede)	4
Reserve accres instellinge	3.811
BSV Paddepeol	8
Recreatiegebied Kardinge	22
Esserberg 2014	2
Bodemsanering	125
Grondzaken - Alo lacatie	400
NIEGG	2.800
Totaal structurele onttrekking 2016	**7.172**

Structurele toevoegingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	488
Reserve accres instellinge	3.559
reserve WGA	30
Toegerekende rente reserves onderwijshuisvesting	20
Bodemsanering	532
Stimuleringsfonds Vhv	211
Forum	700
Grondbank	69
Totaal structurele toevoeging 2017	**5.609**

Structurele toevoegingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	488
Reserve accres instellinge	3.559
reserve WGA	30
Toegerekende rente reserves onderwijshuisvesting	20
Bodemsanering	532
Stimuleringsfonds Vhv	211
Forum	700
Grondbank	69
Totaal structurele toevoeging 2018	**5.609**

Structurele onttrekkingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	518
computers voor de minima (kinderfonds en armoede)	2
Reserve accres instellinge	3.811
BSV Paddepeol	8
Recreatiegebied Kardinge	22
Esserberg 2014	2
Bodemsanering	125
Grondzaken - Alo lacatie	400
NIEGG	2.800
Totaal structurele onttrekking 2017	**7.688**

Structurele onttrekkingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	518
Reserve accres instellinge	3.811
BSV Paddepeol	8
Recreatiegebied Kardinge	12
Esserberg 2014	2
Bodemsanering	125
Grondzaken - Alo lacatie	400
NIEGG	2.800
Totaal structurele onttrekking 2018	**7.676**

Structurele toevoegingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	488
Reserve accres instellinge	3.559
reserve WGA	30
Toegerekende rente reserves onderwijshuisvesting	20
Bodemsanering	532
Stimuleringsfonds Vhv	211
Forum	700
Grondbank	69
Totaal structurele toevoeging 2019	**5.609**

Structurele onttrekkingen aan reserve

naam reserve	bedrag x 1.000 euro
verkiezingen	1.035
Reserve accres instellinge	3.811
BSV Paddepeol	8
Esserberg 2014	2
Bodemsanering	125
Grondzaken - Alo lacatie	400
NIEGG	2.800
Totaal structurele onttrekking 2019	**8.181**

Bijlage 13 Interbestuurlijk toezicht

Toetsingscriteria IBT

De provincie is in overleg met de gemeenten gekomen tot toetsingscriteria per toezichtterrein voor de beoordeling van de uitvoering. Gemeenten kunnen daarbij goed, matig of slecht scoren.
De beoordeling 'goed' betekent dat de gemeente op (vrijwel) alle punten voldoet aan de beoordelingscriteria. Er zijn geen of slechts kleine verbetermogelijkheden. In het volgende jaar zal er voor deze categorie behoudens bijzondere omstandigheden geen sprake zijn van provinciale toezichtbemoeienis. De term 'matig' houdt in dat de gemeente op één of meer punten niet (geheel) voldoet aan de beoordelingscriteria of er is onvoldoende inzicht in de uitvoering op die punten. Er is daarmee ruimte voor verbetering. Zo nodig worden daarvoor herstelmaatregelen aangegeven. De provincie kan daarover in overleg treden met de gemeente. Hierbij moet gezegd worden dat voor de toezichtterreinen waarbij de gemeente matig scoort, we vinden dat we het zeker niet slecht doen; de verbeterpunten betreffen in veel gevallen procedurele punten. De lat is dan ook hoog gelegd voor het oordeel 'goed', omdat aan vrijwel alle punten moet worden voldaan. Dit betekent dat vrij snel sprake is van het oordeel 'matig', als aan een (procedureel) punt niet wordt voldaan. De term slecht betekent dat de gemeente niet voldoet aan de wettelijke vereisten.

Over de uitvoering van de taken binnen de toezichtterreinen in 2015 hebben wij in deze rapportage de volgende kwalificaties gegeven: huisvesting vergunninghouders (matig), financiën (matig), archief (matig), Wabo (goed), ruimtelijke ordening (matig) en monumenten en archeologie (goed). Hieronder is per toezichtterrein de onderbouwing aangegeven en zijn de verbeterpunten aangegeven en is aangegeven op welke wijze invulling wordt gegeven aan verbetering.

1 Huisvesting vergunninghouders IBT 2015

Als gemeente hebben we de taak om asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben verkregen, te helpen aan geschikte woningen. Dit zijn de zogenoemde vergunninghouders. Via een landelijke taakstelling worden deze mensen gelijkelijk over alle gemeenten van Nederland verdeeld. Per half jaar wordt deze taakstelling vastgesteld. Voor het eerste half jaar van 2015 bedroeg deze taakstelling voor onze stad 162, plus een nog weg te werken achterstand van 14 uit 2014. In totaal zijn er het eerste half jaar 161 mensen met een verblijfsvergunning gehuisvest. Voor het 2e half jaar van 2015 is de taakstelling 174 + de achterstand van 15 uit het eerste half jaar. Dit maakt samen een taakstelling van 189. Er zijn in 143 mensen gehuisvest. De taakstelling voor het eerste halfjaar 2016 is 236. Met de lichte achterstand van 2015 (46) maakt een totale taakstelling van 282. In de maand januari zijn er 30 mensen gehuisvest. Verreweg het grootst deel is alleenstaand, maar er is regelmatig sprake van gezinshereniging. Met name onder de Syriers is hier sprake van en verloopt de procedure rondom gezinshereniging ook sneller dan bij andere nationaliteiten. Het zal lastig worden om de taakstelling van het eerste half jaar van 2016 te realiseren. Bovendien verwachten we dat de taakstelling in het tweede half jaar verder gaat stijgen. In 2016 verwachten we boven de 600 te huisvesten vergunninghouders uit te komen. In overleg met woningcorporaties gaan we kijken op welke wijze we deze groeiende groep kunnen blijven huisvesten.

2 Rapportage Financiën

Het financiële toezicht valt niet onder de Wet revitalisering generiek toezicht. Wel is het de bedoeling van zowel de provincie als de gemeente om de invulling van het toezicht zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de geest van de wet (vertrouwen en vereenvoudiging).
Voor het begrotingsjaar 2015 stonden wij onder repressief toezicht. Dit repressieve toezicht geldt ook voor het begrotingsjaar 2016.

Voor de beoordeling van de financiële situatie per gemeente wordt door de provinciale toezichtambtenaren gebruik gemaakt van een zevental criteria. Twee criteria namelijk het begrotingsjaar is

structureel en reëel in evenwicht en de laatste jaarschijf van de meerjarenraming is structureel en reëel in evenwicht, worden door de provincie bij de begroting getoetst. De stand van zaken omtrent de overige vijf criteria komen hierna achtereenvolgens aan de orde.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Het is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de op basis van risico's berekende benodigde weerstandscapaciteit. Voor de lange termijn streeft de gemeente naar een ratio van 1. Op dat moment is het beschikbare weerstandsvermogen gelijk aan het benodigde weerstandsvermogen. Voor de korte termijn willen we een score van 0,8.

Ratio weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)

	2013	2014	2015
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	184.535	191.257	201.847
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	145.788	165.968	192.517
Ratio weerstandsvermogen	**79%**	**87%**	**95%**

Bron: gemeenterekeningen betreffende jaren

In de jaarrekening 2015 verbetert onze ratio weerstandsvermogen.
In de paragraaf weerstandsvermogen is een waarderingstabel opgenomen om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen. Op basis van die tabel is de kwalificatie van de ratio weerstandsvermogen matig.

Onderhoud van onze kapitaalgoederen

Het beleid voor het niveau van onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte is vastgelegd in het BORG (Beheer Openbare Ruimte Groningen). Het gaat dan om wegen, groen, riolering, kunstwerken en water. Voor kapitaalgoederen die niet onder BORG vallen, wordt door de organisatieonderdelen een onderhoudsplan opgesteld.

BORG

Wegen

In 2015 hebben we opnieuw groot onderhoud uitgevoerd aan diverse wegen en fiets- en voetpaden. tevens is groot onderhoud aan de verharding gecombineerd met de aanplant van nieuwe bomen. Het streven naar synergie met andere werkzaamheden heeft er toe geleid dat we groot onderhoud aan verhardingen in de Hoogte, de Kraneweg en aan de Diepenring hebben uitgesteld naar 2016. Groot onderhoud aan het asfalt van de Zonnelaan, Eikenlaan en Friesestraatweg hebben we daarom een jaar vervroegd. Volledige vervanging van de asfaltconstructie aan de Engelberterweg is grotendeels gereed en dezelfde aanpak in de Pleiadenlaan is momenteel in uitvoering.

Groen- en speelvoorzieningen

In 2015 hebben we het grootste deel van de bezuiniging op kortcyclisch groenonderhoud doorgevoerd, waardoor het onderhoud, buiten de binnenstad en het Noorderplantsoen, nu is afgestemd op het BORG-niveau matig. Op een aantal plaatsen voerden we groot onderhoud aan het groen uit. Grootschalige herplant van bomen is onder andere uitgevoerd aan de singels (kastanjeziekte), een drietal straten in Paddepoel (stormschade) en diverse straten in Ruischerwaard (stormschade en boomwortelproblematiek). Verder hebben we in de loop van 2015 besloten uit het rekeningresultaat 2014 aanvullende middelen in te zetten voor herstel van stormschade aan bomen. Deze maatregelen zijn inmiddels voorbereid en worden in 2016 uitgevoerd.

Naast het verzorgingsonderhoud hebben we ook in 2015 een aantal oudere speeltoestellen vervangen. Bij het vervangen van toestellen bekijken we gelijktijdig of aanpassing van de speelplek nodig is.

Riolering

Dit programma verzorgt het beheer en onderhoud van de gemeentelijke riolering en past het aan bij de wettelijke eisen (basisinspanning en zorgplicht). Het Gemeentelijk Riolering en Water Plan 2014-2018 (GRWP) vormt het toetsingskader. In 2015 is het riool in de Friesestraatweg, de Petrus Camperssingel en de Diepenring voorzien van een nieuwe binnenwand. Verder zijn de woonschepen in de Noorderhaven aangesloten op de riolering. De rioolvervanging van Kostverloren vergde meer voorbereidingstijd dan verwacht en wordt daarom - in combinatie met vervanging van bomen en nutsleidingen - uitgevoerd in 2016. Bij de vervanging van het riool in de Grunobuurt kiezen we voor de uitvoering van meer straten in een keer, waardoor we ook hier in 2016 met de uitvoering starten. Voor de scheiding van afval- en regenwater op het industrieterrein Euvelgunne is het voorbereidende onderzoek gaande.

Kunstwerken

Op diverse plaatsen in de stad wordt door het water- en wegverkeer gebruik gemaakt van (vaste en beweegbare) bruggen en andere civiele kunstwerken. Om blijvend een goede en veilige doorstroming van het verkeer te kunnen garanderen, is een goed functioneren noodzakelijk. Daarvoor voeren we regelmatig onderhoud uit aan de bruggen en civiele kunstwerken. Het Herewegspoorviaduct vertoont al geruime tijd tekenen van slijtage en is aan vervanging toe. Omdat er de komende tijd meer grote infrastructurele projecten spelen, kan bij gelijktijdige vervanging van het viaduct de bereikbaarheid van de stad in het gedrang komen. Inmiddels is duidelijk geworden dat het mogelijk is de vervanging van het Herewegspoorviaduct door tijdelijke maatregelen nog enige tijd uit te stellen. In de zomer van 2015 hebben we daarom de eerste levensduur verlengende maatregelen aan het Herewegspoorviaduct uitgevoerd. Het betrof hier verbeteringen aan de opritten waarbij onder andere het volledige asfaltdek is vervangen. De komende tijd werken we in afstemming met Pro Rail verder aan de versterking van de constructie boven het spoor en het conserveren van de leuningen op het viaduct.

Gemeentelijke gebouwen

	Boek-waarde 1-1-2015	Boek-waarde 31-12-2015	Meerjaren-plan aanwezig ja/nee	Voorziening ultimo 2015	Onderhouds-budget Begroting 2015	Onderhouds-budget Rekening 2015
Trompsingel	3.028	2.826	ja	-	45	45
Prefectenhof	12.844	12.203	ja	971	48	51
Peizerweg	3.017	1.401	ja	-	450	298
Gebouw Sontweg 10	3.737	3.737	ja	1.039	149	158
Gebouw Hanzeplein 120	5.781	5.733	ja	645	51	50
Gebouw Diamantlaan	1.057	1.047	ja	-	54	15
Duinkerkenstraat	3.380	3.241	ja	1.792	67	66
Wijkpost Vinkhuizen	-	935	ja	-	-	14
Oosterpoort/Stadschouwburg	7.028	6.532	ja	319	521	693
Vensterscholen	6.823	6.242	ja	378	260	327
Muziekschool	25	21	ja	152	26	67
Voormalige schoolgebouwen	671	604	ja	220	80	47
Welzijnsaccommodaties	5.055	5.130	ja	-	300	137
Schoolgebouwen economisch eigendom	133.119	139.451	nee	-	349	895
Activa in aanbouw	8.957	-		-	-	-
Huisvesting personeel begraafplaatsen	6	19	ja	-	-	31
Huisvesting Gothenburgweg	3.934	2.452	ja	-	-	31
Huisvesting Zuiderdiep	10.503	10.366	ja	839	428	151
Wijkposten (inclusief Havenkantoor)	1.262	1.594	ja	-	-	49
Harm Buiterplein	50.250	49.153	ja	317	-	2
Afvalbrengstation	658	573	nee	-	9	7
NDE	637	609	nee	-	18	21
Groninger Museum	0	-	ja	1.415	256	242
Onderhoud Parkeren.	0	-	ja	630	858	816
MIOP Sport en Recreatie	32.140	43.624	ja	n.v.t.	2.672	2.618
Totaal boekwaarde	**293.912**	**297.493**		**8.717**	**6.641**	**6.831**
Totaal	**337.062**	**342.051**		**8.842**	**6.750**	**6.979**

Voor de meeste gemeentelijke gebouwen zijn meerjaren onderhoudsplannen aanwezig. Het jaarlijkse onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt gedekt vanuit in de begroting opgenomen onderhouds budgetten. Op rekeningsbasis is hieraan 6,8 miljoen euro besteed. Naast de reguliere budgetten in de begroting heeft de gemeente voor in totaal 8,8 miljoen euro in diverse onderhoudsvoorzieningen beschikbaar.

Grondexploitatie

In 2015 bedraagt het totale resultaat grondzaken 1,1 miljoen euro positief. Dit is 1,1 miljoen euro beter dan bij de begroting was verwacht. Het resultaat is als volgt opgebouwd (bedragen x duizend euro).

Begroot	begroot 2015	Resultaat 2015	Totaal 2015
Rente en exploitatielasten			
(nog te ontwikkelen) grondbezit inclusief grondbank, bijdrage grondexploitaties	-2.500	-481	-2.981
Plankosten	-125	125	-
Exploitatie binnenbezittingen	54	112	166
Erfpacht	215	-154	61
Motie Erfpacht (kosten begeleiding verkoop)	-	-55	-55
Verkoop erfpacht motie Erfpacht (verkoop bloot eigendom)		76	76
Bouwrijpe kavel	-	296	296
Suiker Unie	-	-209	-209
Niet in exploitatie genomen gronden	-	10	10
Slotcalculaties	-	1.779	1.779
Grondexploitaties	-	-388	-388
Toevoeging reserve grondzaken	19.900	-	19.900
Rente en exploitatielasten	450	-18	432
Totaal Grondbedrijf	**17.994**	**1.093**	**19.087**

Resultaten en reserve grondzaken

Het doel van de bestemmingsreserve Grondzaken is het vormen van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen in de resultaten op de grondexploitaties en op het strategisch grondbezit. Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxenmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken en vertraging in het tempo van realisering et cetera. Het saldo reserve grondzaken per 31 december 2015 bedraagt 35,4 miljoen euro.

Om de toereikendheid van de reserves van het grondbedrijf te meten wordt de geprognosticeerde omvang van de reserve van het grondbedrijf vergeleken met de benodigde omvang. De geprognosticeerde omvang van de reserve bestaat uit het actuele saldo van de reserve grondzaken inclusief rentebijschrijving bestemmingsreserve Euroborg en grondbank en de verwachte toekomstige resultaten en onttrekking die ten gunste of ten laste komen van de reserve grondzaken en grondbank.

De geprognosticeerde omvang van de reserve grondzaken en grondbank per 31 december 2016 bedraagt 53,9 miljoen euro (inclusief de resultaatbestemming bij de jaarrekening 2015). Bij bepaling van het verwachte resultaat zijn de uitgangspunten gebruikt zoals deze zijn neergelegd in de nota resultaatbepaling. De uitgangspunten zijn als volgt:

- goed koopmansgebruik;
- gerealiseerde winsten worden verantwoord in de exploitatie onder aftrek van de nog te verwachten kosten. De nog te verwachten opbrengsten worden buiten beschouwing gelaten;
- winsten worden bepaald op jaarbasis;
- verliezen die op enig moment benoembaar, kwantificeerbaar, onontkoombaar en voorzienbaar zijn, worden als verlies genomen in het betreffende boekjaar;
- de waardering van het actief geschiedt tegen historische kostprijs of lager verwachte opbrengstwaarden. De afwaardering wordt ten laste van de exploitatie gebracht.

Risico's
De omvang van de risico's op 31 december 2015 volgens bedraagt 177,4 miljoen euro. Ten opzichte van de verwachting bij de herzieningen is de omvang van de risico's gedaald met 3,1 miljoen. De daling wordt enerzijds veroorzaakt door een lagere boekwaarde en lager risico op prijsfluctaties (2,1 miljoen euro) en lagere omvang van de NIEG (1,0 miljoen euro)

De omvang van het weerstandsvermogen wordt voor meer dan de helft bepaald door de grondexploitatie Meerstad (circa 62%) Het aandeel van de projecten CiBoGa, Westpoort, Eemspoort Zuid, Europapark inclusief station en Kempkensberg, Grote Markt, Oosterhamriktracé en nog in exploitatie te nemen gronden in de berekening bedraagt circa 30%. De omvang van het benodigde weerstandsvermogen voor de grondexploitaties en gronden wordt meegenomen bij de bepaling van het totaal gemeentebreed benodigde weerstandsvermogen.

De risicoboxenmethode is gebaseerd op het boxenmodel van de lopende grondexploitaties. Voor de (grond) exploitaties waarvoor nog geen uitvoeringskrediet beschikbaar is gesteld wordt aangenomen dat er voldoende bijsturingsmogelijkheden aanwezig zijn dan wel subsidiebronnen of nieuwe beleidsmiddelen om een eventueel tekort af te dekken.

Toepassing van het BBV
De gemeentewet schrijft voor dat gemeenten een begroting, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag maken en geven enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2004 (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. De jaarstukken van de gemeente Groningen voldoen aan de BBV.

Tussentijdse informatievoorziening aan de raad
De gemeentewet geeft de regels over het tijdig aanbieden van de begroting, de meerjarenraming, de jaarrekening en het jaarverslag aan de raad.
Daarnaast heeft de gemeente de Financiële Verordening gemeente Groningen 2013, waarin wordt geregeld op welke wijze de raad tussentijds op de hoogte gehouden wordt.
In artikel 2a Planning en controlcyclus wordt geregeld dat het college de raad de Voorjaarsbrief aanbiedt voor 1 juni. Tevens biedt het college de raad de voortgangsrapportage van het voorjaar op een zodanig tijdstip aan dat deze kan worden betrokken bij het voorjaarsdebat. Het college biedt de voortgangsrapportage van het najaar op een zodanig tijdstip aan dat deze kan worden betrokken bij de begrotingsbehandeling.

In uw raadsvergadering van 24 juni 2015 is de Voorjaarsbrief en het Financieel Meerjarenbeeld 2016 – 2019 door uw raad behandeld.
In 2015 zijn twee Voortgangsrapportages (VGR) aan uw raad aangeboden.
VGR 2015-I: 27-05-2015;
VGR 2015-II: 30-9-2015.
Daarnaast is op 14 januari 2016 een actualisatie gegeven van VGR 2015 II.

Saldo jaarrekening
Hieronder treft u de saldi van afgelopen drie jaarrekeningen aan. 2015 stond voor een belangrijk deel in het teken van de transitie van het Sociaal Domein waarin grote financiële onzekerheden besloten lagen. Een jaar bovendien waarin de na-ijlende effecten van de economische crisis nog niet op voorhand konden worden uitgesloten. Desondanks zagen we kans 2015 financieel gezond af te sluiten. Het rekeningresultaat bedraagt 36,1 miljoen euro. Daarbij speelt mee, dat een aantal omvangrijke investeringsprojecten, ten tijde van het opstellen van de begroting, al wel geaccordeerd was, maar pas na afsluiting van het jaar

daadwerkelijk in uitvoering gaat. Voor een volledig beeld van de samenstellende delen van het resultaat verwijzen we naar de respectievelijke jaarrekeningen.

Rekening resultaten (bedragen x 1.000 euro)

Jaar	2013	2014	2015
Reslutaat	8.532	3.412	36.052

De jaarrekening 2015 is afgesloten met een voordelig saldo van 36,1miljoen euro. We maken in de Gemeenterekening 2015 nog een uitsplitsing in bijzondere en overige resultaten. Bijzondere resultaten zijn die resultaten waartoe uw raad in het verleden expliciet besloten heeft. De rest wordt aangemerkt als overige resultaten.

Deze indeling heeft geen wettelijke grondslag in de BBV. Om aan te sluiten bij het raadsvoorstel Gemeenterekening 2015 en de Gemeenterekening 2015 waarin deze rapportage IBT is opgenomen, presenteren wij ook in de rapportage IBT de genoemde uitsplitsing.

Het voordelig resultaat van 37,5 miljoen euro is als volgt uit te splitsen

Bijzondere resultaten	5,0
Overige resutlaten	31,1
Totaal	**36,1**

Het bijzondere resultaat is 5,0 miljoen euro positief en is als volgt opgebouwd:

Overig	**Rekening 2015**	**V/N**
Bijzondere bijstand	-0,4	N
Bouwleges	0,8	V
Grondzaken	1,3	V
Onderhoudsbudgetten Stadsbeheer	0,7	V
Parkeerbedrijf	0,7	V
Schuldhulpverlening	0,4	V
WMO	1,2	V
Diverse posten kleiner dan 0,5 miljoen euro	0,3	N
Totaal bijzonder resultaat	**5,0**	**V**

Het overige resultaat bedraagt 31,1 miljoen euro nadelig Dit nadelige resultaat bestaat uit diverse afwijkingen waarvan de volgende afwijkingen het belangrijkste zijn:

Overig	Rekening 2015	V/N
Afwikkeling frictie Biblionet	0,5	V
Agio uitkering	3,9	V
Bedrijfsvoeringsresultaat	-1,0	N
Beheerskosten Vastgoed	0,9	V
VPB	0,5	V
Belastingen en Leges	-1,2	N
Bezuinigingen	-4,0	N
Bovenwijkse voorzieningen	1,9	V
BTW-compensatie fonds	0,9	V
BUIG	4,9	V
ESF subsidie ten onrechte in begroting	-0,8	N
Extra beleid	11,2	V
Gemeentefonds	-3,8	N
Gotenburgweg	-1,4	N
ILB / Opleidingen	-0,9	N
Infoversum	-2,9	N
ISV	-3,0	N
Nominale compensatie	3,0	V
Onderhoud Stadsschouwburg	0,5	V
Onderhoud Martiniplaza	2,2	V
Overig	1,0	V
PGB/ZINN	3,4	V
Rente	2,4	V
Resultaat slotcalculatie	1,9	V
SW sectorplannen	0,5	V
Terugloop omzet detachering SW	-1,1	N
Begeleid werken/buitengemeenten	0,6	V
Veiligheidsregio	0,4	V
Verkoop panden	0,5	V
Volkshuisvesting	0,5	V
Vrijval Bodemsanering	0,8	V
Vraval participatiebudget	2,2	V
Vrijval voorzieningen	1,1	V
Bijdrage MFC De Wijert	0,8	V
VSD	3,4	V
Werkbedrijf	0,4	V
Dividend Enexis	0,7	V
Areaaluitbreiding	0,7	V
Voorziening Vrijdag	-0,5	N
Totaal overig resultaat	**31,1**	**V**

Solvabiliteit

De ontwikkeling van de solvabiliteit wordt toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Conclusie

In het kader van IBT is afgesproken dat op basis van bovenstaande kenmerken een kwalificatie wordt gegeven over de financiën van de gemeente Groningen. De kwalificatie kan goed, matig of slecht zijn.

Te zien is dat ons weerstandsvermogen ten opzichte van de rekening 2014 verbetert. Ten aanzien van grondzaken zien we dat ook dit jaar forse ingrepen in de boekwaarde zoals in voorgaande jaren achterwege

zijn gebleven. Daarnaast kunnen we constateren dat het onderhoud van kapitaalgoederen in beeld is en onze BORG score op peil blijft. Op basis van deze indicatoren en het positieve jaarrekeningsaldo zouden we de financiën van de gemeente Groningen als goed kunnen kwalificeren. Echter, er is nog steeds een punt van zorg. De gemeente Groningen heeft een hoog risicoprofiel. Op basis van deze rekening gaan we nog steeds uit van repressief toezicht door de provincie.

3. Archief
De Archiefwet en het Archiefbesluit 1995, de Archiefregeling 2010 en onze eigen Verordening en Besluit Informatiebeheer, bevatten tal van regels waaraan de gemeente Groningen op het gebied van archief moet voldoen. De VNG heeft een handreiking ontwikkeld voor de horizontale verantwoording van de uitvoering van de Archiefwet 1995. Uit beantwoording van de Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) blijkt of een gemeente voldoet aan de Archiefwet- en regelgeving. Samengevat geven de KPI' s antwoord op de volgende vier vragen:

1. Heeft de gemeente een werkend kwaliteitssysteem voor het beheer van archiefbescheiden?
2. Zijn de archiefbescheiden van de gemeente in een goede, geordende en toegankelijke staat gebracht?
3. Worden de archiefbescheiden van de gemeente tijdig vernietigd of overgebracht en openbaar gemaakt?
4. Heeft de gemeente een duurzame en adequate beheer- en bewaaromgeving?

Beoordeling 2014 provinciale toezichthouder
In juli 2015 zijn de verantwoording en het jaarverslag archiefbeheer 2014 met verbetermaatregelen en een aanbiedingsbrief aan uw raad naar de provincie toegezonden. Op basis van de vier beoordeelde cruciale thema's scoren we ten opzichte van 2013 op geen enkel onderdeel meer slecht. Op alle onderdelen scoren we voor 2014 matig tot goed. Het eindoordeel van de provinciale toezichthouder voor het archiefbeheer in de gemeente Groningen is gekwalificeerd als matig.

Verantwoording 2015
Net als over het verslagjaar 2014 voldoet de gemeente in 2015 deels wel, maar gedeeltelijk ook niet aan de wettelijke eisen. Ten aanzien van 2014 is er vooruitgang geboekt in het creëren van overzicht in de archieven en de ontwikkeling van het kwaliteitssysteem. Het kwaliteitssysteem is in concept gereed. De implementatie ervan staat gepland in 2016. Daarnaast lag de focus op digitaal en zaakgericht werken.

Tegelijkertijd blijven andere punten onverminderd aandacht vragen. Zoals de borging van de duurzame toegankelijkheid van digitale archiefbescheiden en de tijdige vernietiging van daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden. Voor de onderwerpen waar wij nog niet aan de eisen voldoen is een 'Verbeterplan DIV 2016' opgesteld. De verbeterpunten zijn geprioriteerd vanwege de vele ontwikkelingen die in 2016 op de afdeling Documentaire Informatievoorziening (DIV) afkomen. De invoering van digitaal en zaakgericht werken heeft een grote impact op de DIV functie. De rollen en taken gaan veranderen en tegelijkertijd moeten de randvoorwaarden ingevuld worden om zaakgericht te kunnen werken. Ook staat aansluiting op het e-Depot (digitale archiefbewaarplaats) op de planning.
De verbeterpunten hebben overigens een nauwe relatie met de ontwikkeling van het kwaliteitssysteem voor archiefbeheer en de aansluiting op het e-Depot.

Cruciale thema's

1. Thema Kwaliteitssysteem
Er ligt een basis voor het kwaliteitsysteem voor archiefbeheer dat vanaf 2016 toegepast zal worden. De gemeente baseert zicht hierbij op de landelijke (concept) handreiking voor een kwaliteitssysteem voor

decentrale overheden. Een dergelijk systeem is voorwaardelijk om aan de vereisten van de archiefwetgeving te
kunnen voldoen.

2. Thema Goede, geordende en toegankelijke staat

De gemeente beschikt over een actueel overzicht van de papieren archieven en een overzicht van de digitale archieven voor zover aanwezig in de recordmanagementapplicatie eDocs. Bij de doorontwikkeling van het totaaloverzicht moeten nog de archiefwaardige digitale archiefbestanden buiten eDocs opgenomen worden en moet tevens de samenhang blijken tussen de papieren en digitale dossiers.

3. Thema selectie, vernietiging en overbrenging

Dit is een jaarlijks terugkerende activiteit. In 2015 heeft de reguliere jaarlijkse vernietiging plaatsgevonden, maar er zijn achterstanden in de vernietiging van zowel papieren als digitale archiefbescheiden. Dit wordt in 2016 geïdentificeerd.

4. Thema bewaaromgeving

De fysieke en digitale bewaaromstandigheden van archiefbescheiden zijn overwegend op orde. Op één archiefruimte na, voldoen de fysieke archiefruimten van de gemeente aan de eisen. De gemeentelijke archiefbewaarplaats voldoet aan de wettelijke eisen. Het e-Depot van de Groninger Archieven zal midden 2016 operationeel zijn. Aansluiting van de gemeente op het e-Depot zal tevens in 2016 plaatsvinden.

4. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

In de onderstaande tabel staat de beoordeling van de gemeente Groningen voor het toezichtsgebied Wabo over 2015.

WABO
Goed

Beleid, probleem- /risicoanalyse

1. Actueel beleid (minimaal vergunningen- en handhaving-beleid inclusief brandveiligheid, protocol bouwplantoetsing, bodembeleid) en probleem- en risicoanalyse (<4 jaar) is beschikbaar voor GS. Resultaat: GOED
2. Beleid bevat doelen en prioriteiten, ambitieniveau is in lijn met capaciteit. Resultaat: GOED
3. Beleid en probleem- en risicoanalyse besteedt aandacht aan de onderkende Wabo-risico's (asbest, verontreinigde grond, brandveiligheid bij de opslag van gevaarlijke stoffen, constructieve veiligheid en brandveiligheid) en is duidelijk over wat de specifieke gemeentelijke risico's zijn. Tevens wordt in kader toezicht en handhaving aandacht besteed aan: veiligheid/ gezondheid, landschap, natuur en cultuurhistorie. Resultaat: GOED

Uitvoeringsprogramma

4. Jaarlijks wordt een uitvoeringsprogramma vth-taken vastgesteld door B&W (uitvoeringsprogramma 2015 vastgesteld op 18 november 2014) en beschikbaar voor GS. Het programma wordt bij de begroting aangeboden aan de raad. Resultaat: GOED
5. Het uitvoeringsprogramma heeft duidelijke relatie met risico's, doelen, prioriteiten en evaluatie vorig programma. Beschikbare middelen toereikend voor uitvoering. Resultaat: GOED
6. In het uitvoeringsprogramma zijn v.w.b. vergunningverlening in ieder geval de systematiek en werkzaamheden voor het actueel houden van vergunningen voor risicovolle activiteiten beschreven. Resultaat: GOED

Jaarverslag

7. Bij het jaarverslag behorend bij de jaarrekening wordt de evaluatie van het uitvoeringsprogramma en rapportage (art 7.7 Bor) aangeboden aan raad en beschikbaar voor GS (de evaluatie van het uitvoeringsprogramma 2014 is 18 juni 2015 vastgesteld door B&W en aansluitend naar de raad en GS gestuurd). Resultaat: GOED

8. Jaarverslag bevat duidelijke conclusies over mate van uitvoering jaarprogramma, de bijdrage aan beleidsdoelen, de beheersing van risico's en/of beleid, prioriteiten en/of programma bijgesteld dienen te worden. Resultaat: GOED

De beoordeling vindt plaats vanuit het beschikbaar hebben van een actueel beleid, een jaarprogramma en vervolgens een evaluatie over het uitgevoerde programma. Daarnaast wordt beoordeeld of de raad en GS van de provincie (tijdig) zijn geïnformeerd over bovenstaande onderdelen. Op basis van deze criteria komen wij tot de conclusie dat wij goed scoren. We hebben ons beleid en de uitvoering van onze risicothema's op orde.

5 Wet ruimtelijke ordening (Wro)

Het interbestuurlijk toezicht (IBT) op het gebied van de Wet ruimtelijke ordening richt zich in eerste instantie op de actualiteit van beheerverordeningen en bestemmingsplannen. Het toezicht op het op tijd vaststellen van het uitvoeringsprogramma en jaarverslag vindt plaats in het kader van de Wabo.
Het interbestuurlijk toezicht op het terrein van de ruimtelijke ordening gaat nadrukkelijk niet over het toezicht op de naleving van de provinciale belangen zoals deze zijn verwoord in het Provinciaal omgevingsplan en Provinciale omgevingsverordening (POP en POV). Voor zover sprake is van provinciale belangen worden de mogelijkheden van de Wet ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening ingezet en niet het middel van interbestuurlijk toezicht.

Uitvoering Wro-taken

De gemeente werkt toe naar actuele bestemmingsplannen voor de gehele gemeente. Volgens de Wet ruimtelijke ordening zijn bestemmingsplannen actueel wanneer deze niet ouder zijn dan 10 jaar.
De gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over bestemmingsplannen alsmede één beheerverordening. Het overgrote deel daarvan is actueel (minder dan 10 jaar oud); van de andere bestemmingsplannen zijn de meeste op basis van artikel 3.1, derde lid, Wro verlengd. De geactualiseerde en verlengde bestemmingsplannen dekken de risico's af. Bij de gebieden die nog niet belegd zijn met een (actueel) bestemmingsplan doen de risico's zich niet voor. Voor deze gebieden bestaat een operationeel herzieningsprogramma.

Vanaf 1 juli 2013 geldt een financiële sanctie wanneer een gemeente de bestemmingsplannen niet op tijd heeft geactualiseerd. De gemeente mag dan bij een aanvraag om een omgevingsvergunning geen leges meer invorderen.

Volgens de normen van de provincie voldoet de gemeente matig aan de wettelijke verplichtingen uit de Wro. Dit komt omdat de provincie de lat heel hoog legt voor het oordeel 'goed'. Daarvoor moet namelijk echt volledig aan alle eisen voldaan zijn: het gehele gemeentelijke grondgebied moet belegd zijn met actuele bestemmingplannen en beheerverordeningen waarin alle risico's voor gezondheid (geurhinder, geluidhinder, luchtkwaliteit), (externe) veiligheid en cultuurhistorie/archeologie afgedekt zijn.

WRO

Matig

Bestemmingsplan en beheerverordening:

– De gemeente beschikt nagenoeg voor het gehele grondgebied over één of meer bestemmingsplannen of beheerverordeningen. Het overgrote deel daarvan is actueel (minder dan 10 jaar oud of geldigheid verlengd). De geactualiseerde en verlengde bestemmingsplannen dekken de risico's af. Bij de gebieden die nog niet belegd zijn met een (actueel) bestemmingsplan doen de risico's zich niet voor. Voor deze gebieden bestaat een operationeel herzieningsprogramma.

De verbeteracties om uiteindelijk de status 'goed' te verwerven bestaan uit het afronden van het actualiseringsprogramma zoals afgesproken met de gemeenteraad.

6. Monumenten en archeologie

Voor de provincie Groningen is het van belang om een beeld te hebben van de 'orde van grootte' rond het onderwerp 'monumenten en archeologie' in de gemeente. Daarom worden een aantal algemene vragen gesteld rond aantallen, menskracht e.d. Het antwoord op deze vragen maakt géén onderdeel uit van de beoordeling in het kader van Interbestuurlijk Toezicht.

1. Wat is in de gemeente:

a. het aantal gebouwde en archeologische rijksmonumenten? inmiddels 637+ 32
b. aantal (rijks) beschermde stads- en dorpsgezichten? 8
c. aantal gemeentelijke gebouwde monumenten? inmiddels 774 (waarvan 215 GM-light) + 22 gemeentelijke archeologische
d. aantal archeologisch waardevolle terreinen? inmiddels 190 z.g. archeologische percelen

2. Hoeveel menskracht is (in totaal) binnen de gemeente aanwezig voor beleid, vergunningverlening en toezicht op het gebied van monumenten en archeologie? Dit is lastig uit te drukken: in 2015 circa 4 fte. NB. In totaal 7,2 fte (+ tijdelijke inhuur) voor monumenten en archeologie beschikbaar, maar daarmee worden veel ook niet hierboven genoemde taken op het gebied van erfgoed verricht.

3. a. Is er een archeologische waardenkaart? ja
   b. Zo ja, hoe vaak wordt deze geactualiseerd? Permanent

4. Hoeveel beschikkingen zijn er het afgelopen jaar afgegeven voor wijziging, sloop of verwijdering van rijksmonumenten? 51 verleend en 4 geweigerd

5. Hoeveel (pre-)adviezen heeft de monumentencommissie het afgelopen jaar uitgebracht t.a.v. rijksmonumenten? 108 monumentencommissie procedures doorlopen

6. Hoeveel vondst-meldingen (ex. art. 53 Monumentenwet) zijn het afgelopen jaar in de gemeente gemeld c.q. geregistreerd? Dit betreffen enkele

Indicatoren beleid:

7. Zijn de bestemmingsplannen c.q. beheerverordening voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof én zijn alle (rijks) beschermde stads- en dorpsgezichten opgenomen in bestemmingsplannen c.q. beheerverordening?

a. goed: de vastgestelde of in procedure zijnde bestemmingsplannen (binnen de wettelijke termijnen) zijn voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof en alle (rijks) beschermde stads- en dorpsgezichten zijn erin opgenomen;
b. matig: de vastgestelde of in procedure zijnde bestemmingsplannen zijn voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof en alle (rijks) beschermde stads- en dorpsgezichten zijn erin opgenomen; echter de in procedure zijnde bestemmingsplannen zijn (deels) buiten de wettelijke termijnen;
c. slecht: de bestemmingsplannen c.q. beheerverordening zijn niet voor het hele gemeentelijke grondgebied Maltaproof en/of niet alle (rijks) beschermde stads- en dorpsgezichten zijn erin opgenomen. Voor ca. 10% geldt nog de Erfgoedverordening. Alle beschermde stadsgezichten zijn wel opgenomen in de bestemmingsplannen c.q. beheerverordeningen.

8. Heeft de gemeente voor de gebouwde rijksmonumenten een monumentencommissie die voldoet aan artikel 15 van de Monumentenwet?
Toelichting:
In artikel 15 van de Monumentenwet 1988 is bepaald dat collegeleden geen deel uit mogen maken van deze commissie en dat binnen de commissie enkele leden deskundig moeten zijn op het gebied van de monumentenzorg.

a. goed: een ingestelde monumentencommissie die voldoet aan art. 15 Monumentenwet
b. matig: wel een monumentencommissie maar voldoet niet aan art. 15 Monumentenwet
c. slecht: geen monumentencommissie ingesteld

Indicatoren Vergunningen en adviezen

9. Houdt het college voor de gebouwde rijksmonumenten een openbaar register bij van verleende omgevingsvergunningen (als bedoeld in art. 20 Monumentenwet)?
Toelichting:
Het gaat hier zowel om monumenten als bedoeld in artikel 7, eerste lid, als om vergunningen als bedoeld in artikel 11, tweede lid, van de Monumentenwet.

a. goed: er is een openbaar en compleet register en er wordt voldaan aan de termijnen waarbinnen verleende vergunningen in het register moeten zijn opgenomen;
b. matig: er is een openbaar en compleet register, maar er wordt niet (altijd) voldaan aan de wettelijke termijnen waarbinnen opname in het register plaats moet vinden;
c. slecht: openbaar register ontbreekt en/of is onvolledig.

10. Wordt in alle wettelijk verplichte gevallen voor gebouwde rijksmonumenten advies gevraagd aan de monumentencommissie?

a. goed: in alle gevallen wordt advies gevraagd aan de monumentencommissie;
b. matig: niet in alle gevallen is advies aan de monumentencommissie gevraagd;
c. slecht: er worden geen adviezen gevraagd aan de monumentencommissie.

Indicatoren Toezicht en handhaving

11. Hebben er het afgelopen jaar incidenten in uw gemeente plaatsgevonden? Zo nee, dan is deze vraag niet van toepassing.
Zo ja, hoe zijn deze incidenten opgevolgd?
Toelichting:
Onder 'incidenten' wordt verstaan: meldingen van voorvallen die kunnen leiden tot het vaststellen van een overtreding van artikel 11 en artikel 63 lid 2 en 3 van de Monumentenwet 1988. Denk bijvoorbeeld aan de bepalingen van artikel 11 Monumentenwet en handelingen die gebouwd en archeologisch erfgoed (monumenten) aantasten.

a. goed: op alle incidenten is passende actie ondernomen;
b. matig: op incidenten is niet in alle gevallen passende actie ondernomen;
c. slecht: op incidenten is geen actie ondernomen of het is onduidelijk of en in hoeverre actie is ondernomen.

Verbeterpunten:
M.b.t. incidenten (meldingen van voorvallen die kunnen leiden tot het vaststellen van een overtreding van de Monumentenwet) is niet in alle gevallen passende actie ondernomen. De handhaving behoeft daarmee verbetering.

Wat gaan we daarvoor doen en wat is daarvoor nodig?
We hebben onze werkprocessen voor toezicht verder verbeterd. We hebben een handhavingsbeleidsplan en we gaan werken met verbeterde uitvoeringsprogramma's voor toezicht en handhaving. Daarmee willen we de kwaliteit en intensiteit van de handhaving beter borgen. Daarnaast is per 1 januari 2016 een monumenteninspecteur (0,6 fte) aangesteld.

We hebben een registratiesysteem, inclusief een uitgebreide workflow voor de vergunningverlening en handhaving. Mede hierdoor zijn we in staat om een kwalitatief goede vergunningverlening te borgen en onder andere een jaarlijks overzicht van de verleende vergunningen te geven.

Bijlage 14 Lijst met afkortingen.

A	
ABCG	Advies- en begeleidingscentrum Centraal Groningen
ABW	Algemene Bijstandswet
ACG	Automatiseringscentrum Groningen
ACL	Activiteiten Centrum Lewenborg
ADV	Arbeidsduurverkorting
AER	Algemene Egalisatiereserve
AJM	Alleenstaande en jonge moeders
AMA	Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers
AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
AO/IC	Administratieve Organisatie/ Interne Controle
APPA	Algemene Pensioenswet Politieke Ambtenaren
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARCG	Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen
ARG	Ambtenaren Reglement Groningen
ASHG	Advies - en Steunpunt Huiselijk geweld
ATB	Arbeidstijdenbesluit
ATW	Arbeidstijdenwet
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AvG	Akkoord van Groningen
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B	
B&V	Beheer en Verkeer
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BAN	Bestuursacademie Nederland
BANS	Bestuursakkoord nieuwe stijl
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BCF	BTW Compensatie Fonds
BDU	Brede doel uitkering
BEVI	Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen
BIBOB	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIMA	Binnenstad Management
BIRK	Budget Investeringen Ruimtelijke Kwaliteit
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BLS	Besluit Locatiegebonden Subsidies
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOL	Beroepsopleidende Leerweg
BOP	Basis Ontwikkelingsgericht Programma voor kinderen van twee tot vier jaar
BORG	Beheer Openbare Ruimte Groningen
BOS	Buurt, Onderwijs en Sport
Bpe	Prestaties voor bodemsanering
BRP	Basisregistratie Personen
BSO	Buitenschoolse opvang

BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG	Bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten
BV	Besloten Vennootschap
BVG	Basis Voorziening Gegevens
BWS	Besluit Woninggebonden Subsidies
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
C	
C2C	Cradle-to-Cradle
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBK	Centrum Beeldende Kunst
CBS	Centraal Bureau Statistiek
CCC	Carbohydrate Competence Center
CER	Compensatie Eigen Risico
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CJG	Centra voor Jeugd en Gezin
CMA	Centraal Meld- en Adviespunt
CMP	Crisis Meldpunt Groningen
CMS	Content Management Systeem
CODIN	Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
CoT	City of Talent
CPB	Centraal Plan Bureau
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
CV	Commanditaire vennootschap
CVAH	Centrale Vereniging voor Ambulante Handel
CVTM	Coördinatie van vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
CWK	Cultuurhistorische Waarden Kaart
D	
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
E	
EB	Extra Beleid
EBP	Economisch Business Plan
ECB	Europese Centrale Bank
EEV	Enhanced Environmentally Friendly Vehicle
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EGG	Elektriciteitsbedrijf Gemeente Groningen
EKD	Elektronisch Kind Dossier
ELANN	Eerste Lijns Advies Noord Nederland
EMIS	Employee Management Information System
EPA-U	Energieprestatieadvies voor bestaande utiliteitsgebouwen
EPC	Energieprestatiecoëfficient
ESF	Europees Structuurfonds
EVC	Eerder verworven competenties

F	
F&V	Financiën en Veiligheid
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
FMIS	Facilitair Management Informatie Systeem
FPPM	Fonds voor Podium Programmering en Marketing
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
Fte	Fulltime equivalent
FUWA	Functiewaardering
G	
G32	Netwerk van 36 (middel)grote steden
GAE	Groningen Airport Eelde
GCC	Groningen City Club
GCI	Groningen Confucius Instituut
GEMM	Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad
GF	Gemeente Fonds
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GKB	Groninger Krediet Bank
GMT	Groningen Management Team
GPR	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn
GRESCO	Groningse Energie Service Compagnie
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GSB	Grote Steden Beleid
GWK	Groninger Woonkwaliteit
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
H	
HANNN	Healthy Ageing Netwerk Noord Nederland
HLZ	Hervorming Langdurige Zorg
HRM	Human Research Development
I	
I&A	Informatie en Automatisering
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ID-baan	Instroom en Doorstroom
IFAT	International Fair Trade Association
IFLO	Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden
IHP	Integraal Huisvestingsplan

INV	Instituut voor Natuurbeschermingseducatie
IPO	Interprovinciaal Overleg
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemer
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandige
IRC	Interne Rekening Courant
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IWCN	International Welcome Center North
IZA	Interim-regeling Ziektekosten voor Ambtenaren
J	
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOAP	Jongeren Activiteitenplek
K	
KVK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
L	
LAAC	Lokale Advies en Arbitrage Commissie
LCW	Logistiek Centrum Westpoort
LDT	Langdurigheidstoeslag
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LPH	Licht Pedagogische Hulpverlening
M	
MADD	Make a difference day
MAU	Meerjarige Aanvullende Uitkering
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs
MIOP	Meerjaren Investerings- en Onderhoudsplan
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
MJD	Maatschappelijke Juridische Dienstverlening
MJP	Meerjarenplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MOA	Medische Opvang Asielzoekers
MOP	Meerjarenontwikkelingsprogramma
MPG	Ketenzorg Multi Probleem Gezinnen
MTW	Museumtechnische werken
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
N	
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NDE	Natuur en Duurzaamheids Educatie
NIVRA	Koninklijk Nederlands Instituut van Register Accountants
NLA	Nieuw Lokaal Akkoord
NNBT	Noord Nederlands Bureau voor Toerisme
NOA	Noordelijke Ontwikkelings-As

NOM	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland
NPF	Noordelijk Platform Fraudebestrijding
NT2	Nederlands als Tweede Taal
NUG(GERS)	Niet Uitkeringsgerechtigden
NV	Naamloze Vennootschap
NVVK	Brancheorganisatie voor professionele schuldhulpverlening en sociale kredietverlening in Nederland.
NWW-ers	Niet-werkende werkzoekenden
NZA	Nederlandse Zorgautoriteit
O	
O&W	Onderwijs en Welzijn
OBS	Openbare Basisschool
OCSW	Onderwijs Cultuur Sport en Welzijn
ODCN	Overheid Data Center Noord
ODF	Open Document Formaat
OG	Opgenomen (geld)leningen
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OOG	Omroep Organisatie Groningen
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg
ORO	Ontwikkel- en realisatie overeenkomst Euroborg
ORT	Onregelmatigheidstoeslag
OV	Openbaar Vervoer
OWWZ	Onderwijs aan Woonwagen- en Zigeunergezinnen
OZB	Onroerende Zaakbelasting
O2G2	Openbaar Onderwijs Groep Groningen
P	
PBE	Publiek Belang Electriciteitscentrale Borssele
P&O	Personeel en Organisatie
P&R	Parkeren en Reizen
PGA	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers
PGB	Persoonsgebonden budget
PG&Z	Publieke Gezondheid & Zorg
PHP	Persoonlijk Herstel Plannen
PIB	Persoonsgebonden Inburgeringsbudget
PIJOFACH	Personeel, ICT, Juridische zaken, Organisatie, Financiën, Administratie, Communicatie en Huisvesting.
PM	Pro Memorie
POP	Provinciaal Omgevingsplan
PPS	Publiek Private Samenwerking
PRO	Praktijk Onderwijs

R	
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
RCP	Regionaal Crisisplan
R&D	Research and Development
R&W	Ruimte en Wonen
RAAK	Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling
RAJ	Regionaal Actieprogramma Jeugd
RAK	Reserve Aanvaardbare Kosten
RC	Rekening Courant
RCG	Regio Centraal Groningen
REP	Regionaal Educatief Plan
RGSHG	Regeling Geldelijke Steun Huisvestiging Gehandicapten
RGSVH	Regeling Geldelijke Steun Voorzieningen aan Huurwoning
RHC	Regionaal Historische Centra
RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiefunctie
RNVGS	Circulaire Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen
RO/EZ	Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken
ROA	Regeling Opvang Asielzoekers
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
ROP	Rente Omslagpercentage
RSP	Regiospecifiek pakket
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RUG	Rijks Universiteit Groningen
RZB	Roerende Zaakbelasting
S	
SENSE	Centrum voor seksuele gezondheid
SES	Stedelijke Ecologische Structuur
SHV	Schoon, Heel en Veilig
SISA	Single Information Single Audit
SKSG	Stichting Kinderopvang Stad Groningen
SLOK	Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven
SMI	Sociaal Medische Indicatie
SMT	Sociaal Medische Teams
SNN	Samenwerkingsverband Noord Nederland
SO	Speciaal Onderwijs
SOA	Seksueel Overdraagbare Aandoening
SOOG	Stedelijk Overleg Ouderenbonden Groningen
SPT	Selwerd, Paddepoel en Tuinwijk
SSC	Shared Service Centre
STAG	Stichting Ambulancevervoer Groningen
STIP	Steun- en Informatiepunt
STOV	Stadsgewestelijk Openbaar Vervoer
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten

T	
TAG	Teerhoudend asfalt granulaat
TMO	Tussen de Middag Opvang
TMO	Taskforce Management Overstromingen
TOS	Tegemoetkoming Ouderbijdrage Schoolfonds
TROM	Toeristische Recreatieve Ontwikkelings Monitor
U	
UG	Uitgezette (geld)leningen
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
UWV	Uitvoering Werknemers Verzekeringen
V	
VAVO	Voortgezet Algemeen Volwassenenonderwijs
VGR	Voortgangsrapportage
VHV	Volkshuisvesting
VIA	Verwijs Index Antillianen
VMBO	Voorbereidend Middelbaar- en Beroepsonderwijs
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord Nederland
VPB	Vennootschapsbelastingplicht
VR	Veiligheidsregio
VSD	Vernieuwing Sociaal Domein
VSO	Voorgezet Speciaal Onderwijs
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VTA	Vorming Training en Advies vrijwilligers
VTEC	Vrijwilligers in eigen taal en cultuur
VVE	Vereniging van Eigenaren
VVE-programma	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVTV	Voorlopige Vergunning Tot Verblijf
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
W	
Wbb	Wet Bodembescherming
W&I	Werk en Inkomen
W&OC	Werk en Onderzoekscentrum
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
Wajong	Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet Arbeidsongeschiktheid

WAS	Waarschuwings- en Alarmeringssysteem
WEW	Waarborgfonds Eigen Woning
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten
WIA	Wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WIJ	Wet investeren in jongeren
WING	Stichting Welzijn in Groningen
Wko	Wet Kinderopvang
Wm	Wet milieubeheer
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Werkproject Groningen
WSF	Wet Studiefinanciering
WSNP	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
WSR	Werkmaatschappij Sport en Recreatie
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WUW	Wet Uitkeringen Wegen
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WW	Werkloosheids Wet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWI	Wonen, Wijken en Integratie
WWIK	Wet Werk en Inkomen Kunstenaars
Z	
ZAR	Meldpunt Zorgafstemming risicojongeren
ZAT	Zorgadviesteams
ZIN	Zorg In Natura
ZZL	Zuiderzeelijn
ZZP	Zelfstandige Zonder Personeel

COLOFON

Gemeente Groningen
Grote Markt 1
9712 HN Groningen
Telefoonnummer: 14 050
Website: www.gemeente.groningen.nl
Email: info@groningen.nl